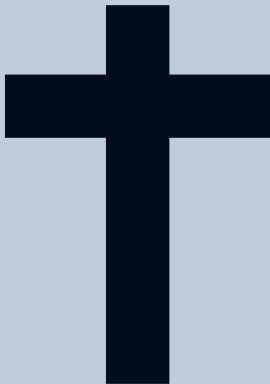

Biibilya Nyēē
Tiliil

New Testament in Sabaot (KE:spy:Sabaot)

Biibilya Nyēē Tiliil

New Testament in Sabaot (KE:spy:Sabaot)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sabaot

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9966002030

The New Testament

in Sabaot

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

c68c9dca-518f-544b-a52e-82240cf64928

Contents

Mataayo	1
Māarkō	86
Luuka	139
Yoowaana	228
Yēyuutēk	290
Roomeek	371
1 Kōōriintēēk	404
2 Kōōriintēēk	438
Kalatyeek	460
Ēfēēsēēk	474
Filibiik	487
Kolosaayeek	495
1 Tēēsālōōnikēēk	503
2 Tēēsālōōnikēēk	511
1 Tēmētēēwō	516
2 Tēmētēēwō	527
Tiitō	535
Filēmōōn	540
Iburaneek	543
Yaākōbō	569
1 Bētērō	579
2 Bētērō	589
1 Yoowaana	595
2 Yoowaana	605
3 Yoowaana	607
Yuuta	609
Ng'oong'uutyēēt	613

Mataayo

Taayta

Siriintēēt, yēē /kikēēsirē āk wōlēē ki wuunto :ng'aleek ām taay: Kurubta keyy āk wōlēē kimwooytooy :booyikaab biikaab Kiriistō, ku kisirē :lēbkēēyiintēēt Mataayo kitaabuuni ibooru soboonto āk yiisyēetaab Yēesu nyoo ki kāruruukiintēetaab syuuruut /ānkikēēkuurē ām kaayneet ake kule Laawi. /Kiisōotyēēchinē kule /kisimkeesir kitaabuuni ām kitaabuunek ang'wan choo bo Lōkōōywēk chēē Kāroomēch. /Kisimkeesir ām Māārko, Luuka āk Yoowaana. Tookunoot kule kisiree :Mataayo kitaabuuni kuutiitaab Araameek nto nyēbo Iburaneek ām kwēēnuutaab kēnyiitaab 45 ākoy 50 /kumānāākēēsich Kiriistō (KK) nto yityo, /bokēēwēēkyi kuutiitaab Kirikiik. Wōlēē /kikeetetita ng'aleek āk wōlēē rōōtitooy, kubo kuutiitaab Iburaneek āmēēbērē nyēbo Kirikiik /ānkikēēsirchinē Yuutayeek. Bo koomānuut ām wōlēē mii :Mataayo kōōkiimchi Yuutayeekyii choo kiikōōyēnchi Kiriistō kule mēēbērē kitay :Yēesu kiruutēk (siruutēkaab Muusa) kule mā kiy nto kule mātinyē manta. (Ng'ālyoontooni bo kiruutēk kuwēēku ng'ālyoontēetaab Iburaneek (Toora) nyēē ibooru ārōōruutēk nto mākuutēk.) /Kēēyēyiisyēē ng'ālyoontooni kooyum kitaabuunek muut choo bo taayta ām Biibilyaa nto ām bārooyinto, kōōbooru kiyēē mākyinē biich :Yēyiin ānkōōmuuchē kōōbooru Kiirrootyeet nyēbo Kēny.

Ānkoo ku wuu nyooto, i-ārōōru :Mataayo kule ng'ālyoo nyēbo koomānuut kule leelach :kānēētētywēēkaab Yēesu kusiir ātēbuutēkaab Yuutayeek. /Kisimkeeng'oor ng'aleechu ām Kiirrootyeet nyoo bo Kēny. Kiityiich :chōōnēetaab Yēesu kiyēē /kikeeng'oor ām kitaabuunek muut choo bo taayta ām Biibilyaa. Kichāmchiin :Yēesu āk kiyēē kiirābchinē :kiruutēk yu kibo taay nteenee tāchiintōōs āk alak choo /kibokēēmwoowunēē kuutuw buch choo /kibokēētāsyi. Kiitabaanee keyy :Yēesu kēelto nyēē miyaat nyoo kibokootaam :Farisaayeek chēē chaang' āk kānēētikaab kiruutēk. Mānāābāybāychi :Mataayo Farisaayeek choo kiyibē keyy kule churtootiin. Kinyalil ku kāruruukiin bo syuuruut kubo kāāntosuurrāt nyēē kinyōōr.

Kiyēē mii āriit: Ng'āloolēē :kitaabuuni soboontaab Yēesu kung'eetee /kākēēsich ākoy yoo /kikēēkwērtoochinē murtooywoontēēt, ng'eeteetaab meet āk yoo kiwēētii kibkōōnkōy. Ng'āloolēē bāytooyiisyēēt nyēē lēel nyēbo Yēyiin nyēē kiiboornēē keyy Yēesu. Tēerchiintōōs :kānēētētywēēkaab Yēesu āk chēbo Farisaayeek āk kānēētikaab kiruutēk ām kēelwookik chēē chaang' kurubta keyy āk kule

nee :nyēē māchāktōōs :chiito kuyey sukuchamta :Yēyiin. Ikērkeēyēē :Yēesu kāānēētiisyēēnyii āk 'tifaayiiik chēē leelach' chēē māyēmē /kēēroonkyi wōōnkiichēk chēē kimōkōkāniis ānku yōōsēch (kur. 9:17). Chuunnyēē :kāānēētiisyēēnyii ntāsimuut bo saayeet nto ām kēēlto kōōtyiichē ng'al chēē chaang' chēē /kiikeeng'ooraan. Iyumē :ng'āloolootēk choo /kēērāru chēbo kitaabuuni, ng'āloolootēkaab Yēesu muut choo bo koomānuut nto chooto ku chu: 1. Wōlēē wuu :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin (kur. 5-7), 2. Wōlēē nērtooy :Bāytooyiisyoonoo (kur. 10), 3. Ātiintonik chēē rubtooy keey āk Bāytooyiisyooni (kur. 13), 4. Wōlēē māchāktōōs ku wuu :soboonwēk ām Bāytooyiisyēētaab Yēyiin (kur. 18) nto nyēbo 5. Kurubtooy keey āk wōlēē chōōntooy :tabantaab kōōrēēt āk churtaayeetaab Bāytooyiisyoonoo (kur. 24-25). Itēryēēchēē :kitaabuuni kuursēēt nyēē wōō kule / keeba kōōrōōsyēk tukul bokeeyey biiko kuyēk rubiikaab Yēesu.

Kiyēē āmu: Kiyēē irābchinē :Mataayo ku kōōboor kule Yēesu :nyoo mwooyē :wōōrkooyoontiit nyoo mii Kirootyeet nyēbo Kēny kule kimii chokutoowu bāytooyiisyēēt nyēē kerkeey āk nyoo kibo bāytooyiintēēt Tāwuti (ām kēnyiiit nyēē /kiisōōtyinē kule ki 1000 KMK). Kunyoo, kiibooru kule chōōnēē :Yēesu kōōtaab Tāwuti āk nyēbo boontēēt nyēē wōō Abraam (kur. 1:1). Binuutēk sōmōk kunyil taman āk ang'wan chēē rōōbu yyootēēt kōōbooru kiy. Ibooru :sōmōku kiyēē rubtooy keey āk Yēyiin, nto taman āk ang'wan kōōbooru bāytooyiintēēt Tāwuti. Kitōsōsyi Yuutayeek kuchāmchiin kule kimā bāytooyiintēēt :Yēesu nyēbo kōōrooni kuu wōloo kiwu- unto :Tāwuti. Nteenee kichāmchiintōōs :chēē ng'eri kule kibo :Yēesu kāāb Yēyiin, bāytooyiintēētaab soboontaab tāmirmiryēēt ām bāytooyiisyēētaab tāmirmiryēēt nyēē kimākuwōōyit kusiir kiy ake tukul nyēē kikiikōōsōōtyi :icheek.

Kitwech :Mataayo wōōrkooyoontiit kunyil tāmānwookik tisab kung'eetee Kirootyeet nyēbo Kēny kōōboorchinēē Yuutayeek kule Yēesu ku Kāārārookiintēēt man nyoo /kikēēkuurtooy kule mākuchō. Ānkoo kuwuu nyooto, māyibē :Mataayo kule ki Kāārārookiin :Yēesu ānku bāytooyiintēētaab Yuutayeek baateey (kur. 1:21), nteenee Kāārārookiintēētaab bōrōryōōsyēk tukul (kur. 4:13-16), Bāytooyiintēētaab soboontaab tāmirmiryēēt ānku Mokoryoontēētaab kōōrēēt kumukuul (kur. 28:19).

Ibooru :ng'ālyoontēēt 'Kiriistōōs' ām kuutiitaab Kirikiik āk 'Meesyaak' (Meesaaya) ām kuutiitaab Iburaneek kule 'Nyēē ng'aabaat' ānkwoorōōru bāytooyiintēēt nyoo king'ōōrē :wōōrkooyikaab Yēyiin kule mākuchō. Ibooru :twēkuutēkaab Kirootyeet nyēbo Kēny kule kinyach biich :chōōnēētaab Yēesu nteenee ki chōbuutēkaab Yēyiin choo chēē kiboonto kung'eetee

kēnyiis āk kēnyiis. / Kēēyēyiisyēē ng'ālyoontēēt 'wēritaab' ām kuutiitaab Iburaneek ām kēelto ake nyēē mārōōbu ng'aleekaab yyootēēt. Ibooru kērēyintaab ātēbuutēk chēē mii kwēēnuutaab 'wēeriit' āk 'kwaan'. Wuu nyooto mbo ām wōlēē mii :ng'ālyoontēēt 'leekweet'. Kēēyēku lēēkōōk ām yyootēēt ānkēēyēku :tukul lōkōkaab Yēyiin kuuyu kiyeyeech ankeekerkeeye āk inee ām kēelto ake. Biiko tukul choo iyēnchinē Yēesu ānkuyēk rubiikyii / kēēkuurē kule 'lōkōkaab Yēyiin' ām kēeltoab tāmirmiryēēt. /Kēēkuurē subak kule 'biikaab Kiriistō'.

*Sālu :Yēesu Tāwuti ānkusālu Abraam
(Luuka 3:23-38)*

1 *Teteet :nyi nyēē rōōbu siintaaryeetaab Yēesu. Sālu :Yēesu *Kiriistō Bāytooyiintēēt *Tāwuti ānkusālu nkinee *Abraam.

2 Ki kwaaniitaab * Isaka :Abraam. Nto Isaka ki kwaaniitaab Yāākōbō. Ki kwaaniitaab Yuuta ākoo mbo ng'eetaabkaam :Yāākōbō.

3 Ki kwaaniitaab Bērēēs ākoo Seera :Yuuta. (Nto kaamet ku Tamaar.) Ki kwaaniitaab Ēsrōōn :Bērēēs. Nto Raam ku kwaan :Ēsrōōn.

4 Ki kwaaniitaab Aminataab :Raam. Kwaaniitaab Nāāsyōōn ku Aminataab. Kwaaniitaab Sālmōōn ku Nāāsyōōn.

5 Nto Sālmōōn ku kwaaniitaab Boowaas. (Ki kaametiitaab Boowaas Raa-ab.) Ki kwaaniitaab Ōbēēt :Boowaas. (Nto kaametiitaab Ōbēēt ku Ruut.) Kwaaniitaab Yēēsē ku Ōbēēt.

6 Kwaaniitaab Bāytooyiintēēt Tāwuti ku Yēēsē.

Ki kwaaniitaab Sōlōmōōn :Tāwuti. (Nto kaametiitaab Sōlōmōōn ku koorkoonoo kibo chiichoo /kikēēkuurēē Uriiya.)

7 Kwaaniitaab Reewoboowaam ku Sōlōmōōn. Kwaaniitaab Abiyya ku Reewoboowaam. Kwaaniitaab Aasa ku Abiyya.

8 Ki kwaaniitaab Yeewosyafaat ku Aasa. Kwaaniitaab Yooram ku Yeewosyafaat. Nto kwaaniitaab Usiyya ku Yooram.

9 Kwaaniitaab Choosam ku Usiyya. Nto Choosam ku kwaaniitaab A-aas. Ki kwaaniitaab Esekyaa :A-aas.

10 Kwaaniitaab Mānāāsē :Esekyaa. Nto kwaaniitaab Āmōōn ku Mānāāsē. Ki kwaaniitaab Choosaaya :Āmōōn.

11 Kwaaniitaab Yeekonnyaa ākoo mbo ng'eetaabkaam ku Choosaaya. Bēsyoōsyēchooto :chēē /kikēēnāmēē Yuutayeek / ānkēēyib bokuyēk motwoor ām *Bābulōōn.

1:1 Mat. 20:30-31; Yēyuut. 13:23; Yoowa. 8:39-59; Kala. 3:6-9, 14-16; Toowu. 12:3; 22:18 * 1:2 Ām tetaani bo areet ibooru ng'ālyoontooni bo 'kwaan' ām āsiiswēk alakule kuuko. 1:2 Toowu. 21:2-3; 25:26; 29:32-30:24 1:3 Toowu. 38:29-30

1:6 Ruut 4:18-22 1:6 2Sām. 12:24 1:11 Cherem. 24:1; 2Bāy. 24:8-16; 1Tēt.

3:10-19

12 Yu / kābokēēyib kuba Bābulōōn, kunyōōr :Yeekonnyaa wēēriit nyēē /kikēēkuurēē Syeeltyeel. Kwaaniitaab Sērübābēēl ku Syeeltyeel.

13 Kwaaniitaab Ābiyuut ku Sērübābēēl. Kwaaniitaab Elyaakim :Ābiyuut. Nto kwaaniitaab Asoor ku Elyaakim.

14 Ki kwaaniitaab Sātōōk :Asoor. Kwaaniitaab Ākiim ku Sātōōk. Nto kwaaniitaab Ēlyuut ku Ākiim.

15 Kwaaniitaab Elyeeser :Ēlyuut. Kwaaniitaab Maatan ku Elyeeser. Kwaaniitaab Yāākōbō ku Maatan.

16 Nto kwaaniitaab Yōōsēēf ku Yāākōbō. Nto Yōōsēēf ku saanteetaab Maaryaa nyoo kaametiitaab Yēēsu nyoo / kēēkuurē kule *Kiriistō.

17 Kunyoo kung'eetee Abraam ākoy Tāwuti, ku binuutēk taman āk ang'wan. Kung'eetee Tāwuti ākoy bēsyōōsyēchoo / kikēēyibēē Yuutayeeek kuba Bābulōōn, ku binuutēk taman āk ang'wan. Nto kung'eetee bēsyōōsyēchooto /kikēēyibē Yuutayeeek kuba Bābulōōn ākoy yoo /kikēēsichē Kiriistō, ku binuutēk alak taman āk ang'wan.†

*Wōlēē /kikēēsikto Yēēsu
(Luuka 2:1-7)*

18 Wōlēē / kikēēsikto Yēēsu Kiriistō kumii kule: Kiki-ikuwo :Yōōsēēf mākiisyō kumāchē koomut Maaryaa. Nteenee kutoombo kōōmutē keey, kutook kule kinyikiis :Maaryaa. Kinyikiis ām kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

19 Ki chii :Yōōsēēf nyēē churtaat. Koosoot koochuchuuy keey simēēntosuur Maaryaa.

20 Nto yu tākumii kōōsōōtē :Yōōsēēf ng'aleechu, kuchōōnchi *:malayikeet ām kiirwootik ānkumwoochi kule, “Yōōsēēf nyēbo kōōtaab Tāwuti, -meetay Maaryaa. Ntēē Tāmirmiryēētaab Yēyiin :nyēē kayey kumanach :Maaryaa.

21 Mākusich wēēriit ānku +mēētoochi kaayneet kule Yēēsu‡ kuuyu makooraach biiko ām ng'ōōkiswookikwaa.”

22 Kiyityiin :ng'aleechu tukul kubo kiyēē kimwooy :Yēyiin kubununēē *wōōrkooyoontēēt ake kule,

23 “Mākunyikisiit *:ārung'oonyoo ānkusich wēēro nyēē +/ mākeēkuurēē Mānwēēl. (Ibooru :kaaynaani bo Mānwēēl kule 'Kēēboontē keey Yēyiin'.)†

24 Nto mii lētuunoo yu kāwokung'eetee :Yōōsēēf rwoo, koomut Maaryaa kuu yoo kimwooytoochinē :malayikeetaab Yēyiin.

1:12 1Tēt. 3:10-19 1:12 Akaay 1:1 1:16 Luuka 1:27 † 1:17 Kas ām kāāboorunēētaab ng'aleek yoo ng'ālōolēē 'kāāyitiisyēēt'. 1:18 Luuka 1:35 ‡ 1:21 Ibooru :kaaynaani ām kuutiitaab Iburaneek kule kāārārookiintēēt. 1:21 Tyēēn. 130:8; Luuka 1:31; Yoowa. 3:17; Yēyuut. 4:12; Tiitō 2:14 † 1:23 Isa. 7:14

25 Kiibuurto :Yōōsēēf Maaryaa nyēē mānāātuuyo :tukwaay kut /kēēsich wēēroo. Yu /kākēēsich, kutoochi :Yōōsēēf wēērooto kaayneet kule Yēēsu.

2

/Kikēēkutunkyi Yēēsu kuu Bāytooyiintēēt

1 / Kikēēsikyine Yēēsu kiriinkēētaab Bēētēlēyēēm ām yēēmēētaab Yuuteeya kubāytooyiisyē *Ērōōtē. Yu /kābokēēsich Yēēsu, kukwaanee :biiko alake komostaab koong'asiis kukwa Yēērusālēēm, chēē kiboonto kiirnātēētaab kookeelik.*

2 Yu kayit, kuteeb kule, “Miitē ānō :Bāytooyiintēētaab Yuutayeeek nyoo /kōkēēsichē? Kakeekasee wōlēē kēēbuurto :kookeelyeet ām koong'asiis kule /kōkēēsich, kunyi kaakeekwaa bokēēkutunkyi inee.”

3 Yu kawokukas :Bāytooyiintēēt Ērōōtē ng'aleechaa, kwaam mēt miisin. Kiiyiimset :ng'aleechaa nkicheek biikaab Yēērusālēēm tukul.

4 Yooto kōōruruuch :bāytooyiintonoo mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch tukul ākoo kāānēētikaab kiruutēk tukul chēbo Yuutayeeek ankuteebee kule, “+/Mākēēsikyine ānō *Kāārārookiintēēt nyoo kōkēēkānyē?”

5 Kuwālchi :bichoo kule, “/Kēēsikyine Bēētēlēyēēm ām Yuuteeya, kuuyu kimwooy :Yēyiin kubununēē *wōōrkooyoontēēt ake kule,

6 ‘Bēētēlēyēēm, -mēēmining' :inyiing' mbo kisich ām kiriinkōōsyēkaab Yuuteeya, kuuyu mākurutunēēniing' :bāytooyiintō :nyēē makubayta biikyuu bo *Isrāyēēl.'†”

7 Nto tēē yoo, kōōyookto *Ērōōtē kuutiit ām kibchamumu / bokēēkuurchi bichoo kiboonto kiirnātēētaab kookeelik sukumwoochi inee āsiiswēk bakeenke chēē kitookunēē :kookeelyaanaa.

8 Yooto kumwoochi bichoo kule, “Obe Bēētēlēyēēm ankuboocheeng' lakwanaa kāroomin, nto yoo kōōnyōōru, bōōmwoowoo sāāwē :nkanii wāākutunkyi.”

9-10 Yu keewaany :Bāytooyiintēēt kung'āloolchi bichoo, kuba. Nto yu kakas :icheek kookeelyaanaa kung'erēkiis nyēbo kwōng'uat. Kiirēētoot :kookeelyaanaa bo koong'asiis ākoy wokuteemaneē barakuutaab :lakwanaa.

11 Nto yu kēēwut :bichoo kō, kunyōōr leekweet ākoo kaamet Maaryaa. Kukutunkyi lakwanaa. Nto tēē yoo kootyaach

tukuuk chēbo kwōng'uut choo kibokōōkātēē lakwanaata, kumam wōlēē mii *:ta-aabuut āk tukuuk alak āyēēng' chēē boong'u nyēē anyiny.

12 Nto yu iyēyē :bichoo kaa, kubeetee kēēlto ake kuuyu kikiikuket icheek :Yēyiin ām kiirwootik kule -meeyey wōlēē miitē *:Ērōōtē.

/Kikiimwēēyto leekweet kuwo Miisir

13 Yu kāākubēēchi keey :bichoo kiboonto kiirnātēēt, kuchōōnchi Yōōsēēf *:malayikeetaab Yēyiin ām kiirwootik ānkumwoochi kule, “Mii :Ērōōtē wokuchēēng'ē leekweet kule kubakach. Kunyi imwēēytē lakwanaa ākoo kaamet ākoy Miisir ānkubōōbuur wōlooto ākoy āyibuung' lōkōōy.”

14 Kung'eet :Yōōsēēf kwēēmowuunooto ānkumwoochi kaametiitaab leekweet kule kōōmwēēyto tukwaay leekweet ākoy Miisir.

15 Kibokōōbuur wōlooto kut kume :Ērōōtē. Kuyityiin :yooto ākoo yoo kimwooyē :Yēyiin kubununēē *wōōrkooyoontēēt ake kule, “Kyāākuur lakwanyuu kuchōōnēē Miisir.”†

/Kikeebakach wēērin

16 Kikiikubēēr :Ērōōtē yu kibo taay kule kikēnchi inee :bichoo kibo kiirnātēēt. Yooto, kunyēēr miisin ānkumwooy kule /keebakach lēēkōōk tukul choo wēēriik ām Bēētēlēyēēm ākoo chēbo soong'wēk alak tukul choo ki laatoos. Kimwaayta /keebakach lēēkōōk choo boonto kēnyiiisyyēk āyēēng' ānkurēk kurubta keey āk wōlēē kimwaayta :bichoo kibo kiirnātēēt.

17 Kunyoo kiyityiin :yooto āk kiyoo kimwooyē :wōōrkooyoontēēt Cheremnyaa kule,

18 “Kichōōnēē :kāānchōōyto Raama, nyēbo mēēysō āk ameetaab mbuy. Riirēē :Rāāyēēl lōkōkyii āmāchāmē /keesaaysaay kuuyu mēēkumii :lōkōchoo.”†

Kiiyēēwunēē :Yōōsēēf Miisir ākoo Maaryaa

19 Nto yu kāwokume :Ērōōtē, kuchōōnchi *:malayikeetaab Yēyiin Yōōsēēf ām kiirwootik kumii Miisir ānkumwoochi kule,

20 “Oyey kōōrēētaab Isrāyēēl kuuyu kōōkubēk :choo kimāchē kubakach leekweet.”

21 Kung'eetita :Yōōsēēf leekweet ākoo kaamet ānkutākyi keey kōōrēētaab Isrāyēēl.

22 Nteenee kikiikookeer :Arkelaawo kwaan kubayta Yuuteeya. Yooto, kunyokoriit kuwo ākoy wōlooto. Nto subak, kikiikung'ālōolchi inee :Yēyiin ām kiirwootik kunyoo, kiwo ākoy yēēmēētaab Kalilaaya.

23 Kiwokuminy ām wōlooto kiriinkēētaab Nāāsārēēt. Kiy-ityiin :yooto ākoo yoo kimwooyē *:wōōrkooyik kule, “+/Mākēēkuurēē Nāāsārēētiin.”†

3

Kiyēytoochi :Yoowaana Yēesu kēēlto

(Māārķō 1:1-8; Luuka 3:1-18; Yoowaana 1:19-28)

1 Yu kakeeyta :kēnyiiisyeēk chēē chaang', kutook :chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Bātisāniintēēt Yoowaana nyēē kyoomtotootēē lōkōōywēk suurkwēēnēētaab Yuuteeya.

2 Kimwooyē kule, “Oweeksee miyootyēēt kuuyu kaakuriik :bāytooyiisyeētaab Yēyiin!”

3 Inee :nyoo king'āloolēē *:wōōrkooyoontēētaab Yēyiin *Isaaya yoo kimwooyē kule,

“Miitē :kuut nyēē kuuru ām suurkwēēn kule,

‘Ōchōb keey,

ānkōōchuulchi Mokoryoontēēt kēēlto.’ ”†

4 Kiiloochē :Yoowaana sireet nyēē / kikiikwoorunēē sabureekaab *tembes. Kimootee keey anweetaab suwe ānkwoomootēē taalamik ākoo kimnyeteet.

5 Yooto kung'eētyēē :biiko Yēērusālēēm āk Yuuteeya kumukuul āk biitēētaab Yoortaan kutēē yēē tēē ānkubēēchi Yoowaana.

6 Kimwaayta :bichoo ng'ōōkiswookikwaa ankubatisanee :Yoowaana āynēētaab Yoortaan.

7 Nto bēē kukas :Yoowaana kakwa *:Farisaayeeēk chēē chaang' ākoo *Satukaayeeēk kule / keebatisan, kumwoochi bichoo kule, “Ōyēku ng'oomng'ook kuu ēēēēnōōy! Ōbēē +moochililee ng'wooninto nyoo mākuchō ee?

8 Mākwook nanyuun ōyēyē ng'al chēē kāroomēch sōōtooku kule kooweeeksee miyootyēēt,

9 āmōōkwērtē keey ōmwooyē kule, ‘Ntēē kēēbooyē Abraam.’ Āmwoowook man kule imuuchē :Yēyiin kuyey rwoontōōchu kuyēk lōkōkaab *Abraam.*

10 Itōrōōroot :āywēēt nyēē mākchē / keeyebee kēētīt. Kunyi keet ake tukul nyoo kamayey lokoyeeēk chēē kāroomēch / kiiluultooy /ānkēētōōrchi ma.

11 Ābātisānēēnook :anii bēēko kōōboor kule kooweeeksee miyootyēēt, nteenee miitē kuchōōnii :chiito nyēē wōō kubiira

† 2:23 Ibooru :yuutēyu kule sokonnyeet nyēē inkātunēē musukyēēt. Kasee Isaaya 11:1. 2:23 Māārķō 1:24; Luuka 2:39; Yoowa. 1:45; Isa. 11:1 3:2 Mat. 4:17; Luuka 3:3 † 3:3 Isa. 40:3 3:4 2Bāy. 1:8; Laawi. 11:22-23 3:7 Mat. 12:34; 23:33; Room. 1:18 * 3:9 Ibooru 'lōkōkaab Abraam' ām yuutēyu biiko chēē kāsyinē Yēyiin kuu Abraam. 3:9 Yoowa. 8:33, 39; Room. 2:28-29; 4:12; 9:7 3:10 Mat. 7:19

anii. -Māāyēmē mbo ārēēkyi kwēyōōnik. +Machokubatisa-neenaak Tāmirmiryēētaab Yēyiin āk maata.

12 Miitē chokusēēstooy mōōrōryēēk ankubeelee mōōrōryēēchoo maataab kibchuulyo nto yityo, kukonoree nkoonuuk chookē.”

*/Kikeebatisan Yēēsu
(Māārkō 1:9-11; Luuka 3:21-22)*

13 Nto mii yoo kung'eetee :Yēēsu Kalilaaya ānkuwokubatisan :Yoowaana ām āynēētaab Yoortaan.

14 Nteenee kumach kutay :Yoowaana. Kimwooy kule, “Ntēē ichōōnii wōlēē āmiitē ānku :inyiing' nyēē kātēērook ibatisanaa?”

15 Kukētyi :Yēēsu kule, “Yey :inyiing' kuu nyooto raat kuuyu wuu nyooto :wōlēē māktooy :Yēyiin.” Kucham :Yoowaana kubatisan Yēēsu.

16 Nto yu /kaakeebatisan Yēēsu, kuloong'unēē bēēko āriit. /Kēēyootyi wōliin bo barak ankukas Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyēē wuu chēēbtuukē kurēku ānkuchokōōbutyi inee.

17 Yooto /kēēkuur ām barak kule, “Lakwanyuu :nyi nyoo āchāmē ānkāāng'ērēkyinē.”

4

*/Kikeetyem Yēēsu ām suurkwēēn
(Māārkō 1:12-13; Luuka 4:1-13)*

1 Nto miitē yoo, kōōrēētoot :Tāmirmiryēētaab Yēyiin Yēēsu ākoy wōlēē suurkwēēn suwokutyem *:Kēniintēēt.

2 Nto yu kāwokubēēni :Yēēsu wōlooto bēsyōōsyēk artam nyēē kimoomē kiy ake tukul, kwaam :kēmēwuut.

3 Kuchōōnchi :Kēniintēēt ānkumwoochi kule, “Yoo inyiing' Lakwataab Yēyiin ii, iweech baa, rwoontōōchu kuyēk āmiik.”

4 Nteenee kuwālchi :Yēēsu kule, “Ntēē mwooyē :siruutēk kule,

'Māsobēē :chii āmit baateey

nteenee sobēē ng'ālyoo ake tukul nyēē chōōnēē wōlēē mii :Yēyiin.'†”

5 Nto tēē yoo, kuwēeto :Kēniintonoo Yēēsu ākoy Yēērusālēēm ānkōōkoochi kōōyyoonyēē yēbo kotootyēēt ām barakuutaab tōōtēētaab *Kōōtaab Yēyiin.* 6 Yooto kumwoochi kule, “Yoo inyiing' man Lakwataab Yēyiin ii, 'iraantee yuutēyu ākoy

3:11 Luuka 3:16; Yēyuut. 1:8; 2:2-4; Māārkō 9:49; 1Bēt. 1:7 **3:15** Mat. 6:33; Room. 9:30-32 **3:16** Yoowa. 1:51 **3:17** Tyēēn. 2:7; Isa. 42:1; Mat. 12:18; 17:5; 2Bēt. 1:17-18 **4:1** Ibu. 4:15 **4:2** Chuy. 34:28; Mat. 6:16-18 † **4:4** Kiruu. 8:3 **4:4**

Yoowa. 4:34 * **4:5** /Kikēētēēkyi yuutēyu kiy nyēē kiiyyoonyēē :mbo *kibkōrōs sukukuutē aryeembuut kumāchē kōōbāroostoochi biikaab Yēērusālēēm ng'aleek.

ng'wēny, kuuyu mwooyē :siruutēk kule, 'Mākōōyook :Yēyiin malayikaanikyii bokutaaching' simēēbutyi rwaa kutuying'.'†"

7 Kukētyi :Yēesu kule, "Ntēē mwooyē subak :siruutēk kule, '-Meetyem Yēyiintēēng'uung'.'†"

8 Kuwēeto subak :Kēniintonoo Yēesu lekemeet ake barak ānkōōboorchi bāytit nyēē mii kōōrōōsyēk tukul.

9 Kimwoochi kule, "+Māākōōniing' bāytiniin tukul yoo 'kēēkutung'woo."

10 Kukētyi :Yēesu kule, "Buunyoontooni, ng'eetee yu. Mwooyē :siruutēk kule, 'Yēyiin :nyēē māchāktōōs /kiiywēyē ānku inee nkit :nyēē /kēēkutunkyinē.'†"

11 Kubakaakta :Kēniintonoo Yēesu. Nto yityo kukwa :malayikaanik ānkubokuyēētyēēchi.

*Kitoowunēē :Yēesu yiisyēēnyii yēmēmēētaab Kalilaaya
(Māārko 1:14-15; Luuka 4:14-15)*

12 Nto yu kawokukas :Yēesu kule /kookeekerta Yoowaana kō, kung'eetee Yuuteeya ankooyeey Kalilaaya.

13 Nteenee yēē kātāminyē Nāāsārēēt, wokuminy Kaabernaam kulēekitēē tōōliilēēt rōōrōōkoonoo kibo Sābulōōn āk Naftaali.

14 Kiyityiin :yooto ākoo yoo kimwooyē :wōōrkooyoontēēt *Isaaya kule,

15-16 "Kookukas :bichoo minyē mēēnān lēbkēēyyēēt nyēē wōō ām rōōrōōkēētaab Sābulōōn āk nyēbo Naftaali

wōōloo lēekitēē :Tōōliilēētaab Kalilaaya āk āynēētaab Yoortaan, yēmēmēētaab Kalilaaya wōōloo miitē :biich chēē sobooy.

Kōōkuchōōnchi :lēbkēēyyēēt

bichoo minyē kōōr nyēē kitub :mēēnānēētaab meet."†

17 Kyaamtaat :Yēesu lōkōōywēk kuchakee yooto kumwooyootē kule, "Oweeksee miyootyēēt kuuyu kaakuriik :bāytooyiisyēētaab Yēyiin."

*Kikuur :Yēesu rubiikyii chēbo taay
(Māārko 1:16-20; Luuka 5:1-11)*

18 Nto mii bēsyēēt ake, yēē kimiitē :Yēesu kuwēēsyētēē sakaramteetaab Tōōliilēētaab Kalilaaya, kukas biiko alak āyēēng' chēē kituubcho. Kiwiirchinē :bichoo nēētiinēkwaa tōōliil kunāmē *burburiinēk. /Kikēēkuurēē ake Simōōni nyoo /kibokēēkuur lētuunoo kule Bētērō nto nyiin ake ku Antereeya.

19 Kukuur :Yēesu bichoo kule, "Orubaa anii! +Maaneetaak wōlēē ōyisuntooy biiko."

20 Kubākooktooy :bichoo nēētiinēkwaa bakeenke ānkurubē Yēesu.

† 4:6 Tyēenwookik 91:11-12 † 4:7 Kiruu. 6:16 † 4:10 Kiruu. 6:13 4:12 Mat. 14:3 4:13 Yoowa. 2:12 † 4:15-16 Isaaya 9:1-2 4:15-16 Luuka 1:79 4:17 Mat. 3:2; 4:23; 6:10; 10:7

²¹ Yu keenaata :Yēesu taay kisich, kukas subak biiko alak āyēēng' chēē kituubcho kutinyē keey kwaan ām mwēēng'. / Kikēēkuurēē ake Yāākōbō / kēēlē nyiin ake Yoowaana nto kwaan ku Sebetaayo. Kimiitē :bichoo kuyēytooy nēētiinēkwaa. Yooto kukuur :Yēesu murēchooto āyēēng' choo kituubcho.

²² Kubākookyinē :icheek kwaan mwēēng' ānkurubē Yēesu.

Kyaamtaat :Yēesu lōkōōywēk ānkōōsooboot biiko ām Kalilaaya kumukuul

(Māārō 1:39; Luuka 4:42-44)

²³ Yooto nanyuun, kuwēesyētootēē :Yēesu Kalilaaya tukul kōōnēētiisyootēē kooriikaab saayeet bo Yuutayeek. Kyoomtootē lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo bāytooyiisyēētaab Yēyiin ānkōōsoobootē biiko chēē kiboonto bōōrwoonik āk tānkuusyo ake tukul.

²⁴ / Kikyaamtaat ng'aleechaa bo kwōng'uut choo kiyēyē :Yēesu ākoy yēēmēētaab Siirya kutēē yēē tēē. Yooto /kiimutyi inee biiko tukul chēē kimnyoontōōs kunam wōlēē mii :chēē kitinyē tāmirmirook chēē miyootēch, chēē kitinyē mēwuunkook āk chēē kichunkutootiin. Kiisoob :Yēesu bichoo tukul.

²⁵ King'ēētyēē :biiko chēē mātēē chu Kalilaaya, Teekabooli, Yēerusālēēm, Yuuteeya ākoo biitēētaab Yoortaan ankoosaab Yēesu.

5

Ng'erekweekaab manta

(Luuka 6:20-23)

¹ Kimii :yēē kimāchē :Yēesu kwoomchi biiko lōkōōy. Kiiru-ruukyi keey :biiko chēē chaang'. Yu kakas kuu nyooto, kuwo :inee āk rubiikyii yēē tōrōōr ānkutēbēē ng'wēny. Kōōnookyi :rubiichoo

² ānkutoow :Yēesu kōōnēētiis. Kimwooy kule,

³ “Ibēruurootiin sōō, kule nee :biiko choo imoong'tēē keey Yēyiin,

kuuyu +mākōōwut bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

⁴ Ibēruurootiin sōō, kule nee :biiko choo buntēē ng'woonin kuuyu mākukārāmchi :ng'ala.

⁵ Ibēruurootiin sōō, kule nee :biiko choo yibē keey ng'wēny, kuuyu mākuyēk nyeeng'waa :kōōrēēt.

⁶ Ibēruurootiin sōō, kule nee :biiko choo chēēng'ē churtaayeet, kuuyu mākunyōōr.

⁷ Ibēruurootiin sōō, kule nee :biiko choo riirēē alak, kuuyu +/makeeriiree nkicheek.

⁸ Ibēruurootiin sōō, kule nee :biiko choo leelach :moonik,

4:22 Mat. 8:21-22 4:23 Mat. 9:35 5:1 Mat. 15:29 5:3 Isa. 57:15; 61:1

5:4 Tyēēn. 126:5-6; Isa. 61:2 5:5 Tyēēn. 37:11; Room. 4:13 5:7 Mat. 18:33;

25:35-46; Yāāk. 2:13

kuuyu makukas Yēyiin.

⁹ Ibēruurootiin sōō, kule nee :biiko choo wuulyēē ng'aleekaab kaalyeet,

kuuyu +/mākēēkuur kule lōkōkaab Yēyiin.

¹⁰ Ibēruurootiin sōō, kule nee :biiko choo /kēēwusē yoo kayey kiyēē mächē :Yēyiin,

kuuyu mākōōwut Kaab Yēyiin.

¹¹ Ōbēruurootiin sōō, kule nee :akweek choo ōyēnwoo anii, yoo /kākēēchubook /ānkēēwusook nto /kēēmōlōlchook ng'al chēē chaang'.

¹² Yoo /kākēēyēwook kuu nyooto, ōtyēēn kubo ng'erekweek, kuuyu mii :kiy nyēbo kwōng'uut nyēē mākutuwēnēēnook :Yēyiin ām kibkōōnkōy. Ntēē /kiikēēwusoon mbo nkicheek *wōōrkooyikaab Yēyiin choo kibo taay kuu nyooto.”

Yiisyēētaab biikaab Kiriistō

(Māārkō 9:50; 4:21; Luuka 14:34-35; 8:16)

¹³ Kimwooy :Yēesu kule, “Akweek :muunyeetaab kōōrēēt.* Nteenee yoo kakuskusiit :muunyeet, /kāmēētākiiitōōysēē nteenee /kēēluluktooy kootartaar :biiko.

¹⁴ Akweek ku lēbkēēyēētaab kōōrēēt. Māwunyāktōōs *:kiri-inkēēt nyoo /kikēētēkyi tulwo,

¹⁵ āmāmii :chii nyēē tābē taariit ānkōōkubuuyēē kērēbēēt, nteenee ikoochinē yēē itōrōōroot sūkulēbkēchi biiko tukul ām kō.

¹⁶ Kunyoo mächāktōōs ōlēbkēchi biiko kubuntēē yēyuutēkwook chēē kāroomēch, si yoo kakasaak kookaasta Kōōn nyoo miitē kibkōōnkōy.”

Kichokootyiich :Yēesu kiyēē /kikēēkuurto

¹⁷ “-Meesoot :chii kule kyāāchōōnii :anii chāānēmtooy ng'aleek choo kisirē *:Muusa āk chēbo *wōōrkooyik, nteenee kyāāchōōnii chāātyiichē ng'aleechaa.

¹⁸ Kubooyiit man, āmwoowook kule ākoy kukeeyta :barak ākoo ng'wēny, māmii :kiy nyēē +/mākiinēmto ām kiruutēchoo ānkoo ku mining' nyēē tyaa, ākoy kuyityiin :ng'aleek tukul.

¹⁹ Kunyoo, chii ake tukul nyēē kāmēto kiruutēchoo ānkoo mbo nyēē mining' nyēē tyaa ankuyey biiko alak kurub

5:8 Tyēēn. 24:3-5; Ibu. 12:14 5:9 Room. 14:19; 8:14 5:10 Mat. 25:34; 1Bēt. 3:14 5:11 Luuka 6:22; 1Bēt. 4:14 5:12 2Tēt. 36:16; Luuka 11:47-51; 13:34;

Yēyuut. 7:52; 1Tēēs. 2:14-16; Yāāk. 5:10 * 5:13 Kiyēyiisyēē :Yuutayeeek muunyeet kōōtiliilēē kōrōsēēkwaa kutoombo kōōkoochinē Yēyiin. /Kikēēyēyiisyēē mbo subak kōōbooru wōlēē inēmchintooy keey :chiito soboontaab Tāmirmiryēēt. 5:13 Chuy. 30:35; Laawi. 2:13; Kāāyiyit. 18:19; 2Bāy. 2:20; Eesra 6:9; Ešēk. 43:24; Māārkō 9:50

5:14 Yoowa. 8:12; 9:5 5:15 Māārkō 4:21 5:16 Ēfēēs. 5:8-9; Filib. 2:15; 1Bēt. 2:12 5:17 Mat. 22:37-40; Room. 3:31; 7:4-6; Ēfēēs. 2:13-16; Ibu. 10:9 5:18

Tyēēn. 119:89; Isa. 40:8; Mat. 24:35; Luuka 16:17

ng'aleekyii kumā chii :nyoo ām bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Nto nyoo karub kiruutēchoo ankuyey alak kurub, /kiitōrōrē nyooto ām bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

20 Āmwoowook kule, -mēēwutē :chii bāytooyiisyēētaab Yēyiin yoo kamachurta kusiir Farisaayeechaa ākoo kāānēētichoo bo kiruutēk.”

Ng'ālyoo kurubta keey āk siirmōōyto

21 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Ābērē kyookas kule / kikēēmwoochi chiitaab kēny kule, ‘-Meebakach chii. Nto chii ake tukul nyoo kābākākiis, ākoy /kiitiilchi ng'al.”†

22 Nto anii āmwoowook kule chii ake tukul nyoo kānyēērchi ng'eetaabkaamet,† +/ mākiitiilchi ng'al. Nto chiito nyoo kāmwoochi ng'eetaabkaamet kule, ‘Iberber’ +/ mākiyyoong'tēē kōōk / sikiitiilchi ng'aleek, nto nyoo kālēēnchi ng'eetaabkaamet, ‘Iyēku solwo’, kumisyinē /kiimut /bokēētōrchi wōlēē bo maataab kibchuulyo.

23 Kunyoo, yoo imāchē ituwēnchi Yēyiin kiy ankiisoot kule itinyē tisyā ām wōlēē mii :ng'eetaabkoomēt,

24 ibākookyi kiyoo yooto bo *Kōōtaab Yēyiin ānkiiwē wōlēē mii :ng'eetaabkoomēt bōōchoomnyē kurook nto yityo wēētuwēntē kiyooto.

25 Yoo miitē :chiito ake kukwēring' kōōk kubo bēsēnyii nyēē iboontē, kumāchāktōōs simōkāsyiinē ām kēēltaab too kutoombo ōyitē kōōk. Yoo kameeyey kuu nyooto, kukwēring' :nyiin kōōk ānkōōyokoochiing' boontēētaab kōōk. Makunaming' :boontoonoo bo kōōk ānkōōrēkēērchiing' chiito nyoo riibē ki-bratiisyek kukertiing' kō.

26 !Kāāmwoowook, +mēētēbii wōlooto ākoy iyaakte bēsēnoo tukul.”

Ng'ālyoo kurubta keey ākoo martaayeyt

27 Kitas taay :Yēesu kumwoochi rubiichoo kule, “Ābērē kyookas :akweek kule /kikēēmwooy kēny kule, ‘-Meemarte.”†

28 Nto anii, āmwoowook kule, chii ake tukul nyoo kāsē koorko ānkuchōrōkyi kuwuu nyēē kaakumarta.

29 Kuniyī, yoo kēēsākyiing' koong'uung' isuuchi ng'ōōki, ilōōtu. Kaykay iboot komosta akeenke nyēbo bōōrng'uung' kusiir / kēēwiirchi bōōrng'uung' tukul wōlēē bo maataab kibchuulyo.

30 Nto yoo kēēsākyiing' :āwung'uung' isuuchi ng'ōōki, itilte. Kaykay iboot komosta akeenke nyēbo bōōrng'uung' kusiir / kēēwiirchi bōōrng'uung' tukul wōlēē bo maataab kibchuulyo.”

5:20 Mat. 18:3; 23:23-28; Yoowa. 3:5 † 5:21 Chuy. 20:13 5:21 Laawi. 24:17 † 5:22 Yoo /kākēēmwooy kule ng'eetaabkaamet ku chiitaab Kiriistō. 5:22 1Yoowa. 3:15; Mat. 18:9; Yāāk. 3:6 5:24 Mat. 6:14-15 5:26 Mat. 18:34 † 5:27 Chuy. 20:14 5:28 Kāālēw. 6:25; 2Bēt. 2:14 5:30 Māārko 9:43-47

*Bareetaab kooyēy**(Mataayo 19:9; Māārko 10:11-12; Luuka 16:18)*

31 Kimwooy :Yēesu subak kule, “Kyookas mbo subak / kēemwooyē kule chii ake tukul nyēē mächē kubar kooyēy kumächāktōōs kusirchi koorkēēt barweet nyēē kakwetee.

32 Nto anii āmwoobook kule, chii ake tukul nyoo kakwet koorkēenyii kubo ng'aleek alak chēē māmāmē keey ākoo mar-taayeet, kāākōōsākyyi koorkoonoo kuyēk choonchooyēn. Nto chiito nyēē keemut koorkoonoto, kaakumarta :nkinee.”

Kaawaaleetaab keey

33 Kimwooy :Yēesu subak kule, “Kyookas :akweek kule / kikēemwoochi chiitaab kēny kule, 'Yoo kēewoolchi keey :chii Yēyiin kule makuyey kiy, kumāmächāktōōs kwiiri kiyooto nteenee mächāktōōs kootyiich.’†

34 Nto anii āmwoobook kule mātēbi :chii kut koowaal keey. -Meewaalee keey :chii kutwēchē wōliin bo kibkōōnkōy kuuyu bāytooyiisyēē :Yēyiin wōlooto.

35 Amātēbi :chii kut kulē, 'Kwaama :teng'et', kuuyu tyichē :Yēyiin wōlooto. -Meewaalee keey :chii kiriinkēetaab Yēerusālēm kuuyu bo :wōlooto Bāytooyiintēēt nyoo wōō.

36 -'Meewaalee keey mbo mēting'uung' i-asante, kuuyu -mēēmuuchē mbo kut iyey buutyootēēt akeenke ām mēting'uung' kulēēliit nto kutuuyiit.

37 Yoo 'kēechāmē kiito ake, kuyēmē imwaay kule: 'Ēē, wuu nyooto.' Nto yoo itāyē, imwaay kule: 'Acha, māwuu nyoo.' Yoo 'keemwaay ng'al chēē siirē chuutēchu kukwoonēē :choo wōlēē miitē :Kibrōkōsyootēēt.”

*-Mēēyooku miyootyo**(Luuka 6:29-30)*

38 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Kyookas mbo subak / kēemwooyē kule, 'Koong' āk koong', keelta āk keelta.’†

39 Nteenee āmwoobook :anii kule, -mēēkōrōmchi chii nyēē miyaat. Yoo kasyeeching' :chiito ake kibkermetuut komosta ake, iwēēkyi komosta nyiin ake kusyeech.

40 Nto yoo kākwēring' :chii kōōk kumächē kaansuung'uung', imuytoochi mbo nkinee kābuutiit.

41 Yoo kākērchiing' :chii koong' ikālābchi tukuukyii ām asiista akeenke, itāsyi asiista ake.

5:31 Kiruu. 24:1-4; Mat. 19:7 5:32 Mat. 19:9; 1Kōōr. 7:10-11 † 5:33 Kāāyit. 30:2 5:33 Laawi. 19:12; Kiruu. 23:21 5:35 Isa. 66:1; Yēyut. 7:49 5:35 Tyēēn. 48:2; 76:2 5:37 Mat. 23:16-22; Yāāk. 5:12 5:37 Yāāk. 5:12; Mat. 6:13; Yoowa. 17:15 † 5:38 Chuy. 21:24; Laawi. 24:20; Kiruu. 19:21 5:39 Luuka 6:29; Room. 12:17, 19; 1Bēt. 3:9 5:40 1Kōōr. 6:7; Ibu. 10:34

42 Nto yoo kāsooming' :chii kiito ake, ikoochi. Nto yoo kēēbēsēēniing' :chii kiy, ikoochi.”

Chamateetaab Yēyiin
(Luuka 6:27-28, 32-36)

43 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Kyookas mbo subak / kēēmwooyē kule, ‘Ichāmē laatyeng’uung’ ānkiwēchē buuny-oontēeng’uung!’†

44 Nteenee āmwoowook anii kule, ōchāmē buunikwook ānkōōsoochinē choo wusook

45 sookerkeyiitu Kōōn nyoo miitē kibkōōnkōy. Yēyē :Yēyiin kōōluuchi :asiisnyii biiko choo kāroomēch āk choo miyootēch. Yēyē mbo subak roobta kurōōbēnchi biiko choo kāroomēch āk choo miyootēch.

46 Ōbērē :akweek tōōs mākutuwēnook :Yēyiin yoo ōchāmē baateey biiko choo chāmook ee? Ntēē yēyē :chii ake tukul kuu nyooto.

47 Nto yoo ōng’āloolchinē biiko choo chēēkwook baateey ii, ōnyōōru nee nyēē karaam? Ntēē yēyē :nkicheek choo -mēēnkētē Yēyiin kuu nyooto.

48 Churtaat :Yēyiin nyoo miitē kibkōōnkōy, kunyoo, māchāktōōs ōchurtootiin :nkakweek.”

6

Wōlēē /kēētoorētitooy bānoonik

1 Kimwooy subak :Yēesu kule, “Ōriib keey. Mayey :chii ng’ālyoo nyēē karaam ām taayeetaab biiko kumāchē kule sukutook. Yoo kayey kuu nyooto, mānyōōru kiy ām wōlēē mii :Kwaan nyoo miitē kibkōōnkōy.

2 Yoo 'kēētoorēt banan, -mēērook ing’asaatee keey kuu wōloo yēytooy :kiblembechiisyek ām kooriikaab saayeet āk wōloo bo kēēltaab too, kule sukookaasta :biiko. Kāamwoowook, mānyōōru kiy ām wōlēē mii :Yēyiin.

3 Nteenee yoo iyēētyēēchinē chiito ake, kumāmāchāktōōs ikany kukas mbo :choorweeng’uung’.

4 Yooto, mākutuwēniing' :Kōōn nyoo kāsē kiy ake tukul nyēbo wung’aan.”

Wōlēē /kēēsooytooy
(Luuka 11:2-4)

5 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Yoo ōsooyē, marub :chii ātēbuutēkaab kiblembechiisyek. Kicham :kiblembechiis kusooyē nyēē kātōōnōōn ām kooriikaab saayeet āk wōloo

† 5:43 Laawiik 19:18; Kiruutēk 7:1-2 5:43 2Sām. 22:38-43; Tyēēn. 139:21-22
5:44 Luuka 6:27-28; Room. 12:20; 1Bēt. 2:20-23 5:45 Ēfēēs. 5:1 5:48 Laawi.
19:2; Luuka 6:36; 1Bēt. 1:16 6:1 Mat. 23:5

chaang' :biich, sukung'eet kutook. Kāāmwoowook, kisimkun-yōōr :bichoo kiyēē kimāchē.

⁶ Nteenee, ikērtooy keey :inyiing' kō ankiisaay Kōōn nyoo -/ mākēēkāsē. Nto yooto mākutuwēniing' :Kōōn nyoo kāsē kiy ake tukul nyēē wunyaat."

⁷ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, "Yoo ōsooyē, -mōōbōloobōlē kuu biich choo -mēēnkētē Yēyiin kuuyu isōōtē :choo kule yoo kāmwooy ng'al chēē chaang', /kēēkāsīnē.

⁸ Wuu nyooto kuuyu simkōōnkētē :Kōōn kiyēē -mōōboontē kutoombo mbo kut osaay.

⁹ Kunyoo mächāktōōs ōsooyē kule:
Baaba Yēyiin nyoo imiitē kibkōōnkōy,
kutōōriit :kaayneeng'uung'.

¹⁰ Kuyit :bāytooyiisyēēng'uung'
kuyeyakay ām wōlēēb ng'wēny :kiyēē imāchē
kuu wōloo wuunto ām kibkōōnkōy.

¹¹ Ikōōnēēch kiyēē kyoomē ām bēsyo ake tukul.

¹² Inyōōwēēch kaat ām choolwookātēenyoo,
kuu yoo kēēnyōōchinē :nkacheek kaat
choo choolwookēnchēēch.

¹³ Itiyyēēch /simakeekentech,

nteenee isateeneech wōlēē mii :Buunyoontēēt.*

¹⁴ Yoo ōnyōōchinē kaat biiko alak choo choolwookēnchook,
kunyōōwook kaat :nkinee Kōōn nyoo mii kibkōōnkōy.

¹⁵ Nto yoo -mōōyēyē kuu nyooto kumānyōōwook kaat :Kōōn."

**Kiriisyēētaab āmiisyēēt*

¹⁶ Kimwooy :Yēesu subak kule, "Yoo *kirē :chii āmiisyēēt,
kumāmächāktōōs kusāng'utiitu kuu wōloo yēytooy :kiblem-
bechiisyechaa mächē kule sukukas :biiko. !Kāāmwoowook,
kiikunyōōr :bichoo kuyem kiyēē kimāchē.

¹⁷ Nteenee yoo ōkirē āmiisyēēt, kumächāktōōs ōbārē bu-
utēekwook, ōwuunē koonyekwook ankooyiil ōtililiitu

¹⁸ simēēnkētōok :chii kule ōkirē āmiisyēēt. Nteenee
Kōōn nkityō nyoo -/ mākēēkāsē :nyēē inkētē. Nto yooto,
mākutuwēniing'."

*-Mēētukuulchi keey bāytitaab kōōroni
(Luuka 12:33-34; 11:34-36; 16:13)*

6:5 Luuka 18:10-14 **6:8** Mat. 6:32 **6:9** Cherem. 3:19; Mal. 2:10; 1Bēt. 1:17 **6:10** Mat. 7:21; 12:50; 21:31-32; 26:39, 42; Yoowa. 6:38 **6:11** Mat.

6:24-34 * **6:13** /Kichokēētāsīnootē ām siruutēk alak ng'aleechu: "Kuuyu inyiing' nyēē ibāytooyiisyē, cheekuuk :kāāmuukēywēēk ānkiitōōroot ākookoy. Kuwuuyiit nyooto." **6:13** Mat. 26:41; Māārko 14:38; Luuka 11:4; 22:40, 46; Yoowa. 17:15; 1Tēm. 6:9; 2Tēm. 4:18 **6:14** Ēfēēs. 4:32 **6:15** Mat. 5:24; Māārko 11:25; Luuka 6:37 **6:15** Mat. 18:35 **6:17** Isa. 58:5; Mat. 17:20-21; Luuka 2:37; 18:12; Yēyuut. 13:2-3; 14:23

19 Kitas taay :Yēesu kumwoochi biiko kule, “-Mōōtukuulchi keey bāytitaab kōōroni kuuyu nyēērēē :kuutyek, tuurtōōs / ānkēēchōōrē.

20 Nteenee okōnōrchi keey bāytit ām Kaab Yēyiin wōloo māmiitē :kiy nyēē nyēērēē āmāmii :chōōriin.

21 Tiiyēē :chii mēt wōloo miitē :bāytinyii.

22 Koong'uung' nyēē ikoochinē bōōrng'uung' lēbkēēyyēēt. Yoo kāstooy :koong'uung' nyēē karaam, iboontē lēbkēēyyēēt.

23 Nto yoo mākāstooy nyēē karaam, imiitē mēēnān nyēē mā mining'. Kunyi, yoo kāmisi :lēbkēēyyēēt nyoo 'kēēboontē, imiitē mēēnānēēt kutukul!

24 Māmii :chii nyēē imuuchē kōōmēlchiin kirōkōōn āyēēng'. Yoo kasyeem, kulāyē :ake. Kunyoo, mānoomtōōs :yiisyēetaab Yēyiin āk muchastaab beesaan.”

*Ōmoymooy bāytooyiisyēetaab Yēyiin
(Luuka 12:22-31)*

25 Kitas taay :Yēesu kumwoochi bichoo kule, “Kunyoo, ! kāāmwoowook, -mookany kwaamaak mēt kule ō-āmē nee, ōyyēē nee nto kule ōloochē nee. Wōō oob :soboontaab chii kusiir āmit nto ku sirooy?

26 Māchē okāsēē tāriitēk choo -mēēnkētē kule /kēēchoonsē kule nee / ānkēēkēsiisyē kule nee āmātinyē mbo chookēēn, nteenee bāyē :Kōōn nyoo miitē kibkōōnkōy. Chāmook akweek oob :Yēyiin kusiir tāriitēchoo?

27 Yoo keyiimee keey :chii ng'al chēbo kōōroni ii, ara imuuchē :yooto kutāsyi bēsyōōsyēk chēē minyēē kōōrēēt?

28 Ām nee sōōyīmēē keey ng'aleekaab sirooy? Okas baa, wōlēē wuu :taabta ake tukul ām wuuyēēt! Māchiiryootē sukukaraaraniit.

29 Kāāmwoowook, ānkoo kiboonto :Sōlōmōōn bāytit nyēē tyaa, kimāboonto sirooy chēē kāroorānēch kuu toobtōōchu.

30 Nto akweek chu -mōōkoosēēnoo keey kuyem ii, yoo imuuchē :Yēyiin kookaraaran toobtōōy choo lēēltōōs nto nyēē mā tyaa kurarach ii, kucham nee wōlēē makoolaaktaak nkakweek?

31 Kunyoo -mooyiimee keey kule, ‘+Makyaam nee?’ Nto kule, ‘Kēēyyēē nee?’ Nto mbo kule, ‘Kiiloochē nee?’

32 Biiko choo -mēēnkētē Yēyiin :chēē imoymooyē tukuuchoo tukul, nteenee inkētē :Kōōn nyoo miitē kibkōōnkōy kule misyook akweek ōnyōōru tukuuchoo tukul.

33 Kuchamta :chii kurook bāytooyiisyēetaab Yēyiin ākoo churtaayēēt. Yooto, mākūrōōrōōt :tukuuk chuut alake.

³⁴ Kunyoo, -mooyiimee keey ng'aleekaab tuun, kuuyu boonto :bēsyēētaab tuun ng'aleekyii chēē mākubooryēē.”

7

Masiming'alaalee chii nyēē miyaat
(Luuka 6:37-38, 41-42)

¹ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Masiming'alaalee chii nyēē miyaat.

² Yoo 'keeng'alaalee chiito ake nyēē miyaat, ku +/ makeeng'alaaleeniing' nkinyiing' kuu nyooto. Nto kiyoo 'kēyēchi chiito ake, /kēyēwuung' nkinyiing' kuu nyooto.

³ Ām nee siikāsē :inyiing' sikitivityaa nyēē miitē koong'taab ng'eetaabkoomēt ameekeas musukyēēt nyēē miitē koong'ta nyeeng'uung'?

⁴ Imuuchē kule nee imwoochi ng'eetaabkoomēt kule, 'Kany ānēmuung' sikitivityaa ām koong'ta,' nto kutēē yooto tukul kumi-itē :musukyēēt koong'uung' nkityō?

⁵ Kiblembechaantaani! Māchāktōōs inēmu kurook musukyēēt nyoo mii koong'uung' nkityō siikaste kāroomin siinēmchi ng'eetaabkoomēt sikitivityaanteet ām koong'nyii.

-*Mēēntosuur kiy nyēē karaam*

⁶ -Mēēkoochi ng'ōōk kiy nyēē churtaat kuuyu wēēkyiing' keey ankusankataniing', nto iwiirchi sanayeeukuuk tōōrōy kuuyu itārtoorē.”

Chiito nyoo soomsē, /kiikoochinē
(Luuka 11:1-13)

⁷ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Yoo kēēsoom, / kēēkōōning', yoo kēēchēēng'sē, inyōōru, nto yoo kēēng'ēētiisyē, /kēēyootuung'.

⁸ Chiito nyoo soomsē, /kiikoochinē, nyoo chēēng'sē kun-yōōru, nto nyoo ing'ēētiisyē, /kēēyootyinē.

⁹ Ara miitē :chiito ām akweek nyēē yoo kāsoom :lakwanyii mukaatiit kōōkoochinē rwaanteet?

¹⁰ Nto yoo kamach *burburyoontēēt, kōōkoochi eereeneet?

¹¹ Kunyi, yoo chāmē :biiko buch kōōkoochi lōkōkwaa tukuuk chēē kāroomēch ii, /keemwa nee nanyuun Yēyiin ām kibkōōnkōy? Mākōōnēm keey :nyoo miisin kukōōn tukuuk chēē kāroomēch yoo kōōsoom!”

Kiruutyēēt nyēbo koomānuut

¹² Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Ōyēchinē biiko alak kuu wōloo kātōōmāchē :akweek / kēyēytoowook.

Iyumē :ng'aleechuutēchu kiruutēkaab *Muusa ākoo
kānēētēyēwēēkaab *wōōrkooyikaab Yēyiin.”

Mariich :oreetaab Kaab Yēyiin
(Luuka 13:24)

¹³ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Obeetee oreet nyoo mariich. Mii :kēelto nyēē baraay nyēē tinyē oreet nyēē baraay. Choong'ēch :biiko chēē bēētēē kēēlooto wēētii ārbub.

¹⁴ Nteenee mii :kēelto nyēē keweel nyēē tinyē oreet nyēē mariich. Ng'ērīnēch :biiko chēē bēētēē kēēlooto tākyinē keey *soboontaab kibchuulyo.”

Wōōrkooyik chēē mābo man
(Luuka 6:43-45)

¹⁵ Kitas taay Yēesu kumwooy kule, “Ōriibēē keey *wōōrkooyichoo mābo man choo iyēēloonunēē ruunkuun sumboot nteenee ām moonikwaa ku miyootēch kuu suuyiik.

¹⁶ Ōnkētēē bichoo ng'aleek chēē yēyē. Māyēyē :cheebkateet mbuuniik āmāyēyē :siikoowēēt lamayeek.

¹⁷ Mākyiintōōs keet ake tukul nyoo karaam kuyēyē lokoyeek chēē kāroomēch nto kēētīt nyoo miyaat kuyēyē lokoyeek chēē miyootēch.

¹⁸ -Mēēmuuchē :kēētīt nyēē karaam kuyey lokoyeek chēē miyootēch āmēēbērē imuuchē :kēētīt nyēē miyaat kuyey lokoyeek chēē kāroomēch.

¹⁹ Nto keet ake tukul nyoo kāmāchāktōōs kuyey lokoyeek chēē kāroomēch āmēēbērē kayey, /kiiluulto /ānkēētōōrchi ma.

²⁰ Kunyoo, ōnkētēē bichoo ng'aleek choo yēyē.”

-Mēēwutē :biiko tukul Kaab Yēyiin
(Luuka 13:26-27)

²¹ Kutas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, “-Mēēwutē Kaab Yēyiin :biiko tukul choo mwooyē kule, ‘Mokoryoontēēt, Mokoryoontēēt.’ Nteenee chēē iwutē baateey ku choo yēyē kiyēē mākyinē :Baaba ām kibkōōnkōy.

²² Choong'ēch :biiko chēē mācumwoowoō ām bēsyēētaab tabanta kule, ‘Mokoryoontēēt, Mokoryoontēēt, ntēē kikyooomtēē lōkōōyiwēk kaayneeng'uung', kiibēbēētēē tāmirmirook chēē miyootēch ānkēēyēyē tukuuk chēē mātēē chu chēbo kwōng'uut!’

²³ Yooto +māāmwoochi :anii bichoo kule, ‘Kibng'ōōkisiisyēchu, -māānkētōok :anii! Ōng'ēētyēē yu.’ ”

7:12 Room. 13:8-10; Kala. 5:14 **7:14** Luuka 13:24 **7:15** Kiruu. 13:1-3; Cherem. 14:13-15; Mat. 24:11, 24; Yēyuut. 20:29; 2Kōōr. 11:13-15; 2Bēt. 2:1; 1Yoowa. 4:1
7:17 Kala. 5:19-23 **7:18** Mat. 12:33 **7:19** Mat. 3:10; Luuka 3:9; Yoowa. 15:2, 6 **7:21** Mat. 21:28-31; 25:11; Room. 2:13; Yāāk. 1:22-25; 2:14-26 **7:23** Mat. 25:12; 2Tēm. 2:19

Tēēkiik āyēēng'
(*Luuka 6:47-49*)

²⁴ Kutas taay :Yēesu kumwooy kule. “Chii ake tukul nyēē kakas ng'aleekyuu ankurub kukerkey chii nyēē ng'oom nyēē kitēēkyi kōōnyii kitaweet.

²⁵ Yoo kārōōbēn :roobta kooyiin :āynōōsyēk kutwoor keyy :bēēko ānkōōsoonkiyy :wusōōnēēt kōyooto, māluulē :kōyoo, kuuyu /kikēētēēkyi yēbo kitaweet.

²⁶ Nto chii ake tukul nyoo kakas ng'aleekyuu amarub, kukerkey chii nyēē berber nyēē kitēēkyi kōōnyii yēbo ng'aayneet.

²⁷ Yoo kārōōbēn :roobta, kooyiin :āynōōsyēk kutwaarta ng'aayneet ānkōōsoonkiyy :wusōōnēēt kōōtkēy, kuluulē :kōōt!”

Kāāmuukēywēēkaab Yēesu

²⁸ Yu keewaany :Yēesu kumwooy ng'aleechaa, koolat :biiko

²⁹ kuuyu kimēēnēētiisyē kuu kāānēētikaab kiruutēk, nteenee kiinēētiisyē ām kāāmuukēywēēk.

8

Kiisoob :Yēesu chii nyēbo makereen
(*Māārko 1:40-45; Luuka 5:12-16*)

¹ Yu kārēkunēē :Yēesu lekem barak, kurub :biiko chēē chaang'.

² Yooto kuchō :chiito ake nyēē kiboonto makereen ānkukutunyēē taayeetaab Yēesu ānkumwooy kule, “Mokoryoontēēt, yoo ichāmē, isooboo sāātililiitu kuuyu ānkētē kule imuuchē.”

³ Yooto nanyuun kuchuul :Yēesu āwunyii kutiiny chiichoo ānkumwooy kule, “Āchāmē, kunyi itililiitu!” Kusob :chiichoo areet akeenke.

⁴ Nto mii yoo kumwoochi :Yēesu chiichoo kule, “-Mēētēbii kut imwoochi chii ng'aleechu, nteenee wēēboorchi keyy kibkōrōs ānkiikoochi tukuuk chēē kabeelee kōrōsēēk kurub kuu yoo kimwooyē *:Muusa sukōōboor yooto kule 'kēētīlīlīlītu.”

Kiikoosēē keyy Yēesu :chii nyēē kimā Yuutāyiin
(*Luuka 7:1-10*)

⁵ Yu kayit :Yēesu Kaabernaam, kuchō :chiito ake nyēē ki kāāntōōyiintēētaab lukēētaab booryēēt nyēbo Rooma ānkumwoochi Yēesu kule,

⁶ “Mokoryoontēēt, miitē :motwooriintēēnyuu kaa kusub-subē ām kitiintiri.”

⁷ Kumwoochi :Yēesu chiichoo kule, “Imāchē āchōō anii kang'uung' chāāsoob?”

⁸⁻⁹ Kuwālchi :kāāntōōyiintonoo Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, ānkētē anii kule māyēmāktōōs iwut :inyiing' kōōng'waanii.

Āmiitē :anii ng'wēnyuutaab kāāmuukēywēēk ānkāābāytooy bi-ikaab lukēēt. Yoo kāāmwoochi chii nyēē mii ng'wēnyuunyuu kule, 'Wē' kuwēētii, nto yoo kāāmwoochi ake kule, 'Chōō' kuchōōnii. Yoo kāāmwoochi motwooriintēenyuu kule, 'Yey kiy' kuyēyē. Kunyoo, imwaay baateey ng'ālyoo, yooto mākusob :motwooriintēēng'waanii."

¹⁰ Yu kakas :Yēesu ng'aleekaab chiichoo, koolat ānkumwoochi bichoo kirubootē inee kule, "I kāāmwoowook, kubooyiit man manaakas yēēt ake *Isrāyēēliin nyēē ikoosēēnoo keey kuu chiichi.

¹¹ Kāālēēnchook makukwaanee :biiko chēē chaang' koong'asiis āk tinkeey ānkubokwoomchiin ākoo *Abraam, Isaka ākoo Yāākōbō ām Kaab Yēyiin.

¹² Nteenee +/ mākēētōōrchi mēēnān :biiko choo bērē ny-eeng'waa :Yēyiin bokuriirunee ng'wēny."

¹³ Yu keewaany :Yēesu kumwooy kuu nyooto, kumwoochi kāāntōōyiintonoo kibo lukēēt kule, "Iyey kaa. Kaakuyeyakay kuu wōloo 'kēēmāktooy kuuyu 'kēēkoosēēnoo keey." Nto yooto bakeenke kusob :motwooriintēētaab kāāntōōyiintonoo.

*Kiisob :Yēesu biiko chēē chaang'
(Māārko 1:29-34; Luuka 4:38-41)*

¹⁴ Nto yu kāwo :Yēesu kaytaab Bētērō, kukas cheebyoosyee-taab biikooy nyēbo Bētērō kukāru ānkumnyoonē.

¹⁵ Yu kātiiny :Yēesu āwutaab cheebyoosyaanaa, kusob ānkubāyiis.

¹⁶ Nto miitē bēsyoonoto kosolēny kukararakta :asiista, / kiimutyi Yēesu biiko chēē chaang' chēē kiboonto tāmirmirook chēē miyootēch. Kyaankung'alaal :Yēesu, kung'eētyēē :tāmirmiroochoo biiko. Kiisob mbo biiko tukul chēē kimnyoontōōs.

¹⁷ Kuyityiin :yooto ākoo kiyoo kimwooyē * :wōōrkooyoontēētaab Yēyiin *Isaaya kule, "Kikālābwēēch nyāliiūtēkyoo ānkōōmuuktoowēēch tānkusuysēēnyoo."†

*Wuuy :kēēltaab Yēesu
(Luuka 9:57-62)*

¹⁸ Nto mii bēsyēēt ake, yu kēēruruukyi keey :biiko Yēesu, kumwoochi rubiikyii kule, "Okany kyaay tōōliilēēt keebe bi-itooniin."

¹⁹ Nteenee kuchō :kāānēētiintēēt ake nyēbo kiruutēk ānkumwoochi Yēesu kule, "Kāānēētiintēēt, ārubiing' :anii ānkoo 'kēēwē ānō."

20 Kukētyi :Yēesu kule, “Boonto :kimōkōyiinēk ng'wēēnoonik chēē minyē, kuboonto :tāriitēk kooriikwaa, nteenee māboonto *:Wēritaab Chii wōlēē imuunyēē.”

21 Kumwoochi subak :chiito ake Yēesu kule, “Mokoryoon-tēēt, kany kut amuy baaba, nto ārubiiing!”

22 Nteenee kukētyi :Yēesu chiichoo kule, “Ikany kumuy keey :muuswēk, ankiirubwaa.”

*Kiyey :Yēesu kuteeman :wusōōnēēt āk bēēko
(Māārkō 4:35-41; Luuka 8:22-25)*

23 Yooto nanyuun, kulaany :Yēesu mwēēnkēēt āk rubiikyii ankuba.

24 Kumii tōōliil kwēēn, kuchō :wusōōnēēt ānkōōsoonkiyy mwēēnkēēt. Yooto tukul kumii :Yēesu kāruchi keey.

25 Koong'eet :rubiik Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, ntēē kākēēbēku, sār wēēch!”

26 Kumwoochi :Yēesu kule, “Ntēē kōōmuuyē nyēē tēē nyi? Ākoo -mōōkoosēēnoo keey kuyem?” Kung'eet ānkōōburyoong'to wusōōnēēt ākoo bēēko. Yooto, kuteeman :wusōōnēēt āk bēēko.

27 Koolat :rubiichoo ankuteebee keey kule, “Chii nee :chiito nyi kāsyinē mbo :wusōōnēēt āk bēy?”

*Kiisoob :Yēesu chii nyēē kiboonto tāmirmirook chēē miyootēch
(Māārkō 5:1-20; Luuka 8:26-39)*

28 Nto yu kāwokuyit :Yēesu biitēēt nyiin ake nyēbo tōōliilēēt ām rōōrōōkēētaab Kataara, * kuchuwunee :biiko alake āyēēnku kochonkoosyek chēē /kēēmuchinē biiko ānkutākyi keey Yēesu. Kiboonto :bichoo tāmirmirook chēē miyootēch ānkikōrkōrēch miisin nyēē kimāmii :chii nyēē kiimuuchē kumur yooto.

29 Kubōlchi :tāmirmiroochoo miyootēch Yēesu kule, “Imāchēēnēēch nee oō, Lakwataab Yēyiin? Kēēchōō cheenyaliileech acheek kutoombo kuyitu :bēsyēēt nyoo /kiikeekwey?”

30 Kilēēkitēē yooto :ākwootiitaab tōōrōōk chēē kyookēētē.

31 Kusoom :tāmirmiroochoo miyootēch Yēesu kule, “Yoo 'keek-weteech, ikōōnēēch bokiiwut tōōrōōchuut.”

32 Kumwoochi :Yēesu kule, “Obe.” Kuchuwu :tāmirmiroochoo miyootēch bakeenke ānkubokōōwutē tōōrōōchoo. Kōōwutē kuu nyooto, kōōtuultēē keey :tōōrōōchoo tukul lekem kusoor tōōliil ānkubokutōōrchi keey āriit ānkubēk!

33 Kukāsē :biiko chēē kyookooy tōōrōōchoo ng'aleechaa, kumwēyē ākoy kiriing' ānkwoomchinē biiko ng'aleekaab tōōrōōk āk chēbo bichoo kiboonto tāmirmirook chēē miyootēch.

8:20 2Kōōr. 8:9 8:22 Mat. 4:20, 22; 9:9; 19:21; Luuka 5:11; Yoowa. 1:43; 21:19-22

8:26 Tyēēn. 65:7; 89:9; 107:29; Mat. 14:30-32 * 8:28 Mwooyē :siruutēk alake kule 'Kerkeesa' nto 'Keraasa'. 8:29 Māārkō 3:11; 1Kōōr. 15:24

³⁴ Kukāsē :biikaab kiriinkoonoo ng'aleechaa, kung'eētōōs :tukul bokukas Yēesu. Kunyōōru, kusaaysaay kule kung'eetee saang'waa.

9

*Kāamuukēywēēkaab Yēesu kunyōōchi biiko kaat
(Māārko 2:1-12; Luuka 5:17-26)*

¹ Yooto kulaany :Yēesu mwēeng' ankwaay āk rubiikyii kooyeey Kaabernaam.

² Kuyitē, / kiimutyi chiito ake nyēē kisōnkōchoot / kēēkālāboonunēē tiirbeet. Nto bēēē kukas :Yēesu kule kiikoosēē keey :bichooto inee, kumwoochi chiichoo kule, “Wēnyoo, kimkim, / kāākēēnyōōwuung' kaat ām choolwookātēēng'uung'.”

³ Yooto, kumwoochi keey :kāānēētikaab kiruutēk kule, “Kāākōōwuuytēē keey :chiichi Yēyiin.”

⁴ Kōōnkēt :Yēesu kiyēē kimiitē kōōsōōtē :bichoo ānkumwooy kule, “Ām nee yu ōsōōtēē moo ng'al chēē miyootēch?

⁵ Kuskus / kēēmwooy kule, / Kāākēēnyōōwuung' kaat ng'ōōkiswookikuuk' nto /kēēmwooy kule, 'Ng'eet ānkiiwēēsyēt'?

⁶ Ōkāsē ra kule āboontē :anii, *Wēritaab Chii, kāamuukēywēēk ām kōōrooni chēē āmuuchēē ānyōōchi biiko kaat.” Yooto bakeenke kumwoochi chiichoo kisōnkōchoot kule, “Yoony ankiinam tiirbeeng'uung', ānkiiwēēchi keey kaa.”

⁷ Kung'eet :chiichooto kisōnkōchoot bakeenke ānkuwēēchi keey kaa.

⁸ Yu kakas :biiko chēē kimii yooto ng'aleechaa, kumuuyo ānkusilto Yēyiin nyi kiikoochinē chii kāamuukēy chēē wuu choo.

*Chāmē :Yēesu mbo choo -/mākiiriiku
(Māārko 2:13-17; Luuka 5:27-32)*

⁹ Yu katas taay :Yēesu āk baannyii, kukas chiito ake nyēē / kikeēkuurēē Mataayo kumii kēēbuur kēryō kōōruruuchē *syuuruut. Yooto, kumwoochi :Yēesu chiichoo kule, “Rubwaa.” Kung'eētēē bakeenke ānkurubē Yēesu.

¹⁰ Nto yu miitē :Yēesu kwoomiisyē ām kaab Mataayo, kukwa :kāāruruukikaab syuuruut chēē chaang' ākoo biiko alak chēē -/kimākiiriiku bokwoomiis āk Yēesu kuboonto keey rubiikyii.

¹¹ Nto yu kakas *:Farisaayeek kuu nyoo, kuteebee rubiikaab Yēesu kule, “Ntēē āmiisyē :kāānēētiintēēng'woong' āk kāāruruukikaab syuuruut ākoo biich chēē -/mākiiriiku?”

¹² Kukētyi :Yēesu kule, “Chēēng'ootē :biiko choo imnyoontōōs kāānyooyiintēt. Māchēēng'ootē :choo sobchootiin.

13 Ibooru nee :ng'aleechu /kikeesir: 'Ākāykooyē chamateet kusiir kōrōsēēk.'† Kyāāchōōnchinē :anii biiko choo choolwookēnootiin, āmēēbērē choo isōōtē kule churtootiin.”

Kāānēētiisyēētaab Yēēsu nyēē lēēl
(*Māārkō 2:18-22; Luuka 5:33-39*)

14 Kimii :yēē kikwa :rubiikaab Yoowaana ankuteebee Yēēsu kule, “Ām nee yu kēēkirē :acheek āk *Farisaayeek āmiisyēēt āmākirē :rubiikuuk?”

15 Kukētyi :Yēēsu kule, “-Mēērukuutē keey :chōōrōōnuutēkaab saanteetaab leekwa ām saakweetaab kooyēy yoo boonto keey saanteetaab leekwa. Makuyit :bēsyēēt nyēē +/ mākiinēmunēē saantaanaa wōlēē mii chōōrōōnuutēkyii, kunyi yooto :yēē makoorkuut keey :chōōrōōnuutēkyii.”

16 Kitas taay :Yēēsu kumwooy kule, “-/Mākēētilē ankeet nyēē tākulēēl /ānkēēkinēē sireet nyēē yoos. Yoo /kakeeyey kuu nyooto kusirinyāktōōs :ankaanaa ākung'ēti yooto kubarayiit :koong'ta miisin.

17 -/ Mākēēroonkyinē mbo kibkeetiis choo /kātākēēyēyē wōōnkit nyēē yoos. Yoo /kakeeyey kuu nyooto, kōōtōlē :wōōnkit kuwasta keey :kibkeetiisyek. Nteenee /kēēroonkyinē kibkeetiisyek choo /kātākēēyēyē wōōnkit nyēē lēēl, nto yooto kumoomē :kiy tukuuchoo :tukwaay.”

Sobē :chii nyoo ikoosēē keey Yēēsu
(*Māārkō 5:21-43; Luuka 8:40-56*)

18 Kutākung'āloolē :Yēēsu, kuchō :kāāntōōyiintēēt ake ānkukutunyēē taayeenyii ānkumwooy kule, “Kaakume :chēēbnuyu! Ichōō chēētiinyēē āwung'uung' sukusob.”

19 Yooto, kuwēeto keey :Yēēsu chiichoo kuboonto keey rubiikyii.

20 Kirubaat lēt Yēēsu :cheebyoosyeet ake nyēē kikiikunam bōōrto ake nyēē kisāyē :korotiik ām kēnyiiisēk taman āk āyēēng'. Yu kāākuriikyī Yēēsu, kutiiny *maaseekaab ko-tootyēētaab sireetaab Yēēsu.

21 Kiisōōtoonuu :cheebyoosyaanaa kule, “Yoo kāātiiny buch sireenyii āsobē.”

22 Yooto kuweech keey :Yēēsu kukas cheebyoosyeetkēy ānkumwoochi kule, “Chēē, kimkim! /Kāākiisoobiing' kuuyu 'ikoosēēnoo keey.” Kisob :cheebyoosyaanaa bakeenke.

23 Nto yu kēēwut :Yēēsu kōōtaab kāāntōōyiintoonoo kunyōōr biiko chēē chaang' chēē kimēēysē. Kikuutē :alake kurēēruunēk, kōōnchōōyētōōs :chuut.

† 9:13 Oseeya 6:6 9:13 Mat. 12:7 9:15 Mat. 25:10; Yoowa. 3:29; Yēyuu. 13:2-3; 14:23; Ng'oong'. 19:7 9:20 Laawi. 15:25-27; Mat. 14:36; Luuka 6:19 9:22 Mat. 8:13; Luuka 7:50

²⁴ Kumwoochi bichoo kule, “Obe saang'. Manaame :chēēbi nteenee kāruchi keey.” Kuroorichi :bichoo Yēēsu.

²⁵ Nto yu kaakuba :bichoo saang', kuwo :Yēēsu kisēēnkēētaab lakwanaa, kunam āwut ankoong'eet kōōyyo.

²⁶ Kiyestee :ng'aleechaa yēēmoonoo tukul.

Kiisooob :Yēēsu cheebkoraatiisyek āyēēng'

²⁷ Nto yu kang'eetee :Yēēsu yooto, kurub lēt :cheebkoraatiisyek alake āyēēnku. Kikuurchinootē :bichoo barak kumwooyē kule, “Iriireeneech oō, *Mōchōkōrēētaab Tāwuti.”

²⁸ Nto yu kāwokōōwut :Yēēsu kō, kuba :nkicheek cheebkoraatiisyechaa kō. Yooto kuteebē :Yēēsu icheek kule, “Ara oyyēchinē kule āmuuchē :anii āsoobook?” Kuwālchi kule, “Kiyyēchinē oō, Mokoryoontēēt.” ²⁹ Kutabtab :Yēēsu koonyekwaa ānkumwoochi kule, “Kuu yoo kōōkoosēēnoo keey, kuyeyakay kuu nyooto.”

³⁰ Kukās :cheebkoraatiisyechaa. Yooto nanyuun, kōōkāloonchi :Yēēsu bichoo kule, “-Mābōōmwoochi chiī ake tukul ng'aleechu.”

³¹ Ānkoo kuwuu nyooto, kibokumwaaytaat :bichoo ng'aleechaa kiyēyē :Yēēsu kuyem kōōroonooto kumukuul.

Kiityaach :Yēēsu ng'elyebtaab chiī

³² Nto yu miitē kubēēchinē keey :mbo Yēēsu, /kiimutyi Yēēsu chiito ake nyēē kiboonto *tāmirmiryēēt nyēē miyaat. Kikiyey :tāmirmiryoonoo chiichoo kukwiilakay :ng'elyeb nyēē -mēēmuuchē kung'alaal.

³³ Nto yu /kākiibēbēēto tāmirmiryoonoo miyaat kung'eetee chiichoo, kootyaak :ng'elyebta kung'alaal :chiichooto. Kiilat :bichoo kimiitē yooto kumwooyē kule, “Yyē! Manaakeekas bēsyēēt ake ng'alyoo nyēē tēē nyī ām *Isrāyēēl.”

³⁴ Nteenee kumwooy * :Farisaayeek kule, “Yyōōch! Yēyiisyēē :chiichi bāytooyiintēētaab tāmirmirook chēē miyootēch sukōōbēbēēto tāmirmirook chuut.”

Wōō :kēsisiyēēt, nteenee ng'eri :kēsiiik

³⁵ Kiwēēsyētēē :Yēēsu kiriinkōōsyēk āk soong'wēk tukul. Kiinēētiisyootēē kooriikaab saayeet kwoomtootē lōkōōywēk chēē kāroomēch kurubta keey āk bāytooyiisyēētaab Yēyiin ānkōōsoobē biiko chēē kiboonto bōōrwoonik chēē makerkeey āk tānkusyo ake tukul.

³⁶ Nto yu kakas :Yēēsu biiko chēē chaang', kukāsyi kisayta kuuyu /kikiisomsoomē ānkunyāliltōōs kuu kēēchiir chēē kābotyi :ākiintō.

³⁷ Yooto, kumwoochi rubiikyii kule, “Wōō :kēsiisyēēt, ntee-nee ng'eri :kēsiik.

³⁸ Kunyoo, ōsoom kutās :Chiitaab yiisyēēt kēsiik alak.”

10

Kiiyookto :Yēesu lēbkēyikyii taman āk āyēēng'
(Māārko 3:13-19; Luuka 6:12-16)

¹ Kikuur :Yēesu rubiikyii taman āk āyēēng' ānkōokoochi kāāmuukēywēēk kōōbēbēētooy tāmirmirook chēē miyootēch ānkōosoobē biiko choo tinyē bōōrwoon alak tukul.

² Lēbkēyichooto ku chu: Simōōni (nyoo kaayneenyii ake ku Bētērō), ng'eetaabkaamet Antereeya, Yāākōbō araab Sebe-taayo kuboonto keey ng'eetaabkaamet Yoowaana.

³ Filibō ākoo Baatolomaayo, Toomaas ākoo Mataayo kāāruruukiintonoo kibo *syuuruut, Yāākōbō araab Alfaayo ākoo Taataayo,

⁴ Simōōni Kananaayo* ākoo Yuuta Iskaryoot nyoo kichoku-choomtooy Yēesu.

⁵ Yooto, kumwoochi kule, “-Moobe wōlēē miitē :biiko choo mā Yuutayeek āmōōwut kiriinkēēt ake tukul nyēbo biikaab *Samaaryaa,

⁶ nteenee obe wōlēē miitē :biikaab Isrāyēēl choo kiiku-bootyo kuu kēēchiir.

⁷ Ō-āmtootē kule, 'Kaakuyit :bāytooyiisyēētaab Yēyiin.'

⁸ Ōsoobootē choo mnyoontōōs, ōng'eētootēē meet choo kiikubēk, ōsoobē choo boonto *makereenik, ānkōōbēbēētootē tāmirmirook chēē miyootēch. /Kākēēkōōnook kāāmuukēywēēchu buch, kunyi ōkooytooy :nkakweek buch.

⁹ Manamaat :chii *ta-aabuut mbo kisich, *feetaanik nto ku beesaan alak tukul ām mbisinyeenyii.

¹⁰ Manam mbo lool nto ku sira nyēē iliiktēē keey, kwēyōōn nto mbo kirōk, kuuyu yēmē chii nyoo kāākubirto nkuruukyii /kēēkwēchi kiy.

¹¹ Yoo kōōwut kiriing' nto ku saang'ta ake tukul, ocheeng' kaytaab chii nyēē sikēn ānkōōbuur kayaata ākoy yoo ōbēēchinē keey.

¹² Yoo kōōwut kaab chii, ōsoomchi bērur.

¹³ Nto yoo nyoolchinē /kiibēruur, kunyōōr kaalyeet. Nto yoo mānyoolchinē /kiibēruur, kutēbi.

10:2 Luuka 6:13 * **10:4** Ibooru :kaaynaani ām kuutiitaab Yuutayeek kule 'nyēē kāng'unoot'. **10:4** Yoowa. 1:40-44; Yēyuut. 1:13 **10:5** Luuka 10:33 **10:6** Cherem. 50:6; Mat. 15:24; Yēyuut. 13:46 **10:7** Mat. 4:17 **10:10** 1Kōōr. 9:14; 1Tēm. 5:18 **10:13** Luuka 2:14

14 Yoo kamataachaak :chii nto kumakas ng'aleekwook, olelekte tēertit ām kērēēnkōōkwook yoo ōng'ēētyēē kayaata nto kiriinkoonoto kōōboorchi kule tākōōbuurtooy ng'ōōkisng'waa.

15 Lēyyē, !kāāmwoowook, +/mākiing'woonchi bichoo bo kiriinkoonoto miisin kusiir ng'wooninto nyēē nyōōru :biikaab Komoora āk Sōtōm bēsyoonoo itiiilchinē :Yēyiin ng'aleek biiko ām kōōrēt.”

Nyāliluutēk āk wusiisyēēt

(Māārko 13:9-13; Luuka 21:12-17; 12:2-9, 51-53; 14:26-27)

16 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Āyooktook :anii bōōyēyiisyootē okerkeeye kēēchiir chēē miitē suuyiik kwēēn. Kunyoo ōkāsu ānkōōyibē keey ng'wēny.

17 Ōriib keey, kuuyu mākōōyyoong'tēēnook :biiko kōōk ānkubirook ām wōloo bo kooriikwaa bo saayeet.

18 +/Makiimutaak taayeetaab bāytooyik kubo anii. Okany kuyēk :nyoto bārooyinto nyēē kōōmwoochinēē bichooto ākoo choo mā Yuutayeek kiyēē ōyēnchinē.

19 -Mookany kooyiimaak mētēwoy :kiyēē ōmwooyē nto wōlēē ōmwooytooy kiyooto. +/Mākiiboorwook yooto kiyēē ōmwooyē

20 kuuyu mēēbērē akweek :chēē +mōōng'ālōolē, nteenee Tāmirmiryēētaab Baaba :nyēē mākung'ālōolē kubuntēēnook.

21 Makuchaamta :chii ng'eetaabkaamet / keebakach, kuchaamta :chii lakwanyii ānkuwēēkyi keey :lēēkōōk sikiikwaa kuyey /keebakach.

22 Mākuwēchook :biiko kubo anii. Nteenee chiito nyoo kamuyta ankookaaseenaa keey ākoy tabanta, +/makiiraraach.

23 Yoo /kākēēwusēēnook *kiriinkēēt ake, ōmwēchi ake. ! Kāāmwoowook, -mōōmuutu kiriinkōōsyēkaab Isrāyēēl tukul kumānāāyitu *:Wēritaab Chii.”

24 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Mā wōō :rubiintēēt kusiir kāānēētiintēēnyii āmā wōō :motwooriintō kusiir mokoryoontēēnyii.

25 Nyoolchinē / kēēyēchi rubiintēēt kiyēē / kēēyēchinē kāāntōōyiintēēnyii, ānku ākoy / kēēyēchi motwooriin kiyēē / kēēyēchinē mokoryoontēēnyii. Yoo / kēēkuurēēnoo anii *Bēēlsēbuul ānkāāyēku chiitaab kayta ii, kucham nee biiko choo mii kanyuu?

26 -Mōōmuyēē choo wusook. +/Makeeng'aany kiy ake tukul nyēē iyēēnoot ānku +/mākiiboor kiy ake tukul nyēē wunyaat.

27 Ōbāroostooy ng'aleechu ā-āmwook kumākāsē :chii /keekas kāroomin. Nto kiyēē /kēēchoomwook, ōkuurtē kukas :biiko tukul.

28 -Mōōmuyēē choo bākāchē bōorto āmēēmuuchē kubakach tāmirmiryēēt. Nteenee ōmuyēē nyoo imuuchē koo-armuusee bōorto āk tāmirmiryēēt maataab kibchuulyo.

29 /Kyooltēē oob kootiitiyēēnik āyēēng' beesaan chēē mābo laat? Ānkoo kuwuu nyooto, -mēēsuuwu mbo :akeenke yoo manaacham :Baaba Yēyiin.

30 Ntēē inkētē mbo :Yēyiin wōlēē tēē :buutēēk ām mētitaab chiito.

31 Kunyoo, -mōōmuuyē, kuuyu chāmook akweek :Yēyiin misin kusiir kootiitiyēēn chēē chaang'.

32 Chii nyoo kachamta ām taayeetaab biiko kule chāmoo, +maachamta :nkani chiichooto ām taayeetaab Baaba.

33 Nto nyoo katayeenaa taayeetaab biiko, +maatayee :nkani taayeetaab Baaba.”

34 Kitas taay :Yēēsu kumwoochi rubiikyii kule, “-Moosoot kule kyāāchōōntooy :anii tāloosyēēt kōōrēēt, nteenee kyāāyibu ng'ot,

35 kuuyu kichāāwuulyē biiko. Tooytōōs :wēēro ākoo kwaan, kutooyo :chēēbto āk kaamet ānkutooyo :koorkēētaab wēēriit ākoo cheebyoosyeetaab biikooy.

36 Mākuwēchē keey :biich chēē tilyōōnuut.

37 Chii nyoo chāmē kwaan nto kaamet kusiir wōlēē chāmtoo anii, māyēmē :nyoo kuyēk rubiintēenyuu. Nto nyoo chāmē wērinyyi nto ku chēēbnyii kusiir wōlēē chāmtoo anii, māyēmē :nkinee kuyēk rubiintēenyuu.

38 Nto chii nyoo kamachamta soboonnyii† kubo anii suku-ruba, māyēmē :nkinee kuyēk rubiintēenyuu.

39 Nyoo kāyēētyi keey soboontaab kōōrooni, mākōōboot soboonnyii bo kibchuulyo. Nto nyoo kēēkooyto soboonnyii ām kōōrooni kubo anii, mākunyōōr *soboontaab kibchuulyo.

40 Chiito nyoo kataachaak kaakutaacha nkani, nto nyoo kataacha anii kaakutaach Yēyiin nyoo kiiyookwoo.

41 Chii nyoo tōrōōchē *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin kuuyu wōōrkooyoo, kunyōōru kiyēē /kēētuwēnēē wōōrkooyoontēēt. Nto chii nyoo tōrōōchē chiito nyoo churtaat kuuyu churtaat kunyōōru kiyēē /kēētuwēnēē :chiichooto churtaat.

10:28 Tyēēn. 56:4 10:30 Luuka 21:18 10:33 Māārko 8:38; 2Tēm. 2:12 10:35 Mat. 10:21; 24:10; Māārko 13:12; Luuka 12:52-53 10:36 Miika 7:6 10:37 Mat. 19:29 † 10:38 Mwooyē:yuutēyu kule 'kamakalab murtooywoontēenyii' yoo /kākēēwēkyiin ng'ālyoo āk ng'ālyoo. Ām bēsyoōsyēchooto, ki yoo kakalabaat :chiito *murtooywoontēēt kōōbooru kule miitē /bokēēbākāchē. 10:39 Mat. 16:24-25; Luuka 17:33; Yoowa. 12:25-26 10:40 Mat. 18:5; Yoowa. 13:20; Kala. 4:14

⁴² Kāāmwoowok, chii nyoo kārāmchi mbo bēy rubiintēenyuu ānkoo kumāttookunoot :rubiintonoo, +/mākēētuwēn chiichoo.”

11

*Kiititiir :Yēesu Yoowaana
(Luuka 7:18-23)*

¹ Yu keewaany :Yēesu kumwoochi rubiikyii taman āk āyēēng' ng'aleechaa, kung'eetee yooto ānkuwokōnēētiisyoot kwaamtaat lōkōoywēk ām kiriinkōōsyēkaab wōlooto.

²⁻³ Yu kakas :Bātisāniintēēt Yoowaana nyēē kirataat ng'aleek chēē kimii kuyēyē *:Kāārārookiintēēt, kumwoochi rubiikyii āyēēng' kule, “Obe wōlēē mii :Yēesu ankooteebēe yoo inee man :Kāārārookiintēēt nyoo /kōkēēbērē mākuchō, nto tākumii :ake nyēē kēēkānyoonu.”

⁴ Yu /kabokeeteebēe Yēesu kuu nyooto, kuwālchi rubiichoo kule, “Oyeey ānkubōmwoochi Yoowaana kiyēē kookas.

⁵ Kāstooy ra :cheebkoraatiisyek, bēēsyētē ra :choo kisōnkōchootiin, kōōkusobcho :choo bo makereenik, kāsē ra :cheemiinyiisyek ng'aleek, /kooking'eetee meet choo kikiikuba *kāābkwoombiich / ānkōōkyoomchi mbo nkicheek bānoonik lōkōoywēk chēē kāroomēch.

⁶ Kunyi, bōōkiimchi Yoowaana kule ibēruuroot :chii ake tukul nyoo mānēētuukeyo batay.”

*Kiyēē kimwooy :Yēesu kurubta keye Yoowaana
(Luuka 7:24-28)*

⁷ Yu kāākubēēchi keye :rubiichoo kiiyooktooy :Yoowaana, kumwoochi :Yēesu biiko kule, “Kyōōbēētii bōōkāsē nee ām kōōr nyēē suurkwēēn? Ara ki tōōywoo nyēē kiimuuchē kōōsooyēn :yoomat yoo kāwus?

⁸ Ara ki chii nyēē kikiilaach sirooy chēē kārorānēch? Acha, /kēenyōrchinē chēē iloochē sirooy chēbo barak kaab bāytooyik.

⁹ Ara kyōōbēētii bōōkāsē ng'oo nanyuun? Ara ki *wōōrkooyoontēetaab Yēyiin :nyi kibōōnyōōru? Kubooyiit man, kyōōnyōōru wōōrkooyoontēēt nyēē wōō kusiir wōōrkooyoo ake tukul.

¹⁰ Inee :nyoo ng'aloolēē :Yēyiin ām yoo /kikeesir kule, '+Māāyooktē kiiyookiintēenyuu koonto wokuyēytoowuung' kēēlto.†

¹¹ ! Kāāmwoowok, māmii :chii kōōroni nyēē wōō kusiir Yoowaana, nteenee wōō :nyoo mātookunoot nyēbo laat ām bāytooyiisyēetaab Yēyiin kusiir inee.”

*Kitay :biiko chēē chaang' Yoowaana āk Yēesu
(Luuka 7:30-35)*

12 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Nto kuchakee yoo kitoowu :Bātisāniintēēt Yoowaana kwoomtooy lōkōōyēwēk ākoy kura, kiyōōt :bāytooyiisyēētaab Yēyiin ām wusiisyēēt ānkusyēēmē :biiko chēbo wōrōōryēēt kōōsōrto.

13 King'alaalee ng'aleechu *:wōrkooyik tukul ākoo siru-utēkaab *Muusa ākoy mbo nkinee Yoowaana.

14 Nto yoo ōmuuchē ōyēnchi, inee ku *Eliiya nyoo / kikēēng'āloolē kule mākuchō.

15 Nyoo yēbē yiit kukas.

16 Kunyoo, +maakerkeeyee nee biich chēē wuu chu? Kerkeey lēēkōōy chēē mii wōlēē chaang' :biich āmāchāmē ng'aleekaab chuut yoo /kēēkuurchinē kule,

17 'Yoo kakeekuutwaak kurēēruut

-mōōtuumē,

kēēlē kēēriiryē,

otay ōmēēsē.'

18 Wuu nyooto wōlēē kiyibto :biiko Yoowaana āk anii. Kimoomē :Yoowaana āmit chēbo leles nto kuyyēē *tifaayiin. Yooto /kēēmwooy kule, 'Boonto *tāmirmiryēēt nyēē miyaat.'

19 Kuchō *:Wēritaab Chii nyēē kyoomiis ānkuyyēē tifaayiik /kēēlē, 'Kimooroong'nyaa, kibōōkityoo ānku choorweetaab kāāruruukikaab *syuuruut āk biich choo -/ mākiiriiku.' Nteenee inkētē :chii kiyēē yibu :ng'oomnān yoo karub kāānēētēyēwēkyuu."

Ng'wooninto nyēē mākunyōōr kiriinkōōsyēk choo kitay Yēesu (Luuka 10:13-15)

20 Yooto kung'alaalee :Yēesu nyēē miyaat kiriinkōōsyēk choo mēēbērē kiweeksee miyootyēēt ānkoo kikiikuyeyee :inee wōlooto ng'al chēbo kwōng'uut.

21 Kimwooyē kule, “Wuusyō, wēē, kiriinkoonēēb Koorasiin āk Beetsaayta! Tyaa, :ng'woonin nyēē mii kukānyoonwook akweek choo kyookas ng'al chēbo nkoolat choo kyāāyēyē. Nto ki biikaab Tiirō nto ku chēbo Sitōōn chēē kyāāyēchinē ng'aleechu bo nkoolat, nto kiiloochē sirookaab mēēysō ānkōōbuurēē aryaanteet kōōboor kule kaakuweeksee miyootyēēt.

22 Kiriinkōōsyēchu, ! kāāmwoowook, mākunyōōr :biikwook ng'wooninto nyēē siirē nyoo nyōōru :biikaab Tiirō ākoo Sitōōn bēsyoonoo itilchinē :Yēyiin biiko ng'aleek.

23 Biikaab Kaabernaam, ōbērē :nkakweek +moobe kibkōōnkōy? Achicha, ōbēētii kāābkwōombiich! Nto /kikikeeyeyee Sōtōm ng'al chēbo nkoolat, choo /kikēēyēwook akweek, nto manaakarbus.

²⁴ !Kāāmwoobook, ōnyōōru :akweek biikaab Kaabernaam ng'woonin nyēē siirē nyoo mākunyōōr :biikaab Sōtōm bēsyoonoo itilchinē :Yēyiin biiko ng'al.”

*Imuunkyinē biich :Yēesu
(Luuka 10:21-22)*

²⁵ Nto miitē yoo, kumwooy :Yēesu kule, “Āsiltiing' inying' Baaba Yēyiin, nyoo ibāwu barak āk ng'wēny, kuuyu 'kwēēboorchi biiko choo yibē keey ng'wēny kiyēē iwunyēē biiko choo isōōtē kule ng'oomēch.

²⁶ Kōōnkōy, Baaba, kuuyu wuu nyooto :wōlēē imāktooy :inyiing'.

²⁷ Kikōōno :Baaba kiy ake tukul nyēē āboontē. Baaba nkit :nyēē inkētē wōlēē āwuuyē :anii, āmēēbērē mii subak :chii nyēē inkētē wōlēē wuu :Baaba, nteenee lakwanyii nkit ākoo biiko choo kyaakwey āboorchi.”

²⁸ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Okwaa wōlēē āmiitē :anii akweek tukul choo ōchoosyootiin ānkōōng'irook :tukun sāmūung'wook.

²⁹ Āyēku tala ānkāāyibē keey ng'wēny. Kunyi, ōrookēē keey muchōōkiinyuu ankookany aneetaak. Yoo kooyey kuu nyooto, +mōōmuung'iisyē.

³⁰ Mānyikisyinē biich :muchōōkiinyuu ānku kuskus :yiisyēenyuu.”

12

*Bāwu :Yēesu bēsyēētaab Sabaato
(Māārkō 2:23-28; Luuka 6:1-5)*

¹ Nto mii bēsyēēt ake yēē ki *Sabaato, kumur :Yēesu ākoo rubiikyii mbareet ake nyēē kibo nkoonuuk. Kyoomootiin rubiikyii :kēmēy yooto, kutoow kuswech mētēwookaab nkoonuuk ankwaam.

² Nto bērē kukas * :Farisaayeeek kuu nyoo, kumwoochi Yēesu kule, “Kas, ntēē miitē :rubiikuuk kwiiryēē kiruutyēēt nyoo māchāmu /kēēkēsiis yēē bēsyēētaab Sabaato.”

³ Kukētyi :Yēesu kule, “Manoosuman :akweek, kiyēē kiyey :Bāytooyiintēēt Tāwuti yoo kyoomē :kēmēwuut ākoo lukēēnyii?

⁴ Kiwo *Kōōtaab Yēyiin / ānkiikoochi mukaatiinek choo / kikēēchāmchinē mbo *kibkōrōs nkit kwaam. Kyaam :Tāwuti mukaatiinechaa ānkōōkoochi nkicheek biikaab lukēēnyii kwaam.

⁵ Nto mbo subak ii, manooosuman :akweek ām siruutēkaab *Muusa kule iryēē kiruutēk :mbo kibkōrōs yoo yēyiisyēē Kōōtaab Yēyiin ām bēsyēētaab *Sabaato -/ āmākēyibē kule kaleel?

⁶ ! Kāāmwoowook, miitē yu :chii nyēē wōō kubiir Kōōtaab Yēyiin.

⁷ Nto ōnkētē kiyēē kiibooru :Yēyiin yoo kimwooyē ām siruutēk kule, ‘Ākāykooyē chamateet kusiir kōrōsēēk,’† nto kāmōng’āloolēē nyēē miyaat biich chēē māboonto lēēlis.

⁸ Bāwu *:Wēritaab Chii bēsyēētaab Sabaato.”

Kiisooibiis :Yēēsu ām bēsyēētaab Sabaato

(Māārkō 3:1-6; Luuka 6:6-11)

⁹ Kutas taay :Yēēsu ākoo rubiikyii ākoy kōōto ake nyēbo saayet.

¹⁰ Kimiitē kōyooto :chiito ake nyēē kisōnkōchoot :āwut. Yooto kuteebēē *:Farisaayēek chēē kimii kōyooto Yēēsu kule, “Ara chām wēēch :kiruutēk / kiisooobso yēē bēsyēētaab *Sabaato?” Kitēēbē :bichoo kuu nyooto kutēchē Yēēsu subokōōyooong’tēē kōōk.

¹¹ Yooto kumwoochi :Yēēsu bichoo kule, “Yoo boonto :chii ām akweek kēēchiiryēēnyii ānkōōsuuchi :kēēchiiryoonoo ng’wēēn yēē bēsyēētaab Sabaato, ichuutu oob bakeenke ām ng’wēēn?”

¹² Bo koomānuut :chii miisin kusiir kēēchiir. Kunyoo, chām wēēch :kiruutēk keeyey kiy nyēē karaam bēsyēētaab Sabaato.”

¹³ Yu keewaany Yēēsu kumwooy ng’aleechaa, kumwoochi chiichoo kisōnkōchoot :āwut kule, “Chuul āwut.” Yu kachuul, kukaramiit kuu nyiin ake.

¹⁴ Kukāsē :Farisaayeechaa kuu nyooto, kuchuytooy saang’ ānkubokuyēchinē Yēēsu ruurumuut koowaang’ta.

¹⁵ Nto yu kēēnkēt :Yēēsu ng’aleek chēē kimii :bichoo kuchōbē, kung’eetee yooto.

Kiyibchi :Yēēsu biiko manta

Kirub :biiko chēē chaang’ Yēēsu ānkōōsooboot bōōrwoonik chēē kiboonto :biiko wōlēē wōō.

¹⁶ Nto yooto kōōkāloonchi :Yēēsu bichooto, kumāmwoochi chii kiy kurubta keey āk :inee.

¹⁷ Kiyityiin :yooto āk yoo kimwooyē :Yēyiin kubununēē wōōrkooyoontēēt *Isaaya kule,

¹⁸ “Chiinyuu nyēbo yiisyēēt :nyi nyēē kyaakwey.

Āchāmē ānkāāng’ērēkyinē.

+Māāng’oobchi Tāmirmiryēēnyuu

ānku inee :nyēē mākuuyibchi bōrōryōōsyēk tukul manta.

19 Mēēbērē mākuwookuutyēē chii nto kubōloot,
āmēēbērē /mākēēkāsya kēēltaab too kubōlootē.

20 Mākoy kwiiri tōōywoo nyēē ng'asng'as,
nto kōōmiis nōmōryoo nyēē meeymeeyaata,
ākoy kukas kule kēēbēliis :manta.

21 Mākōōkoosēē keey inee :biiko tukul ām kōōrēēt kumukuul.”†

-Mēēntosuur :chii Tāmirmiryēētaab Yēyiin

(Māārko 3:20-30; Luuka 11:14-23; 12:10; 6:43-45)

22 Nto mii yoo /kiimutyi Yēēsu chiito ake nyēē kiboonto
tāmirmirook chēē miyootēch ankukoraat āmēēmuuchē
kung'alaal. Yoto kōōsoob :Yēēsu chiichoo kukasta
ankootyaak kung'alaal.

23 Yu kakas :biiko tukul chēē kimii yoto kiyēē kiyeyakay,
kumuuyo miisin ānkumwooy kule, “Ara *Kāārārookiintēēt :chi-
ichi nyoo kōkēēkānyoonu?”

24 Nteenee yu kakas *:Farisaayeeek ng'aleechaa, kumwooy
kule, “Māwuu nyoo, ntēē yēyiisyēē :chiichi *Bēēlsēbuul
nyoo bāytooyiintēētaab tāmirmiroochoto yoo ibēbēētooy
tāmirmiroochu miyootēch.”

25 Kuuyu kiinkētē :Yēēsu kiyēē kiisōōtē :bichoo, kumwooy
kule, “Yoo kaakubar keey :lukēētaab booryēēt nyēbo kōōrēēt
ake, kuburyētē :kōōroonoo. Nto yoo kaakukwiil keey :nkinee
mbo kiriing' nto ku kayta ake, kuburyētē.

26 Kunyi, yoo ākoo miitē :Kibrōkōsyoonēēt kubooryēē keey
nkit ii, kōōyyoonyē man :bāytooyiisyēēnyii?

27 Nto yoo āyēyiisyēē :anii *Bēēlsēbuul ābēbēētēē tāmirmirook
chēē miyootēch, kuyēyiisyēē ng'oo :rubiikwook yoo ibēbēētooy
tāmirmirook chēē miyootēch? Oteebee, baa, akweek kumwooy
chēbo man.

28 Nteenee yoo āyēyiisyēē Tāmirmiryēētaab Yēyiin ābēbēētooy
tāmirmirook chēē miyootēch kōōbooru kule kōōkuyityook
:bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

29 Nto subak ii, imuuchāksē kule nee kutur :chiito ake kay-
taab murēnēēt ake nyēē tinyē nkuruuk ānkōōnēm tukuukaab
chiichoto? Yoo kamarat chiitaab kayta, mātūrē kōōto.”

30 Kutas taay :Yēēsu kumwoochi biiko kule, “Chii ake tukul
nyoo māmii komosnyuu, ku nyotoo :nyēē miitē kubāloo. Nto
chii ake tukul nyoo māyēētyēēchoo kiiruruukiisyē, ku nyotoo
:nyēē isērēētē.”

31 Kitas taay :Yēēsu kumwooy kule, “Kāāmwoowook, /
kēēnyōōchinē kaat chiito ām ng'ōōki ake tukul āk kōchōōng'nāt

ake tukul, nteenee -/mākēenyōōchinē kaat nyoo intosuurē Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

³² Chii ake tukul nyoo kang'alaalee *Wēritaab Chii nyēē miyaat, /kēenyōōchinē kaat, nteenee chii ake tukul nyoo koobuch Tāmirmiryēētaab Yēyiin, ku -/mākēenyōōchinē nyoo kaat ra nto mbo ām bēsyōōsyēk choo kwoonii.”

³³ Kimwooy subak :Yēēsu kule, “Yoo karaam :kēētīt ku kāroomēch :nkicheek lokoyeekyii nto yoo miyaat :kēētīt ku miyootēch :nkicheek lokoyeekyii. Kunyi /kiinkētēē kāroomnyēētaab kēētīt lokoyeekyii.

³⁴ Ōyēku sōō ng'oomng'ook nyēē tyaa! Choolwookichu, ōmuuchē :akweek omwaay ng'alyoo nyēē karaam bēsyō? Kiyēē chōōnēē kuutiitaab chii ku nyēē mii mētinyii.

³⁵ Yoo karaam :mētitaab chii kuyēyē tukuuk chēē kāroomēch, nto yoo miyaat :mētīt kuyēyē tukuuk chēē miyootēch.

³⁶ Kāāmwoowook, makukwaanee chii kubo ng'alyoo nyēē mayemaat nyēē kiikumwooy, yoo /kiitiilchinē biiko ng'aleek.

³⁷ Kunyi, mākubēēr :ng'aleekuuk yoo ibēērē keey nto yēmē /kiiruustiing'.”

*+/Mākiing'woonchi biiko choo tāyē Yēēsu
(Luuka 11:29-32)*

³⁸ Yooto kumwoochi *:Farisaayeeek alake ākoo kāānēētikaab kiruutēk Yēēsu kule, “Kāānēētiintēēt, kēēmāchē iyēwēēch kiy nyēbo kwōng'uut nyēē iboorunēēnēēch kule iboontē kāāmuukēywēēk chēē kwoonēē kibkōōnkōy.”

³⁹ Kuwālchi :Yēēsu bichoo kule, “Kibrōkōsiis āk choo chuun-nyēē Yēyiin :chēē tēēbē /kiiboorchī kiy nyēbo kwōng'uut. Ng'al baatey chēbo kwōng'uut chēē +/mākiiboorchī ku choo kibo wōōrkooyoontēēt Yoona.

⁴⁰ Kuu yoo kibēēnyēē :Yoona mooyēētaab tyoony bo araaray bēsyōōsyēk sōmōk, mākubēēni :nkinee *Wēritaab Chii ng'wēny bēsyōōsyēk sōmōk.

⁴¹ Mākōōyyoong'iis :biikaab Ninaawi bēsyoonoo /kiitiilchinē biiko ng'aleek ankooruusta biiko chēē wuu chutēchu, kuuyu kiweek :icheek yoo kyoomchinē :Yoona lōkōōywēk. Nteenee mii yu ra :nyēē wōō kusiir Yoona.

⁴² Mākōōyyo :cheebyoosya nyēē kibāytooy kōōrēētaab Sōōy bēsyoonoo /kiitiilchinē biiko ng'aleek. Makooruusta biiko chēē wuu chutēchu, kuuyu kichōōnēē :inee lōōyin chokuyēbchinē yit ng'aleekaab ng'oomnān choo kimwoowu :Sōlōmōōn. Nteenee mii yu ra :nyēē wōō kubiir Sōlōmōōn.”

Imuuchē kōōyēēchi :tāmirmiryēēt nyēē miyaat chiito
(Luuka 11:24-26)

⁴³ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Yoo / kāākiibēbēeto *tāmirmiryēēt nyēē miyaat kuchuwunee chiito, makoom-bakaatee suurkwēēnēēt nyēē kilay :asiis kuchēēng'ē wōlēē kēemuunyēē. Nto yoo kāmānyōōr wōlēē kāmīny,

⁴⁴ kumwooyē kule, ‘Kaykay ayeey wōloo kyāāminyē.’ Yoo kēēyēēw, kunyōōru wōlooto kumasaat ankuyeytaat nyēē karaam.

⁴⁵ Yooto, kōōyēēyē ānkuwokuchōōntooy keey tāmirmirook alak tisab chēē miyootēch kusiir inee ānkōōwut :tukul chiichooto. Kunyi, miyātiitu :chiichoo kusiir yoo kibo taay. Kunyoo mākuwuuyiit nyooto ām wōlēē miitē :biiko choo kiikuchuun-nyēē Yēyiin.”

Tuubchēēt Yēesu nyēbo man
(Māārkō 3:31-35; Luuka 8:19-21)

⁴⁶ Nto yu tākumiitē :Yēesu kung'āloolchinē biiko chēē chaang', chokōōyyoonyēē :kaamet ākoo mbo ng'eetaabkaamet saang' kumāchē kung'āloolchi.

⁴⁷ Kumwoochi :chiito ake Yēesu kule, “Mii :koomēt saang' ākoo mbo ng'eetaabkoomēt kumāchē kung'āloluung'.”

⁴⁸ Kuwāl :Yēesu kule, “Ng'oo nyēē moomo anii ānku ng'oo :chēē mbo ng'eetaabiya?”

⁴⁹ Yooto koong'welyeel rubiikyii ānkumwooy kule, “Bichu kēēboontē keey :chēē mbo ng'eetaabiya ānku mbo moomo.

⁵⁰ Chii ake tukul nyoo yēyē ng'aleek choo māchē :Baaba ām kibkōōnkōy, nyēē ng'eetaabiya anii, cheebiya anii ānku moomo anii.”

13

Makerkeey :teng'eek
(Māārkō 4:1-9; Luuka 8:4-8)

¹ Nto ām bēsyoonooto kung'eetee :Yēesu kō ānkuwokutēbēē sakaramteetaab Tōōliilēetaab Kalilaaya.

² Yu kēēruuukyi keey inee :biiko chēē chaang', kulaany mwēēnkēēt nteenee kiyyoong'iis :biiko chuut tukul sakaramteetaab tōōliilēēt.

³ Kooneet :Yēesu bichoo ng'aleek chēē choong'ēch ām tyoonkōōchoy kule, “Kiwokuyis :kāābātiintēēt ake nkoonuuk.

⁴ Yu kāyis nkoonuuchoo, kōōsuuchi :alake kēēltaab too. Nto tēē yoo kukwa :tāriitēk ankukwey.

⁵ Kōōsuuchi :alake kitawēt wōlēē kitewerer :teng'nyaanteet. Kubiityo :choo areet akeenke.

⁶ Nteenee yu kalay :asiista kōōsiis nkoonuuchoo kuuyu kimāmii wōlēē kikwērtōochinē keey :tiikiitēk.

⁷ Kōōsuuchi :alake wōlēē miitē :kātōok. Yu kābiityo :kātōochoo kōōrēēwoon nkoonuuk kut kumanaayey āmit.

⁸ Kōōsuuchi :alake teng'eek chēē kāroomēch. Kibiityo :choo nyēē karaam. Kiyey :alake āmiik chēē ng'eri, kuyey :alake chēē kāykāyēch, nto alak kuyey chēē choong'ēch.

⁹ Nyoo yēbē yiit, kukas.”

Kiibāng'boonkyi :Yēesu rubiikyii ng'aleek

(Māārko 4:10-12; Luuka 8:9-10)

¹⁰ Nto mii lētuunoo, kukwoonchi :rubiik Yēesu ankuteebē kule, “Ām nee siing'āloolchinē :inyiing' biiko tyoonkōōchoy?”

¹¹ Kuwālchi :Yēesu kule, “/Kookeekweyaak akweek ōnkēt kiyēē iyeelaat kurubta keey bāytooyiisyēētaab Yēyiin, nteenee / mānāākiiboorchī alak.

¹² Chiito nyoo yēyiisyēē kiyēē inkēt +/mākēētāsyi ake. Nto nyoo māyēyiisyēē, +/mākiibootēē mbo nyoo kāboonto.

¹³ Āmwoowunēē ng'aleek tyoonkōōchoy kuuyu ānkoo kakasee koong', mākāsē kiy, nto yoo kāyēbchi yiit, kumēēnkētē kiy.

¹⁴ Yityiintōōs ām bichu :kiyoo kimwooyē :wōōrkooyoontēētaab Yēyiin Isaaya kule,

‘+Mōōyēbchinē yiit,

āmōōnkētē kiy.

+Mōōkāsēē koong',

āmōōkāsē kiy.

¹⁵ Kuuyu kiyoomcho bichu :mētēwoy,

kiimiiny :bichoo yiitin

ānkiimiis koonyay.

Nto kōmāwuu nyoo,

nto kāsēē koonyekwaa,

kuyēbchinēē yiit yiitiikwaa

ānkōōnkētēē mētēwookwaa ānkuwēēkiis

ānkāāsoob icheek.†

¹⁶ Nteenee ōbēruurootiin sōō, :akweek nyēē tyaa chu kāstooy :koonyekwook ānkuyēbiitē :yiitiikwook.

¹⁷ ! Kāamwoowook, kiikukanyaana * :wōōrkooyikaab Yēyiin chēē chaang' āk biiko chēē chaang' choo churtootiin, kule nto kas kiyēē ōmiitē :akweek ōkāsē nteenee maneemuuch. Kukanyaana kule kuyēbchi yiit kiyēē kyookas :akweek nteenee mānēēnkēt kiyooto.”

Kiibāng'boonkyi :Yēesu rubiikyii tyoonkōōchoonoo

(Māārko 4:13-20; Luuka 8:11-15)

18 “Kunyi okany baa ābāng'boong'wook tyoonkōōchoonēēb kāābātiintooni kiyisē nkoonu.

19 Kerkeyy :biiko alake āk kēēltaab too. Kāsē ng'ālyoontēēt nyēē rubtooy keey bāytooyiisyēētaab Yēyiin āmēēnkēt kiyēē mwooyē :lōkōōywēchoo. Yoo kāchō :Kibrōkōsyoontēēt kusārē.

20 Kokerkeyy :alake āk kitaweet. Kāsē ng'ālyoontēēt anku-torooch areet akeenke kukāng'ērēkyi.

21 Nteenee māchutitēē icheek :ng'ālyoontoonoo, ibuurtooy nto nyēē mā tyaa, yoo / kākēēwēch / ānkēēwus kubo ng'ālyoontēēt, koochuchuuy keey.

22 Kerkeyy :biiko alake teng'eek chēē kibiitee :kātook. Kāsē ng'ālyoontēēt, nteenee bēng'tēē tukuukaab kōōrooni āk muchastaab bāytit. Irēēwoonē :tukuuchoo ng'ālyoontēētaab Yēyiin kumayey kiy.

23 Kerkeyy :biiko alake teng'eek choo kāroomēch. Kāsē ng'ālyoontēēt ānkukiilchi. Yēyiisyēē :alake ng'ālyoontēētaab Yēyiin kuyi keey kisich, kuyi keey ām alak kukaykay, nto alak kuyi keey miisin.”

Tyoonkōōchēētaab suuswoō ām mbar

24 Nto mii yoo kumwoochi :Yēesu biiko tyoonkōōchēēt ake subak kule, “King'eet :chiito ake kuchaan kēbuswēēk chēē kāroomēch mbareenyii.

25 Nto mii kwēēmooy kukāruuyo :biiko, kuchō :buunyoontēēt ānkuyis suuswoontēēt ake nyēē wuu nkoonnyoontēēt wōlooto bo mbareen ānkuwēēchi keey.

26 Kibiityiin :nkoonuuchoo āk suuswēchoo ankuyey mētēwook.

27 Nto miitē yoo, kumwoochi :motwoorik chiitaab mbareet kule, ‘Mokoryoontēēt, 'kiichaan oob :inyiing' kēbuswēēk chēē kāroomēch mbareen? So, kokwaanee ānō :suuswēk?’

28 Kuwālchi :chiitaab mbareet kule, ‘Buunyoontēēt :nyooto koyey ng'aleechaa.’ Kumwoochi :motwoorikyii kule, ‘Ara keebe :acheek bokiiitutu suuswēchoo?’

29 Kukētyi motwoorik kule, ‘Acha. Yoo kōōlē boong'ey, ōmuuchē ong'eyte nkoonuuk.

30 Kunyi okany kubiityiin kuu nyooto ākoy yoo /kēēkēsiiyē. Nto yooto +māāmwoochi biiko choo kēsiiyē kulēkwēl suuswēk ankurat /sikeebel, nto yityo kōōruruuch nkoonuuk ānkuyib kukwa chookē.’ ”

*Wōlēē nērtooy :bāytooyiisyēētaab Yēyiin
(Māārko 4:30-32; Luuka 13:18-21)*

31 Kumwooy :Yēesu tyoonkōōchēēt ake kurubta keey āk bāytooyiisyēētaab Yēyiin kule, “Kichaan :chiito ake mbareenyii kēbuswoontēēt ake nyēē /kikēēkuurēē *aritaaliit.

32 Ānkoo ku kēbuswoo nyēē mining' ām kēbus alak tukul chēē / kēēchoonē, biitē ku wōōyiit kusiir keetiik chuut ānkuyēyē sokonaak chēē tēēkyinē :tāriitēk kooriikwaa.”

33 Kimwooy subak :Yēēsu kule, “Kerkeey :bāytooyiisyēētaab Yēyiin tukun choo yoo /kakeetankwarta bus kuchututēē busy-
eek tukul kukuut.”

*Kiyēyiisyēē :Yēēsu tyoonkōōchoy ām wōlēē mii :biiko alake
(Māārko 4:33)*

34 Kiyēyiisyootēē :Yēēsu tyoonkōōchoy yoo king'āloolchinootē
biiko.

35 Kiyityiin yooto :kiyoo kimwooyē *:wōōrkooyoontēēt ake
kule,

“Āmiitē wāāmwoowunēē ng'aleek tyoonkōōchoy,
ābooru ng'al chēē kiyyēēlootiin kung'eetee / kakeeyey
kōōrēēt.”†

Kiibanybaany :Yēēsu tyoonkōōchoonoo kibo suswoontēēt

36 Yooto, kubakaakta :Yēēsu bichoo ki chaang' ānkuwo
kō. Nto tēē yoo kōōnookyī :rubiikyī ankuteebee inee kule,
“Mwoowēēch, ibooru nee :tyoonkōōchoonoo bo suswoon-
tēēt?”

37 Kuwālchi :Yēēsu kule, “Chiichoo kichoonē kēbuswēēchoo
kāroomēch ku *Wēritaab Chii.

38 Mbareet ku kōōrēēt, nto nkoonuuk ku biikaab
bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Nto suswoontēēt ku biikaab
Kibrōkōsyootēēt.

39 Nto :nyēē kichoonē suswoontoonooto ku *Kēniintēēt.
Kiyēē +/makeekes ku biiko chēē +/mākiitiilchi ng'aleek ām
bēsyēētaab tabanta. Nto kēsiik ku malayikaanik.

40 Kuu yoo /kēētilē suswoontoonoo miitē mbareen /ankee-
beelee maata, kuwuuyiitu nyooto ām tabantaab kōōrēēt.

41 Mākōōyook *:Wēritaab Chii malayikaanikyī chokōōnēmto
ām Bāytooyiisyēēnyī :biiko tukul choo tēwēchootē biiko alak āk
kibng'ōōkisiis alak tukul.

42 Mākutōōrchi bichoo maata nyēē irikitiitē, wōlēē
mābokung'woonchi ankuriirunee ng'wēny.

43 Mākōōluuw :choo churtootiin kuu asiista ām Kaab Kwaan.
Nyoo yēbē yiit kukas.”

Karaaran :Kaab Yēyiin

44 Kitas taay :Yēēsu kumwooy kule, “Kerkeey
:bāytooyiisyēētaab Yēyiin yoo /kakeewunyee tukun chēbo
koomānuut mbareen nto tēē yoo kunyōōr :chiito ake
ānkōōyēēn subak. Wēētii :chiichoo ām ng'erekweek

ānkuwokwaalta tukuukyii tukul chēē boonto ankwaal mbaraanaata.”

⁴⁵ Kimwooy :Yēesu subak kule, “Kerkeey :bāytooyiisyēētaab Yēyiin āk yoo chēēng'ē :chiito ake sanayeek chēē kāroorānēch,

⁴⁶ nto yoo kānyōōr sanayaanteet akeenke nyēbo koomānuut wokwaalta kiy ake tukul nyēē boonto ankwaal sanayaantaanaata.”

Tyoonkōochēētaab lēkwēlēēt

⁴⁷ Kimwooy subak :Yēesu kule, “Kerkeey :bāytooyiisyēētaab Yēyiin yoo keelumta :biiko alake nēētiit tōōliilēēt āriit anku-nam *burburiinēk chēē chaang' chēē makerkeey.

⁴⁸ Yoo kaakunyi :burburiinēk nēētiit, kōōchuut :tēkiik kuchō sakaramteet. Nto yityo kōōbuur ng'wēny ānkulēkwēl bur-buriinēk choo kāroomēch ānkōōkoochi kērēb ānkumēto choo miyootēch. ⁴⁹ Wuu nyooto ām bēsyēētaab tabantaab kōōrooni! Makukwa :malayikaanik ānkulēkwēlunēē biiko choo miyootēch wōlēē mii :choo churtootiin.

⁵⁰ +/ Mākēētōōrchi biiko choo miyootēch wōlēē bo maat nyēē irikitiitē wōlēē mākung'woonchi :soboon ankuriirunee ng'wēny.”

Kāānēētiisyēēt nyēē lēēl āk nyoo kibo kēny

⁵¹ Yu kēēwoong' :Yēesu kumwooy ng'aleechaa, kuteebee ru-biikyii kule, “Ōkāsē ng'aleechuutēchu?” Kukēt rubiikēy kule, “Ēē, kēēkāsē.”

⁵² Yooto nanyuun kumwoochi icheek kule, “Kunyoo, kāānēētiin ake tukul nyēē / kiikiineet kurubta keey bāytooyiisyēētaab Yēyiin, kukerkeey chii nyēē inēmu ām chookēenyii tukuuk chēē leelach āk chēē yōōsēch.”

Kitay Yēesu :biikaab saang'nyii

(Māārkō 6:1-6)

⁵³ Yu keewaany :Yēesu kōōnēētiisyēē tyoonkōōchoochoo, kung'eetee yooto.

⁵⁴ Nto lētuunoo kuyit Nāāsārēēt wōloo kinērēē. Yooto kōōnēētiis ām *kōōtaab saayeet. Yu kakas :biiko wōlēē ki-inēētitooy, koolat ankuteebee keey kule, “Wōlēē kinyōōrtooy :chiichi ng'oōmnātooni āk kāāmuukēywēēchu bo kwōng'ut ku ānō?

⁵⁵ So! Mābo nee :wēēriitēnyī kāātoong'iintonoo? Mā kaamet nyoo /kēēkuurēē Maaryaa ānku ng'eetaabkaamet oob Yāākōbō, Yōōsēēf, Simōōni ākoo Yuuta?

⁵⁶ Kēēboontē keey oob mbo cheebkaamet tukul? Kunyi ii, konyoorta ānō :chiichi ng'aleechu tukul?”

⁵⁷ Kitay :bichoo Yēesu.

Nto tēē yoo kumwoochi :Yēesu bichooto kule, “-/Mākēekoonyitē *wōōrkooyoo ām saang'nyii nto kōōng'waa, nteenee koonyitē :biikaab saang'ta ake.”

⁵⁸ Manaayeyee wōlooto :Yēesu ng'aleek chēē chaang' chēbo kwōng'ut kuuyu kimēēkoosēē keey :biiko inee.

14

Ki ng'oo man :Yēesu?

(Māārkō 6:14-29; Luuka 9:7-9)

¹ Kikas :Bāytooyiintēēt *Ērōōtē /kyoomtooy Yēesu.

² Kumwoochi motwoorikyii kule, “Bātisāniintēēt Yoowaana :nyooto nyēē kookung'eetee meet! Kiyooto nyi ōkāsē kuyēyiisyēē kāamuukēywēechoo bo kwōng'ut.”

³⁻⁴ Kimiitē yēē kichoomnyo :Ērōōtē āk Erootyaa koorkēetaab ng'eetaabkaamet nyēē /kikēēkuurēē Filibō. Kimwoochinē :Yoowaana Ērōōtē kule, “Makaraam 'intii ng'eetaabkoomēt kusobē.” Yooto kōōwuruur :Erootyaa Ērōōtē kukerta Yoowaana kōōtaab kibратиisyek.

⁵ Kimāchē yooto :Ērōōtē kubakach Yoowaana nteenee kiiy- wey biiko, kuuyu kichāmtooy :bichoo kule *wōōrkooyoontēēt :Yoowaana.

⁶ Nto miitē yēē /kikyoomē saakweet nyēē king'erēkyinēē :Ērōōtē bēsyēēt nyēē /kikēēsichēē, chokutumēē :chēēbtaab Erootyaa taayeetaab biiko. Yooto kung'erech :Ērōōtē kut

⁷ kōōwoolchi keey chēēbooto kule ikoochinē kiyēē kateeb.

⁸ Wokuteebēē :chēēboo kaamet nto tēē yoo chokumwoochi Ērōōtē kule, “Āmāchē mētitaab Yoowaana /kēēyibunēēnoo kib- seesweet!”

⁹ Yooto kwoorookēn :Bāytooyiintēēt, nteenee kuuyu kiki- ikōōwoolchi keey chēēboo ām taayeetaab tāyēēkyii, kumwaayta /kēēyēchi kiyooto kitēēbē.

¹⁰ Kunyoo / kibokeechwenta mētitaab Yoowaana ām kāābrātiisyō

¹¹ nto yityo /kēēyibchinēē chēēbkēy kibseesweet. Kunam :chēēboo mētooto ānkuyibchi kaamet.

¹² Lētuumoo bokumuy Yoowaana :rubiikyii nto yityo bokum- woochi Yēesu.

Kibay :Yēesu biiko chēē kikēēytēē kisyēērōōk muut

(Māārkō 6:30-44; Luuka 9:10-17; Yoowaana 6:1-13)

¹³ Yu /kābokyoomchi Yēesu ng'aleechaa, kung'eētyēē wōlooto kimii ānkwooyyēē mwēēnkēēt kumāchē kuba yēē kimālēēkit :chii. Nto kukāsē :biiko kuu nyooto, koosaab sakaramteetaab tōōliilēēt kwaalach Yēesu.

¹⁴ Kurēkunēē :Yēesu mwēēng', ankukas biiko chēē ki chaang' miisin, kukāsyi kiisayta ānkōōsoobchi bōōrwēk.

¹⁵ Nto kwiimēnē :kōōrēēt, kōōnookyi :rubiik ānkumwoochi kule, “Ntēē kāākwiimēn :kōōrēēt ānku suurkwēēnnyoo :wōli! Mwoochi bichu simkuroot subokwaalaat āmiik chēē kāriibēē moonikwaa.”

¹⁶ Kuwāl :Yēesu kule, “Mēērook kuba. Ōkoochi :akweek kiyēē kaam.”

¹⁷ Kukētyi :rubiik Yēesu kule, “Ntēē mukaatiinek muut āk *burburiinēk āyēēng' baateey chēē kēēboontē!”

¹⁸ Kumwoochi :Yēesu kule, “Ōkōōnoo baa āmiichooto.”

¹⁹ Kumwooy :Yēesu kule kōōbuur :biiko yoo bo saateyet. Nto miitē yoo kunam mukaatiinekēy muut āk burburiinēkēy āyēēng' ankukas barak kubirchi Yēyiin kōōnkōy. Nto yityo kubcheyaabchey ānkōōkoochi rubiikyii kubchēchinoot biiko.

²⁰ Kyoomiis :bichoo tukul kut kubiyoon'giis. Nto bēē kōōruruuchoot :rubiik āmiik chēē / kikiituuchaat, kunyiy kēēboonik taman āk āyēēng'.

²¹ Biiko chēē kyaam āmiichu ku murēnik kisyēērōōk muut / kumānāākiiyitito chēēbyōōsōōk āk lēēkōōk.

Kiwēēsyētēē :Yēesu bēēko barak

(Māārko 6:45-52; Yoowaana 6:15-21)

²² Yooto bakeenke, kōōkiimchi :Yēesu rubiikyii kulaany mwēēnkēēt simkoonto kutākumii :inee kōō-āmiisē biiko.

²³ Nto yu kāākōō-āmiis bichoo, kootooch nkityō lekemeet ake barak wokusaay. Kwiimēnē :kōōrēēt kutākumii :inee wōlooto nkityō.

²⁴ Yooto tukul, kikiikuwo :mwēēnkēēt tōōliil kwēēn ānkimiitē kōōsooyēnē :wusōōnēēt.

²⁵ Nto yu kāng'ēēyēn :kōōrēēt, kuwēēsyētēē :Yēesu bēēko barak ākoy wōlēē kimii :rubiikyii.

²⁶ Nto bēē kukas :rubiikyii kuwēēsyētoonunēē tōōliilēēt, kumuuyo miisin ānkumwooy kule, “Chii ēē, nto āyiin!” Kumwooyē kuu nyooto kōōnchōōytōōs bakeenke nyēē kāākubōōtoon.

²⁷ Yooto kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule, “-Mōōmuuyē! Nto yu anii nyoo.”

²⁸ Kukāsē :Bētērō kuu nyoo, kumwooyē kule, “Yoo inying' ii, Mokoryoontēēt, imwoowo awēēsyētēē bēēko barak ākoy wōloo imiitē.”

²⁹ Kuwālchi :Yēesu Bētērō kule, “Chōō naas.” Kurēkunēē :Bētērō mwēēng' ankootaar bēēko barak ānkutākyyi keey Yēesu.

³⁰ Yu kakas wusōōnēēt, kunyokoriit ānkutoow kuling'taat. Yooto kutooree kāānchōōyto kule, “Wōōy, ānkiisārwoo wē, Mokoryoontēēt!”

³¹ Kōōyokooyto :Yēesu āwut ankunam Bētērō. Nto tēē yoo kumwoochi kule, “So, ntēē iyābē kuu nyi? -Mēēkoosēēnoo keey?”

³² Nto yu kaakulaany :tukwaay mwēēng', kuteeman :wusōōnēēt.

³³ Kukutunkyi :biiko choo kimiitē mwēēng' Yēesu kumwooyē kule, “Kubooyiit man, inyiing' Lakwataab Yēyiin.”

*Kiisooob :Yēesu biikaab Keneesareet
(Māārkō 6:53-56)*

³⁴ Nto yu kaakwaay, bokōōyyoonyēē yēē /kikēēkuurēē Keneesareet.

³⁵ Yu kēēnkēt :biikaab wōlooto kule ki Yēesu :nyooto, kukuurootēē biiko soong'wēk chēē ki laatoos. Kikiimutyi Yēesu biiko tukul chēē kimnyoontōōs.

³⁶ Kusoom :bichooto kimnyoontōōs Yēesu kule, “Ichāmwēēch kēētiiny buch maaseekaab kotootookaab sireeng'uung'.” Kīsob :chii ake tukul nyēē kitiiny maaseechaa.

15

Tooytoochiintōōs :mākuutēkaab Yēyiin āk kiruutēkaab Farisaayeeek

(Māārkō 7:1-13)

¹ Nto mii bēsyēēt ake, kukwaanee *:Farisaayeeek alake āk kāānēētikaab kiruutēk Yēerusālēēm ankuteebee Yēesu kule,

² “Ām nee yu mārubē :rubiikuuk ntāsimuutēkaab mbo kuuko? Ntēē -mēētāsiimē :icheek āwunnyēk nto āmiisyē?”

³ Kuwālchi :Yēesu kule, “Ntēē ōkwētyinē akweek mākuutēkaab Yēyiin ankoorub ātēbuutēkaab mbo kuukoong’?”

⁴ Kimwooy oob :Yēyiin kule, ‘Iywey kōōn āk koomēt?† Chii nyoo chubē kwaan nto kaamet, kunyoolchinē :meet.’†

⁵ Nteenee ōmwooyē :akweek kule yoo kāmwoochi :chii kaamet nto kwaan kule, ‘Kiito ake tukul nyoo kātāākōōnook, kukyaasat kubo Yēyiin,’

⁶ nto yooto mēēbērē māchāktōōs kooywey sikiikyii. Ōmōōntooy :akweek kuu nyiitēnyi ng'ālyoontēētaab Yēyiin ankoorub ātēbuutēkwook nkit.

⁷ Oyēyē keey sōō kutyaa kule ōchurtootiin! Kibēēr :wōōrkooyoontō bo Yēyiin *Isaaya yoo kimwooyē kule:

⁸ ‘Koonyitēēnoo :bichoo kuutuw,

āmāboontēēnoo moo.

⁹ Ānkoo kasaaya :bichoo, -māākāsyinē,
kuuyu chōōnēē :kāānēētiisyēēng'waa wōlēē mii :biich
buch.†”

*Nee :nyēē yēyē chiito kumātiliit ām wōlēē mii :Yēyiin?
(Māārkō 7:14-23)*

¹⁰ Nto miitē yoo, kumwoochi :Yēēsu biiko kuyisyi keye inee
nto yityo kumwoochi kule, “Okas baa ng'ālyoontooni:

¹¹ Mēēbērē kiyēē iwutē kuutiitaab chii :nyēē yēyē chiichoo
kumātiliit, nteenee nyēē yēyē kumātiliit ku kiyoo chōōnēē
kuutiinyii.”

¹² Yu keewaany :Yēēsu kumwooy kuu nyooto, kōōnookyi
:rubiikyii, ānkumwoochi kule, “Kēēnkēt :inyiing' kule
kāng'woonchi *Farisaayeek :ng'aleechaa 'kēēmwooyē?”

¹³ Kuwālchi :Yēēsu kule, “+/Makeeng'eeyta keet ake tukul
nyēē kimāchoonē :Baaba nyoo mii kibkōōnkōy.

¹⁴ Kunyi -mooyiimee keye :akweek Farisaayeechaa.
Kōryootiin :bichoo. Nto yoo kēēntōōchi :cheebkoraatyanteet
ake ake, kōōsuuchinē :tukwaay ng'wēēn.”

¹⁵ Yooto kumwooy :Bētērō kule, “Iboorwēēch ng'aleechaa
bo tiliilinto.”

¹⁶ Kuwālchi :Yēēsu kule, “So, ākoo mānōōnkēt kura?

¹⁷ -Mōōnkēt :akweek kule kiy ake ake tukul nyoo wēētēē kuut
kuwēētii moo ānkuwokuwo saang'?”

¹⁸ Nto ng'aleek choo kwoonēē kuut kukwoonēē :choo mēt
ānku chooto chēē yēyē chiito kumātiliit.

¹⁹ Kiyēē chōōnēē mēt ku kāāsōōtēyēwēēk chēē miyootēch
kuu chēbo rumiisyēēt, martaayeet, sikornateet, chōōrsēēt,
mōlōlchinooyēētaab ng'al āk ng'ōōmsēēt.

²⁰ Tukuuk chooto chēē yēyē chiito kumātiliit. Nteenee
yoo koomiis :chiito kumaneentasiim āwut, māyēyē :yooto
kumātiliit :chiichoo ām wōlēē mii :Yēyiin.”

*Kiyēētyēēchi :Yēēsu cheebyoosya nyēē kimā Cheebyuutayaa
(Māārkō 7:24-30)*

²¹ Yu kang'eetee :Yēēsu yooto ākoo rubiikyii, kuwo ākoy
kōōrēētaab kiriinkēētaab Tiirō āk Sitōōn.

²² Yooto kuchōōnchi :cheebyoosyeet ake nyēē
kimā Cheebyuutayaa. Kibōloobōl kumwooyē kule,
“Mokoryoontēēt, *Mōchōkōrēētaab Tāwuti, ankiiriireenaa!
Mii kōōyiyimē chēēbnyuu :tāmirmiryēēt nyēē miyaat.”

²³ Mānāwālchi :Yēēsu cheebyoosyaanaa ng'ālyoo ām
baanaa. Yooto kubēēchi :rubiik Yēēsu ankusaaysaay kule,
“Mwoochi, naas, kuwēēchi keye ntēē kābōloobōloot kuu nyi.”

† 15:9 Isaaya 29:13 15:14 Mat. 23:16, 24; Luuka 6:39; Room. 2:19 15:19 Kala.
5:19-21 15:22 Mat. 20:30-31

²⁴ Kuwālchi :Yēesu cheebyoosyaanaa kule, “Cheebyoos, / kikiyookwoo anii baateey wōlēē miitē :biikaab *Isrāyēēl choo kēēchiir chēē kiikubootyo.”

²⁵ Kōōnookyi :cheebyoosyeet Yēesu, kukutunyēē taayeenyii ānkumwoochi kule, “Ānkiyēētyēēchoo oō, Mokoryoontēēt!”

²⁶ Kulēēnchi :Yēesu, “Makaraam / kiinēm āmnyoontēētaab lēēkōōk /ānkēēmētyi ng'ōōkin.”

²⁷ Kuwālchi :cheebyoosyaanaa kule, “Wuu nyooto sinee oō, Mokoryoontēēt, ntēē āmē mbo :ng'ōōkin seeserik yoo āmiisyē :biikwaa.”

²⁸ Yu kāmwooy :cheebyoosyaanaa kuu nyooto, kuwālchi :Yēesu kule, “Cheebyoos, kuuyu 'ikoosēēnoo key miisin, / kāākēēchāmuung' kuu wōloo 'kēēmāktooy.” Kumwooyē :Yēesu kuu nyooto kusobē bakeenke :chēēbtaab cheebyoosyaanaa.

*Kiisoob :Yēesu biich chēē chaang' chēē kimā Yuutayeeek
(Māārko 7:31-37)*

²⁹ Nto tēē yoo kung'eetee :Yēesu yooto kumur sakaram-teetaab Tōōliilēētaab Kalilaaya, kiitooch yēē tōrōōr ānkōōbuur ng'wēny sukōōnēētiis.

³⁰ / Kikiimutyi biiko chēē chunkutootiin, chēē kōryootiin, chēē sōnkōchootiin, chēē kirātākiis :ng'ēlyēēbik āk alak chēē chaang' /ānkiikoochi taayeetaab Yēesu. Kōōsoob :Yēesu bichooto tukul.

³¹ Yu kakas :biiko kung'āloolē :choo kikirātākiis :ng'ēlyēēbik, kāsobcho :choo kisōnkōchootiin, kubeesyēt :choo kichunkutootiin ankukasta :choo kikōryootiin, koolat ānkusilto Yēyiintēētaab *Isrāyēēl.

*Kibay :Yēesu biiko chēē kikēēytēē kisyēērōōk ang'wan
(Māārko 8:1-10)*

³² Nto miitē yoo kukuur :Yēesu rubiikyii ānkumwoochi kule, “Ntēē kaariiree bichu. Kōōkiibuurtē key bēsyōōsyēk sōmōk āmāmii :kiyēē āmē! Mēēbērē +māāmwoochi kuba kumanaa-am kiy kuuyu imuuchē kōōmiistoochi :kēmēwuut kēēltaab too.”

³³ Kuwāl :rubiikyii kule, “Nto wōlēē sikeenyoorte āmit chēē yēmē biich chēē tēē chu ām suurkwēēnooni ku ānō?”

³⁴ Kuteebē :Yēesu kule, “Ōboontē mukaatiinek ata?” Kuwālchi :rubiik kule, “Kēēboontē tisab āk *burburiinēk chēē ng'ēri.”

³⁵ Yooto, kumwoochi biiko kōōbuur ng'wēny nyēē katet keyy.

³⁶ Nto tēē yoo kunam mukaatiinechaa tisab āk burburiinēk, nto yu kāākubirchi Yēyiin kōōnkōy, kubcheyaabchey ānkōōkoochi rubiik kubchēchinoot biiko.

³⁷ Kwoomiis :biiko tukul kut kubiyoong'iis. Nto yu kēeruruchoot :rubiik āmiik chēē king'ēt, koonyiit kērēboonik tisab.

³⁸ Nto laatitaab biiko chēē kyoomiis, ki kisyēērōōk ang'wan /kumānāākiyiitito chēēbyōōsōōk āk lēēkōōk.

³⁹ Nto mii yoo nanyuun, kōō-āmiis :Yēesu biiko kubēēchi keey ankulaany :inee mwēēnkēēt ākoo rubiikyii ānkuwo ākoy saang'ta ake nyēē /kikēēkuurēē Makataan.

16

Kitay :Farisaayeeek kōōyēnchi Yēesu

(Māārō 8:11-13; Luuka 12:54-56; 11:29)

¹ Nto miitē bēsyēēt ake, kukwoonchi *:Farisaayeeek ākoo *Satukaayeeek Yēesu kumāchē kutyem. Kimwoochi kuyēchi icheek kiy nyēbo kwōng'uat sukōōnkētēē kule boonto :inee kāāmuukēywēēk chēē kwoonēē kibkōōnkōy.

² Nteenee kuwālchi :Yēesu kule, “Yoo imēnē, ōmwooyē :ak-week kule, ‘Mākumusēs tuun :kōōrēēt, kuuyu arraa :wōliin bo barak.’

³ Nto yoo bo kōrrōōn, ōmwooyē kule, ‘Yiiwoot ra, kuuyu kaarraniit :wōliin bo barak ānkuutuuluunkēnoot.’ Ōnkētē :ak-week kiyēē ibooru :wōliin bo barak yoo kaarraniit -āmōōnkētē kiyēē ibooru :ng'aleek chu ōkāsē kuyēyāktōōs.

⁴ Biich chēē miyootēch choo kiikutēwēchākiis :chēē tēēbē /kēyēchi kiy nyēbo kwōng'uat. Ng'aleek baateey chēbo kwōng'uat chēē +/mākiiboorchchi ku choo kibo Yoona.”

Yooto kubakaakta :Yēesu bichooto ānkuwēētēē mwēēnkēēt āk rubiikyii.

*Ōriibēē keey kiyēē bāyēēnook :Farisaayeeek āk *Satukaayeeek*
(Māārō 8:14-21)

⁵ Nto yu kayit tōōliilēēt biitooniin, koosoot :rubiik kule kikiikuwuutyēē mukaatiinek.

⁶ Kumwoochi :Yēesu kule, “Ōriibēē keey kiyēē bāyēēnook :Farisaayeeek āk *Satukaayeeek.”

⁷ Kung'alaalee :rubiichoo ng'aleechaa ānkumwooy kule, “Kāmwooy kuu nyooto kuuyu manaakeenamaanu mukaatiinek.”

⁸ Nto yu kēēnkēt :Yēesu kiyēē king'ālōolēē :rubiikyii, kutee-bee kule, “-Mōōkoosēēnoo keey kāroomin? Ām nee yu ōmiitē ōmwooyē kule manoonamaanu mukaatiinek?”

⁹ Mānōōnkēt kiy ākoy kura? -Mōōsōōtē mukaatiinechaa ki muut choo kyoomē :biiko kisyēērōōk muutu āk kaatuukanik choo kyōōruruuchē kunyiy kērēboonichoo?

¹⁰ Nto mbo naas mukaatiinechaa ko tisab choo kwoomē :bi-iko kisyēerōok ang'wanu āk kaatuukanik choo kwōōruruuchē kunyiy kērēboonichoo?

¹¹ Ām nee simōōnkēt kule kāmāāng'āloolwook kurubta keey āmiik? !Kāāmwoowook, ōriibēē keey kiyēē bāyēēnook :Farisaay-eechaa āk Satukaayeechaa!"

¹² Yooto nanyuun, kōōnkēt :rubiichoo kule mēēbērē kimwoochinē icheek :Yēēsu kuriibēē keey āmiik nteenee kimwoochinē kuriibēē keey kāānēētuutēkaab Farisaayeeek āk chēbo *Satukaayeeek.

*King'oonkyi :Yēyiin Bētērō kule ki ng'oo :Yēēsu
(Māārkō 8:27-30; Luuka 9:18-21)*

¹³ Yu kāwokuyit :Yēēsu ākoo rubiik rōōrōōkēētaab *kiriinkēētaab Kayisareeya Filiibi, kuteebee rubiikyii kule, "Mwooyē :biiko kule *Wēritaab Chii, ku ng'oo?"

¹⁴ Kuwālchi :rubiik kule, "Mwooyē :alake kule inying' Bātisāniintēēt Yoowaana, kubērē :alake *Eliiya, nto alak kumwooyē kule Cheremnyaa nto ku ake ām *wōōrkooyikaab Yēyiin nyēē kaakung'eetee *kāābkwoombiich."

¹⁵ Kulēēnchi Yēēsu, "Nto akweek, ōbērē anii ku ng'oo?"

¹⁶ Kumwooy :Simōōni Bētērō kule, "Inying' *Kāārārookiintēēt, Lakwataab Yēyiin."

¹⁷ Yooto kumwooy :Yēēsu kule, "Simōōni araab Yoona, ibēruuroot. Mā chii :nyēē kāng'oong'uung' ng'aleechu, nteenee Baaba anii nyoo miitē kibkōōnkōy.

¹⁸ Kunyi, +māākuuriing' kule Bētērō* ānku +māātēēkyi kitawaani kōōnyuu nyēē -mēēbēlē :Buunyoontēēt.

¹⁹ +Māākōōniing' kāāmuukēywēēk chēbo Bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Kiy ake tukul nyēē ikērē ām kōōrooni, +/makeeker ām kibkōōnkōy. Nto nyēē iyootē ām kōōrooni, +/makeeyaāt ām kibkōōnkōy."

²⁰ Yu keewaany :Yēēsu kumwooy kuu nyooto, kōōkiimchi rubiikyii masimkumwaaytaāt kule inee :Kāārārookiintēēt.

*King'alaalee :Yēēsu meenyii āk ng'eeteenyii bo meet
(Māārkō 8:31-33; Luuka 9:22)*

²¹ Kuchakee yooto kuwo taay kutoow :Yēēsu kumwoochinē rubiikyii kule ākoy kuwo :inee Yēērusālēēm ānkubuntēē nyāliluutēk chēē chaang' ām āwunnyēkaab booyik, mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāānēētikaab kiruutēk. Kimwooy mbo subak kule ākoy /keebakach inee nto miitē bēsyēētaab sōmōk /kiing'eetee meet.

16:10 Mat. 15:37 **16:14** Mat. 14:2; 17:10-13; 21:11 **16:16** Mat. 4:3; 14:33;

Yoowa. 6:69; Yēyuu. 14:15 * **16:18** Ibooru :kaaynaani kule kitaweet. **16:18**

Luuka 22:32; Yoowa. 1:42; 21:15-17; Kala. 2:6-9; Ēfēēs. 2:20 **16:19** Mat. 18:18;

Luuka 11:52; Yoowa. 20:23 **16:20** Māārkō 8:30; 9:9

22 Yooto kuwēeto :Bētērō Yēesu komos ānkumwoochi kule, “Acha ōō, Mokoryoontēēt! Mēerook kuyēyākiis :ng'ala chēē wuu choo ām wōlēē imiitē!”

23 Yooto kōōtuukyi Bētērō batay ānkumwoochi kule, “Sateenaa keey wē, Syeetaani! -Mēēyēku kāānākuut ām wōlēē āmiitē. 'Isōōtē kuu wōlēē isōōtitooy :biiko, āmēēbērē kuu wōloo mātkooy :Yēyiin.”

*Wuuyinto nyēē buntēē :rubiintēētaab Yēesu
(Māārko 8:34–9:1; Luuka 9:23-27)*

24 Nto tēē yoo kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Chii ake tukul nyoo mächē kurub ng'aleekyuu, kutay kiyēē mächē :mooyēenyii amanyokoriit meet. † Yoo kaakucham kuyey kuu nyooto, kuruba.

25 Nyoo kāyēētyi keey soboontaab kōōrooni, mākōōboot so-boonnyii bo kibchuulyo. Nto nyoo kēēkooyto soboonnyii ām kōōrooni kubo anii, mākunyōōr *soboontaab kibchuulyo.

26 Kāroomnyo nee nyēē nyōōru :chii yoo kēētukuulchi keey tukuukaab kōōrooni ānkōōboot soboonnyii bo kibchuulyo? Nto kiy nee nyēē imuuchē :chii kuwalee soboonoto?

27 Āmiitē :anii, *Wēritaab Chii wāāchōōnii ām Lēbkeēyyēētaab Baaba āk malayikaanikyii, ānkuchāyēchi chii ake tukul kurubta keey kiyēē kiikuyey.

28 ! Kāāmwoowook, mii :biiko alake yu chēē mābēku kumanaakas Wēritaab Chii kuyibu bāytooyiisyēenyii.”

17

*Kiweek :eertaab Yēesu
(Māārko 9:2-8; Luuka 9:28-36)*

1 Nto yu kakeeyta :bēsyoōsyēk lo, kulaang'ta :Yēesu ākoy tulwēēt ake barak, kuboontotē keey Bētērō, Yāākōbō āk Yoowaana ng'eetaabkaametiitaab Yāākōbō.

2 Kumiitē wōlooto, kuweek :eertaab Yēesu kukāsē rubiik, koolekecheech kuu asiista. Kileelakiitu :nkicheek sirookyii kule mang'!

3 Yooto kukas :rubiichoo *Muusa āk *Eliiya kwoomē lōkōōy āk Yēesu.

4 Kulēēnchi :Bētērō Yēesu, “Mokoryoontēēt, karaam nyēē tyaa kēēmiitē yuutēyu. Kany ateech kēryōōnik sōmōk, nyēeng'uung', nyēbo Muusa ākoo nyēbo *Eliiya.”

† 16:24 Yoo /kākēēwēēkyiin yuutēyu ng'ālyoo āk ng'ālyoo kumwooyē kule 'ankunam murtooywoontēenyii'. Ām bēsyoōsyēchooto, ki yoo kanamaat :chiito murtooywoontēēt kōōbooru kule miitē /bokēēbākāchē. 16:24 Mat. 10:38-39; Luuka 14:27; 1Bēt. 2:21 16:25 Luuka 17:33; Yoowa. 12:25 16:27 Tyēēn. 62:12; Cherem. 17:10; Mat. 13:41-42; 25:31-46; Yoowa. 5:29; Room. 2:6; Ng'oong'. 22:12 17:1 Mat. 26:37; Māārko 5:37; 13:3

⁵ Kutākung'āloolē :Bētērō, kuchō :boolteet nyēē ki leb-keey miisin ankoolaambuuch icheek ānkuchōōnēē :kuutiit booltaanaata kumwooyē kule, “Lakwanyuu :nyi nyēē āchāmē ānkāāng'ērēkyinē. Kunyoo, ōkāsyinē kiyēē mwooyē.”

⁶ Yu kakas :rubiichoo kuutiinaa, kumuuyo ānkōōbutyi ng'wēny kukubuy kuut.

⁷ Kuwo :Yēēsu yooto ankutabtab icheek kumwoochinē kule, “-Mōōmuuyē, ōng'ēētyē.”

⁸ Nto yu kēētōrōōr :rubiichoo mētēwook, māmīitē :chii ake tukul nteenee Yēēsu nkit.

⁹ Yu kimii kurēkunēē lekem, kōōkiimchi :Yēēsu rubiichoo kule, “-Mōōmwoochi chii kiyēē kookas, ākoy yoo / kaaki-ing'eetee *Wēritaab Chii meet.”

*Kiineet :Yēēsu wōlēē kiwuu :chōōnēētaab *Eliiya
(Māārō 9:11-13)*

¹⁰ Kuteebee :mbo Bētērō Yēēsu kule, “Ām nee naas, sukumwooyē :kāānēētikaab kiruutēk kule māchāktōōs kōōyēēw *Eliiya kurook, nto chōōnii *Kāārārookiintēēt?”

¹¹ Kuwālchi :Yēēsu kule, “Mwooyē :bichoo man. Intōōwu :Eliiya sukukaramiit :kiy ake tukul.

¹² ! Kāāmwoowook, kiikuchō Eliiya ānkimēēnkētē :bichoo, nteenee kiyeyee kiy ake tukul nyēē kimāchē. Nto ām kēēlto nyēē wuu nyooto, makunyalil *Wēritaab Chii ām āwunnyēkaab bichooto.”

¹³ Yooto nanyuun kōōnkēt :rubiichoo kule kimiitē :Yēēsu kung'āloolēē Bātisāniintēēt Yoowaana.

*Imuuchāktōōs :kiy ake tukul ām chii nyoo ikoosēē keey Yēyiin
(Māārō 9:14-29; Luuka 9:37-43a)*

¹⁴ Yu kāākurēk :Yēēsu āk rubiichoo, kuba ākoy yoo kimiitē :rubiik chuut alake kuboonto keey biiko chēē kichoong'ēch chēē kikiikōōruruuch keey. Yooto, kuchō :chiito ake ānkukutunyēē taayeetaab Yēēsu

¹⁵ ānkumwoochi kule, “Mokoryoontēēt, riiree wērinyuu nyēē boonto mēwuunkook. Iyiimē :bōōroo miisin kutōōrchinē kwaak mā nto ku bēēko.

¹⁶ Kāāmutyi rubiikuuk nteenee manaakoomuuch.”

¹⁷ Yooto kumwooy :Yēēsu kule, “Kunuurēch sōō, :biiko alake nyēē tyaa. Nto yu manookaaseenaa keey! +Māābuurtook ākoy āyu? +Māāmuytoohook ākoy āyu? Omutwaa anii wēēroo.”

¹⁸ Kōōbēbēeto :Yēēsu tāmirmiryoonoo miyaat kung'eetee wēēroo. Yooto, kusob :wēēroo bakeenke.

19 Nto miitē yoo kuboonto keey Yēesu āk rubiikyii, kuteebēe :rubiik kule, “So, ām nee simakiimuuch :acheek tāmirmiryoonoo miyaat?”

20 Kuwālchi :Yēesu kule, “Kuuyu -mōokoosēēnoo keey kāroomin. Kāāmwoowook, nto ōboontē kaakaaset nyēē mining’ nyēē tēē kēbuswoontēetaab *aritaaliit, nto ōmuuchē ōmwoochi tulwooni kule, ‘Ng’eetee yu ānkiwē yuun’ kung’eētē. Māmii :kiy nyēē ibēlook.

21 Mēemuuchāktōōs :tāmirmiryēēt nyēē wuu nyooto, yoo manoosaay ānkōōkir āmiisyēēt.”*

*King'alaalee :Yēesu subak meenyii āk ng'eeteetaab meet
(Māārko 9:30-32; Luuka 9:43b-45)*

22 Nto yēē kimiitē kubēesyētē :tukul ām Kalilaaya, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Mii /bokiyyokoochinē *Wēritaab Chii āwunnyēkaab biikaab kōōrooni.

23 +/ Makeebakachaa nto miitē bēesyēetaab sōmōk / king'eeteena meet.” Kiyey :yooto kwoorookēniis :rubiik misin.

Kikweyta :Yēesu syuuruutaab Kōōtaab Yēyiin

24 Yu kayit :Yēesu āk rubiikyii Kaabernaam, kukwa :kāāruurukikaab *syuuruutaab *Kōōtaab Yēyiin ankuteebēe Bētērō kule, “Mākwēyē :kāānēētiintēng'woong' syuuruut nyēbo Kōōtaab Yēyiin?”

25 Kuwālchi :Bētērō kule, “Kwēyē.” Kuwo :Bētērō kō, nto baanta nyooto māchē kung'alaal, kumwoochi :Yēesu kule, “Ikāsē :inyiing' kule nee ōō, Simōōni? Ng'oo :nyēē kwēchinē bāytooyikaab kōōrooni syuuruut? Lōkōkwaa nto biiko alak?”

26 Kuwālchi :Bētērō kule, “Kwēchinē :biiko alake.” Kumwoochi :Yēesu kule, “Ākoo tookunoot kule mākwēyē kiy :lēekōōy.

27 Nteenee yoo simākēēkustoochi bichu, iwē ākoy tōōliil ānkiwiirchi ntawaaniit bēēko. Nto *burburyoontēēt nyoo bo taayta inam, ing'aany kuutiinyii. +Meenyoorte āriit beesyaanteet nyēē yēmē kukweytee :biiko āyēēnku syuuruut. Iyibchi bichoo kubo syuuruut nyeenyuu ākoo nyeeng'uung'.”

18

Ng'oo :nyēē wōō?

(Māārko 9:33-37; Luuka 9:46-48)

1 Nto mii bēesyēēt ake, kuteebēe :rubiik Yēesu kule, “Ng'oo :nyēē wōō ām bāytooyiisyēetaab Yēyiin?”

17:20 Mat. 13:31; 14:31; 21:21 * 17:21 Mātinyē :siruutēk alake kērēywoontēetaab
21. 17:23 Mat. 28:6; Māārko 8:31 17:24 Chuy. 30:13-14 18:1 Luuka 22:24

² Kukuur :Yēesu leekwa nyēē mining' kōōyyoong'to keey rubiik

³ ānkulē, “! Kāāmwoowook, yoo kamooweekse ōbuur kuu wōloo wuunto :lēēkōōy chēē minkēēch, mākoky kōōwut :chii ām akweek bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

⁴ Kunyi, nyoo yibē keey ng'wēny kuu leekwa, ku wōō :nyooto miisin ām bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

⁵ Nto nyoo tōrōōchē chii nyēē wuu lakwani ām kaayneenyuu, kukaakutoroochaa anii.

Ōriibēē keey kentaayeet

(Māārko 9:42-48; Luuka 17:1-2)

⁶ Chii nyoo kaken ake nyēē takukuskus ām kāāyēnēēt, kumisyinē /kēērātyi rwaa nyēē wōō kaat /ānkēētōōrchi araaray kuling'ta.

⁷ Tyaa sōō :ng'wooninto nyēē mākunyōōr :biiko choo kēntooy biich. Mii :biiko chēē makuken biiko alak kutaya, nteenee mākung'woonchi sōō kule nee chiichoo kēnē ake.

⁸ Yoo kēēsākyiing' :āwung'uung' nto kereenkeeng'uung' itayaa, itilte! Kaykay inyōōru *soboontaab kibchuulyo iboontē āwut akeenke nto ku kereeng' akeenke kusiir iboontē āwunnyēk tukwaay nto ku kērēēnkōōk tukwaay /ānkēētōōrchiing' wōlēē bo maataab kibchuulyo.

⁹ Yoo kēēsākyiing' koong'uung' itayaa, ilōōtu! Kaykay inyōōru *soboontaab kibchuulyo iyuu kimekoong'nyaa kusiir iboontē koonyek tukwaay /ānkēētōōrchiing' wōlēē bo maataab kibchuulyo.”

Māmāchē :Yēyiin kubot :chii ake tukul

(Luuka 15:3-7)

¹⁰ Kitas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, “Ōriibē keey! -Mōōmōōntooy ake tukul ām chu tākung'ārng'ār. Kubooyiit man, tinyē :icheek malayikaanikwaa chēē boonto keey Baaba ām kibkōōnkōy ākookoy.*

¹² Yoo boonto :chii kēēchiirēkyii bokol ānkubot :akeenke ii, kuyēyē kule nee? Bākooktooy oob chuut tāmānwookik sokool āk sokool ankuwokucheeng'aat nyoo kābotē?

¹³ Kubooyiit man, ng'ērēchē miisin kubo nyooto akeenke kusiir chuut alak.

¹⁴ Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, māchāmē :kōōn nyoo mii kibkōōnkōy kubot mbo :akeenke ām bichooto tākung'ārng'ār.”

Choolwookātēēt ākoo nyooyeetaab kaat

(Luuka 17:3-4; Mataayo 16:19)

15 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Yoo kāchoolwookēnchiing' :ng'eetaabkoomēt iwēētē komos ānkuwēēboorchi lēēluutyēenyii. Nto yoo kākāsuung', 'kukēēyisu inee.

16 Nteenee yoo kāmākāsuung', iwēētē keey chiito ake nto ku biich āyēēng', sukumiitē :biiko āyēēnku nto sōmōku :chēē chāmchiintōōs kule wuu nyooto /sikiitiil ng'ālyoo.

17 Nto yoo kāmākāsyi bichoo, ōmwoochi booyikaab kanisa ng'aleek tukul. Nto yoo kāmākāsyi booyichoo, ōyib inee kuu wōloo /kēēyibtooy chii nyoo -mēēnkētē Yēyiin nto kuu kāāruruukiintēētaab *syuuruut.”

18 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Kiy ake tukul nyēē ōkērē ām kōōrooni, +/makeeker ām kibkōōnkōy. Nto kiyēē ōyootē ām kōōrooni, +/makeeyaata ām kibkōōnkōy.

19 Āmwoobook subak kule, yoo kākāsyiin :biiko āyēēnku ām kōōrooni yoo sooyē kumāchē kiito ake, kuyēchinē :Baaba nyoo mii kibkōōnkōy kuu wōlēē kāmāktooy.

20 Yoo kātuuyo :biiko āyēēnku nto ku sōmōk kuyēyiisyēē kaayneenyuu, āboontē keey āk icheek.”

/Kēēnyōōchinē keey kaat

21 Nto miitē yoo kuteebee :Bētērō Yēesu kule, “Mokoryoon-tēēt, māchāktōōs ānyōōchi kaat ng'eetaabiya areet ata yoo kāchoolwookēnchoo? Ara, ākoy areet tisab?”

22 Kukētyi :Yēesu kule, “-Mēēnyōōchinē kaat areet tisab baateey, nteenee kunyil tāmānwookik tisab āk tisab.”

23 Yooto kumwooy :Yēesu kule, “Wuu nyi :bāytooyiisyēētaab Yēyiin: Kimwoochi :bāytooyiintēēt wootwookikyii kukwa /bokeeng'alaalee wōlēē kiwuu :yiisyōōnuutēkwa.

24 Kiboonto :wootwookiintēēt nyēē kibo taay bēsēnto nyēē wōō miisin.†

25 Nto kuuyu ki wōō :bēsēnoo nyēē kimēēmuuchē kuyaakta, kumwooy :mokoryoontēēt kule /kyaalta wootwookiintonoo āk kanyii tukul kunam wōlēē mii :cheebyoosyeenyii, lōkōkyii āk kiy ake tukul nyēē kiboonto /keeyaaktee bēsēnooto.

26 Kukutunyēē :wootwookiintonoo taayeetaab mokoryoontēenyii ankuriiree keey kule, ‘Lēyyē, mokoryoontēēt, tēēkōōnoo sōō bārooyinto sāāyookuung' bēsēnng'uung' tukul.’

27 Kuriiree :mokoryoontoonoo chiichoo ānkōōmiisyyi bēsēnooto kootyaaktaayakay.

18:15 Laawi. 19:17; Kala. 6:1 18:16 Kiruu. 19:15; Yoowa. 8:17; 2Kōōr. 13:1; 1Tēm. 5:19; Ibu. 10:28 18:17 Room. 16:17; 1Kōōr. 6:1-6; 2Kōōr. 6:17; Tiitō 3:9-11 18:18 Mat. 16:19; Yoowa. 20:23 18:19 Mat. 7:7 18:22 Toowu. 4:24 18:23 Mat. 25:19 † 18:24 Kiyēmē :beesaanichu kwaal tuuka kisyēērōōk konom. 18:27 Luuka 7:42

28 Nto yu chuytooy :wootwookiintonoo saang' kutuuyēē wootwookiintēēt nyiin ake. Kiboonto :nyoo bēsēntaab nyi-itēnyi nyēē mābo laat.‡ Yooto kutēryēkyinē nyiin kumāchē kookeet ānkubērē, 'Yookwoo bēsēnnyuu!'

29 Kukutuny :nyiin ankusaaysaay murēētkēy kule, 'Murooni, tēkōōnoo bārooyinto ēē, wē, sāayookuung' bēsēnng'uung'.

30 Nteenee kitāyiis :chiichoo ānkukwēr nyiin ākoy kōōk woku-rat ākoy bēsyeēt nyēē kayaaktee bēsēnoo!

31 Nto yu kakas :wootwookik chuut alake kiyēē kayeyakay, kunērēēkiis miisin ānkubokumwoochi mokoryoontēēng'waa kiyēē kiyeyakay.

32 Yu kakas :mokoryoontēēt ng'aleechaa, kukuur wootwookiintonoo ānkumwoochi kule, 'Iyēku sikoran. Yu kwēēriirēē keey :inyiing' āmiisuung' anii bēsēnoo kwēēboontē tukul.

33 So, kwaaming' :nee simeeriiree :nkinyiing' wootwookiintēēt nyiin ake?'

34 Kinyēēr :mokoryoontoonoo ankunam chiichoo kukerta kō kung'woonchi ākoy kuyaakta bēsēntaab biich tukul.

35 Kunyi, mākuyēwook :Baaba nyoo mii kibkōōnkōy kuu nyooto yoo -mōōnyōōchinē keey kaat."

19

*Kiineet :Yēēsu kule miyaat :bareetaab kooyēēy
(Māārko 10:1-12)*

1 Yu keewaany :Yēēsu kumwooy ng'aleechaa, kung'eetee Kalilaaya ānkutākyi keey yēēmēēntaab Yuuteeya. Kisyēbunēē biitēēntaab koong'asiis nyēbo āynēēntaab Yoortaan.

2 Kurub ām wōlooto :biiko chēē chaang' ānkōōsoob choo kimnyoontōōs.

3 Nto tēē yoo, kukwoonchi *:Farisaayeek alake Yēēsu kumāchē kutyem, ankuteebēē kule, "Chām wēēch :kiruutēk kukwet :chii koorkēēnyii kubo ng'ālyoo ake tukul?'

4 Kuwālchi :Yēēsu kule, "Manoosuman :akweek siruutēk yoo mwooyē kule, yu kitoowu :Yēyiin kuyēyē kōōrēēt, 'Kiyey murēn āk koorko,'†

5 ānkumwooy kule, 'Kiyooto nyēē yēyē murēn kung'eetee kōōntaab kwaan āk kaamet ankoomut koorkēēnyii ānkunoomnyo :tukwaay kuyēk kiy akeenke.'†

6 Mēēbērē tāku biich āyēēng', nteenee kāākuyēk kiy akeenke. Kunyoo -mēēbēēsyoo :chii kiyēē kiikōōnoomnyo :Yēyiin."

‡ 18:28 Kiyēmē keey :bēsēnoo āk tuch āyēēng' baateey. 18:33 Mat. 5:7 18:34 Mat. 5:26 18:35 Mat. 6:14-15; Ēfēēs. 4:32; Kolos. 3:13; Yāāk. 2:13 † 19:4 Toowu. 1:27 † 19:5 Toowu. 2:24 19:5 Ēfēēs. 5:31

⁷ Kuteeb subak :Farisaayeechaa kule, “Ām nee sukumwooy * :Muusa kule, kusirchinē :saanteet koorkēēt barweet nyēē bārēē kooyēēyto nto kwētē koorkēēt?”

⁸ Kukētyi :Yēesu kule, “Kichāmwook akweek :Muusa ōkwētē kooruukwook kuuyu wuuyēch :mukuulēywēkwook. Nteenee kimāwuu nyoo yu kibo taay.

⁹ !Kāāmwoowook, chii nyoo kwētē koorkēēnyii ām ng'aleek chēē mānāmē keey āk martaayeet, ānkulē keemut koorkēēt ake, kukaakumarta :chiichoo.”

¹⁰ Yooto kumwoochi :rubiik Yēesu kule, “Yoo ākoo wuu chu :ng'aleek ām wōlēē miitē :murēno āk koorkēēnyii kukaykay kumēēmutiis :chii.”

¹¹ Kuwālchi :Yēesu rubiikyii kule, “-Mēēmuuchē :chii ake tukul kucham ng'aleechu, nteenee choo kiikung'oonkyi :Yēyiin.

¹² Choong'ēch :ng'aleek chēē yēyē biiko kumākēēsyo. Miitē :alake chēē /kikēēsichē kumēēmuuchē kusich, kukilātē alak :biiko nto alak, kitay kēēsyeēt kubo bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Nyoo imuuchē kucham, kucham.”

*Biiko chēē iwutē bāytooyiisyēētaab Yēyiin?
(Māārko 10:13-16; Luuka 18:15-17)*

¹³ Nto miitē yoo, /kiimutyi Yēesu lēēkōōk kule kutiinyēē āwunnyēk kōōbēruur. Nteenee kiiburyoong'to :rubiikaab Yēesu bichoo.

¹⁴ Kumwoochi :Yēesu kule, “-Mooraany, nteenee ōbāroochi lōkōchu minkēēch kukwa wōlēē āmiitē, kuuyu biiko chēē wuu chuutēchu :chēē iwutē bāytooyiisyēētaab Yēyiin.”

¹⁵ Yooto, kōōbēruur lōkōchoo, nto yityo kuwēēchi keey.

*Wuuy kōōwut :chii nyēē boonto bāytit Kaab Yēyiin
(Māārko 10:17-27; Luuka 18:18-27)*

¹⁶ Nto miitē bēsyēēt ake kuchō :chiito ake ankuteebee Yēesu kule, “Kāānēētiintēēt, nee :nyēē karaam nyēē mächāktōōs ayey sāānyōōru *soboontaab kibchuulyo?”

¹⁷ Kuwālchi :Yēesu kule, “Ām nee yu 'keetebeenaa kurubta keey kiy nyēē karaam? Yēyiin baateey :nyēē karaam. Nto yoo imāchē siiminy nyēē karaam, iriib kiruutēkaab Yēyiin.”

¹⁸ Kuteebee :chiichoo Yēesu kule, “Imwooyē kiruutēk nkōchō?” Kulēēnchi :Yēesu, “-Meebakach chii, -meemarte, -mēēchōōrsē, -mēērātyi chii ng'wiinyan,

¹⁹ iywey kōōn āk koomēt ankiicham laatyēeng'uung' kuu wōloo ichāmtooy keey.”†

20 Kumwooy :chiichoo kule, “Ntēē ārubē kiruutēchu tukul. Ara nee nyēē taakustaat?”

21 Kuwālchi :Yēesu kule, “Yoo imāchē siichurte, wee-alte kiy ake tukul nyēē iboontē ānkiikoochi bānoonik kiyēē 'kēēnyōōru. Yoo 'keeyey kuu nyooto, irubwaa. +Mēēnyōōru bāytit nyēbo man ām Kaab Yēyiin.”

22 Yu kakas :chiichoo kuu nyoo, kusimikta nyēē kāng'woonchi, kuuyu ki wōō :bāytit nyēē kiboonto.

23 Nto tēē yoo kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Wuuy sōō kule nee kucham :chiito nyēē boonto bāytit bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

24 !Kāāmwoowook, nyumnyum kōōwut *:tembes koong'taab sintaaniit kusiir kōōwut :chii nyēē boonto bāytit Kaab Yēyiin.”

25 Yu kakas :rubiik ng'aleechaa, kumuuyo miisin ānkumwooy kule, “Ara ng'oo, naas, :nyēē imuuchē / kiiraraach?”

26 Yooto kōōrōōtoot :Yēesu rubiichoo ānkumwooy kule, “Mēēmuuchāktōōs :ng'aleechu ām wōlēē mii :chiito, nteenee imuuchāktōōs :kiy tukul ām wōlēē mii :Yēyiin.”

Kiyēē nyōōru :biiko choo kaakurub Yēesu

(Māārko 10:28-31; Luuka 18:28-30)

27 Yooto, kumwooy :Bētērō kule, “Kēēnyōōru nee :acheek chu kookeebakaakte kiy ake tukul ankeerubiing?”

28 Kumwoochi :Yēesu kule, “! Kāāmwoowook, yoo bāytooyiisyē *:Wēritaab Chii āk Yēyiin ām kōōrēēt nyoo lēēl, +mōōbāytooyiisyē :akweek rubiikyuu tamanu āk āyēēng'. +Mōōtiilchinē ng'aleek ārootunwēēk taman āk āyēēng' chēbo Isrāyēēl.

29 Nto chii ake tukul nyēē kaakubakaakta koorin nto mbo ng'eetaabkaamet nto mbo cheebkaamet nto kwaan nto kaamet nto lēēkōōk nto ku mbareenik kubo anii, mākunyōōr tukuuchoo kunyil bokol nto miisin, mākunyōōr *soboontaab kibchuulyo.

30 Nteenee biiko choo yibē keey barak ām kōōrooni mākubooyiit lēt ām Kaab Yēyiin, nto choo yibē keey ng'wēny ām kōōrooni mākubooyiit taayta ām Kaab Yēyiin.”

20

Biikaab yiisyēēt ām mbareetaab musābiibuunēk

1 Kitas taay :Yēesu kumwooy tyoonkōōchēēt ake kule, “Wuu nyi :bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Kimii :chiito ake nyēē kiboonto mbareenyii nyēbo *musābiibuunēk. Kimusta :chiichoo bēsyēēt

ake kōrrōōn wokucheeng' biiko chēē kāyēchi yiisyēēt ām mbaraanaa.

² Yoto kukāsyiin :chiichoo āk biikaab yiisyēēt kule mākwēchi bichoto beesaanik chēē / kīkēyēyiisyēē ām bēsyēēt akeenke. Yoto nanyuun kukwēr bichoo mbareen.

³ Nto yēē ki āsiiswēk sōmōk chēbo kōrrōōn, kuwo :chiichoo wōlēē kiiruruukyīnē keey :biiko kumāchē yiisyēēt.

⁴ Kumwoochi chiichoo bichoo kule, 'Obe :nkakweek bōōyēyiisyē mbareeng'waanii, sāākwēwook kiyēē yemaat.'

⁵ Kuba :bichoo.

Kiyeey :chiichoo yoto āsiiswēk chēē kimāchē kuyitē lo āk yēē kimii āsiiswēk sokool wokukwēr biiko alak.

⁶ Chokuwo subak yēē kimāchē kumii :asiista taman āk akeenke. Kunyōōr subak biiko alak chēē kimii kēēyyoong'iis. Kuteebe choo kule, 'Ām nee yu sōōyyoonyēē :akweek yu kwiimēn?'

⁷ Yoto kuwāl :bichoo kule, 'Kēēmiitē yu kuuyu māmii :chii nyēē kaakusireech kēyēchi yiisyēēt.' Kumwoochi :chiichoo bichoo kule, 'Okwaa :nkakweek bōōyēyiisyē ām mbareeng'waanii.'

⁸ Nto yu kararakta :asiista, kumwoochi :chiichoo kibo mbaraanaa chiinyii nyēē kiyyoonkyīnē yiisyēēt kule, 'Kuur biikaab yiisyēēt tukul ānkiikwēchi beesaanikwaa choo kāyēyiisyēē. Itoowunēē choo /kākēēsirē lēt ankiitas taay ākoy choo /kākēēsirē taay.'

⁹ Yoto nanyuun, kukwa :biikaab yiisyēēt choo /kīkēēsirē asiistaab taman āk akeenke /ānkēēkwēchi beesaanik chēē /kīkēyēyiisyēē bēsyēēt akeenke.

¹⁰ Nto yu kakwa :choo /kīkēēnyōōyēē /kēēsirē, kubērē tōōs +/ mākwēkwēchi chēē chaang' kusiir chuut, nteene /kīkēēkwēchi icheek tukul beesaanik chēē /kīkēyēyiisyēē bēsyēēt akeenke.

¹¹ Kutoow :akeenke kuwookuutyēē chiitaab mbareet

¹² kumwoochinē kule, 'So, ntēē kāyēyis :bichu /kātākēēsirē asiista akeenke buch, ānkii-āyēēchēēnēēch acheek chu kakaamee keey yiisyēēt ānkēyōōtu asiistaab bēēt?'

¹³ Kuwālchi :chiitaab mbareet chiichoto kule, 'Lēyyē, tilyaani, nee :nyēē miyaat? Kākēēkāsyiinē oob kule +/ mākwēkwēwuung' beesaanik chēbo bēsyēēt akeenke?'

¹⁴ Wēēchi keey! Kaacham ākwēchi chiito nyoo kāchōōnii lēt beesaanik chēē tēē cheekuuk.

¹⁵ Ākoo -māāboontē :anii kāāmuukēywēēk ayeyee beesaanikyuu kiyēē āmāchē ayeyee? Nto katuuyiitiing' keey :moo kubo mooyēnyuu nyēē lēēl oō? "

16 Yooto kooteryeech :Yēesu kule, “Nteenee biiko choo yibē keey ng'wēny mākubooyiit taayta, nto choo yibē keey barak mākubooyiit lēt.”

*Nyēbo sōmōk kung'āloolēē :Yēesu meenyii āk ng'eeteenyii
(Māārko 10:32-34; Luuka 18:31-34)*

17 Nto yu kimiitē :Yēesu kōōtōōchē Yēerusālēēm kuwēeto rubiikyii taman āk āyēēng' komos ānkumwoochi kule,

18 “! Kookas, kēēmiitē kēēbēētii ākoy Yēerusālēēm. +/ Mābokiiyokoochi *Wēritaab Chii mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo kānēētikaab kiruutēk. Makooruustaa /keebakachaa

19 ānkōōyokoochoo biikaab Rooma. Mākōōntosuuroo :choo ānkubirsēetoo kulālchoo ānkukwērtōochoo *murtooywoontēt. Nto miitē bēsyēētaab sōmōk +/makiing'eeteena meet.”

*Wōō :ng'oo ām biikaab Kiriistō
(Māārko 10:35-45; Luuka 22:24-27)*

20 Nto miitē yoo, kuchōōnto :cheebyoosyeetaab Sebetaayo wērikyii ānkukutunyēē taayeetaab Yēesu kumāchē kusoomso.

21 Kuteebee :Yēesu kule, “Imāchē nee?” Kuwāl :chee-byoosyaanaa kule, “Chāmwoo kōōbuurunēēniing' :wērinyuu ake āwutaab taay kōōbuurunēē :ake āwutaab kaataam ām Bāytooyiisyēēng'uung' nyoo chōōnii.”

22 Kumwoochi :Yēesu kule, “-Mōōnkētē kiyēē osoomē. Ōmuuchē :akweek ocham ōbuntēē nyāliluutēk chēē +māānyōōru :anii?” Kuwālchi :bichoo Yēesu kule, “Kiimuuchē.”

23 Kumwoochi :Yēesu kule, “+Mōōnyāliilchē sinee kuu anii, ānkoo kuwuu nyooto, -māāboontē kāāmuukēywēēk ākōōnook ātēbto nyēbo āwutaab taay nto ku nyēbo kaataam. Baaba Yēyiin :nyēē yēytoochinē biiko bārooyinwēchoo.”

24 Yu kakas :rubiik chuut alake tamanu ng'aleechaa, kun-yēerchi murēchooto āyēēng'.

25 Yooto kukuur :Yēesu rubiichoo tukul ānkumwoochi kule, “Ōnkētē kule bāytooyik chēē mii kōōrooni kumāchē kōōboorchi biiko alak kule icheck :chēē bāytooyiisyē ānkuboonto kāāmuukēywēēk kubiir chuut.

26 Nteenee -mookany kuwuyiit nyooto ām wōlēē ōmiitē :akweek. Kunyoo yoo māchē :chii ām akweek kuyēk nyēē wōō, kumāchāktōōs kuyēētyēēchinē chuut.

27 Nto nyoo māchē kubāytooyiis, kumāchāktōōs kuyēchinē chuut yiisyēt.

20:16 Mat. 19:30; Luuka 13:30 20:19 Māārko 8:31 20:19 Mat. 27:26-31; 28:6

20:21 Mat. 19:28 20:22 Mat. 26:39; Yoowa. 18:11 20:23 Yēyuut. 12:2 20:27 Mat. 23:11

28 Kyāāchōonii *Wēritaab Chii sichāāyēchi biiko yiisyēēt, āmēēbērē kyāāchōonii /subokēēyēwoo. Kichāākooytē soboonnyuu sukusobcho :biiko chēē chaang'."

Kiisooob :Yēesu cheebkoraatiisyek āyēēng'
(Māārkō 10:46-52; Luuka 18:35-43)

29 Nto yu ng'ēētēē :Yēesu Yēerikō ākoo rubiikyii, kurub lēt :biiko chēē chaang'.

30 Kimii :biiko alake āyēēnku chēē kikōryootiin kēēbuurēē kēēlto komos. Yu kēēnkēt kule ki Yēesu :nyi kimii kukēēytooy, kukuurchi barak kule, "Mōchōkōrēētaab Tāwuti, iriireeneech, ankiiriireeneech!"

31 Kōōburyoong'to :biiko kule, "Ōsiisyē!" Nteenee kukuurchi barak :bichoo miisin kule, "Mōchōkōrēētaab Tāwuti, ankiiriireeneech!"

32 Kōōyyo :Yēesu ankuteebēē cheebkoraatiisyechaa kule, "Ōmāchē āyēwook nee?"

33 Kuwālchi kule, "Mokoryoontēēt, kēēmāchē keekaste."

34 Kukāsyi :Yēesu bichoo kiisayta ānkutiiny koonyekwaa. Kukasta :bichoo areet akeenke ankurub Yēesu.

21

/Kikeetorooch Yēesu ām Yēerusālēēm kuu Bāytooyiin
(Māārkō 11:1-11; Luuka 19:28-38; Yoowaana 12:12-19)

1 Nto yu kariikta :Yēesu āk rubiikyii saang'ta ake nyēē /kikēēkuurēē Beetfaaka ām Lekemeetaab *Musēytuuniinēk,

2 kumwoochi rubiikyii āyēēng' kule, "Obe ākoy saang'iin. +Mābōōnyōōru sikiryō nyēē siirwaak nyēē boonto keey kaamet. Otyaach tukwaay ānkōōkwērwoo.

3 Nto yoo kateebēēnaak :chii ng'ālyoo, olēēnchi māchē :Mokoryoontēēt ānkumākukēt areet akeenke."

4 Kiityiich :ng'aleechu kiyoo kimwooyē *:wōōrkooyoontēēt ake kule,

5 "Ōmwoochi biikaab Yēerusālēēm kule. Ong'nyoo bāytooyiintēēng'woong'.

Miitē kuchōōonii wōlēē ōmiitē.

Yiboot keey ng'wēny

ānkuchōōnēē sikiryō nyēē siirwaak."†

6 Yooto nanyuun kuba :rubiichoo āyēēnku ankubokuyey kuu yoo kimwoochinē :Yēesu.

7 Kibokootyaach ānkukwēr siirwaakaanā bo sikiryō āk kaamet. Yu kayit, kwaalyaktee sikiroochoo tukwaay sirookwaa chēē /kiiliiktēē keey, nto tēē yoo kutēbēē :Yēesu nyoo ki siirwaak.

8 Yooto kōōyītoochinoot :biiko chēē chaang' sirookwaa kēēltaab too, nto alak kubutoot sokēēkaab sōōsik kōōkoochinoot kēēlooto kōōboor koonyit.

9 Kityēenchinootē barak :biiko chēē kimii taay āk chēē kimii lēt kumwooyē kule,

“Kutōrōriit *:Mōchōkōrēētaab Tāwuti!

Ibēruuroot :nyi chōōnii ām kaayneetaab Yēyiin!

Kutōrōriit :Yēyiin ām kibkōōnkōy!”†

10 Kuyitu Yēerusālēēm, kōōwāywooytōōs :biiko tukul ānkutēēbē kule, “So, ng'oo :nyi?”

11 Kuwāl :bichoo kikwoontooy keey Yēesu kule, “Wōōrkooyoontēēt Yēesu :nyi, nyoo bo Nāāsārēēt ām Kalilaaya.”

Nyēbo āyēēng' kukwētēē :Yēesu biiko biwuutaab Kōōtaab Yēyiin

(Māārkō 11:15-19; Luuka 19:45-46; Yoowaana 2:13-22)

12 Nto tēē yoo, kōōwut :Yēesu biwuutaab *Kōōtaab Yēyiin. Kimii yooto :biiko chēē kiwālāng'tooy beesaanik āk alak chēē kyooltooy chēēbtuukēēnikaab kōōsēēk āk cheemung'aariisyeek alak. Kuwunukto :Yēesu meesoosyekaab bichoo kiwālāng'tooy beesaanik kōōtyēēlākiis. Kiityeel mbo nkicheek ng'ēchērōōkaab choo kyooltooy chēēbtuukēēnik ankukwet bichoo tukul kuba saang'.

13 Kimwoochinē :Yēesu bichoo kule, “Mwooyē :siruutēk kule, ‘Bo :Kōōnyuu saayeet,’† nteenee kyooweek :akweek ‘kuyēk kēbēnyoo nyēbo sāsiik.’†”

14 Yooto / kiimutyi Yēesu cheebkoraatiisyeek āk chēē kichunkutootiin. Kōōsoob :Yēesu bichoo.

15 Kinyēēr :mbo *kibkōōrōs chēē wōōyēch āk kāānēētikaab kiruutēk miisin yu kakas ng'aleek chēbo kwōng'uut chēē kiyey :Yēesu āk wōlēē kityēēntooy :lēēkōōk ām biwuutaab *Kōōtaab Yēyiin kōōkoostoo Yēyiin kule, “/Kiikaasta *Mōchōkōrēētaab Tāwuti!”

16 Yooto, kumwoochi :bichoo Yēesu kule, “Imiitē ikāsē kiyēē mwooyē :lōkōchu ēē?” Kulēēnchi :Yēesu, “Ēē, ākāsē. Manoosuman :akweek yēēt ake ām siruutēk yoo mwooyē kule, ‘Kiiyey :inyiing’ Yēyiin kookaastiing’ :lēēkōōy āk chēērērōōk?’†”

17 Kung'eetee :Yēesu Yēerusālēēm ānkuwokurwoowunēē *kiri-inkēētaab Beetannaya.

Mutiiniit nyēē kimaayey āmit

(Māārkō 11:12-14, 20-24)

21:8 2Bāy. 9:13 † 21:9 Tyēenwookik 118:26 21:9 Mat. 20:30-31 21:11 1Bāy. 1:38-40 21:11 Kiruu. 18:15; Mat. 16:14; 21:46; 26:68; Luuka 7:16; Yoowa. 1:21, 25; 6:14; 7:40 † 21:13 Isa. 56:7 † 21:13 Cherem. 7:11 21:14 Mat. 11:5-6; 15:29-31 † 21:16 Tyēenwookik 8:2 21:16 Mat. 11:25

18 Nto yu kāyyēēkunēē kumiitē :Yēesu kōōyēēyē Yēerusālēēm, kwaam :kēmēy.

19 Kukas kēētīt ake nyēē /kēēkuurēē *mutiiniit nyēē kimii kēēlto komos, kuwo yooto. Kimanaayey :kēētoo lokoyeek nteenee kitinyē sokēēk chēē kituumtuumēn kityō. Kuchub :Yēesu kēētooto kule, “-Mataweeyey lokoyeek yēēt ake!” Kumwooyē kuu nyooto kuyoomē :kēētoo bakeenke.

20 Kukāsē :rubiik ng'aleechu kumuuyo ankuteebee keey kule, “So, keeyaam :nee mutiiniini areet akeenke?”

21 Kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule, “!Kāāmwoowook, yoo ōkoosēē keey Yēyiin ām mooyēēt akeenke, ōmuuchē oyey kiyēē kāāyēchi :anii mutiiniini, āmēēbērē nyooto sōō, baateey, nteenee ōmuuchē mbo ōmwoochi lekemeet kule, ‘Ng'eet ānkuwēēwiirchi keey araaray,’ kuyēyē :lekemaanaa kuu nyooto.

22 Yoo ōkoosēēnoo keey, ōnyōōru kiy ake tukul nyoo ōsooyē.”

*Kāāntōōyikaab Yuutayeeek chēē ki kāwōōt
(Māārko 11:27-33; Luuka 20:1-8)*

23 Nto yu kēēyēēw :Yēesu biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin, kutoow kōōnēētiis. Yooto kukwa :mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch āk booyik ankuteebee kule, “Kāāmuukēy nee chēē iyēyēē :inyiing' ng'aleechu? Ānku ng'oo :nyēē kōōniing' kāāmuukēywēēchooto?”

24 Kuwālchi :Yēesu bichoo kule, “+Maateebeenaak :nkanii tēēbuutyēēt akeenke. Yoo kōōwālwoo, +māāmwoowook chichēē kikōōnoo kāāmuukēywēēk ayey ng'aleechu.

25 Ātēēbē kule ii, kikwoonēē ānō :kāāmuukēywēēk choo ki-ibātisāniisyēē :Yoowaana? Ara kikwoonēē wōlēē mii :Yēyiin nto wōlēē mii :biich?” Kulēēnchi keey :bichoo nkityōōniin, “Yoo kakeemwaay kule kikwoonēē :kāāmuukēywēēkyii wōlēē miitē :Yēyiin kutēēbēēnēēch kule, ‘Ntēē simōōyēnchi?’

26 Nteenee kēēnyōkōōrēch keemwaay kule kikwoonēē wōlēē mii :biiko, kuuyu chāmchiintōōs :biiko tukul kule ki *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin :Yoowaana.”

27 Yooto kuwālchi :bichoo Yēesu kule, “-Mākiinkētē.” Kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “-Māāmwoowook :nkanii chiichēē kikōōnoo kāāmuukēywēēk ayey ng'aleechu.”

Tyoonkōōchēētaab wēērin āyēēng'

28 Kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “Mii yu :ng'ālyoo. Kimii yēēt ake :chiito ake nyēē kiboonto wērikyii āyēēng'. Nto tēē yoo, kumwoochi :kwaan wēēriit nyēē wōō kule, ‘Wēnyoo, iwē ra mbareetaab *musābiibuunēk wēēyēyisyē.’

²⁹ Kulēenchi :wēeroo kwaan, ‘-Māāmāchē.’ Nto nyēē mā tyaa, kuweech kāāsōōtēyiwēēkyii ānkuwo.

³⁰ Kuwēēchi :boontoonoo wēeriit nyēē mining' ānkumwoochi nkinee kuu yoo kāmwoochinē nyiin. Kumwooy :nyoo kule, ‘Āwēētii oō, āboonyuu,’ āmāwo.

³¹ Nkōnō ām wērichoo :nyēē kiyey kiyēē kimāchē :kwaan?”

Yu kateeb :Yēesu kuu nyooto, kuwālchi :bichoo kule, “Nyoo ki wōō.” Kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “! Kāmwoowook, imuuchāktōōs kuba Kaab Yēyiin :kāāruruukikaab *syuuruut ākoo chēēmurēniisyēk tōōmiitē :akweek.

³² Āmwooyē kuu nyooto kuuyu kichokōōboorwook :Bātisāniintēēt Yoowaana kēelto nyēbo churtaayeet ankootay :akweek oyyēnchi, nteenee kiiyēnchi :kāāruruukikaab syuuruut ākoo chēēmurēniisyēk. Ānkoo mbo yu kabookas kēēyēnchi :bichoo, manooweekee ng'ōōkiswookikwook ānkōōyēnchi.”

Kiisyoor :Yēesu miyootyēētaab kāāntōōyikaab Yuutayeeek (Māārko 12:1-12; Luuka 20:9-19)

³³ Kimwoochi subak :Yēesu bichoo kule, “Ōyēbchi yiit subak tyoonkōōchooni: King'et :chiito ake kuchaan *musābiibuunēk mbareenyii ankuker. Nto yityo kubal ng'wēēnēēt nyēē sukurōōtyinē :mumēēkaab lokoyeeakaab kēētoo yoo / kakiireem. Kitech mbo kēryēēt nyēē sukuriibēē :chiito mbaraanaa. Nto tēē yoo, kumwoochi biiko alak bokuriibchi mbaraanaa si yoo kāākuryo :musābiibuunēchoo kubchēchiin. Nto kāākuyityo, kuruuto :chiitaab mbareet.

³⁴ Yu kābokuryo :lokoyeechaa, kōōyook :chiitaab mbareet motwoorikyii bokuyibchi inee kereeryaanteet nyeenyii nyēbo musābiibuunēk.

³⁵ Yu kayit, kunam :bichoo kiriibē mbaraanaa motwooriintēēt akeenke ānkubirsēēt. Kibakach ake nto nyiin ake, kuwiraatee rwoontōōk.

³⁶ Kōōyookto subak :chiichoo motwoorik alak chēē kēēytēē choo kibo taay. Nteenee /kibokēēyēchi nkicheek ng'aleek chēē wuu choo /kikēēyēchinē chuut.

³⁷ Nto nyēbo lēt kutukul kōōyookto :chiichoo wēriinyii kuwo mbaraanaa kubērē tōōs makooywey :bichooto.

³⁸ Nteenee kukāsē :bichoo wēritaab chiichoo, kukuurē keey bakeenke kule, ‘Murēchu, ong'nyi lakwataab chiichiito! Okany keebakach sikēēyibchi keey mbaraani.’

³⁹ Kunam :bichoo wēeroo ānkukwēryoot kuwo tuuyta saang' ankubakach!

⁴⁰ Kunyoo, yoo chōōnii :chiitaab mbareet ii, chokuyēyēē nee bichooto kiriibē mbareenyii?”

41 Kuwāl :biiko kule, “Bākāchē kibng'ōōkisiisyēchoo ānkōōkoochi mbaraanaa biiko alak chēē imuuchē kuriibchi sukōōkoochinē inee kereeryaanteet nyeenyii.”

42 Yooto kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “Kyoosuman oob ām siruutēkaab Yēyiin yoo mwooyē kule, ‘Rwaanteet nyoo kitāyē :biiko kuteekta :nyēē kōōkuyēk tiyēywoontēetaab kōōto.

Kōkōōnu :Yēyiin tiyēywoontooni

ānkubo kwōng'uut sōō nyēē tyaa yoo kēēkāsē!’†

43 Kunyoo āmwoowook kule +/ mākiinēmuneēnook bāytooyiisyēetaab Yēyiin / ānkiikoochi biiko choo makuyey ng'aleek chēē chāmē :Yēyiin.

44 Chii ake tukul nyēē karyaach rwaantaanaa, makutirtir. Nto nyoo kēesuuchi :rwaantaanaata, kuruurumē.”*

45 Nto yu kakas :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo *Farisaay-eek tyoonkōōchoonoo, kōōnkēt kule king'āloolēē :Yēesu icheek.

46 Yooto kucheeng' kēelto nyēē kanamee Yēesu, ntee-nee kinyōkōriitu biiko chēē ki chaang' ām yooto kuuyu ki-iyēnchiintōōs :bichooto kule *wōōrkooyoontēetaab Yēyiin :Yēesu.

22

Tyoonkōōchēetaab saakweetaab kooyēyto
(Luuka 14:15-24)

1 Kitas taay :Yēesu kumwoochi biiko tyoonkōōchēēt ake subak kule,

2 “Wōlēē wuu :bāytooyiisyēetaab Yēyiin kumii kule: Kimii :bāytooyiintēēt ake nyēē kiyēytoochi wērinyii saakweetaab kooyēyto.

3 Nto tēē yoo, kōōyookto motwoorikyii bokukuuroot tāyēēk chēē kimāchāktōōs kukwa saakweet. Nteenee kutay :tāyēēchoo kukwa.

4 Kōōyookto subak motwoorikyii alak kule, ‘Bōōmwoochinootē tāyēēchooto kule kaayeeny yeeyiik āk wuunōōk chēē lumlumēch. Ōkwoonchi key kyaam saakweenyoo kuuyu kāāchōb :anii kiy ake tukul.’

5 Nteenee kitay :bichoo ng'aleechaa ānkubēēchi key. Kiwokuyēyiis :ake ām mbarenyii nto ake kuwo mung'aarenyii.

6 Kunam :choo king'ētu motwoorikaab chiichoo, koonyalilset ankubakach alak.

7 Yooto kunyēēr :bāytooyiintonoo ānkōōyookto biikyii bo lukēēt bokwaaraanta rumiichoo ankubeel kiriinkēēng'waa.

21:41 Mat. 22:7 † 21:42 Tyēenwookik 118:22-23 * 21:44 Mātinyē :siruutēk alake kērēywoontooni. 21:44 Isa. 8:14-15 21:46 Mat. 21:11; 26:4-5 22:2 Mat. 9:15 22:6 Mat. 21:35; 23:37 22:7 Mat. 21:41

8 Nto tēē yoo kumwoochi motwoorikyii kule, 'Kāākuchōbākoy :saakwaanēēb kooyēēy. Nteenee kāmēētākunyoolunoot kukwa :biiko choo kwāākuurē.

9 Kunyoo, obe wōloo bo sachaaraan bōōmwoochi chii ake tukul nyēē kōōnyōōru kuchō saakwaani.'

10 Kubeetaat :motwoorichoo bokōōruruuch biiko tukul chēē kiimuuch kunyōōr nyēē mātiny kule ng'oo :ng'oo. Kiwool keey :tāyēēk kut kunyiy :kōōtaab saakwa.

11 Nteenee yu kāwokuchō :bāytooyiintēēt chokukas tāyēēk, kukas chiito ake nyēē kimaneelaach sirook chēbo saakweetaab kooyēēyto choo /kikiikiikoochi.

12 Kuteebēē :boontēētaab saakwa chiichoo kule, 'Nto ii, tilyeenyuu, 'kēēchōō :inyiing' kule nee kō āmā sirookaab saakweetaab kooyēēyto?' Kusiis :chiichoo āmā ng'ālyoo.

13 Nto tēē yoo kumwoochi :bāytooyiintēēt motwoorikyii kule, 'Orat chiichi āwunnyēk ākoo kērēēnkōōk ānkōōwiirchi saang' wōliin bo mēēnānēēt wokung'woonchi :soboon ankuriirunee ng'wēny.' "

14 Kiiwoong' :Yēēsu tyoonkōōchoonoo kumwooyē kule, "Chaang' :biiko chēē kuurootiin nteenee churtooy :chēē ng'ēri."

Kibokutech :kāāntōōyik alake Yēēsu

(Māārko 12:13-17; Luuka 20:20-26)

15 Kikwaany keey :moonikaab *Farisaayeeek nto yooto, bokung'alaalee kiyēē makutechee Yēēsu sukunam.

16 Yooto, kōōyookto :bichoo biikwaa āk chēbo *Ērōōtē kubēēchi Yēēsu. Kuyitē kumwoochinē Yēēsu kule, "Kāānēētiintēēt, kiinkētē kule 'ibooyē manta ānkiinēētē biiko ām kēēlto nyēbo man kōōnkēt kiyēē mächē :Yēyiin. Māwēēchiing' :chii ānkoo ku inee ku ng'oo.

17 Kunyi ii, mwoowēech, baa, kāāsōōtēywēēkuuk, ara karaam kēēkwēchinē bāytooyiintēētaab Rooma *syuuruut nto miyaat?"

18 Nto kuuyu kiinkētē :Yēēsu ruurumuung'waa, kumwoochi kule, "Ōyēku sōō, kiblembechiis nyēē tyaa! Kābōōtēkyoo nee?"

19 Ōbooru baa, :akweek beesyaantaanaata /kēēkwēytēē syuuruut." /Kiiboorchii beesyaanteetkēy.

20 Kuteebēē bichoo kule, "Bo ng'oo :mēti āk kaaynaani mii beesyaantaani?"

21 Kuwāl :biikēy kule, "Bo bāytooyiintēētaab Rooma." Yooto nanyuun, kumwoochi :Yēēsu bichoo kule, "Mächāktōōs ōkoochi bāytooyiintonoo kiinyii, nto Yēyiin, ōkoochi nyēē nyeenyii."

22 Yu kakas :bichoo ng'aleechaa, koolat, nto tēē yoo kubēēchi keey.

Ng'eeteetaab meet

(Māārkō 12:18-27; Luuka 20:27-40)

23 Nteenee kukwoonchi subak Yēesu *:Satukaayeek alake bēsyoonooto. Kiyyēnchinē :bichoo kule yoo kaakume :chi-ito, kukaakume kutukul nyēē mēēbērē wokung'ēētēē meet bēsyēēt ake.

24 Yooto, kuteebee :bichooto Yēesu kule, “Kāānēētiintēēt, mwooyē :kiruutēkaab Yēyiin choo kikōōnu *:Muusa kule yoo kame :chiito āmānāāsikyīn leekwa ākoo koorkēēnyii, kōōntiiyē :ng'eetaabkaametiitaab chiichooto koorkoonoo, sukusikyīn iyyīn lēēkōōk chēē /sikēēkuurtēē.

25 Kunyoo ii, ntēē kimii :chiito ake kēny nyēē kiboonto wērikyii tisab. Nto yu kāwokuwōōyīit :wēēriit kibooreetyeet, kukēēsyo. Nto mii yoo, kumēēchi keey nyēē mānāāsikyī :koorkoonoo leekwa.

26 Kōōntiiyīs :wēēriit nyēē kirubu nyooto kimēē. Kiibu-urchiīn :nkinee ākoo koorkoonoo ankume āmānāāsikyīn āk koorkoonoo leekwa. Kōōntiiyīs :wēēriit nyēē kibo sōmōk. Kōōbuurto keey :nyoo nkinee koorkoonoo, nto mii yoo, kume :nkinee nyēē mānāānyōōr leekwa. Kiyeyakay kuu nyooto kut kubēk :wērichoo tukul āmā lēēkōōy.

27 Nto mii lētuunoo, kume :nkinee koorkoonoo.

28 Kunyoo, kēēmāchē imwoowēēch: Mākubooyiit ng'oo :koorkoonoo kōōyiyīn kāng'ēētyēē :bichooto tukul meet, ku-yuu kubooyiit man, kiikoomut :bichoo tukul koorkoonoo?”

29 Kuwālchi :Yēesu kule, “Ōkustootiīn kuuyu -mōōnkētē :akweek kiyēē ibooru :siruutēkaab Yēyiin āk wōlēē wuu :kāāmuukēywēēkyii.

30 Yoo kāākung'ēētyēē :biiko meet, mēēbērē tākōōmutē keey subak. Ibuurē kuu :malayikaanikaab Yēyiin.

31 Nteenee kurubta keey ng'eeteetaab meet nyēbo biiko choo kiikubēk ii, mwoowook nee :Yēyiin

32 yoo mwooyē kule, ‘Anii Yēyiintēētaab *Abraam, Isaka ākoo Yāākōbō?’† Yoo /kakeemwa kule bo :Yēyiin anum, kōōbooru :yooto kule tākusoboot :chiichooto ānkoo kiikume kēny.”

33 Yu kakas :bichoo ng'aleechaa, koolat wōlēē kiinēētitooy :Yēesu.

Kiruutyēēt nkōnō :nyēē wōō?

(Māārkō 12:28-34)

34 Nto yu kakas *:Farisaayeek kule kaakoomuukta :Yēesu *Satukaayeek, kōōruruuch keey.

35 Nto tēē yoo, kutyem :kāānēētiintēēt ake nyēbo kiruutēk Yēēsu, kuteebee kule,

36 “Nto ii, kāānēētiintēēt, kiruutyēēt nkōnō :nyēē wōō ām kiruutēkaab *Muusa?”

37 Kuwālchi :Yēēsu kule, “Mwooyē :siruutēk kule,

‘Icham Yēyiintēēng’uung’

ām mooyēēng’uung’ tukul,

soboong’uung’ tukul,

āk kāāsōōtēyiwēēkuuk tukul.”†

38 Kiruutyēēt :nyiitēnyi nyēbo koomānuut ānku wōō ām tukul.

39 Nto nyēbo āyēēng’ kōōrōōbērē nyiin kumwooyē kule, ‘Icham laatyēēng’uung’ kuu wōloo ichāmtooy keey.”†

40 Iyumē :kiruutēchuutēchu āyēēnku kiruutēkaab Muusa tukul ākoo siruutēkaab *wōōrkooyik.”

Ng’oo :Kāārārookiintēēt?

(Māārko 12:35-37; Luuka 20:41-44)

41 Kumiitē *Farisaayēek kukēēruruuch keey, kuteebee :Yēēsu kule,

42 “Ōsōōtē nee :akweek kurubta keey *Kāārārookiintēēt nyoo ōkānyoonu? Chōōnēē kōōtaab ng’oo?” Kuwāl :bichoo kule, “Kōōtaab *Tāwuti.”

43 Kukētyi :Yēēsu kule, “Ām nee, naas, sukumwoochi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin Tāwuti kukuur Kāārārookiintēēt kule ‘Mokoryoontēēt’? Kimwooy oob :Tāwuti kule,

44 ‘Kimwoochi :Yēyiin Mokoryoontēēnyuu kule:

Ibuurunēē āwunyuu nyēbo taay

ākoy yoo kaayeyiing’ itēbēē buunikuuk.”†

45 Kunyi, yoo kuurē :Tāwuti Kāārārookiintēēt kule ‘Mokoryoontēēnyuu’ kōōmuuchāktōōs kule nee kuchōōnēē :Kāārārookiintēēt kōōtaab Tāwuti?”

46 Mānāākēt :chii ake tukul ng’ālyoo amanaatakukany :bichoo kuteebee Yēēsu tēēbuut ake tukul kung’eetee yooto kuwo taay.

23

Kiikiimchi :Yēēsu biiko kumarub atēbuutēkaab Farisaayēek

(Māārko 12:38-40; Luuka 20:45-47)

1 Nto miitē yoo, kumwoochi :Yēēsu rubiikyii ākoo biiko chēē kimii yooto kule,

2 “Yibē keey *Farisaayēek āk kāānēētikaab kiruutēk kule icheek chēē inkētē koobanybaany siruutēkaab *Muusa.

3 Ōkāsē sinee kiy ake tukul nyēē mwoowook, nteenee -moorub yēyutēkwaa kuuyu māyēyē :icheek kiyēē inētē.

† 22:37 Kiruu. 6:5 † 22:39 Laawi. 19:18 22:40 Mat. 7:12 † 22:44 Tyēēn. 110:1 22:44 Māārko 12:36 22:46 Mat. 20:30-31 22:46 Māārko 12:34; Luuka 20:40 23:3 Room. 2:21-23

⁴ Ing'irēē biich :bichu tukuuk chēē nyikiisēch āmāmāchē :icheek mbo kut kutiiny tukuuchoto.

⁵ Yēyē kiy ake tukul kumāchē kule sukukas :biiko kule kiikōnēmchi keyy :icheek Yēyiin. Iwōōyitiē tukuuk chēē mii :siruutēkaab Yēyiin ānkuryookyi keyy tokoch āk wōlēēb āwuun. Ikōōyitiē mbo maaseekaab sirookwaa kusiir chēbo biiko alak /sikēēbērē tōōs sooyē :icheek miisin!

⁶ Kicham :bichoo kutēbēē wōloo / kēēkoonyitē ām sookwoonuut āk ng'ēchērōōk choo bo taay ām kooriikaab saayeet.

⁷ Kicham /kiisuboooyotē nyēbo koonyit ām wōlēē chaang' :biich ankicham /kēēkuurē ām koonyit kule 'Mokoryoontēēt'.

⁸ -Mookany kukuurook :chii kule 'Mokoryoontēēt' kuuyu Mokoryoontēēt ku akeenke baateey ānkōōtuubchē :akweek tukul.

⁹ Amōōtōrōōr chii ām kōōrooni kule 'Baaba,' kuuyu oboontē Kōōn akeenke ānkumiitē kibkōōnkōy.

¹⁰ -Moocham kukuurook :chii kule 'Kāāntōōyiyin nyēē wōō' kuuyu oboontē Kāāntōōyiyintēēt nyēē wōō akeenke nto nyooto ku *Kāārārookiintēēt.

¹¹ Nyēē wōō miisin ām akweek ku nyoo yēētyēēchinē chuut.

¹² Chii nyoo yibē keyy barak +/makiichuchuuk nto nyoo yibē keyy ng'wēny, +/mākiitōrōōr."

Kiiburyoong'to :Yēēsu kiblembechiis

(Luuka 11:42-52)

¹³ Kitas taay :Yēēsu kumwooy kule, "Ōmiitē sōō, nyēē miyaat kule nee :akweek kāānēētikaab kiruutēk ākoo *Farisaayeek, kiblembechiisyechu! Ōkērēē keyy kurkeet nyēē wēētii Kaab Yēyiin nyēē -mōōbāroochinē biiko alak kōōwut āmēēbērē ōwutē :akweek mbo nkityō.*

¹⁵ Ōmiitē sōō, nyēē miyaat kule nee :akweek kāānēētikaab kiruutēk āk Farisaayeek, kiblembechiisyechu! Ōmbākootēē tōōliiloon āk rōōrōōkiis ōmāchē ōnyōōru chiito akeenke nyēē karubaak. Nto yoo kōōnyōōru, oyey bichoo koolaambuuch :ng'ōōkistaab Kibrōkōsyoontēēt kusiirook.

¹⁶ Ōmiitē sōō, nyēē miyaat kule nee :akweek cheebkoraatiis choo ōrēētootē alak! Ōnēētē kule, 'Yoo keewaalee keyy :chii *Kōōtaab Yēyiin, māmii :ng'ālyoo, nteenee yoo keewaalee keyy *ta-aabuutaab Kōōtaab Yēyiin kunāmē muumeekyii.'

23:5 Chuy. 13:9; Kiruu. 6:8; 22:12; Mat. 6:1 **23:6** Luuka 14:7 **23:8** Yoowa. 13:13 **23:11** Mat. 20:26-27; Māārko 9:35; Luuka 9:48 **23:12** 1Sām. 2:8; Tyēēn.

18:27; Kāālēw. 3:34; Isa. 57:15; Mat. 18:4; Luuka 1:52; 14:11; 18:14 * **23:13** Tinyē :siruutēk alake kērēywoontēētaab 14: Ōmiitē sōō, nyēē miyaat kule nee :akweek kāānēētikaab kiruutēk āk Farisaayeek! Kiblembechiisyechu! Ōlātu koor chēē musuuk ōyibēē tukuukwaa, ānkōōsooyē miisin ōyēyē keyy kule ōchurtootiin. Mākōōng'woonchook :Yēyiin miisin kusiir chii ake tukul nyēē kiikukusta. **23:16** Mat. 15:14

17 Cheebkoraatiisyechu, ōbērbērēch sōō, nyēē tyaa. Nkōnō nyēbo koomānuut kubiir ake: ta-aabuut nto Kōōtaab Yēyiin nyoo itiliilē ta-aabuut?

18 Ōmwooyē mbo subak kule, 'Yoo keewaalee keey :chii *kāābkōrōs ām Kōōtaab Yēyiin, kumāmii :ng'ālyoo, nteenee yoo keewaalee keey kiyēē tuwēntooy kubo kōrōsēēk, kunāmē :muumeekyii.'

19 Ōkōryootiin sōō, nyēē tyaa. Nkōnō nyēbo koomānuut kusiir ake: kōrōsēēk nto kāābkōrōs nyoo itiliilē kōrōsēēk?

20 Kunyoo, yoo keewaalee keey :chii kāābkōrōs, kaakoowaalee keey nkinee kiito nyoo / kākēēsooytooy ām kāābkōrōs.

21 Nto nyoo iwoolēē keey Kōōtaab Yēyiin, kaakoowaalee keey Kōyotoo ākoo nyoo minyē āriit.

22 Nto nyoo iwoolēē keey kibkōōnkōy, kaakoowaalee keey ng'echereetaab bāytooyiisyēēt bo Yēyiin ākoo nyoo ibuurēē ng'echeraanaata."

23 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, "Ōmiitē sōō, nyēē miyaat kule nee :akweek kāānēētikaab kiruutēk ākoo *Farisaayeek, kiblembechiisyechu! Ōkoochinē Yēyiin akeenke ām taman nyēbo tukuuchoo / kiitōōyēē āmiik. Nteenee kyookweeste ng'aleekaab koomānuut ām Mākuutēkaab Yēyiin. Chooto ku manta, kiisayta ākoo kaakaaseet. Karaam ōkoochinē Yēyiin ng'ooluutyēēng'woong' nteenee karaam miisin ōyēyē ng'aleechaa alak.

24 Cheebkoraatiisyechu irēētootē biich! Ōyīmēē keey tukun chēē minkēēch ankoobakaakte tukun chēbo koomānuut.

25 Ōmiitē sōō, nyēē miyaat kule nee :akweek kāānēētikaab kiruutēk ākoo Farisaayeek! Kiblembechiisyechu! Okerkeeye tērēkōōy chēē / kiiwuunē wōlēēb saang' nto wōliin bo āriit kutuuryootiin.

26 Ōkōryootiin :Farisaayeek! Ōwuunē kurook terekyeet āriit nto kāākuyityo mākutililiit :nkinee wōlēēb saang'.

27 Ōmiitē sōō, nyēē miyaat kule nee :akweek kāānēētikaab kiruutēk āk Farisaayeek, kiblembechiisyechu! Okerkeeye mbēērōōs chēē / kikeemas kuleelakiitu wōlēēb barak nto wōliin bo āriit kunyiyaat :koyikaab muuswēk āk kiy ake tukul nyēē mā tiliil.†

23:21 1Bāy. 8:13 23:22 Mat. 5:33-37 23:23 Laawi. 27:30; Miiika 6:8; Seka. 7:8-10; Mat. 9:13; 12:7; 22:34-40; Luuka 18:12 23:24 Mat. 15:14

23:25 Māārō 7:4 23:26 Yoowa. 9:40 † 23:27 /Kikiiyilēē chookayit nyēē lēēl kochonkoosyechaa /kikēēmuchinē biiko simātiiny :chii kumēēnkētē. /Kikēēyibē chiito nyoo kātiiny muusyoontēēt nto kochonkoosyechaa kule mā tiliil. Nto yooto nanyuun kimāyēmāksē wokusaay āk Yuutayeek chuut.

28 Okerkeeye :akweek mbēērōsyēchoo kuuyu ōboorunēē wōlēēb saang' kule ōchurtootiin nteenee ām āriit, kyoowung'te keey ng'ōōki ānkōōyēku kiblembechiis miisin."

29 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, "Ōmiitē sōō, nyēē miyaat kule nee :akweek kāānēētikaab kiruutēk āk Farisaayeeek, kiblembechiisyechu! Otēēkyinē *wōōrkooyikaab kēny tukuuk chēē /kiisōōtēē ānkōōkārorānē mbēērōsyēkaab biiko choo churtootiin,

30 sōōmwooyē kule, 'Nto kikēēmiitē kōōrēēt ām bēsyōōsyēkaab mbo kuuko, nto kimākēēwāstooy korotiikaab wōōrkooyichu kuu wōloo kiyēytooy :biikyoo chēbo kēny.'

31 Nto kuuyu ōkuurē bichu kule mbo kuuko, ōchāmchiintōōsiii nkityō kule okerkeeye mbo kuukoong'.

32 Kunyi, otas taay naas, ōyēyē ng'ōōkistaab mbo kuukoong'!

33 Ng'oomng'ookichu! Ōmuuchē kule nee ochilil -/makiiru-usteenaak maataab kibchuulyo?

34 Āmiitē āyookwook wōōrkooyik, biiko chēē boonto kiirnātēēt āk kāānēētik. +Mōōkwērtoochi alak murtooywōōsyēk obakach, nto alak +mōōbir ām kooriikwook bo saayeeet ankookwetaatee kiriinkōōsyēk.

35 Kunyoo +/mākiing'woonchook kubo biiko tukul choo /kikeebakach buch, koonamee Ābēl ākoy Sekaryaa Araab Berekyaa nyoo kyōōbākākyinē kwēēnuutaab Kōōtaab Yēyiin ākoo *kāābkōrōs.

36 !Kāāmwoowook, biiko chēē wuu chuutēchu :chēē nyōōru ng'wooninoo tukul."

Kāwōōtyoontiitaab Yēērusālēēm

(Luuka 13:34-35)

37 Kibōlchi :Yēesu Yēērusālēēm kumwoochinē kule, "Wōōy, wēē, Yēērusālēēm, wē, Yēērusālēēm! Irumē wōōrkooyik ānkiwiirēē rwoontōōk biiko choo iyooku :Yēyiin kule kuyisuung'! Kyaasyeem kunyil areet chēē chaang' kule āyisu biikuuk kuu wōloo yisuntooy :nkokya kinyiinyiyyēēnik kōōwut kebebaakyii, nteenee mānēēkōōnoo kut ayey kuu nyooto.

38 Kunyi mākuyoochiin :Kōōtaab Yēyiin.

39 !Kāāmwoowook kuchakee raat kuwo taay mātābōōkāsoo subak, ākoy omwaay kule, 'Ibēruuroot :nyoo chōōnii ām kaayneetaab Yēyiin.'+"

24

+/Mākiiturbuub Kōōtaab Yēyiin

(Māārko 13:1-2; Luuka 21:5-6)

1 Nto yu miitē :Yēesu kuwēechinē keey kukang'eetee *Kōōtaab Yēyiin, kōōnookyi :rubiikyii ānkōōboorchi inee wōlēē /kikeeteekta Kōōtaab Yēyiin.

2 Yooto kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule, “-Mōōbēng'tēē ōchōrōkyinē tukuuk tukul chēē wuu chu. Kāāmwoowook, +/ mākiiturbuub tukuuchu tukul nyēē māmii :rwaā mbo akeenke nyēē ng'ētu kookemeeraat keey ake.”

Nyāliluutēk āk wusiisyēt

(Māārkō 13:3-13; Luuka 21:7-19)

3 Nto yu mii :Yēesu kēēbuurēē Lekemeetaab *Musēytuuniinēk āk rubiikyii nkit, kuteebee :rubiik kule, “Mwoowēēch, āyu yēē yēyāktōōs :ng'aleechaa 'kēēmwooyē? Kiy nee :nyēē +makeekasee yēē iyēēwunēē :inyiing' āk yēē yitu :tabantaab kōōrēēt?”

4 Kumwoochi :Yēesu kule, “Ōriib keey! -Mookany /kiiberbeeraak.

5 Choong'ēch :biiko chēē makukwaanaat ankuyey keey :ake tukul kule inee ku kāārārōokiintēēt. Mākōōbotbootoot :bichoo biiko chēē chaang'.

6 +Mookas kubārē keey :biiko ām kōōrēēt /ānkyoomu ng'al chēbo booryoot, nteenee -mōōmuuyē. Māsimmkuyitu :tabantaab kōōrēēt ānkoo kāyēyākiis :tukuuchoo.

7 Mākubooryo :bōrōryēēt ake āk ake, kubooryo :kōōrēēt ake āk ake. Mākuchō :kēmēwuut ānkutookunootēē :kibring'ring'nyēēt komoswookik chēē chaang'.

8 Ng'wooninto nyēē kāāmunēē moroontoon :nyoo nto yitu :kōōrēēt nyēē lēēl.

9 +/ Makeechaamtaak, / kēēwusook, / keebakachaak / ānkēēwēchook ām kōōrōōsyēk tukul kuuyu ōyēnwoo.

10 Makoochuchuuyee keey :biich chēē chaang' kaakaaseet ankuchaamtaat keey āmēēkōōriiku keey.

11 Makuyey keey :biiko chēē chaang' kuyēk *wōōrkooyikaab Yēyiin ānkutēwēch biiko chēē chaang'.

12 Mākuwōōyit :ng'ōōkisto kut kubot :chamateet.

13 Nteenee +/makiiraraach chiito nyoo kamuyta ākoy tabanta.

14 Nto subak, +/makyaamtee Lōkōōywēchu Kāroomēch bo Kaab Yēyiin kōōrēēt kumukuul kukas :biikaab yēēmōōsyēk tukul, nto yitu :tabanta.”

Wōlēē +/makiiserweetita Yēērusālēēm
(Māārkō 13:14-20; Luuka 21:20-24)

15-16 Kimwooy :Yēesu subak kule, “Yoo kookas ‘kiyoo -mēēriiku :Yēyiin’† nyoo king’āloolēē :wōōrkooyoontēēt Tānnyēēl kukēēyyoonyēē Kōōtaab Yēyiin, māchāktōōs kumwēchi :biiko choo miitē Yuuteeya lekem. (Kuyeb yiit :chii nyoo sumānē ng’aleechu.)

17 Nto yoo kanyoorta :ng’aleechu chii kumii kōōnyii barak, -mēēwut kō kule kōōnēm kiy ake tukul nyēē sukumwēyto, 18 ameeyey :chii nyoo miitē mbareen kaa kule wokunam sireet nyēē iliiktēē keey.

19 Lēyyē, mākuwuuyiityi sōō kule nee ām bēsyōōsyēchooto kooruuk choo kōōyootiin āk choo irēēriisyē!

20 Osaay Yēyiin kule māyēyākiis :ng’aleechu yoo yiiwoot nto ku bēsyēētaab *Sabaato.

21 Mākuwōōyiit :ng’woonintaab bēsyōōsyēchooto kusiir ng’woonin ake tukul nyēē kiikutook kuchakee kayey :Yēyiin kōōrēt, āmākoy kutook :ng’woonin ake nyēē tēē nyoo bēsyēēt ake.

22 Nteenee kiikoonwaakiit :Yēyiin bēsyōōsyēchooto kuuyu mii :biikyii chēē kiikukwey nyēē nto kimanaakoonwaakiit, nto māmii :chii nyēē kātāwokusobē.

*Kāārārookik chēē mābo man
(Māārko 13:21-23; Luuka 17:23-24)*

23 Yoo kāmwoowook :chii ake tukul kule ong’nyi *Kāārārookiintēēt nto ong’nyiin, -mōōyēnchi,

24 kuuyu makukwa :biiko chēē makuyey keey kuyēk kāārārookik āk *wōōrkooyikaab Yēyiin. Makuyey :bichu ng’al chēbo kwōng’uut sukung’et, yoo imuuchāktōōs, kutēwēch biikaab Kiriistō choo kwēyootiin.

25 Kāsīmāsōōwook, kookas?

26 Kunyoo, yoo kāmwoowook :chiito ake kule, ‘Ong’nyiin Kāārārookiintēēt miitē suurkwēēn,’ -moobe wōlooto, nto kumwoowook kule, ‘Ong’nyi kawunyeē keey kisēēnkē’, -moocham.

27 Kuu yoo iwēchēē koong’asiis / bokeekasee tinkeey, kukērkēyiitu nyooto :wōlēē chōōntooy *:Wēritaab Chii.

28 Wōloo mii :mōtōōng’wēk, kumii yooto :muuswēk.”

*Kiyēē ibooru chōōnēētaab Yēesu
(Māārko 13:24-27; Luuka 21:25-28)*

29 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Yoo bēku :nyāliluutēchoo bo bēsyōōsyēchooto,

‘Mākumis :asiista,
āmēētākōōluuwu :araaweet.

Mākōōtintiimākoy :wōliin bo barak

† 24:15-16 Tānnyēēl 9:27; 11:31; 12:11 24:18 Luuka 17:31 24:21 Ēsēk. 5:9
24:24 Mat. 7:15; 24:5; 2Tēēs. 2:1-12 24:27 Luuka 17:24; 1Tēēs. 5:1-3; Yāāk. 5:7-8
24:28 Luuka 17:37

ānkōōsuuw :kookeelik.*†

30 Yooto +māābooru keyy *:Wēritaab Chii ām barak. Mākuriiryō :biikaab kōōrooni tukul yoo kakasa āchōōnēē boolik barak ām kāāmuukēywēēk āk lēbkeēyyēētaab Yēyiin.

31 Yoo / kēēkuutē koontiit kuchēchi barak, +māāyooktē malayikaanikyuu kuba komosta ake tukul nyēbo kōōrēēt bokōōruruukoot biiko choo kwēyootiin.”

Bēsyēēt nyoo iyēēwu :Yēēsu

(Māārko 13:28-32; Luuka 21:29-33)

32 Kumwooy subak :Yēēsu kule, “Yoo inkātu :kēētoo / kēēkuurēē *mutiiniit, kōōbooru kule kaakuriik kumusēs.

33 Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, yoo ōkāsē kuyēyāktōōs :tuku-uchoo tukul, ōnkēt kule kaakuriik :bēsyēēt nyoo āyēēwunēē.

34 !Kāāmwoowook, mābootōōs :biikyuu choo kyaakwey ānkoo kāyēyākiis :tukuuchoo tukul.

35 Mākubot :barak āk ng'wēny, nteenee mābotē :ng'ālyoontēnyuu.

36 Māmii :chii nyēē inkētē bēsyēēt nyēē āyēēwunēē. -Mēēnkētē :malayikaanik āmāānkētē mbo :nkaniī, nteenee Baaba nkit :nyēē inkētē.

Ōchōb keyy

(Māārko 13:35; Luuka 17:26-36; 12:39-40)

37 Kērkeyiitu :yoo kariik āyēēwunēē :anii *Wēritaab Chii āk bēsyōōsyēchoo kibo Noowa.

38 Kutoombo kuchōōnii yooto :taambiliilyeet, kyoomiisyē :biiko, kuyyēēsyē, kōōmutiisyē /ānkiimutē chuut ākoy bēsyoonoo kiiwutē :Noowa mwēēng'.

39 Kimēēnkēt :bichoo kiyēē kimii wokuyēyāktōōs ākoy yoo kichōōnii :taambiliilyeet ankubakach bichoo tukul. Makuk-erkeyiit nyooto bēsyoonoo chōōnii :Wēritaab Chii.

40 Yoo mii :murēnik āyēēnku mbareen, +/mākēēyib akeenke / keebakaakta ake.

41 Nto yoo mii :kooru āyēēnku kung'ooysēē rwaanteet, +/mākēēyib akeenke / keebakaakta ake. 42 Kunyi, ōriib keyy kuuyu -mōōnkētē bēsyēēt nyēē chōōnēē :Mokoryoon-tēēng'woong'.

43 Ōrōōtootē ng'ālyoontooni: Nto inkētē :chiitaab kayta āsiiswēk chēē chōōnēē :chōōriintēēt, nto riibsē -/mākēēbut kanyii.

44 Kunyoo māchāktōōs ōchōbootiin :nkakweek, kuuyu mākuchō *:Wēritaab Chii ām āsiiswēk chēē -mōōmoonkyinē.

† 24:29 Isa. 13:10; 34:4 24:29 Isa. 13:10; 34:4; Chōōw. 2:10; Akaay 2:6, 21
24:30 Seka. 12:10-14; Māārko 13:26 24:31 Mat. 13:41; 1Kōōr. 15:52; 1Tēēs.
4:16 24:36 Yēyuu. 1:7 24:39 Toowu. 6:11-13; 7:7-13; 2Bēt. 3:6 24:43 1Tēēs.
5:2; 2Bēt. 3:10; Ng'ooong'. 3:3 24:44 Mat. 25:13

*Motwooriin nyēē /kiikoosēē keey**(Luuka 12:41-46)*

⁴⁵ Ara ng'oo nanyuun nyēē motwooriin nyēē /kiikoosēē keey ānku ng'oom? Nyēē kiikoosēē keey ku nyoo itōōrchinē :mokoryoontēēt biikaab kanyii kubāyē nyēē māmii :wuuyin.

⁴⁶ Ibēruuroot :chiichoo yoo kānyōōr :mokoryoontēēnyii kuyēyē yiisyoonoo nyēē karaam!

⁴⁷ ! Kāāmwoowook, mākōōkoochi :mokoryoontoonoo motwooriintonoo kōōyyoonkyi tukuukyyii tukul chēē boonto.

⁴⁸ Nteenee yoo miyaat :motwooriintonoo, mākumwooy kule, 'Lōō yēē chōōnii :mokoryoontēēnyuu.'

⁴⁹ Yooto mākubirsēēt motwoorik chuut ānkung'āsyānchi keey kwoomiis ānkuyyēēsyoo ākoo kibōōkitiis.

⁵⁰ Nto yoo kāchō :mokoryoontēēnyii ām bēsyēēt nyēē -mēēmoonkyinē :motwooriintonoo,

⁵¹ māchokōōng'woonchi motwooriintonoo ānkutōōrchi wōlēē mii :kiblembechiisyek chuut, wokuriirunee ng'wēny."

25*Tyoonkōōchēētaab tiibiik taman*

¹ Kitas taay :Yēēsu kumwooy kule, "Okany āmwoowook wōlēē wuu :chōōnēētaab bāytooyiisyēētaab Yēyiin nyēē lēēl. King'eet :tiibiik alake tamanu kunam taariinekwaaw boku-toroch saanteet nyēē mākiisyē.

² Kibērbērēch :muutu kung'oomēch :chuut muutu. ³ Kinam :choo kibērbērēch taariinek cheekwaaw amanaanamtaat keey mwaaniinek.

⁴ Nteenee kinamtaat keey :choo king'oomēch mwaaniinek.

⁵ Yooto wokooliiny :saanteetkēy. Kukās :tibichoo kut kōōnuukiis ānkuruuyo.

⁶ Nto miitē kwēēmooy kwēēn, /kēēkuur kule, 'Kaakuyit :saanteet! Nyoo, okwaaw baa, otorooch!'

⁷ Kung'ēētyo :tibichoo tukul ankuyeyta taariinekwaaw.

⁸ Yooto kumwoochi :chu kibērbērēch chu king'oomēch kule, 'Ntēē miitē kumistōōs :taariinekyoo acheek, ōroong'wēēch mwaaniinek.'

⁹ Kukētyi :choo king'oomēch kule, 'Acha. Nto nyuun kurārchēēch acheek. Boo-al chēēkwook.'

¹⁰ Kung'ēētyo bokwooliis. Nto kumiitē kēēltaab too kubēētii, kuyitu :saanteet. Yooto kōōwutē :choo kichōbootiin kōōtaab saakweet āk saanteet /ānkēēkērē kurkeet.

¹¹ Nto tēē yoo kuyit :nkicheek chu kibēētii mwaanik ānkōōng'ēētiiis kule, 'Iyootwēēch! Iyootwēēch! Yootwēēch kurkeet!'

¹² Nteenee kuwālchi :chiichoo kule, ‘-Māānkētook :anii.’ ”

¹³ Kiiwoong' :Yēesu tyoonkōōchoonoo kule, “Kunyoo, ōriib keey naas, kuuyu -mōōnkētē bēsyēēt nto ku āsiiswēk chēē āyēēwunēē anii.”

Ikaaman kiyēē /kākēēkōōning'

(Luuka 19:11-27)

¹⁴ Kitas taay :Yēesu kumwooy tyoonkōōchēēt ake ku-rubta keey bāytooyiisyēētaab Yēyiin kule, “Kimii :chii nyēē kimāchē kuwo ruutooy, kukuur motwoorikyii ānkōōtōōrchi chii tukuuk chēē kiimuuchē kuriib.

¹⁵ Kiitōōrchi nyēbo taay beesaanik kisyēērōōk konom, kōōtōōrchi ake kisyēērōōk tibtem nto ake kōōtōōrchi nyoo kisyēērōōk taman. Nto kāākuyityo, kuruuto.

¹⁶ Kiwokuyēyiisyēē :nyoo /kikiitōōrchinē kisyēērōōk konom beesaanichaa areet akeenke kubāsunēē alak kisyēērōōk konom.

¹⁷ Kunyōōr :nkinee nyoo /kikiitōōrchinē kisyēērōōk tibtem kisyēērōōk alak tibtem.

¹⁸ Nteenee kiwokubal :nyoo / kikiitōōrchinē kisyēērōōk taman ng'wēēnēēt ankukonor beesaanikaab mokoryoontēenyii.

¹⁹ Nto kaakukeeyta bēsyōōsyēk chēē chaang', kōōyēēwunēē :mokoryoontoonoo ruutooy. Kikuur ake tukul ām motwoori-choo chokumwooy wōlēē kibeeta :ng'aleekaab beesaanichaa.

²⁰ Kuchō :nyoo / kikiikoochinē kisyēērōōk konom ānkumwooy kule, 'Mokoryoontēēt, 'kikiitōōrwoo beesaanik kisyēērōōk konom, kunyi kas, baa, mii :kisyēērōōk alake konomu barak.'

²¹ Kuwālchi :mokoryoontēenyii motwooriintoonoo kule, 'Kweeyey nyēē karaam / ānkiikoosēēniing' keey! Kuu yoo 'kweemuuch ikaaman tukuuk chēē ng'eri kut kubās keey, +māākōōniing' ibāwu tukuuk chēē choong'ēch. Chōōnchi keey keetankas :tukwaay!'

²² Nto tēē yoo kuchō :nkinee nyoo /kikiikoochinē kisyēērōōk tibtem, ānkumwooy kule, 'Mokoryoontēēt, 'kikiitōōrwoo beesaanik kisyēērōōk tibtem, kunyi kas, baa, kōōkutāsyi keey :kisyēērōōk tibtemu.'

²³ Kuwālchi :mokoryoontēēt kule, 'Kweeyey nyēē karaam, / ānkiikoosēēniing' keey! Kuu yoo 'kweemuuch ikaaman tukuuk chēē ng'eri kut kubās keey, +māākōōniing' ibāwu tukuuk chēē choong'ēch. Chōōnchi keey keetankas :tukwaay!'

²⁴ Nto mii yoo, kuchō :nyoo / kikiikoochinē kisyēērōōk taman, ānkumwoochi mokoryoontēēt kule, 'Mokoryoontēēt,

kwāānkētē kule iyēku chii nyēē kōrōōm nyēē 'kiicham ikēsē kiyēē kimēēchoonē ānkiiruruuchēē wōlēē mānēēyis kēbus.

²⁵ Kwaanyokoriitu, kunyoo kiwāābālchi beesaanikuuk ng'wēny akonor. Neennyi, onkyu beesaanikuuk.'

²⁶ Kuwālchi :mokoryoontēēt kule, 'Imiyaat ānkiiburēn! Ākoo kiinkētē :inyiing' kule ākēsēē :anii āmiik wōlēē manaachaan ānkāāruruuchēē wōlēē mānāāyis ee?

²⁷ Karaam, nto kiikonoree lēnkuunēk wōloo bāsu keey, nto kāchāānyōōru kōōkutāsyi keey.

²⁸ Ōnēmunēē nyi beesaanichaa ānkōōkoochi chiito nyoo kāboonto beesaanik kisyēērōōk bokol.

²⁹ Chiito nyoo kāyēyiisyē kiyēē /kākiikoochi, +/mākēētāsyi. Nto nyoo kāmāyēyiisyē /kiinēmunēē mbo nyooto /kākiikoochinē.

³⁰ Nto motwooriintooni kēwēyiin, ōwiirchi saang' wōliin bo mēēnānēēt wokung'woonchi :soboon ankuriirunee ng'wēny.'

Mākōōtilchi :Yēesu biiko ng'aleek

³¹ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, "Yoo chōōnii *:Wēritaab Chii ām wōōyinnyii kuu bāytooyiin kuboontoonu keey malayikaanik tukul, mākōōbuurēē ng'echereenyii bo bāytooyiisyēēt.

³² +/ Mākiiruruukyi biiko tukul taayeenyii. Yooto, mākōōbēēsyo biiko kuu yoo ibēēstōōs :ākiintēēt kēēchiirēk ākoo ng'oroorik.

³³ Mākutēbunēē :kēēchiirēk āwutaab taay kutēbunēē :ng'oroorik āwutaab kaataam.

³⁴ Mākumwoochi yooto choo miitē āwutaab taay kule, 'Okwaa :choo kiikōōbēruurook :Baaba. Onam bārooyinn'woong' ām Kaab Yēyiin nyoo /kisimkēēchōbwook kuchakee /kakeeyey kōōrēēt.

³⁵ Ki yoo kaama :kēmēy, ōbāyoo, nto yoo kaama :melel, ōkōōnoo bēy chēē kaayyee nto yoo kāāruutoochook, ōtoochoo.

³⁶ Ki yoo māātinyē sira, ōloochoo, nto yoo kaamnyaan, ōrwoomoo, nto yoo /kikēērāto, bookasaa.'

³⁷ Yooto mākukētyi :choo churtootiin kule, 'Āyu yēē kyoomiing' inyiing' :kēmēy ankeebayiing' :acheek ōō, Mokoryoontēēt, ku āyu yēē kyoomiing' :melel ānkēēkōōniing' bēy chēē 'keeyyee?

³⁸ Ki āyu yēē 'kiiruutoochēēch ankeetaachiing' :acheek, ku āyu yēē kimēētinyē sira ankiilaachiing'?

³⁹ Āyu yēē 'kiimnyoonē :inyiing' ku āyu yēē 'kiirataat ankubokiirwaamiing' :acheek?'

40 Mākukēt yooto kule, 'Kāāmwoowook, kiyēē kyōōyēchi ake tukul ām mbo ng'eetaabiya choo kuskus, kyōōyēwoo anii.'

41 Nto tēē yoo kumwoochi choo miitē āwutaab kaataam kule, 'Ōng'ēētyēē yu :chu ōruustooyootiin bōōkārbusyi wōlēē bo maataab kibchuulyo nyoo /kikēēyēytoochi Kibrōkōsyootētēt ākoo tāmirmirookyii bo rōkōs.

42 Kyaama :kēmēy, -amoobayaa, kwaama :melel, -āmōōkōōnoo bēy.

43 Āruutoochook, -amootaachaa. Āwē āmā sira, amanoolaachaa, amnyaan, amaboorwaamaa / ankeerata amabookasaa.'

44 Mākumwoochi yooto :nkicheek bichooto kule, 'Āyu yēē kyaaming' :kēmēy, melel, nto iruutoochēēch, nto yēē kimēētinyē sira, nto yēē kiimnyoonē, nto kiirataat, āmākēēyēētyēēchiing' ōō, Mokoryoontētēt?'

45 Nto yooto mākukēt kule, 'Kāāmwoowook, yoo māmōōyēchi kiy biikyuu choo kuskus, mēēbērē kyōōyēwoo anii kiy.'

46 Yooto nanyuun +/- makiimut bichooto wōlēē wokung'woonchinē :soboon ākookoy / ankiimut choo churtootiin kuba wōlēē bo *soboontaab kibchuulyo."

26

*Kicheeng' :buunikaab Yēēsu wōlēē makunamta inee
(Māārko 14:1-2; Luuka 22:1-2)*

1 Yu kēēwoong' :Yēēsu kumwooy ng'aleechu tukul, kumwoochi rubiikyii kule,

2 "Kuu yoo ōnkētē, kāākung'ēt :bēsyoōsyēk āyēēnku /kyaam *Saakweetaab Keeytaayeet, nto yooto +/-mākiiyokooytoo anii, *Wēritaab Chii, /bokēēkwērtoochoo murtooywoontētēt."

3 Kiiruruukyi keey :mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo booyikaab Yuutayeek kaytaab *kibkōrōs nyēē wōō nyēē /kikēēkuurēē Kayaafa.

4 Yooto kuchōb wōlēē makunamta Yēēsu /subokeebakach.

5 Kimwooy kule, "-Mookany keenam chiichi /kyoomē Saakweetaab Keeytaayeet, kuuyu imuuchē :biiko kuyey wōōrōryēēt."

*Kiraang'tee :koorkēt ake Yēēsu mwaayta mēt
(Māārko 14:3-9)*

6 Nto yu miitē :Yēēsu Beetannyyaa ām kaab Simōōni chiichoo kikiikunāmē *:makereenik,

7 kuchō :koorkēt ake nyēē kiboontoonu mwaay nyēē ki-boong'u nyēē anyiny nyēbo beesaan chēē chaang' miisin.

Nto kumiitē :Yēesu kāmūrēē keey yēē /kyoomiisyēē, choku-raang'tee :koorkoonoo mētinyii mwaayaa.

⁸ Bērē kukas :rubiikaab Yēesu kuu nyoo, kung'woonchi ānkumwooy kule, “Ntēē sukunyarta :koorkooni mwaay kuu nyi?”

⁹ /Kātākyooltēē mwaayi beesaan chēē chaang' /ānkiikoochi bānoonik.”

¹⁰ Kiinkēt :Yēesu kiyēē kimii kumwooyē :icheek. Yooto, kumwoochi rubiikyii kule, “Ōmāchēē nee :akweek koorkooni? Ntēē kāākuyēwoo anii ng'ālyoo nyēē karaam.

¹¹ Kookas, oboontē keey :akweek bānoonik ākookoy, nteenee mēēbērē oboontē keey anii ākookoy.

¹² Yoo kāroong'tēē :koorkoonoo mwaayi mēt, kāmiitē kuyēyto /subokeemuya.

¹³ ! Kāmwoowook, -/ mākēēwuutyēē koorkooni ām kiyēē kaakuyey yoo /kyoomtooy lōkōōywēk chēē kāroomēch ām kōōrēēt tukul.”

Kiinēm keey :Yuuta kuchaamta Yēesu

(Māārko 14:10-11; Luuka 22:3-6)

¹⁴ Nto miitē yoo kung'eet :Yuuta Iskaryoot nyoo ki akeenke ām rubiikaab Yēesu taman āk āyēēng' ānkuwo wōlēē kimiitē :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch.

¹⁵ Kiwokuteebee bichoo kule, “Kiy nee :nyēē ōkōōnoo yoo kāāchōbwook kēēlto onam chiichi?” /Kēēchāmchi *feetaanik sošom.*

¹⁶ Nto kuchakee yooto kuwo taay kucheeng' :Yuuta bārooyinto nyēē kachaamtee Yēesu.

/Kikeeyeyta wōlēē /kyoomēē Saakweetaab Keeytaayeet

(Māārko 14:12-16; Luuka 22:7-13)

¹⁷ Nto yēē ki bēsyēētaab taayta nyēbo Saakweetaab mukaatiin chēē mākuutunootiin, kōōnookyi :rubiik yēē kimii :Yēesu ankuteebee kule, “Ānō wōlēē imāchē keeyeyte /sikyamee *Saakweetaab Keeytaayeet?”

¹⁸ Kuwālchi :Yēesu kule, “Boocheeng'aate chii ām kiriing' ānkōōmwoochi kule, 'Kāmwooy :Kānēētiintēēt kule: Kaakuyit :bēsyōōsyēkyuu. Kunyi, āmiitē āk rubiikyuu, chāā-āmēē Saakweetaab Keeytaayeet kōōng'uung'.”

¹⁹ Bokuyeyta :rubiichoo saakwaanaa kuu wōloo kāmwooytoochinē :Yēesu.

Kiiboor :Yēesu chiito nyēē kimii wokuchoomtooy

(Māārko 14:17-21; Luuka 22:21-23; Yoowaana 13:21-30)

26:11 Kiruu. 15:11 * **26:15** Ki laatitaab beesaanik :chu chēē kinyōōru :wootwookiintō nyēē kāyēyiis yiisyēētaab ārook ang'wan. Ki tēē nyooto mbo :laatit nyēē /kikyoooltēē motwooriin nto /keekweyee mēt. **26:15** Chuy. 21:32; Seka. 11:12 **26:16** Yoowa. 11:57; 13:2

20 Nto kumii kurātoorātē :kōōrēēt, kōōbuur ng'wēny :Yēesu ākoo rubiikyii taman āk āyēēng' kwoomiis.

21 Kumii kwoomiisyē, kumwooy :Yēesu kule, “! Kāāmwoowook, mii :akeenke ām akweek nyēē makuchaamtaa.”

22 Kung'woonchi :rubiichoo ānkutoow :ake tukul kuteeb kule, “Ara anii oō, Mokoryoontēēt?”

23 Kuwāl :Yēesu kule, “Nyoo kiilābloobtooy :tukwaay mukaatiit terekyeet akeenke :nyēē makuchaamtaa.”

24 Makume *:Wēritaab Chii kuu yoo siraat. Nteenee mākung'woonchi sōō kule nee :chiito nyoo makuchaamtaa! Kaykay nto /kimākēēsich chiichoo.”

25 Kumwooy :Yuuta kule, “Anii mbonō oob oō, Mokoryoontēēt?” Kuwālchi :Yēesu kule, “Ēē, inyiating'.”

Kitoow :Yēesu saakweet nyēē lēēl

(Māārko 14:22-26; Luuka 22:19-20; 1 Kōōriintēēk 11:23-25)

26 Nto mii yoo, kunam :Yēesu mukaatiit ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy ankubetes nto yityo kōōkoochi rubiikyii kumwoochinē kule, “Bōōrnyuu :nyī, o-am.”

27 Kunam terekyeet nyēē kimiitē *:tifaayiik ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy ānkōōkoochi rubiikyii kumwooyē kule, “Oyyee :akweek tukul.

28 Korotiikyuu :chu chēbo *kiirootyēet nyēē lēēl† chēē +/makiitaata /sikēēnyōōchi kaat biiko chēē chaang' kubo ng'ōōkiswookik.

29 ! Kāāmwoowook, -māwāāyyēē subak tifaayiichu ākoy bēsyoonoo āyyēē āk akweek tifaayiik chēē leelach ām Kaab Baaba.”

30 Nto tēē yoo, kutyēēn kōōkoostooy Yēyiin, ānkung'ēētyo kutākyi keey Lekemeetaab *Musēytuuniinēk.

Kiiboor :Yēesu kule makutuuch keey :Bētērō

(Māārko 14:27-31; Luuka 22:31-34; Yoowaana 13:36-38)

31 Kumiitē kēēltaab too, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Ōmiitē :akweek tukul bōōmwēyēēnoo kwēēmowuuniitēnyī, kuu yoo mwooyē :siruutēk kule, ‘+Maabakach ākiintēēt kusērēēt :kēēchiirēk.’†

32 Nto yoo कांग'ēetee meet, +maantooy Kalilaaya.”

33 Kuwālchi :Bētērō kule, “Ānkoo kāmwyēēniing' :chuut tukul mākoy abakaaktiing' :anii.”

26:23 Tyēēn. 41:9 26:24 Isa. 53:8-9; Mat. 18:7; Luuka 24:26-27 26:25 Yoowa. 13:2, 21-30 † 26:28 Mātinyē :siruutēk alake ng'ālyoontēēt 'nyēē lēēl'. 26:28 1Kōōr. 10:16; 11:23-26 26:28 Chuy. 24:6-8; Seka. 9:11; Māārko 14:24; Ibu. 9:20; 10:29; 13:20 26:30 Luuka 22:39 † 26:31 Seka. 13:7 26:31 Mat. 26:56; Yoowa. 16:32 26:32 Mat. 28:7, 10, 16

34 Kukētyi :Yēesu Bētērō kule, “Kāāmwoowuung', ām kwēēmowuuni, kutoombo kōōturkuuchē :kirkōōnkiit, +meetuuch keey :inyiing' areet sōmōk kule -mēēnkētoo.”

35 Kuwāl :Bētērō kule, “Mākooy atuuch keey kule -māānkētiing'. Yoo kābo meet kēēbēku :tukwaay.” Kōōruumchi :nkicheek rubiik chuut tukul kuu nyooto.

*Kiwokusaayee :Yēesu Keteseemaane
(Māārkō 14:32-42; Luuka 22:39-46)*

36 Yu kayit :Yēesu ākoo rubiikyii yēē / kēēkuurēē Keteseemaane, kumwoochi kule, “Okanyaa yuutēyu, āwē :anii yuun waasaay.”

37 Kuwēeto keey Bētērō ākoo wērichoo āyēēng' bo Sebetaayo. Kyaam :ng'uusng'uus Yēesu kut kulōōklōōkēn.

38 Nto tēē yoo, kumwoochi mbo Bētērō kule, “Kāāmuy :anii kut wuu nyēē +maameey. Kunyi, ōng'ētunēē yuutēyu ānkōōkāsu.”

39 Yooto koonakta taay kisich ānkukutuny ānkuyim kutiiny tokochta ng'wēny kusaay kule, “Baaba, yoo imuuchāktōōs, inēmtoowoo nyalili. Nteenee kuyeyakay kuu wōloo imāktooy, mēēbērē wōloo āmāktooy :anii.”

40 Nto yu keeyeey wōloo kimii :rubiikyii sōmōku kunyōōr kuruuytōōs. Kumwoochi Bētērō kule, “Kāmōōmuuchē kēēkāsu tukul mbo asiista akeenke?”

41 Māchāktōōs ōkāsu ānkōōsooyē simōō-āsyi keey tyēmiisyēēt. Ōbērē nto oyey, āmāmii :nkuruuk.”

42 Yooto kooyeey subak ankusaay kule, “Lēyyē, Baaba, yoo mēēmuuchāktōōs /kiinēmtoowoo nyalili, kuyeyakay kuu wōloo imāktooy.”

43 Yu kēēyēew :Yēesu nyēbo āyēēng', kunyōōr mbo Bētērō kāruuyo subak, kuuyu kiboonto rwoonik chēē nyikiisēch.

44 Kubakaakta rubiichoo ankuwokusaay nyēbo sōmōk kumwooyē kuu yoo kābo taay.

45 Nto tēē yoo kooyeey wōloo kimiitē :rubiik ānkumwoochi kule, “Ākoo tōōbēng'tēē rwoonik? Okas, kaakuyit :āsiiswēk /kiiyokoochi *Wēritaab Chii āwunnyēkaab kibng'ōōkisiis!

46 Ong'nyiin choomtooyiintēēt kāākuchō! Ōng'ēētyē bokēētuuyēē.”

/Kikeenam Yēesu nteenee kitay /kēēsār

(Māārkō 14:43-50; Luuka 22:47-53; Yoowaana 18:3-11)

47 Kutākumii :Yēesu kung'ālōolē, kuyitu :Yuuta nyoo ki akeenke ām rubiikaab Yēesu taman āk āyēēng'. Kiboontoonu

keey biiko chēē chaang' chēē kitinyē chōōkiinēk ākoo syaari-
inek chēē kiiyooku :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo booyik.

⁴⁸ Kikiisimkumwoochinē :Yuuta bichoo kule, “Nyoo ōkāsē
ātōrōochē, ōnāmē nyooto.”

⁴⁹ Kutākyinē keey :Yuuta Yēesu bakeenke ānkutōrōochē kum-
wooyē kule, “Aase, Mokoryoontēet.”

⁵⁰ Kukētyi :Yēesu kule, “Kāchēētōrōochoo man ōō, murooni?”
Kutēryēkyinē :bichoo Yēesu bakeenke.

⁵¹ Kukāsē :rubiintēet ake nyēbo Yēesu kuu nyoo, kung'usu
chōōkiit nto bēē kuyeb motwooriintēetaab *kibkōrōs nyēē
wōō, kuchwenta yiitit kōōsuuyto.

⁵² Kumwoochi :Yēesu rubiintoonyii kule, “Kētyi
chōōkiing'uung' kiraaru, kuuyu iwoong'tooy :chōōkiit chii
nyoo kicham chōōki.

⁵³ -Mōōnkētē kule āmuuchē :anii ākuur Baaba kuyētyēēchoo
areet akeenke ānkōōmuuchē kōōyookwoo lukōōsyēk taman āk
āyēēng' chēbo malayikaanik?

⁵⁴ Kāyityiin :ng'aleechu āk siruutēkaab Yēyiin.”

⁵⁵ Kuwēēkyi keey :Yēesu bichoo ānkumwoochi kule, “Ōbēē
āntōochinē :anii lukēet nyēē mächē kuweech kōōrēet
sookwaante chōōkiinēk āk syaariinek boonamaa? Ntēē
kwāāboontē keey :anii akweek kwaak ām biiwuutaab
*Kōōtaab Yēyiin ānēētiisyē. Kwaamaak :nee simoonamaa
yooto?

⁵⁶ Nteenee ityiichē :ng'aleechu tukul siruutēkaab
*wōōrkooyik.” Kimwēyēē :rubiik Yēesu!

*Kumii :Yēesu taayeetaab kōōkwēet nyēē wōō nyēbo Yuutayeek
(Māārko 14:53-65; Luuka 22:54-55, 63-71; Yoowaana 18:13-
14, 19-24)*

⁵⁷ Nto mii yoo kukwēryoot :bichooto Yēesu kaab Kayaafa,
kibkōrōs nyoo wōō. Kikiikōōruruukyi keey wōlooto
:kāānēētikaab kiruutēk ākoo booyik.

⁵⁸ Kiinaamaat :Bētērō Yēesu ākoy kiyēnkuutaab kaytaab chi-
ichoo bo kōrōs ānkōōbuur āk riibiikaab kayaata sukukas kiyēē
makuyeyakay.

⁵⁹ Kimach *:kōōkwēetaab Yuutayeek tukul kōōyyoonkyinē
:mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch, kule kunyōōr ng'ālyoo nyēē
miyaat nyēē nāmē Yēesu /sikiitiilchi meet.

⁶⁰ Nteenee mānānyōōr ng'ālyoo ānkoo kisyēem :biich chēē
chaang' kumōlōlchi Yēesu ng'al. Nto yityo kōōnēm keey :biiko
alake āyēēnku

⁶¹ ānkumwooy kule, “Kimwooyē :chiichi kule imuuchē
kōōturbuub Kōōtaab Yēyiin ankuteechee bēsyōōsyēk sōmōk.”

62 Kōōyyo *:kibkōrōs nyēē wōō ankuteebee Yēesu kule, “Itinyē wōlēē ituuktooy keey ām ng'aleechu mwooyē :bichu?”

63 Kusiisiyī keey :Yēesu. Kumwoochi subak :kibkōrōs nyoo wōō Yēesu kule, “Ātēēbēēniing' ām taayeetaab Yēyiin kule ii, 'Inyiing' man *Kāārārookiintēēt, Lakwataab Yēyiin?”

64 Kuwāl :Yēesu kule, “Ēē, wuu nyooto, 'keemwaay. Ntee-nee āmwoowook akweek tukul kule: +Mookas *Wēritaab Chii kōōbuurunēē āwutaab taay nyēbo Nyoo bo Kāāmuukēy ankookas kuchōōnēē boolik.”

65 Kikwaany keey :moo chiichoo wōō bo kōrōs kut kubaach sirookyii ānkumwooy kule, “!Kookas, kaakookerkeeyee keey :chiichi Yēyiin! Nee ake :nyēē /tākēēmwoowēēch kurubta keey āk chiichi? Kookas oob wōlēē kāākōōntosuurto Yēyiin?”

66 Ōbērē nee :akweek?”

/Kēēlēēnchi, “Misiyinē :meet.”

67 King'utyinē :alake koonyek ānkōōtuluuchē, kusyēēchē :alake

68 sukumwoochinē kule, “Kāārārookiintooni, ng'oo :nyoo kābiring'?”

Kituuch keey :Bētērō

(Māārō 14:66-72; Luuka 22:56-62; Yoowaana 18:15-18, 25-27)

69 Yooto kumiitē :Bētērō yoo kibo biiy, kuchō :chēēbto ake nyēē ki motwooriin ānkumwoochi kule, “Kwēēboontootē keey :nkinyiing' Yēesu nyēbo Kalilaaya.”

70 Nteenee kutuuch keey :Bētērō ām taayeetaab biiko tukul kule, “-Māānkētē kiyēē imiitē imwooyē.”

71 Nto tēē yoo kōōnookyi :Bētērō yēbo oreet nyēē wēētii kayaata. Bērē kukas :chēēbto ake, kumwoochi biiko kule, “Kiboontootē keey :chiichi Yēesu nyēbo Nāāsārēēt.”

72 Kutuuch keey subak :Bētērō kut kuchubchinē keey kule, “-Māānkētē :anii chiichi!”

73 Nto nyēē mā tyaa kōōnookyi Bētērō :biiko chēē kikiyy-oonnyēē yooto ānkumwoochi kule, “Kubooyiit man, inyiing' :ake. Kerkeey :ng'elyebng'uung' nyēbo chiichi.”

74 Kuchubchi keey :Bētērō kule, “-Māānkētē :anii chiichi!” Kubēkunēē :ng'aleechaa kuutiinyii, kōōturkuuchē :kirkōōnkiit bakeenke.

75 Yooto nanyuun koosoot :Bētērō yoo kimwooyē :Yēesu kule, “Kutoombo kōōturkuuchē :kirkōōnkiit, +meetuuch keey :inyiing' areet sōmōk kule -mēēnkētoo.” Yooto kuwo saang' ānkuwokuriir nyēē ng'waa miisin.

27

*/Kikēēkwērchi Yēesu Bilaato
(Māārko 15:1; Luuka 23:1; Yoowaana 18:28)*

¹ Nto yu kāmwook :asiista, kootiil mbo kibkōrōs chēē wōōyēch tukul āk booyikaab Yuutayee kule / keebakach Yēesu.

² Yooto, / keerat :Yēesu / ānkēēkwērchi *:Bilaato nyoo kāāyyoong'iintēētaab Rooma.

*Kiriirunee :Yuuta ng'wēny
(Yēyuutēk 1:18-19)*

³ Nto yu kakas :Yuuta nyoo kichoomtooy Yēesu kule /kaaki-iruusta Yēesu, kuriirunee ng'wēny. Kikētyi feetaanichaa ki sosom mbo kibkōrōs choo wōōyēch āk booyik.

⁴ Kimwoochi kule, “Kwaayey ng'ōōki achaamte chii nyēē bēērē keyy.” Yooto kukētyi :bichoo kule, “Kukwaaneeniing!”

⁵ Yooto nanyuun kuwiirchi :Yuuta feetaanichaa *Kōōtaab Yēyiin ānkuwokookeet keyy.

⁶ Yu kānyōōr :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch feetaanichaa kumwooy kule, “Sālōōtiin :beesaanichu koroti, kunyi mēērook /kiikoochi lēnkuutaab Kōōtaab Yēyiin.”

⁷ Kung'alaal :bichoo nto mii yoo, kootiil kule /bokyaalee mbareet nyēē /sikēēmuchinē biich chēē sobooy. /Kikēēkuurē mbaraanaa Mbaraab Kibtērēēn.

⁸ Kiyooto nyēē kiyey /kēēkuurē wōloto ākoy kura kule, “Mbaraab Koroti”.

⁹ Kuyityiin :yooto āk kiyēē kimwooyē *:wōōrkooyoontēēt Cheremnyaa kule, “/Keenam betekik sosom chēbo feeteet choo kyooltēē inee *:Isrāyēēliik

¹⁰ ankwaalee mbaraab kibtērēēn kuu wōloo kimwooy-toowoo :Yēyiin.”†

*Kumii :Yēesu taayeetaab Bilaato
(Māārko 15:2-5; Luuka 23:3-5; Yoowaana 18:33-38)*

¹¹ Nto kumii :Yēesu taayeetaab *Bilaato, kuteebēē :bāytooyiintonoo kule, “Inyiing' :bāytooyiintēētaab Yuutayee?” Kukētyi :Yēesu kule, “Wuu nyooto sinee.”

¹² Nto yu keeteeyee keyy :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk booyikaab Yuutayee kurubta keyy Yēesu, kusiisiyee keyy.

¹³ Kuteebēē :Bilaato kule, “-Mēēkāsē wōlēē tēē :ng'aleek chēē mwooyē :bichu kule !kiiyey?”

¹⁴ Mānāākēt :Yēesu ng'alyoo mbo kisich. Kubotyee :tonkoy bāytooyiintonoo.

Kiisimchi :kāāntōōyikaab Yuutayeek Bilaato kubakach Yēesu (Māārkō 15:6-15; Luuka 23:13-25; Yoowaana 18:39–19:16)

15 Kiityooktooy :bāytooyiintēēt ām kēnyiit ake tukul ki-bratyaanteet akeenke nyoo kaakutool :biiko. /Kikēēyēyē kuu nyooto yoo /kyoomē *Saakweetaab Keeytaayeet.

16 Kimii ām bēsyōōsyēchooto chiito ake nyēē kikiikuchiis miisin kut /kikiikeerat. /Kikēēkuurēē chiichoo Baraaba.

17 Kunyoo, kuteebēē :Bilaato biiko chēē kikiiruruukyi keey yooto kule, “Ng’oo :nyēē ōmāchē :akweek ātyooktoowook, Baraaba nto Yēesu nyoo /kēēbērē *Kāārārookiintēēt?”

18 Kimwooyē :bāytooyiintonoo kuu nyooto kōōnkētē kule kiituuyiityi :icheek Yēesu moo.

19 Kutākumiitē :Bilaato kēēbuurēē ng’echereenyii bo bāytooyiisyēēt, kōōyookyi :koorkēēnyii ng’ālyoo kule, “Kweeyiimaa :kiirwootik kuyyeech kubo chiichoo. Kunyi, -meeyeyee kiy kuuyu bēērē keey.”

20 Kutēē yooto tukul, kitas taay :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk booyikaab Yuutayeek kōōwuruur bichoo kumwaayta /ki-ityaakta Baraaba /ankeebakach Yēesu.

21 Kuteeb subak :bāytooyiintonoo kule, “Nkōnō ām bichu āyēēng’ nyēē ōmāchē :akweek ātyooktoowook :anii?” Kulē, “Baraaba.”

22 Kuteeb subak :Bilaato kule, “Ayeyee nee Yēesu nyoo /kēēbērē *Kāārārookiintēēt?” Kōōrumchi :bichoo tukul kule, “/Keebakach!”

23 Kumwooy :bāytooyiintonoo kule, “Rōkōs nee :nyēē koyey :chiichi?” Kubōloobōl :bichoo kumwooyē kule, “/Keebakach! /Keebakach!”

24 Yu kakas :Bilaato kule kāmēētākōōmuuchē bichoo ānkiimuuchē koong’etng’et wōōrōōryēēt, kuram bēēko ānkōōwuunēē āwunnyēk taayeetaab bichoo kumwooyē kule, “Kukwaaneenaak :korotiikaab chiichi, ābēērē keey :anii.”

25 Yooto, kuwāl :bichoo tukul kule, “Kany kwaameech acheek :korotiikaab chiichi āk lōkōkyoo!”

26 Yooto kōōtyooktoochi :Bilaato bichoo Baraaba ānkōōkoochi /kiityōōlsēt Yēesu nto tēē yoo kōōyokooyto /bokēēkwērtoochi murtooywoontēēt.

Kiintosuur :biikaab lukēēt Yēesu

(Māārkō 15:16-20; Yoowaana 19:2-3)

27 Kukweryoot :biikaab lukēēt Yēesu kaytaab bāytooyiintēēt *Bilaato nto tēē yoo, kōōruruukyi keey :lukēetaab booryēēt tukul Yēesu.

28 Kubuutēē Yēesu sirook ānkōōlookyi sireet nyēē arraa,

29 kutaay kuutwēetaab kātōok ānkōōkēmēērchi mēt kuyey wuu nyēē bāytooyiin. /Kikiikoochi kunamee kirōkto āwunyii nyēbo taay ānkubokukutunyēē :bichoo taayeenyii kuyey keey wuu nyēē kākoonyit Yēesu kumwoochinē kule, “Kimkim! Bāytooyiintēetaab Yuutayee!”

30 Kung'utyi ānkōōsōrunēē kirōkoo kimii āwut ānkōōkōryōōnyēē mēt.

31 Yu /kāākiintosuur, /kiirēekunēē siraanaa arraa /ānkiilookyi sirookyii choo kōbo kwaak nto tēē yoo, /keebeeta /subokēēkwērtoochi murtooywoontēt.

/Kikēēkwērtoochi Yēesu murtooywoontēt /ānkiinchuruur (Māārkō 15:21-32; Luuka 23:26-43; Yoowaana 19:17-27)

32 Kumii /kēēbēetooy, /kēētuyyēē chiito ake nyēē kibo Kurēēn nyēē /kikēēkuurēē Sīmōōni. /Kēēkērchinē nyoo koong' ba-keenke kukalab murtooywoontēetaab Yēesu.

33 Nto yu /kakeeyit yēē /kikēēkuurēē Kolkoota (kaayneet nyēē ibooru kule 'Rōkyēetaab Mēt')

34 /kiikoochi Yēesu *tifaayiiik chēē /kikiikeetasee saakityeek* alak kule kuyye. Nto bēre kuchamcham, kutay kuyye.

35 Nto yu kāākukwērtoochi :bichoo Yēesu murtooywoontēt, kubar *sēkēeryēēt sukōōnkētēē kule ng'oo :nyēē mākuyib sireet nkōnō.

36 Nto kāākuyityo, kutēbēē :bichoo yoto kuriib Yēesu.

37 /Kikiikēēsirchi kiito ake ng'aleek chēē kiyey /sikiiti-ilchi Yēesu meet chēē kimwooyē kule: YĒĒSU :NYI NYOO BĀYTOOYIINTĒĒTAAB YUUTAYEEK. /Kikēēkwērtoochi kiyotoo yoo bo mētitaab Yēesu barak ām murtooywoontēt.

38 /Kikēēkwērtoochi nkicheek kibng'ōōkisiis āyēēng' murtooywōōsyēkwaa. /Kikiiyyoong'to ake kutābān āwutaab Yēesu nyēbo taay /ānkiyyoong'to ake komostaab kaataam.

39 Kiinchuruurē :biiko chēē kimurē yoto Yēesu ānkukwērtooy mētēwook

40 kumwoochinē kule, “Ntēē kwēēbērē +mēēturbuub *Kōōtaab Yēyiin ankiiteechee bēsyōōsyēk sōmōk? Iraraach keey, naas. Yoo inying' :Lakwataab Yēyiin, irēkunēē murtooywoontoono!”

41 Kiinchuruur Yēesu :nkicheek mbo kibkōrōs chēē wōōyēch, kāānētikaab kiruutēk ākoo booyik.

42 Kimwooyē kule, “Kiisoobē :chiichi biiko alak, ntēē -mēēsoob keey naas. Mā inee :bāytooyiintēetaab *Isrāyēēl? Yoo keemuuch kurēkunēē murtooywoontooni, +mākiiyēnchi.

27:29 Mat. 27:11 27:30 Mat. 26:67 27:31 Mat. 20:19 * 27:34 /Kikēēyēyiisyē saakityeechaa kōōboot ng'wooninto. 27:34 Tyēēn. 69:21 27:35 Tyēēn. 22:18

27:37 Mat. 27:11 27:38 Isa. 53:12 27:39 Tyēēn. 22:7; 109:25 27:40 Māārkō 15:39; Yoowa. 2:19 27:42 Mat. 27:11

43 Kwēekoosēē keey oob :chiichi Yēyiin ānkumwooyē kule, 'Āyēku Lakwataab Yēyiin?' Kany kusār naas :Yēyiin yoo chāmē."

44 Kiinchuur :nkicheek kibng'oōkisiisyēchoo / kikēkwērtoochinē murtooywoontēēt āk inee.

Kime :Yēesu

(Māarkō 15:33-41; Luuka 23:44-49; Yoowaana 19:28-30)

45 Kichō :mēēnānēēt bēēt nyēē kiker kōōrēēt tukul, kung'eetee āsiiswēk lo ākoy āsiiswēk sokool.

46 Yu kayit āsiiswēk sokool, kōōnchō :Yēesu kule, "Yēyiintēēnyuu, Yēyiintēēnyuu, ntēē 'keebakaaktaa anii!'"† (Kimwooyē yooto ām kuutiinyii kule, "Ēli, ēli, lema sabaktani?")

47 Yu kakas :biikaab lukēēt chēē kimii yooto, kulē, "Miitē kukuurē *Eliiya."

48 Yooto kulabatee :akeenke ām icheek kiroonkuryēēt ankooluumta *tifaayik chēē ki tāytāy ānkurutyi kiroonkuryoonoo kēētīt nto yityo kōōyokoochi kuutiitaab Yēesu.

49 Kimwooyē :alake kule, "Okany keekas yoo mākuchō :Eliiya chokooraraach!"

50 Kiinchō :Yēesu ankung'et.

51 Yooto bakeenke, kukērēērunēē keey āyēēng' kuchakee barak ākoy ng'wēny :ankeet nyēē ki rikimim nyoo / kiki-iyēēlēē Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin. Kiitmtiimākoy :kōōrēēt ānkōōtēēsiis :rwoontōōk.

52 Kiitēēsiis :kochonkoosyek kuyootākiis ānkung'ēētyo :biiko chēē chaang' choo kikiikubēk ānki churtootiin.

53 King'ēētyēē :bichoo kochonkoosyek, nto yu / kaaking'eetee Yēesu meet, kuba Yēērusālēēm ānkōōboorchi keey biiko chēē chaang'.

54 Yu kakas :nyēē wōō nyēbo lukēēt āk biikyii choo kiri-ibē Yēesu kibring'ring'nyoonoo ākoo ng'aleek tukul chēē kiyēyākiis, kumuuyo ānkumwooy kule, "Kubooyiit man, ākoo Lakwataab Yēyiin :chiichi!"

55 Kikiyyoong'iis :chēēbyōōsōōk alake chēē chaang' yēē lōō kutoobēnē kiyēē kiyēyāktōōs. Chēēbyōōsōōchooto :choo ki-boontotē keey Yēesu kuchakee Kalilaaya kuyētyēēchinootē.

56 Alak ām chooto ku Maaryaa nyēbo Maktaala, Maaryaa kaametiitaab Yāākōbō āk Yōōsēēf ākoo kaametiitaab wērichoo kibo Sebetaayo.

Wōlēē /kikeemuyta Yēesu

(Māarkō 15:42-47; Luuka 23:50-56; Yoowaana 19:38-42)

⁵⁷ Nto yu kēēmēn :kōōrēēt, kuchō :chiito ake nyēē ki rubiin-tēētaab Yēēsu ānkiboonto bāytit nyēē wōō. Kibo *kiriinkēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Arimataaya nto kaayneenyii ku Yōōsēēf.

⁵⁸ Kiwo :chiichoo wōlēē kimii :Bilaato ānkusoom /kiikoochi bōōrtaab Yēēsu. Kuchāmchi :Bilaato /kiikoochi.

⁵⁹ Kimwaayta :Yōōsēēf /kiirēēkunēē bōōrtaab Yēēsu murtooywoontēēt /ankeeratee ankeet nyēē tiliil.

⁶⁰ Nto tēē yoo, wokōōkoochi kochonkeenyii nyēē kitākōōwōrē / ānkimānāākēēmuchi chii. Yooto kuwunukyi rwaanteet nyēē wōō kuker kurkeetaab kochonkaanaa ānkuwēēchi keey.

⁶¹ Kikiibuurēē :Maaryaa nyēbo Maktaala ākoo Maaryaa nyiin ake yooto kukas kochonkaanaa.

/Kikēēriib wōloo /kikēēmuchinē Yēēsu

⁶² Nto yu kāyyēēkunēē, yēē ki bēsyēētaab *Sabaato, kubēēchi :mbo kibkōrōs ākoo *Farisaayeek *Bilaato ānkumwoochi kule,

⁶³ “Mokoryoontēēt, kimwooyē :ng'wiintonoo bo chii yooto kitākusoboot kule, ‘+Maang'eetee meet yoo kaakukeeyta :bēsyōōsyēk sōmōku,’

⁶⁴ kunyi mwaayte /kēēriib kochonkaanaa ākoy bēsyoonoo bo sōmōk. Nto buch, imuuchē :rubiikyii bokuchoor muusto nto tēē yoo kumwoochi biiko kule /kookiing'eetee meet. Maku-miyatiit yooto :ng'wiinyaneet nyiitēnyi bo lēt kusiir nyoo kibo taay.”

⁶⁵ Kuwālchi :Bilaato kule, “Obeete riibiik alak bōōriib kochonkaanaa kuriibākoy kuu wōloo ōmuuktooy.”

⁶⁶ Kuba :bichoo ānkubokōōtiiny kurkeetaab kochonkaanaa kāroomin kumoolchi rwaantaanaa yooto ānkōōkoochi riibiichoo kuriib.

28

King'eetee :Yēēsu meet

(Māārkō 16:1-8; Luuka 24:1-12; Yoowaana 20:1)

¹ Yu kēērir :kōōrēēt kukookukeeyta :bēsyēētaab *Sabaato, kuwo :Maaryaa nyēbo Maktaala ākoo Maaryaa nyiin ake bokooraam kochonkaanaa.

² Yooto, kōōring'riing' :kōōrēēt miisin kuuyu kikiikurēkunēē *:malayikeetaab Yēyiin barak, kiwo ākoy kochonkaanaa ānkuwunukto rwaanteet ānkōōbuurēē barak.

³ Kiilēkēchēchē :malayikaanaa kuu yoo keewech :kōōrēēt anki leelach :sirookyii kuu kweyaanteet.

⁴ Yooto kumuuyo :riibiichoo kimii yooto ānkubōōtoon kut wuu nyēē mākubēk.

5 Kumwoochi :malayikeet chēēbyōōsōōchoo kule, “-Mōōmuuyē, ānkētē :anii kule ōchēēng'ē :akweek Yēēsu nyoo /kōkēēkwērtoochinē murtooywoontēēt.

6 Māmiitē yu nteenee kaakung'eetee meet kuu yoo kimwooyē. Okwaa bookas wōloo kōmiitē

7 ankoobe areet akeenke bōōmwoochi rubiikyii kule, 'Kaakung'eetee :Yēēsu meet ankumakoonto Kalilaaya wōlēē bōōnyōōrchinē.' Kookas oob?"

8 Yooto kung'ēētyo :chēēbyōōsōōchoo areet akeenke ankuabat bokumwoochi rubiikaab Yēēsu ng'aleechaa. Kitinyē bōōtoonik chēē katasta keey ng'erekweek chēē chaang'.

9 Kumii tākulābātē, kutuuyēē Yēēsu. Kootaakwees icheek :Yēēsu nto yityo kukutuny kukōōb kērēēnkōōkaab Yēēsu nyēē kākutunkyi.

10 Nto tēē yoo, kumwoochi :Yēēsu kule, “-Mōōmuuyē. Bōōmwoochi mbo ng'eetaabiya kuba Kalilaaya bokēēnyōōryē wōlooto.”

Kiyēē kimwooy :riibiik

11 Kumiitē :chēēbyōōsōōchoo kubēētii, kikiikung'ēētyo :riibiik alake ankuba kiriing' bokumwoochi mbo kibkōrōs chēē wōōyēch kiy ake tukul nyēē kaakuyeyakay.

12 Nto yu kāākutuuoyo :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo booyik kuchōb ng'aleek. Kiikoochi riibiichoo beesaanik chēē chaang'

13 ānkumwoochi kule, “Omwaay kule, 'Kokwa :rubiikaab Yēēsu kwēēmooy ankuchoor muustaab Yēēsu kukākēēruuyē!'”

14 Nto yoo kāyityi :ng'aleechu bāytooyiintēēt, +mākēēmwoochi :acheek kāroomin āmēēbērē makunamaak akweek :ng'ala.”

15 Kunam :riibiichoo beesaanichaa ankuyey kuu yoo /kākēēmwoochinē. /Kikyaamtaatee ng'aleechaa kimwooyē :riibiichoo wōlēē miitē :Yuutayeeek ākoy kura.

Ng'aleekaab lētuut chēē kiikiimchi :Yēēsu rubiikyii (Māārkō 16:15-18)

16 Kiba :rubiichoo ki taman āk akeenke lekem ām Kalilaaya wōloo kimwoochinē :Yēēsu kule kuba.

17 Nto yu kakas :rubiichoo Yēēsu, kukutunkyi. Nteenee manaacham :alake kule ki Yēēsu :nyooto.

18 Yooto kumwoochi :Yēēsu rubiichoo kule, “/Kōōkēēkōōno anii kāāmuukēywēēk tukul chēē miitē kibkōōnkōy āk chēē miitē ng'wēny.

19 Kunyoo obeetaate bōrōryōōsyēk tukul ankooyey biiko kuyēk rubiikyuu. Ōbātisānē ām kaayneetaab Baaba, nyēbo Leekweet ākoo nyēbo Tāmirmiryēetaab Yēyiin.

20 Ōnēētē bichooto kooywey kiy ake tukul nyēē kāāmwoowook. Nto kubooyiit man, āboontē keey akweek ākoy tabantaab kōōrēēt.”

Māārko

Taayta

Siriintēet, yēē /kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē: /Kiisōōtyinē kule kisirē :Māārko lōkōōywēchu bo soboontaab Yēesu āk yi-isyēenyii. Ku āybēeryoo :Māārko, kinyōōr bārooyinto nyēē kikas Yēesu ānkuyēbchi yīit ng'aleekyii ām Yēerusālēēm ānkōōyēnchi. Nto lētuunoo, chokunoomnyo :Māārko āk Bāwulō ākoo Bar-naaba ām baanta nyēē kyoomtootē ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Kiyēētyēēchinoot :inee Bētērō ām bēsyōōsyēk chēē chaang' nyēē /kiisōōtyinē kule ng'aleek chēē chaang' chēē kisir ku-rubta keey āk Yēesu ku chēē kirārchinē :Bētērō.

/Kikēēsirchinē kitaabuuni biikaab Kiriistō choo kimā Yuutayeek. Mēēnkētāktōōs :kēnyīit nyēē /kikēēsirēē nteenee /kiisōōtyinē kule imuuchē ku kwēēnuutaab kēnyīitaab 45 ākoy 55 KK. -/Mākiinkētē mbo kubooyīit man yoo /kikēēsirē kitaabuuni bo Māārko /kumanaakeesir nyēbo Mataayo nto /kikiikeesir. /Kēēbērē kitinyē man :booyik choo kisimkunan ng'ālyoontēētaab Yēyiin yoo kimwoowēēch kule kitaabuutaab Mataayo :nyēbo taay /keesir. Yoo /kākiikuykuuchiin kitaabuunechu tukwaay, tookunoot kule kiinkētē :Māārko kiyēē mii kitaabuutaab Mataayo ānkīyēyiisyēē ng'aleek alak chēbo kitaabuunaata. Manaatwech :Māārko komoswookik choo mānāmē keey āk biiko choo mā Yuutayeek. Ibānyboonyē komoswookik choo nāmē keey āk atēbuutēkaab Yuutayeek choo kitōsōsyinē bichoo kōōnkēt.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Ng'ālōolēē :Māārko miisin *kīyēē kīyey* :Yēesu kusiir *kīyēē kimwa*. Ikiimē kurubta keey āk kāāmuukēywēēkaab Yēesu kooraraach, kootyaakta ānkōōsoob biich. Ikwēnyē miisin kule Yēesu ku Motwooriintēētaab Yēyiin ānku Lakwanyii. Ibooru :tukuukaab kwōng'uut, kāāsoobsēēt, kaatyaaktaayeetaab biiko ām wōlēē mii :tāmirmirook chēē miyootēch, kāāmuukēywēēkyii kunyōōchi biiko kaat choolwookātēng'waa, kule inee ku lakwataab Yēyiin.

Toowunēē :kitaabuuni lōkōōywēkaab yiisyēētaab Yēesu ām wōlēē mii :biiko yoo kyoomu kule kāākuchō :bāytooyiisyēētaab Yēyiin kōōrēēt. Twēchē :Māārko kunyil chēē chaang' kule /kikēēkwērtoochi Yēesu *murtooywoontēēt kuyēk kēēlto nyēē kēēchoomnyo Yēyiin āk biiko. /Kikiing'woonchi Yēesu kubo ng'ōōkiswookikyoo (kas kur. 8:31; 9:31; 10:33-34, 45). /Kiki-ibanybaany miisin ng'aleekaab wiikiit nyēbo lētuut nyoo /kikēēkwērtoochinē Yēesu murtooywoontēēt /ankiiteryeechee ng'eeteenyii bo meet āk yoo /kikēēyibē kuwo barak.

Kāroomēch :lōkōōywēchu ām wōlēē mii :biiko tukul ām kōōrēēt āmēēbērē Yuutayeek baateey. Ibooru :ng'ālyoontēēt 'Kiriistōōs' ām kuutiitaab Kirikiik āk ng'ālyoontēēt 'Maasyaak' (Meesaaya) ām kuutiitaab Iburaneek kule 'nyēē ng'aabaat', ānkwoorōōru chiito nyēē kiikuchōb :Yēyiintēēt ānkōōkoochi yi-isyēēt nyēē kiikutōōlchi. /Kēēyēyiisyēē kaaynaani kurubta keey āk nyoo ityooktooy biich āk bāytooyiintēēt nyoo ki-ikukanyaana :Yuutayeek ām kēnyiis chēē chaang' ānku nyoo twekaat miisin ām kiyēē kimwoowu :wōōrkooyikaab Yēyiin ām Kiirootyeet nyoo bo Kēny. Ibooru :komoswookik chēē chaang' choo twēchē :Kiirootyeet nyoo Lēēl nyoo bo Kēny kule mēēbērē kimuru buch :chōōnēētaab Kiriistō, nteenee kimiitē chōbuutēkaab Yēyiintēēt kung'eetee kēnyiis āk kēnyiis. /Kēēyēyiisyēē ng'ālyoontēēt 'wēritaab' ām kuutiitaab Iburaneek ām kēēlto nyēē baraay āmā baateey lakwataab anum ām yyootēēt. I-ārōōru kērkēyinto ām ātēbuutēk ām kwēēnuutaab 'wēēriit' āk 'kwaan'. Mii mbo :kērkēyinto nyēē wuu nyooto yoo /kākēlēlē 'leekweet' kuuyu kēyēyēku :tukul lōkōkaab Yēyiin kubo kule inee :nyēē kiyēyēēch ankeekerkeeye āk inee ām kēēlto ake. Yēku :biiko tukul lōkōkaab Yēyiin ām tāmirmiryēēt yoo kēyēyēnchi Yēesu, ng'ālyoo nyēē ibooru kule /kiikēēnyōōchi kaat choolwookātēēng'waa ānkōōkōōwut bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

Kiyeyta :Yoowaana kēēltaab Yēesu

(Mataayo 3:1-12; Luuka 3:1-18; Yoowaana 1:19-28)

¹ Lōkōōywēk :chu chēē kāroomēch chēbo Lakwataab Yēyiin, Yēesu *Kiriistō.

² Kikiikumwooy :Yēyiin kēny kubununēē wōōrkooyoontēēt Isaaya* kule,

“+Māāyooktē kiiyookiintēēnyuu
koonto wokuyēytoowuung' kēēlto.”†

³ /Kikeesir subak kule,

“Miitē :kuut nyēē kuuru ām suurkwēēn kule,

‘Ōchōb keey,
ānkōōchuulchi Mokoryoontēēt kēēlto.’ ”†

⁴ Kiiyookiintonoo ku Bātisāniintēēt Yoowaana. Kyoomtooy ām kōōr nyēē suurkwēēn kule māchāktōōs :biiko kuweek ām miyootyēēt /ankeebatisan, sukunyōōchi :Yēyiin kaat.

⁵ King'eētyēē :biiko chēē chaang' Yēerusālēēm ākoo komoswookik tukul chēbo Yēēmēētaab Yuuteeya bokukas lōkōōywēchoo bo Yoowaana. Nto yu kābokumwooy choolwookātēēng'waa /keebatisanee āynēētaab Yoortaan.

⁶ Kikiilaach :Yoowaana sireet nyēē /kikiikwoorunēē sabu-reekaab *tembes, ankumootee keey anweetaab suwe. Kyoomē taalamik ākoo kimnyeteet.

⁷ Kimwoochinootē biiko kule, “Yoo kaawaany kānēētiisyēēnyuu, mā kuchō :chiito ake nyēē boonto kāamuukēywēēk kubiira nyēē -maayemaat ārēēkyi kwēyōōnik.

⁸ Kaabatisaneenaak :anii bēēko, nteenee makubatisaneenaak :inee Tāmirmiryēētaab Yēyiin.”

*/Kikeebatisan Yēēsu
(Mataayo 3:13-17; Luuka 3:21-22)*

⁹ Nto mii bēsyēēt ake, kuchōōnēē :Yēēsu Nāāsārēēt ām Yēēmēētaab Kalilaaya ankubatisanee :Yoowaana āynēētaab Yoortaan.

¹⁰ Yu kāloong'unēē bēēko, kukas barak kuyootāktōōs ānkurēkyi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyēē wuu chēēbtuukē.

¹¹ Yooto, kumwooy :Yēyiin ām barak kule, “Inyiing' lakwanyuu nyēē āchāmē, ānkāāng'ērēkyinē.”

*/Kikeetyem Yēēsu ām suurkwēēn
(Mataayo 4:1-11; Luuka 4:1-13)*

¹²⁻¹³ Kukwēryoot bakeenke :Tāmirmiryēētaab Yēyiin Yēēsu ākoy suurkwēēn, wōlēē kimii :nkicheek tyoong'iikaab wuuyēēt. Kiibuur :Yēēsu wōlooto bēsyōōsyēk artam āmāmii :kiy nyēē kyoomē. Kutyem *:Kēniintēēt, kumii wōlooto. Yu kāwēēchi keey :Kēniintēēt, kukwa :malayikaanikaab Yēyiin ānkuyētyēēchi.

*Kitoow :Yēēsu kwaamtaat lōkōōywēkaab Yēyiin
(Mataayo 4:12-17; Luuka 4:14-15)*

¹⁴ Nto mii bēsyēēt ake yu /kabokeerat Yoowaana, kooyeey :Yēēsu Yēēmēētaab Kalilaaya kwaamtaat lōkōōywēk chēē kāroomēch chēē kikwoonēē wōlēē mii :Yēyiin.

¹⁵ Kimwooyē kule, “Kaakuyit :bēsyēēt! Kāakuyityook :bāytooyiisyēētaab Yēyiin! Oweeksee choolwookātēēng'woong' ānkōōyēnchi Lōkōōywēchu Kāroomēch.”

*Rubiikaab Yēēsu chēbo taay
(Mataayo 4:18-22; Luuka 5:1-11)*

¹⁶ Nto mii bēsyēēt ake, kumii :Yēēsu kuwēēsyētootēē sakaramteetaab Tōōliilēētaab Kalilaaya, kukas biiko āyēēng' chēē kimii kuwiirchinē nēētiinēk bēēko kunāmē *burburiinēk. Bichooto ku Simōōni ākoo ng'eetaabkaamet Antereeya.

17 Kukuur :Yēesu icheek kule, “Orubwaa! +Maaneetaak wōlēē ōyisuntooy biiko.”

18 Kubākookooy bakeenke nēētiinēkwaa bo burburiinēk ānkurubē Yēesu.

19 Yu keenaata :Yēesu taay kisich, kukas biiko alak āyēēng' kumii mwēēnkēēng'waa kuyēytooy nēētiinēkwaa. Bichooto ku Yāākōbō ākoo ng'eetaabkaamet, Yoowaana wērichoo bo Sebe-taayo.

20 Kukuur :Yēesu nkicheek. Kukāsē kuu nyooto, kubākookoyinē kwaan mwēēng' āk biiko chēē kimii kuyēchinē yiisyēēt ankurub Yēesu.

*Kāamuukēywēēkaab Yēesu
(Luuka 4:31-37)*

21 Kiwo :Yēesu ākoo rubiikyii Kaabernaam. Nto mii bēsyeētaab *Sabaato, kōōwut :tukul *kōōtaab saayeet ankooneet :Yēesu biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

22 Kiilat :biiko wōlēē kiinēētitooy :Yēesu. Kimēēnēētē kuu wōloo kiinēētitooy :kāānēētikaab kiruutēk, nteenee kiinēētē ām kāamuukēywēēk.

23 Kimii kōyooto bo saayeet :chiito ake nyēē kiiyiimē *:tāmirmiryēēt nyēē miyaat.

24 Kubōlchi :tāmirmiryoonoo Yēesu kule, “Imāchēēnēēch nee ōō, Yēesu nyēbo Nāāsārēēt? Imāchē ibakacheech? Ntēē ānkētiing'! Inyiing' :nyoo ichurtaat ānkiiboontē kāamuukēywēēkaab Yēyiin.”

25 Kōōburyoong'to :Yēesu kule, “Siis, ankiichuwunee chiichi!”

26 Yu kāmwooy kuu nyooto, kōōsimsiim :tāmirmiryoonoo miyaat chiichoo. Kōōnchō ankuchuwunee chiichoo.

27 Kiilat :biiko tukul / ankeeteabee key kule, “Ng'al nee :chu? Boonto :Yēesu kāamuukēywēēk chēē imuuchē kōōnēētiisyēē ām kēelto nyēē lēēl, āk chēē ibēbēētēē tāmirmirook chēē miyootēch ānkukāsyi!”

28 / Kikyaamtaatee ng'alechaa Yēēmēētaab Kalilaaya kumukuul.

*Kiisooob :Yēesu biiko chēē chaang'
(Mataayo 8:14-17; Luuka 4:38-41)*

29 Yu kang'eetee :Yēesu ākoo rubiikyii *kōōtaab saayeet, kuba kaab Simōōni.

30 Kimnyoonē :cheebyoosyeetaab biikooy bo Simōōni. Yu / kākēēmwoochi Yēesu kule mnyoonē :cheebyoosyaanaa,

31 kuwo ankunam āwut kōōyyo. Kusob :cheebyoosyeet ānkubāyiis.

32 Yu kararakta :asiista, kukāākubēk :āsiiswēkaab *Sabaato, kōōmutyi :biiko Yēesu biiko tukul chēē kimnyoontōōs āk chēē kiiyiimē :tāmirmirook chēē miyootēch.

33 Kibokōōruruukyi keey :biiko chēē chaang' kurkat saang' ām kōyooto kimii :Yēesu.

34 Kiisoob :Yēesu biiko chēē chaang' chēē kiboonto bōōrwoonik chēē kimakerkeey ānkōōbēbēeto tāmirmirook chēē chaang' chēē miyootēch. Kiker koong' :Yēesu tāmirmiroochoo kuuyu kiinkētē :icheek wōlēē wuu :inee.

*Kyaamtaatee :Yēesu lōkōōywēk Kalilaaya tukul
(Mataayo 4:23-25; Luuka 4:42-44)*

35 Yu kāng'ēēyēn :kōōrēēt, kung'eet :Yēesu ānkuwo wōlēē kimālēēkitēē :chii wokusaay Yēyiin.

36 Nto bērē kusēw mbo :Simōōni kule mēēkumii :Yēesu, kucheeng'aat.

37 Yu kunyōōr, kumwoochi kule, “Mii kuchēēng'iing' :biiko.”

38 Kulē :Yēesu, “Māchāktōōs keebe komosta ake waa-amte lōkōōywēkaab Yēyiin, kuuyu chooto :chēē kyāāchōōnchinē.”

39 Kyaamtaatee :Yēesu lōkōōywēk kooriikaab saayeet ām Kalilaaya tukul, ānkōōbēbēetootē tāmirmirook chēē miyootēch kung'ēētyēē biiko.

*Kiisoob :Yēesu chii nyēē kiboonto makereen
(Mataayo 8:1-4; Luuka 5:12-16)*

40 Kichōōnchi :chiito ake Yēesu bēsyēēt ake :nyēē kiboonto *makereenik. Kukutunyēē taayeetaab Yēesu ānkumwoochi kule, “Mokoryoontēēt, yoo ichāmē, isooboo sāatililiitu kuuyu ānkētē kule imuuchē.”

41 Kuriiree :Yēesu. Yooto, kōōyokooyto āwut kutiiny chiichoo ānkulēēnchi, “Āchāmē. Kunyi, itililiitu!”

42 Kusob :chiichoo bakeenke.

43 Yu kāsob, kōōkāloonchi :Yēesu kule,

44 “-Mēēmwoochi chii ake tukul ng'aleechu. Nteenee iwē ānkuwēēboorchi keey *kibkōōrōs kukasing', siitooku kule 'kēētililiitu. Iyib tukuuk chēē ibirchinēē Yēyiin kōōnkōy / sikēēyēwuung' kōōrōsēēk kuu wōloo kimwooytooy *:Muusa ām kiruutēk.”

45 Ānkoo kuwuu nyooto, kiwo :chiichoo ankwaamtaat lōkōōywēchoo. Ki yoo kēēwut :Yēesu kiriing' ake tukul, kōōruruukyinē keey :biiko, kumāchē / kiisoob. Kiyey :ng'aleechaa kut mēēkōōwutē :Yēesu kiriinkōōsyēchoo kukāsē :biiko. Ānkoo kiibuurchinē keey :Yēesu taban wōlēē mālēēkitēē :chii, kitākukwoonchinē :biiko ām komoswookik tukul.

2

*Tinyē :Yēesu kāāmuukēy kunyōōchi biiko kaat
(Mataayo 9:1-8; Luuka 5:17-26)*

¹ Nto mii bēsyēēt ake, kooyeey :Yēesu Kaabernaam. Nyēē mā tyaa, kukas :biiko kule kāākuchō.

² Kukwa :biiko chēē chaang' ānkōōruruukyi keey kō ākoy saang' kut kimāmii wōlēē kiisiirē :chii kereeng'. Kwoomchi :Yēesu biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

³ Kutākwoomtooy :Yēesu lōkōōywēchoo, koomut :biiko alake ang'wanu chiito ake nyēē kichunkutoot.

⁴ Nto kuuyu kimāmii :bārooyinto nyēē kiimuuchē :bichoo kukasee Yēesu, kubeeta chiichoo ākoy kōōto barak ānkubut kēsyeekuut kutook yēē kiimuuchē kōōyokooytēē chiichooto. Kōōyokooyto chiichoo kumii tiirbeet ākoy yēē kimii :Yēesu. ⁵ Yu kakas :Yēesu kule kiikoosēē keey :bichoo inee, kumwoochi chiichoo kichunkutoot kule, “Wēnyoo, / kāākēēnyōōwuung' kaat ām choolwookātēēng'uung'.”

⁶ Kimii yooto :kāānēētikaab kiruutēk alake chēē kiing'unying'uung'tōōs kumwooyē kule,

⁷ “Ām nee yu ng'ālōolē :chiichi kuu nyi? Kāyib keey kule inee ku Yēyiin sōō? Ng'oo :nyēē imuuchē kunyōōchi biiko kaat ām choolwookātēēng'waa, yoo mā Yēyiin nkit?”

⁸ Nteenee kōōnkēt :Yēesu ām tāmirmiryēēnyii kiyēē kimii kōōsōōtē :kāānēētichoo. Kumwoochi kule, “Ām nee soosoot :akweek kuu nyooto?”

⁹ Kuskus nkōnō? Āmwoochi chiichi chunkutoot kule, / Kākēēnyōōwuung' kaat,' nto kule, 'Ng'eet, ankiinam tiirbeeng'uung', ānkiiwēesyēt'?

¹⁰ +Mookas raat kule āboontē :anii, *Wēritaab Chii, kāāmuukēywēēk ām kōōrooni chēē āmuuchēē ānyōōchi biiko kaat ām choolwookātēēt.”

¹¹ Yooto bakeenke kumwoochi :Yēesu chiichoo kule, “Yy-oony, ankiinam tiirbeeng'uung', ānkiiwēēchi keey kaa.”

¹² / Kēēmwoochinē chiichooto kichunkutoot kuu nyooto, kung'ēētē ānkunāmē tiirbeenyii ānkuwēēchinē keey, kukasē :biiko tukul. Kiilat :biiko ankookaasta Yēyiin, kuuyu ki ng'al :choo chēē kimānāāyēyākiis bēsyēēt ake.

*Chāmē :Yēesu mbo biiko chēē -/mākiiriiku
(Mataayo 9:9-13; Luuka 5:27-32)*

¹³ Nto mii bēsyēēt ake, kuwo :Yēesu subak sakaramteetaab Tōōliilēētaab Kalilaaya. Kirub :biiko chēē chaang' ankooneet :inee ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

14 Kutākumii kuwēēsyētootē, kukas chiito ake nyēē kimii kēēbuur kēryō kōōruruuchē *syuuruut. /Kikēēkuurēē chiichoo Laawi araab Alfaayo. Kumwoochi :Yēēsu kule, “Rubwaa!” Kung'eet :Laawi ankurub.

15 Kuwēēto keey :Yēēsu lētuunoo rubiikyii, kāāruruukikaab syuuruut chēē chaang' ākoo mbo biiko chēē /kikeetay choo kiboontootē keey tukul ānkubokwoomiis kaab Laawi.

16 Yu kakas *:Farisaayeeek alake chēē ki kāānēētikaab kiru-utēk kuu nyotoo, kumwoochi rubiikaab Yēēsu kule, “Ām nee yu āmiisyē :chiichi ākoo kāāruruukichu bo syuuruut ākoo mbo alak chēē -/mākiiriiku?”

17 Kumwoochi :Yēēsu kāānēētichoo bo kiruutēk kule, “Chēēng'ootē :biiko choo imnyoontōōs kāānyooyiintēēt. Nteenee māchēēng'ootē :choo sobchootiin. Kyāāchōōniī :anii chāākuurē biiko choo choolwookēnootiin, mēēbērē choo isōōtē kule churtootiin.”

Kāānēētiisyēētaab Yēēsu nyēē lēēl

(Mataayo 9:14-17; Luuka 5:33-39)

18 Kikirē ām bēsyōōsyēchooto :rubiikaab Bātisāniintēēt Yoowaana ākoo Farisaayeeek āmiisyēēt. Nto mii yoo, kukwoonchi :biiko Yēēsu ankuteebee kule, “Ām nee yu kirē :rubiikaab Yoowaana ākoo choo bo Farisaayeeek āmiisyēēt, āmēēbērē kirē :cheekuuk?”

19 Kukētyinēē :Yēēsu bichoo tyoonkōōchēēt kule, “-Mēērukuutē keey :chōōrōōnuutēkaab saanteetaab leekwa ām saakweetaab kooyēēy yoo mii :saanteetaab leekwa.

20 Makuyit :bēsyēēt nyēē +/mākiinēmuneē saantaanaa wōlēē mii chōōrōōnuutēkyii. Ku yotoo :yēē makoorkuut keey :chōōrōōnuutēkyii.”

21 Kumwoochi subak tyoonkōōchēēt ake kule, “-/Mākēētilē ankeet nyēē tākulēēl /ānkēēkinēē sireet nyēē yoos. Yoo /kakeeyey kuu nyotoo, kusirinyāktōōs :ankaanaa ānkung'ēti yotoo kubarayiit :koong'ta miisin.

22 Nto subak -/mākēēroonkyinē kibkeetiis chēē /kātākēēyēyē wōōnkit nyēē yoos, kuuyu yoo kakuut :kibkeetiisyechaa, kung'ētyēē wōōnkoo kuwasta keey *:tifaayiik. Nteenee māchāktōōs /kēēroonkyinē tifaayiik choo /kātākēēyēyē wōōnkit nyēē lēēl.”

Bāwu :Yēēsu bēsyēētaab Sabaato

(Mataayo 12:1-8; Luuka 6:1-5)

23 Nto mii bēsyēēt nyēē ki *Sabaato, kumur :Yēēsu ākoo rubiikyii mbareetaab nkoonuuk. Kumii kumurē yotoo, kuswech :rubiikyii mētēwookaab nkoonuuk, kubiiriir ankwaam.

24 Yu kakas *:Farisaayeeek alake chēē kimiitē yooto kiyēē kayey :rubiichoo, kumwoochi Yēesu kule, “Kas! Ām nee yu mii :rubiikuuk kwiiryēē kiruutyēēt nyoo yēētē /kēēkēsiiis ām bēsyēētaab Sabaato.”

25 Kukētyi :Yēesu Farisaayeechaa kule, “Manoosuman :akweek, yoo ki-iryēē :Bāytooyiintēēt *Tāwuti kiruutēk, yoo kyoomē :kēmēwuut ākoo biiko choo kiboonto keey?

26 Yoo ki *kibkōrōs nyēē wōō :Abyataar, kuwo :Tāwuti *Kōōtaab Yēyiin / ānkiikoochi mukaatiinek choo / kikēēchāmchinē mbo *kibkōrōs nkit. Kyaam :Tāwuti mukaatiinechaa ānkōōkoochi nkicheek biiko choo kiboonto keey.

27 Kunyoo, bāwu :chiito Sabaato āmēēbērē bāwu :Sabaato chiito.

28 Kunyi, bāwu *:Wēritaab Chii bēsyēētaab Sabaato.”

3

*Kiisooibiis :Yēesu ām bēsyēētaab Sabaato
(Mataayo 12:9-14; Luuka 6:6-11)*

1 Nto mii bēsyēēt ake, kōōwut subak :Yēesu *kōōtaab saayeeet. Kimii :chiito ake kōyooto nyēē kisōnkōchoot :āwut.

2 Kimii yooto :nkicheek *Farisaayeeek chēē kimāchē kukas yoo kēēsoobiis :Yēesu ām bēsyēētaab *Sabaato subokōōyyoong'tēē kōōk.

3 Yu kakas :Yēesu chiichoo kisōnkōchoot :āwut, kukuur kuchō taay. Nto yityo,

4 kuteebee bichoo kule, “Chām wēēch :kiruutēkyoo /keeyey kiy nyēē karaam ām bēsyēētaab Sabaato, nto nyēē miyaat? / Kiisooibiis, nto /kēēbākākiis?” Kisiisyo :bichoo.

5 Kōōrōōtoot :Yēesu bichoo nyēē kāng'woonchi, kuuyu kimātinyē :icheek kiisayta. Kumwoochi chiichoo kisōnkōchoot :āwut kule, “Chuul āwut.” Kuchuulē kuu nyooto, kukārāmiitu :āwut.

6 Kukāsē :Farisaayeechaa kuu nyooto, kung'ēētōōs, bokutu-uytōōs ākoo biikaab *Erōōtē kusat koowaang'ta Yēesu.

Kikwoonchi :biiko chēē chaang' Yēesu

7 Nto mii yoo, kuwo :Yēesu ākoo rubiikyii ākoy Tōōliilēētaab Kalilaaya. Kirub :biiko chēē chaang' chēē kikwoonēē komoswookik alak chēbo yēēmēētaab Kalilaaya.

8 Kibo :alake chēē chaang' *kiriinkēētaab Yēerusālēm ām yēēmēētaab Yuuteeya ākoo komoswookik alak chēbo yēēmoonoto. Kikwoonēē :alake yēēmēētaab Itumeeya, kukwoonēē :alake yēēmōōsyēk chēē kimii biitēētaab āynēētaab

Yoortaan. Nto alak kibo yēmēetaab Tiirō ākoo Sitōōn. Kikwoonii :bichoo bokukāsē kiyēē kimii :Yēesu kuyēyē.

⁹ Nto kuuyu kikiikuchaang'it :biiko ānkimii kāwunuk keey kut kāākuriikyī :Yēesu sakaramteetaab tōōlilēēt, kōōyookto :Yēesu rubiikyī bokuyib mwēēnkēēt sukung'eet kōōnēētiis kumii kēēbuur mwēēng' ām tōōlil.

¹⁰ Kiwunuk keey :biiko chēē kimnyoontōōs sukutiiny Yēesu, kuuyu kikiikōōsoob :inee biiko chēē chaang'.

¹¹ Kimii :biiko chēē kiyyimē :tāmirmirook chēē miyootēch. Ki yoo kakas :tāmirmiroochoo Yēesu, kuyēyē bichoo kukutuny ām taayeetaab Yēesu ānkōōnchōōyīis kule, “Inyīing' Lakwataab Yēyiin!”

¹² Kiker koong' :Yēesu tāmirmiroochoo miyootēch -mēēboor wōlēē kiwuu :inee.

*Kikwey :Yēesu lēbkēēyik taman āk āyēēng'
(Mataayo 10:1-4; Luuka 6:12-16)*

¹³ Nto mii bēsyēēt ake, kukwey :Yēesu biikyī ānkuwēēto lekem.

¹⁴ Bichooto ku taman āk āyēēng' ānkukuurēē chooto *lēbkēēyik. Kimāchē kule kōōbuurtooy keey sukōōyooktooy bokwoomtootē lōkōōywēk chēē kāroomēch

¹⁵ ānkōōkoochi mbo kāāmuukēywēēk chēē ibēbēētēē tāmirmirook chēē miyootēch kung'ēētyēē biiko.

¹⁶ Lēbkēēyichoo taman āk āyēēng' choo kikwēyē :Yēesu ku: Simōōni nyēē kitoochi :Yēesu kaayneet ake kule Bētērō,

¹⁷ Yāākōbō araab Sebetaayo ākoo ng'eetaabkaamet Yoowaana. Kikuur :Yēesu bichoo tukwaay kule 'Bōnēērēkē'. (Kaayna nyēē ibooru kule murēnēētaab iileet.)

¹⁸ Chuut alak ku Antereeya, Filibō, Baatolomaayo, Mataayo, Toomaas, Yāākōbō araab Alfaayo, Taataayo, Simōōni Kananaayo, (kiibooru kaaynaani bo Kananaayo kule ki murēn nyēbo booryēt)

¹⁹ ākoo Yuuta Iskaryoot nyoo kichokuchoomtooy Yēesu lētuunoo.

*/Kikiisōōtē kule kiikubun :mēt Yēesu
(Mataayo 12:24-32; Luuka 11:15-23; 12:10)*

²⁰ Yu kang'eete :Yēesu lekem, kooyeey Kaabernaam. Kirub :biiko chēē chaang' subak kut kimēēmuuchē :inee ākoo rubiikyī kwoomiis.

²¹ Yu kāyityi kaamet ākoo mbo ng'eetaabkaamet :ng'aleechaa, kuba kumāchē bokukwēryoon kuchō kaa, kuuyu /kikēēmwooyē kule kiikubun :mēt.

22 Kimii :käänēetikaab kiruutēk alake chēē kikwoonēē Yēerusālēēm bokukāsē kiyēē kiinēētē :Yēesu. Kimwooyē :käänēetichoo kule, “Kookunam chiichi :Bēēlsēbuul nyoo kääyyoong'iintēetaab tāmirmirook chēē miyootēch. Nyooto :nyēē miitē kōōkoochinē nkuruuk chēē kwētēē tāmirmirook chēē miyootēch.”

23 Yu kakas :Yēesu kuu nyooto, kukuur käänēetichoo ānkōōboorchinēē ng'al tyoonkōōchoy. Kiteebēe kule, “Imuuchē :Kibrōkōsyoontēēt kukwet tāmirmirookyii?

24 Yoo kaakubchey keyy :lukēetaab booryēt nyēbo kōōrēt ake, ankubar keyy nkit, ibuurtooy ānō :kōōroonoo? Māburyētē?

25 Nto kubo kwaak yoo kākakutooytoochiin :kayta ake, mābotē :kayaa?

26 Kunyoo, yoo kākakukōōno :Kibrōkōsyoontēēt kāmūukēywēēk chēē ākwētēē lukēēnyii, mābotē :bāytooyiisēēnyii?

27 Mii :ng'oo nyēē imuuchē kōōwut kaytaab chii nyēbo nkur ānkōōnēmūnēē tukuukyii? Yoo kamarat chiichoo, mākooy kōōnēmūnēē tukuukyii.

28 Kāmwoowook, imuuchāktōōs kunyōōchi :Yēyiin kaat chii ām choolwookātēēnyii tukul āk mbo kōchōōng'nāt ake tukul.

29 Nteeneē -/mākēēnyōōchinē kaat chii nyoo kōchōōnkyinē Tāmirmiryēetaab Yēyiin. Kunyoo, kiikurat chiichoo :choolwookātēēt ākookoy.”

30 Kimwooyē :Yēesu ng'aleechu, kuuyu kiintosuur :bi-choo Tāmirmiryēetaab Yēyiin kumwooyē kule boonto :Yēesu *tāmirmiryēt nyēē miyaat.

Ng'oo man :nyēē tuubchēē Yēesu?

(Mataayo 12:46-50; Luuka 8:19-21)

31-32 Kimii :biiko chēē chaang' kēēruuukyi keyy Yēesu. Yooto, kuyit :kaamet ākoo mbo ng'eetaabkaamet ānkōōyookto /kēēkuurchi Yēesu kuchō saang', kuuyu kimāmii :bārooyinto wōlēē kiimuuchē kukasee inee. /Kēēmwoochi Yēesu kule, “Mii kukuuriing' :koomēt ākoo mbo ng'eetaabkoomēt ām saang'.”

33 Kukētyi :Yēesu kule, “Moomo anii :ng'oo ānku mbo ng'eetaabiya anii :ng'oo?”

34 Kukasaakasta ānkulē, “Bichu kēēboontē keyy :chēē mbo ng'eetaabiya ānku moomo.

35 Chii ake tukul nyoo yēyē ng'aleek choo mächē :Yēyiin, ku nyooto :nyēē ng'eetaabiya anii, cheebiya anii ānku moomo anii.”

4

*Makerkey :teng'eek
(Mataayo 13:1-9; Luuka 8:4-8)*

¹ Nto mii bēsyeēt ake, kuwo :Yēesu subak sakaramteetaab Tōōliilēetaab Kalilaaya. Kiiruruuki keey :biiko chēē chaang'. Kunyoo, kōōwut mwēenkēēt ake ānkōōbuur ng'wēny nto yityo, kooneet bichoo kikiyyoong'iis ām sakaramteetaab tōōliilēēt.

² Kiineet biiko ng'aleek chēē chaang' kubuntēē tyoonkōōchoy.

³ Kimwooy kule, “King'eet :kāābātiintēēt ake kuyis nkoonuuk.

⁴ Yu kāyis, kōōsuuchi :alake kēēltaab too. Yooto kukwa :tāriitēk ānkukwēchi keey.

⁵ Kōōsuuchi :alake kitawēt wōlēē kitewerer :teng'nyaanteet. Kubiityo :choo areet akeenke,

⁶ nteenee yu kalay :asiista kubeel kuisyo kuuyu kimāmii wōlēē kinērchinē :tiikiitēk.

⁷ Kōōsuuchi :alake wōlēē miitē :kātook. Kubiityiin :choo āk kātōochoo kookiich keey kut kumayey :nkoonuuk āmit.

⁸ Nteenee kōōsuuchi :alake teng'eek chēē kāroomēch. Kibiityo :choo ankuyey āmiik. Kiyeyaatee āmiik chēē ng'ēri, chēē kāykāyēch, āk chēē choong'ēch.”

⁹ Yu keewaany :Yēesu tyoonkōōchoonoo, kumwooy kule, “Nyoo yēbē yiit, kukas.”

*Kiiboorchinē :Yēesu rubiikyii ng'aleek choo iyēēlootiin
(Mataayo 13:10-17; Luuka 8:9-10)*

¹⁰ Kuboonto keey :Yēesu rubiikyii taman āk āyēēng' ākoo rubiik chuut alak, kuteebēē :rubiichoo Yēesu kōōboorchi tyoonkōōchoonoo.

¹¹ Kumwoochi :Yēesu kule, “/ Kookeekweyaak akweek ōnkēt kiyēē iyeelaat kurubta keey āk wōlēē wuu :bāytooyiisyēetaab Yēyiin. Nteenee māukāsēē :alake ng'aleek tukul tyoonkōōchoy.

¹² Kuu yoo siraat kule,
'Nto yoo kakasee koong',
mākāsē kiy.

Nto yoo kāyēbchi yiit,
-mēēnkētē kiy.

Nto kikas :icheek ānkōōnkēt,
nto kiikuweek ām miyootyēēng'waa,
sukung'eet :Yēyiin,
kunyōōchi kaat.'†”

Kirārchi :Yēesu rubiikyii kiyēē ibooru :tyoonkōōchoonoo bo teng'eeek

(Mataayo 13:18-23; Luuka 8:11-15)

13 Nto kurubta keey āk tyoonkōōchēētaab nkoonuuchoo, kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule, “Ākoo māmōōnkēt kiyēē mwooyē :tyoonkōōchooni? Yoo māmōōnkēt mbo nyiitēnyi ii, +mōōnkētēē nee, naas, chuut tukul?”

14 Okany āboorwook. /Kikiikerkeeyee ng'ālyoontēētaab Yēyiin kēbuswēēchoo /kikēēyisē.

15 Kerkeey :biiko alake kēēltaab too. Kāsē ng'ālyoontēēt, nteenee chōōnii :Syeetaani areet akeenke ankusaree ng'ālyoontoonoo.

16 Kukerkeey :alake kitaweeet. Tooche ng'ālyoontēēt ām ng'erekweek,

17 nteenee chutitēē :ng'ālyoontoonoo kisich. Nto yoo / kākēēwēch / ānkēēwus, kubo ng'ālyoontēētaab Yēyiin, koochuchuuy keey.

18 Kerkeey :alake teng'eeek chēē kibiityēē :kātook. Kāsē ng'ālyoontēēt,

19 nteenee bēng'tēē tukuukaab kōōrooni āk muchastaab bāytit. Irēēwoonē :tukuuchoo ng'ālyoontēētaab Yēyiin kumayey kiy.

20 Kukerkeey :biiko alake teng'eeek chēē kāroomēch. Kāsē ng'ālyoontēēt ānkukiilchi. Yēyiisyēē :alake ng'ālyoontēētaab Yēyiin kuyi keey kisich, kuyi keey ām alak kukaykay, nto ām alak kuyi keey miisin.”

Okany kutook :lēbkēēyyēēng'woong'

(Luuka 8:16-18)

21 Kutas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, “Māmi :chii nyēē tābē taariit ānkōōkubuuyēē kērēbēēt, nto kōōkoochi kurērē, nteenee /kiikoochinē taariit yēē itōrōōroot sukooleb-keey kōōto.

22 Kunyoo, kiyēē wunyaat, mākutook. Nto kiyēē iyēēnoot, +/makeeng'aany.

23 Yoo yēbē yiit :chii, kukas.”

24 Kumwoochi :Yēesu subak kule, “Māchē ōyēbē yiit, ānkōōrōōtootē kiyēē /kēēmwoowook. Yoo kōōkoochi biiko alak lēbkēēyyēētaab ng'ālyoontēētaab Yēyiin, māukōōnook :Yēyiin lēbkēēyyēēt nyēē wuu nyooto, ānkumākutāswook ake.

25 Nyoo yēyiisyēē kiyēē boonto, +/mākēētāsyi ake, nto nyoo māyēyiisyēē, +/mākiinēmunēē mbo kiyēē boonto.”

Wōlēē nērtooy :bāytooyiisyēētaab Yēyiin

(Mataayo 13:31-32; Luuka 13:18-21)

26 Kitas taay :Yēesu kumwoochi biiko tyoonkōochēēt ake subak nyēē kiikerkeeyee bāytooyiisyēetaab Yēyiin. Kimwoochi kule, “Yisē :kāābātiintēēt nkoonuuk mbareen.

27 Rwēē kwēemooy ānkukāsu bēēt. Nteenee kumii :kēbuswēēk kubiitōōs kutēē yooto tukul āmēēnkētē :inee wōlēē biititooy.

28 Bārbāru :kēbuswēēchoo ankuyey kiriintōōk nto mii yoo kuyey mētewook chēē ām lētuunoo kuyēchi āmiik. Teng'eeek nkit :chēē inēērē kēbuswēēk kut kuyey āmiik.

29 Nto yoo kāākururyo :nkoonuuchoo, wokukēsiis :chiitaab mbareet.”

30 Kumwoochi :Yēesu bichoo subak kule, “+Maakerkeeyee nee bāytooyiisyēetaab Yēyiin? Nto tyoonkōōch nee :nyēē sāāboorunēē?

31 Oyēbchi yiit, baa. Miitē :kēbuswoontēēt ake nyēē / kēēkuurēē *aritaaliit. Mining' :kēbuswoontooni ām kēbus alak tukul choo /kēēchoonē.

32 Nteenee yoo kabiit, kukēēytēē keet alak tukul choo / kēēchoonē mbareen. Yēyē sokonaak chēē wōōyēch chēē tēēkyinē :tāriitēk kiyōōnchōōkwaa kuuyu iyēēlē :sokonaachaa ānkuyēchinē wuurwēēt.”

*Kiinēētēē :Yēesu biiko chuut alak tyoonkōōchoy
(Mataayo 13:34)*

33 Kyoomchi Yēesu biiko ng'ālyoontēēetaab Yēyiin kubuntēē tyoonkōōchook chēē wuu chuutēchu kurubta keyy āk wōlēē kitēēnto :ng'oomnātēēng'waa.

34 Kimwoochinēē choo kimā rubiikyii ng'aleek tyoonkōōchēēt. Nto yoo kiboonto keyy :inee rubiikyii nkit, kōōboorchinē choo ng'aleek tukul.

*Kiyey :Yēesu kuteeman :wusōōnēēt āk bēēko
(Mataayo 8:23-27; Luuka 8:22-25)*

35 Nto mii bēsyoonoto kosolēny, yu kaakoowaany :Yēesu kōōnēētiis, kumwoochi rubiikyii kule, “Okany kyaay tōōliilēēt kebe biitooniin.”

36 Kiwēētēē :Yēesu mwēēnkēēt āk rubiikyii ankurub :nkicheek mwēēnkōōsyēk alake chēē kimii yooto.

37 Kumiitē tōōliil kwēēn, kuchō :wusōōnēēt nyēē wōō ānkōōsooyēn mwēēnkēēt kusyōōlchi :bēēko mwēēng' kut kitaniiy.

38 Yooto tukul, kimii :Yēesu rwoo ām mwēēng' lēt. Bokoong'eet :rubiikyii kule, “Kāānēētiintēēt! -Mēēkāsē :inyiing' kule kākēēbēku?”

39 Kung'eet :Yēesu ānkōōburyoong'to wusōōnēēt āk bēēko. Yu kayey kuu nyooto, kusiis :wusōōnēēt ānkutēēmoon :bēēko.

40 Yooto, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Ntēē kōōmuuyē nyēē tēē nyi? Ākoo -mōōkoosēēnoo keey?”

41 Kiiywey :icheek Yēesu miisin, ānkulē, “Chii nee :chiito nyi kāsyinē mbo :wusōōnēt āk bēeko?”

5

*Kiisooob :Yēesu chii nyēbo tāmirmirooy chēē miyootēch
(Mataayo 8:28-34; Luuka 8:26-39)*

1 Nto mii yoo, kuyit :Yēesu ākoo rubiikyii saang'taab Keraasa ām biitēēt ake nyēbo tōōliilēēt.

2-3 Yu kāloong'unēē :Yēesu mwēēng', kuchuwunee :chiito ake nyēē kiboonto *tāmirmirook chēē miyootēch kochonkoosyek wōlēē /kikēēmuchinē biiko. Kimāmii :chii nyēē kitākōōmuuchē chiichoo ānkoo /kakeeratee nyōrōōrōōnik.

4 Ki yoo / kakeeratee biinkōōnik āwunnyēk / ankeeratee nyōrōōrōōnik kērēēnkōōk kung'ētyēē choo.

5 Kiinchōōyootēē wōloo bo kochonkoosyek ākoo wōloo bo lekemoosyek kwiimēn āk kuyyeech ānkuboochēē keey rwoontōōk.

6 Yu kākāsyi :chiichoo Yēesu yēē lōō, kulābātyi ānkukutunkyi.

7-8 Kumwoochi :Yēesu tāmirmiroonoo miyaat nyi kiiyiimē chiichoo kule, “Chuwu!” Kubōloobōl :chiichoo kumwooyē kule, “Imāchēēnoo nee oō, Yēesu Lakwataab Yēyiin, nyoo Iyweyaat. Āsooyiing' ām kaayneetaab Yēyiin kule -'meenyalilaa.”

9 Kuteebēē :Yēesu kule, “/Kēēkuurēēning' ng'oo?” Kulē, “/Kēēkuurēēnoo 'Lukēēt,' kuuyu kēēchoong'ēch.”

10 Kisaaysaay :tāmirmiroochoo Yēesu kut kukētyinē keey kumakeekwetee icheek saang'aata.

11 Kimiitē :ākwootiitaab tōōrōōk kwookēētēē yēbo lekemeet nyēē kilēēkitēē yooto.

12 Kusoom :tāmirmiroochoo Yēesu kule, “Ichām wēēch kiiwut tōōrōōchuut.”

13 Kuchāmchi :Yēesu. Kuchuwu bakeenke ānkōōwutē tōōrōōchoo. Kiitiroomiis :tōōrōōchoo kiyitē kisyēērōōk āyēēng' bokōōtuultēē keey lekem ānkōōsuuchi tōōliil kubēk.

14 Kimii :biiko alake chēē kiriibē tōōrōōchoo. Yu kakas kiyēē kiyeyakay, kulabat bokwoomchi biikaab saang'aa tukul. Kukwa :biiko bokukas kiyēē kayeyakay.

15-16 Bērē kuyit yēē kimii :Yēesu, / kēēmwoochi kiyēē kiyeyakay ām wōlēē mii :chiichoo kiboonto tāmirmirook chēē miyootēch ākoo kiyēē kyaam tōōrōōk. Yooto, kukas chiichoo kukaakukaramiit ānkēēbuur ng'wēny koolaakaat. Kiiywey :bichoo Yēesu,

17 ānkumwoochi kule, “Ng'eetee kōōrēēnyoo.”

18 Kumii :Yēesu kuloonyē mwēēng', kusoom :chiichoo /kiki-isoobē kule, “Kany keebeete keey tukwaay.”

19 Kumwoochi :Yēesu kule, “Iwē kaa ānkuwēēmwoochi biikwook kiyēē kāākuyēwuung' :Yēyiin kubo kiisaynyii.”

20 Kunyoo, kyaamtaatee :chiichoo yēēmoonoo bo Teekabooli kiyēē kiyēchi :Yēesu. Kiilat :biiko tukul ng'aleechaa.

*Sobē :chii nyoo ikoosēē keey Yēesu
(Mataayo 9:18-26; Luuka 8:40-56)*

21 Kiiyeeyee :Yēesu mwēēnkēēt ākoo rubiikyii ākoy bitoonoo kikwoonēē. Yu kayit, kukwa :biiko chēē chaang' ānkōōruruukyi keey. Kutākumii sakaramteetaab tōōliilēēt,

22 kuchō :kāāntōōyiintēēt ake nyēbo *kōōtaab saayeet nyēē /kikēēkuurēē Chāyirō. Yu kayit yēē kimii :Yēesu, kukutuny.

23 Yooto, kuriirchi Yēesu kule, “Ātinyē chēēbnyuu nyēē imnyoonē ankaakulalakay miisin. Chōō, baa, chēētiinyēē āwung'uung' nto anyuun kusob :lakwanyuu.”

24 Kucham :Yēesu ānkuwēēto keey.

Kirub :biiko chēē chaang' miisin kut kōōkiichootē keey.

25 Kimii yooto :koorkēēt ake nyēē kikiikumnyaan kēnyiiisyeēk taman āk āyēēng' kusāyē :korotiik.

26 Kikiikōōbootyi tukuuk tukul chēē kiboonto cheebsaakitiis chēē chaang' āmāsobē. Kitāsē taay :bōōrto kumiyātiitu miisin.

27-28 Kikiikukas /kyoomtooy Yēesu. Yooto kumwoochi keey kule, “Yoo kāātiiny mbo sireenyii baateey, kāāsob.” Yu keesoot kuu nyooto, kuchō ām lēt ānkutiiny sireetaab Yēesu.

29 Kōōyyoong'iis :korotiik. Kukas ām bōōrnyii kule kāākusob.

30 Yu kēēnkēt :Yēesu ām tāmirmiryēēt kule kāākōōsoobiis :kāāmuukēywēēkyii, kuweech keey ankuteeb kule, “Ng'oo :nyēē kāākutiiny sireenyuu?”

31 Kumwoochi :rubiikyii kule, “-Mēēkāsē kule chaang' :biiko yoo imiitē ānkiitēēbē kule ng'oo :nyi kātiinying'?”

32 Kukasta :Yēesu kumāchē kōōnkēt chiichooto kātiinyē sireenyii.

33 Kuuyu kiinkēt :koorkoonoo kiyēē kaakuyeyakay ām bōōrnyii, kuchō nyēē kaakubootan ānkukutunyēē taayeetaab Yēesu ānkumwoochi kiyēē kaakuyeyakay ām soboonnyii.

34 Kumwoochi :Yēesu kule, “Chēē, 'kēēsob kuuyu 'kēēkoosēēnoo keey! Mākoy tawokooyiimiing' :bōōroo subak. Iwēētē bāybooyēēt.”

35 Kutākumii :Yēesu kung'āloolē, kukwaanee :biiko alake kaab kāāntōōyiintonoo bo *kōōtaab saayeet ānkumwoochi kule, “Kaakume :lakwang'uung'. -Mateemakee kiy kāānēētiintēēt.”

36 Kisiil yit Yēesu :ng'aleechaa. Yoto kulēenchi kāāntōōyiintonoo, “-Mēemuy, ikaaseenaa keey.”

37 Mānāwēeto :Yēesu biiko tukul nteenee kichāmchi baateey Bētērō, Yāākōbō āk Yoowaana nyoo ki ng'etaabkaametiitaab Yāākōbō.

38 Yu kayit kukas kāānchōōytaab biiko chēē kibirtooy keey, kuriirtōōs ānkwoomē mbuy.

39 Kuwo kō ānkulē, “Kiy nee nyēē obirtoochinē keey? Ōnchōōchinē nee? So, obērē kaakume :leekweet? Ntēē mii kāruchi keey baateey.”

40 Yu kamwa :Yēesu kuu nyotoo, kuroorchi :biiko. Kukwet :Yēesu biiko tukul kuba saang' ānkukuur sikiikaab leekweet ākoo rubiichoo ki sōmōk ankuba :tukul yēē kimii :leekweet.

41 Kunam :Yēesu lakwanaa āwut ānkulē, “Ng'eet, baa oō, chēē!”

42 Kung'eet bakeenke :chēēboo ānkuwēesyēt. Kiboonto lakwanaa kēnyiisyēk taman āk āyēēng'. Kinam biich kuut.

43 Kiikiimchi :Yēesu bichoo mabokwaamtaat ng'aleechaa ānkumwoochi sikiik kubay leekweet.

6

Kitay Yēesu :biikaab saang'nyii (Mataayo 13:53-58)

1 Nto lētuunoo, kung'eetee :Yēesu yoto ākoo rubiikyii ankooyeey Nāāsārēēt wōloo kinērēē.

2 Yu ki bēsyēetaab *Sabaato, kuwo *kōōtaab saayeeet ānkōnēētiis. Kiilat :biiko tukul chēē kiyēbchi yit ng'aleechaa ānkulē, “Kinyoorta ānō :chiichi ng'aleechu? Ng'oomnān nee :nyēē /kikiikoochi chiichi? Kāāmuukēy nee :chēē boonto :inee sukuyēyē ng'al chēbo kwōng'uu?”

3 Ntēē kiinkētē chiichi! Mā kāātoong'iintēēt wēeroo bo Maaryaa? Mbo ng'eetaabkaamet oob :Yāākōbō, Yōōsē, Yuuta ākoo Simōōni? Mā mbo cheebkaamet chu kēēboontē keey ām yu?” Kunyoo, kitay :bichoo ng'aleekaab Yēesu.

4 Kumwoochi :Yēesu kule, “/ Kēēkoonyitē *wōōrkooyoontēetaab Yēyiin, nteenee -/ mākēēkoonyitēē saang'nyii āmākoonyitē :tilyōōnuutēkyii ākoo mbo biikaab kōōng'waa.”

5-6 Kiilat :Yēesu, kuuyu kitay :bichoo kōōyēnchi ng'aleekyii. Manaayey ng'al chēē tyaa chēbo kwōng'uu. Kitiinyēē biiko chēē ng'ēri chēē kimnyoontōōs āwunnyēk ānkōōsoob. Yoto, kuwo soong'wēk alak wokōōnēētiis.

Kiiyookto :Yēesu rubiikyii taman āk āyēēng'
(Mataayo 10:5-15; Luuka 9:1-6)

⁷ Nto mii bēsyēēt ake, kukuur :Yēesu rubiichoo ki taman āk āyēēng' kumāchē kōoyookto kubeetaate āyēēng' āyēēng', bokwaamtaat ng'ālyoontēetaab Yēyiin. Kumanaaba, kumwoochi :Yēesu kule, “Kāākōōnook kāāmuukēywēēk ōbēbēētē tāmirmirook chēē miyootēch kung'eētyēē biiko.”

⁸⁻⁹ Kumwoochi subak kule, “Kunam :chii kirōknyii. -Moonam āmnyoo, lool, beesyaa, sira nto mbo kwēyōōn.

¹⁰ Yoo kataachaak :chiito ake ām kanyii, ōbuur kayaata ākoy ōng'eētyēē saang'aata.

¹¹ Nto yoo koobe saang'ta ake amataachaak :biiko anku-tay kukas kiyēē ōmwooyē, olelekte tēertit ām kwēyōōnikwook kōōboorchi kule tākōōbuurto ng'ōōkisng'waa, nto yityo, ōbēēchi keey.”

¹² Kibokwoomchinoot :rubiichoo biiko kuweeksee miyootyēēt.

¹³ Kiibēbēeto tāmirmirook chēē miyootēch chēē chaang', ankooyiilee mwaayta biiko chēē chaang' choo kimnyoontōōs ānkōōsoob.

Kyaam mēt :Ērōōtē kule ki ng'oo :Yēesu
(Mataayo 14:1-12; Luuka 9:7-9)

¹⁴ King'alaalee :biiko chēē chaang' Yēesu kut kuyityi Bāytooyiintēēt *Ērōōtē :ng'aleechaa. Kimwooyē :biiko alake kule, “Kaakung'eetee :Bātisāniintēēt Yoowaana meet, suku inee :nyi mii kuyēyē ng'aleechu /kiilātē tukul.”

¹⁵ Kulē :alake, “Acha! Wōōrkooyoontēēt *Eliiya :nyi nyēē kāākōōyēēw.” Nto alak kumwooyē kule, “Wōōrkooyoontēetaab Yēyiin :nyi nyēē kerkeey āk *wōōrkooyik choo kibo kēny.”

¹⁶ Yu kakas :Ērōōtē kuu nyooto, kumwooy kule, “Ākoo kookung'eetee :Yoowaana meet, chiichoo kyāāchwēntooy mēt!”

¹⁷⁻¹⁸ Kimwooy :Ērōōtē kuu nyooto, kuuyu ki inee :nyi kibākāchē Yoowaana. Nto wōlēē kichōōnto :meetaab Yoowaana kimii kule: Kiboonto :Ērōōtē ng'eetaabkaamet nyēē /kikēēkuurēē Filibō. Kitinyē :Filibō koorkēēt nyēē /kikēēkuurēē Erootyaa. Kung'eet :Ērōōtē koomut koorkoonoo kutākusobē :Filibō. Yu kakas :Yoowaana kiyēē kiyey :Ērōōtē, kutuukyi kule, “Makaraam kōōnti :chii koorkēetaab ng'eetaabkaamet, yoo tākusobē :nyiin.” Yu kāmwooy :Yoowaana kuu nyooto, kunam :Ērōōtē ankukerta kō.

¹⁹ Kiwēch :Erootyaa Yoowaana kut kumach mbo kule /keebakach nteenee kimēēmuuchāktōōs.

20 Kiiwēyē :Ērōōtē Yoowaana, kuuyu ki chii :Yoowaana nyēbo man, ānki churtaat. Ānkoo kiiyiimē mēt Ērōōtē :ng'aleekaab Yoowaana, kitākuyēbchinē yiit kiyēē kimwooyē.

21 Nto mii bēsyēēt ake, kunyākyi Erootyaa :bārooyinto. Kiyey :Ērōōtē saakweet nyēē king'erēkyinēē bēsyēēt nyēē / kikēēsichēē. Kikuur :Ērōōtē biikyii chēē wōōyēch. Kikuur mbo kāāntōōyikaab lukēētaab booryēēt ākoo biiko alak chēē kitookunootiin ām Kalilaaya.

22-23 Kichō :chēēbtaab Erootyaa ānkutumēē yooto koong'ereech Ērōōtē āk tāyēēkyii. Kōōwoolchi keey :Ērōōtē kule, “Ātuwēnēning' kiy ake tukul nyēē imāchē kubo ng'erekweekyuu ām wōlēē kēētuumtē! Ānkoo yoo imāchē kereeryaanteetaab tukuuk tukul chēē āboontē, ākōōniing'!”

24 Yu kakas :chēēboo kuu nyoo, kuwo wōlēē mii :kaamet ankuteebee kule, “Moomo, waamwaayte / kēētuwēnēēnoo nee?” Kukētyi :kaamet kule, “/ Kēēkōōning' mētitaab Bātīsāniintēēt Yoowaana.”

25 Kooyeey :chēēbi areet akeenke wōlēē mii :Ērōōtē ānkumwooy kule, “Āmāchē ikōōnoo mētitaab Yoowaana / kēēyibunēē kibseesweet areet akeenke!”

26 Kuteryekta :mukuulēytaab Ērōōtē. Nteenee kuuyu kiki-ikoowaal keey ām taayeetaab tāyēēkyii, kuchāmchiin.

27 Kōōyookto :Ērōōtē riibiintēenyii kuwo wōloo /kikeekerta Yoowaana wokuchwen kaatit ānkuyib mētīt.

28 Kuyibunēē :nyoo mētoo kibseesweet ānkōōkoochi chēēbi. Kunam :chēēboo ānkuyibchi kaamet.

29 Yu kakas :rubiikaab Yoowaana kule kaakume, bokumuy.

*Kibay :Yēēsu biiko chēē kikēēytēē kisyēērōōk muut
(Mataayo 14:13-21; Luuka 9:10-17; Yoowaana 6:1-13)*

30 Yu kēēyēēw :lēbkēēyichoo ki taman āk āyēēng' choo ki-yiyoocktooy :Yēēsu, kumwoochi inee kiyēē kibokuyey āk nyēē kiineet.

31 Yooto tukul kiiliichinē keey biiko chēē chaang' Yēēsu kut kimāmii :bārooyinto nyēē kyoomiisyēē āk rubiikyii. Kumwoochi rubiikyii kule, “Keebe wōlēē mālēēkitēē :chii, subōōmuuny kisich.”

32 Kung'eētyo ankubeete mwēēnkēēng'waa kutākyinē keey wōlēē kimālēēkitēē :chii.

33 Nto yu kakas :biiko kuwēētii :Yēēsu, kulabat koosaab sakaramteetaab tōōliilēēt kwoolāk taay. Kumii :bichoo kubēētii, kutuuytōōs ākoo biiko alak chēē kiminyē kiri-inkōōsyēk choo kimurē :icheek. Kulumchinē :nkicheek baanaa.

34 Nto yu kãwokuyit :Yēesu ākoo rubiikyii komosta nyi kimāchē bokōomuunyēē, kurēkunēē mwēēng'. Bērē kukas :Yēesu bichoo kēēruuuch keey kumii kukānyiiyē, kuriiree, kuyu kikerkeey kēēchiir chēē māboonto ākiin. Koonet bichooto ng'aleek chēē chaang'.

35 Kumii kwiimēnē :kōōrēēt, kubēēchi Yēesu :rubiikyii, ānkumwoochi kule, "Nto yu kãakwiimēn, ānkēēmiitē suurkwēēn.

36 Mwoochi bichu kuroot bokucheeng'aat kiyēē kaal sukwaam."

37 Kukētyi :Yēesu kule, "Ōkoochi :akweek kiyēē kaam." Kuwēēkyi :rubiikyii kule, "Imwooyē kule bokyaal mukaatiinek chēē yēmē bichu tukul? Chaang' :beesaanik choo misin!"

38 Kuteebee :Yēesu kule, "Ata mukaatiinek chēē ōboontē? Obe bookas." Bērē bokukas :rubiichoo, kunyōōr mukaatiinek muut āk *burburiinēk āyēēng' baateey.

39 Kumwoochi :Yēesu rubiikyii kumwoochi biiko kutetaatee keey lukōōsyēk ānkutēbēē ng'wēny yēbo saateey.

40 Kutetaatee keey konom konom ām tētutētēk bokol.

41 Kunam :Yēesu mukaatiinechaa ki muut ākoo burburiinēk āyēēng', kukas barak, ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy. Nto yityo, kubcheyaabchey mukaatiinechaa ānkōōkoochi rubiikyii kōōkoochinoot biiko. Kubcheyaabchey nkicheek burburiinēchoo āyēēng' ānkōōkoochi biiko.

42 Kyoomiis :biiko tukul kut kubiyoon'g'iis.

43 Nto mii yoo, kōōruuuch :rubiik kaatuukanik koonyiit kērēboonik taman āk āyēēng'.

44 Biiko chēē kyaam āmiichu ku :murēnik kisyēērōōk muut.

Kiwēēsyētēē :Yēesu bēēko barak

(Mataayo 14:22-33; Yoowaana 6:15-21)

45 Yu keewaany :rubiik kōōruuuch kaatuukanik, kumwoochi :Yēesu kulaany mwēēnkēēt koonto Beetsaaya, kutākōō-āmiisē :inee biiko.

46 Yu kaakuba :biiko, kuwo :Yēesu lekem ankuwokusaay Yēyiin.

47 Kutuuyiitu :kōōrēēt, kitākumii :mwēēnkēēt baan, nteenee kimii :Yēesu nkit lekem.

48 Kiwusē :yoomeet nyēē nyikiis kuchōōnēē taay. Kiinkētē :Yēesu kule kimii kãwuuyiityi rubiikyii kukwaany bēēko. Nto yu kãng'ēēyēn :kōōrēēt, kuwēēsyētēē bēēko barak kutākyyi keey rubiik.

49 Kukaakuriik :Yēesu, kukas :rubiik. Yooto kulē, "Chii ēē, nto āyiin?"

⁵⁰ Kumuuyo :tukul. Yooto, bakeenke kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule, “-Mōōmuuyē! Ōkāng'u! Nto yu anii nyoo.”

⁵¹ Kulaany :nkinee mwēenkēēt. Yu kalaany, kuteeman :yoomeet. Kiilat :rubiik miisin,

⁵² kōōboor kule ānkoo kikiikukas :icheek bāyiisyoonoo bo bi-iko kisyēērōōk muut, manaakoomuuch kubēēr Yēesu, ng'ālyoo nyēē tookunoot kule kiwuuyēch :mētēwookwaa.

*Kiisooob :Yēesu biiko ām Keneesareet
(Mataayo 14:34-36)*

⁵³ Kumii :Yēesu ākoo rubiikyii mwēenkēēt, kutākyi keey Keneesareet. Yu kayit wōlooto, /kiyyoong'to mwēenkēēt /ankeerat simeenaata.

⁵⁴ Yu kārēkunēē mwēenkoonoo, kōōnkēt :biikaab kōōroonooto Yēesu areet akeenke.

⁵⁵ Kulabataatee kōōroonooto tukul kumwaaytaat kule kāākuchō :Yēesu. Yu kakas :biiko ng'aleechu, /keekalabaan biiko choo kimnyoontōōs ām tiirboosyek kukwa wōlēē kimii :Yēesu.

⁵⁶ /Kikiimut choo kimnyoontōōs kukwa sōkōōniinēk ām soong'wēchoo āk kiriinkōōsyēchoo kiwēesyētēē :Yēesu. Kisaay :biiko Yēesu kutiiny :bichoo kimnyoontōōs *maaseek chēbo kotootookaab sireenyii sukuobcho. Kisob :chii ake tukul nyēē kitiiny maasechaa.

7

*Tooytoochiintōōs :Mākuutēkaab Yēyiin ākoo kiruutēkaab Farisaayeek
(Mataayo 15:1-9)*

¹ Nto mii bēsyēēt ake, kōōruruukyi keey Yēesu *:Farisaayeek alake ākoo kāānēētik alak chēbo kiruutēk. Kikwoonēē :bichu Yēerusālēēm bokukāsē kiyēē kiyēyē :Yēesu.

² Nyēē mā tyaa, kukas :bichoo rubiik alak chēbo Yēesu kwoomiisyēē āwunnyēk chēē /kimanaakiintasiim kuu yoo mwooyē :kiruutēkwaa.

³ Ām Farisaayeek āk Yuutayeek alak, kimāāmiisyē :chii ake tukul yoo mānāākōōtiliil āwunnyēk kuu yoo kimwooyē :booyikaab kēny.

⁴ Ki yoo kakwaanee :bichu kōōkwēēt ake, kimāāmiisyē yoo mānāākōōtiliil keey. Kirubē kiruutēk alak chēē chaang' chēbo booyikaab kēny chēē /kiintāsiimē tērēkōōkwaa.

⁵ Kubōlchi :Farisaayeekchaa ākoo kāānēētichoo bo kiruutēk Yēesu kule, “Nto yu āmiisyē :rubiikuuk, āmēēbērē itiliilē āwunnyēk kuu yoo mwooyē :kiruutēk?”

⁶ Kumwoochi :Yēesu kule, “Kibēēr *Isaaya yoo king'āloolē kurubta keey akweek choo ōyēyē keey kule ōchurtootiin ām yoo siraat kule:

‘Koonyitēēnoo :bichoo kuutuw,
āmāboontēēnoo moo.

⁷ Ānkoo kasaaya, -mākāsyinē,
kuuyu chōonēē :kānēētiisyēēng'waa wōlēē mii :biich
buch.”†

⁸ Kutas taay :Yēesu kumwoochi kule, “Ākoo karaam akweek sōō, yu kyoobakaakte mākuutēkaab Yēyiin ānkōōriib kiruutēkaab biiko?

⁹ Ōboontē ng'oomnātēēt ake nyēē ōsātyinē Mākuutēkaab Yēyiin komos soorub kiruutēkwook.

¹⁰ Kimwooy :siruutēkaab Muusa kule, ‘Iywey kōōn āk koomēt.’† Kumwooy subak kule, ‘Chii nyoo chubē kwaan nto kaamet, kunyoolchinē :meet.’†

¹¹ Nto akweek ōmwooyē kule, ‘Karaam yoo kēēkoochi :chii Yēyiin kiinyii kubo kōrōsēēk ām *Kōōtaab Yēyiin, kusiir yoo kātāyēētyēēchinēē kiyooto kwaan nto kaamet.’

¹² Kiy :nyoo nyēē kyooyeeteē chiichoo kuyēētyēēchi kwaan nto kaamet.

¹³ Kēēlto ake :nyi nyēē kyōōtub kiyēē kimwooyē :Yēyiin ankookeeree kiruutēkwook ānkōōtāsē ōyēyē ng'aleek alak chēē chaang' chēē wuu chooto.”

*Tukun nee chēē yēyē chiito kumātililiit ām taayeetaab Yēyiin?
(Mataayo 15:10-20)*

¹⁴ Nto mii yoo, kukuur :Yēesu biiko chēē chaang' ānkumwoochi kule, “Ōyēbchi yiit ānkōōsōōtyēēchi kiyēē āmwooyē:

¹⁵ Māyēyē chii :tukuuk choo iwutē moo kumātililiit, nteeneē yēyē :choo kwoonēē moo.”*

¹⁷ Yooto kubakaakta :Yēesu bichoo ankubeeta keey rubiikyii kayta nyēē kitēbunēē. Yu kayit wōlooto, kuteebee :rubiikyii Yēesu kōōboorchii kiyēē kāmwoochinēē biiko.

¹⁸ Kuwālchi :Yēesu kule, “Ākoo manookas :nkakweek kiyēē kāmwooyē! -Mōōnkētē :akweek kule kiyēē kēēwut mooyēētaab chiito kuchōōnēē saang', āmāyēyē chii kumātililiit?

¹⁹ Āmiik choo āmē :chiito mēēbērē iwutē mētinyii, ntee-nee iwutē mooyēēnyii nyēē makuwasta tukuuchoto kuba saang'.” (Kumwooyē :Yēesu kuu nyooto, kiibooru kule tiliilēch :āmiik tukul.)

† 7:7 Isa. 29:13 † 7:10 Chuy. 20:12; Kiruu. 5:16 † 7:10 Chuy. 21:17; Laawi.

20:9 * 7:15 Tāsyinē :siruutēk alake kērēywoontooni 16: Yoo yēbē yiit :chii, kukas.

7:15 Yēyuut. 10:15; 1Tēm. 4:4; Tiitō 1:15

20 Kumwooy subak kule, “Tukuuk chēē kwoonēē āriinyii :chēē yēyē kumātiliilit.

21 Kwoonēē :kāāsōōtēywēēk chēē miyootēch mētitaab chiito. Yēyē chiito kumarta, kuchōōrso, kurumiis,

22 kumooroong'nan, kusikorakay, kōōbērbēēriis, kuyēk kimuchasyaa, kuyey tuuyintaab moo, kuyeyaat seemseem-nyeet, kukāsē keey āk ng'al alak tukul chēbo bēērbēēryo.

23 Kunyoo, yēyuutēchu miyootēch tukul chēē yēyē chiito kumātiliilit ām taayeetaab Yēyiin.”

Kiyēētyēēchi :Yēēsu cheebyoosya nyēē kimā Cheebyuutayaa (Mataayo 15:21-28)

24 Nto mii yoo, kung'eetee :Yēēsu Kalilaaya ānkuwo ākoy saang'taab Tiirō ām kōōrēētaab Fōyinikē ānkōōwut kōōto ake. Kimāchē kule nto -mēēnkēt :chii ake tukul kule kāākuchō :inee. Nteenee kimēēmuuchē kut kuwuny keey.

25-26 Kimii :cheebyoosyeet ake nyēē kibo kōōroonooto bo Fōyinikē nyēē kimā Cheebyuutayaa. Kiboonto :cheebyoosyaani chēēbnii nyēē kiiyiimē *:tāmirmiryēēt nyēē miyaat. Yu kēēnkēt :cheebyoosyaanaa kule kāākuchō :Yēēsu, kuwo ānkukutunyēē taayeenyii ānkusoom wokōōbēbēēto tāmirmiryēēt nyēē miyaat kung'eetee chēēbnii.

27 Kukētyi :Yēēsu kule, “Kany kwoomiis :lōkōkyuu kurook. Makaraam / kiinēm āmnyoontēētaab lēēkōōk / ānkēēmētyi ng'ōōkin.”

28 Kulē :cheebyoosyeet, “Wuu nyooto oō, Mokoryoontēēt. Ntēē imuuchē mbo :ng'ōōkiik kukwey āmiik choo isuuytooy, yoo mii kwoomiisyē :lēēkōōk.”

29 Kumwoochi :Yēēsu kule, “Kuuyu 'kēēkoosēēnoo keey, kāāyēwuung' kuu wōloo 'kēēmāktooy. Kunyi, wēēchi keey, wēēnyōōru chēēbng'uung' kukaakung'eetee :tāmirmiryoonoo miyaat.”

30 Kuwo :cheebyoosyaanaa kaa. Kiwokunyōōr lakwanyii kukaakukaramiit ānkimii kāru ām kitiintiriit.

Kiisooob :Yēēsu chiito ake nyēē kimiing'aat ankubalyaat

31 Yu kang'eetee :Yēēsu saang'taab Tiirō, kumur *kiriinkēētaab Sitōōn ānkuwo ākoy Yēēmēētaab Teekabooli koong'asiis yēbo Tōōliilēētaab Kalilaaya.

32 Yu kāwokuyit wōlooto, kōōmutyi :biiko cheemiinyaanteet ake nyēē kibalyaat. Kisoom :bichoo Yēēsu kutiiny chiichoo suksesob.

33 Kunam :Yēēsu cheemiinyaantaanaa ankootabaanee wōlēē kimii :biiko. Nto yityo, kōōwutēē mooriik yiitiikaab chiichoo ānkung'utyi moorineenyii ānkutiinyēē ng'elyebtaab chiichoo.

³⁴ Kukas barak ānkulēēnchi chiichoo, “Iyaatakse anki-ityaakse!”

³⁵ Yu kāmwooy kuu nyooto, kuyootākiis :yiitiik, kootyaak :ng'elyebta koochuurta ng'aleek.

³⁶⁻³⁷ Ānkoo kiikiimchi :Yēesu biiko kule mamwaaytaat ng'aleechaa, kiilat :bichoo miisin ankwaamtaat kiyēē kikas. Kimwooyē kule, “Nto yu kaakuyey :Yēesu kiy ake tukul kukaramiit. Yēyē biiko choo miinkyootiin kukas ng'aleek ākoo choo bālyootēch kung'alaal nyēē karaam.”

8

*Kibay :Yēesu biiko chēē kikēēytēē kisyēērōōk ang'wan
(Mataayo 15:32-39)*

¹ Kimii :bēsyēēt ake subak yēē kiiruruukyi keey :biiko chēē chaang' Yēesu. Yu kaakoowaany :Yēesu kwoomchi bichoo lōkōōywēk, kukuur rubiikyii ānkulēēnchi,

² “Ntēē kaariiree bichu. Kōōkiibuurtē keey bēsyōōsyēk sōmōk, āmāmii :kiyēē āmē.

³ Kwoonēē :bichu alake lōōyin. Yoo kāmwoochi kuba āmēēbērē kāāchēēnkyi kiyēē kaam, ākoy kōōmiistoot alak :kēmēwuut ām kēēltaab too.”

⁴ Kumwooy :rubiikyii kule, “Ara nyōōrchinē ānō :chii mukaatiin ām suurkwēēnooni chēē /kakeebayee bichu tēē chu?”

⁵ Kuteebēē :Yēesu rubiichoo kule, “Ōboontē mukaatiinek ata?” Kulē :rubiik, “Tisab.”

⁶ Kumwoochi :Yēesu biiko kōōbuur ng'wēny. Kunam mukaatiinechaa tisab, kubirchi Yēyiin kōōnkōy ankubcheyaabchey ānkōōkoochi rubiikyii kōōkoochinoot biiko.

⁷ Kiboonto *burburiinēk chēē ng'ēri. Kunam :Yēesu burburiinēchoo, kubirchi Yēyiin kōōnkōy ānkōōkoochi rubiikyii kubcheytaat.

⁸⁻⁹ Kyoomiis :biiko chēē kiyitē wōloo bo kisyēērōōk ang'wan kut kubiyong'iis. Yu /kāākyoomiis kubēk, kōōruruuch :rubiik kaatuukanik koonyiit kērēboonik tisab. Lētuunoo, kumwoochi :Yēesu biiko kubēēchi keey

¹⁰ ankulaany :inee mwēēng' ākoo rubiikyii kutākyi keey saang'taab Talmanuuta.

*Kitay :Farisaayēek kōōyēnchi Yēesu
(Mataayo 16:1-4; Luuka 12:54-56; 11:29)*

¹¹ Nto miitē bēsyēēt ake, kukwoonchi Yēesu *Farisaayēek alake chēē kimāchē kukwiil ānkumwoochi kuyēchi kiy nyēbo kwōng'uut nyēē kēēboorchinēē kule boonto :inee

kāamuukēywēek chēē kwoonēē kibkōōnkōy. Kimiitē yooto kutyēmē.

12 King'woonchi Yēesu, ānkulē, “Lēyyē! Ām nee yu māchē :biiko alake kiy nyēbo kwōng'uat? !Kāamwoowok, māmii :kiy nyēē +/mākiiboorchi biiko chēē wuu chooto.”

13 Kubakaakta :Yēesu bichoo ankooyeey wōlēē kimii :mwēēnkēet kumāchē kuba ākoo rubiikyii komosta ake.

*Ōriibēē keey kiyēē bāyēēnook :Farisaayeeek āk Ērōōtē
(Mataayo 16:5-12)*

14 Kikiwuutyēē :rubiik kunam mukaatiinek ām wōloo kik-woonēē nteenee ki mukaatiit akeenke baateey nyēē kimii mwēēng'.

15 Yooto kōōkāloonchi :Yēesu rubiikyii kule, “Ōriibēē keey kiyēē bāyēēnook *:Farisaayeeek āk *Ērōōtē.”

16 Kiisōōtē :rubiichoo kule king'ālōolēē :Yēesu mukaatiinek. Kuteebee keey kule, “Kamwaaytee nee :Yēesu ng'aleechaa? Kuuyu -mākēēboontē mukaatiinek?”

17 Kiinkēt :Yēesu kiyēē kimwooyē :rubiik. Yooto kuteebee kule, “Ām nee yu ōmwooyē kule -mōōboontē mukaatiinek? So, mānōōsēwu kura? Ākoo tākuwuuyēch :mētēwookwook.

18 Bo nee :koonyek chu ōboontē? Ānku bo nee :yiitiik?

19 Kyōōwuutyēē mbo yoo kyāābāyēē mukaatiinechaa muut biiko kisyēērōōk muut? Kiinyiit :kaatuukanik kērēboonik ata?” Kulē :rubiik, “Taman āk āyēēng'!”

20 Kuteebee :Yēesu subak kule, “Nto yoo kwāābāyēē mukaatiinechaa tisab biiko kisyēērōōk ang'wan, konyiy :kaatuukanik kērēboonik ata?” Kulē :rubiik, “Tisab.”

21 Kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “-Mōōkāsēē mbo chooto?”

Kiyey :Yēesu kukasta :chii nyēē kikoraat

22 Nto mii yoo, kuyit :Yēesu ākoo rubiikyii Beetsaayta. Yooto, kōōmutyi :biiko alake cheebkoraatyaanteet ake. Kisoom :bi-choo Yēesu kutiiny chiichoo sukuob.

23 Kunam :Yēesu āwutaab cheebkoraatyaantaanaa ānkukwēryoot ākoy wōlēē kimālēēkitēē :chii. King'utyi koonyekaab chiichoo ankutabtab. Yu kēēnēm āwunnyēk, kuteebee kule, “Ikāsē kiy?”

24 Kukasta :chiichoo ānkulē, “Ākāsē biiko, nteenee wuu keet chēē bēēsytē.”

25 Kutabtab subak koonyekaab chiichoo. Yooto, kukās :koonyekaab chiichoo nyēē karaam.

26 Kumwoochi :Yēesu kule, “Iwē kaa, nteenee -maweemwaaaytaate kiyēē kāāyēwuung’.”

*King'oonkyi :Yēyiin Bētērō kōōnkēt wōlēē kiwuu :Yēesu
(Mataayo 16:13-20; Luuka 9:18-21)*

27 Nto mii yoo, kuwēeto keey :Yēesu rubiikyii soong'wēk chēē kilēekitēē *kiriinkēetaab Kayisareeya Filiibi. Kumii kēeltaab too, kuteebee rubiikyii kule, “Mwooyē :biiko kule anii ng'oo?”

28 Kukētyi :rubiik kule, “Mwooyē :biiko alake kule inyiing' Bātisāniintēēt Yoowaana, kubērē :alake *Eliiya, nto alak kumwooyē kule akeenke ām *wōōrkooyikaab Yēyiin.”

29 Yooto kuteebee :Yēesu icheek kule, “Nto akweek ōbērē anii ng'oo?” Kulē :Bētērō, “Inyiing' *Kāārārōokiintēēt nyoo kikēēkānyē kuchōōnēē Kaab Yēyiin.”

30 Kulē :Yēesu, “Wuu nyooto! Nteenee masimomwaaaytaate.”

King'alaalee :Yēesu meenyii ākoo bēsyēēt nyēē makung'eetee meet

(Mataayo 16:21-23; Luuka 9:22)

31 Nto mii yoo, kutoow :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, “Ākoy kubuntēē *:Wēritaab Chii nyālilulutēk chēē chaang'. Makutay :booyik, mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo kāānēētikaab kiruutēk. +/Makeebakach nto miitē bēsyēetaab sōmōk /kiing'eetee meet.”

32 Kimwooy :Yēesu ng'aleechaa kutook. Yu kakas :Bētērō kuu nyoo, kuwēeto Yēesu komos ankootaayee ng'aleechaata kāmwooyē.

33 Nteenee kōōtuukyi :Yēesu Bētērō batay ānkōōburyoong'to Bētērō kule, “Sateenaa keey, Syeetaani! Bo :kāāsōōtēywēēkuuk biich buch nyēē -mēēnkētē wōlēē mātkooy :Yēyiin.”

Wuuyinto nyēē buntēē :rubiintēetaab Yēesu

(Mataayo 16:24-28; Luuka 9:23-27)

34 Kukuur :Yēesu biiko choo kiboontootē keey rubiikyii ānkumwoochi kule, “Chii ake tukul nyoo mächē kurub ng'aleekyuu, manyokoriit meet* ankusaanee keey kiyēē mächē :mooyēenyii. Yoo kaakucham kuyey kuu nyooto, kuruba.

35 Nyoo kāyēētyi keey soboontaab kōōrooni, mākōōboot so-boonnyii bo kibchuulyo. Nto nyoo kēēkooyto soboonyii ām

8:28 Määrkö 6:14-15; 9:11-12; Luuka 7:16 8:29 Mat. 14:33; Yoowa. 1:49; 10:24-25; 11:27 8:30 Määrkö 9:9 8:31 Mat. 12:40; Määrkö 9:30-32; 10:32-34

* 8:34 Yoo /kākēewēkyiin ng'alyoo āk ng'alyoo kumwooyē kule 'ankunam murtooywoontēenyii'. Ām bēsyōōsyēchooto, ki yoo kanamaat :chiito murtooywoontēēt kōōbooru kule miitē /bokēēbākāchē. 8:34 Mat. 10:38; 1Bēt. 2:21

kōōroni kubo anii ākoo kāānēētēywēkyuu, mākunyōōr *so-boontaab kibchuulyo.

³⁶ Kāroomnyo nee :nyēē nyōōru :chii yoo kēētukuulchi keey tukuukaab kōōroni ānkōōboot soboonnyii bo kibchuulyo?

³⁷ Nto kiy nee :nyēē imuuchē :chii kuwalee soboonoto?

³⁸ Chii ake tukul nyoo kataya āk ng'aleekyuu ām kōōronēēb kibng'ōōkisiisyēchu, +maatay :nkanii, *Wēritaab Chii, bēsyoonoo āchōōntooy keey malayikaanik ām lēbkēēyyēetaab Baaba.”

9

¹ Kimwoochi :Yēēsu subak kule, “! Kāāmwoowook, kumānāābēk :biiko alake chēē mii yu, makukas bāytooyiisyēetaab Yēyiin nyēē chōōntooy kāāmuukēywēēk.”

*Kiweek :eertaab Yēēsu
(Mataayo 17:1-8; Luuka 9:28-36)*

² Yu kakeeyta :bēsyōōsyēk lo, kuwēeto keey :Yēēsu Bētērō, Yāākōbō ākoo Yoowaana tulwēēt ake nyēē ki suurkwēēnyoo. Kumii wōlooto kukas :rubiik kukaakuweek :eertaab Yēēsu.

³ Kiweek :nkicheek sirookyii kuleelakiitu kut kōōlēkēchēēchtōōs. Ki leelach lēēlinto ake nyēē -mēēmuuchē :chii bēsyēēt ake kōōlēēliit sira nyēē lēēl kuu nyooto!

⁴ Kukas :rubiik *Eliiya ākoo *Muusa kung'āloolē ākoo Yēēsu.

⁵ Yooto, kumwoochi :Bētērō Yēēsu kule, “Kāānēētiintēēt, karaam kule nee kēēmiiitē yu. Kany keeyeyte kēryōōsyēk sōmōk, nyeeng'uung', nyēbo Muusa ākoo nyēbo Eliiya.”

⁶ Kimēēnkēt :Bētērō kiyēē kimwooyē. Kiiywēyiis :rubiichoo miisin ām kiyēē kiyeyakay.

⁷ Nyēē mā tyaa, kōōyuung' :boolteet, ankoolaambuuch icheek tukul choo kimii yooto. Kumwooy :Yēyiin ām booltaanaa āriit kule, “Lakwanyuu :nyi nyēē āchāmē. Kunyoo, ōkāysi kiyēē mwooyē.”

⁸ Kukasta :rubiichoo nto bērē kulē, kumākāsē chii, nteenee ki Yēēsu nkit.

⁹ Yu kimii kurēkunēē lekem, kōōkiimchi :Yēēsu rubiichoo kule, “-Mōōmwoochi chii ake tukul kiyēē kookas ākoy bēsyēēt nyēē kaakung'eetee *:Wēritaab Chii meet.”

¹⁰ Kisiista :rubiichoo ng'aleechaa ankuteebēe keey kule, “Ibooru nee :ng'ālyoontooni bo ng'eeteetaab meet?”

*Kiineet :Yēēsu wōlēē kiwuu :chōōnēēetaab Eliiya
(Mataayo 17:10-13)*

¹¹ Nto mii yoo, kuteebēe :rubiichoo Yēēsu kule, “Ntēē mwooyē :kāānēētikaab kiruutēk kule māchāktōōs kōōntōōw :Eliiya ām Kāārārookiintēēt?”

12-13 Kukētyi :Yēesu kule, “Man, sinee intōōwu :Eliiya sukukaramiit :kiy ake tukul. Kāāmwoowook, kisimkuchō :Eliiya /ānkiikēyēchi kiy ake tukul nyēē kimāchē :biich kuu wōloo mwooytooy :siruutēk. Yoo ākoo kiikukaramiit :kiy ake tukul, ām nee /sikeesir ām kitaabuutaab Yēyiin kule makunyalilee :Wēritaab Chii tukuuk chēē chaang' ānku +/ mākiintosuur?”

Imuuchāktōōs :kiy ake tukul ām chii nyoo ikoosēē keey Yēyiin (Mataayo 17:14-21; Luuka 9:37-43a)

14 Yu kārēkunēē :Yēesu lekem ākoo rubiichoo ki sōmōk, kunyōōr rubiik choo kibākooktooy kukēēruruukyi keey :biiko chēē chaang'. Kimii :nkicheek kāānēētikaab kiruutēk alake kukwiilē keey ākoo rubiichoo.

15 Yu kakas :biiko Yēesu, kung'ērēkyi ankutorooch bokoosubaay.

16 Kuteeb :Yēesu kule, “Ōmiitē ōkwiilēē keey nee?”

17 Kumwooy :chiito ake ām kwēēnuutaab bichoo kule, “Kāānēētiintēt, kātāāmutu lakwanyuu nyēē boonto *tāmirmiryēēt nyēē miyaat nyēē kiikuyey kuratakay :ng'elyebta.

18 Yoo kātēryēkyi :tāmirmiryoonoo leekweet, kōōryookyinē ng'wēny kukabus, nyiyē keelek, ankukwiilakay :bōōrto tukul. Kāāmwoochi rubiikuuk kōōbēbēeto tāmirmiryooni miyaat, ntee-nee maneemuuch.”

19 Kumwooy :Yēesu kule, “Wuu nee :mētēwookwook ēē! Manookaaseena keey! Sāābuurtook ākoy āyu? Nto +māāmuytoochook ākoy āyu? Omutwaa wēēroo.”

20 /Kiimutyi. Yu kakas :tāmirmiryoonoo Yēesu, kōōsimsiim wēēroo ānkōōryookyi ng'wēny. Koomilmiil kut kukabus.

21 Kuteebee :Yēesu kwaaniitaab wēēroo kule, “Kung'eetee āyu :yēē kiwuu nyiitēny :wēēri?” Kulē :kwaan, “Kung'eetee leekwaanti.

22 Kiikusyeem :tāmirmiryoonoo ām bēsyoōsyēk chēē chaang' kule kubakach wēēri. Kiwunukyine mā, nto kutōōrchinē bēēko. Wuusyō! Iriireeneech, ānkiisār wēēch ēē, wē, yoo 'imuuchē!”

23 Kumwoochi :Yēesu kule, “Keemwaayte ānō kule yoo āmuuchē? Imuuchāktōōs :kiy ake tukul ām chii nyoo ikoosēē keey Yēyiin.”

24 Kuriiree keey :kwaaniitaab wēēroo kule, “Ākoosēē keey sinee :anii Yēyiin, nteenee akuskus ām kaakaaset. Ititiroo saakaasee keey Yēyiin miisin.”

25 Yu kakas :Yēesu biiko kālābāt ānkōōruruukyi keey yooto, kōōbēbēeto tāmirmiryoonoo miyaat nyēē kiyey wēēri kumiiny

ankuratakay :ng'elyeb kule, “Chuwunee wēeri āmāwēēkētyi keey subak.”

²⁶ Kōōnchō :tāmirmiryoonoo ānkōōsimsiim wēēroo ankuchuyta! Kulyelta :wēēroo wuu nyēē kame. Kulē :biiko, “Kaakume!”

²⁷ Kunam :Yēesu āwutaab wēērooto ankoong'eet kōōyyo. Kukaramiit :wēēroo.

²⁸ Yu kiboonto keey :Yēesu rubiikyii ām kō, kuteebee :rubiik Yēesu kule, “Ām nee yu kāmākiimuuchē :acheek kiibēbēētē tāmirmiryoonoo?”

²⁹ Kumwoochi :Yēesu kule, “Mēēmuuchāktōōs :tāmirmiryēēt nyēē wuu nyoo yoo manoosaay āmānōōkir āmiisyēēt.”*

*King'alaalee :Yēesu subak meenyii āk ng'eeteetaab meet
(Mataayo 17:22-23; Luuka 9:43b-45)*

³⁰⁻³¹ King'eetee :Yēesu yooto ākoo rubiikyii ānkubēēchi keey. Kibeesyetaatee Yēēmēētaab Kalilaaya nto kuuyu kimii kōōnēētootē rubiikyii, manaamach kule kōōnkēt :chii ake tukul wōlēē kimii :icheek. Kimwoochi rubiichoo kule, “+/Mākiiyokoochi *Wēritaab Chii biiko. +/Makeebakach, nto mii bēsyēētaab sōmōk, +/makiing'eetee meet.”

³² Kimēēnkēt :rubiik kiyēē kimwooyē :Yēesu nteenee kiyyewey kuteebee.

Ng'oo :nyēē wōō?

(Mataayo 18:1-5; Luuka 9:46-48)

³³ Nto mii yoo, kuyit :Yēesu ākoo rubiikyii Kaabernaam. Kumii kō, kuteebee :Yēesu rubiikyii kule, “Kiy nee nyi kōōkwiiloonunēē keey ām kēēltaab too?”

³⁴ Mānāāwāl kiy :rubiik, kuuyu kimii kukwiilēē keey kule ng'oo :nyēē wōō.

³⁵ Kōōbuurto :Yēesu rubiikyii ānkumwoochi kule, “Nyoo māchē kōōntōōchi alak, kuyib keey ng'wēny, ānkuchāmē kuyēētyēēchinē chuu.”

³⁶ Yooto, kukuur :Yēesu leekweet ake ānkōōyyoong'tēē taay-eetaab rubiik ānkōōmuuryēē lakwanaa āwunyii ānkulē,

³⁷ “Chii ake tukul nyēē toochē chii nyēē wuu lakwani ām kaayneenyuu, kaakutaacha, nto nyoo kataacha, kaakutaach Yēyiin nyoo kiyyookwoo.”

Nyoo mākwilēēch ku nyēēnyoo

(Luuka 9:49-50)

³⁸ Yu keewaany :Yēesu kumwooy kuu nyooto, kumwoochi :Yoowaana kule, “Kāānēētiintēēt, kikeekas chiito ake nyēē kiibēbēetooy tāmirmirook chēē miyootēch

* **9:27** Määrkö 5:41 **9:29** Māmiitē :ng'aleek 'āmānōōkir āmiisyēēt' ām siruutēk alak. **9:32** Määrkö 8:31 **9:34** Luuka 22:24 **9:35** Määrkö 10:43-44 **9:37** Mat. 10:40; Luuka 10:16; Yoowa. 13:20

kuyēyiisyēē kaayneeng'uung'. Kikeeyeetee, kuuyu kimā rubiintēēng'uung' ake.”

³⁹ Kumwooy :Yēesu kule, “-Mooyeetee. Yoo mii :chiito nyēē yēyē ng'aleek chēē /kiilātē ām kaayneenyuu, mēēbērē makung'alaaleenaa nyēē miyaat.

⁴⁰ Nyoo mākwilēēch ku nyēēnyoo.

⁴¹ !Kāāmwoowook kule, chii nyoo kāyēētyēēchook bēēko chēē kooyyee, kuuyu ōyēku cheechuu, ku ākoy /kēētuwēn.

Ōriibēē keey kentaayee

(Mataayo 18:6-9; Luuka 17:1-2)

⁴² Chiito nyoo kaken chii nyēē takung'arng'ar ām choo iyēnwoo kutaya, kumisyinē nyoo /kēērātyi kaat rwaa nyēē /kēēng'ooysēē /ānkēētōōrchi araaray kuling'ta.

⁴³ Yoo kēēsākyiing' :āwung'uung' itayaa, itilte, kuuyu kaykay inyōōru *soboontaab kibchuulyo iboontē āwut akeenke kusiir iboontē āwunnyek tukwaay / ānkēētōōrchiing' wōlēē bo maataab kibchuulyo.†

⁴⁵ Yoo kēēsākyiing' :kereenkeeng'uung' itayaa, itilte, kuuyu kaykay ing'waalee kereenkeet akeenke ānkiinyōōru soboontaab kibchuulyo kusiir iboontē kērēēnkōōk tukwaay / ānkēētōōrchiing' wōlēē bo maataab kibchuulyo.‡

⁴⁷ Nto yoo kēēsākyiing' :koong'uung' itayaa, ilōōtu. Kaykay iwē Kaab Yēyiin iyēku kimekoong'nyaa, kusiir iboontē koonyek tukwaay ānku /bokēētōōrchiing'

⁴⁸ wōlēē 'Mābēku :mōkiik, āmāmisē :ma kēnyiis.'†

⁴⁹ Chii nyoo rubiintēēnyuu mākubuntēē ng'wooninto suku-tililiit.

⁵⁰ Karaam yoo 'kēēnēmchi keey yiisyēētaab Yēyiin. Nto yoo 'keechuchuyee keey yiisyonoo, +'meeyey kule nee sitēyēchi Yēyiin yiisyēēt. Kunyoo, ōnēmchinē keey yiisyēētaab Yēyiin ānkōōchoomtōōsii.”

10

Kiineet :Yēesu kule miyaat :bareetaab kooyēy

(Mataayo 19:1-12; Luuka 16:18)

¹ Nto mii yoo, kung'eetee :Yēesu yooto, kwaay āynēētaab Yoortaan ānkutākyi keey Yēēmēētaab Yuuteeya. Kiiruruukyi-nootē keey :biiko chēē chaang' kutēē yooto tukul. Koonet :Yēesu biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin kuu yoo kwēēnēētē kwaak.

9:40 Mat. 12:30; Luuka 11:23 † **9:43** Tāsyinē :siruuṭēk alake kērēywoontēētaab **44:** Mābēku :mōkiik, āmāmisē :ma kēnyiis. **9:43** Mat. 5:30 ‡ **9:45** Tāsyinē :siruuṭēk alake kērēywoontooni **46:** Mābēku :mōkiik, āmāmisē :ma kēnyiis. **9:47** Mat. 5:29 † **9:48** Isa. 66:24 **9:49** Laawi. 2:13; Ēsēk. 43:24 **9:50** Mat. 5:13; Luuka 14:34, 35; 1Kōōr. 7:15; Kolos. 3:15; 1Tēēs. 5:13

² Yooto, kukwoonchi *:Farisaayeek alake chēē kimāchē kutyem, ankuteebē kule, “/Kēēchāmē ām kiruutēkyoo kukwet :chii koorkēenyii?”

³ Kukētyi :Yēesu ām tēebuutyēēt kule, “Kimwoochi nee *:Muusa mbo kuukoong?”

⁴ Kumwooy :bichoo kule, “Kichāmchi :Muusa saanteet kusirchi barweet nyēē bārēē kooyēeyto.”

⁵ Kumwoochi :Yēesu Farisaayeek kule, “Kichām :Muusa barwaanaa, kuuyu wuuyēch :mukuulēywēkaab biiko.

⁶ Yu kitoowu :Yēyiin kuyēyē kōōrēēt, ‘Kiyey murēn āk koorko.’†

⁷ ‘Kunyooy, kiyooto nyēē yēyē murēn kung’eetee kōōtaab kwaan āk kaamet ankoomut koorkēenyii

⁸ ānkunoomnyo :tukwaay kuyēk kiy akeenke.’† Mēēbērē tāku biich āyēēng’, nteenee kāākuyēk kiy akeenke.

⁹ Kunyi, mēēbēesyo :chii kiyēē kiikōōnoomcho :Yēyiin.”

¹⁰ Kumii kō, kuteebē :rubiik Yēesu kōōboorchi ng’ālyoontoonoo.

¹¹ Kumwoochi kule, “Chii nyoo kakwet koorkēenyii ankoomut ake, kāākuchoolwookēnchi koorkoonoo kākwētē.

¹² Nto nkinee koorkēēt nyoo katay saanteenyii ankoomut keey ākoo chiito ake, kāākuchoolwookēnchi saantaanaa kātāyē.”

*Biiko chēē iwutē bāytooyiisyēētaab Yēyiin
(Mataayo 19:13-15; Luuka 18:15-17)*

¹³ Kimii :biiko alake chēē kiimutyi Yēesu lēēkōōk suku-tiinyēē āwunnyēk kōōbēruur, nteenee kiiburyoong’to :rubiik bichoo.

¹⁴ Yu kakas :Yēesu kiyēē kiyey :rubiik kukōōmchi kule, “Ōbāroochi lōkōchoo minkēēch kukwa wōlēē āmiitē! -Mooraany kuuyu biiko chēē wuu chuutēchu :chēē iwutē bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

¹⁵ ! Kāāmwoowook, chii nyoo -mēēkoosēē keey Yēyiin kuu wōloo yēytooy :lōkōchoo, -mēēwutē :nyoo Kaab Yēyiin.”

¹⁶ Kutorooch :Yēesu lōkōchoo ānkutiiny āwunnyēk ankusaay Yēyiin kōōbēruur.

*Wuuy kōōwut Kaab Yēyiin :chii nyēē boonto bāytit
(Mataayo 19:16-26; Luuka 18:18-27)*

¹⁷ Yu katas taay :Yēesu ākoo baannyii, kulābāt :chiito ake ānkukutunyēē taayeenyii ānkulē, “Kāānēētiintēēt! Ikaraam :in-yiing’. +Maayey nee sāānyōōru *soboontaab kibchuulyo?”

¹⁸ Kukētyi :Yēesu kule, “Ām nee siikuuroo kule āwuu karaam? Yēyiin nkit :nyēē karaam.

19 Ābērē 'inkētē kiruutēkaab Yēyiin choo kimwooyē *:Muusa kuu: '-Meebakach chii, -meemarte, -mēēchōōrsē, -mēērātyi chii ng'wiinyan, -mēēlātu chii, iywey kōōn āk koomēt.'†”

20 Kumwooy :chiichoo kule, “Kāānēētiintēēt, kyāākir ng'aleechaa kung'eetee āmining'.”

21 Kōōrōōtoot :Yēesu chiichoo. Kung'ērēkyi ānkumwoochi kule, “Botuong' :kiito akeenke. Wee-alte kiy ake tukul nyēē iboontē, 'ānkiisārunēē bānoonik. Yoo 'keeyey kuu nyooto, irub-waa. +Mēēnyōōru bāytit nyēbo man ām Kaab Yēyiin.”

22 Kuteryekta :mukuulēnyii ankusimikta nyēē kāng'woonchi, kuuyu kiboonto bāytit nyēē wōō.

23 Kōōrōōtoot :Yēesu rubiikyii ānkumwooy kule, “Wuuy sōō nyēē tyaa kucham :biich chēē mokorēēn bāytooyiisyēētaab Yēyiin.”

24 Kiilat :rubiik ng'aleechaa. Kiikiimchi :Yēesu subak kule, “Biikyuu, wuuy sōō kule nee kōōwut :chii nyēē wuu nyoo Kaab Yēyiin.

25 Nyumnyum mbo kōōwut :tembes koong'taab sintaniit kusiir kōōwut :chii nyēē boonto bāytit Kaab Yēyiin.”

26 Kiilat :rubiik subak miisin ankuteebee keey kule, “Ara ng'oo, naas, :nyēē imuuchē /kiiraraach?”

27 Kōōrōōtoot :Yēesu rubiichoo, ānkulē, “Mēēmuuchāktōōs sinee ām wōlēē mii :chiito, nteenee, imuuchāktōōs ām wōlēē mii :Yēyiin, kuuyu māmii :kiy nyēē biirē Yēyiin.”

*Kiyēē nyōōru :biiko choo karub Yēesu
(Mataayo 19:27-30; Luuka 18:28-30)*

28 Nto mii yoo, kuteebee :Bētērō Yēesu kule, “Kas kookee-bakaakte :acheek kiy ake tukul ankeerubiing'?”

29-30 Kukētyi :Yēesu kule, “! Kāāmwoowook, chii ake tukul nyēē kaakubakaakta tukuukyii tukul sukuruba kwoomtootē ng'aleekaab Yēyiin, +/mākēēkētyi tukuuchoo ām bēsyōōsyēchu kusiir choo kiboonto. Yoo ki mbareet nto kooriik chēē kibakaakta, mākunyōōr. Nto yoo ki tuubchōōsyēk chēē kibakaakta, mākunyōōr. Yoo ki kwaan nto kaamet nto lēēkōōk chēē kibakaakta, mākunyōōr nkicheek. Nto subak, +/mākēēwus ām kōōrooni nteenee mākunyōōr *soboontaab kibchuulyo ām kōōrēēt nyoo chōōnii.

31 Biiko chēē chaang' choo tookunootiin ām soboontaab kōōrooni, mākubooyiit lēt ām Kaab Yēyiin. Nto biiko chēē chaang' choo mātookunootiin ām soboontaab kōōrooni, mākubooyiit taay ām Kaab Yēyiin.”

† 10:19 Chuytaayeet 20:12-16; Kiruutēk 5:16-20 10:21 Mat. 6:20; Luuka 12:33
10:22 Tyēēn. 62:10 10:27 Āyub 42:2 10:29-30 Mat. 10:37 10:31 Mat. 20:16;
Luuka 13:30

King'alaalee :Yēesu areet nyēbo sōmōk meenyii ākoo ng'eeteenyii

(Mataayo 20:17-19; Luuka 18:31-34)

³² Kutāsē taay Yēesu āk rubiikyii ām baanaa bo Yēerusālēēm, kimii :Yēesu kukeentooy ānkurubu :rubiik ām lēt muut kwoomoonu mēt :kiyēē kimwooy :Yēesu. Kikimuuyo mbo :biiko alake choo kimii :nkicheek kurubē Yēesu. Yooto, kukuur :Yēesu rubiichoo taman āk āyēēng', ānkumwoochi kule,

³³ “! Kookas, kēemiitē kēebēētii ākoy Yēerusālēēm. +/ Mābokiyyokoochi *Wēritaab Chii mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo kāānēētikaab kiruutēk. Makooruusta :bichoo Wēritaab Chii /keebakach ānkōōyokoochi biikaab Rooma.

³⁴ Mākōōntosuur :choo, kung'utyi, kubirsēēt kulālchi ankubakach. Nto mii bēsyēētaab sōmōk, makung'eetee meet.”

Wōō :ng'oo ām biikaab Kiriistō

(Mataayo 20:20-28; Luuka 22:24-27)

³⁵ Nto mii yoo, kuwēēchi :Yoowaana ākoo Yāākōbō, choo ki :wērikaab Sebetaayo, Yēesu ankuteebēe kule, “Kāānēētiintēēt, mii :kiito ake nyēē kēēmāchē iyēwēēch.”

³⁶ Kuteebēe :Yēesu kule, “Nee :nyooto?”

³⁷ Kukētyi :rubiichoo kule, “Kākēēmāchē :acheek ichām wēēch kōōbuurunēēning' :ake āwutaab taay, kōōbuurunēēning' :ake nyēbo kaataam bēsyoonoo ibāytooyiisyē ām lēbkēēyyēētaab Yēyiin.”

³⁸ Kumwoochi :Yēesu kule, “-Mōōnkētē kiyēē ōsoomē. Ōmuuchē :akweek okalab nyāliluutēk chēē +maakalab :anii nto ōmuuchē ōbuntēē nyāliluutēk chēē +māābuntēē :anii?”

³⁹ Kumwooy :rubiichoo kule, “Kiimuuchē.” Kumwoochi :Yēesu kule, “+Mōōnyōōru nyāliluutēk chēē +māānyōōru :anii, ānku +mōōbuntēē nyāliluutēk chēē +māābuntēē :anii.

⁴⁰ Ānkoo kuwuu nyooto, -māāboontē kāāmuukēywēēk chēē āmuuchē ākoochi chii kōōbuurunēēnoo āwunyuu nyēbo taay nto nyēbo kaataam. Yēyiin nkit :nyēē kiikukwey chēē mākōōkoochi bārooyinooto.”

⁴¹ Yu kēēnkēt :rubiik chuut tamanu kiyēē kimāchē :Yāākōbō ākoo Yoowaana, kunyēērchi murēchooto.

⁴² Kukuur :Yēesu rubiik tukul, ānkumwoochi kule, “Tookunoot kule māchē :bāytooyik chēē mii kōōrooni kōōboorchi biiko alak kule icheek :chēē bāytooyiisyē ānkuboonto kāāmuukēywēēk kubiir chuut.

⁴³ Nteenee -māmāchāktōōs kuwuuyiit nyoo ām wōlēē ōmiitē :akweek. Yoo māchē :chii ām akweek kuyēk nyēē wōō, kumisy-inē kuyibē keey ng'wēny.

44 Nto nyoo mächē kubāytooyiis, kumächāktōōs kuyēētyēēchinē ch uut.

45 Kyāāchōō :anii *Wēritaab Chii, sichāyēētyēēchi biiko, āmēēbērē kyāāchōōnii / subokēētyēētyēēchoo. Chāākooytooy soboonnyuu sukusobcho :biiko chēē chaang'."

*Kiisooob :Yēesu Bartimaayo nyēē kikoraat
(Mataayo 20:29-34; Luuka 18:35-43)*

46 Nto mii yoo, kuyit :Yēesu ākoo rubiikyii *kiriinkēētaab Yēerikō. Nto kumii kung'ēētōōs, kurub :biiko chēē chaang'. Kimii :cheebkoraatyaanteet ake nyēē kikiibuur kēēlto komos kusoomsē. /Kikēēkuurēē chiichoo Bartimaayo (Araab Timaayo).

47 Yu kakas :chiichoo kule Yēesu nyēbo Nāāsārēēt :nyēē kimii kukēētyooy, kukuurso kule, "Yēesu, inying' *Mōchōkōrēētaab Tāwuti, iriireenaa!"

48 Kōōburyoong'to :biiko chēē chaang' kule, "Siis!" Nteenee kikuurchi :chiichoo barak kule, "Mōchōkōrēētaab Tāwuti, anki-iriireenaa!"

49 Kōōyyo :Yēesu, ānkumwoochi biiko kule, "Ōmwoochi kuchō." /Kēēmwoochi kule, "Ing'erech, ānkiiyyoony, kuuriing' :Yēesu."

50 Kukāsē kuu nyotoo, kung'ēētē bakeenke ānkumētooy sireet nyēē kikiiliiktēē keey, /ānkiiirēētoot ākoy yēē kimii :Yēesu.

51 Kuteebēe :Yēesu kule, "Imächē āyēwuung' nee?" Kukētyi :chiichoo kule, "Mokoryoontēēt, āmächē akaste."

52 Kumwoochi :Yēesu kule, "/ Kāākēēyēwuung' kiyēē 'kēēmächē, kuuyu 'kēēkoosēēnoo keey." Yu kāmwooy :Yēesu kuu nyotoo, kukasta :chiichoo ānkuwēeto keey Yēesu.

11

*/Kikeetorooch Yēesu ām Yēerusālēēm kuu Bāytooyiin
(Mataayo 21:1-11; Luuka 19:28-38; Yoowaana 12:12-19)*

1 Yu kikiikuriik :Yēesu ākoo rubiikyii Yēerusālēēm, kumur *kiriinkēētaab Beetannyya yēē kilēēkitēē Lekemeetaab *Musēytuuniinēk. Nto mii kēēltaab too, kukēē-āyēēchēē keey saang'taab Beetfaaka,

2 kumwoochi rubiikyii āyēēng' kule, "Obe ākoy saang'iin. Yoo kooyit wōlooto, +mōōnyōōru sikiryo nyēē siirwaak kurataat amanaakesen chii bēsyēēt ake. Otyaach ānkōōkwēru.

3 Nto yoo kateebēenaak :chii kule ōmächēē nee, ōlēēnchi mächē :Mokoryoontēēt ānkumākukēt areet akeenke."

4 Kuba :rubiichoo ānkubokunyōōr sikiryoonoo /kākēērātyi kurkat saang' ankoootyaach.

⁵ Nto bēre kukas :biiko alake chēe kimii yooto, kuteebee rubiichoo kule, “Ōtyookyinē nee sikiryēēt?”

⁶ Kuketyi :rubiichoo kuu wōloo kimwooytoochinē :Yēesu. / Kēechāmchi kubeeta sikiryēēt.

⁷ Kukwēr :rubiichoo sikiryoonoo ākoy yēe kimii :Yēesu.

Yu kayit yooto, kōōrēek kāāliikoonikwaa ankwaalyaktee bataytaab sikiryoonoto sukōōbuurēe :Yēesu. Kōōbuurēe :Yēesu bataytaab sikiryoonoo ankutas taay āk baanta.

⁸ Kiirēek :biiko chēe chaang' chēe kimii yooto kāāliikoonikwaa ānkōōyiito kēēltaab too. Kubut :alake sokēek ānkōōyiito nkicheek.

⁹ Kityēēnchinootē barak :biiko chēbo taay ākoo chēbo lēt kumwooyē kule,

“Kutōrōriit :Yēyiin!

Ibēruuroot :nyi chōōnii ām kaayneetaab Yēyiin!†

¹⁰ Ibēruuroot *:Mōchōkōrēetaab Tāwuti!

Kutōrōriit :Yēyiin ām kibkōōnkōy!”

¹¹ Nto mii yoo, kuyit :Yēesu Yēerusālēēm ānkōōwut biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin. Kumarar wōlēe kiwuu :kiy ake tukul. Nto mii yoo, kooyeey ākoo rubiikyii tukul choo ki taman āk āyēeng' ākoy Beetannyyaa, kuuyu kimii kwiimēnē :kōōrēēt.

Tiliil, āmāmii :kiy āriit

(Mataayo 21:18-19)

¹² Nto yu kāyyēekunēe, kung'eetee :Yēesu ākoo rubiikyii Beetannyyaa ankooyeey Yēerusālēēm. Kwaam Yēesu :kēmēwuut.

¹³ Nto yu kimii kubēētii, kutoobēnchi kēētii ake nyēe / kēēkuurēe *mutiiniit wōlēe lōō. Kiboonto :kēētoo sokēek chēe nyāliilēch nyēe kibērē :chii tōōs kiikuyey lokoy. Nto bēre kuyit yooto, koosyaach kēētoo kubērē nto nyōōr lokoyeek. Nteenee kuuyu kimā bēsyōōsyēk :chooto chēe kiyēyē :kēētoo lokoyeek, mānānyōōr :inee lokoyaa ake tukul.

¹⁴ Yooto, kuchub :Yēesu kēētoo kukāsē :rubiik kule, “Mēerook /kyaameeniing' kiy bēsyēēt ake.”

Nyēbo āyēeng' kukwētēe :Yēesu biiko biiwuutaab Kōōtaab Yēyiin

(Mataayo 21:12-17; Luuka 19:45-46)

¹⁵ Yu kayit :Yēesu ākoo rubiikyii Yēerusālēēm, kōōwut biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin. Kimii yooto :biiko chēe kiwālāng'tooy beesaanik āk alak chēe kyooltooy chēēbtuukēēnik chēe / sikēēbēelēe kōrōsēek. Kimiitē :nkicheek cheemung'aariisyek alake yooto. Yooto, kootyeelaat :Yēesu meesoosyekaab bichoo kiwālāng'tooy beesaanik āk ng'ēchērōōkaab choo kyooltooy chēēbtuukēēnik ankukwet bichoo tukul kuba saang'.

16 Mānāāchāmchi mbo chii nyēē kiboontootē kiy ake tukul nyēē kyooltooy kubuntēē biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin.

17 Kimwooy kule, “Mwooyē :Yēyiin ām siruutēk kule, ‘Bo :Kōōnyuu saayeeet wōlēē mākusooyēē :biikaab kōōrōōsyēk tukul.’† Nteenee kyooweech :akweek kuyēk kēbēnyoo nyēē wunyēē keey :sāsiik!†”

18 Yu kakas :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo kāānēētikaab kiruutēk kiyēē kiyey :Yēesu, kung'woonchi. Yooto, bokusat wōlēē sukubakakta inee kuuyu kiilātē :biiko kubo kāāmuukēywēēk chēē kiboonto.

19 Yu kāākwiimēn :kōōrēēt, kung'eetee :Yēesu ākoo rubiikyii kiriinkoonoo ānkubēēchi keey wōlto ake.

Māchē ikoosēē keey Yēyiin yoo isooyē
(Mataayo 21:20-22)

20 Yu kāyyēēkunēē, kooyeey :Yēesu ākoo rubiikyii Yēerusālēēm. Kumii kubēētii, kukas :icheek kēētoo kōchubē :Yēesu.

21 Kumwoochi :Bētērō Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, kas, ntēē kookuyaam :kēētitkoonye kwēēchubē!”

22 Kumwoochi :Yēesu kule, “Māchē ōkoosēē keey Yēyiin.

23 Kāāmwoowook yoo ikoosēē keey :chii Yēyiin ām mooyēēt akeenke, kōōmuuchē kumwoochi lekemeet wokōōsuuchi araaray ankuyeyakay.

24 Kunyi, yoo ōtēēbē kiito ake ām saayeeet ānkōōchāmtooy kule kaakukas :Yēyiin, ōnyōōru.

25 Nto yoo isooyē Yēyiin ānkumii :kiyēē miyaat nyēē kiikuyēwuung' :chiito ake, inyōōchi chiichoo kaat kurook sukung'et kunyōōwuung' nkinyiing' :Yēyiin kaat ām choolwookātēēng'luung'.

26 Nto yoo -mōōyēyē kuu nyooto kumānyōōwook :Yēyiin kaat.”*

Kāāntōōyikaab Yuutayeek chēē ki kāwōōt
(Mataayo 21:23-27; Luuka 20:1-8)

27 Yu kayit :Yēesu ākoo rubiikyii subak Yēerusālēēm, kōōwut biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin. Kumii kuwēēsytēē wōlooto, kukwoonchi :mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāānēētikaab kiruutēk āk booyik

28 ankuteebē kule, “Ng'oo :nyēē kikōōniing' kāāmuukēywēēk iyey ng'aleechu?”

29 Kuwālchi :Yēesu bichoo kule, “Kany ateebeenaak :nkaniitēēbuutyēēt nto yoo kōōkētwoo, +māāmwoowook chiichēē kikōōnoo kāāmuukēywēēk ayey ng'aleechu.

† 11:17 Isa. 56:7 † 11:17 Cherem. 7:11 11:18 Määrkō 12:12; 14:1-2 11:23 Luuka 17:6 11:24 Mat. 7:7 11:25 Mat. 7:1 * 11:26 Mätinyē :siruutēk alake kērēywoontooni.

³⁰ Ātēebēēnook kule ii, yoo kiibātisāniisyē :Yoowaana, kikwoonēē :kāamuukēywēēkyii wōlēē mii :Yēyiin, nto wōlēē mii :biiko?”

³¹ Kwaam mēt bichoo ānkumwoochi keey kule, “Yoo ka-keemwaay kule kikwoonēē :kāamuukēywēēkyii wōlēē mii :Yēyiin, makuteebeeneech kule ām nee simākiiyēnchi.

³² Nto yoo kākēlē, ‘Wōlēē mii :biiko.’ Achicha!” Kiiywey kumwooy, kuuyu kiinkētē kule kichāmchiintōōs :biiko tukul kule ki *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin :Yoowaana.

³³ Yooto kuwālchi Yēēsu kule, “-Mākiinkētē.” Kumwoochi nkinee :Yēēsu kule, “Yoo wuu nyooto, -māāmwoowook :nkaniī chiichēē kikōōnoo kāamuukēywēēk ayey ng’aleechu.”

12

Kiisyoor :Yēēsu miyootyēētaab kāāntōōyikaab Yuutayeek (Mataayo 21:33-46; Luuka 20:9-19)

¹ Kumwoochinēē :Yēēsu kāāntōōyichoo bo Yuutayeek tyoonkōōch kule, “King’eet :chiito ake kēny kuchaan *musābiibuunēk mbareenyii ankuker. Kibal ng’wēēnēēt nyēē sukurōōtyinē :bēēkaab lokoyeekaab kēētoo yoo /kakiiruruuny ankuteech kēryēēt nyēē / sikēēriibēē mbaraanaa. Nto yityo, kumwoochi biiko alak bokuriibchi mbaraanaa sukubchēchiin lokoyeek. Yooto, kuwo ruutooy.

² Yu kāruryo :lokoyeechaa, kōōyookto :chiichoo motwooriintēēnyii wokuyibchi kereeryaanteet nyeenyii.

³ Yu kayit :motwooriintonoo wōlooto, kunam :bichoo ānkubir ankukwet āmēēkoochi kiy.

⁴ Kōōyookto subak :chiichoo motwooriintēēnyii ake. /Kēēbir nkinee nyoo /keelal /kiitaatee /ānkiintosuur.

⁵ Kōōyookto subak motwooriintēēt nyēbo sōmōk. Yu kayit :nyoo, /keebakach. Kōōyookto subak alak kurub keey. Kuyitē :nkicheek choo wōlooto, /kēēbirē alak /kiinyāliilē, nto alak /kēēbākāchē.

⁶ Nteenee kiboonto :chiichoo kibo mbareet wēriinyii akeenke nyēē kichāmē miisin. Kōōyookto wēērootonyii kubērē tōōs makooywey :bichoo.

⁷ Kuyitē :nyoo, kukuurē keey :bichoo kule, ‘Murēchu, ong’nyi lakwataab murooniito! Okany keebakach sukuyēk :mbaraani nyēēnyoo.’

⁸ Kunam :bichoo wēēroo ankubakach nto yityo bokumētyi tuuyta saang’.

⁹ Yoo koosoot ii, kiy nee :nyēē kichokuyēchi :chiitaab mbareet bichoo? Okany āmwoowook, machokubakach bichoo tukul ānkōōkoochi biiko alak kuriib mbaraanaa.”

10 Kumwoochi :Yēesu subak kule, “Ābērē kyoosuman siru-
utēkaab Yēyiin yoo mwooyē kule,
'Rwaanteet nyoo kitāyē :biiko kuteekta
:nyēē kōōkuyēk tiyēywoontēetaab kōōto.

11 Kōkōōnu :Yēyiin tiyēywoontooni
ānkubo kwōng' uut sōō nyēē tyaa yoo kēēkāsē!†”

12 Yooto, kumach :kāāntōōyichoo bo Yuutayeeek kule kunam
Yēesu ankukerta kō, kuuyu kiinkētē kule kimii kung'ālōolēē
icheek ām tyoonkōōchoonoo. Nteenee kibakaakta :bichoo
Yēesu ānkubēēchi keey kuuyu ki chaang' :biiko yooto.

*Kibokutech :kāāntōōyik alake Yēesu sukunam
(Mataayo 22:15-22; Luuka 20:20-26)*

13 Kibokōōyook :kāāntōōyichoo bo Yuutayeeek lētuunoo
*Farisaayeeek alak āk biikaab *Ērōōtē bokutech Yēesu /
sikeenam.

14 Yu kayit :bichoo wōlēē mii :Yēesu, kumwoochi kule,
“Kāānēētiintēt! Kiinkētē kule ibooyē manta āmāwēēchiing'
:chii kuuyu ām inyīing', mātiny kule ng'oo :ng'oo. Inētē biiko
ām kēēlto nyēbo man kōōnkēt kiyēē mächē :Yēyiin. Kunyoo ii,
ara karaam kēēkwēchinē *syuuruut bāytooyiintēetaab Rooma

15 nto mēerook kēēkwēyē?”

Yooto kōōnkēt :Yēesu miyootyēēt nyēē kiisōōtē :bichoo
ānkumwoochi kule, “Kōōkwoonii bōōtēchoo? Kōōbooru baa :chii
beesyaanteet nyēē boonto.”

16 Yu /kākiiiboorchī, kuteebēē bichoo kule, “Bo ng'oo :mēti
āk kaaynaani mii beesyaantaani?” Kukētyi :bichoo kule, “Bo
bāytooyiintēt nyēē wōō nyēbo Rooma.”

17 Kumwoochi :Yēesu kule, “Ōkoochi bāytooyiintonoo kiinyii,
nto Yēyiin, ōkoochi nyeenyii.” Kiilat :bichoo ām kiyēē kimwooy
:Yēesu.

Ng'eteetaab meet

(Mataayo 22:23-33; Luuka 20:27-40)

18 Nto mii yoo, kukwoonchi subak Yēesu :biiko alake chēē
/kikēēkuurēē *Satukaayeeek. Kiiyēnchinē :bichoo kule yoo
kaakume :chiito, kaakume kutukul nyēē māwokung'ēētēē
meet bēsyēēt ake. Kuteebēē :bichooto Yēesu kule,

19 “Kāānēētiintēt, kisirweech *:Muusa kiruutyēēt nyēē
mwooyē kule yoo keemut :chii koorkēēnyii ankume
:chiichoo āmānāāsikiyi :koorkoonoo leekwa, kōōntiyē
:ng'eetaabkaametiitaab chiichoo koorkoonoo sukusikiyi nyiin
lēēkōōk chēē /sikēēkuurtēē.

† 12:11 Tyēēnwookik 118:22-23 12:12 Määrkō 11:18 12:17 Room. 13:7
12:18 Yēyuut. 4:1; 23:8; 1Kōōr. 15:12 12:19 Toowu. 38:8; Kiruu. 25:5-6

20 Kimii :biiko alake chēē tisabu chēē kituubcho mooyēēt akeenke. Kiimutiis :nyēē ki wōō ankusimkume kumānāāsikyī :koorkoonoo leekwa.

21 Kōōntiyyiis :nyēē kirubē chiichoo. Kume :nkinee nyoo, āmānāāsikyī :koorkoonoo leekwa. Kōōntiyyiis subak :nyēē kibo sōmōk ankume :nkinee āmānāāsikyīin āk koorkoonoo leekwa.

22 Kiyeyakay kuu nyooto ākoy chiito nyēē kibo tisab. Kibēk :bichoo tukul āmā leekwa. Nto mii yoo, kume nkinee :koorkoonoo.

23 Kunyoo, kēēmāchē imwoowēēch, mākubooyiit ng'oo :koorkoonoo kōōyyiin kāng'ēētyēē :bichoo tukul meet āk koorkoonoo?"

24 Kukētyi :Yēesu kule, "Ōsōōtyēēchinē nyēē miyaat, kuuyu -mōōnkētē :akweek kiyēē ibooru :siruutēkaab Yēyiin āk wōlēē wuu :kāāmuukēywēēkyii.

25 Yoo kāākung'ēētyēē :biiko meet, mēēbērē tākōōmutē keey subak. Ibuurē kuu :malayikaanik ām barak.

26 Nto kurubta keey ng'eeteetaab meet, ābērē kyoosuman siruutēkaab *Muusa yoo kimwoochinē :Yēyiin ām sōntiinoo kilāyē kule, 'Anii Yēyiintēetaab *Abraam āk Isaka ākoo Yāākōbō.†

27 Yoo /kakeemwa kule bo :Yēyiin anum, kōōbooru :yooto kule tākusoboot :chiichooto ānkoo kiikume kēny. Ōsōōtē bebe!"

Kiruutyēēt :nkōnō nyēē wōō?

(Mataayo 22:34-40)

28 Kimii yooto :kāānēētiintēēt ake nyēbo kiruutēk nyēē kimii kuyēbchinē yiit kiyēē king'ālōolēē :Yēesu ākoo Satukaayeechaa. Kikas :kāānēētiintoonoo bo kiruutēk kule kikētyi :Yēesu bichoo kiyēē kiteebēē ām kēēlto nyēē karaam.

Yooto, kuteebēē Yēesu kule, "Ām kiruutēk tukul choo kikōōnu :Yēyiin, nkōnō :nyēē wōō?"

29 Kukētyi :Yēesu kule, "Siraat kule, 'Oyeb yiit oō, biikaab Isrāyēēl:

Yēyiin nkit :nyēē /kēēkutunkyninē ānku Yēyiin ku akeenke.

30 Icham Yēyiintēēng'uung'
ām mooyēēng'uung' tukul
soboong'uung' tukul,
kāāsōōtēywēēkuuk tukul,
āk nkuruukuuk tukul.†

Kiruutyēēt :nyooto nyēē wōō.

31 Nto ake kumwooyē kule:

'Icham laatyēēng'uung'
kuu wōloo ichāmtooy keey.†

Māmii subak :kiruutēk alake chēē siirē chu."

† 12:26 Chuy. 3:6 † 12:30 Kiruutēk 6:4-5 † 12:31 Laawi. 19:18 12:31 Mat. 5:43; 19:19; Room. 13:9; Kala. 5:14; Yāāk. 2:8

³² Yu keewaany :Yēesu kumwooy kuu nyooto, kulēēnchi :chi-ichoo, “Kōōnkōy, Kāānēētiintēēt, 'keemwaay man kule Yēyiin ku akeenke, māmiitē :ake.

³³ Kunyi, karaam yoo kacham :chii Yēyiin ām mooyēēnyii tukul ānkumāchē mbo kōōsōōtē Yēyiin kwaak ānkuyēyē yi-isyēētaab Yēyiin ām nkuruukyii tukul ankucham laatyenyii kuu wōloo chāmtooy keey. Karaam /keerub ng'aleechu kusiir yoo /kātākēyēyootē kōrōs choo /kēēbēēlē kutukul āk alak tukul.”

³⁴ Yu kakas :Yēesu kule kākēt :chiichoo nyēē karaam, kumwoochi kule, “Kāmēēlōō ām bāytooyiisyēētaab Yēyiin.”

Kung'eetee yooto, māmii :chii nyēē kitākukāng' kuteebee Yēesu ng'ālyoo kumāchē kutech.

Ng'oo :Kāārārookiintēēt?

(Mataayo 22:41-46; Luuka 20:41-44)

³⁵ Nto tēē yoo, kumii :Yēesu kōōnēētē biiko ām biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin, kumwooy kule, “Imuuchē kule nee kumwooy :kāānēētikaab kiruutēk kule chōōnēē *:Kāārārookiintēēt kōōtaab Tāwuti?

³⁶ Nto yu kiyey :Tāmirmiryēētaab Yēyiin Tāwuti kumwooy kule,

'Kimwoochi :Yēyiin Mokoryoontēēnyuu kule:

Ibuurunēē āwunyuu nyēbo taay

ākoy yoo kaayeyiing' itēbēē buunikuuk.'†

³⁷ Kunyi, yoo kuurē :Tāwuti Kāārārookiintēēt kule 'Mokoryoontēēnyuu' ii, kōōmuuchāktōōs kule nee kuchōōnēē :Kāārārookiintēēt kōōtaab Tāwuti?"

Kiyēbchi yiit :biiko ng'aleechaa bo Yēesu ām ng'erekweek.

Kichuur :Yēesu kiblembechiisyek

(Mataayo 23:1-12; Luuka 20:45-47)

³⁸ Kutas taay :Yēesu kumwoochi bichoo kule, “Ōriibēē keey :kāānēētichoo bo kiruutēk, āmōōrubē ātēbuutēkwaa. Kicham :bichu kōōloochē sirook chēē yoo /kakeekas /simkiinkētē kule icheek kiirwookik. Bēēsyētootēē wōlēē chaang' :biiko /sikiisuboooyootē nyēē /kākēēkoonyit.

³⁹ Lēkwēlootē ng'ēchērōōk chēē mii taay yoo /kēēmii kooriikaab saayee. Mbo yoo /kēēmii saakwa ake tukul, kōōmoymooyē :bichu ng'ēchērōōk chēbo taay.

⁴⁰ Lātunootē koor chēē musuuk kuyibēē tukuukwaa ānkusooyē miisin kuyēyē keey kule churtootin. +/ Mākiing'woonchi miisin biich chēē wuu chuutēchu kusiir chii ake tukul nyēē kiikukusta.”

12:32 Kiruu. 4:35; Luuka 20:39 12:33 Isa. 1:10-20 12:34 Mat. 22:46; Luuka 20:40 † 12:36 Tyēēnwookik 110:1 12:36 Tān. 7:13-14; Yēyuut. 2:33-35; 1Kōōr. 15:24, 27; Ibu. 8:1 12:37 Mat. 20:30-31 12:39 Luuka 11:43

Ng'oo :nyēē kiinēm chēē chaang'?

(Luuka 21:1-4)

⁴¹ Kumii :Yēesu kēēbuur ng'wēny ām *Kōōtaab Yēyiin yēē kilēēkitēē :looloonik chēē / kikiiruruukyinē beesaanik chēbo yiisyēētaab Yēyiin, kukas wōlēē kiikoochintooy :biiko beesaanik looloonichoo. Kiikoochinē :biiko chēē ki mokorēēnik beesaanik chēē chaang' looloonichoo.

⁴² Nto mii yoo, kuchō :cheebyoosyeet ake nyēē ki musuk ankubanan. Kiinēm :nyoo beesaanikyii chēē ng'eri anku tukul chēē kiboonto.

⁴³ Kukuur :Yēesu rubiikyii ānkumwoochi kule, “! Kāāmwoowok, cheebyoosyaani musuk :nyēē kēēnēm beesaanik laatit nyēē wōō kusiir chuut tukul.

⁴⁴ Kāng'ōmōrunēē :mokorēēnik laatit nyoo kēēkooytooy wōlēē bo chēē boonto, nteenee kābār :cheebyoosyaanaa loolēenyii tukul.”

13

+/Mākiiturbuub Kōōtaab Yēyiin

(Mataayo 24:1-2; Luuka 21:5-6)

¹ Kumii :Yēesu ākoo rubiikyii kung'eētyēē yooto kibo biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin, kumwoochi :rubiintēenyii ake kule, “Kāānēētiintēēt, wōōyēch :rwoontōōchu /kikeetechee Kōyi bo Yēyiin ānku kāroorānēch nyēē tyaa!”

² Kukētyi :Yēesu kule, “Kookas, kāroorānēch :kooiichu, nteenee +/mākiiturbuub tukuuchu tukul nyēē māmii :rwaa mbo akeenke nyēē ng'ētu kookemeeraat keye ake.”

Nyāliluutēk āk wusiisyēēt

(Mataayo 24:3-14; Luuka 21:7-19)

³ Nto mii yoo, kuyit :Yēesu ākoo rubiikyii biitēēt nyēē kibo Lekemeetaab *Musēytuuniinēk yēē kitoobēnē keye ākoo Kōōtaab Yēyiin ānkōōbuur ng'wēny.

⁴ Kuteebee :Bētērō, Yāākōbō, Yoowaana āk Antereeya Yēesu kule, “Āyu yēē yēyāktōōs :ng'aleechaa kātēēmwooyē ānku kiy nee :nyēē +makeekasee yoo yityiintōōs :ng'aleechaa?”

⁵ Kumwoochi :Yēesu kule, “Ōriib keye! -Mookany /kiiberbeeraak.

⁶ Choong'ēch :biiko chēē makukwaanaat ankuyey keye :ake tukul kule inee ku kāārārōokiintēēt. Mākōōbotbootoot :bichoo biiko chēē chaang'.

⁷ +Mookas kubārē keye :biiko ām kōōrēēt /ānkyoomu booryoot, nteenee -mōōmuuyē. Ākoy kuyēyākiis :tukuuchoo, nto yitu :tabanta.

⁸ Mākubooryo :bōrōryēēt ake āk ake, kubooryo :kōōrēēt ake āk ake. Mākōōring'riing'oot :komoswookik chēē chaang' ām kōōrēēt ānkuchō :kēmēwuut. Ng'wooninto nyēē kāāmunēē moroontoon :nyoo nto yitu :kōōrēēt nyēē lēēl.”

⁹ Kumwoochi :Yēesu kule, “Ōriib keyy. +/Makeenamaak / ānkiiyyoong'tēēnook kōōk ām kooriikaab saayeet /ānkēēbirook ām wōlooto. +/Makiimutaak taayeetaab bāytooyik kubo anii. Bārooyinto :nyooto nyēē +mōōmwoochinēē bichooto kiyēē ōyēnchinē.

¹⁰ /Kyoomtooy kurook lōkōōywēk chēē kāroomēch kukas :biiko tukul ām kōōrēēt kumukuul nto yitu :tabantaab kōōrēēt.

¹¹ Yoo /kaakeenamaak /ānkiiyyoong'tēēnook kōōk, -mookany kooyiimaak mēt :kiyēē +moomwaay. +/Mākiiboorwook yooto kiyēē ōmwooyē kuuyu mēēbērē akweek chēē +mōōng'ālōolē nteenee :Tāmirmiryēetaab Yēyiin nyēē mākung'ālōolē.

¹² Mākung'ōmto :chii ng'eetaabkaamet / keebakach ānkung'ōmto :kwaan lakwanyii /keebakach. Makutay :lēēkōōk mbo kwaan āk mbo kaamet ānkung'ōmto /keebakach.

¹³ Kunyi, mākuwēchook :biiko, kuuyu ōyēnwoo. Nteenee chi-ito nyēē kamuyta ākoy tabanta :nyēē makooraach :Yēyiin.”

*Wōlēē +/makiiserweetita Yēērusālēm
(Mataayo 24:15-25; Luuka 21:20-24)*

¹⁴ Kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Yoo kookas 'kiyoo -mēēriiku :Yēyiin'† kukēēyyoonyēē yēē -/mākēēmākyinē, ōmwēy :biikaab Yuuteeya ākoy lekem barak. (Kuyēbchi yīit :chii nyoo sumānē ng'aleechu.)

¹⁵ Yoo kanyoorta :ng'aleechu chii kumii kōōnyii barak, -mēēwut kō kule kōōnēm kiy ake tukul nyēē sukumwēyto,

¹⁶ ameeyey :chii nyoo miitē mbareen kaa kule wokunam sireet nyēē iliiktēē keyy.

¹⁷ Lēyyē, mākuwuuyiiti sōō kule nee ām bēsyōōsyēchooto kooruuk choo kōōyootiin āk choo irēēriisyē!

¹⁸ Osaay Yēyiin kule māyēyākiis :ng'aleechu yoo yiiwoot.

¹⁹ Mākuwōōyīit :ng'woonintaab bēsyōōsyēchooto kusiir ng'woonin ake tukul nyēē kiikutook kuchakee kayey :Yēyiin kōōrēēt, āmēēbērē mākutook :ng'wooninto ake nyēē tēē nyoo bēsyēēt ake.

²⁰ Nteenee kiikoonwaakiit :Yēyiin bēsyōōsyēchooto kuuyu mii :biikyii chēē kiikukwey nyēē nto kimanaakoonwaakiit, nto māmii :chii nyēē kātāwokusobē.

*Kāārārookik chēē mābo man
(Mataayo 24:23-28; Luuka 17:23-24)*

21 Yoo kāmwoobook :chii ake tukul kule ong'nyi
*Kāārārookiintēēt nto ong'nyiin, -mōōyēnchi,

22 kuuyu makukwa :biiko chēē makuyey keey kuyēk
kāārārookik āk *wōōrkooyikaab Yēyiin. Makuyey :bichu ng'al
chēbo kwōng'uut sukung'eet, yoo imuuchāktōōs, kutēwēch bi-
ikaab Kiriistō choo kwēyootiin.

23 Kunyoo, ōriib keey. !Kāāsim āmwoobook tukul kumanaayit
:bēsyēēt.”

Kiyēē ibooru chōōnēētaab Yēēsu

(Mataayo 24:29-31; Luuka 21:25-28)

24 Kutas taay :Yēēsu kumwoochi rubiikyii kule, “Yoo bēku
:nyāliluutēchoo bo bēsyōōsyēchooto
‘Mākumis :asiista āmēētākōōluuwu :araaweeet.

25 Mākōōtimtiimākoy :wōliin bo barak kōōsuuw :kookeelik.’†

26 +/ Makeekasa anii, *Wēritaab Chii, āchōōnēē boolik ām
kāāmuukēywēēk āk lēbkeēyyēētaab Yēyiin.

27 +Māāyooktē malayikaanikyuu kōōruruukoot biiko choo
kwēyootiin kung'eetee kōōrēēt komosta ake ākoy ake.”

Bēsyēēt nyoo iyēēwu :Yēēsu

(Mataayo 24:32-36; Luuka 21:29-33)

28 Kumwoochi subak kule, “Yoo kēēnkāt :kēētoo /kēēkuurēē
*mutiiniit, kōōbooru kule kaakuriik kumusēs.

29 Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, yoo ōkāsē kuyēyāktōōs :tuku-
uchoo, ōnkēt kule kaakuriik :bēsyēēt nyoo āyēēwunēē.

30 !Kāāmwoobook, mābootōōs :biikyuu choo kyaakwey ānkoo
kāyēyākiis :tukuuchoo tukul.

31 Mākubot :barak āk ng'wēny, nteenee mābotē
:ng'ālyoontēenyuu.

32 Māmii :chii nyēē inkētē bēsyēēt nyēē āyēēwunēē.
-Mēēnkētē :malayikaanik āmāānkētē mbo nkani, nteenee
inkētē :Baaba.

Ōchōb keyy

(Mataayo 24:42-44; Luuka 12:35-40)

33 Ōriib keyy ankooyeyte keyy, kuuyu -mōōnkētē yēē yitu
:bēsyoonoto.

34 Kerkeyy yoo mächē :chii nyēbo kanyii kuwo ruutooy.
Bākookyiniē motwoorikyii yiisyēēt nyēē makuyey ankutool
ake kuriib kayta.

35 Ōriib keyy, kuuyu -mōōnkētē yēē rōōtunēē :chiitaab
kayta. Imuuchē kuyit kukararakta :asiista, kwēēmooy kwēēn,
kumānēēir :kōōrēēt nto kumānāamwook :asiista.

³⁶ Yoo kächō, mächāktōōs kunyōōrwook ōkāsu.

³⁷ Okas ng'aleechu! Mā akweek nkit chēē āmiitē āmwoowook ng'aleechu, nteenee mächāktōōs kuyeyta keey :biiko tukul.”

14

*Kicheeng' :buunikaab Yēēsu wōlēē makunamta inee
(Mataayo 26:1-5; Luuka 22:1-2)*

¹ Kikiikung'ēt :bēsyōōsyēk āyēēnku kuyit :bēsyēēt nyēē kyoomēē :Yuutayeek *Saakweetaab Keeytaayeet ākoo Saakweetaab mukaatiin chēē mākuutunootiin. Kimii kuchēēng'ē :mbo *kibkōrōs ākoo kāānēētikaab kiruutēk wōlēē makunamta Yēēsu kumākāsē :chii sukubakach.

² Kimwooy kule, “-Mookany keeyey ng'aleechu yoo bo *Saakweetaab Keeytaayeet, kuuyu imuuchē :biiko kuyey wōōrōōryēēt.”

*Kiraang'tee :koorkēēt ake Yēēsu mwaayta mēt
(Mataayo 26:6-13)*

³ Kimii :yēē kyoomiisyē :Yēēsu ām Beetannyya kumiitē kaab Simōōni, chiichoo kikiikunāmē *:makereenik. Yooto, kuchō :koorkēēt ake kō nyēē kiboonto mwaay nyēē kiboong'u nyēē anyiny / ānkikyooltēē beesaan chēē chaang' miisin. Yooto, kuraang'tee :koorkoonoo Yēēsu mwaayaa mēt.

⁴⁻⁵ Yu kakas :biiko alake chēē kimii yooto kiyēē kayey :koorkoonoo, kumwooy nyēē kāng'woonchi kule, “Nto yu sukunyarta :koorkooni mwaay nyēē ālē beesaan chēē chaang' miisin kuu nyi! Nto yu /kātākyooltooy / ānkiikoochi bānoonik beesaanik.” Kinyēērchi :bichoo koorkoonoo miisin.

⁶ Kumwoochi :Yēēsu bichoo kule, “-Moomakee kiy koorkoonoo. Ntēē kāākuyēwoo anii ng'ālyoo nyēē karaam.

⁷ Ōboontē keey :akweek bānoonik ākookoy ānku +mōōyēētyēēchinē kuu wōlēē ōchāmtooy. Nteenee -mōōboontē keey anii ākookoy.

⁸ Kaakuyey :koorkooni kuu wōlēē kēēmuuktooy kuroonkyi mwaayaa mētinyuu kuyeytaa nto yitu :yēē /kēēmuyēēnoo.

⁹ ! Kāāmwoowook, -/ mākēēwuutyēē koorkooni ām kiyēē kaakuyey yoo /kyoomtooy lōkōōywēk chēē kāroomēch ām kōōrēēt tukul.”

*Kiinēm keey :Yuuta kuchaamta Yēēsu
(Mataayo 26:14-16; Luuka 22:3-6)*

¹⁰ Nto mii yoo, kuwo :Yuuta Iskaryoot nyoo ki akeenke ām rubiikaab Yēēsu choo ki taman āk āyēēng', wōlēē kimii :mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch wokuchaamta Yēēsu.

11 Yu kayit wōlooto /kēēng'ērēkyi. /Kikēēmwoochi kule, “Yoo kēēyēwēēch kēēlto wōlēē +makeenamte Yēēsu, kēēkōōniing' beesaanik.” Kuwo :Yuuta wokucheeng' wōlēē /sikeenamta Yēēsu.

*/Kikeeyeyta wōlēē /kyoomēē Saakweetaab Keeytaayeet
(Mataayo 26:17-19; Luuka 22:7-13)*

12 Ām bēsyēētaab taayta nyēbo Saakweetaab mukaatiin chēē mākuutunootiin, kiyēēnyē :Yuutayeek mēēnkīt nyēē sukwaam bēsyoonooto.

Yu kayit :bēsyooni, kuteebee :rubiik Yēēsu kule, “Ānō wōlēē +mawee-amee *Saakweetaab Keeytaayeet bokēēyēytoowuung'?”

13 Kumwoochi :Yēēsu rubiikyii āyēēng' kule, “Obe ākoy Yēērusālēēm. +Mōōtuuyēē murēn nyēē boontoonu tērēētaab bēēko. Orub chiichoo lēt ākoy kōōto nyēē kēēwut.

14 Yoo kooyit kōyooto, ōmwoochi chiitaab kōōto kule mächē :Kāānēētiintēēt wōlēē sukwoomiisyēē ākoo rubiikyii ām Saakweetaab Keeytaayeet.

15 Mākōōboorwook :chiichoo kisēēnkēēt nyēē wōō nyēbo ko-roofa nyēē mii :tukuuk tukul chēbo ātēbto. Ōyēytoowēēch āmiik.”

16 Yu keewaany :Yēēsu kumwoochi rubiichoo kuu nyooto, kuba ākoy Yēērusālēēm ānkubokunyōōr ng'aleek tukul kuu wōloo kāmwooytooy :Yēēsu. Kuyeyta āmiikaab saakwaanaa.

*Kiiboor :Yēēsu chiito nyēē kimii wokuchoomtooy
(Mataayo 26:20-25; Luuka 22:21-23; Yoowaana 13:21-30)*

17 Kumii kurātoorātē :kōōrēēt, kuwo :Yēēsu ākoo rubiikyii taman āk āyēēng' ākoy kōyooto ānkutoow kwaam saakweet.

18 Kumii kwoomiisyē, kumwooy :Yēēsu kule, “! Kāāmwoowook, mii :akeenke ām akweek nyēē kēēmiitē kyoomiisyē :tukul nyēē makuchaamtaa.”

19 Kung'woonchi rubiik ankuteebee :ake tukul Yēēsu kule, “Ara anii?”

20 Kukētyi :Yēēsu kule, “Nyoo kiilābloobtooy :tukwaay mukaatiit terekyeet akeenke nyēē makuchaamtaa.

21 Makume *:Wēritaab Chii kuu yoo /kikeesir kurubta keyy āk inee. Nteenee mākung'woonchi sōō kule nee :chiito nyoo makuchaamtaa. Kaykay nto /kimākēēsich chiichoo.”

*Kitoow :Yēēsu saakweet nyēē lēēl
(Mataayo 26:26-30; Luuka 22:19-20; 1 Kōōriintēēk 11:23-25)*

22 Yu kimii kwoomiisyē, kunam :Yēēsu mukaatiit ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy. Nto tēē yoo kubetes mukaatiinaa ānkōōkoochi

rubiikyii kōōnēmunoot. Kimwoochi kule, “Bōōrnyuu :nyi. Kunyi, o-am.”

²³ Kunam subak terekyeet nyēē kimii *:tifaayiik ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy ānkōōkoochi rubiichoo kumōōsoot.

²⁴ Kimwoochi kule, “Korotiikyuu :chu chēbo *kiirootyeeet nyēē lēēl.* +/Makiitaata suku sobcho :biiko chēē chaang’.

²⁵ ! Kāāmwoowook, -māwāāyyēē subak tifaayiik ākoy bēsyoonoo wāāyyēē chēē leelach ām Kaab Yēyiin.”

²⁶ Nto tēē yoo, kutyēēn :bichoo kōōkoostoo Yēyiin ānkung’ēētyo kutākyi keey Lekemeetaab *Musēyтуuniinēk.

Kiiboor :Yēēsu kule makutuuch keey :Bētērō

(Mataayo 26:31-35; Luuka 22:31-34; Yoowaana 13:36-38)

²⁷ Kumii kēēltaab too, kumwoochi :Yēēsu rubiikyii kule, “+Mōōmwēyēēnoo :akweek tukul kuu yoo mwooyē :siruutēk kule, ‘+Maabakach ākiintēēt kusērēēt :kēēchiirēk.’†

²⁸ Nteenee yoo कांग’eeteē meet, +maantooy Kalilaaya.”

²⁹ Kumwoochi :Bētērō Yēēsu kule, “Ānkoo kām wēyēēniing’ :chuut tukul, -māābākooktiing’ :anii.”

³⁰ Kumwoochi :Yēēsu kule, “Bētērō! Kāāmwoowuung’, kumānēēturkuuchē :kirkōōnkiit nyēbo āyēēng’ kwēēmowuuni, +meetuuch keey :inyiing’ areet sōmōk kule -mēēnkētoo.”

³¹ Kumwoochi :Bētērō Yēēsu subak kule, “Mākoy atuuch keey! Yoo kābo meet kēēbēku :tukwaay.” Kōōrumchi :nkicheek rubiik chuut kuu nyooto.

Kiwokusaayee :Yēēsu Ketese maane

(Mataayo 26:36-46; Luuka 22:39-46)

³² Yu kayit :Yēēsu ākoo rubiikyii yēē / kēēkuurēē Ketese maane, kumwoochi kule, “Ōbuurēē yu, waasaay :anii.”

³³ Koonata kisich ākoo Bētērō, Yāākōbō ākoo Yoowaana. Kwaam :ng’uusng’uus Yēēsu kut kulōōklōōkēn.

³⁴ Kumwoochi rubiichooto sōmōk kule, “Kāāmuy :anii kut wuu nyēē +maameey. Ōng’ētunēē yuutēyū ānkōōkāsu!”

³⁵⁻³⁶ Yooto koonata :inee kisich kukutuny ānkuyim kutiiny :tokochta ng’wēny ankusaay kule, “Baaba! Imuuchāktōōs :tukuuk tukul ām wōlēē imiitē. Inēmtoowoo nyalili. Nteenee kuyeyakay kuu wōloo imāktooy :inyiing’ mēēbērē kuu wōloo āmāktooy :anii.”

³⁷ Yu kēēyēēwunēē :Yēēsu wōloo kāwokusooyēē, kunyōōr rubiik choo sōmōk kuruytōōs. Kumwoochi Bētērō kule,

* **14:24** Māmwooyē :siruutēk alake kule ‘nyēē lēēl’. **14:24** 1Kōōr. 10:16; 11:23-25 **14:24** Chuy. 24:8; Cherem. 31:31; Ibu. 7:22; 9:15-20 **14:26** Luuka 22:39

† **14:27** Sekaryaa 13:7 **14:27** Määrkō 14:50-52; Yoowa. 16:32 **14:28** Määrkō 16:7 **14:31** Luuka 22:33-34; Yoowa. 13:36-38 **14:35-36** Yoowa. 12:27; Mat. 6:10; Määrkō 10:38; Room. 8:15; Ibu. 10:9

“Simōōni, ākoo kēēru? 'Kāmēēmuuchē mbo ikāsu ām asiista akeenke?

³⁸ Ōkāsu ankoosaay simōō-āsyi keey tyēmiisyēēt. Ōbērē nto oyey, āmāmii :nkuruuk.”

³⁹ Kooyeey :Yēēsu subak ankuwokusaay kuu yoo kābo taay.

⁴⁰ Nto iyēēwu nyēbo āyēēng', kunyōōr mbo Bētērō kuruuytōōs subak, kuuyu kichoosyootiin miisin. Kuchusyo :rubiichoo.

⁴¹ Kiiyeey :Yēēsu subak ankuwokusaay nyēbo sōmōk, nto yu kaweech keey, kumwoochi rubiichoo kule, “Ākoo tōōbēng'tēē rwoonik? Kaakuyem. Okas kaakuyit :āsiiswēk /kiiyokoochi *Wēritaab Chii āwunnyēkaab kibng'ōōkisiis.

⁴² Ong'nyiin choomtooyiintēēt kāākuchō! Ōng'ēētyē bokēētuuyēē.”

/Kikeenam Yēēsu nteenee kitay /kēēsār

(Mataayo 26:47-56; Luuka 22:47-53; Yoowaana 18:3-11)

⁴³ Kutākumii :Yēēsu kung'āloolē, kuyitu :Yuuta nyoo ki akeenke ām rubiichoo ki taman āk āyēēng'. Kiboontoonu keey biiko chēē chaang' chēē kitinyē chōōkiinēk ākoo syaariinek chēē kiiyooku :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo booyik.

⁴⁴ Kikiisimkumwoochinē :Yuuta bichoo kule, “Nyoo ōkāse ātōrōōchē, ōnāmē nyooto ānkōōriibootē simāmwēy.”

⁴⁵ Kuyitu :Yuuta, kutōrōōchē Yēēsu kule, “Aase, Mokoryoon-tēēt!”

⁴⁶ Kutēryēkyinē :bichoo Yēēsu bakeenke.

⁴⁷ Kukāsē :rubiintēēt ake kuu nyooto, kung'usu chōōkiit, nto bērē kuyeb motwooriintēētaab kibkōrōs nyēē wōō, kuchwenta yiitit kōōsuuyto.

⁴⁸ Yooto, kumwoochi :Yēēsu bichoo kināmē inee kule, “Ōbērē āntōōchinē :anii lukēēt nyēē mächē kuweech kōōrēēt sookwaante chōōkiinēk āk syaariinek boonamaa?

⁴⁹ Ntēē kwāāboontē keey :anii akweek kwaak ām biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin ānēētiisyē. Kwaamaak :nee simoonamaa yooto? Nteenee ityiichē :ng'aleechu tukul siruutēkaab Yēyiin.”

⁵⁰ Yu kāmwooy :Yēēsu kuu nyooto, kumwēchi keey :rubiikyii.

⁵¹ Kimii :murēno nyēē kiinoomootē Yēēsu nyēē kikyaaalyaktee keey ankeet baateey. Nto yu kibērē /keenam,

⁵² kuchiwit kuchururchi ankaanaa yooto ānkumwēchi keey kibchuraat.

Kumii :Yēēsu taayeetaab kōōkwēēt nyēē wōō nyēbo Yuutayeek

(Mataayo 26:57-68; Luuka 22:54-55, 63-71; Yoowaana 18:13-14, 19-24)

⁵³ /Kikēēkwēryoot Yēesu ākoy kaytaab *kibkōrōs nyēē wōō. Kikiiruruukyi keyy wōlooto :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch, booyik ākoo kāānēētikaab kiruutēk.

⁵⁴ Kiinaamaat :Bētērō Yēesu ākoy kuyit kiyēnkuutaab kaytaab bichoo bo kōrōs. Kumii wōlooto kōōbuur :nkinee ng'wēny kuyu maata nyēē kimii kuywēē :biiko chēē kiriibē kayaa.

⁵⁵ Kimach *:kōōkwēetaab Yuutayeek tukul kōōyyoonkyinē :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch, kule kunyōōr ng'ālyoo nyēē miyaat nyēē nāmē Yēesu / sikiitiilchi meet. Nteenee mānāānyōōr ng'ālyoo. ⁵⁶ Ānkoo kimōlōlchi :biiko chēē chaang' Yēesu ng'al, kichuunchuun :ng'aleekwaa.

⁵⁷ Kimwooy :alake subak kule,

⁵⁸ “Kikeekas :acheek kumwooyē :chiichi kule mākōōturbuub *Kōōtaab Yēyiin nyoo kitēēchē :biiko ankuteech ake nyēē mēebērē tēēchē :biiko. Kālē makuteechee nyooto bēsyōōs sōmōk.”

⁵⁹ Kichuunchuun :nkicheek ng'aleekaab bichoo.

⁶⁰ Yooto kōōyyo :chiichoo wōō bo kōrōs ankuteebē Yēesu kule, “Itinyē wōlēē ituuktooy keyy ām ng'aleechu mwooyē :bichu?”

⁶¹ Kusiisiyi keyy :Yēesu. Kumwoochi subak :chiichooto wōō bo kōrōsēēk Yēesu kule, “Inyiing' man *Kāārārookiintēēt, Lakwataab Nyoo Tōrōōr?”

⁶² Kumwoochi :Yēesu kule: “Anii :nyooto anku +mookas *Wēritaab Chii kōōbuurunēē āwutaab taay nyēbo Nyoo bo Kāāmuukēy ankookas kuchōōnēē boolik.”

⁶³ Kikwaany keyy :moo chiichoo wōō bo kōrōs kut kubaach sirookyii ānkumwooy kule, “Nee ake :nyēē / tākēēmwoowēēch kurubta keyy āk chiichi?”

⁶⁴ Kookas oob wōlēē kāākōōntosuurto Yēyiin? Kunyi, ōbērē nee akweek?” Kōōruumchi :kiirwookik tukul kule, “Misiyinē kume.”

⁶⁵ Kung'utyi :kiirwookik alake Yēesu ankurat konyek. Kurātootiin :konyek, / kiituluuksēt / ankeeteebē kule, “Mwoowu, baa, ng'oo :nyi kēētuluuchiing'!” Yooto, koorabaakset :bichoo kiriibē kayaata.

Kituuch keyy :Bētērō

(Mataayo 26:69-75; Luuka 22:56-62; Yoowaana 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Kumii :Bētērō kēēbuur biyi, chokumur yooto :chēēbto ake nyēē kiyēchinē kibkōrōs nyēē wōō yiisyēt.

⁶⁷ Kōōrōōtoot :chēēbooto Bētērō ānkulē, “Kwēēboontootē keyy :nkinyiing' oob chiichi bo Nāāsārēēt!”

⁶⁸ Kutuuch keey :Bētērō. Kimwooy kule, “-Māānkētē kiyēē imwooyē.” Kōōnookyi :Bētērō yēbo oreet nyēē wēētii kayaata. Yooto, kooturkuuch kirkōōnkiit.

⁶⁹ Kutākumiitē :Bētērō yooto bo oreet, kukas :chēēbkēy subak, ānkumwoochi biiko chēē kimii yooto kule, “Lēyyē! Ru-biintēētaab Yēēsu :chiichi!”

⁷⁰ Kutuuch keey :Bētērō subak. Nyēē mā tyaa, kumwoochi :biiko chēē kimii yooto kule, “Kubooyiit man! Inyīing' rubiintēētaab Yēēsu kuuyu isālu Kalilaaya.”

⁷¹ Kuchubchi keey :Bētērō kule, “-Māānkētē chiichi ōmiitē ōng'āloolēē.”

⁷² Yooto, kooturkuuch :kirkōōnkiit nyēbo āyēēng'. Koosoot :Bētērō yoo kāmwoochinē :Yēēsu kule, “Kumaneeturkuuch :kirkōōnkiit nyēbo āyēēng', +meetuuch keey :inyīing' areet sōmōk kule -'mēēnkētoo.”

Kuriir :Bētērō nyēē ng'waa.

15

Kumii :Yēēsu taayeetaab Bilaato

(Mataayo 27:1-2, 11-14; Luuka 23:1-5; Yoowaana 18:28-38)

¹ Nto yu kāmwook :asiista, kootiil *:kōōkwēētaab Yuutayeek tukul kunam wōlēē mii :mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch, booyik āk kānēētikaab kiruutēk kurat Yēēsu ānkukwēryoot ākoy kaab *Bilaato.

² Yu /kakiiyītita kaab Bilaato, kuteebēe :nyoo Yēēsu kule, “Inyīing' :bāytooyiintēētaab Yuutayeek?” Kumwoochi :Yēēsu kule: “Wuu nyooto, sinee.”

³ Kiiteeyee keey :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch kule kiikuyey :Yēēsu ng'al chēē chaang'.

⁴ Kuteebēe :Bilaato Yēēsu kule, “Māmii :kiyēē 'ikētu kurubta keey ng'aleechu mwooyē :bichu kule !kiiyey?”

⁵ Mānāākēt :Yēēsu ng'ālyoo. Kubotyī :tonkoy Bilaato.

Kiisimchi :kāāntōōyikaab Yuutayeek Bilaato kubakach Yēēsu

(Mataayo 27:15-26; Luuka 23:13-25; Yoowaana 18:39–19:16)

⁶ Kiityooktooy :bāytooyiintēēt ām kēnyīit ake tukul ki-bratyaanteet akeenke nyoo kaakutool :biiko. /Kikēēyēyē kuu nyooto yoo /kyoomē *Saakweetaab Keeytaayeet.

⁷ Kimii ām bēsyōōsyēchooto :biiko alake chēē kikwiilē bāytooyiisyēētaab Bilaato ānkikiikubākākiis kut /kikiikeerat. Akeenke ām bichooto ku nyēē /kikēēkuurēē Baraaba.

⁸ Yooto kōōruruukyī keey :biiko chēē chaang' kaytaab Bilaato. Kusoom :bichoo Bilaato kōōtyooktoochi chiito akeenke

nyēē rataat kuu yoo kwēētyooktoochinē kwaak yoo mii :saak-waanaa.

⁹ Kuteeb :Bilaato kule, “Ōmāchē ātyooktoowook bāytooyiintēētaab Yuutayeek?”

¹⁰ Kiteēbēē :Bilaato bichoo kuu nyotoo kōōnkētē kule kēētuuyiiti :mbo kibkōrōs Yēēsu moo.

¹¹ Nteenee kōōwuruur :mbo kibkōrōs biiko tukul kumwoochi Bilaato kootyaakta Baraaba yoo kātēētyooktooy Yēēsu.

¹² Kuteeb :Bilaato kule, “Kunyi, ōmāchē ayeyee nee naas chiichi ōbērē bāytooyiintēētaab Yuutayeek?”

¹³ Kōōruumchi :biiko tukul kule, “Ibakach!”

¹⁴ Kumwoochi :Bilaato biiko kule, “Ara koleel nee :chiichi?” Kubōloobōl :biiko kule, “Obakach! Obakach!”

¹⁵ Nto kuuyu kimāmāchē :Bilaato kunyēēr :biiko, kōōtyooktoochi Baraaba. / Kikiityōōlsēt Yēēsu, nto tēē yoo kōōyokooyto / bokēēkwērtoochi *murtooywoontēēt.

*Kiintosuur :biikaab lukēēt Yēēsu
(Mataayo 27:27-31; Yoowaana 19:2-3)*

¹⁶ Kubeeta :biikaab lukēēt Yēēsu ākoy kaytaab *Bilaato āriit ānkukuur lukēētaab booryēēt tukul.

¹⁷ Kōōlookyi sireet nyēē arraa ankutaay kuutwēētaab kātōok ankookemeer mētinyii wuu nyēē kāyēk bāytooyiintēēt.

¹⁸ Yu /kāākiilookyi tukuuchoo, /kēētoow /keeyey keey kule /kākēēsילו Yēēsu /kēēmwooyē kule, “Kimkim! Bāytooyiintēētaab Yuutayeek!”

¹⁹ Kiikōryōōnyēē :bichoo Yēēsu kirōkto mēt ānkung'utyinē kibtaman ānkukutunyēē taayeenyii kuyēyē keey kule kākoonyit.

²⁰ Yu /kāākiintosuur, /kiirēekunēē siraanaa arraa /ānkiilookyi sirookyii choo bo kwaak nto tēē yoo, / kēēkweryoot / bokēēkwērtoochi murtooywoontēēt.

*/Kikēēkwērtoochi Yēēsu murtooywoontēēt /ānkiinchuruur
(Mataayo 27:32-44; Luuka 23:26-43; Yoowaana 19:17-27)*

²¹ / Kēēmii / kēēbēētooy / kēētuuyēē chiito ake nyēē kibo kōōrēētaab Kurēēn. / Kikēēkuurēē chiichoo Simōōni nyēē ki kwaaniitaab Alekisaanta ākoo Ruufō. / Kēētuuyēē kuu nyotoo, / kēēkērchinē koong' kukalab murtooywoontēētaab Yēēsu.

²² Kikweryoot :bichoo Yēēsu ākoy yēē /kēēkuurēē Kolkoota, (kaayneet nyēē ibooru kule 'Rōkyēētaab Mēt').

²³ Nto bērē kōōkoochi :bichoo Yēēsu *tifaayiik chēē /kikeetasee saakityeek* alak, kutay kuyye.

24 Kukwërtoochi :bichoo Yēesu murtooywoontēēt. Nto yu mākubchēchi keey sirookyii, kubar *sēkēēryēēt sukōōnkētēē kule ng'oo :nyēē mākuyib sireet nkōnō.

25 Ki asiistaab sōmōk nyēbo kōrrōōn, yu /kikēēkwërtoochinē Yēesu murtooywoontēēt.

26 /Kikiikēēsirchi kiito ake ng'aleek chēē kiyey /sikiitiilchi Yēesu meet chēē kimwooyē kule: BĀYTOOYIINTĒĒTAAB YUU-TAYEEK.

27 /Kikēēkwërtoochi nkicheek kibng'ōōkisiis āyēēng' murtooywōōsyēkwaa. /Kikiyyoong'tēē ake āwutaab taay nyēbo Yēesu /ānkiiyyoong'to ake nyēbo kaataam.†

29 Kiinchuruurē :biiko chēē kimurē yooto Yēesu ānkukwërtooy mētēwook kumwoochinē kule, “Ntēē kwēēbērē :inyiing' +mēēturbuub *Kōōtaab Yēyiin ankiiteechee subak bēsyōōsyēk sōmōk?

30 Iraraach keey naas. Irēkunēē murtooywoontoonoo!”

31 Kiinchuruur :nkicheek mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo kāānēētikaab kiruutēk Yēesu kumwoochinē keey kule, “Kisooobē :chiichi biiko alak, ntēē -mēēsoob keey naas.

32 Kēēmāchē keekas ra kāārārōokiintoni kuurē keey kule bāytooyiintēētaab *Isrāyēēliik. Yoo keemuuch kurēkunēē murtooywoontooni, +mākiiyēnchi.” Kiinchuruur :nkicheek kibng'ōōkisiisyēchoo kimii murtooywōōsyēkwaa.

Meetaab Yēesu

(*Mataayo 27:45-56; Luuka 23:44-49; Yoowaana 19:28-30*)

33 Kichō :mēēnānēēt bēēt nyēē kiker kōōrēēt tukul, kung'eetee āsiiswēk lo ākoy āsiiswēk sokool.

34 Yu kayit āsiiswēk sokool kōōnchō :Yēesu kule, “Yēyiintēēnyuu, Yēyiintēēnyuu, ntēē 'keebakaaktaa!”† (Kimwooyē yooto ām kuutiinyii kule, “Ēlōōy, Ēlōōy, lema sabaktani?”)

35 Yu kakas :biikaab lukēēt chēē kimii yooto, kulē, “Okas, miitē kukuurē *Eliiya.”

36 Kulabatee :chiito ake kiroonkuryēēt ankooluumta *tifaayiiik chēē tāytāy. Kurutyi kiroonkuryoonoo kēētī ānkōōyokoochi kuutiitaab Yēesu ānkulē, “Okany keekas yoo mākuchō :Eliiya chokōōrēēkunēē murtooywoontooni!”

37 Kiinchō :Yēesu ankung'et.

15:24 Tyēēn. 22:18 15:26 Mat. 27:11 † 15:27 Tāsyinē :siruutēk alake kērēywoontooni 28: Kiityiich :yuutēyu siruutēkaab Yēyiin choo mwooyē kule, 'Kikeetasta kibng'ōōkisiis.' 15:27 Isa. 53:12 15:29 Yoowa. 2:19; Määrkö 14:58; Yoowa. 2:19 15:32 Tyēēn. 22:7; 109:25 15:33 Āmōōs 8:9 † 15:34 Tyēēn. 22:1 15:36 Tyēēn. 69:21

38 Yooto bakeenke, kukērēerunēē keey āyēēng' kuchakee barak ākoy ng'wēny :ankeet nyēē ki rikimim nyoo /kikiiyēēlēē Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin.

39 Yu kakas :chiito nyēē wōō nyēbo lukēētaab booryēt‡ wōlēē kameeta :Yēēsu, kumwooy kule, “Kubooyiit man, ākoo Lakwataab Yēyiin :chiichi.”

40 Kikiyyoong'iis :chēēbyōōsōōk alake yēē lōō kutoobēnē kiyēē kiyēyāktōōs. Chēēbyōōsōōchoo alak ku Maaryaa nyēbo Maktaala, Sālōōmē ākoo Maaryaa kaametiitaab Yōōsē āk Yāākōbō nyoo mining'.

41 Kirubootē ānkiyēētyēēchinootē :chēēbyōōsōōchoo Yēēsu, yoo kimii Kalilaaya. Kimii :nkicheek chēēbyōōsōōk alake yooto chēē chaang' chēē kiinaam Yēēsu ākoy Yēērusālēm.

Wōlēē /kikeemuyta Yēēsu

(Mataayo 27:57-61; Luuka 23:50-56; Yoowaana 19:38-42)

42-43 Ki bēsyēēt :nyooto nyēē kichōbēē keey :Yuutayeek kukānyoonu bēsyēētaab *Sabaato. Kimii :boontēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Yōōsēēf nyēbo *kiriinkēētaab Arimataaya nyēē ki kiirwookiin nyēē kitookunoot ām *kōōkwēētaab Yuutayeeek. Kikiikōōyēnchi :boontoonoo kule kichōōnēē :Yēēsu Kaab Yēyiin chokuyēk Bāytooyiintēēt nyoo /kikēēmii /kēēkānyē. Yu kakas :boontoonoo kule kaakuriik :āsiiswēk chēē toowu :bēsyēētaab *Sabaato ānkuatakumii :Yēēsu murtooywoontēēt, kukāng' ānkuwo kaab *Bilaato wokusoom /kēēchāmchi kōōnēm muustaab Yēēsu sukumuy, kumanaarataarat :kōōrēēt.

44 Kiilat :Bilaato yu kakas kule kaakume :Yēēsu. Kikuur chiito nyēē wōō nyēbo lukēēt ankuteebee kule, “Kaakume :Yēēsu, man?”

45 Kumwoochi :nyoo kule, “Kaakume.” Kuchāmchi Yōōsēēf wokuyib muustaab Yēēsu.

46 Kiwokwaal :Yōōsēēf ankeet ānkuwokōōrēēk muustaab Yēēsu ām murtooywoontēēt ankuratee ankaanaata. Kunam muusto ānkuwokōōtōōr kochonkeet ake nyēē /kikiikiiwōr. Nto yityo, kuwunukyi rwaanteet nyēē wōō kuker kochonkaanaa.

47 Kikāsē :Maaryaa nyēbo Maktaala ākoo Maaryaa, kaametiitaab Yōōsē, yēē /kikeekonoree Yēēsu.

16

King'eetee :Yēēsu meet

(Mataayo 28:1-8; Luuka 24:1-12; Yoowaana 20:1)

1 Yu kāākubēk :bēsyēētaab *Sabaato kukararakta :asiista, kuwo :Maaryaa nyēbo Maktaala, Sālōōmē, ākoo Maaryaa

15:38 Chuy. 26:31-33; 2Tēt. 3:14; Ibu. 10:19-20 ‡ 15:39 Tāsyinē :siruutēk alake kule 'wōlēē kiinchōōyto āk'. 15:39 Mat. 27:11; Määrkō 1:1, 11 15:41 Luuka 8:2-3

kaametiitaab Yāākōbō, wokwaal mwaanik chēē boong'u nyēē anyiny subokooyiilee muustaab Yēēsu.

² Yu kēērī :kōōrēēt, kubeeta mwaanichaa ākoy wōloo / kikēēmuchinē Yēēsu.

³⁻⁴ Kumii kēēlto, kutēēbootēē keey kule, “Ng'oo :nyēē wokuwunuktoowēēch rwaantaanaa tēē nyoo ēē?” Yu kayit, kukasta, nto bērē kulē, /kiikēēwunukto rwaanteet kuyaatakay :kochonkeet.

⁵ Kōōwut kochong'. Yooto, kukas murēn nyēē kikiibuur āwutaab taay ām kochong'. Kikiilaach sireet nyēē lēēl anku kooy nyēē kiilēkēchēēchē miisin. Kumuuoyo :chēēbyōōsōōchoo miisin yu kakas chiichoo.

⁶ Kumwoochi :chiichoo kule, “-Mōōmuuyē! Ānkētē kule kōōmāchē Yēēsu nyēbo Nāāsārēēt nyoo / kōkēēkwērtoochinē murtooywoontēēt. Kaakung'eetee meet, neennyi māmii yu. -Mōōkāsē yu /kikiitōōrē!

⁷ Bōōmwoochi Bētērō ākoo rubiik chuut kule, ‘Makoonto :Yēēsu Kalilaaya wōlēē +mābōōnyōōrchi kuu wōloo kimwooy-toowook.’ ”

⁸ Kichuwunee :chēēbyōōsōōchoo kochonkaanaa nyēē kābōōtoon. Kilabat āmānāāng'āloolchi chii ake tukul ām kēēltaab too.

*Kiiboorchi keey :Yēēsu Maaryaa nyēbo Maktaala
(Mataayo 28:9-10; Yoowaana 20:11-18)*

[
⁹ King'ēētēē :Yēēsu meet kukāng'ēēyēn :kōōrēēt ām bēsyēēt nyēē kirubē bēsyēētaab *Sabaato. Nto chiito nyēbo taay kōōboorchi keey :inee ku Maaryaa nyēbo Maktaala, nyoo ki-ibēbēētoochinē tāmirmirook chēē miyootēch tisab.

¹⁰⁻¹¹ Kuwo :Maaryaa nyi bo Maktaala ākoy wōlēē kimii kuriiryēē :rubiikaab Yēēsu ānkumwoochi kule, “!Kaakas Yēēsu! Soboot!” Kuchweesta :rubiichoo ng'aleekyii.

*Kiiboorchi keey :Yēēsu rubiikyii āyēēng'
(Luuka 24:13-35)*

¹² Kikiikuwalak :eertaab Yēēsu kōōboorchinē keey rubiikyii āyēēng' chēē kimii kēēltaab too kukwoonēē Yēērusālēēm.

¹³ Yooto, kooyeey :rubiichoo Yēērusālēēm bokumwoochi chuut kule, “! Kaakeekas Yēēsu.” Kuchweesta :chuut ng'aleekwaa subak.

Kiiboorchi keey :Yēēsu rubiik choo ki taman āk akeenke

¹⁴ Ām lētuunoo, kōōboorchi keey :Yēēsu rubiik choo ki taman āk akeenke kumii kwoomiisyē. Kibōlchi :Yēēsu rubiichoo, kuuyu kitay kōōyēnchi kule kiimuuchē :inee kung'eetee meet

ākoo mbo subak kule kichwees ng'aleekaab biiko choo kimwooy kule kiikukas inee ānkusoboot.

Kimwoochi :Yēesu rubiikyii bokwaamta lōkōōywēk chēē kārōomēch

¹⁵ Nto mii yoo, kumwoochi rubiikyii kule, “Obe kōōrōōsyēk tukul bōō-āmchinootē biiko tukul lōkōōywēk chēē kārōomēch.

¹⁶ Chii ake tukul nyēē kēēyēnwoo / ankeebatisan, makooraraach :Yēyiin. Nto nyoo kāmēēyēnwoo, +/makiiruusta.

¹⁷ +/Mākiikoochi biiko choo kēēyēnwoo kāmūukēywēk chēē imuuchē kuyey kiy nyēē -mēēmuuchē :chii ām nkuruukyii. Imuuchē ām kaayneenyuu, kōōbēbēetooy tāmirmirook chēē miyootēch kung'eētyēē biiko. Makung'alaal ng'ēlyēēbik chēē -mēēnkētē.

¹⁸ Yoo kanam eereen māyēyēē kiy, nto yoo kayye mbo ng'woonēēt mābākāchē. Yoo kātiinyēē chii nyēē imnyoonē āwunnyēk ankusaay Yēyiin, kusobē :chiichoo.”

*/Kikēēyib Yēesu kuwo kibkōōnkōy
(Luuka 24:50-51; Yēyuutēk 1:9)*

¹⁹ Yu kaakoowaany :Mokoryoontēēt Yēesu kung'āloolchi rubiikyii, /kēēyib kuwo Kaab Yēyiin wokōōbuurēē āwutaab taay nyēbo Yēyiin.

Kyaamtaat :rubiik lōkōōywēk chēē kārōomēch

²⁰ Kiba :rubiik kōōrēēt tukul bokwaamta ng'aleekaab Yēesu. Yu kyoomtooy ng'aleechaa, kiyēyē ām kāmūukēywēēkaab Yēesu tukuuk chēē -mēēmuuchē :chii kuyey. Tukuuchooto chēē kiyey biiko chēē chaang' kucham kule bo man :lōkōōywēchooto.]

Luuka

Taayta

Siriintēēt, yēē /kikēēsirē āk wōlēē kiwuunto :ng'aleek ām taay: Kisirē :Kirikiintēēt Luuka lōkōōywēchu kāroomēch. Ki musookiin nyēbo kiirnān ānki toorētiintēetaab Bāwulō nyēē /kiikoosēē keey ām booniinēkyii alak. Mātookunoot nyēē tyaa kule /kikēēsirē āyu kitaabuuni nteenee /kiisōōtyinē kule imuuchē ku kēnyiitaab 50 KK nto ku 63 KK ām kōōrēetaab Rooma, Ēfēēsō nto ku Kayisareeya.

Kiyēē mii āriit: Kisabsab :Luuka siruutēk tukul ām keel nyēbo kiirnān āk ng'aleek tukul choo /kiikēērār kurubta keey āk soboontaab Yēēsu, meenyii āk ng'eeteetaab meet kumanaasir kitaabuuninyii. Kuuyu ki Kirikiin, kitet siruutēkyii kurōōb keey, ng'ālyoo nyēē tēerchiintōōs āk biiko choo kisālu Iburaneek choo mākāsē yēēt kiy yoo /kāmākēētēt siruut ām kēēlooto. I-ārōōru :Luuka kule Yēēsu ku *Wēritaab Chii nyēē kiyibchi biiko tukul lōkōōywēk chēē kāroomēch. Ibooru :inee mbo lōkōōywēk alak chēē maneemuuch :siriik chuut alake kutwech ām siruutēkwaa.

Kiyēē āmu: Yoo ikiimē :Mataayo kule Kāārārookiintēetaab Yuutayeek :Yēēsu ānkwoorōōru :Māārko kule yēchinē :Yēēsu Yēyiin yiisyēēt, kumāchē :Luuka kōōboor kule Yēēsu ku Yēyiintēēt nto subak, ku chii nyēē chōōnēē siintaaryeetaab Aatam (kur. 3:23-38). Ibooru :Luuka ām yuutēyu kule Yēēsu :nyēē bāwu kiy ake tukul ām kōōrēēt.

Ārōōrunēēt

¹ Boontēēt nyēē koonyitoot Tēyōfiilō, kiikusir :biiko chēē chaang' ng'aleek chēē kiikuyēyākiis ām wōlēē kēēmiitē.

² Kisir kuu wōloo kimwooytoowēēch :biiko choo kikāsē ng'aleechaata rubtooy keey āk Yēēsu. Bichooto mbo :chēē kibokwaamtaat ng'aleechar.

³ Boontēēt nyēē koonyitoot, kuuyu kwāārōōtootē tuku-uchoo tukul kung'eetee wōlēē kitoowunēē, kaasoot kule karaam asiruung' ām kēēlto nyēē chōboot

⁴ siinkēt kule man :kiy ake tukul nyoo /kiikiineetiing'.

Kiiboor :malayikeet kule +/ mākēēsich Bātisāniintēēt Yoowaana

⁵ Yu kibāytooy * :Ērōōtē kōōrēetaab Yuutayeek kumukuul, kimii * :kibkōrōs ake nyēē /kikēēkuurēē Sekaryaa nyēē kichōōnēē sokonnyeet nyēbo mbo *kibkōrōs nyēbo Abiiaa.

Nto cheebyoosyeenyii ku Ēliisābēēt nyēē kibo kōōtaab *Āārōn nyoo kiyootu mbo kibkōrōs.

6 Kiiywēyē :Sekaryaa āk cheebyoosyeenyii Yēyiin ānkirubē kiruutēk tukul kuu wōlēē māktooy :Yēyiin.

7 Kikiikōōbuurchiin :tukwaay nyēē lōō amānāānyōōr lēekōōy, kuuyu ki sōōn :Ēliisābēēt.

8 Kimii :yēē kiyēyiisyē :Sekaryaa am *Kōōtaab Yēyiin, kuuyu kibo kōōng'waa :bārooyinto kuyēyiis.

9 / Keekwey inee am bareetaab *sēkēēryēēt, kuu wōloo / kikeēyēytooy kwaak, kōōwut Kōōtaab Yēyiin wōloo kiiwutē :mbo kibkōrōs nkit wokōōtuskēēn kiito ake nyēē boong'u nyēē anyiny.

10 Kisooyē :biiko chuut tukul am saang' ku tēē yooto tukul.

11 Kutākumii kō, kuchōōnchi * :malayikeet ake ānkōōyyoonyēē āwunyii nyēbo taay am yoo kiituskēēnēē kiyoo.

12 Kuteryekta keey :mukuulēy Sekaryaa ānkumuy miisin.

13 Nteenee kumwoochi :malayikaanaa kule, “Sekaryaa, -mēēmuy! Kaakukas :Yēyiin saayeeng'uung'. Kunyoo, mākusikuung' :cheebyoosyeeng'uung' leekweet nyēē wēēriit ānku +mēēkuurēē lakwanaata Yoowaana.

14 +Meeng'erech ānku mākung'ērēkiis :nkicheek biiko chēē chaang' kubo ng'ālyoontooni.

15 Mākuyēk :Yoowaana chii nyēē wōō am taayeetaab Yēyiin. Mēēbērē makuyye *tifaayiik nto tukuuk alak tukul chēē ibōōkiitē biich. Mākōōnyiiityi :Yēyiin Tāmirmiryēēnyii ānkoo kutākumiitē mooyēetaab kaamet.

16 Makuweech biikaab *Isrāyēēl chēē chaang' kucham Yēyiintēeng'waa.

17 Makoonto :inee taayeetaab Mokoryoontēēt am tāmirmiryēēt āk kāāmuukēy chēē wuu choo kibo *Eliiya. Mākōōchoomnyo lēekōōk ākoo sikiikwaa, makuweech biiko choo kāwōōt kukas ng'aleekaab choo churtootiin ankuyeyta biiko kutorooch Mokoryoontēēt.”

18 Kumwoochi :Sekaryaa malayikaanaa kule, “Ntēē kōōkēēwōōyēkiitu :tukwaay. +Māānkētēē nee kule man :ng'aleechu?”

19 Kukētyi :malayikaanaa kule, “Ntēē :anii Kāāburyēēl, nyoo alēēkityiintōōsii āk Yēyiin! / Kāākiiyookwoo āyibuung' lōkōōywēchu kāroomēch.

20 Kas! Mākuyēyākiis :ng'aleechu ām bēsyēēt nyēē kiikukwey :Yēyiin. Nteenee kuuyu maneecham kiyēē kāāmwoowung', makunaming' keey :kuut ākoy kuyityiin :bēsyoonoto."

21 Kikānyiiis :biiko choo kimii saang' kut kulē, "So! Nto yu keekaay keey ra :Sekaryaa ām kō kuu nyi ēē?"

22 Yu kāwokuchuw saang', kikiikunamakay :kuutiit nyēē kimēēmuuchē kut kung'alaal. King'āloolchinēē biiko āwunnyēk baateey. Kōōnkēt yooto :biiko kule kikiikutookyī Sekaryaa :ng'ālyoo kuchōōnēē wōlēē mii :Yēyiin.

23 Kitas taay :Sekaryaa kuyēyiisyē ām *Kōōtaab Yēyiin ākoy kubēk :bēsyōōsyēkyii. Nto mii yoo, kuwēēchi keey kaa.

24 Nyēē mā tyaa, kunam :mooyēēt Ēliisābēēt. Kuwunyee keey kō ārook muut. Kumwoochi keey yooto kule,

25 "Kaakuriireenaa :Yēyiin kōōnēmtoowoo kāānchuruurēētaab biiko kuuyu mānāāsich."

Kiiboor :malayikeet wōlēē +/mākēēsikto Yēēsu

26 Ām araaweetaab lo kung'eetee kukānyikisiit :Ēliisābēēt, kōōyookto :Yēyiin malayikeet Kāāburyēēl kuwo ākoy Nāāsārēēt ām yēēmēētaab Kalilaaya.

27 Kimii *:ārung'oonyoontēēt ake wōlooto nyēē /kikēēkuurēē Maaryaa. /Kikiikēēmākyyi chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Yōōsēēf nyēē kichōōnēē kōōtaab Bāytooyiintēt *Tāwuti.

28 Kiwo :malayikaanaata ākoy yēē kimii :Maaryaa ānkumwoochi kule, "Ichāmu nee oō, Maaryaa? Sērē, ichamaat ām taayeetaab Yēyiin."

29 Kibotyī :Maaryaa kiyēē mākumwooy, yu kakas ng'aleechaa. Kiteebē keey kityō kule, "Ng'al nee :chu ēē?"

30 Kumwoochi *:malayikeet kule, "-Mēēmuy! Kāākōōbēruuriing' :Yēyiin!

31 Kunyi, imiitē wēenyikisiitu ānku +mēēsich leekweet nyēē wēēro ānku +mēēkuurēē lakwanaa Yēēsu.

32 Mākuyēk chiī nyēē iyweyaat ānku Lakwataab Yēyiin. Mākōōkoochi :Yēyiin kāāmuukēywēēk kubāytooyiis kuu Tāwuti.

33 Makubayta biikaab *Isrāyēēl ām kēnyiiisyēk chēē mābēku."

34 Kuteebē :Maaryaa malayikaanaa kule, "Āmuuchē :anii ānyōōru leekweet kule nee? Ntēē atiimaat."

35 Kukētyī :malayikaanaa kule, "Mākuchōōnchiing' :Tāmirmiryēētaab Yēyiin ankoolaambuuchiing' :kāāmuukēywēēkyii. Churtaat :leekweet nyēē +mēēsich / ānkumākēēkuurēē lakwataab Yēyiin.

1:24 Toowu. 21:1-2; 1Sām. 1:19-20 1:25 Toowu. 21:6-7; 30:23 1:26 Tān. 8:16
 1:27 Mat. 1:16 1:28 Kiir. 6:12; Ruut 2:4 1:30 Luuka 1:13 1:31 Toowu.
 16:11; 17:19; Kiir. 13:3; Isa. 7:14; Mat. 1:21; Luuka 1:59; 2:21 1:32 2Sām. 7:16;
 Isa. 9:7; Mat. 20:30-31 1:33 Tān. 2:44 1:34 Luuka 1:18 1:35 Mat. 1:18

36 Nto subak, ānkoo kimwooyē :biiko kule ki sōn :tilyeeng'uung' Ēliisābēēt ānkimii kukēēytēē kēnyiisyēkaab yootēēt, boonto ra mooyēēt nyēbo ārook lo.

37 Māmiitē :kiy nyēē mēēmuuchāksē ām wōlēē mii :Yēyiin."

38 Kumwooy :Maaryaa kule, "Achāmē kiy ake tukul nyēē mākwoo :Yēyiin. Kunyoo, kany kuyeyakay kuu wōloo 'keemwaayte."

Yooto, kuwēēchi keey *:malayikeet.

Kiruutoochi :Maaryaa Ēliisābēēt

39-40 Yooto bakeenke, kuruutoochi :Maaryaa Ēliisābēēt āk boontēēnyii Sekaryaa chēē kiminyē *kiriinkēēt ake ām mosoobēytaab yēmēētaab Yuuteeya.

Kuyitē kayaata

41 ānkōotookwēēsē Ēliisābēēt, kwoorēērēnē :lakwataab Ēliisābēēt ām moo. Kōōnyiiyti :Yēyiin Ēliisābēēt tāmirmiryēēt

42 kukuurchi barak kumwoochinē Maaryaa kule, "Ibēruuroot kusiir kooruuk alak tukul! Ibēruuroot mbo :leekweet nyēē +mēēsich.

43 Ng'ālyoo nyēbo koonyit sōō, kule nee kuchō :kaametiitaab Mokoryoontēenyuu kut chokukasa.

44 Yooto 'kēēchōōnii kō ānkiitookwēēsoo, kwoorēērēnē :leekweet ām moo kubo ng'erekweek.

45 Ibēruuroot :inyiing' nyoo 'kiiyēnchi kule makuyeyakay :kiyēē kiikumwooy :Yēyiin!"

Tyēēntaab Maaryaa

46 Nto mii yoo, kutyēēn :Maaryaa kule,

"Āsiltooy Yēyiin ām mooyēēnyuu tukul.

47 Baybay :tāmirmiryēēnyuu

kubo Kāārārookiintēēnyuu Yēyiin.

48 Kaakoosoot kōōbēruuroo, motwooriintēēnyii nyēē mining'.

Kung'eetee raat kuwo taay,

+/mākēēkuuro kule 'nyēē kiikōōbēruur :Yēyiin'.

49 Kāākuyēwoo :Yēyiin ng'ālyoo nyēē wōō miisin.

Lēyyē, kusilākoy :inee.

50 Riirēē :Yēyiin biiko tukul choo iywēyē inee

kung'eetee binuut āk binuut.

51 Kāākōōboor kāāmuukēywēēkyii

ānkōōsēr wēētē choo ng'āsē keey.

52 Ichuchuukunēē bāytooyik ng'ēchērōōkwaa

ānkōōloong'tēē choo yibē keey ng'wēny.

53 Ibiyoonyēē biiko choo āmē :kēmēwuut

tukuuk tukul chēē kāroomēch
 ānkukwētē choo mokorēēn
 amēēkoochi kiy.

54-55 Kiikuyēētyēēchēēch acheek
 biikaab *Isrāyēēl choo motwoorikyii.

Lēyyē! Kaakoosoot ra :Yēyiin kiyēē kimwooyē
 kule makuriiree kōyoo bo *Abraam kēnyiiis āk kēnyiiis.
 Ng'aleechuutēchu :choo kimwoochinē biikyooy
 choo kibo taay.”

56 Kiibuurto keyy :Maaryaa Ēliisābēēt ārook chēē mächē
 kuyitē sōmōk nto iyēyē kaa.

Wōlēē /kikēēsikto Bātisāniintēēt Yoowaana

57 Nto mii yoo, kusich Ēliisābēēt leekweet nyēē wēēriit.

58 Yu kakas :laatoosyek āk tilyōōnuutēk kiisayta nyēē kii-
 boorchī :Yēyiin Ēliisābēēt, kung'ērēkiis :tukul.

59 Kutinyē :lakwanaa bēsyōōsyēk sisiit kuba :laatoosyek
 āk tilyōōnuutēk saakweet nyēē */kikiimurootānēē lakwanaa.
 Kimāchē :bichoo kule nto /kēēkuurtēē leekweet kaayneetaab
 kwaan kule Sekaryaa.

60 Nteenee kutāyīis :kaamet. Kimwooy kule, “+/
 Mākēēkuurēē Yoowaana.”

61 Kumwooy :biiko kule, “O, ntēē māmīi :chii ām
 kōōng'woong' nyēē /kēēkuurēē kuu nyoo!”

62 /Keeteabee Sekaryaa /kēēng'āloolchinēē āwunnyēk kōōboor
 wōlēē +/mākēēkuurto leekweet.

63 Kumwaayta /kiikoochi kiyēē kasir. Yu kasir kule, “+/
 Mākēēkuurēē lakwani Yoowaana,” koolat :biiko.

64 Kootyaak :ng'elyebtaab Sekaryaa bakeenke ānkusilto
 Yēyiin.

65 Kimuuyo :laatoosyek miisin. /Kikyaamtaat ng'aleechaa
 kuyit komoswookik tukul chēbo mosoobēytaa Yuuteeya.

66 Kiteebē keyy :chii ake tukul kule, “Ara mächokuyēk
 nee :lakwani?” Kitookunoot :lakwanaa kule tinyē
 kāāmuukēywēēkaab Yēyiin.

Tyēēntaab Sekaryaa

67 Nto mii yoo, kōōnyiityi :Yēyiin Sekaryaa tāmirmiryēēt ku-
 tyēēn kule,

68 “Kutōrōriit :Yēyiintēētaab *Isrāyēēl,
 kuuyu kachokooraraach biikyii.

69 Mii kōōyookwēēch Kāārārookiintēēt
 kuchōōnēē kōōtaab *Tāwuti,

- nyēē boonto kāāmuukēywēēk miisin,
⁷⁰ kuu wōloo kimwooytooy :Yēyiin kēny
 kubununēē wōōrkooyikyii.
⁷¹ Makooraraacheech ām wōlēē mii :buunikyoo
 ākoo mbo ām wōlēē mii :biiko chēē wēchēēch.
⁷²⁻⁷³ Kaakuriiree :Yēyiin man mbo kuuko
 kootyiich *kiirootyeeet nyoo kimwoochinē *Abraam.
⁷⁴ Mākukōōnēēch mbo bārooyinto
 nyēē kēēyēchinē yiisyēēnyii nyēē -mākēēmuuytōōsii.
 Mākusārūnēēnēēch wōlēē mii :buunikyoo
⁷⁵ ankuyeyeech kēētililiitu
 ankeechurte ākookoy ām taayeetaab Yēyiin.
⁷⁶ Nto inying' ii, lakwanyuu,
 +mēēyēku *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin.
 +'Meentooy wēēyēytoochi Mokoryoontēēt kēēlto.
⁷⁷ +Māwēēboorchii biiko kōōnkēt wōlēē /kiirārooktooy
 yoo kāsoom /kēēnyōōchi kaat.
⁷⁸ Riirēēnēēch :Yēyiin
 ām mooyēēnyii nyēē lēēl.
 Mākōōyook lēbkēēyyēēt kuchōōnēē kibkōōnkōy
⁷⁹ chokōōluuchi biiko choo kiikoolaambuuch
 :mēēnānēētaab mēēyinto.
 Mākōōrēētootēēch :lēbkēēyyooni
 kēēnyōōru tāloosyēēt.”
⁸⁰ Kinerta :Yoowaana ng'ālyoontēētaab Yēyiin ām
 nkuruukyii tukul. Kiminyootē suurkwēēn ākoy bēsyēēt nyēē
 kichokōōboorchii keey biikaab *Isrāyēēl.

2

*Wōlēē /kikēēsikto Yēēsu
 (Mataayo 1:18-25)*

- ¹ Kimii :bāytooyiintēēt ake ām bēsyōōsyēchooto nyēē
 kibāytooy Rooma ākoo kōōrōōsyēk alak chēē chaang'. /
 Kikēēkuurēē bāytooyiintonoo *Kayisaar Ākuustō. Kimwaayta
 :kāāntōōyiintonoo /kiiyiit biiko tukul ām kōōrōōsyēchooto.
² Kibo taay :kāāyiitiisyonoo ām nyoo kichokuyēyāktōōs
 kubāytooy *:Kirēēnyō kōōrēētaab Siirya.
³ /Kikēēmwooy kule /bokiiyiitēē :chii wōlēē /kikēēsikyinē.
⁴ Nto kuuyu kibo :Yōōsēēf kōōtaab Tāwuti, king'eetee
 Nāāsārēēt ām yēēmēētaab Kalilaaya ānkuwo kiriinkēēng'waa

1:69 Tyēēn. 132:17; Mat. 20:30-31 **1:70** Isa. 9:2-7; Miika 5:2-4; Room. 1:2 **1:71**
 Tyēēn. 106:10 **1:72-73** Laawi. 26:42; Tyēēn. 105:8-9; 106:45; Toowu. 22:16-18;
 Miika 7:20 **1:75** Tiitō 2:12, 14 **1:76** Mal. 3:1; Mat. 11:10; Māārko 1:2 **1:77**
 Cherem. 31:34 **1:78** Chuy. 34:6; Mal. 4:2 **1:79** Isa. 9:2, 6; 42:6-7; Mat. 4:16;
 Luuka 2:14 **1:80** Kiir. 13:24-25; 1Sām. 2:26; Luuka 2:40, 52

Bēetēlēyēēm ām yēēmēētaab Yuuteeya wōloo / kīkēēsikyīnē Bāytooyiintēēt *Tāwuti.

⁵ Kīwēeto keey Maaryaa nyi kimāchē kule sukoomut ānkoo kikiikuriik kucham keey.

⁶ Kumii wōlooto, kwaam Maaryaa :mooyēēt.

⁷ Nyēē mā tyaa kutwaat wēēriit. Kōōyēēn leekweet ānkōōmukoonchi mwēēnkēēt nyēē /kiing'eēng'sēē ām mchoor, kuuyu kimāmii :bārooyinto kōōtaab tāyēēk.

Malayikaanik ākoo ākiik

⁸ Kimii :ākiik alake kwēēmowuunooto chēē kyookooy kēēchiirēk ām yeecheyta nyēē kilēēkitēē Bēetēlēyēēm.

⁹ Kuchōōnchi *:malayikeet ākiichoo ām lēbkeēyēētaab Yēyiin ankookweny icheek. Kinam bichoo :muyātēēt kut kubōōtoon.

¹⁰ Nteenee kumwoochi :malayikaanaa kule, “-Mōōmuuyē! Āyibwook :anii lōkōōywēk chēē makuyey biiko tukul ām kōōrēēt kung'erēkiis miisin.

¹¹ / Kāākēēsikwook raat ām Bēetēlēyēēm *Kāārārookiintēēt nyoo kwōōkānyoonu. Nyooto ku Mokoryoontēēng'woong'.

¹² Yoo sōōnyōōru lakwanaa, +mookas /kāākiiyēēnēē sirook / ānkiimukoonchi mwēēnkēēt nyēē /kiing'eēng'sēē.”

¹³ Nyēē mā tyaa, kurēkunēē :lukēētaab malayikaanik kibkōōnkōy, kuyēmo āk nyiin ānkutyēēn :tukul kōōkoostoo Yēyiin kule,

¹⁴ “Wōō :Yēyiin ām kibkōōnkōy!

Mii kuchōōnchinē :tāloosyēēt biiko, choo makuchamta :Yēyiin, kule churtootiin.”

¹⁵ Yu keeyey :malayikaanichaa kibkōōnkōy, kumwooy :ākiik kule, “Murēchu, okany keebe Bēetēlēyēēm bokeekas ng'ālyoontooni kāākōōboorwēēch :Yēyiin.”

¹⁶ Yu kāmwooy kuu nyooto, kulabat ākoy wōlooto ānkubokunyōōr Maaryaa, Yōōsēēf āk leekweet nyēē / kāākiiimukoonchi mwēēnkēēt.

¹⁷ Yooto, kumwoochi :ākiichoo biiko ng'aleekaab malayikaanaa chēē kirubtooy keey lakwanaa.

¹⁸ Kiilat :biiko tukul ng'aleechaa kyoomu :ākiik nteenee

¹⁹ kinamtaat :Maaryaa mēt.

²⁰ Kiikoostootē :ākiichoo Yēyiin kumii kōōyēyēyē wōloo kimii :kēēchiirēk kubo lōkōōywēk chēē kinyōōr. Kikas leekweet kuu wōloo /kikēēmwooytoochinē.

/Kikiimuraatan Yēesu /ānkēētoochi kaayneet

²¹ Nto mii bēsyēetaab sisiit kung'eetee /kākēēsich lakwanaa, /keeyey saakweet nyēē */kikiimurootānēē /ānkēētoochinēē kaayneet. Yu/kaakiimuraatan /kēētoochi kaayneet kule Yēesu, kaaynaanaa kisinkutoochinēē *:malayikeet /kumanaakeem-anach.

/Kibokiitāboonchi Yēesu Yēyiin

²²⁻²⁴ /Kikeesir ām kiruutēkaab Yēyiin choo kikōōnu *:Muusa kule ibuurē :koorko nyēē kāsich wēero bēsyōōsyēk artam nto /kēēlābchinē. Nto yoo /sikēēlābchi, kimāchāktōōs kuwēētooy chēēbtuukēēnik āyēēng' chēē wōōyēch nto āyēēng' chēē minkēēch /bokēēyēchinēē ntāsimumutēk. /Kikeesir mbo subak kule, leekwa ake tukul nyēē /kākēēsich nyēē kibooreetyeet ānku wēero, /kiitāboonē nyoo kubo yiisyēetaab Yēyiin.

Kunyoo, yu kikiikukeeyta :bēsyōōsyēchoo bo tōmōnoontiit, kuwēeto keye :Maaryaa Yōōsēef kuboontootē leekweet Yēesu. Kiba ākoy *Kōōtaab Yēyiin nyēē kimii Yēerusālēēm. Kimāchē /bokēēyēchi ntāsimumutēk ām wōlooto kuu wōloo mwooytooy :kiruutēk ānkubokōōkooyto Yēesu kubo yiisyēetaab Yēyiin.

²⁵ Kimii :chiito ake Yēerusālēēm nyēē /kikēēkuurēē Simiyōōn nyēē ki lēel :moo ankichamaat ng'ālyoontēetaab Yēyiin mi-isin. / Kikikiinyiityi Tāmirmiryēetaab Yēyiin ānkikānyoonu *Kāārārookiintēēt kuchō.

²⁶ Kikiikōōboorchi :Tāmirmiryēetaab Yēyiin kule kumanaame :inee, makukas Kāārārookiintēēt nyoo mākōōyook :Yēyiin.

²⁷ Kikiikōōrēētoot :Tāmirmiryēetaab Yēyiin bēsyoonooto Simiyōōn kuwo *Kōōtaab Yēyiin. Kuyitē :Yōōsēef āk Maaryaa wōlooto,

²⁸ kunāmē :Simiyōōn leekweet ankookaasta Yēyiin kule,

²⁹⁻³¹ “Bāytooyiintēenyuu Yēyiin, yoo kaameey ra, māmii ng'ālyoo, kuuyu kaakas leekweet kuu yoo 'kwēēmwoowu. Kaakas *Kāārārookiintēetaab kōōrēēt nyoo 'kiikuurtoowēēch kukāsē :biiko tukul.

³² Mākuyēk lēbkēēyyēetaab bōrōryōōsyēk tukul ankuyey /kēēkoonyit biikaab *Isrāyēēl tukul.”

³³ Kiiyyo :Yōōsēef ākoo Maaryaa yooto kōōlātē kiyēē kimii :Simiyōōn kumwooyē kurubta keye Yēesu.

³⁴ Kōōbēruur :Simiyōōn icheek tukwaay ānkumwoochi Maaryaa kule, “Makuyey :lakwani /kiiraraach biikaab Isrāyēēl alak nto alak mākubootyo. Mākōōboor kāāmuukēywēēkaab Yēyiin ām Isrāyēēl, nteenee makukwiil :biiko chēē chaang'.

2:21 Luuka 1:31 **2:22-24** Laawi. 12:1-4, 7-8; Chuy. 13:2, 12 **2:26** Luuka 2:11

2:29-31 Luuka 10:23-24 **2:32** Isa. 42:6; 49:6 **2:34** Isa. 28:16; 1Bēt. 2:8; Room. 9:33

35 Yooto, mākōōboor keey :miyootyēēt nyēē kiwung'ta keey :bichoo. Mākung'woonchiing' :ng'aleechaa miisin kukerkeyiit nyēē /kākēērutēēniing' chōōkiit kubun.”

36 Kimii :nkinee cheebyoosyeet ake *Kōōtaab Yēyiin bēsyoonoto nyēē /kikēēkuurēē Ana. Kikiikuyoosiit miisin ānki *wōōrkooyoo nyēbo Yēyiin. Ki lakwataab boontēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Fānwēel nyēē kibo kōōtaab Asyeer. Kiming'to keey saanteenyii kēnyiisyēk tisab nto yityo kume :saanteet.

37 Kōōbuur ku musuk ākoy yēē kiboonto kēnyiisyēk tāmānwookik sisiit āk ang'wan. Kiwēētii :cheebyoosyaanaa Kōōtaab Yēyiin ku tēē yooto tukul wokukutunkyinē Yēyiin bēēt nto kwēēmooy ānkukirē āmiik kibtaman.

38 Kiwo :cheebyoosyaanaa yoo king'āloolchinēē :Simiyōōn Maaryaa ākoo Yōōsēēf. Kubirchi :nkinee Yēyiin kōōnkōy ānkumwoochi chii ake tukul nyēē kimii kukānyoonu kooraraach :Yēyiin Yēērusālēēm kule, “Kaakuyit *:Kāārārōokiintēēt!”

39 Yu /kāākēēyēchi ntāsimuutēchoo kuu wōloo māktooy :kiruutēkaab Yēyiin, kooyeey :Yōōsēēf āk Maaryaa *kiriinkēēng'waa Nāāsārēēt ām yēēmēetaab Kalilaaya.

40 Kineree :Yēesu wōlooto kut kukich. / Kikiibēruur / ānkiikoochi kiirnatēēt nyēē wōō.

Nyēbo taayta kōōwut :Yēesu Kōōtaab Yēyiin

41 Ām kēnyiit ake tukul, kibēētii sikiikaab Yēesu Yēērusālēēm bokwoomē *Saakweetaab Keeytaayeet.

42 Yu kiboonto :Yēesu kēnyiisyēk taman āk āyēēng', /keebeeta saakwaanaa.

43 Yu kābēk :saakweet, kung'ēētyo :sikiikyii kooyeey kaa. Nteenee king'ētunēē :Yēesu Yēērusālēēm kumēēnkētē :sikiik.

44 Kibērē :sikiik tōōs tākuboontoonu keey :inee chōōrōōnuutēkyii nto tilyōōnuutēk. Nto mii kosolēny, wokucheeng'aatee :kwaan āk kaamet wōlēē mii :chōōrōōnuutēk āk tilyōōnuutēk,

45 nteenee mānāānyōōr. Kooyeey yu kāyyēēkunēē ākoy Yēērusālēēm bokucheeng'aat.

46 Nto mii bēsyēetaab sōmōk bokunyōōr kumii kiirwookēetaab kāānēetikaab kiruutēk ām *Kōōtaab Yēyiin kukāsē kiyēē /kikēēmwooyē ānkukiirē ng'al.

47 Kiilat :chii ake tukul nyēē kikāsē kiirnatēēt nyēē kiboonto :Yēesu āk wōlēē kiwāluntooy kiyēē /kikēētēēbēē.

48 Kinam kuut kwaan āk kaamet. Kulēēnchi :kaamet, “Baaba, ng'alyoo nee :nyi 'kēyēwēēch! Ntēē siikōōnēēch keeluyaatee wōli tukul?”

49 Kukētyi :Yēesu kule, “Ām :nee soocheeng'aateenaa wōloo tukul? -Mōōnkētē :akweek kule māchāktōōs āmiitē :anii kōyi bo Baaba āyēyē ng'aleek chēē mākwōo :Baaba?”

50-51 Mānēēnkēt :sikiik kiyēē kiibooru :ng'aleechaa kimwooyē :Yēesu, nteenee kinamtaat :Maaryaa mēt. Kicham :Yēesu kuwēeto keey kwaan āk kaamet. Kiwokukoonyit siki-ikyii.

52 Yooto tukul kumii kunērē :Yēesu, kutāsyinē keey :ng'oomnānēēnyii ānkuchāmē :Yēyiin āk biiko.

3

Yoowaana, yēytooyiintēētaab kēēltaab Yēesu

(Mataayo 3:1-12; Māārkō 1:1-8; Yoowaana 1:19-28)

1 Ki kēnyiiitaab taman āk muut kubāytooy :Tibēēryō kōrēētaab Rooma kumukuul. Ām bēsyōōsyēchooto, kibāytooy :Bōōntyō *Bilaato yēēmēētaab Yuuteeya, kubāytooy *:Ērōōtē Antibaas* yēēmēētaab Kalilaaya, nto ng'eetaabkaamet Filibō, kubāytooy :nyoo yēēmōōsyēk āyēēng': nyēbo Itureeya ākoo nyēbo Traakoniit. Kibāytooy :Lusaannya yēēmēētaab Abileen.

2 Nto mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch ām bēsyōōsyēchooto ku *Anaas ākoo *Kayaafa. Ki yooto mbo yēē kiiyookyine :Yēyiin Yoowaana Araab Sekaryaa lōkōōywēk kumii suurkwēēn.

3 Kunyoo, kyaamtaatee :Yoowaana lōkōōywēk biitōōsyēk tukwaay chēbo āynēētaab Yoortaan kumwoochinootē biiko kuweeksee miyootyēēt nyoo kiikuyey /ankeebatisan sukun-yōōchi :Yēyiin kaat.

4 Kiityiich kuu yoo siraat ām kitaabuutaab *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin *Isaaya kule, “Miitē :chiito ake kukuuru ām kōōr nyēē suurkwēēn kule, ‘Oyeyte keey,

ānkōōbāroochi Mokoryoontēēt kēelto.

5 /Keeyeb tulōōntōōk

/ānkēēsisinēē tuybēyōōsyēk.

/Keechuul kēēlwookik choo moosootiin

/ānkiirōōr choo sing'iirēch.

6 Māchāktōōs :biiko tukul kōōnkētē kule māchē :Yēyiin kooraraach icheek.’ ”†

7 Kimwoochi :Yoowaana biiko chēē kimāchē /keebatisan kule, “Ng'oomng'ookichu! Ng'oo :nyēē kāmwoowook ōmwēyēē ng'woonintaab Yēyiin nyoo mākwōōnchook?”

2:49 Yoowa. 2:16 2:50-51 Luuka 2:19; Ēfēēs. 6:1; Filib. 2:6-8; Kolos. 3:20;

Ibu. 5:8 * 3:1 Ērōōtē nyiitēnyii ku wēritaab Ērōōtē nyoo kimwooytooy /keebakach wēēriik. 3:2 Luuka 1:80 3:3 Luuka 24:47; Yēyuut. 13:24; 19:4 † 3:6 Isaaya 40:3-5 3:7 Mat. 3:7; Luuka 21:5-36

8 Ōboorunēē yēyuutēkwook kule kooweeksee miyootyēēt, āmōōkwērtē keey ōmwooyē kule, 'Ntēē kēēbooyē Abraam.' Āmwoowook man kule imuuchē :Yēyiin kuyey rwoontōochu kuyēk lōkōkaab *Abraam.†

9 Itōrōōroot :āywēēt. Kunyi, keet ake tukul nyoo kamayey lokoyeek chēē kāroomēch, /kiiluultooy /ānkēētōōrchi ma."

10 Kuteebee :biiko Yoowaana kule, "Kiy nee :nyēē +mākiiboorunēē kule kookeebakaakte miyootyēēt?"

11 Kumwoochi :Yoowaana kule, "Yoo boonto :chii sirooy āyēēng', kubchēchi nyoo mātinyē sira. Nyoo boonto āmiik, kubchēchi nkinee nyoo mātinyē."

12 Kikwa :nkicheek kāāruruukikaab *syuuruut kumāchē kule /keebatisan ānkumwoochi Yoowaana kule, "Kāānēētiintēēt! Nto nkacheek, mākwēēch kule kēēyēyē nee?"

13 Kukētyi :Yoowaana kule, "Boosaan ōtāsyinē laatit ake barak ām syuuruut nyoo /kikiitiilwook kule ōruruuchēē biiko."

14 Kukwa :nkicheek chēē riibē tāloosyēēt ankuteebee kule, "Nto nkacheek, mākwēēch keeyey nee?" Kukētyi :Yoowaana kule, "-Mōō-āmchi chii ng'ōōki ām kiyēē manaayey, āmōōsāsunēē chii tukuukyii. Oteeree beesaanik choo /kēēkwēwook ām yiisyēēng'woong'."

15 Kikānyoonu :chii ake tukul kuyit *:Kāārārookiintēēt ām lēēkitō. Kyoomē mēt kumwooyē kule, "Ara nyuun Kāārārookiintēēt ku Yoowaana?"

16 Kumwooy :Yoowaana kule, "Ābātisanēēnook :anii bēēko baateey, nteenee mākwēēch :chiito nyēē boonto kāāmuukēywēēk kubiira, nyēē -māāyēmē mbo ārēēkyi kwēyōōnik. +Machokubatisaneenaak :inee Tāmirmiryēētaab Yēyiin āk maata.

17 Machokuseesta mōōrōryēēk kung'ēt :nkoonuuk ankubeelee mōōrōryēēchoo maataab kibchuulyo. Nto nkoonuuk, kukonoree choo chookē."

18 Kitas taay :Yoowaana kwoomchinē biiko lōkōōywēk chēē kāroomēch ānkōōkāloonchinē kutayee keey ng'ōōki.

19 Kiiburyoong'to :Yoowaana Bāytooyiintēēt *Ērōōtē kuyyu kyoobuch ng'eetaabkaamet kōōnēmūnēē koorkēēnyii Erootyaa. Kiiburyoong'to mbo subak kubo ng'al alak chēē chaang' chēē miyootēch.

20 Yooto, kunam :Ērōōtē ankukerta kō. Kiinyikiis :ng'ālyoontooni miyootyēētaab Ērōōtē miisin.

† 3:8 Ibooru 'lōkōkaab Abraam' biiko chēē kāsyinē Yēyiin kuu Abraam. 3:8 Mat. 3:9; Luuka 13:16; 19:9; Yoowa. 8:33-47; Room. 4:12, 16-17; Kala. 3:7, 29 3:9 Mat. 7:19 3:16 Yoowa. 1:26-27, 33; Luuka 4:18; Yēyuut. 1:5; 2:3; 11:16; 13:25; 19:2-4 3:20 Māārko 6:17-18

*/Kikeebatisanee Yēesu bēēko āk Tāmirmiryēēt
(Mataayo 3:13-17; Māārkō 1:9-11)*

²¹ Yu kitākubātisāniisyootē :Yoowaana, kuchō :nkinee Yēesu /ankeebatisan. Nto kumii :Yēesu kusooyē Yēyiin, kuyaatakay :kibkōōnkōy

²² ānkurēkyi :Tāmirmiryēēetaab Yēyiin nyēē wuu chēēbtuukē. Kukuur :Yēyiin ām barak kule, “Inyjing’ lakwanyuu nyēē āchāmē ānkāāng’ērēkyinē.”

*Siintaaryeet wōlēē kichōōnēē :Yēesu
(Mataayo 1:1-17)*

²³ Kitinyē :Yēesu kēnyiisyēk chēē kimāchē kukēēytēē sosom kutoowu yiisyēenyii. Kikuurē :biiko Yēesu kule araab Yōōsēēf ānkoo kimābo Yōōsēēf. Kichōōnēē kōōtaab Ēēli.

²⁴ Ēēli nyoo ki araab Maatat. Maatat araab Laawi, Laawi nyoo ki araab Mēlki, Mēlki nyoo kibo Yanaay, Yanaay nyoo ki araab Yōōsēēf.

²⁵ Yōōsēēf araab Matatyaa nyoo ki araab Āmōōs. Kibo :Āmōōs Nāwuum nyoo ki araab Ēsli, Ēsli araab Nakaay.

²⁶ Nakaay araab Mayaat nyoo ki araab Matatyaa araab Sēmēyiin nyoo kibo Yōōsēk. Kibo :Yōōsēk Yoota

²⁷ nyoo ki araab Yowanaan nyoo ki araab Reesa, nyoo kibo Sērubbābēel, araab Syeeltyeel nyoo kibo Nēēri.

²⁸ Kibo :Nēēri Mēlki, nyoo ki araab Aati, nyoo kibo Koosam araab

²⁹ Eer nyoo kibo Chooswa araab Elyeeser, nyoo kibo Yōōriim, nyoo ki araab Maatat. Kibo :Maatat Laawi,

³⁰ nyoo ki araab Simiyōōn nyoo kibo Yuuta, Yuuta araab Yōōsēēf nyoo kibo Yoonam araab Elyaakim.

³¹ Elyaakim araab Meleeya nyoo kibo Meena, Meena nyoo ki araab Mataata. Kibo :Mataata Naasan, nyoo ki araab Tāwuti.

³² Tāwuti nyoo kibo Yēēsē araab Ōbēēt nyoo ki kwaan ku Boowaas, Boowaas araab Sālmōōn nyoo kibo Nāāsyōōn,

³³ nyoo ki araab Aminataab, nyoo ki araab Raam nyoo ki araab Ēsrōōn nyoo ki kwaan ku Bērēēs, nyoo kibo Yuuta.

³⁴ Kibo :Yuuta Yāākōbō nyoo ki araab Isaka nyoo kibo *Abraam araab Teera. Kibo :Teera Nayoos,

³⁵ nyoo ki araab Sērūk, Sērūk araab Rēēwu nyoo kibo Belek nyoo ki kwaan ku Eber araab Syeela.

³⁶ Kibo :Syeela Kaynaan nyoo ki araab Arfaksaat, araab Syēēm, nyoo kibo Noowa. Kwaaniitaab Noowa ku Lameek,

³⁷ nyoo ki araab Metuseela araab Enok nyoo kibo Chāārēēt araab Maalaleel nyoo kibo Kaynaan.

38 Kibo :Kaynaan Ēnōs nyoo ki araab Sēēt. Kibo :Sēēt Aatam, nyoo kiyēyē :Yēyiin.

4

*/Kikeetyem Yēesu ām suurkwēen
(Mataayo 4:1-11; Māārko 1:12-13)*

1 Yu / kābokiinyiityi Yēesu Tāmirmiryēētaab Yēyiin, kung'eetee komosaa kibo āynēētaab Yoortaan ānkōōrēētoot :Tāmirmiryoonoo ākoy suurkwēen.

2 Kiibuur wōlooto bēsyōōsyēk artam kukirē āmiisyēēt. Yu kābēk :bēsyōōsyēchoo artamu, kwaam :kēmēwuut miisin. Kutākumii :Yēesu wōlooto, kuchōōnchi * :Kēniintēēt kumāchē kutyem.

3 Kimwoochi kule, “Yoo inyiing' man ku Lakwataab Yēyiin ii, imwoochi rwaantaani kuyēk āmnyoontēēt.”

4 Kukētyi :Yēesu kule, “Ntēē mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, ‘Māsobēē :chiito āmit baateey.’†”

5 Kuwēeto :Kēniintēēt Yēesu ākoy lekemeet ake barak ānkung'oonkyi kukas kiriinkōōsyēk tukul ām kōōrēēt.

6-7 Kumwoochi Yēesu kule, “Yoo 'kēēkutung'woo, +māākōōniing' kāāmuukēywēēk ibayte kiriinkōōsyēchuut tukul kārorānēch kut kōōtēnytēenyē, kuuyu anii :nyēē āboontē kāāmuukēywēēk ākoochi chii ake tukul nyoo kaacham.”

8 Kukētyi :Yēesu kule, “Ntēē mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule māchāktōōs /kēēkutunkyninē Yēyiin /ānkiiywēyē inee nkit.”†

9 Nto mii yoo, kuwēeto subak :Kēniintonoo Yēesu ākoy Yēerusālēm ānkōōkoochi kōōyyoonyēē yēē kotootyēēt ām barakuutaab tōōtēētaab *Kōōtaab Yēyiin.* Yooto, kumwoochi :Kēniintēēt kule, “Yoo inyiing' man Lakwataab Yēyiin ii, iraantee baa, yuutēyu ¹⁰ kuuyu mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, ‘Mākōōyook :Yēyiin malayikaanikyii bokuriibing’.

11 Makutaaching' malayikaanichaa ānkōōrēētooting' simeenachiing' :rwaā.”†

12 Kukētyi :Yēesu kule, “Mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, ‘-Meetyem Yēyiintēēng'luung'.”†

13 Yu kaakutyem :Kibrōkōsyoontēēt Yēesu, kubakaakta ānkuwēēchi keey ākoy bēsyēēt ake.

*Kitoowunēē :Yēesu yiisyeēnyii yēēmēētaab Kalilaaya
(Mataayo 4:12-17; Māārko 1:14-15)*

3:38 Toowu. 5:1-32; 11:10-20; 25:19-26; 29:35 **4:2** Luuka 4:18; Ibu. 4:15 † **4:4**

Kiruu. 8:3 **4:6-7** Mat. 28:18 † **4:8** Kiruu. 6:13 **4:8** Kiruu. 5:9 * **4:9** Yuutēyu yēē kiitōrōōroot ām tōōtēētaab Kōōtaab Yēyiin yēē kicham kukuutēē :mbo kibkōrōs aryeembuut kumāchē kōōbāroostoochi biikaab Yēerusālēm ng'aleek. † **4:11** Tyēenwōokik 91:11-12 † **4:12** Kiruu. 6:16

14 Yu kāwokunyōōr :Yēesu kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēēt, kooyey yēmēētaab Kalilaaya ankuyey tukuuk chēē chaang' chēē /kiilātē. Kitookunēē :kaayneenyii yēmōonooto tukul.

15 Kiikoostoo :chii ake tukul wōlēē kiinēētitooy ām *kooorikaab saayēt.

/Kikeetay Yēesu ām saang'nyii

16 Nto mii yoo, kooyey :Yēesu Nāāsārēēt wōloo kinērēē. Nto mii bēsyēētaab *Sabaato, kōōwut *kōōtaab saayēt kuu kwaak. Kumii kō, kung'eet kumāchē kusuman ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

17 /Kiyyokoochi lōkōōywēk chēē kisir :wōōrkooyoontēētaab Yēyiin *Isaaya. Kung'aany yēē kimāchē ankusuman kule,

18 “Āboontē Tāmirmiryēētaab Yēyiin,

kuuyu kikweya :Yēyiin

ā-āmchinootē bānoonik

lōkōōywēk chēē kāroomēch.

Kiyyookwoo :Yēyiin chāāmwoochi biiko

kule +/makiityaakta choo rātootiin

ām choolwookātēēt.

Nto choo kōryootiin,

+/mākēēng'oonkyi koonyek kukasta.

Nto choo kiikōōtiiny :biiko alake ām bāytooyiisyēēt,

mākubāw keey.

19 Kiyyookwoo :Yēyiin chāāmwoochi biiko kule

bēsyōōsyēk :chu chēē makuchamee :Yēyiin icheek.”†

20 Yu keewaany :Yēesu kusuman siruutēchoo, kukētyi chiito nyēē kiyyoonkyinē saayēt ānkōōbuur ng'wēny sukoobanybaany ng'aleechaa. Kiirōōtoot :biiko tukul Yēesu miisin.

21 Kimwoochi bichoo kule, “Kāākuyityiin :bēsyooni āk kiyēē mwooyē :siruutēchu.”

22 King'ērēkyi :biiko tukul chēē kimii yooto Yēesu ankoolat miisin ām wōlēē king'ālooltooy, kuuyu ki kāroomēch :ng'aleekyii.

Nteenee kimwooy :biiko alake kule, “Māchē :chiichi kumwooy kule inee ku *Kāārārookiintēēt? Acha ēē, wē, ntēē araab Yōōsēēf.”

23 Kukētyi :Yēesu kule, “Ānkēt kule ōmuuchē ōmwoowo ng'ālyoontoonoo kimwooy :booyoo nyēbo kēny kule, 'Isoob keey kurook :kāānyooyiintēēt.' Ōmiitē ōmwooyē kule ntēē -māāyēyē :anii ng'al chēbo kwōng'uut ām saang'nyuu kuu yoo kyāāyēyē ām Kaabernaam.

24 !Kāāmwoowook, -/mākēēchāmē *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin ām saang'nyii.”

25-26 Kumwoochi :Yēesu subak kule, “Osoot yoo kiyēyē :Yēyiin kuwo :roobta kēnyiisyēk sōmōk āk ārook lo. Kichō :kēmēwuut kōōrēēt /ānkiiyookto wōōrkooyoontēetaab Yēyiin *Eli-
iya kuwo ākoy *kiriinkēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Sarefaat ām
kōōrēetaab Sitōōn wōlēē kimii :koorko nyēē ki musuk nyēē
mēēbērē ki Cheebyuutayaa. Ntēē kimii naas, :kooruuk alake
chēē chaang' chēē ki Cheebyuutayiis āmēēbērē /kikiyookto
Eliiya kuwēēchi icheek?

27 Okas, baa, mbo yoo kiisoobē :wōōrkooyoontēetaab
Yēyiin Eliisya Naaman nyoo kikinam *:makereenik ānkibo
kōōrēetaab Siirya. Ntēē kimii :biiko chēē chaang' chēē ki
Yuutayeek chēē kiboonto makereenik āmēēbērē /kikiisoob?”

28 King'woonchi :ng'aleechaa bichoo ām kōyooto bo saayeet.

29 Kung'ēētyo ānkukwēryoot Yēesu kumāchē kule
wokuwunuktēē kēēbēeryēēt ake nyēē kilēēkitēē yooto.

30 Nteenee kibotēē :Yēesu yooto ānkuwēēchi keye.

Kāāmuukēywēēkaab Yēesu

(Māārkō 1:21-28)

31 Kiwēēchi keye ākoy Kaabernaam. Kyoomchi biiko
ng'ālyoontēetaab Yēyiin ām *kōōtaab saayeet yēē ki bēsyēetaab
*Sabaato.

32 Kiilat :biiko ām wōlēē kiinēētitooy :Yēesu, kuuyu
king'āloolē ām kāāmuukēywēēk.

33 Kimii :chiito ake kōyooto nyēē kiyyimē *:tāmirmiryēēt
nyēē miyaat. Kubōlchi Yēesu :tāmirmiryoonoo kule,

34 “Ō! Yēesu nyēbo Nāāsārēēt, imāchēēnēēch nee? Imāchē
iwaang'teech? Ntēē ānkētiing' :anii. Inyiing' nyoo ichurtaat
ānkiichōōnēē Kaab Yēyiin.”

35 Kōōburyoong'to :Yēesu tāmirmiryoonoo kule, “Siis anki-
ichuwunee chiichi.” Kōōryookyinē :tāmirmiryoonoo miyaat
chiichoo ng'wēny kukāsē :biiko tukul ānkuchuwu nyēē man-
aayeyee chiichoo kiy.

36 Kiilat :biiko tukul ankuteebee keye kule, “Ng'al nee
:chu! Ntēē boonto :chiichi kāāmuukēywēēk chēē ibēbēētēē
tāmirmirook chēē miyootēch ānkukāsyi?”

37 Kiisambaakta :ng'aleechaa kut kuyit yēēmoonoto tukul.

Kiisoob :Yēesu biiko chēē chaang'

(Mataayo 8:14-17; Māārkō 1:29-34)

38 Yu kang'eetee :Yēesu *kōōtaab saayeet bēsyoonoto, kuwo
ākoy kaab Simōōni. Kiimnyoonē cheebyoosyeetaab biikooy
bo Simōōni miisin. /Keesaaysaay Yēesu kule, “Isoob cheeby-
oosyaani.”

39 Wokōōyyoonyēē :Yēesu yēē kimii :cheebyoosyeet ānkōōbēbēēto bōōrto. Kusob :cheebyoosyaanaa areet akeenke ānkubāyiis.

40 Yu kararakta :asiista bēsyoonoto kukāākubēk :āsiiswēkaab *Sabaato, kōōmutyi :biiko Yēesu biiko chēē chaang' chēē kitinyē bōōrwoonik chēē makerkeey. Yu kātiinyēē :Yēesu bichoo āwunnyēk, kusobcho.

41 Kiibēbēētooy mbo tāmirmirook chēē miyootēch chēē chaang' chēē kiyyimē biiko. Yu chuwu :tāmirmiroochoo, kuwookyinē barak kumwoochinē Yēesu kule, “Inyiang' ku Lakwataab Yēyiin!” Nteenee kuuyu kiinkētē :tāmirmiroochoo miyootēch kule *Kāārārōokiintēēt :Yēesu, kibōlchinē :Yēesu kusiisyo.

Kyaamtaat :Yēesu lōkōōywēk chēē kāroomēch ām kooriikaab saayeet

(Mataayo 4:23-25; Māārko 1:35-39)

42 Yu kāyyēekunēē, kuwēēchi keey :Yēesu wōlēē kimālēēkitēē :chii. Kicheeng'aat :biiko ām wōlto ake tukul. Nto yu / kābokēenyōōr, /keesaaysaay kule tākōōbuur kiriinkoonoto bo Kaabernaam.

43 Nteenee kumwoochi :Yēesu kule, “Māchāktōōs āwē kiringkōōsyēk alak waa-amaate lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo Bāytooyiisyeētaab Yēyiin, kuuyu chooto :chēē kiyey /kiiyookwoo āchōō kōōrooni.”

44 Kutas taay :Yēesu kwoomchinoot biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin ām kooriikaab saayeet ām kōōrēētaab Yuutayeek.

5

Tēkiisyēētaab burburiinēk nyēē /kiilātē

1 Nto mii bēsyēēt ake, kumii :Yēesu kwoomchinē biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin ām sakaramteetaab Tōōliilēētaab Keneesareet,* kōōruruukyi keey :biiko chēē chaang'. Kiwunuk keey :bichoo kut kuriich Yēesu miisin.

2 Yooto, kukas :Yēesu mwēēnkōōsyēk alak āyēēng' chēē /kikiyyoong'tēē tōōliil taban. Kimii :biikaab mwēēnkōōsyēchoo kōōwuunē ānkuyēytooy nēētiinēk ām mwēēnkōōsyēchooto taban.

3 Yu kakas :Yēesu bichooto, kukuur nyēē /kikēēkuurēē Simōōni nyi ki nyeenyii :mwēēnkēēt ake. Kulaany :Yēesu mwēēnkoonoo ānkumwoochi Simōōni kuwunukto takoonata kisich kuwo bēēko sukunyōōr :inee bārooyinto nyēē koomchinēē biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Kiwunukto mbo :Simōōni mwēēnkoonoto ankulaany :nkicheek āriit. Kōōbuur :Yēesu

ng'wēny ām mwēēnkoonoo ānkwoomchi biiko ng'ālyoontēetaab Yēyiin.

⁴ Yu keewaany kumwoochi Simōōni kule, “Obe, baa, yuun chaang' bēeko bōōwiirchi nēētiinēk bēeko onam *burburiinēk.”

⁵ Kukētyi :Simōōni kule, “Mokoryoontēēt, kokyaam booryēēt kuyyeech āmākēēnāmē kiy mbo kisich. Nteenee kuuyu 'keemwaay, +makeesyeeem.”

⁶ Nto bēre kusyeem, kunam burburiinēk chēē chaang' misin kut wuu nyēē mākung'ētyo :nēētiinēk.

⁷ Yu kakas :Simōōni kuu nyooto, kukuurēē āwut chōōrōōnuutēkwaa chēē kināmiisyootē tukul bokuyēētyēēchi kukālāb burburiinēchoo. Kubeeta :choo mwēēnkēēng'waa. / Kikiinēm burburiinēk chēē kiinyiit mwēēnkōōsyēk tukwaay kut wuu nyēē makuling'ta.

⁸ Yu kēēnkēt :Simōōni kiyēē kaakuyeyakay, kukutunyēē taayeetaab Yēesu ānkumwoochi kule, “Ibakaaktaa oō, mokoryoontēēt, ntēē ākoo āchoolwookēnoot nyēē mēērooko mbo ālēēkitēēniing'!”

⁹ Kimwooy :Simōōni kuu nyooto, kuuyu kiilat :inee miisin āk biiko choo kiboonto keyy ām burburiinēk chēē kinam.

¹⁰ Kiilat :nkicheek Yāākōbō ākoo Yoowaana wērichoo kibo Sebetaayo, choo kiyēyiisyootē āk Simōōni. Kumwoochi :Yēesu Simōōni kule, “-Mēēmuy! Kāmēētēēnāmootē burburiinēk kung'eetee raat ānkuwo taay, nteenee +mēēyisunootē biiko.”

¹¹ Yu / kāākēēmwoochi kuu nyooto, kukwaanee mwēēnkōōsyēkwaa ākoy sakaramteet ānkubākookyi tukuuk tukul yooto sukuyēk rubiikaab Yēesu.

*Kiisoob :Yēesu chii nyēē kiboonto makereenik
(Mataayo 8:1-4; Māārko 1:40-45)*

¹² Nto mii bēsyēēt ake, kuruutoochi :Yēesu *kiriinkēēt ake. Kichō :chiito ake nyēē kiboonto *makereenik.

Yu kakas :chiichoo Yēesu, kōōryookyi keyy ng'wēny ānkumwoochi kule, “Mokoryoontēēt! Ānkētē kule 'imuuchē isooboo. Kunyoo, yoo ichāmē, itilililo ām bōōri.”

¹³ Kuchuul :Yēesu āwunyii kutiiny chiichoo ānkumwoochi kule, “Āchāmē! Kunyi, itililiitu.” Yu kāmwooy :Yēesu kuu nyooto, kusob :chiichoo areet akeenke.

¹⁴ Yu kāākusob, kōōkiimchi :Yēesu kule, “-Mēēmwoochi chii ng'aleechu, nteenee wēēboorchii keyy kibkōrōs sukuyēwuung' kōrōsēēk kuu yoo kimwooyē *:Muusa ām kiruutēk, siitooku ām taayeetaab biiko kule 'kēētililiitu.”

15 Nteenee / kikiibaraastaat ng'aleechaa miisin kuyit komoswookik tukul chēbo kōōroonooto. Yu kakas :biiko ng'aleechaa, kuwoolchi Yēesu bokuyēbchi yit /ānkiisoob.

16 Kichāmē :Yēesu kuwēēti wōlēē mālēēkitēē :chii woku-sooyē.

*Kāamuukēywēēkaab Yēesu kunyōōchi biiko kaat
(Mataayo 9:1-8; Māārko 2:1-12)*

17 Nto mii bēsyēēt ake, kumii :Yēesu kōōnēētiisyē, kimii *:Farisaayeeek alake ākoo kāānēētikaab kiruutēk yooto. Kik-woonēē :bichoo Yēerusālēēm ākoo saang'ta ake tukul ām yēmēmēētaab Kalilaaya ākoo yēmēmēētaab Yuuteeya. Kiyēyiisyēē :Yēesu kāamuukēywēēk kukwaanee wōlēē mii Yēyiin kōōsoobēē biiko.

18 Yooto, kuyit :biiko alake chēē kiimutu chiito ake nyēē kisōnkōchoot kukālāboonunēē tiirbeet. Kisyem :bichoo kule kubilbil biiko choo kikiiruruukyi keey yooto sukunyōōr Yēesu,

19 nteenee maneemuuch. Kunyoo, kulaany kōōto barak ānkubut tukuuk chēē /kikeesyeebe kutook :koong'ta nyēē kēyokooytēē chiichoo kumii tiirbeet ākoy yēē kimii :Yēesu.

20 Yu kēēnkēt :Yēesu kule kēēkoosēē keey inee :bichoo, kumwoochi chiichoo kisōnkōchoot kule, “Wēnyoo, /kākēēnyōōwuung' kaat ām choolwookātēēng'uung'!”

21 Kukāsē :Farisaayeechaa ākoo :kāānēētichoo bo kiruutēk kuu nyooto, kumwaayee moo kule, “Yibē keey :chiichi kule inee ku ng'oo ēē? Bērē tōōs inee ku Yēyiin? Ng'oo :ake nyēē imuuchē kunyōōchi biiko kaat ām choolwookātēēt yoo mā Yēyiin nkit?”

22 Kiinkētē :Yēesu kiyēē kimii :bichoo kōōsōōtē. Yooto, kuteebe kule, “Ām nee soosoot :akweek kuu nyooto?”

23 Nkōnō :nyēē kuskus, āmwoochi chiichi kule, ‘/Kākēēnyōōwuung' kaat,’ nto āmwoochi kule, ‘Ng'eeet, ānkiiwēēsyēt’?

24 Ōkāsē ra kule āboontē anii, *Wēritaab Chii, kāamuukēy ām kōōrooni ānyōōchi biiko kaat ām choolwookātēēt.” Yooto, kumwoochi chiichoo kisōnkōchoot kule, “Yyoony ankiinam tiirbeeng'uung' ānkiiwēēchi keey kaa.”

25 Kung'eeet :chiichoo areet akeenke kukāsē :biiko tukul ankunam tiirbeenyii ānkuwēēchi keey kaa. Kiikaastaat :chiichoo Yēyiin miisin.

26 Kiilat :chii ake tukul nyēē kimii yooto ānkumuy miisin. Nto tēē yoo, kookaastaat Yēyiin kut kōōyēēchinē kumwooyē kule, “Kaakeekas ra ng'ālyoo nyēē -/mākyoomu.”

*Chāmē :Yēesu mbo biiko chēē -/mākiiriiku
(Mataayo 9:9-13; Māārko 2:13-17)*

27 Kumii :Yēesu ākoo rubiikyii kung'ēētyēē kiriinkoonoto, kukas chiito ake nyēē / kikēēkuurēē Laawi† kumii kēryō kōōruruuchē *syuuruut. Kumwoochi :Yēesu chiichoo kule, “Irubwaa!”

28 Kubākooktooy :nyoo kāāruruukiisyoonoo bo syuuruut ānkurubē Yēesu.

29 Nto yityo kumwoochi :Laawi Yēesu kule kuruutoochi ām kanyii. Kucham :Yēesu.

Yu kayit :Yēesu ākoo rubiikyii kaab Laawi, kuyēchi :Laawi saakweet. Kimii nkicheek :kāāruruukikaab *syuuruut alake yooto ākoo tāyēēk alak chēē kyoomiis ākoo Yēesu.

30 Nteenee kiing'unyng'uunkyi *:Farisaayeeek āk kāānēētikaab kiruutēk rubiikaab Yēesu kule, “Ntēē ō-āmchiintōōsii āk kāāruruukichu bo syuuruut ākoo mbo alak chēē -/mākiiriiku!”

31 Kukētyi :Yēesu kule, “Chēēng'ootē :biiko choo imnyoontōōs kāānyooyiintēēt āmēēbērē chēēng'ootē :choo sobchootiin.

32 Kichāākuurē :anii biiko choo choolwookēnootiin āmā choo isōōtē kule churtootiin.”

*Kāānēētiisyēētaab Yēesu nyēē lēēl
(Mataayo 9:14-17; Māārko 2:18-22)*

33 Nto mii yoo, kōōng'unyng'uunyiiis :biiko alake kumwoochinē Yēesu kule, “Ntēē *kirē :rubiikaab Bātisāniintēēt Yoowaana ākoo chēbo Farisaayeeek āmiisyyēt ānkusooyē āmākirē :cheekuuk?”

34 Kukētyi :Yēesu kule, “-Mēērukuutē keey :chōōrōōnuutēkaab saanteetaab leekwa ām saakweetaab kooyēy yoo boonto keey saanteet.

35 Nteenee yitu :bēsyēēt nyēē +/mākiinēmunnēē saantaanaa wōlēē mii :chōōrōōnuutēkyii. Yooto nanyuun :yēē makoorkuut keey :chōōrōōnuutēkyii.”

36 Kōōboorchinēē :Yēesu bichoo tyoonkōōchēēt kule, “/ Mākēētīlē ankeet nyēē tākulēēl / ānkēēkinēē sireet nyēē yoos. Yoo /kakeeyey kuu nyooto kusirinyāktōōs :ankaanaa ānkung'ēti yooto kubarayiiit :koong'ta miisin.

37 -/ Mākēēroonkyinē mbo kibkeetiis choo / kātākēēyēyē wōōnkit nyēē yoos. Yoo /kakeeyey kuu nyooto, kōōtōlē :wōōnkit kuwasta keey :kibkeetiisyeek.

38 Māchāktōōs / kēēroonkyinē kibkeetiisyeek choo / kātākēēyēyē wōōnkit nyēē lēēl. 39 Yoo kiikunooyēē :chii ātēbuutēkyii choo bo kēny, mēēbērē chāmē kurub

† 5:27 /Kikēēkuurē Laawi ām kaayneet ake kule Mataayo. 5:28 Mat. 8:21-22
5:29 Mat. 9:10 5:32 Luuka 19:10 5:33 Mat. 6:16-17; 11:18-19

kānēētiisyēēt nyēē lēēl, kuuyu isōōtyēēchinē kule tōōs kāroomēch :ātēbuutēchoochii.”

6

Bāwu :Yēēsu Sabaato
(*Mataayo 12:1-8; Māārko 2:23-28*)

¹ Nto mii yēē ki *Sabaato, kumur :Yēēsu ākoo rubiikyii mbareet ake nyēbo nkoonuuk. Yooto, kuswech :rubiikyii mētēwookaab nkoonuuk ankubiiriir ānkulākyi kuut.

² Nto bēē kukas *:Farisaayeeek alake chēē kimii yooto, kumwooy kule, “Ntēē ōmiitē ō-iryēē kiruutyēēt nyoo yēētē / kēēkēsiis ām bēsyēētaab Sabaato.”

³ Kumwoochi :Yēēsu kule, “Manoosuman :akweek, yoo ki-iryēē :Bāytooyiintēēt *Tāwuti kiruutēk, yoo kyoomē kēmēwuut ākoo biiko choo kiboonto keey?

⁴ Kiwo :Tāwuti *Kōōtaab Yēyiin /ānkiikoochi mukaatiinek choo /kikēēchāmchinē mbo *kibkōrōs nkit kwaam. Kyaam :Tāwuti mukaatiinechaa ānkōōkoochi nkicheek biiko choo kiboonto keey kwaam.”

⁵ Yu keewaany :Yēēsu kumwoochi Farisaayeechaa kuu nyooto, kumwooy kule, “Bāwu *:Wēritaab Chii bēsyēētaab *Sabaato.”

Kiisobiis :Yēēsu yēē ki Sabaato
(*Mataayo 12:9-14; Māārko 3:1-6*)

⁶ Kiwo :Yēēsu subak ām bēsyēēt ake nyēbo *Sabaato kōōto ake nyēbo saayeeet ānkōōnēētiis. Kimii kōyooto :chiito ake nyēē kisōnkōchoot :āwutaab taay

⁷ ānkimii :nkicheek *Farisaayeeek alake yooto ākoo kānēēetik alak chēbo kiruutēk. Kimāchē :bichoo kukas yoo kēēsoobso ām bēsyēētaab Sabaato, subokōōyyoong'tēē kōōk.

⁸ Kiinkētē :Yēēsu kiyēē kimii kōōsōōtē :bichoo. Yooto, kumwoochi chiichoo kisōnkōchoot :āwut kule, “Chōō, baa, chēēyyoonyēē yu bo taay.” Kuwo :chiichoo.

⁹ Kukēēyyo :chiichoo yooto, kuteebēē :Yēēsu Farisaayeechaa āk kānēētichoo bo kiruutēk kule, “Chāmweēch :kiruutēkyoo /keeyey kiy nyēē karaam ām bēsyēētaab Sabaato, nto nyēē miyaat? /Kiisobiis nto /kēēbākākiis?”

¹⁰ Kiirōōtoot :Yēēsu chii ake tukul. Nto mii yoo, kumwoochi chiichoo kisōnkōchoot :āwut kule, “Chuul āwut.” Kuchuulē āwunoo, kukārāmiitu.

¹¹ Yu kakas :Farisaayeechaa āk kānēētichoo bo kiruutēk kuu nyooto, kunyēēr miisin ānkutoow kusat kiyēē makuyeyee Yēēsu.

Kwēyiisyēētaab lēbkēyikaab Yēesu taman āk āyēēng'
(Mataayo 10:1-4; Māārko 3:13-19)

12 Nto mii bēsyēēt ake, kuwo :Yēesu ākoy lekemeet ake wokusaay Yēyiin kuyyeech.

13 Yu kayyeech :kōōrēēt, kukuur rubiikyii, kukwey chēē kiyitē taman āk āyēēng' ānkukuur chooto kule *lēbkēyik.

14 Kikwey Simōōni nyēē kitoochi kaayneet ake kule Bētērō, Antereeya nyēē ki ng'eetaabkaametiitaab Bētērō, Yāākōbō, Yoowaana, Filibō, Baatolomaayo,

15 Mataayo, Toomaas, Yāākōbō araab Alfaayo, Simōōni nyēē kāng'unoot,

16 Yuuta* araab Yāākōbō ākoo Yuuta Iskaryoot nyoo ki-chokuchoomtooy Yēesu lētuunoo.

Kiisoob :Yēesu biiko chēē chaang'

17 Yu kārēkunēē lekem, kōōruruukyi keey :rubiik āk biiko alak chēē chaang' chēē kikwoonēē Yēerusālēēm, yēmēētaab Yuuteeya tukul, yēmēētaab Tiirō ākoo nyēbo Sitōōn chēē kimii sakaramteetaab araarayta.

18 Kikwoonii :bichoo bokuyēbchinē yiit kiyēē kiinēētē :Yēesu ānkimāchē mbo kule /kiisoob. Kiisoob :Yēesu mbo alak chēē kiboonto tāmirmirook chēē miyootēch.

19 Kimāchē :bichoo tukul kule kutiiny Yēesu, kuuyu ki-boonto :Yēesu kāāmuukēywēēk chēē kyāānkutiiny :chiito, kusobē.

Ng'erekweek āk nyalilta
(Mataayo 5:1-12)

20 Nto mii yoo, kuweech keey :Yēesu ānkōōrōōtoot rubiikyii ānkumwoochi kule,

“Ōmiitē sōō, nyēē karaam kule nee
:akweek choo ōmoong'tēē keey Yēyiin,

kuuyu nyēēng'woong'
:Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

21 Ōmiitē sōō, nyēē karaam kule nee
:akweek choo -mōōboontē kiy,

kuuyu +/mākēēkōōnook ām lētuunoo.

Ōmiitē sōō, nyēē karaam kule nee
:akweek choo ōbuntēē wuuyin,

kuuyu +moong'erech lētuunoo.

6:12 Luuka 5:16 6:13 Luuka 9:10; 11:49; 17:5; 22:14; 24:10; Yēyuut. 1:2, 21-22,

26; 2:42 * 6:16/Kikēēkuurē Yuuta araab Yāākōbō ām kaayneet ake kule Taataayo.

6:16 Yoowa. 1:40-44; Yēyuut. 1:13 6:19 Mat. 9:20 6:21 Tyēēn. 126:5; Isa. 61:3

22 Ōbēruurootiin :akweek sōō kule nee yoo keenkwelaak :bi-iko alake ankutayaak ānkuchubook ānkung'ōōmook, kuuyu ōyēchinē *Wēritaab Chii.

23 Yoo kāyēwook kuu nyooto, ōtyēēn ankooraan kubo ng'erekweek, kuuyu mii :kiito nyēē wōō nyēē mākutuwēnēēnook :Yēyiin ām kibkōōnkōy. Ōmuytoochi kuuyu /kikiikēēyēchinoon nkicheek *wōōrkooyikaab Yēyiin choo kibo taay kuu nyooto.

24 Mii sōō, nyēē miyaat kule nee
:biiko choo mēēntōōs,
kuuyu makung'etee :ng'erekweekwaa
kōōrooni.

25 Mii sōō, nyēē miyaat kule nee
:biiko choo isōōtē kule boonto kiy ake tukul,
kuuyu mākuboty :tukuuchoto
ām lētuunoo.

Mii sōō, nyēē miyaat kule nee
:biiko choo mii kung'erēktōōs,
kuuyu mākuriiryō
ānkubuntēē ng'woonin lētuunoo.

26 Mii sōō, nyēē miyaat kule nee
:biiko choo /kēēng'ālōolēē nyēē karaam kibtaman.
Kuuyu, /kiikeeng'alaalaanunee *wōōrkooyikaab lembech
choo kibo kēny kuu nyooto.”

*Icham chii ake tukul ānkoo mbo nyēē buunyoo
(Mataayo 5:38-48)*

27 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Kāāmwoowook akweek choo ōkāswoo kule ōchāmē buunikwook. Ōyēchi chii nyoo wēchook tukuuk chēē kāroomēch.

28 Ōsooyē Yēyiin kōōbēruur choo kāchubook ānkōōsoochinē choo yēwook ng'aleek chēē miyootēch.

29 Yoo kasyeeching' :chiito kwermetuut komosta ake, iwēēkyi ake. Yoo kamach :chiito kābutiing'uung', imuytoochi mbo kaansuut.

30 Yoo kāsooming' :chii kiy, ikoochi. Nto, yoo kāyib :chii kiing'uung', -mēēmwoochi kukētūung'.

31 Ōyēchinē biiko alak wuu wōloo ōmāktooy akweek / kēēyēytoowook.

32 Kiy nee :nyēē +mōōnyōōru yoo koocham baatey biiko choo chāmook? Ntēē yēyē mbo :biiko choo -mēēnkētē Yēyiin kuu nyooto.

³³ Kiy nee :nyēē +mōōnyōōru, yoo kōōyēchi nyēē karaam biiko choo yēwook nyēē karaam? Yēyē nkicheek mbo :biiko choo -mēēnkētē Yēyiin kuu nyooto.

³⁴ Kiy nee :nyēē +mōōnyōōru, yoo kōōbēsēēnchi biiko choo ōnkētē kule yookwook? Ntēē ibēsēēnchinē keey mbo :biiko choo -mēēnkētē Yēyiin ānkumāchē :nkicheek kule /kēēyookyi tukul.

³⁵ Nteenee kāāmwoowook, ōchāmē buunikwook ānkōōyēchinē ng'al chēē kāroomēch. Ōyēētyēēchinē mbo biiko choo māchāmē kuyēētyēēchook. Yoo kooyey kuu nyooto, mākutuwēnook :Yēyiin miisin ānku +mōōyēyē tukuuk kuu wōloo yēytooy :Yēyiin, kuuyu yēchinē :Yēyiin biiko tukuuk chēē kāroomēch ānkoo mbo choo māng'ērēkyinē kiyēē /kākēēyēchi āk mbo choo sooy.

³⁶ Māchāktōōs ōriirēē biiko kuu wōloo yēytooy :Baaba.

Masiming'alaalee chii nyēē miyaat

(Mataayo 7:1-2)

³⁷ -Mēēmwoochi chii kule miyaat :kiyēē kayey kumānēērōōtootē, /simākēēyēwuung' nkinyiing' kuu nyooto. -'Meeruuste chii /simakiiruustiing' nkinyiing'. Yoo kāyēwuung' :chii kiy nyēē miyaat, māchāktōōs inyōōchi kaat /sikēēnyōōwuung' nkinyiing' kaat.

³⁸ Yoo 'kēēkooytē kiyēē iboontē ām mooyēēt nyēē lēēl, māukōōning' nkinyiing' :Yēyiin alak ānkurisuung'. Chēē 'kēēkooytē, /kēēkētuung' chēē tēē chooto."

Ng'oo :nyēē yēmē kōōntōōchi chuut?

³⁹ Kimwooy :Yēēsu chēbo tyoonkōōchēēt kule, "Imuuchē man :cheebkoraatyaanteet ake kōōrēētoot ake? Yoo kātēbi kut kuyey kuu nyooto, kōōsuuchinē :tukwaay ng'wēēn.

⁴⁰ Mābiirē :ng'oomnānēētaab mang'an nyēbo boonwookēēt, nteenee yoo kātītir nyoo ka mang'an kooneet keey mākunyōōr ng'oomnātēēt kukerkeyiit boonwookēēt."

⁴¹ Kitas taay :Yēēsu kumwooy kule, "Ām nee siikāsē :inyiing' sikitivityaa nyēē miitē koong'taab ng'eetaabkoomēt ameekeas musukyēēt nyēē miitē koong'ta nyeeng'uung'?"

⁴² Imuuchē kule nee imwoochi ng'eetaabkoomēt kule, 'Kany ānēmuung' sikitivityaa ām koong'ta,' nto kutēē yooto tukul kumiitē :musukyēēt koong'uung' nkityō? Kiblembechaantaani! Māchāktōōs inēmu kurook musukyēēt nyoo mii koong'uung' nkityō siikaste kāroomin siinēmchi ng'eetaabkoomēt sikitivityaaanteet ām koong'nyii."

/Kiinkētēē chiito ātēbuutēkyii

⁴³ Kimwoochi subak :Yēesu kule, “-Mēēmuuchē :kēētī nyēē karaam kuyey lokoyeek chēē miyootēch, nto kuyey :kēētī nyēē miyaat lokoyeek chēē kāroomēch.

⁴⁴ /Kiinkētēē kēētī lokoyeek chēē yēyē. Māyēyē :kateet mbuuniik āmāyēyē :siikoowēēt lamayeek.

⁴⁵ Yēyē :chiito nyēē karaam tukuuk chēē kāroomēch, nto nyoo miyaat kuyēyē :nyoo tukuuk chēē miyootēch. Kuuyu ng'aleek alak tukul choo isōōtē :chiito, kukwoonēē kuutiinyii.”

*Rubiintēētaab Yēesu nyēbo man
(Mataayo 7:24-27)*

⁴⁶ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Ām nee sukukuuroo :biko alake kule, 'Mokoryoontēēt,' āmāyēyē kuu wōlēē āmāktooy.

⁴⁷ Rubiintēēt nyēbo man ku nyoo kāsē kiyēē āmwooyē ānkuyēyē kuu wōlēē āmāktooy.

⁴⁸ Kerkeey :rubiintonooto āk chii nyēē bālē yēē māchē kutēēkyi kōōto kut wokunyōōr kitaweeet nyēē kāsīsinchi kōōto. Yoo keeyiin :āynōōsyēk ānkutwoor keey :bēēko, -mēēmuuchē kōōsimsiimākoy :kōyooto mbo kisich, kuuyu /kikēētēēkyi yēē kiimoot.

⁴⁹ Nteenee rubiintēēt nyēē mābo man ku nyoo kāsē kiyēē āmwooyē, āmāyēyē kuu wōlēē āmāktooy. Kerkeey :nyooto chii nyēē tēēkyinē kōōto yēē ng'āsng'āsēch :teng'eeek. Yoo keeyiin :āynōōsyēk ānkutwoor keey :bēēko, kōōturbuubē kōyooto kule syō!”

7

*Kiikoosēē keey Yēesu :chii nyēē kimā Yuutāyiin
(Mataayo 8:5-13)*

¹ Yu keewaany :Yēesu kwoomchi biiko ng'aleechaa, kuwo ākoo rubiikyii ākoy Kaabernaam.

² Kimii ām bēsyōōsyēchooto :kāāntōōyiintēēt ake nyēbo lukēētaab booryēēt nyēē mēēbērē ki Yuutāyiin. Kiboonto :chiichoo motwooriintēēnyii nyēē kichāmē miisin.

Nto mii yoo, kumnyaan :motwooriintonoo miisin.

³ Yu kakas :kāāntōōyiintonoo /kyoomtooy Yēesu, kōōyookto booyik alak chēbo Yuutayeek bokung'āloolchi Yēesu chokōōsoobchi motwooriintēēnyii.

⁴ Yu kayit :booyichoo yēē kimii :Yēesu, kusaaysaay kule, “Yoo mii :chii nyēē māchē /kēēyēētyēēchi, ku chiichoo, lēyyē,

⁵ kuuyu kichameech acheek Yuutayeek miisin kut kikutēēkwēēch *kōōtaab saayeeet.”

⁶ Kucham :Yēesu kuwēēto keey booyichoo.

Kumānāāyitē kaab chiichooto, kōōyooku :kāāntōōyiintonoo biiko alak kutōrōōk mbo Yēesu. Kutuuyēē Yēesu kēēltaab too, kumwoochinē kule kālē :kāāntōōyiintonoo, “Mokoryoontēt, -'meeyiim keey ichōō kanyuu kuuyu mayemaat.

⁷ Nto subak, manaamuuch :anii nkit ātōrōōkuung', kuuyu māāyēmē ayey kuu nyooto. Nteenee ing'alaal baateey ām yoo imiitē, mākusob :motwooriintēenyuu.

⁸ / Kēēbāytoō ānkumii :biiko chēē ābāytooy :nkanii. Yoo kāāmwoochi biikyuu kuyey kiyēē bērē nto nyēē bērē, kuyēyē. Nto mbo yoo kāāmwoochi motwooriintēenyuu kuyey kiyēē bērē, kuyēyē. Kunyoo, yoo 'keemwaay buch kule kusob :motwooriintēenyuu, kusobē.”

⁹ Kiilat :Yēesu miisin yu kakas ng'aleechaa! Kōōrōōtoot biiko chēē kimii yooto ānkulē, “Manaakas bēsyēēt ake ām Yuutayeek tukul chii nyēē ikoosēēnoo keey kuu chiichi.”

¹⁰ Yu keeyeey :bichoo /kikiyooktooy, bokunyōōr motwooriintonoo kimnyoonē kukāākusob.

Kiing'eetee :Yēesu meet lakwataab cheebyoosya nyēē ki musik

¹¹ Yu kāyyēēkunēē kutākyi keey :Yēesu āk rubiikyii *kiri-inkēetaab Nayiin ānkirubootē :biiko chēē chaang'.

¹² Yu makuyit oreetaab biiwuutaab kiriinkoonoo, kutuuyēē biiko alak kukālāboonu muustaab wēero, kuboontoonu keey biiko chēē chaang' chēē kimēēysē. Ki leekwa akeenke baateey nyēbo cheebyoosya nyēē musik.

¹³ Kikāsyi :Yēesu cheebyoosyaanaa kiisayta ānkumwoochi kule, “Cheebyoos, -mateeriir!”

¹⁴ Kuwo :Yēesu ankunam tiirbeet nyoo kimii :muusyoontēt. Yu kanam, kōōyyoong'iis :bichoo. Yooto, kung'āloolchi :inee muusyoontoonoo kule, “Wēnyoo, ng'eet baa!”

¹⁵ Kumwooyē kuu nyooto, kung'ēētē :wēritkēy areet akeenke ānkōōbuurē ng'wēny ānkōōkoor. Nto mii yoo, kōōmutyi :Yēesu lakwanaa kaamet.

¹⁶ Kimuuyo :biiko tukul miisin choo kimii yooto ānkumwooy kule, “Wōō :Yēyiin, lēyyē! Kāākutook ra *:wōōrkooyoontēt nyēē wōō ām kwēēnuunyoo. Kāākōōboorwēēch ra :Yēyiin kāāmuukēywēkyii.”

¹⁷ / Kikyaamtaatee ng'aleechaa kōōrēetaab Yuutayeek kumukuul ākoy mbo kōōrōōsyēk choo ki laatoosyeyyii.

*Kiititiir :Yēesu Yoowaana
(Mataayo 11:2-6)*

18 Nto mii yoo, kuba :rubiikaab Bātisāniintēēt Yoowaana wōlēē /kikēērātyi Yoowaana ānkubokumwoochi ng'aleek tukul chēē kiikuyeyaan :Yēesu.

19 Kumwoochi :Yoowaana rubiikyii āyēēng' kule, “Bootee-bee Yēesu yoo inee man ku *Kāārārookiintēēt nyoo /kōkēēbērē mākuchō, nto mii :ake nyēē tākēēkānyoonu.”

20-21 Kuyitē :rubiichooto wōlooto, kimii :Yēesu kōōsoobē biiko chēē kiboonto bōōrwoonik chēē kimakerkeey ānkōōbēbēētooy tāmirmirook chēē miyootēch kung'ēētyēē biiko ānkōōsoobē cheebkoraatiisyeek. Yooto, kumwoochi Yēesu kule, “Kēēyookwēēch :Bātisāniintēēt Yoowaana bokeetebeeniing' yoo inyiiing' man ku Kāārārookiintēēt nyoo / kōkēēbērē mākuchō, nto mii :ake nyēē tākēēkānyoonu.”

22 Kumwoochi :Yēesu kule, “Oyeey ānkubōōmwoochi Yoowaana kiyēē kookas: Kāstooy ra :cheebkoraatiisyeek, bēēsyētē :choo kichunkutootiin, kōōkusobcho :choo kikiikwaam *:makereenik, kāsē ra mbo ng'aleek :choo kikiikumiiinkyo, kōōkung'ēētyēē meet mbo :choo kikiikubēk /ānkōōkyoomchi lōkōōywēk chēē kāroomēch choo imoong'tēē keey Yēyiin.

23 Kunyi, bōōmwoochi kule ibēruuroot :chii ake tukul nyoo tākōōkoosēēnoo keey.”

*Kiyēē kimwooy :Yēesu kurubta keey Yoowaana
(Mataayo 11:7-11)*

24 Yu kāākubēēchi keey :rubiichoo kiiyooktooy :Yoowaana, kumwoochi :Yēesu biiko kule, “Kyōōbēētii bōōkāsē nee ām kōōr nyēē suurkwēēn? Ara ki tōōywoo nyēē kiimuuchē kōōsooyēn :yoomat yoo kāwus?

25 Ara ki chii nyēē kikiilaach sirooy chēē kāroorānēch? Acha, chēē chāmē leles ānkōōloochē sirooy chēē ālē beesaan chēē chaang' kuminyē kaab bāytooyik.

26 Ara kyōōbēētii bōōkāsē ng'oo nanyuun? Ara ki *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin :nyi kibōōnyōōru? Kubooyiit man, kyōōnyōōru wōōrkooyoontēēt nyēē wōō kusiir wōōrkooyoo ake tukul.

27 Inee :nyoo ng'aloolēē :Yēyiin ām yoo / kikeesir kule, '+Māāyooktē kiiyookiintēēnyuu koonto wokuyēytoowuung' kēēlto.†

28 ! Kāāmwoowook, māmii :chii kōōroni nyēē wōō kusiir Yoowaana, nteenee wōō :nyoo mātookunoot nyēbo laat ām bāytooyiisyeētaab Yēyiin kusiir inee.”

*Kitay :biiko chēē chaang' Yoowaana āk Yēesu
(Mataayo 11:12-19)*

29 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Biiko chēē chaang' choo kikas kānēētiisyēētaab Yoowaana ānkōōyēnchi Yēyiin, kubatisan :Yoowaana ākoy mbo choo ki kāāruruukikaab syuuruut.

30 Nteenee kitay *:Farisaayeek ākoo kānēētikaab kiruutēk mākuutēkaab Yēyiin āk bātisāniisyēēt.

31 Kunyoo, +maakerkeeyee nee biich chēē wuu chu oō, lēyyē?

32 Kerkeey lēēkōōy chēē mii wōlēē chaang' :biich āmāchāmē ng'aleekaab chuut yoo /kēēkuurchinē kule,

'Kakeekuutwaak kurēēruut

āmōōtuum,

kēēlē kēēriiryē,

otay omēēysē.'

33 Wuu nyooto wōlēē kiyibto :biiko Yoowaana āk anii. Kimoomē :Yoowaana āmit chēbo leles nto kuyyēē tifaayiin. Yooto /kēēmwooy kule, 'Boonto *tāmirmiryēēt nyēē miyaat.'

34 Kuchō *:Wēritaab Chii kwoomiisyē ānkuyyēē tifaayiiik, yooto omwaay kule, 'Kimooroong'nyaa, kibōōkityoo ānku choorweetaab kāāruruukikaab *syuuruut āk biich choo -/ mākiiriiku.'

35 Nteenee biiko choo rubē ng'aleekyuu :chēē inkētē kule ng'oomnān :nyooto.”

Baybay :chii miisin yoo /kākēēnyōōchi kaat ng'oōki nyēē wōō

36 Nto mii yoo, kumwoochi :akeenke ām *Farisaayeek Yēesu kule bokwoomiis ām kanyii. Kucham :Yēesu.

37 Yu kēēnkēt :koorkēēt ake nyēbo kiriinkoonoto nyēē ki chēēmurēnyoo kule kimii :Yēesu kwoomiisyē ām kaab *Fārisooyiintonoo, kuchōōnto mwaayta nyēē kiboong'u nyēē anyiny.

38 Kuyitē kōyooto, kōōyyoonyēē Yēesu komos kuriikyī kērēēnkōōkyī ankuriir. Kitēchi :lōōkik kērēēnkōōkaab Yēesu kut koonuun. Nto mii yoo, kumasee buutēēk lōōkik choo kitēchinē kērēēnkōōkaab Yēesu. Kuuyu kimāchē :koorkoonoo kōōboor kule kākoonyit Yēesu, kuchuuchun kērēēnkōōk ankooyiile mwaayaa.

39 Yu kakas :Fārisooyiintonoo kibo :kayta kuu nyooto, kumwaayee moo kule, “Nto kātinyē :chiichi kāāmuukēywēēk kukwaanee wōlēē mii :Yēyiin, nto kāākōōnkēt ng'oōkistaab koorkooni.”

40 Kumwoochi :Yēesu chiichoo kule, “Simōōni! Mii :kiyēē āmāchē āmwoowuung'.” Kumwooy :Simōōni kule, “Kānēētiintēt, imāchē imwoowoo nee?”

41 Kumwoochinēē :Yēesu tyoonkōōchēēt kule, “King'eet :chi-ito ake, kōōbēsēēnchi biiko alak āyēēng' beesaanik. Ki-ibēsēēnchi ake chēē chaang' miisin, nto ake kōōbēsēēnchi chēē ng'ēri.

42 Nto yu kabiir kibēsēniisyēchoo tukwaay kuyook beesaanichaa, kunyōōchi kaat :chiichoo kutēerchi bēsēnoo. Kunyi atēēbē kule ii, ng'oo ām bichooto tukwaay :nyēē kibaybayiit miisin?”

43 Kukētyi :Simōōni kule, “Ām kāāsōōtēywēēkyuu, nyēē king'erech miisin ku :nyoo kitinyē bēsēnto nyēē wōō.” Kulēēnchi :Yēesu, “Keemwaay man!”

44 Kuweech keey :Yēesu ankukas koorkoonoo, ānkumwoochi Simōōni kule, “Keekas koorkooni miitē yu? Kāākōōwuunēē lōōkikyii kērēēnkōōkyuu ankumasee buutēēkyii. Āyitu kang'uung', maneemuuch :inyiing' mbo ikōōnoo bēēko chēē /kākiiwuuntoowunēēnoo tēertit ām kērēēnkōōkyuu.

45-46 Maneemuuch :inyiing' itoroochaa kuu wōloo / kēētōrōōktooy tāyēēk, nto iyiiil mētinyuu. Nteenee kāākukoonyitoo :koorkooni kut koomuuch kooyiil kērēēnkōōkyuu.

47 Kunyoo, chamateet nyēē wōō nyi kāākōōboorwoo :koorkooni, kōōbooru kule / kōōkēēnyōōchi kaat ng'ōōkisto nyēē wōō. Nto chii nyoo kōtinyē ng'ōōkisto nyēē mining' / ānkēēnyōōchi kaat, mā tyaa :chamateet nyēē ibooru.”

48 Kumwoochi :Yēesu koorkoonoo kule, “Kāānyōōwuung' kaat ām choolwookātēēng'uung'.”

49 Yu kakas :biiko chēē kimii kwoomiisyē ākoo Yēesu ng'aleechaa, kuteebē keey kule, “Ng'oo :chiichi ēē, nyi imuuchē kunyōōchi biiko kaat ām choolwookātēēt?”

50 Yooto, kumwoochi :Yēesu koorkoonoo kule, “Iwēētē kaa-lyeet. /Kaakiiraraachiing', kuuyu 'kēēkoosēēnoo keey.”

8

Chēēbyōōsōōk chēē kiyēētyēēchinootē Yēesu

1 Nto mii yoo, kuwēēsyētootēē :Yēesu kiriinkōōsyēk āk soong'wēk chēē chaang' āk rubiikyii. Kyoomtootē lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

2 Kiboontotē keey chēēbyōōsōōk alak ām baanaa. Kimii ām chēēbyōōsōōchoo :chēē kikiikōōbēbēētoochi :Yēesu *tāmirmirook chēē miyootēch ākoo alak chēē kikiikōōsoobchi bōōrwoonik chēē kiboonto. Alak ām chēēbyōōsōōchooto ku Maaryaa nyēbo *kiriinkēētaab Maktaala, nyoo kikiikōōbēbēētoochi :Yēesu tāmirmirook chēē miyootēch tisab.

³ Nto ake ku Choowaan, cheebyoosyeetaab Kuusa nyoo kiiyyoonkyinē kaab Ērōōtē. Kikēēkuurē ake Susaana āk alak chēē chaang' chēē kiyēētyēēchinootēē Yēesu ākoo rubiikyii tukuukwaa chēē kiboonto.

Makerkeey :teng'eeek
(Mataayo 13:1-9; Māārko 4:1-9)

⁴ Kikwaanaatee :biiko kiriinkōōsyēk ku chaang' ānkōōruruukyi keey Yēesu. Kumwoochi :Yēesu bichoo tyoonkōōchēēt ake kule,

⁵ “King'eet :kāābātiintēēt ake kuyis nkoonuuk. Kōōsuuchi :alake kēēltaab too. Kootartaar choo :biiko chēē kibēētēē kēēlooto ankukwey alak :tāriitēk.

⁶ Kōōsuuchi :alake kitaweeet. Kubiityo :choo. Nto mii yoo, kusisyo ānkubēk, kuuyu kitēwērēr :teng'eeek.

⁷ Kōōsuuchi :alake wōlēē miitē :kātook. Yooto kubiityo :kātoochoo ānkōōrēēwoon nkoonuuk kut kumanaayey āmit.

⁸ Kōōsuuchi :alake teng'eeek chēē kāroomēch. Kubiityo :choo nyēē karaam ankuyey āmiik chēē chaang'.” Yu keewaany :Yēesu kurār tyoonkōōchoonoo, kumwooy kule, “Nyoo yēbē yiit, kukas.”

/Kiibāng'boonkyinē rubiik nkit ng'aleek
(Mataayo 13:10-17; Māārko 4:10-12)

⁹ Nto mii yoo, kuteebee :rubiik Yēesu kumwoochi kiyēē ibooru :tyoonkōōchoonoo.

¹⁰ Kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule, “/ Kookeekweyaak akweek ōnkēt kiyēē iyeelaat kurubta keey :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Nteenee māukāsēē :biiko chuut alake ng'aleek tukul tyoonkōōchoy. Kuu yoo siraat kule,

+Mōōyēbchinē yiit,
ā mōōnkētē kiy.
+Mōōkāsēē koong',
ā mōōkāsē kiy.’†

Kirārchi :Yēesu rubiikyii kiyēē ibooru :tyoonkōōchoonoo bo teng'eeek

(Mataayo 13:18-23; Māārko 4:13-20)

¹¹ Okany āboorwook tyoonkōōchooni. / Kikiikerkeeyee ng'ālyoontēētaab Yēyiin kēbuswēēchoo.

¹² Kerkeey :biiko alake kēēltaab too. Kāsē ng'ālyoontēētaab Yēyiin, nteenee chōōni * :Kēniintēēt areet akeenke ankusaree ng'ālyoontoonoo simēēyēnchi /ankiiraraach.

¹³ Kukerkeey :biiko alake yēbo kitaweeet. Kāsē ng'ālyoontēēt ankutorooch ām ng'erekweek, nteenee, māchutitooy

:ng'ālyoontoonoo mētēwookwaa. Nto yoo kakwa :tyēmuutēk koochuchuuy keey.

¹⁴ Kerkeey :biiko alake teng'eek chēē kibiityēē :kātōok. Kāsē ng'ālyoontēēt, nteenee, bēng'tēē tukuukaab kōōroni, bāytit āk muchastaab tukuuk chēbo leles. Irēewoonē :tukuuchoo tukul ng'ālyoontēētaab Yēyiin kumayey kiy.

¹⁵ Kerkeey :alake teng'eek chēē kāroomēch. Kāsē ng'ālyoontēēt ānkukiilchi ām manta āk mooyēēt nyēē lēēl. Yēyiisyēē ng'ālyoontoonoo ām muytaayeet sukuyi keey.”

Kōōnu :Yēesu lēbkeēyyēēt

(Māārkō 4:21-25)

¹⁶ Kitas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii subak kule, “Māmii :chii bēsyēēt ake nyēē tābē taariit ankuwunyeē tēr, nto kurērē. Nteenee /kēētābē taariit /ānkiikoochi yēē tōrōōr sukulēbkēchi biiko choo kwoonii kō,

¹⁷ kuuyu, kiyēē wunyaat, mākutook, nto nyoo iyēēnoot, +/ makeeng'aany.

¹⁸ Kunyi, māchē ōyēbchinē yiit ng'aleek ām kēēlto nyēē karaam, kuuyu nyoo yēyiisyēē kiyēē boonto, +/ mākēētāsyi ake, nto nyoo māyēyiisyēē, +/mākiinēmunēē mbo kiyēē isōōtē kule boonto.”

Ng'oo :nyēē tuubchēē Yēesu nyēbo man?

(Mataayo 12:46-50; Māārkō 3:31-35)

¹⁹ Nto mii bēsyēēt ake, kumii :Yēesu kwoomchinē biiko lōkōōywēk, kuyit :kaamet ākoo mbo ng'eetaabkaamet. Nteenee kimēēmuuchē kut kuba kō wōloo kimii :Yēesu kuuyu kikiikiich keey :biiko miisin.

²⁰ Yooto, / kēēmwoochi Yēesu kule, “Mii :koomēt āk mbo ng'eetaabkoomēt kukuuriing' ām saang' kumāchē kukasing'.”

²¹ Kukētyi :Yēesu bichoo kule, “Chii ake tukul nyoo kāsē ng'ālyoontēētaab Yēyiin ankuyey kuu wōloo māktooy :Yēyiin nyēē moomo nto ku ng'eetaabiya.”

Kiyey :Yēesu kuteeman :wusōōnēēt āk bēēko

(Mataayo 8:23-27; Māārkō 4:35-41)

²² Nto mii bēsyēēt ake, kulaany :Yēesu ākoo rubiikyii mwēēnkēēt ānkumwoochi rubiik kutākyi mwēēnkēēt biitēēt nyiin ake.

²³ Kumii kwooytōōs, kunam Yēesu :rwoonik. Kutākumii rwoo, kuchō :wusōōnēēt nyēē nyikiis ānkuwus bēēko kusyōōlchi mwēēng' kut kimii :mwēēnkēēt wokuling'tooy.

²⁴ Yu kakas :rubiik kuu nyooto, kuba yēē kimii :Yēesu ankoong'eet kule, “Mokoryoontēēt, Mokoryoontēēt, ing'eet!

Ntēē kākēēbēku!” Kung'eet :Yēesu ānkōōburyoong'to wusōōnēēt āk bēēko. Kuteeman :wusōōnēēt āk bēēko areet akeenke.

²⁵ Yooto, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “-Mōōkoosēēnoo keey?” Kinam kuut rubiik ānkumuuyo miisin ankuteebee keey kule, “Chii nee :chiito nyi iburyoong'tooy mbo wusōōnēēt āk bēēko ānkukāsyinē?”

*Kiisooob :Yēesu chii nyēbo tāmirmirooy chēē miyootēch
(Mataayo 8:28-34; Māārko 5:1-20)*

²⁶ Kuyit :Yēesu biitēēt nyiin ake nyēbo yēēmēētaab Kataara,*

²⁷ Yu kāloong'unēē :Yēesu mwēēng', kuchō :chiito ake nyēē kimii kibchuraat nyēē kikiikooyiimaan *:tāmirmirook chēē miyootēch ām bēsyōōs chēē chaang'. Kiminyootē :chiichoo kochonkoos chēē /kikēēmuchinē biiko.

²⁸ Yu kayit yēē kimii :Yēesu, kōōnchō ānkōōryookyi keey ng'wēny, ānkubōloobōl kule, “Imāchēēnoo nee oō, Yēesu Lakwataab Yēyiin nyoo Iyweyaat? Āsooyiing' kule -'meenyaliilaa.”

²⁹ Kimwooyē :chiichoo kuu nyooto, kuuyu kimii :Yēesu kōōbēbēētooy tāmirmirook chēē miyootēch choo kikiikooyiimset. /Kikiikeeratee chiichoo nyōrōōrōōnik ākoo tiinkēēnik kule simām wēy, nteenee king'ētyēē tukul ankusoor suurkwēēn.

³⁰ Kuteebee :Yēesu chiichooto kule, “/ Kēēkuurēēniing' ng'oo?” Kumwooy kule, “/Kēēkuurēēnoo 'Lukēēt.' ” Kimwooy kuu nyooto, kuuyu kiboonto lukēētaab tāmirmirook chēē miyootēch.

³¹ Kisaaysaay :tāmirmiroochoo Yēesu kumakwet icheek kuba wōlēē +mābokunyāliil kibchuulyo.

³² Kimii :ākwootiit nyēbo tōōrōōk yēbo lekemeet ake nyēē kilēēkitēē yooto. Kusoom :tāmirmiroochoo Yēesu kuchāmchi icheek bokōōwut tōōrōōchoo. Kuchāmchi :Yēesu.

³³ Kuchuwunee :tāmirmiroochoo chiichoo ānkōōwut tōōrōōchoo. Yooto, kōōtiiriis :tōōrōōchoo kōōtuultēē keey lekem ānkubokutōōrchi keey tōōliil kuliny :bēēko ānkubēk!

³⁴ Kukāsē :biiko chēē kiriibē tōōrōōchoo kuu nyooto, kumwēy ankubokwaamtaat kiyēē kiyeyakay ām rōōrōōkiisyēk tukul āk kiriing'.

³⁵ Kuba :biiko yooto bokukas kiyēē kaakuyeyakay. Kuyitē, kunyōōru chiichoo kikiikooyiimset :tāmirmirook chēē miyootēch kukaakukaramiit ankoolaakaat ānkumii kēēbuurto keey Yēesu. Kimuuyo :bichoo miisin yu kakas kiyēē kiyeyakay.

³⁶ /Kēērārchi bichoo wōlēē /kākiisooobto chiichoo.

³⁷ Yu kakas :bichoo kuu nyooto, kumwoochi Yēesu kung'eetee saang'aata, kuuyu kikiikumuyoo miisin.

Kung'eet :Yēesu ākoo rubiikyii kumāchē kooyeey biitēēt nyoo kākwoonēē.

³⁸ Nto baanta nyoo kāng'ēētyo, kusaaysaay :chiichoo / kākiiisoobē kule kubeeta keey tukul. Nteenee kimwoochi :Yēesu kule,

³⁹ “Iwē kang'uung' ankuweemwaayte kiyēē kāākuyēwuung' :Yēyiin.” Nto mii yoo, kung'ēētyo ankuba. Kiwo :chiichoo ankuwokwaamtaat ng'aleechaa ām wōlooto tukul.

*Sobē :chii nyoo ikoosēē keey Yēesu
(Mataayo 9:18-26; Māārko 5:21-43)*

⁴⁰ Yu kayit :Yēesu ākoo rubiikyii biitooonoto kibēētii, kutorooch :biiko chēē kimii kukānyiiisye.

⁴¹⁻⁴² Kimii :chiito ake yooto nyēē /kikēēkuurēē Chāyirō nyēē ki kāāntōōyintēētaab *kōōtaab saayeet. Kiboonto :boontoonoo chēēbnyii nyēbo kēnyiiisye kaman āk āyēēng'. Ki lakwanyii :nyooto baateey. Kimnyaanaat :lakwanaa nyēē kikiikukasakay miisin. Kikutunyēē :boontoonoo taayeetaab Yēesu ānkuriirchi kuwēeto keey kanyii. Kucham :Yēesu.

Kikiikiichaata :biiko Yēesu miisin yooto kubēētii.

⁴³ Kimii :nkinee koorkeēt ake baanaa nyēē kikiikumnyaan ām kēnyiiisye kaman āk āyēēng' kusāyē :korotiik. Kikiikōōbootyi tukuukyii tukul cheebsaakitiisye kaman āmāsobē.

⁴⁴ Kuchōōnēē :koorkoonoo lēt ānkutiiny *maaseekaab kotootyēētaab sireetaab Yēesu. Yu kātiiny maaseechaa, kōōyooong'iis :korotiik!

⁴⁵ Yooto kumwooy :Yēesu kule, “Ng'oo nyi kāākutiinyo?” Kutuuch keey :chii ake tukul. Kumwoochi :Bētērō Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, ikāsē oob kule keekiich keey :biiko ām yēē imiitē?”

⁴⁶ Kukētyi :Yēesu kule, “Ānkētē man kule kāākutiinyo :chii, kuuyu kāākuyēyis :kāāmuukēyewēkyuu.”

⁴⁷ Yu kakas :koorkoonoo kule kāākōōnkēt :Yēesu kiyēē kaakuyeyakay, kumuy kut kubōōtānē. Kuwo ānkukutunyēē taayeetaab Yēesu ānkumwoochi kiyēē keesach sukutiiny siraaanaa āk wōlēē kāsobto areet akeenke.

⁴⁸ Kumwoochi :Yēesu kule, “Kuuyu 'kēēkoosēēnoo keey ii, chēē, 'kēēsob. Kunyoo, iwēētē bāybooyēēt.”

⁴⁹ Kutākumii :Yēesu kung'aloolē, kuyitu :chiito ake nyēē kichōōnēē kaab Chāyirō ānkumwoochi Chāyirō kule, “Boontēēt, -mateeyiim kāānēētiintēēt, ntēē kaakung'et :lakwang'uung'!”

⁵⁰ Kisiil yiit Yēesu :ng'aleechaa. Yooto, kumwoochi kwaaniitaab lakwanaa kule, “-Mēēmuy, nteenee ikaaseena keey baateey. Mākusob :leekweet.”

51 Yu kabokuyit :icheek tukul kaab Chāyirō, kumwooy :Yēesu kule, “-Mēēwut :chii ake tukul kōyi mii :lakwani. Āmāchē baateey Bētērō, Yoowaana, Yāākōbō āk sikiikaab leekweet.”

52 Ki chaang' :biiko kayaata chēē kiriirtōōs ānkōōnchōōytōōs. Kumwoochi :Yēesu bichooto kule, “-Mātōōriiryē! Manaame :lakwani nteenee mii kāruchi keey.”

53 Kiroorchi :bichoo Yēesu kuuyu kiinkētē :icheek kule kaakume man :leekweet.

54 Kuwo :Yēesu yēē kimii :lakwanaa ankunam āwut ānkukuur kule, “Chēēmining', ing'eet!”

55 Yooto bakeenke kusob :chēēboo. Kung'eet kōōyyo. Kumwaayta :Yēesu /keebay lakwanaa.

56 Kiilat :kwaan āk kaamet. Nteenee kiichiich :Yēesu icheek kumāmwoochi chii ake tukul kiyēē kaakuyeyakay.

9

Kiiyookto :Yēesu rubiikyii taman āk āyēēng'
(Mataayo 10:5-15; Māārkō 6:7-13)

1 Nto mii bēsyēēt ake, kukuur :Yēesu rubiikyii taman āk āyēēng' ānkumwoochi kule, “Kāākōōnook kāāmuukēywēēk chēē ōbēbēētēē *tāmirmirook tukul chēē miyootēch ānkōōsoob biiko chēē mnyoontōōs.

2 Kunyoo, boo-amtaate lōkōōywēkaab Bāytooyiisyēētaab Yēyiin ānkōōsoobootē biiko.”

3 Kumanaaba :rubiichoo, kōō-āmiisēē :Yēesu ng'aleechu kule, “-Moonamaate kiy ake tukul ām baani. Manam :chii kirōk, lool, āmnyoo, beesaan nto ku sira.

4 Yoo kōōruutoochi kayta ake, ōbuur yooto kut ōng'eētyēē saang'aa.

5 Nto yoo kooyit saang'ta ake, amatoroochaak :biikaab saang'aa, olelekte tēērtit ām kwēyōōnikwōok ānkōōbēēchi keey kōōboor kule tākōōbuurto ng'ōōkisng'waa.”

6 Yu keewaany :Yēesu kōō-āmiisēē rubiikyii ng'aleechaa, kubeesyetaatee soong'wēkaab kōōroonooto kwoomtootē lōkōōywēk chēē kāroomēch ānkōōsoobootē biiko chēē mnyoontōōs.

Kyaam mēt :Ērōōtē kule ki ng'oo Yēēsu?
(Mataayo 14:1-2; Māārkō 6:14-16)

7 Kiyityi Bāytooyiintēēt *Ērōōtē :ng'aleek chēē kimii :Yēesu kuyēyē. Kimwooyē :biiko alake kule ki Bātisāniintēēt Yoowaana :Yēesu nyēē kaakung'eetee meet.

⁸ Kimwooyē :alake kule *Eliiya :nyoo, nto alak, kumwooyē kule, “Wōōrkooyoontēēt ake :nyoo nyēē wuu *wōōrkooyik choo kibo kēny nyēē kāākōōyēēw.”

⁹ Kumwooy :Ērōōtē kule, “Ntēē kyāābērē kyaachwente mētitaab Yoowaana. So, ng'oo :ake subak nyi mii kuyēyē ng'aleechu tukul?” Kiboty :tonkoy. Yoto, kumach kule kōōnkēt chiichooto.

*Kibay :Yēēsu biiko chēē kikēēytēē kisyēērōōk muut
(Mataayo 14:13-21; Māārko 6:30-44; Yoowaana 6:1-13)*

¹⁰ Yu kēēyēēw :lēbkēēyichoo / kikiiyooktooy, kumwoochi Yēēsu kiyēē kibokuyey.

Kung'eet :Yēēsu ākoo rubiikyii kumāchē kuba yēē kimālēēkitēē :chii ake tukul. Kibeetee mwēēnkēēt kutākyyi keey *kiriinkēētaab Beetsaayta.

¹¹ Yu kēēnkēt :biiko kule kāākuwo :Yēēsu, kurub inee koosaab sakaramteetaab tōōliilēēt. Yu kayit :Yēēsu sakaramteet, koonet bichooto kiyēē rubtooy keey āk Bāytooyiisyēētaab Yēyiin ānkōōsoob choo kimāchē /kiisoob.

¹² Kumii :kōōrēēt wokwiimēnē, kubēēchi :rubiik ānkumwoochi kule, “Mwoochi bichu bokucheeng'aat kiyēē kaam āk wōlēē mākuruyoo kwēēmowuuni ām soong'wēchu lēēkitēē yuutēyū. Kuuyu, māmii kiyēē imuuchē kwaam ām suurkwēēnooni.”

¹³ Kukētyi :Yēēsu rubiichoo kule, “Ōkoochi :akweek kiyēē kaam.” Kumwooy :rubiik kule, “Imiitē imwooyē nee? Ntēē kēēboontē mukaatiinek muut āk *burburiinēk āyēēng' baateey. Māyēmē :choo /keebayee bichu. Kyoolēē nee āmit chēē sukuyem biich chēē tēē chu?”

¹⁴ Ki chaang' :bichooto miisin nyēē kikēēytēē kisyēērōōk muut. Kumwoochi :Yēēsu kule, “Otet kōōbuurootēē konom.”

¹⁵ Kutet :rubiik biiko kōōbuuroot kuu nyooto.

¹⁶ Kunam :Yēēsu mukaatiinechaa āk burburiinēchoo, kukas barak ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy. Nto yityo, kubcheyaabchey mukaatiinek ākoo burburiinēk ānkōōkoochi rubiik kubchēchinoot bichoo.

¹⁷ Kyoomiis :biiko kut kubiyoong'iis. /Kikiiruruuch āmiik chēē king'ēt koonyiit kērēbōōsyēk taman āk āyēēng'.

*King'oonkyi :Yēyiin Bētērō kule ki ng'oo :Yēēsu
(Mataayo 16:13-20; Māārko 8:27-31)*

¹⁸ Kimii :yēē kisaay :Yēēsu kuboonto keey ākoo rubiikyii nkit. Nto mii yoo, kuteebēē rubiik kule, “Mwooyē :biiko kule anii ku ng'oo?”

19 Kukētyi :rubiik kule, “Mwooyē :biiko alake kule inyiing’ Bātisāniintēēt Yoowaana nto *Eliiya. Nto alak kumwooyē kule inyiing’ akeenke ām *wōōrkooyik choo kikiikubēk nyēē kaakung’eetee meet.”

20 Kulēēnchi :Yēēsu rubiik, “Nto akweek obērē anii ku ng’oo?” Kulēēnchi :Bētērō, “Inyiing’ ku *Kāārārookiintēēt nyēē kāākōōyookwēēch :Yēyiin.”

21 Yu kāmwooy :Bētērō kuu nyooto, kōōkiimchi :Yēēsu icheek masimkumwaaytaat ng’aleechaa.

22 Kumwoochi subak kule, “Ākoy kubuntēē *:Wēritaab Chii nyāliluutēk chēē chaang’. Makutay :booyik, mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo kāānēētikaab kiruutēk. Nto subak +/makeebakach nto miitē bēsyoēētaab sōmōk /kiing’eetee meet.”

*Wuuyinto nyēē buntēē :rubiintēētaab Yēēsu
(Mataayo 16:24-28; Māārko 8:34–9:1)*

23 Kutas taay :Yēēsu kumwoochi rubiichoo āk biiko chēē kimii yooto kule, “Chii ake tukul nyoo mächē kurub ng’aleekyuu, kutay kiyēē mächē :mooyēēnyii āmānyōkōriitu meet* ākookoy. Yoo kaakucham kuyey kuu nyooto, kuruba.

24 Nyoo kāyēētyi keey soboontaab kōōrooni, mākōōboot soboonnyii bo kibchuulyo. Nto nyoo kēēkooyto soboonnyii ām kōōrooni kubo anii, mākunyōōr *soboontaab kibchuulyo.

25 Kāroomnyo nee nyēē nyōōru :chii yoo kēētukuulchi keey tukuuk tukul ām kōōrēēt ānkōōboot soboonnyii bo kibchuulyo?”

26 Kimwoochi subak :Yēēsu biiko kule, “Chii ake tukul nyoo kataya āk ng’aleekyuu, +maatay :nkanii, *Wēritaab Chii, bēsyoonoo āchōōnii ām lēbkēēyyēēnyuu āk nyēbo Baaba ākoo nyēbo malayikaanikyii.

27 ! Kāāmwoowook, mii :biiko alake yu chēē mābēku kumanaakas Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.”

*Kiweek :eertaab Yēēsu
(Mataayo 17:1-8; Māārko 9:2-8)*

28 Nto yu kābēk :bēsyoōsyēk chēē mächē kuyitē sisiit kukāmwooy :Yēēsu ng’aleechaa, kukuur rubiikyii sōmōk: Bētērō, Yoowaana ākoo Yāākōbō. Kuwēeto keey rubiichoo ākoy tulwēēt ake barak wokusaay.

9:19 Mat. 14:1-2; Māārko 6:14-15; Luuka 9:7-8 9:20 Luuka 22:67; Yoowa. 6:68-69 9:21 Māārko 9:9 9:22 Luuka 17:25; 24:6-7 * 9:23 Yoo /kākēēwēēkyiin yuutēyū ng’ālyoo āk ng’ālyoo kumwooyē kule ‘ankunam murtooywoontēnyii’. Ām bēsyoōsyēchooto, ki yoo kanamaat :chiito murtooywoontēēt kōōbooru kule miitē /bokēēbākāchē. 9:23 1Bēt. 2:21 9:24 Mat. 10:38-39; Luuka 14:27 9:26 Luuka 12:9; 2Tēm. 1:8; 2:12

29 Kumii :Yēesu kusooyē, kuweek :eernyii koolekecheech miisin. Kuwēēkiis :nkicheek sirook chēē kiiloochē kuleelaki-itu kule mang'!

30-31 Kutook *Muusa ākoo *Eliiya ām lēbkēyyēētaab Yēyiin ankung'alaal :tukwaay āk Yēesu. King'āloolēē ruutooynyii nyēē kimii wokuyityiintōōs ām Yēerusālēm.

32 Yu king'āloolē :Yēesu ākoo mbo Muusa, kikiikunam :rwoonik Bētērō āk rubiik chuut āyēēng'. Nto bēre kukās, kukas Yēesu kukeelaambuuch :lēbkēyyēēt ānkiboonto keey mbo Muusa.

33 Yu keeteryeech :Muusa ākoo Eliiya ng'aleekwaa kumāchē kuba, kumwoochi :Bētērō Yēesu kule, “Mokoryoontēt, karaam yu kēēmiitē yu. Kany keeyte kēryōōsyēk sōmōk, nyeeng'uung', nyēbo Muusa ākoo nyēbo Eliiya.” Kimēēnkēt :Bētērō kiyēē kimwooyē.

34 Kutākumii :Bētērō kung'āloolē, koolaambuuch nkicheek :boolteet. Kimuuyo :icheek miisin.

35 Yooto, kuchōōnēē :kuutiit booltaanaa nyēē mwooyē kule, “Lakwanyuu :nyi nyēē āchāmē.† Kunyoo, okāsyi kiyēē mwooyē.”

36 Yu bēku :ng'aleechaa, ki Yēesu nkit āk rubiichoo chēē kimii yooto. Kisiista :rubiichoo ng'aleechaa kiyēyāktōōs nyēē mānāātwekyi chii ake tukul ākoy bēsyēēt ake.

Imuuchāktōōs :kiy ake tukul ām chii nyoo ikoosēē keey Yēyiin (Mataayo 17:14-18; Māārko 9:14-27)

37 Yu kāyyēēkunēē, kukāākurēkunēē :Yēesu ākoo rubiichoo ki sōmōk lekem, kutōrōōk :biiko chēē chaang'.

38 Kooteeyee keey :chiito ake ām kwēēnuutaab bichooto kule, “Kāānēētiintēt, mii yu :wērinyuu anku lakwanyuu nyooto baateey.

39 Tēryēkyinē *:tāmirmiryēēt nyēē miyaat kwaak. Yoo kātēryēkyi, kōōnchōōyē, kōōsōrsēētē ānkukābusē. Ryooksētē nyēē miyaat āmāwuntooy areet akeenke.

40 ! Kwāātēēchi rubiikuuk kōōbēbēētoochi tāmirmiryoonoo, nteenee maneemuuch.”

41 Yooto, kumwooy :Yēesu kule, “Kunuurēch sōō, :biiko alake nyēē tyaa. Nto yu manookaaseenaa keey! +Māābuurtook ānkāāmuytoochook ākoy āyu?” Yooto, kumwoochi kwaaniitaab wēērooto kule, “Imutu baa wēērooto.”

42 Kumii / kiimutu wēēriit, kutēryēkyi :tāmirmiryoonoo ānkōōsōrsēēt. Kōōbēbēēto :Yēesu tāmirmiryoonoo miyaat

kung'eetee wēeroo. Yooto, kusob :wēeroo bakeenke / ānkēēkētyi kwaan.

⁴³ Kiilat :biiko tukul choo kimii yooto, yu kakas wōlēē kiwuu :kāamuukēywēēkaab Yēyiin.

*King'alaalee :Yēesu subak meenyii āk ng'eeteetaab meet
(Mataayo 17:22-23; Māārko 9:30-32)*

Kumii :biiko tākōōlātē tukuuk chēē kiikuyeyaan :Yēesu, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule,

⁴⁴ “Āmāchē ōyēbchi yiit kiyēē āmiitē wāāmwoowook ānkōōnāmtooy mēt. Mii / bokiiyokoochinē *Wēritaab Chii āwunnyēkaab biikaab kōōrooni.”

⁴⁵ Mānēēnkēt :rubiik kiyēē kimii kumwooyē :Yēesu. Kiiyee-laat, nteenee kinyōkōriitu kuteabee Yēesu.

Ng'oo :nyēē wōō?
(Mataayo 18:1-5; Māārko 9:33-37)

⁴⁶ Kutoow :rubiik kumooyo wōōyinto.

⁴⁷ Nteenee kōōnkēt :Yēesu kiyēē kimii kumooytōōs :icheek. Yooto, kōōyyoong'tēē leekweet ake yēē kimii :inee ānkumwoochi rubiikyii kule,

⁴⁸ “Chii ake tukul nyoo kataach leekwa kuuyu nyeenyuu :lakwanaa, kaakutaacha anii. Nto yoo kataacha, kaakutaach Yēyiin nyoo kiiyookwoo. Wuu nyooto, nyoo yibē keey ng'wēny ām akweek, ku nyooto :nyēē wōō.”

Nyoo mākwiilook ku nyēēng'woong'
(Māārko 9:38-40)

⁴⁹ Kimwoochi :Yoowaana Yēesu kule, “Mokoryoontēt, kimii :chiito ake nyēē kikeekas kōōbēbēetooy *tāmirmirook chēē miyootēch kuyēyiisyēē kaayneeng'uung'. Yooto, keeyee-tee chiichoo kuyey kuu nyooto, kuuyu kimā rubiintēng'uung' ake.”

⁵⁰ Kukētyi :Yēesu kule, “-Mooyeetee, kuuyu chii nyoo mākwiilook ku nyēēng'woong'.”

Mēērook /kēēyookunēē miyootyēēt ake, ake

⁵¹ Yu kikiikuriikyii Yēesu :bēsyōōsyēkyii chēē +/mākēēyibēē kuwo kibkōōnkōy, kuwo ākoo rubiikyii nyēē kaakurat moo kutākyinē keey Yēerusālēm.

⁵² Kumii kwiimēnē :kōōrēēt kikiikuriich :Yēesu ākoo rubi-ichoo saang'ta ake ām kōōrēetaab *Samaaryaa. Kōōyookto biiko alak kuba ākoy saang'aa bokukāsyi bārooyinto wōlēē sukōōmuunyēē.

53 Nto yu kayit :bichoo wōlooto, kutay :biikaab saang'aata kutorooch, kuuyu kimii kuwēētii *Kōōtaab Yēyiin ām Yēerusālēēm.

54 Yu kāmwooy :bichoo / kākiiyooktooy kule kātāyiis :biikaab saang'aa, kumwoochi :Yāākōbō ākoo Yoowaana Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, +makeeyeyee nee bichoo ēē? Ara kēēmwoochi Yēyiin kutōōrchi iileet kōōmukuus ēē, nto nee?”

55 Kuweech keey :Yēesu ānkōōburyoong'to rubiichoo āyēēng'.

56 Nto mii yoo, kutākyi keey saang'ta ake.

Wuuy :kēēltaab Yēesu

(Mataayo 8:19-22)

57 Nto mii bēsyēēt ake, kumii kēēltaab too kubēētii, kumwoochi :chiito ake Yēesu kule, “Ārubiing' :anii ānkoo 'kēēwē ānō!”

58 Kukētyi :Yēesu chiichoo kule, “Boonto kimōkōyīnēk wōlēē minyē ānkuboonto nkicheek :tāriitēk wōlēē minyē, nteenee māboonto *:Wēritaab Chiī wōlēē imuunyēē.”

59 Kukuur :Yēesu chiito ake chokuyēk rubiintēēnyii ake, nteenee kumwoochi :chiichoo Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, kany kut amuy baaba, nto ārubiing'.”

60 Kukētyi :Yēesu chiichoo kule, “Ikany kumuy keey :muuswēk ankiirubwaa, nteenee ichōō :inyiing' chee-amtaate lōkōōywēkaab Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.”

61 Kumwoochi :nkinee chiito ake subak Yēesu kule, “Āwēy, Mokoryoontēēt, āmiitē :nkanii āchōōnii, nteenee kany kurook wāā-āmiis biiko ām kaa.”

62 Kukētyi :Yēesu nyoo kule, “Chiī nyoo tēbēnē mōkōōnkē ānkukusē lēt, kumānyoolchinē Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.”

10

Kiiyookto :Yēesu rubiikyii alak tāmānwookik tisab

1 Nto mii yoo, kukwey :Mokoryoontēēt Yēesu rubiik alak chēē kiyitē tāmānwookik tisab* kumāchē kōōyookto simkoonto. Kimāchē kule kubeetaatee āyēēng' āyēēng' ākoy kiriinkōōsyēk āk soong'wēk tukul chēē kikiikuchōb :inee kuruutoochi lētuunoo.

2 Kumānāāng'ēētyo :rubiik, kōō-āmiisēē :Yēesu ng'aleechu, “Wōō :kēsīisyēēt, nteenee ng'ēri :kēsīik. Kunyoo, osoom kutās :chiitaab yiisyēēt biiko alak.

3 Ōnkēt kule okerkeeye kēēchiir chēē iwēērē suuyiik kwēēn.

4 Manam :chiī beesyaa nto lool nto mbo kwēyōōnik alak, amookaayaate keey ām kēēltaab too.

5 Yoo kōōwut kayta ake tukul, ōmwoochi biikaab kayaata kule, ‘Ōnyōōru bērruto!’

6 Yoo yēmāktōōs kunyōōr :bichoo bērruroo, mākunyōōr. Nto yoo māyēmāktōōs, mākōōyēēchook :bērruroo.

7-8 Nto yoo kōōwut saang'ta ake /ankeetoroochaak ām kayta ake, -mōōlumootēē koorin chēē chaang'. Ō-āmē ānkōōyyēē kiyēē kākōōnook :biikaab kayaata kuuyu yēmē :chii nyoo kākāubirto nkuruukyii /kiikoochi kiy.

9 Ōsoob chēē mnyoontōōs ānkōōmwoochinē biiko kule, ‘Kāākuyityook :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.’

10 Nteenee yoo katay :biikaab *kiriinkēēt ake kutoroochaak, ōng'ēētyē ānkōōbēēchi keyy. Ōmwoochi biikaab kiriinkoonoo kule,

11 ‘Kiibuukwook tēertitaab kiriinkēēng'woong' nyi mii kērēēnkōōkyoo sōōsōōtēē keyy, nteenee māchāktōōs ōnkētē kule kaakuriik :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.’

12 !Kāāmwoowook, +/mākiing'woonchi biikaab kiriinkoonooto miisin kusiir mbo ng'wooninto nyēē mākunyōōr :biikaab *kiriinkēētaab Sōtōm ām bēsyoonoo itiiilchinē :Yēyiin ng'aleek biiko ām kōōrēēt.”

Ng'wooninto nyēē mākunyōōr :kiriinkōōsyēk choo kitay Yēesu (Mataayo 11:20-24)

13 Kutas taay :Yēesu kumwooy kule, “Kiriinkōōsyēkaab Koorasiin ākoo Beetsaayta, wuusyō! Tyaa sōō, :ng'wooninto nyēē mii kukānyoonwook akweek choo kyāāyēwook ng'al chēbo kwōng' uut. Nto ki biikaab Tiirō nto ku chēbo Sitōōn :chēē /kikēēyēchinē ng'aleechaa bo kwōng' uut, nto kiikōōbuurēē aryaanteet ankoolaach sirook chēē ibooru kule kookuweek ām miyootyēēt nyēē kōboonto.

14 Lēyyē, mākunyōōr :biikwook ng'wooninto nyēē siirē nyoo mākunyōōr :biikaab Tiirō ākoo Sitōōn bēsyoonoo itiiilchinē :Yēyiin biiko ng'al ām kōōrēēt.

15 Nto akweek biikaab Kaabernaam ii, ōbērē +moobe :nkakweek kibkōōnkōy ēē? Acha, +moobe ng'wēny!

16 Chii ake tukul nyoo kākāswook kukāākukāswoo. Nto nyoo katayaak, kukaakutaya. Nto nyoo kaakutaya, kukaakutay Yēyiin nyoo kiyyookwoo.”

Kiyēē māchāktōōs koong'ereech rubiik

17 Nto yu kābokōōyēēw :rubiichoo ki tāmānwookik tisab, kumwoochi Yēesu ām ng'erekweek kule, “Mokoryoontēt!

Kāsweēch ra :tāmirmirook chēē miyootēch, yoo kāākēēyēyiisyēē kaayneeng'uung'."

¹⁸ Kukētyi :Yēesu kule, "Man sinee kāswook. Kwaakas / kēēwunuku Syeetaani kōōsuuwunēē barak kuu iilat nyēē kārārāk.

¹⁹ Kāākōōnok kāāmuukēywēēk chēē otoortoorēē ēērēēnōōk āk kēnyēiisyēk ānkōōsyēēntēē kāāmuukēywēēk tukul chēbo Syeetaani.

²⁰ ! Kāāmwoowook, -mōōng'ērēēkiisyē kule kāswook :tāmirmirook chēē miyootēch, nteenee ōng'ērēēkiisyē, kuuyu sirootiin :kooyōōkwok ām Kaab Yēyiin."

*Ibēruurootiin :choo kōōkōōnkēt wōlēē wuu :Yēyiin
(Mataayo 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Yoto kōōnyiyi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin Yēesu ng'erekweek. Kusilto Yēyiin kumwooyē kule, "Achāmtiing' inyiing' Baaba Yēyiin, nyoo ibāwu barak āk ng'wēny, kuuyu 'kwēēboorchi biiko choo yibē keey ng'wēny kiyēē iwunyēē biiko choo isōōtē kule inkētē chēē chaang' ānkung'oomēch. Kōōnkōy, Baaba, kuuyu wuu nyotoo :wōlēē imāktooy :inyiing'.

²² Kikōōnoo :Baaba kiy ake tukul nyēē āboontē. Baaba nkit :nyēē inkētē wōlēē wuu :lakwanyii, amēēbērē mii subak :chii nyēē inkētē wōlēē wuu :Baaba, nteenee anii nkit ākoo biiko choo kyaakwey āboorchi :chēē inkētē."

²³ Nto mii yoo, kuwēēkyi keey :Yēesu rubiikyii ānkulēēnchi, "Ōbēruurootiin ām wōlēē mii :Yēyiin ām kiyēē kookas!

²⁴ !Kāāmwoowook, kiikukanyaan *:wōōrkooyikaab Yēyiin chēē chaang' āk bāytooyik kule nto kas ānkuyēbchi yiit kiyēē ōmiitē :akweek ōkāsē ānkōōyēbchinē yiit amanaakas."

Chiitaab Samaaryaa nyēē kilēēl :moo

²⁵ Nto mii yoo, chokutyem Yēesu :kāānēētiintēēt ake nyēbo kiruutēk. Kiteebē kule, "Kāānēētiintēēt, māchāktōōs ayey nee sāānyōōru *soboontaab kibchuulyo?"

²⁶ Kukētyi :Yēesu kule, "Mwooyē nee :kiruutēkaab Yēyiin choo kikōōnu *:Muusa?"

²⁷ Kukētyi :chiichoo kule, "Mwooyē kule icham Mokoryoon-tēēt Yēyiintēēng'uung' ām mooyēēt akeenke, soboonng'uung' tukul, nkuruukuuk tukul āk kāāsōōtēywēēkuuk tukul.† Māchāktōōs mbo icham laatyēēng'uung' kuu wōloo ichāmtooy keey."†

10:17 Luuka 9:10 **10:18** Isa. 14:12; Yoowa. 12:31; Ng'oong'. 12:9 **10:19** Kiruu. 8:15; Māārko 16:18 **10:20** Ng'oong'. 3:5; 20:12 **10:21** Luuka 4:18; 1Kōōr. 1:26-29 **10:22** Mat. 11:27; 28:18; Yoowa. 1:18; 3:35; Yoowa. 10:15 **10:24** Luuka 2:30-31; 1Bēt. 1:10-12 **10:25** Luuka 18:18 † **10:27** Kiruu. 6:5 † **10:27** Laawi. 19:18

28 Kukētyi :Yēesu chiichoo kule, “Wuu nyooto! Kunyi, yoo 'keeyey kuu nyooto, +mēēnyōōru soboonto.”

29 Kimāchē :chiichoo kōōboorchi biiko alak kule kichurtaat :inee. Kunyoo, kuteebee Yēesu kule, “Ng'oo :laatyeenyuu ēē?”

30 Kōōboorchinēē :Yēesu chiichoo tyoonkōōchēēt kule, “Kimii bēsyēēt ake :chiito ake nyēē ki Yuutāyiin nyēē kiwēētēē Yēerusālēēm kurēktooy Yēerikō. Kumii kēēltaab too kutuchi :sāsiik alake. Kibuutēē :sāsiichoo sirookyii ānkubirsēēt nyēē kitabakach ānkubākookyi kēēlto komos kukalyelta.

31 Kuchō *:kibkōrōs ake. Nto bēē kukas chiichoo kimii kāru kēēlto komos, kumur taban ankukeeyta.

32 Kuchō subak :chiito ake nyēē kiyēētyēēchinē yiisyēēt ām *Kōōtaab Yēyiin. Yu kakas :nkinee nyoo chiitkēy, kumur taban.

33 Nto yityo, kuchō :chii nyēbo kōōrēētaab *Samaaryaa, nyēē kichōōnēē sikiryēēt. Nto bēē kukas chiichoo kuriiree.

34 Kuwo yēē kimii ānkumāysi ng'woowōōk, koonyaay ānkurātyi. Yu keewaany, kukālābchi sikiryēēt. Kikwēryoot ākoy kayta nyēē /kikiimuuchē /kyaalee kiyēē /kyoomē āk rwoonto ānkōōbuurto keey.

35 Yu kāyyēēkunēē, kōōnēm :chiichooto beesaanik ānkōōkoochi chiitaab kayta. Kimwoochi kule, 'Iriibwoo, baa, chiichi ākoy āyēēwu. Nto yoo kakeeytee :beesaanik chēē 'kēēriibēē chu kāākōōning', +māchāātāsuung' laatit nyēē imāchē yoo kāāchōō.' ”

36 Yu keewaany :Yēesu kurār tyoonkōōchoonoo, kuteebee kāānēētiintonoo bo kiruutēk kule, “Yoo 'keekas ii, ng'oo ām bichuutēchu sōmōk :nyēē ki laatyetaab chiichoo kibirē :sāsiik?”

37 Kukēt :chiichoo kule, “Nyoo kiriiree.” Kulēēnchi :Yēesu chiichoo, “Man! Kunyoo, wēēbooru :nkinyiing' kiisayta nyēē wuu nyooto.”

Yēesu, Maariita āk Maaryaa

38 Kitas taay :Yēesu ākoo rubiikyii ām baanng'waa ākoy saang'ta nyēē kiminyē :cheebyoosyeet ake nyēē /kikēēkuurēē Maariita. Yu kayit, kutorooch :cheebyoosyaanaa kuba kōōnyii.

39 Kiboonto keey :Maariita cheebkaamet nyēē /kikēēkuurēē Maaryaa. Kwoomu :Yēesu lōkōōywēk, kimii :Maaryaa yēbo kēēēnkōōkyii kuyēbchinē yiit kiyēē kiinēētē.

40 Nteenee kimii :Maariita kusuuyusuuyēē ng'aleekaab āmiik. Nto tēē yoo, kuwo yēē kimii :Yēesu ānkulēēnchi,

“Mokoryoontēēt! Nto yu kānyikisyoo :yiisyēētaab āmiik, kany chokuyēētyēēchoo :Maaryaa.”

⁴¹ Kukētyi :Yēesu kule, “Maariita, ntēē imiitē iyimēē keey tukuuk chēē chaang’,

⁴² nteenee, mii :kiito akeenke nyēē māchāktōōs / keeyey. Kaakukwey :Maaryaa kiy nyēē karaam nyēē mēēbērē / tākiinēmunēē.”

11

*Kiineet :Yēesu rubiikyii wōlēē /kēēsooytooy
(Mataayo 6:9-13; 7:7-11)*

¹ Kimii bēsyēēt ake yēē kisooyē :Yēesu. Yu keewaany, kuwēēchi :rubiintēēnyii ake ānkumwoochi kule, “Mokoryoontēēt, kēēmāchē ‘ineeteech wōlēē /kēēsooytooy kuu wōloo kinēētitooy :Bātisāniintēēt Yoowaana rubiik cheechii.”

² Kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Ōsooyē kule, ‘Baaba Yēyiin, kutōrōriit :kaayneeng’uung’, kuyit :bāytooyiisyēēng’uung’.

³ Ikōōnēēch kiyēē kyoomē ām bēsyēēt ake tukul.

⁴ Inyōōwēēch kaat ām choolwookātēēnyoo,

kuu yoo kēēnyōōchinē kaat :nkacheek chii ake tukul nyoo choolwookēnchēēch. Itiiyēēch /simakeekenteech.’ ”

⁵⁻⁶ Kutas taay :Yēesu takooneet rubiikyii kurubta keey ākoo saayeet kule, “Yoo kāchōōnchiing’ :toontēēt kwēēmooy, imuuchē wēēng’ēētiisyē kule, ‘Laatya, kāānyōōru toontēēt ēē, wē, āmāmii āmnyoo nyēē kaam. Kōōnoo, baa, mukaatiinek sōmōk.’

⁷ Imuuchē :laatyaanaang’uung’ kukuuruung’ ām kō kule, ‘Kāākēēruuyē ākoo lēēkōōk kunyoo, -mēēmuuchē :chii takuyaat kurkeet kwēēmooy ku tēē nyi. Kunyi, māmii :wōlēē āyēētyēēchintiing’.”

⁸ Yu keewaany :Yēesu tyoonkōōchoonoo, kumwoochi rubiikyii kule, “!Kāāmwoowook, ānkoo ku choorweeng’uung’ :chiichoo, mēēbērē makung’eet areet akeenke ānkukōōning’ kiyēē ‘kēēmāchē. Nteenee yoo ‘keetas taay ing’ēētiisyē, mākuyootuung’ kurkeet ām lētuunoo ānkukōōning’ kiyēē ‘kēēmāchē kuuyu !kēēmuytoochi.

⁹ Kunyoo, soomsē, / kēēkōōning’, cheeng’, inyōōru, ānkiing’ēētiisyē /kēēyootuung’.

¹⁰ Chii nyoo soomsē, /kiikochinē, nyoo chēēng’sē, kunyōōru, nto nyoo ing’ēētiisyē, /kēēyootyinē.”

11 Yu keewaany :Yēesu, kumwoochi rubiikyii kule, “Ātēbēē chii ake tukul nyoo boonto leekwa kule ii, yoo kateeb :lak-wanaa *burburyoontēt, ikoochi eereen?”

12 Nto yoo kateeb mēkēyoo, ikoochi kēnēyoo? 13 Kunyi, yoo ōchāmē :akweek choo -mōochurtootiin ōkoochi lōkōkwook tukuuk chēē kāroomēch ii, / keemwa nee nanyuun Kōōn nyoo mii kibkōōnkōy? Inēmu keey :nyoo miisin kukōōnook Tāmirmiryēēnyii, yoo kōōsoom.”

Yēesu āk Syeetaani

(Mataayo 12:22-30; Māārko 3:22-27)

14 Nto mii bēsyēēt ake, kōōbēbēēto :Yēesu *tāmirmiryēēt nyēē miyaat nyēē kikiikuyey chiito ake kunamakay :kuut. Yu kēēbēbēēto tāmirmiryoonoo, kukaramiit :chiichoo ankung'alaal nyēē karaam. Kiilat :biiko

15 nteenee kumwooy :alake kule, “Ānkoo sinee imuuchē kōōbēbēēto tāmirmirook chēē miyootēch, kwoonēē :kāamuukēywēkyii wōlēē mii :Bēēlsēbuul nyoo kāāyooong'iintēetaab tāmirmirook chēē miyootēch.”

16 Yooto kuteebēe :alake Yēesu kumāchē kutyem kule, “Kiy nee :nyēbo kwōng'uut nyēē +meeyey siiboorunēēnēēch kule iboontē kāāmuukēywēēk chēē kwoonēē kibkōōnkōy?”

17 Kuuyu kiinkētē :Yēesu kiyēē kimii :bichoo kōōsōōtē, kumwooy kule, “Yoo kaakubar keey :lukēetaab booryēēt nyēbo kōōrēēt ake, kuburyētē :kōōroonoo. Nto yoo kaakukwiil keey :kayta ake tukul, kuburyētē.

18 Ōmwooyē kule kikōōno anii :Bēēlsēbuul kāāmuukēywēēk chēē ākwētēē lukēēnyii. Nto kikiikukōōno, nto mii kubooryēē keey nkit. Nto yēē kāākubooryēē keey nkit, kuburyētē :bāytooyiisyēēnyii.

19 Nto yoo ākoo kāākukōōno anii :Bēēlsēbuul kāāmuukēywēēk, kukiikoochinē :ng'oo nkicheek rubiikwook kāāmuukēywēēk choo ibēbēētēē tāmirmirook chēē miyootēch? Oteebēe, baa, akweek kumwooy.

20 Nteenee yēē ākoo ābēbēētooy :anii tāmirmirook chēē miyootēch ānku Yēyiin nyēē kōōnoo kāāmuukēywēēk chēē āyēyiisyēē, kōōbooru :yooto kule kāākuyityook :bāytooyiisyēēetaab Yēyiin.

21 Yoo mii :chii kanyii ānkukiimoot ānkutinyē kariikaab booryēēt chēē yēmootiin, kumāmii :chii nyēē imuuchē ku-booryēē kut kōōnēmuneē tukuukyii.

22 Nto yoo kāchō :ake nyēē kiimoot miisin ānkuboonto kariikaab booryēēt chēē kōlkōlēch, kōōsyēēntooy chiichoo

ānkōnēmūnēē kariikaab booryēēt tukul choo kāyēētēē keey ankubcheyta tukuuchoo kābāru.

²³ Chiito nyēē bāloo ku nyoo māmii komosnyuu. Nto chii ake tukul nyoo māyēētyēēchoo kiiruruuch tukuuk, ku inee :nyēē isērēētē.”

*Iyēēchinē chiito :tāmirmiryēēt nyēē miyaat
(Mataayo 12:43-45)*

²⁴ Kimwooy Yēēsu subak kule, “Yoo / kāākiibēbēeto *tāmirmiryēēt nyēē miyaat kuchuwunee chiito, makooombakaatee suukwēēnēēt nyēē kilay :asiis kuchēēng'ē wōlēē kēēmuunyēē. Nto yoo kāmānyōōr, kumwooyē kule, ‘Kaykay ayeey wōloo kyāāminyē.’

²⁵ Nto yoo kēēyēēw, kunyōōru wōlooto kumasaat ankuyey-taat nyēē karaam.

²⁶ Kuwēētii ānkuwokuchōōntooy keey tāmirmirook alak tisab chēē miyootēch kusiir inee ānkubokōōwut :tukul chiichooto. Kunyi, miyātiitu :chiichoo kusiir yoo kibo taay.”

Ibēruurootiin :biiko choo Yēyē kiyēē mächē :Yēyiin

²⁷ Kutākumii :Yēēsu kung'āloolē, kukuurchi :cheebyoosy-eet ake nyēē kimii yooto kikiiruruukyi keey :biiko kule, “Ibēruuroot :koomēt nyoo kisiching' ānkōōrēēryiing'.”

²⁸ Kukētyi :Yēēsu cheebyoosyaanaa kule, “Man, nteenee chēē ibēruurootiin miisin ku biiko tukul choo kāsē ng'ālyoontēētaab Yēyiin ankuyey kuu wōlēē /kēēmāktooy.”

*Mākunyōōr ng'wooninto :biiko chēē tāyē Yēēsu
(Mataayo 12:38-42)*

²⁹ Yu kachaang'iit :biiko miisin ām yēē kimii :Yēēsu, kumwoochi :Yēēsu kule, “Miyootēch sōō, kule nee :biiko alake chēē mii yuutēyu. Mächē kule /kiiboorchii kiy nyēbo kwōng'luut. Ng'aleek baateey chēbo kwōng'luut chēē +/mākiiboorchii ku choo kibo Yoona.

³⁰ Kuu yoo kyoomchinē :Yoona biiko chēbo *kiriinkēētaab Ninaawi kule kuweek ām miyootyēēt nyēē kiboonto, mii :nkinee *:Wēritaab Chii kwoomchinē biiko kuu nyooto.”

³¹ Kutas taay :Yēēsu kumwooy kule, “Mākōōyyo :cheebyoosya nyēē kibāytooy kōōrēētaab Sōōy bēsyoonoo /kiitiilchinē biiko ng'aleek. Makooruusta biiko chēē wuu chuutēchu, kuyyu kichōōnēē :cheebyoosyaanaa lōōyin chokuyēbchinē yiit ng'aleekaab ng'oomnātēēt chēē kimwoowu :Sōlōmōōn. Ntee-nee miitē yu raat :nyēē wōō kubiir Sōlōmōōn.

³² Mākōōyyoong'iis :nkicheek biikaab Ninaawi bēsyoonoo /kiitiilchinē biiko ng'aleek. Makooruusta biiko chēē wuu

chuutēchu, kuuyu kiikuwēēkiis :icheek kurubta keey ākoo
āmtooyiisyēētaab Yoona ānkumii yu ra :nyēē wōō kusiir Yoona.”

Kōōnu :kāānēētēywēēkaab Yēesu lēbkēēyyēēt
(Mataayo 5:15; Māārko 4:21)

³³ Kutas taay :Yēesu kumwooy kule, “Māmii :chii nyēē tābē
taariit ankuwuny, nto kōōkubuuyēē kērēbēēt. Nteenee /ki-
ikoochinē yēē itōrōōroot sukulēbkēchi chii ake tukul nyoo
chōōnii kō.”

Ing'oonkyinē keey lēbkēēyyēētaab Yēesu
(Mataayo 6:22-23)

³⁴ Kutas taay :Yēesu kumwooy kule, “Koong'uung' :nyēē
ikoochinē bōōrng'uung' lēbkēēyyēēt. Yoo kāstooy :koong'uung'
nyēē karaam, iboontē lēbkēēyyēēt. Nto yoo mākāstooy nyēē
karaam, imiitē mēēnān nyēē mā mining'.

³⁵ Kunyoo, ōriib keey -mookany ōbērē tōōs ōboontē
lēbkēēyyēēt ākoo mēēnānēēt.

³⁶ Yoo kēēng'oonkyi bōōrng'uung' tukul lēbkēēyyēēt nyēē
māmii wōlēē kāng'ēt, kōōloombuuchiing' :lēbkēēyyoonoo. Ker-
keey ākoo yoo keekwenyiang' :taariit nyēē māmii :kiyēē kak-
ereкта, lēbkēyyiitu :bōōrng'uung' tukul.”

Kichuur :Yēesu Farisaayek
(Mataayo 23:23-27)

³⁷ Kutākumii :Yēesu kung'ālōolē, kumwoochi *:Fārisooyiintēēt
ake kubeeta keey inee kanyii bokwoomiis. Kucham :Yēesu.

³⁸ Yu kayit, /kiikoochi āmiik. Kwoomiis :Yēesu amaneen-
tasiim āwunnyēk kuu wōlēē kiwuu ātēbuutēkaab Yuutayek.
Kiilat :chiitaab kayta miisin.

³⁹ Yu kakas :Yēesu kule kinam kuut Fārisooyiintonoo :kiyēē
kiyeyakay, kulēēnchi, “Ōchāmē :akweek *Farisaayek ōtiliilē
bōōrwoonikwook saang', nteenee ōbākooktooy āriit kutuur.
Ōsāsunooteē biich tukuuk ānkōōyēyē ng'al chēē miyootēch.

⁴⁰ Ōbērbērēch sōō nyēē tyaa! -Mōōnkētē :akweek kule Yēyiin
:nyēē kiyēyē bōōrtaab chiito saang' ākoy āriit?

⁴¹ Ōkoochinē biiko choo bānoon kiyēē ōboontē kusiir yoo
kātōōsāsunēē. Yoo !kooyey kuu nyooto, mākutililiit :kiy ake
tukul ām wōlēē ōmiitē.

⁴² Ōmiitē sōō nyēē miyaat kule nee *:Farisaayek!
-Mōōkustooy ōnēmchi Yēyiin akeenke ām taman nyēbo kiy
ake tukul nyēē ōnyōōru ānkoo ku mining' nyēē tyaa. Nteenee
-mōōkāsē tukuuk chēē wōōyēch. Tukuuchooto ku ōyēchi chii
ng'ālyoo nyēbo man āk kule ocham Yēyiin. Māchāktōōs nto

kyōōyēyē tukuuchuutēchu wōōyēch -āmōōwuutyēē nkicheek choo minkēēch.

43 Ōmiitē sōō nyēē miyaat kule nee, :Farisaayeek! Kyoocham ōkwēyē ng'ēchērōōk choo bo taay ām *kooriikaab saayeet. Ōchāmē mbo /kiisuboooyootook nyēbo koonyit ām wōlēē chaang' :biich.

44 Ōmiitē sōō mbo subak nyēē miyaat kule nee! Okerkeeye kiy nyēē tiliil ām saang' ankununaat :wōliin bo āriit nyēē yoo kāsiir :chii yēē ōmiitē, -mēēnkētē kule ōnuunnyootiin.”

*Kichuur :Yēēsu nkicheek kāānēētikaab kiruutēk
(Mataayo 23:4, 13, 29-36)*

45 Kumwoochi :kāānēētiintēēt ake nyēbo kiruutēk Yēēsu kule, “Kāānēētiintēēt, yoo 'keeng'alaal kuu nyooto, imiitē in-tosuurēēch nkacheek.”

46 Kumwoochi :Yēēsu nyoo kule, “Ōmiitē sōō :nkakweek kāānēētikaab kiruutēk nyēē miyaat kule nee! Kyoocham ōng'irēē biiko alak tukuuk chēē nyikiisēch āmōōmāchē :akweek kut ōtiiny.

47 Ōmiitē nyēē miyaat kule nee! Kibākāchē mbo :kuukoong' *wōōrkooyik choo kibo kēny ānkōōmiitē :akweek ōtēēkyinē tukuuk chēē /sikiisōōtēē /kēēkoonyitē.

48 Yoo ōmiitē ōtēēchē tukuuchoo, ōchāmchiintōōsii kule karaam :kiyēē kiyey mbo :kuukoong'. Kibakach :icheek wōōrkooyik ānkōōmiitē :akweek ōtāsē taay ōnoomēē yooto kibākookyiniē :icheek.

49 Ākoo man yoo kimwooyē :Yēyiin kule, '+Māāyooktē wōōrkooyikyuu āk *lēbkēēyikyuu. +/Makeebakach alak nto alak +/mākēēwus.'

50 Kunyoo, +/mākiing'woonchook akweek kāānēētikaab kiruutēk āk biiko alak choo kiikuyey kuu nyooto kuuyu kyooobakachaanu biikaab Yēyiin kung'eetee yēē /kikeeyeyee kōōrēēt.

51 / Kikiinaamee yoo / kikeēbākāchē Ābēl ākoy yoo / kikeēbākākyinē Sekaryaa yoo kibo kwēēnuutaab *kāābkōōs āk *Kōōtaab Yēyiin. Man, +/mākiing'woonchi bichoo tukul :choo yēyē ng'aleechaa miyootēch.

52 Ōmiitē :akweek kāānēētikaab kiruutēk nyēē miyaat kule nee! Ōbērē ōboontē ng'oōmnānēēt nyēē wōō kurubta keey ākoo Yēyiin. Nteenee kyootay orub kiyēē mākwook :Yēyiin kule oyey. Ōkērēktooy mbo biiko alak kuyey kiyēē mākyinē icheek :Yēyiin.”

⁵³ Yu kang'eetee :Yēesu yooto ākoo rubiikyii, kwoowēsyi :kānēētichoo bo kiruutēk āk *Farisaayeeek ānkutoow kuteebaa-tee tēebuutēk chēē chaang'.

⁵⁴ Kimāchē :bichoo kule kutech Yēesu ām kiyēē māikumwooy /sikeenam.

12

*-Mookerkeyiitu :nkakweek Farisaayeeek
(Mataayo 10:26-27)*

¹ Kikwa :biiko ānkōōruruukyi keey yēē kimii :Yēesu kut kuku-unykuuny :mētēwook. Yooto, kung'āloolchi :Yēesu rubiikyii kule, "Ōriibēē keey ng'aleekaab Farisaayeeek, kuuyu yēyē keey :bichu kule kāroomēch, nteenee māwuu nyoo.

² Kiy nyēē iyēēnoot +/mākiiboor, nto kiy nyēē wunyaat ākoy kutook bēsyēēt ake.

³ Kiy nto ng'ālyoo ake tukul nyēē mwooyē :chiito kōōsōōtē kule tōōs mēēbērē /makeekas, kusyooru keey :ng'ālyoontoonoo bēsyēēt ake. Nto yoo kāchoomchi :chii ake ng'al kumiitē kōōto nyēē maalaat, ākoy /kēēkāsunēē ng'aleechaa saang'."

*Ōkēnēē keey Yēyiin
(Mataayo 10:28-31)*

⁴ Kutas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, "Biikyuu, -mōōmuyēē biiko choo boonto kāāmuukēywēēk kubakach bōōrwoonikwook, nteenee māboonto kāāmuukēywēēk kusiir yooto.

⁵ Mii :nyēē māchāktōōs ōmuyēē! Boonto :nyooto kāāmuukēywēēk kutōōrchook wōlēē bo maataab kibchuulyo, yoo kōōbēku.

⁶ /Kyooltēē oob kootiitiiyēēnik muut beesaan chēē mābo laat? Ānkoo kuwuu nyooto, mēēbērē mākuwuutyēē :Yēyiin ake tukul.

⁷ Ntēē inkētē mbo :Yēyiin wōlēē tēē :buutēēk ām mētitaab chiito. Kunyoo, -mōōmuuyē, kuuyu isōōtook akweek :Yēyiin miisin kusiir kootiitiiyēēn chēē chaang'."

*Ōkiilchi Yēēsu
(Mataayo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)*

⁸ Kutas taay :Yēesu kumwoochi rubiichoo kule, "Yoo kāchāmchiin :chii ām taayeetaab biiko kule chāmo, +maacham :nkanii, *Wēritaab Chii, chiichoo ām taayeetaab *malayikaanikaab Yēyiin kule chiinyuu.

⁹ Nteenee nyoo kataya ām taayeetaab biiko, +maatay :nkanii ām taayeetaab malayikaanichaa.

10 +/ Mākēenyōōchi kaat biiko choo ng'āloolēēnoo nyēē miyaat, nteenee -/ mākēenyōōchinē kaat biiko choo chubē Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

11 Yoo /kākiiyyoong'tēēnook kōōk ām kōōkwōōsyēkaab Yuutay-eek āk chēbo bāytooyik alak, -mookany kooyiimaak mēt :kiyēē +moomwaay nyēē ōtuuchēē keey.

12 Mākukōōnook yooto :Tāmirmiryēētaab Yēyiin ng'aleek chēē +moomwaay.”

Berber :nyēē tiyēē mēt bāytitaab kōōrooni

13 Yu keewaany :Yēēsu ng'aleechaa, kumwooy :chiito ake ām biiko kwēēn kule, “Mokoryoontēēt, mwoochinoowoo baa ng'eetaabiya kubchēwoo tukuukaab baaba.”

14 Kukētyi :Yēēsu chiichoo kule, “Mānāmoo :ng'ala chēē wuu choo.”

15 Kumwoochi :Yēēsu biiko kule, “Ōriib keey! Māmāchāktōōs ōtukuulchinē keey tukuuk ām kōōrooni, kuuyu mārubtooy keey :soboonto nyēbo man āk bāytit nyēē boonto :chii.”

16 Kutas taay :Yēēsu kurār tyoonkōōchēēt ake kule, “Kimii :chiito ake nyēē kiboonto mbarenyii nyēē wōō. Kiyey :āmiik ām mbaraanaa miisin.

17 Yooto, kumwaayee moo kule, ‘+Maayey kule nee? Ākōnōrēē ānō āmiichu tēē chu tukul?’

18 Kumwooy kule, ‘Kiito nyēē miitē, +maaburyeet chookēēnik choo kōbo kwaak ankaateech chēē wōōyēch. Mākukōōno :chooto bārooyinto wōlēē +maakonoree āmiikyuu tukul āk tukuukyuu tukul.

19 Yoo kaakonor, āmwoochi keey kule: Kany atankas ankaabaybayiitu kuuyu kaakonor āmiik chēē yēmoo ām kēnyiiisyēk chēē chaang' choo kwoonii.’

20 Nteenee kumwoochi :Yēyiin chiichoo kule, ‘Iberber sōō kule nee! Mii /bokiinēmuneēniing' soboonng'uung' kwēēmowuuni. Kunyi ii, mākubooyiit ng'oo :tukuuchoo 'keekonor?’

21 Kunyoo, berber :chii nyoo itukuulchinē keey bāytit ām kōōrooni āmātinyē bāytit ām wōlēē mii :Yēyiin.”

Ikoosēē keey Yēyiin

(Mataayo 6:25-34, 19-21)

22 Yooto, kumwoochi :Yēēsu rubiikyii kule, “Kunyoo, āmwoowook kule -mooyiimee keey kule ō-āmē nee, nto kule ōloochē nee.

23 Wōō :soboon kusiir āmit nto sirooy.

²⁴ Māchē ōkāseē tāriitēk. Māchoonsē, mākēsiisyē āmātinyē mbo chookēēn, nteenee tākubāyē :Yēyiin. Ntēē ōbooyē :akweek koomānuut ām wōlēē mii :Yēyiin kusiir tāriit!

²⁵ Mātāsyinē keey :bēsyeēt mbo akeenke yoo keeyiimee keey :chii soboontaab kōōroni.

²⁶ Nto yēē ākoo -mēēmuuchē :yooto kuyēētyēēchook kiy mbo kisich ii, nyēbo nee kooyiimaak :tukun mētēwoy?"

²⁷ Kutas taay :Yēesu tākumwooy kule, "Okas baa, wōlēē wuu :taabta ake tukul ām wuuyēēt. Māchiiryootē āmāyēchinē keey sirooy. !Kāāmwoowook, ānkoo kiboonto :Sōlōmōōn bāytit nyēē tyaa, kimāboonto sirooy chēē kāroorānēch kuu :toobtōōchoo.

²⁸ Nto akweek chu -mōōkoosēēnoo keey kuyem ii, yoo imuuchē :Yēyiin kookaraaran toobtōōy choo lēēltōōs raat nto nyēē mā tyaa kurarach, kucham nee wōlēē makoolaaktaak akweek?

²⁹ -Mooyiimee keey ng'aleekaab āmiik nto ng'al alak tukul.

³⁰ Biiko choo -mēēnkētē Yēyiin :chēē wuulyootēē tukuuchoo tukul, nteenee inkētē :Kōōn kule ōmāchē :akweek tukuuchoo.

³¹ Kuchamta :chii kurook bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Yooto, mākurōōrōōt :tukuuk chuut alake.

³² -Mōōmuuyē :akweek, biikyuu choo ōng'ērīnēch, kuuyu kōōkuchāmwook :Yēyiin kule ōwut Bāytooyiisyēēnyii.

³³ -Mōōtukuulchi keey tukuuk chēē ōboontē, nteenee ōyēētyēēchinēē choo boonto nyalilta. Yoo kooyey kuu nyooto, +mōōnyōōru bāytit nyēē mabēku ām Kaab Yēyiin. Māmii wōlooto :chōōriin āmāmii :kuutya nyēē makunyeeree.

³⁴ Tiiyēē :chii mēt wōloo miitē :bāytinyii."

Ōchōb keey

(Mataayo 24:42-44; Māārko 13:33-37)

³⁵ Kutas taay :Yēesu subak kumwooy kule, "Oyeyte keey nyēē karaam obakaakte taariinek kulāytōōs.

³⁶ Okerkeyiitu motwoorik chēē mii kukānyē mokoryoontēēng'waa kōōyēēwunēē saakweetaab kooyēy. Yoo ōchōbootiin, +mōōyootyi mokoryoontēēt kurkeet areet akeenke, yoo kēēng'ēētiis.

³⁷ +/Mākiibēruur motwoorik choo /kākēēnyōōr kukāsu. ! Kāāmwoowook, mākuyēytoochi :mokoryoontēēt motwoorichoo āmiik ankubay :inee nkityō.

³⁸ Imuuchē :mokoryoontēēt kuyit ām āsiiswēk alak tukul. Imuuchē ku kwēēmooy kwēēn nto kumānēērīr :kōōrēēt. Nteenee ām asiista ake tukul nyēē kayit, +/mākiibēruur motwoorik choo kānyōōr kuchōbootiin.

³⁹ Māchāktōōs ōrōōtootē ng'ālyoontooni: Nto inkētē :chii āsiiswēk chēē isābunēē :chōōriin, nto riibē kayta -/mākēēbut.

⁴⁰ Kunyoo, ōchōbē keey :nkakweek, kuuyu makucheeraak *:Wēritaab Chii.”

Motwooriin nyēē /kiikoosēē keey

(Mataayo 24:45-51)

⁴¹ Yooto, kuteebee :Bētērō Yēēsu kule, “Mokoryoontēēt, acheek nkit :chēē imiitē imwoowēēch ng'aleechu, nto chii ake tukul?”

⁴² Kukētyi :Yēēsu kule, “Motwooriin :nyēē ikochinē :moko-ryoontēēnyii kōōyyoonkyi chuut ku nyēē /kiikoosēē keey ānku ng'oom.

⁴³⁻⁴⁴ ! Kāāmwoowook, yoo karub :motwooriintonoo kuu wōlēē māktooy :mokoryoontēēnyii, kōōbēruuroot. +/ Makiilaang'tee kōōyyoonkyi tukuuk tukul chēbo kayta.

⁴⁵ Imuuchē koosoot :motwooriintonoo kule lōō yēē wokōōyēēwunēē :mokoryoontēēt. Yooto mākubirsēēt motwoorik chuut kusiir yēē kātāyibē nyēē karaam ānkōōbootyi āsiiswēkyii āmiisyēēt āk yyēesyēēt.

⁴⁶ Nto yoo kayit :mokoryoontēēt kumēēnkētē :motwooriintonoo /ānkēēnyōōr kumiitē kuyēyē kuu nyooto, +/mākēēlālchi /ānkēēwēkyi komosta nyoo bo choo -/mākiikoosēē keey.

⁴⁷ +/Mākiing'woonchi chiichoo miisin, kuuyu kēēnkētē kiyēē /kākēēmākyinē kule kuyey āmēēbērē kayey kuu nyooto.

⁴⁸ Nteenee chii ake tukul nyēē -mēēnkētē kiyēē /kēēmākyinē kule kuyey āmēēbērē kayey, mēēbērē nyōōru :nyoo ng'wooninto nyēē wōō kuu nyoo inkētē. Chii nyoo /kākiikoochi bārooyinto nyēē wōō kuyeyee kiito ake, +/makeemakee kiy nyēē wōō. Nto yoo /kākiikoochi ake kāāmuukēywēēk kusiir chēbo ake, +/makeemakee kiy nyēē wōō kusiir nyēbo nyiin.”

Kicham :biiko alake Yēēsu, nteenee kitay :alake

(Mataayo 10:34-36)

⁴⁹ Kumwooy :Yēēsu subak kule, “Kichāātoowu maata nyēē mākoōtiliil biiko ām kōōrēēt. Lēyyē, ābērē nto /kaakiinaam mayi kuwōōyit.

⁵⁰ Nteenee +/ mākiibuuntēēnoo nyāliluutēk ām bēsyōōsyēk choo kwoonii ankaakukinyaataa :ng'aleechu ākoy bēsyēēt nyoo mākubēkunēē.

⁵¹ Ōsōōtē akweek kule āchōōntooy tāloosyēēt kōōrooni? Acha! Āyibu nyalilta ākoo bcheyateet.

⁵² Makubchey keey :biikaab kayta ake. Yoo kā muut :bichoo, makuchama :sōmōku ankutaya :chuut āyēēnku, nto mā nyoo, kuchama :āyēēnku ankutaya :sōmōku.

⁵³ Makuchama :wēēriit kutaya :kwaan, nto kutaya :wēēriit kuchama :kwaan. Mākuchuunchuun :chēēbto āk kaamet. Mākuyil :koonyit nyēē kōboontēē keey :koorkēētaab wēēriit āk cheebyoosyeetaab biikooy.”

*Mākuyōōt :choo katay Yēēsu
(Mataayo 16:2-3; 5:25-26)*

⁵⁴ Yooto, kuwēēkyi keey :Yēēsu biiko ānkumwoochi kule, “Yoo kookas boolteet kuloong'unēē tinkeey, ōmwooyē kule, 'Mākūrōōbēn ra,' kuyeyakay kuu nyooto.

⁵⁵ Nto yoo kāwusunēē :yoomeet komostaab sōōy, ōmwooyē kule, 'Makulay ra :asiista,' kuyeyakay kuu nyooto.

⁵⁶ Ōbērbērēch! Ōbērē tōōs ōnkētē chēē chaang'. Ōnkēt ōmwoowu kiyēē ibooru :wōliin bo barak āk ng'wēny -āmōōnkētē kiyēē mii kuyēyāktōōs bēsyoōsyēchu.

⁵⁷ Ām nee yu simōōnkētē :akweek kiyēē bo man?

⁵⁸ Yoo mii :chiito ake wokōōyooong'tēēniing' kōōk, kumāchāktōōs isyeem simōkāsyyinē āk chiichoo kutoombo kōōyitiitiing' kōōk. Yoo kameeyey kuu nyooto, kōōmuuchē :chiichoo wokurating'.

⁵⁹ Nto yoo /kaakeerating', mēēbērē /makiityaaktiing' ākoy yoo 'keeyaakte bēsēntaab biich.”

13

Oweeksee miyootyēēt

¹ Yooto, kukwoonchi :biiko alake Yēēsu ānkumwoochi kule, “Kibakach *:Bilaato Yuutayeek alak chēbo Kalilaaya yoo kiy-ibu tukuuk /kēēbēelchinēē kōrōsēēk ām *Kōōtaab Yēyiin.”

² Kuteebēē :Yēēsu bichooto kule, “Ōbērē :akweek kiboonto :bichoo ng'ōōkisto nyēē wōō kusiir Yuutayeek alak? Ara :kiyooto sōō nyēē kiyey /sikeebakach?

³ Acha! Māwuu nyoo. Nteenee yoo kamooweeke ām miyootyēēt nyēē ōboontē +mōōbēku :nkakweek kutukul.

⁴ Nto yoo kiturbubchinē :kiyoo ki kooy miisin ām Siloowaam biiko taman āk sisiit kubēk ii, ōbērē :akweek kiboonto :bichoo ng'ōōki nyēē wōō kusiir biiko tukul ām Yēērusālēm?

⁵ Māwuu nyoo, nteenee yoo kamoobakaakte ng'ōōkiswookikwook +mōōbēku :nkakweek kutukul.”

⁶ Nto mii yoo, kōōboorunēē :Yēēsu tyoonkōōchēēt kule, “Ki-boonto :chiito ake mbareetaab *musābiibuunēk. Kimii :kēēt

ake mbaraanaa nyēē /kikēēkuurēē *mutiiniit. Kiirwoomē :chiichoo kēētooto kwaak ānkōōsyoochē āmānyōōru lokoyaa.

⁷ Kinyit :kēētoo chiichooto yooto, kumwoochi nyēē kiyēytooy mbareet kule, 'Kēnyitaab sōmōk :nyi ārwoomē kēēti āmānyōōru kiy! Ntēē kaker mbareet buch. Kunyi, iluultē!'

⁸ Kukētyi :chiichoo kule, 'Mokoryoontēēt, kany tākēēriibēē kēnyiiitēnyi baateey! Āmāchē ayeyte ām kēēlto nyēē karaam kusiir kwaak āroonkyinē buurēēsik.

⁹ Yoo kātēbi kut kuyey lokoyeek, ku karaam, nto yoo kamayey, iluultē! "

Kiiburyoong'to :Yēēsu kāāyyoong'iintēētaab kōōtaab saayeet

¹⁰ Yu ki bēsyēētaab *Sabaato kōōnēētiis :Yēēsu ām kōōto ake nyēbo saayeet.

¹¹ Kimii :cheebyoosyeet ake kōyooto nyēē kikuuykuuyoot :suweet ām kēnyiiisyēk taman āk sisiit.

¹² Yu kakas :Yēēsu cheebyoosyaanaa, kukuur kuchō taay ānkumwoochi kule, "Cheebyoos, kaatyaaktiing!"

¹³ Kutiinyēē :Yēēsu cheebyoosyeet āwunnyēk. Yooto, kuchuulakay :suweetaab cheebyoosyaanaa bakeenke ānkusilto Yēyiin kubirchinē kōōnkōy.

¹⁴ Nteenee kinyēēr :kāāyyoong'iintēētaab kōōtaab saayeet kuyu kiisoobiis :Yēēsu yēē ki *Sabaato.

Kimwoochi biiko kule, "Mii :bēsyōōsyēk lo chēē /kēēyēyēē yiisyēēt. Chooto :chēē māchāktōōs ōkwoonii /bokiisoobook āmēēbērē bēsyēētaab *Sabaato."

¹⁵ Yooto kulē :Yēēsu, "Kiblembechiisyechu! Ntēē ōyēyiisyē :nkakweek yēē Sabaato! Ōmāchē ōmwoowoo kule -mōōtyoochē tany nto ku sikiryo ānkōōkwēr wokuyye bēēko yēē bēsyēētaab Sabaato?"

¹⁶ Kikiikurat :Kibrōkōsyoontēēt cheebyoosyaani kēnyiiisyēk taman āk sisiit. Nteenee kēēkoosēē keey Yēyiin kuu *Abraam. Ara kaayey :anii ng'ālyoo nyēē miyaat atyaaktee nyalili ām bēsyēētaab Sabaato?"

¹⁷ Kichusyo :buunikaab Yēēsu, nteenee king'ērēkiis :biiko alake kubo tukuuk chēē /kiilātē chēē kiyey :Yēēsu.

*Wōlēē nērtooy :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin
(Mataayo 13:31-33; Māārko 4:30-32)*

¹⁸ Kiineet :Yēēsu ng'ālyoo kurubta keey āk Bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Kiteebēē biiko kule, "Wuu nee :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin? Nto +/mākiiboorunēē nee?"

19 Okany āmwoowook, kerkeey kēbuswoontēēt ake nyēē min-ing' nyēē /kēēkuurēē *aritaaliit. Yoo kabiit :kēbuswoontooni, kuwōōyiitu ankusabach kut koomuuch kuminy :tāriitēk.”

20 Kimwoochi subak :Yēesu biiko kule, “Kerkeey :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin

21 yoo kanam :cheebyoosya tukun choo ikuutu bus anku-tankwarta busyeek chēē chaang' kut kukuut miisin.”

Kurkeet nyēē mariich

(Mataayo 7:13-14, 21-23)

22 Nto mii yoo, kumur :Yēesu kiriinkōōsyēk āk soong'wēk kōōnēētiisyootē yooto tukul kutākyinē keey Yēerusālēēm.

23 Yooto, kuteebēē :chiito ake kule, “Mokoryoontēēt, makooraraach :Yēyiin biiko chēē ng'ēri sōō baateey?” Kukētyi :Yēesu kule,

24-25 “Mariich :kurkeetaab Kaab Yēyiin. Kunyoo, kōōkiil keey :chii sukōōwut kutakuyaataat :kurkeet, kuuyu yoo kāākutēmēl :chiitaab kōōto makusyēem :biiko chēē chaang' kule kōōwut, nteenee mēēmuukāksē. Nto choo /kaakeek-erta saang' ānkōōkōnykōōny kurkeet/kēēyootyi, kumwoochinē choo :Mokoryoontēēt kule, ‘-Māānkētook.’

26 Makuriiree keey :bichoo kule, ‘Ntēē kikyoomiisyootē tukul 'ānkiinēētiisyootēē soong'wēkyoo!’

27 Mākumwooy :Mokoryoontēēt kule, ‘-Māānkētook, āmēēbērē +mōōwut kōyi kubo miyootyēēt nyoo oboontē. Kunyoo, obebēchi keey!’

28 +Mabokuriirunee :biiko chēē chaang' ng'wēny kule nto kisimkusyēem kōōwut /kumanaakeeker kurkeet. Kumii kēēyyoong'iis saang', māukāsē *Abraam, Isaka, Yāākōbō ākoo *wōōrkooyikaab Yēyiin tukul choo mii kibkōōnkōy.

29 Makukwaanee :biiko komoswookik tukul ām kōōrēēt kumukuul ānkunyōōr ātēbng'waa ām Kaab Yēyiin.

30 Nteenee ōrōōtootē ng'ālyoontooni: Mākubooyiit lēt :choo yibē keey barak, nto choo yibē keey ng'wēny, makoonto.”

Kāwōōtyoontiitaab Yēerusālēēm

(Mataayo 23:37-39)

31 Kikwoonchi yooto *:Fariisaayēek alake Yēesu ānkumwoochi kule, “Yoo imāchē isob, ing'eetee yu, kuuyu mii *:Ērōōtē kuchēēng'iing' kumāchē kubakachiing'.”

32 Kukētyi :Yēesu Fariisaayēecha kule, “Obe bōōmwoochi kimōkōyiino kule tāātāsē :anii taay ābēbēētootē tāmirmirook chēē miyootēch ānkāāmiitē āsoobootē biiko raat āk tuun, nteenee +māāyityi tabanta ām bēsyēētaab sōmōk.

³³ Man sinee kule +māāwēesyētē raat, tuun āk kōōyyiin. Māyēmāktōōs kumēēchi *:wōōrkooyoontēētaab Yēyiin wōlto ake tukul yoo mā Yēerusālēēm.

³⁴ Wōōy, wēē, Yēerusālēēm, wē, Yēerusālēēm! Irumē wōōrkooyik ānkiiwiirēē rwoontōōk biiko choo iyooku :Yēyiin kule kuyisuung'! Kyaasyeem kunyil areet chēē chaang' kule āyisu biikuuk kuu wōloo yisuntooy :nkokya kinyiinyiyēēnik kōōwut kebebaakyii, nteenee mānēēkōōnoo kut ayey kuu nyooto.

³⁵ Kunyi kuyoochiin :kāng'woong'. !Kāāmwoowook, kuchakee raat kuwo taay mātābōōkāsoo, ākoy omwaay kule, 'Ibēruuroot :nyoo chōōnii ām kaayneetaab Yēyiin.'†"

14

Kinyikisiit :kwiilateet

¹ Nto mii bēsyēēt ake, yēē ki bēsyēētaab *Sabaato, kuwo :Yēesu kaytaab chiito ake nyēē ki akeenke ām *Farisaayeek chēē ki wōōyēch. Kimii nkicheek :Farisaayeek alake kayaata. Kimii kuchēēng'ē kukas yoo makuchwees :Yēesu bēsyēētaab *Sabaato.

² Kimii :nkinee chiito ake yooto nyēē kiikwaanaat :bōōrto.

³ Kuteebēē :Yēesu Farisaayeekchāā āk kāānēētikaab kiruutēk kule, "Chām wēēch :kiruutēk /kiisoob chii yēē bēsyēētaab *Sabaato, nto acha?"

⁴ Mānāāwāl kiy :bichoo. Yooto, kunam :Yēesu chiichoo āwut ānkōōsoob nto yityo, kumwoochi kuwēēchi keey.

⁵ Nto mii yoo, kuwēēkyi keey :Yēesu Farisaayeekchāā ānkumwoochi kule, "Yoo kēēsuuchi :lakwang'uung' nto ku teeng'uung' ng'wēēn yēē *Sabaato, ichuutunēē ng'wēēn oob areet akeenke?"

⁶ Mānāāwāl kiy :bichoo.

Ōyibē keey ng'wēny

⁷ Yu kakas :Yēesu wōlēē kimii :tāyēēk kulēkwēltooy ātēbto /kēēmāchē /kyoomiis, kumwoochi kule,

⁸ "Yoo /kākēēkuurook obe saakwa ake tukul, -mōōmoymooyē ng'ēchērōōk chēbo koonyit. Āmwooyē kuu nyooto, kuuyu imuuchē kuyit :toontēētaab kayaata nyēē koonyitoot kusiiring'.

⁹ Mākukwēryoon :chiitaab kayta toontoonoo anku-chokoong'eeteeniing' yoo 'kēēbuurēē ankookeering' :toontoonoo. Yooto, +mēēchus ankiicheeng' ng'echer ake tukul nyēē kākēluung'.

† 13:35 Tyēēn. 118:26
12:11; Luuka 13:15-16

13:35 Cherem. 22:5
14:6 Māārkō 2:27-28

14:1 Luuka 7:36
14:7 Luuka 20:46

14:5 Mat.

¹⁰ Nto kiyēē māchāktōōs ōyēyē ku nyi: Ōtēbēē ng'ēchērōōk choo bo lēt. Inkētē :ng'oo yoo kāchō :chiitaab kayta ankukasing' imiitē 'kēēbuurēē yooto, makoong'eetiing' wētēbēē ng'echereet nyēbo taay. Yooto, +/mākēēkoonyitiing' ām taayeetaab tāyēēk chuut.

¹¹ Kunyoo, chiī ake tukul nyoo yibē keey barak +/maki-ichuchuuk. Nto nyoo yibē keey ng'wēny, +/mākiitōrōōr."

-Mēēyēyē kiy imāchē kule /kēēyookuung'

¹² Nto mii yoo, kukētyi keey :Yēesu chiitaab kayta ānkumwoochi kule, "Yoo 'keeyey saakweet, māmāchāktōōs ikuurē baateey chōōrōōnuutēkuuk, mbo ng'eetaabkoomēt, tilyōōnuutēkuuk nto laatoosyekuuk choo mokorēēn, choo inkētē kule mākukuuring' nkinyiing' bēsyēēt ake.

¹³ Nteenee māchāktōōs ikuurē bānoonik, choo ing'wooltōōs, choo sōnkōchootiin āk cheebkoraatiisye

¹⁴ choo -mēēmuuchē kukuuring' bēsyēēt ake. Yooto, mākōōbēruuriing' :Yēyiin ānkutuwēniing' ām bēsyoonoo ing'ēētēē meet biiko choo churtootiin."

Saakweet nyēē wōō

(Mataayo 22:1-10)

¹⁵ Yu kakas :chiito ake nyēē kyoomiisyē ākoo Yēesu ng'aleechaa, kumwooy kule, "Ibēruurootiin sōō, kule nee :biiko choo +mābokwoomiis ām saakweet nyoo bo Kaab Yēyiin."

¹⁶ Kukētyi :Yēesu chiichoo kule, "King'eet :chiito ake kuyey saakweet nyēē wōō ānkukuur biiko chēē chaang' kukwa saak-waanaa.

¹⁷ Yu kayit :bēsyēēt nyēē /kikyoomēē saakweet, kōōyookto motwooriintēnyii wokumwoochinoot bichoo kukwa.

¹⁸ Nteenee kitoow :ake tukul ām bichooto kusoom nyoooyeetaab kaat kuuyu kimēēmuuchē kuchō. Kimwooy :ake kule tākumiitē kumārārē mbareet nyēē kitākwoolē.

¹⁹ Kulē :ake kitākwoolē yeeyiikyii taman kunyoo, kimii wokusyēēmtōoy.

²⁰ Nto ake kumwooy :nyoo kule kitākōōmutiisyē kunyoo, kimēēmuuchē kut kuchō.

²¹ Yu keeyey :motwooriintonoo kaa, wokumwaayta ri-irikaab bichoo. Yu kakas :chiitaab kayta kuu nyooto, kunyēēr. Kōōyookto motwooriintētkēy kubuntootēē kēelwookik choo wōōyēch āk choo minkēēch ām *kiriinkēēng'waa wokukuuroot chiī ake tukul nyēē banan nto nyēē sōnkōchoot nto nyēē ing'woolē ākoo nyēē koraat.

²² Ānkoo kiyey :chiichooto kuu nyooto, kitakubaraay :kōōto.

23 Kumwoochi :chiichoo motwooriintēētkēnyii subak kule, 'Āmāchē tāwēēkuurootē biiko alak kukwaanaatee rōōrōōkiisyēk tukul chēbo yēēmoonī. Kany kuchō :chii ake tukul nyēē 'kēētuyēē nto anyuun koonyiit kōyi.'

24 Māmii :chii mbo akeenke ām bichoo /kōsimkēēkuur nyēē makucharee kiy mbo kisich nyoo /kōōkēēyēytoochi."

*Yoo sukuyēk :chii rubiintēētaab Yēēsu
(Mataayo 10:37-39; 5:13; Māārko 9:50)*

25 Yooto tukul, kimii kurubootē :biiko chēē chaang' Yēēsu. Kuweech keey :Yēēsu kukas bichoo ānkumwoochi kule,

26 "Chii ake tukul nyoo māchē kuruba, kumāchāktōōs kuchama kusiir wōlēē chāmtooy kwaan, kaamet, koorkēēnyii, lōkōkyii, mbo ng'eetaabkaamet nto mbo cheebkaamet ankuchamta mbo soboonnyii kubo anii. Yoo māwuu nyoo, māyēku rubiintēēnyuu.

27 Māmii :chii nyēē imuuchē kuyēk rubiintēēnyuu yoo kama-muyta ng'wooninto nyēē mākunyōōr kubo anii.

28 Ng'oo ām akweek :nyēē imuuchē kuteech kōōto yoo mānēēbuur ng'wēny ānkōōyiit tukuuk chēē boonto yoo yēmē kutēēksēē?

29 Yoo -kāmēēyiit, kōōmuuchē kutoow tēēksēēt nto mii kwēēn āk kwēēn, kurār :tukuuk. Yooto, mākuroorchi :biiko kule,

30 'Kookas murooniin, kosyeem kutēēkso, nteenee kōsimkurārchi :tukuuk kumanaayit :kōōto teket.'

31 Nto, māmii :bāytooyiintō nyēē imuuchē kurat keey kule kuwo booryēēt, yoo mānēēbuur ng'wēny āk biikaab kōōkwēēnyii. Mākyiintōōs kukas yoo imuuchē :lukēēnyii nyēbo murēnik kisyēērōōk taman, kōōbēl buunik kisyēērōōk tibtem.

32 Yoo kāsē kule mēēmuuchāktōōs, kumāchāktōōs kōōyookto alamaalyeet wokung'āloolchi buunik kutākumii wōlēē lōō sukung'eet kōōchoomnyo keey.

33 Kunyoo, chii nyoo māchē kuyēk rubiintēēnyuu, māmāchāktōōs kuyēētyi keey soboontaab kōōrooni.

34 Karaam :muunyeet.* Nteenee yoo kaakumiyatiit, mēēbērē tākumii wōlēē /kēēyēytooy sitakukaramiit.

35 Muunyeet nyoo -meekukaraam, mēēbērē /tākēēyēyēē kiy. -/Mākiisēērēē mbo mbareen kule sukooneer āmiik. Yoo kaakumiyatiit :muunyaanaa kumāchāktōōs /kēēlulukto. Nyoo yēbē yiit, kukas."

14:24 Mat. 21:43; Yēyuut. 13:46 14:26 Mat. 10:37; Luuka 12:51-53; 18:29

14:27 Mat. 10:38-39 14:33 Luuka 9:62 * 14:34 Iyyoonkyinē :ng'ālyoontooni bo 'muunyeet' kule /kiinēmchi keey yiisyēētaab Yēyiin.

15

Kēēchiiryō nyēē kibot
(Mataayo 18:12-14)

¹ Kimii :yēē kikwoonchinē Yēesu :kāāruruukikaab *syuuruut chēē chaang' āk biiko alak chēē kiyēyootē ng'al chēē miyootēch. Kibokuyēbchinē yiit :bichoo kiyēē kiinēētē :Yēesu.

² Yooto kōōng'unyng'uunyiiis *:Farisaayeek āk kāānēētikaab kiruutēk kumwooyē kule, “Ntēē toochē :chiichi biich chēē kibng'ōōkisiis ānkwoomiisyē :tukul?”

³ Kumwoochi :Yēesu bichoo kule,

⁴ “Yoo iboontē kēēchiirēkuuk bokol ānkubot :akeenke, ibākookyinē oob chuut tāmānwookik sokool āk sokool yeechey ankuweecheeng'aate nyoo kābotē?”

⁵ Nto yoo 'kēēnyōōru, ikālābchinē oob buuy ānkiichōōntē kaa ām ng'erekweek?

⁶ Yoo 'keeyit kaa ii, ikuurē oob chōōrōōnuutēkuuk āk laatoosyekuuk ānkubōōng'ērēkiisyē :tukul kuuyu 'kēēnyōōru kēēchiiryoonoo?

⁷ Ām kēēlto nyēē wuu nyiitēnyi, makung'erech :nkinee Yēyiin kubo chooldwookiintēēt akeenke nyoo kākēt keey kusiir biiko tāmānwookik sokool āk sokool choo kuurē keey kule churtootiin āmāmāchē kule kuweek.

Beesyaa nyēē kiisuuyto

⁸ Nto yoo boonto :cheebyoosya beesaanikyii chēbo koomānuut ānkōōsuuyto :akeenke, tībē oob taariit ānkōōbuuch kōōto tukul kuchēēng'so kut kunyōōr beesyaantaanaa?

⁹ Ara yoo kāākunyōōr ii, kuurē oob chōōrōōnuutēkyii āk laatoosyekyii ānkubokung'ērēkiis tukul?

¹⁰ Ām kēēlto nyēē wuu nyiitēnyi, mākung'ērēkiis *:malayikaanik, yoo kaweeek :chooldwookiintēēt akeenke.”

Wēēro nyēē kibot

¹¹ Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Kimii :chiito ake nyēē kiboonto wērikyii āyēēng'.

¹² Kimii :yēē kimwoochi :wēēriit nyēē mining' kwaan kule, 'Abayya, āmāchē irōōbwoo tukuuk chēē cheechuu.' Kucham kwaan. Kunyoo, kirōōbchi wēēriit nyēē wōō cheechii ānkurōōbchi nkinee nyēē mining' cheechii.

¹³ Yu kakeeyta :bēsyoōsyēk chēē ng'ēri, kunam :wēēriit nyi ki mining' cheechii ānkuwēēchi keey kōōr nyēē lōō. Kiwokwaamee tukuuchoo tukul keelat.

¹⁴ Kichō :kēmēwuut kōōroonooto nyēē /kikēēbālē keey keelat. Kyaam wēēroo :kēmēwuut.

15 Kunyoo, kuwo kaytaab chiito ake ām kōōroonooto ankuwokusaaysaay kule kōōbuurto keey sukuyēchinē yiisyō ake tukul. Kōōkoochi :chiichoo kuriibē tōōrōōk.

16 Māmii :chii nyēē kiikoochi kiyēē kaam kunyoo, kilal :kēmēwuut kut kuriik kwaam āmiikaab tōōrōōk.

17 Koosotee keey ānkulē, 'Ntēē nyōōru :motwoorikaab baabaanii āmiik chēē yēmē kwaam kut kung'ēt :alake. Ām nee sukubakachaa :kēmēy ām wōli?

18 Kaykay ayeey kaa ānkuwāmwoochi baaba kule: Kyāāchoolwookēnchi Yēyiin ākoo inyīing'.

19 Māyēmāktōōs tāāyēku lakwang'uung', nteenee iyiboo kuu motwooriintēēng'uung' ake tukul.'

20 Yu keewaany :wēēroo koosoot kuu nyooto, kunam baanta kooyeey kang'waa. Yu makuyit kaa, kutoobēn :kwaan. Kōōnkēt kule ākoo ki wēēroonyii. Kukāsyi kiisayta ankulabat wokutorooch.

21 Nteenee kumwoochi :wēēroo kwaan kule, 'Baaba, kyāāchoolwookēnchi Yēyiin ānkāāchoolwookēnchiing'. Māyēmāktōōs tāāyēku lakwang'uung'.'

22 Kumwoochi :kwaan motwoorikyii kule, 'Ōyibu areet akeenke sireet nyoo karaam ām tukul, kimoorineet āk kwēyōōnik ānkōōlookyi wēeri.

23 Ōkwēru wuunweet nyoo neraat kēēyēēnkyi. Māchāktōōs kēēng'ērēkyi

24 kuuyu ākoo tākusoboot :wērinyuu nyi kyāābērē kiikume. Kikiikubot, neennyi kāākōōyēēw.' Nto yityo, /kēētoow /kyaam saakweet.

25 Yooto tukul kimiitē :wēēriit nyēē wōō mbareen kuyēyiisyē. Nto yu rōōtu kaa, kukas kutyēēntōōs :biiko.

26 Kukuur motwooriintēt ake ankuteebee kule, 'Nee :nyi mii kutyēēnchinē :biiko?'

27 Kukētyi :motwooriintonoo kule, 'Kāākōōyēēw :ng'eetaabkoomēt kuchāmē keey, kunyoo kayeeny :kōōn wuunwaanaa koneraat kwaam :biiko kung'ērēkiis.'

28 King'woonchi wēēroo ki wōō kut kutay kōōwut kō. Kuchō :kwaan saang' ankuchokusaaysaay kule kuwo kō.

29 Nteenee kumwoochi kwaan kule, 'So, abayya! Kwāāyēwuung' :anii yiisyēēt ām kēnyiyisyēk chēē chaang' nyēē mānāākēwēynoon āmēēbērē 'kiikōōnoo mbo kwesta abaybaayee keey :nkani āk chōōrōōnuutēkyuu.

30 Nto yu kēēyēēw :wēēring'uung' :nyi kiwokwaamee tukuukuuk keelat kōōbootyi chēēmurēniis, neennyi kāchēēyēēnkyi wuunwa nyēē kōnāmē :koong'ta ām biiy ing'ērēkyi.'

³¹ Kukētyi :kwaan kule, 'Wēnyoo, kēēboontē keey :acheek āk inyiang' kwaak, anku nyeeng'uung' :kiy ake tukul nyēē āboontē :anii.

³² Aboontē man ayey saakwaani, kuuyu kikeēbērē kiikume :ng'eetaabkoomēt, nennyi ākoo tākusoboot. Kikiikubot, nennyi kāākōōyēw.' "

16

Kāāyyoong'iin nyēē ki ng'oomng'ook

¹ Nto mii yoo, kumwoochi :Yēesu rubiikyii subak kule, "Kimii :chiito ake nyēē ki mokoryoo nyēē kiboonto chiinyii nyēē kiyyoonkyinē komosta nyēbo beesaanik. Kiyityi chiitaab kayta :ng'aleek kule kimii :chiichoo kwoomēē tukuuk keelat.

² Kukuur :chiitaab kayta chiichooto kuwo kō ānkumwoochi kule, 'Kwaakas ng'al chēē mā kāroomēch ām wōlēē imiitē. Kunyoo, āmāchē ichōb kiy ake tukul nyēē karaam, kuuyu āmiitē wāāyyoong'tiing' ām yiisyēēt.'

³ Koosotee keey :chiichoo yu / kābokēmwoochi kuu nyooto ānkulē, 'Kāāboot yiisyēēnyuu! +Maayey nee? Ntēē -māāboontē nkur chēē sitaayeyaatee yiisyōōnuut chēē nyikisēch -āmāāriiku soomsēēt.

⁴ Aay, kāānkēt wōlēē āyēytooy yoo sāānyōōru chōōrōōnuutēk chēē sukuriibo yoo kāāboot yiisyooni.'

⁵ Kikuur biiko choo kiboonto bēsēntaab mokoryoontoonoo. Yooto, kuteebēe nyēē kibo taay kule, '/Kēēyoochiing' ata?'

⁶ Kulē :nyoo, 'Mwaaytaab *musēytuuniit wōōnkiichēk bokol.' Kulē :kāāyyoong'iintonoo, 'Man, kunyoo, isir kule konom.'

⁷ Kuteebēe nyēē kiikēērē kule, 'Ntēē inyiang' /kēēyoochiing' ata? Kulē :nyoo, 'Nkoonuuk kuniyaanik bokol.' Kumwoochi nyoo nkinee kule, 'Isir kule tāmānwookik sisiit.'

⁸ Kumwooy :mokoryoontoonoo kule, 'Ntēē ākoo ng'oomng'ook man :chiichi.' "

Kunyoo, kumwooy :Yēesu kule, "Inkētē keey :biikaab kōōrooni ām wōlēē yēytooy tukuukwaa kusiir wōlēē inkētitooy icheek :biiko choo kiikunyōōr lēbkēēyyēētaab Yēyiin."

Māchāktōōs /kēēyēyiisyēē beesaanik ām kēēlto nyēē karaam

⁹ Yooto, kumwooy :Yēesu kule, "Ōyisunēē beesaanik chōōrōōnuutēk chēē ām lētuunoo, yoo kāākuyēk buch :beesaanik, +mabokutaachaak ōminy kooriikaab kibchuulyo ām Kaab Yēyiin.

¹⁰ Chii nyoo /kiikoosēē keey ānkuriibē tukuuk chēē ng'eri, kuriibē nkicheek chēē chaang'. Nto nyoo -/mākiikoosēē keey

āmāriibē tukuuk chēē ng'ēri, kumāriibē mbo tukuuk chēē chaang'.

11 Nto yoo -mōōriibē tukuuk chēbo mokornoontiitaab kōōroni, ku ng'oo :nyēē mākuchāmwook ōriib mokornoontiitaab soboontaab Tāmirmiryēt.

12 Nto yoo -mōōmuuchē ōriibchi biiko alak beesaanikwaa kubo nee /kēēkōōnook chēēkwook?

13 Māmii :chii nyēē imuuchē kōōmēlchiin kirōkōōn āyēēng' kuuyu ākoy kulay :ake. Kunyoo, mēēmuuchāktōōs /kiinoom-nyo yiisyēētaab Yēyiin āk muchastaab beesaan."

*Ng'aleek alak subak chēē kimwooy :Yēēsu
(Mataayo 11:12-13; 5:31-32; Māārko 10:11-12)*

14 Yu kakas *:Farisaayek alake kiyēē kimwooy :Yēēsu, kuroorchi, kuuyu kicham :icheek beesaan miisin.

15 Nteenee kumwoochi :Yēēsu kule, "Ōyēyē keey :akweek kule ōchurtootiin ām taayeetaab biiko, nteenee inkētē :Yēyiin tuuyintaab moo nyēē kyoowung'te keey. Kiyēē yibē :biiko kule bo koomānuut, ku buch ām wōlēē mii :Yēyiin.

16 Kumanaachokwaamtaat :Bātisāniintēēt Yoowaana lōkōōywēk, ki siruutēk choo kikōōnu *:Muusa āk lōkōōywēk choo kiyibu *wōōrkooyik :chēē /kikyoomu. Kung'eeteē kāchō :Yoowaana ākoy ra, lōkōōywēk chēē /kyoomtootē ku chēbo Bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Nteenee mii :biiko chēē chaang' kukwiilē.

17 Imuuchē kubot :barak āk ng'wēny nteenee mābotē :ng'ālyoontēēt mbo akeenke ām siruutēchoo.

18 Chii ake tukul nyoo kakwet koorkēenyii ankoomut ake, kaakubar kooyēyto. Nto nyoo keemut koorko nyēē kaakukwet :saanteenyii kākōōntosuur :nyoo kooyēyoo."

Lasaaro āk chii nyēē kiboonto bāytit

19 Kutas taay :Yēēsu kumwooy kule, "Kimii :chiito ake nyēē kiiloochē sirooy chēē kāroorānēch chēbo āliisyō nyēbo barak. Kikicham :chiichi kuyēyē sookwoonuut āk tukuuk chēbo leles.

20 Nteenee kimii :ake nyēē /kikēēkuurēē Lasaaro nyēē kisyēnunoot ām ng'woowōōk miisin. /Kikikiimukoonchi kaytaab mokoryoontoonoo kurkat.

21 Kumii yooto bo kurkat kubērē nto nyōōr mbo seeserik, kukwoonii :ng'ōōkiik bokumēēlē ng'woowōōk.

22 Nto mii lētuunoo chokume :Lasaaro. Kuyib *:malayikaanik wokōōburto keey *Abraam. Nyēē mā tyaa, chokume :nkinee chiichoo kiboonto bāytit. /Keemuy,

²³ nteenee /kibokēētōorchī tāmirmiryēēnyii wōlēē mii :maata nyēē māmīsē. Kumii wōlooto, kutoobēn Lasaaro kuboonto keey Abraam.

²⁴ Kukuurso :chiichoo kule, 'Baaba Abraam! Ntēē keewaang'taa :maata! Iriireenaa ānkiiyooku Lasaaro chokōōwutēē moorineet bēēko kutiswoo ng'elyebta.'

²⁵ Nteenee kumwoochi :Abraam kule, 'Wēnyoo, māchāktōōs inkēt kule yoo kitēēsoboot, kiinyōōru tukuukuuk chēē kāroomēch chēē 'kiimāchē, nteenee kimii :Lasaaro ng'woonin. Kunyi, miitoochi keey ra :Lasaaro wōlēē nusaat, ānkiimiitē :inyiing' ng'woonin.

²⁶ Nto subak, mii :nkōriit nyēē wōō miisin kwēēnuunyoo nyēē yoo kālē :chii ake tukul nyēē mii wōli kuchō komosaa, mēēmuuchāktōōs. Māmii mbo subak :chii nyēē imuuchē kuchōōnēē komosta nyoo imiitē kuchō komosi.'

²⁷ Kumwooy :chiichoo kule, 'Baaba Abraam, mwoochi-noowoo naas Lasaaro kuwo kanyoo acheek

²⁸ wokumwoochi mbo ng'eetaabiya muut kule kuriib keey /simākēētōorchī nkicheek wōli tēē nyi :ng'woonin kōōyyiin kābēk.'

²⁹ Nteenee kukētyi :Abraam kule, 'Kany kuyēbchi yiit siru-utēkaab Yēyiin choo kikōōnu *:Muusa āk *wōōrkooyik.'

³⁰ Kukētyi :nkinee chiichoo Abraam kule, 'Baaba, māyēmē kuu nyoo baateey, nteenee kaykay yoo /kāākiyookto chiito ake nyēē kiikume. Imuuchē kuwēēkiis ām miyootyēēt nyēē kiikuyey.'

³¹ / Kēēkētyi chiichoo subak kule, 'Yoo māmāchē raat mbo :ng'eetaabkoomēt kukas kiyēē kimwooyē :Muusa ākoo wōōrkooyik, ku mākoy kukāsyi chii ake tukul nyēē kang'eetee meet.' "

17

Kentaayeet āk nyooyeetaab kaat

(Mataayo 18:6-7, 15, 21-22; Māārko 9:42)

¹ Nto mii yoo, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, "Mii :biiko chēē makuken biiko alak kutaya, nteenee mākung'woonchi sōō kule nee chii nyoo kakenta ake.

² Misyinē / kēērātyi chiichoo rwaa nyēē wōō kaat / ānkēētōorchī araaray kuling'ta, kusiir yoo kātākēnē biikyuu choo tākukuskus ām kāāyēnēēt.

³ Kunyoo, ōriib keey!

Yoo kāyēwuung' :ng'eetaabkoomēt ng'ālyoo nyēē miyaat, iburyoong'tē. Nto yoo kāchokusooming' nyooyeetaab kaat, inyōōchi kaat.

4 Ānkoo kāyēwuung' nyēē miyaat kunyil areet tisab ām bēsyēēt ānkuchōōnii yooto tukul chokusoomē nyooyeetaab kaat, inyōōchinē.”

/Kiikoosēē keey Yēyiin /ānkēēkāsytinē

5 Nto mii yoo, kumwoochi *:lēbkēēyik Yēēsu kule, “Mokoryoontēēt, teeyeyeech kiikaasee keey Yēyiin miisin.”

6 Kukētyi :Yēēsu kule, “Nto ōtinyē mbo kaakaaseet nyēē kisich nyēē tēē kēbuswoontēētaab *aritaaliit, nto imuuchē kukāswook mbo :mōkōywooni, yoo kōōmwoochi kung'ēēwunēē keey tiikiit ankuwokuchaan keey araaray.

7 Imuuchē :chiito kuboonto motwooriintēēnyii nyēē ākiisyē nto nyēē ibātiisyē. Nto yoo kārōōt kaa, māchāmchinē :mokoryoontēēnyii simkwoomiis,

8 nteenee māchāktōōs kubay mokoryoontoonoo kurook. Yoo kaakoowaany :mokoryoontēēt āmiisyēēt, mākwoomiis :motwooriintēēt.

9 -/ Mākēēbirchinē kōōnkōy kuuyu kayey kiyēē / kākēēmākyinē.

10 Kunyoo, yoo kooyey :akweek kiy ake tukul kuu wōloo / kēēmāktooy, ōmwooyē kule, ‘Yiisyēēnyoo :nyooto.’ ”

/Kiirāroochē chii nyoo ikoosēē keey Yēyiin

11 Yu katas taay :Yēēsu ākoo rubiikyii kumii kutākyinē keey Yēērusālēēm, kuyit yēē kibo kiyōōtēētaab yēēmēētaab Kalilaaya ākoo kōōrēētaab *Samaaryaa.

12 Yu kayit saang'ta ake nyēē kimii yooto, kukas biiko alak taman chēē kiboonto *makereenik. Kimāmāchē :bichoo kulēēkityi Yēēsu.

13 Kukuur Yēēsu kule, “Mokoryoontēēt Yēēsu, ankiiriiree-neech.”

14 Kumwoochi :Yēēsu bichooto kule, “Bōōboorchii keey kibkōrōs.” Kuba :bichoo. Nto kumii kēēltaab too, kukas keey kule kāākusobcho!

15 Kooyeey :akeenke wōloo kimii :Yēēsu ānkusilto Yēyiin kukuurchinē barak.

16 Kukutuny ānkuyim kutiiny :tokochta ng'wēny ānkubirchi Yēēsu kōōnkōy ānkoo kibo kōōrēētaab *Samaaryaa :chiichi.

17 Kumwooy :Yēēsu kule, “Kāmā taman :bichoo kāāsoobē? Mii ānō :chuut sokoolu?”

18 Ntēē sukōōyēēw naas nyi :soboyiintō akeenke chokubirchi Yēyiin kōōnkōy?”

19 Kumwoochi :Yēēsu chiichoo kule, “Ing'eet ānkiwēēchi keey. 'Kēēsob kuchurta kuuyu 'kēēkoosēēnoo keey.”

Wōlēē chōōntooy :bāytooyiisyēētaab Yēyiin

²⁰ Nto mii yoo, kuteebee *:Farisaayeeek alake Yēesu kule, “Chōōnii āyu :bāytooyiisyēētaab Yēyiin?” Kukētyi :Yēesu kule, “Māmii :kiyēē ibooru yēē chōōnii :bāytooyiisyoono kuu wōloo osōōtitooy :akweek.

²¹ Māmii mbo :chii nyēē māikumwooy kule, ‘Ong’nyiin’ nto ‘Ong’nyi.’ Ntēē oboontē keey kēny Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.”

Kurubta keey āk yoo iyēēwu :Yēesu

(Mataayo 24:26-27, 37-41)

²² Kutas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, “Makukwa :bēsyoōsyēk chēē +moomwaay kule nto āyēēwu :anii, *Wēritaab Chii. Nteenee -mōōkāsoo.

²³ +Mōōkāse /kēēmwooyē kule, ‘Kāākōōyēēw! Ong’nyiin mii yuun!’ nto ‘Ong’nyi mii yu!’ -Moobe kule boocheeng’aataa,

²⁴ kuuyu mābotwook yoo kāāchōō. Makukerkeyiit yoo keewech kulebkeyiit :kōōrēēt tukul.

²⁵ Nteenee +maanyalil kurook nyēē -/mākyoomu ankutaya :biiko choo -mēēyēnwoo.

²⁶ Makukerkeyiit mbo :yoo kariik kōōyēēwunēē :Wēritaab Chii āk bēsyoōsyēchoo kibo Noowa.

²⁷ Kyoomiisyē yooto :biich ānkuyyēēsye ānkōōmutiisyē ākoy bēsyoono kiiwutē :Noowa āk biikyii mwēēnkēēt. Nto mii yoo, kuchō :taambiliilyeet kōōrēēt tukul nyēē kiimukuus biich.

²⁸ Makukerkeyiit mbo subak ākoo bēsyoōsyēchoo kibo Lōōt. Kiwuulyootēē :biiko yiisyōōnuutēkwaa kuu kwaak kwoomiisyē ānkuyyēēsye, kiyēyē mung’aareeng’waa, kichoosē ānkutēēchē kooriikwaa

²⁹ ākoy bēsyeēt nyoo kibākooktooy :Lōōt Sōtōm. Yooto, kuroong’ :Yēyiin aryaanteet ake nyēē layaat ām barak nyēē wuu roob. Kiimukuus biiko tukul.

³⁰ Makunyach biich nkinee *:Wēritaab Chii ām kēēlto nyēē wuu nyooto.

³¹ Yoo kanyoorta :ng’aleechu chii saang’, -meeyey kō wokōōruruuch tukuukyii ameeyey kaa mbo :choo mii mba-reen.

³² Okasee kiyēē kiyeyakay ām wōlēē mii :chebyoosyeetaab Lōōt.

³³ Nyoo kāyēētyi keey soboontaab kōōrooni, mākōōboot so-boonnyii bo kibchuulyo. Nto nyoo kēēkooyto soboonnyii ām kōōrooni, mākunyōōr *soboontaab kibchuulyo.

³⁴ Yoo mii :biiko āyēēnku kuruuytōōs yēēt akeenke, +/mākēēyib akeenke /kebakaakta ake.

17:21 Mat. 4:17, 23; 5:3, 20; 6:33; 7:21; 10:7; 13:11; 23:13 **17:23** Määrkö 13:21

17:25 Luuka 9:21-22 **17:29** Toowu. 19:24-25 **17:31** Määrkö 13:15-16 **17:32**

Toowu. 19:26 **17:33** Mat. 10:38-39

³⁵ Nto yoo mii :kooru āyēēnku kung'oosyē ām yēēt akeenke, +/mākēēyib akeenke /keebakaakta ake.*”

³⁷ Kuteebēe :rubiik Yēēsu kule, “Mokoryoontēēt, +makeeny-oorting' ānō?” Kukētyi :Yēēsu kule, “Yoo mii :mōtōōng'wēk, kumii yooto :muuswēk.”

18

Muytaayeet :kirkit

¹ Nyēē mā lōō, kumwoochi :Yēēsu rubiikyii wōlēē kimāchāktōōs kusooytooy ākookoy ānkumuytooy.

² Kimwoochi kule, “Kimii :chiito ake kiriinkēēt ake nyēē ki-itiilē ng'al ām kōōk. Kimēēywēyē :chiichoo Yēyiin āmākoonyitē biiko.

³ Kimii :nkinee cheebyoosyeet ake kiriinkoonoto nyēē ki musuk. Kiwēētii :cheebyoosyaanaa wōlēē mii :chiichoo kib-taman kumāchē kule /kēēyēytoochi ng'aleekyii.

⁴ Kikwētyi ng'aleekaab cheebyoosyaanaa nyēē lōō. Nto mii lētuunoo kumwaayee moo kule, ‘Ānkoo -māāywēyē :anii Yēyiin nto chii ake tukul,

⁵ +māāyēchi cheebyoosyaani manta, kuuyu kaakootaaraa kōōyiimsētoo mēt.’ ”

⁶ Kumwoochi :Yēēsu rubiikyii kule, “Yoo imuuchē :choolwookiintō nyēē wuu nyoo kuyēchi cheebyoosyaanaa manta ii,

⁷ /bokeemwa nee Yēyiin? Muytoochinē kut kukas kule kāyēchi manta biikyii choo sooyē inee kibtaman.

⁸ !Kāāmwoowook, yoo kāākuyityiin, mākuyēchi biikyii manta areet akeenke. Nteenee kany ateebeenaak: Ata :biiko chēē makumuyta kut ayitu :anii *Wēritaab Chii, ānkāānyōōru kōōkoosēēnoo keyy?”

Māyib keyy :chii barak

⁹ Nto mii yoo, kurāarchi Yēēsu ng'alyoo biiko alak chēē kikuurē keyy kule churtootiin ānkimōōntooy biich. Kimwoochi kule,

¹⁰ “Kimii :biiko alake āyēēnku chēē kibokusaay ām *Kōōtaab Yēyiin. Ki *Fārisooyiin :ake, nto ake ku kāāruruukiin bo *syuuru.

¹¹ Kichō :Fārisooyiintonoo taay ankusaay kule, ‘Yēyiin, ābiruung' kōōnkōy, kuuyu -māāyēku choolwookiin kuu wōloo wuunto :sāsiik, kibrōkōsiis, choo mārtootē āk mbo kāāruruukiintoniin bo syuuruut.

* **17:35** Tāsyinē :siruutēk alake kērēywoontooni 36: Nto yoo mii :murēn āyēēnku kuyēyiisyē ām mbareen, +/mākēēyib ake /ankeebakaakta ake. **18:1** Room. 12:12; Ēfēēs. 6:18; Filib. 4:6; Kolos. 4:2; 1Tēēs. 5:17 **18:5** Luuka 11:7-8

12 *Ākirē āmiisyēēt areet āyēēng' ām wiikiit ānkāakooytooy akeenke ām taman nyēbo kiy ake tukul nyēē ānyōōru.'

13 Nteenee kikiyyo :kāāruukiintonoo bo syuruut wōliin bo lēt. Maneemuuch kukas barak, kusooyē, nteenee kinam key kwermet ankuriiree key ām wōlēē mii :Yēyiin kumwoochinē kule, 'Baaba Yēyiin, iriireenaa anii nyi kyāāchoolwookēn.'

14 !Kāāmwoowook, chiito nyēē kiiyey kaa /kukāākēēnyōōchi kaat ku kāāruukiintonoo bo syuruut nyoo kiyibē key ng'wēny āmēēbērē Fārisooyiintonoo. Kunyoo, chii nyoo yibē key barak +/makiichuchuuk, nto nyoo yibē key ng'wēny, +/mākiitōrōōr."

Ng'oo :nyēē nyoolchinē bāytooyiisyēētaab Yēyiin?

(Mataayo 19:13-15; Māārko 10:13-16)

15 Nto mii bēsyeēt ake, kōōmutyi :biiko alake Yēesu lēēkōōk chēē minkēēch kumāchē kule kutiinyēē āwunnyēk ānkōōbēruur. Yu kakas :rubiik bichoo, kōōburyoong'to.

16 Nteenee kimwooy :Yēesu kule, "Ōbāroochi lēēkōōy kukwa wōlēē āmiitē, kuuyu biiko chēē wuu chuutēchu :chēē nyoolchinē Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

17 ! Kāāmwoowook, mākooy kōōwut Bāytooyiisyēētaab Yēyiin :chii nyoo māchāmtooy Bāytooyiisyoono kuu lōkōchoo."

Wuuy kōōwut :chii nyēē boonto bāyitit Kaab Yēyiin

(Mataayo 19:16-26; Māārko 10:17-27)

18 Yooto, kuchōōnchi :kāāntōōyiintēēt ake nyēbo Yuutayeeek Yēesu ānkumwoochi kule, "Kāānēētiin iyēku chii nyēē karaam! +Maayey kule nee sāānyōōru *soboontaab kibchuulyo?"

19 Kukētyi :Yēesu kule, "Kēēsōōtyēēchoo nee siimwaay kule akaraam :anii? Ntēē Yēyiin nkit :nyēē karaam!

20 Ābērē kiisuman kiruutēkaab Yēyiin choo kikōōnu :Muusa choo mwooyē kule, '-Meemarte, -mēērumiisyē, -mēēchōōrsē, -mēēmōlōlchi chii ng'alyoo. Koonyit kōōn āk koomēt.'†"

21 Kumwooy :chiichoo kule, "Ānkētē tukul choo 'keemwaay. Kyāākir kung'eetee āmining'."

22 Kumwoochi :Yēesu chiichoo kule, "Botuung' :kiito akeenke. Wee-alte kiy ake tukul nyēē iboontē ānkiiyētyēēchinēē bānoonik. Yoo 'keyey kuu nyooto, irubwaa. +Mēēnyōōru bāyitit nyēbo man ām Kaab Yēyiin."

23 King'woonchi :ng'aleechaa chiichoo, kuuyu kiboonto bāyitit nyēē wōō.

18:12 Mat. 6:16-17; Luuka 11:42 18:13 Cherem. 31:19; Luuka 5:32; 23:48

18:14 Mat. 23:12; Luuka 14:11; Yāāk. 4:6 18:17 Mat. 18:3 18:18 Luuka

10:25 † 18:20 Chuytaayeet 20:12-16; Kiruutēk 5:16-20 18:22 Mat. 8:21-22;

Luuka 12:33

24 Yu kakas :Yēesu wōlēē kāwēeto :chiichoo, kumwooy kule, “Wuuy sōo kule nee kucham :biiko choo boonto bāyitit Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

25 Nyumnyum mbo kubuntēē *:tembes koong'taab sin-taaniit kusiir kōōwut :chiito nyēē boonto bāyitit Kaab Yēyiin.”

26 Kumwooy :biiko chēē kikas ng'aleechaa kule, “Ara ng'oo, naas, :nyēē imuuchē /kiiraraach?”

27 Kukētyi :Yēesu bichoo kule, “Kiyēē mēēmuuchāktōōs ām wōlēē mii :biiko, kōōmuuchāktōōs ām wōlēē mii :Yēyiin.”

*Kiyēē nyōōru :biiko choo kaakurub Yēesu
(Mataayo 19:27-30; Māārko 10:28-31)*

28 Kuteebee :Bētērō Yēesu kule, “Kas kookeebakaakte :acheek tukuukyoo tukul ankeerubiing'?”

29 Kumwoochi :Yēesu kule, “! Kāāmwoowook, chii ake tukul nyēē kaakubakaakta kooriikyii, koorkēenyii, mbo ng'eetaabkaamet, kwaan āk kaamet nto lōkōkyii kubo yiisyēētaab Yēyiin,

30 mākōōkoochi :Yēyiin chēē chaang' raat kusiir choo kōboonto. Mākunyōōr mbo *soboontaab kibchuulyo ām kōōrēēt nyoo chōōnii.”

*Nyēbo sōmōk kung'āloolēē :Yēesu meenyii āk ng'eeteenyii
(Mataayo 20:17-19; Māārko 10:32-34)*

31 Kuwēeto :Yēesu rubiikyii choo ki taman āk āyēēng' komos ānkumwoochi kule, “! Kookas, kēēmiitēē kēēbēētii Yēerusālēēm. Yoo kakeeyit wōlooto, mākuyityiin man kuu wōloo kiki-ikung'oorta :wōōrkooyikaab Yēyiin kēny kurubta keey ākoo *Wēritaab Chii.

32 +/ Makeenam / ānkiiyokoochi biikaab Rooma chēē mākōōntosuur, kung'utyi,

33 kubirsēēt kulālchi ankubakach. Nto mii bēsyēētaab sōmōk, kung'eetee meet.”

34 Maneemuuch :rubiik kōōnkēt kiyēē kimii :Yēesu kung'āloolēē. Kiiyeelaat :ng'ālyoontēēt.

*Kiisooob :Yēesu cheebkoraatyaa
(Mataayo 20:29-34; Māārko 10:46-52)*

35 Yu kikiikuriik kuyit :icheek *kiriinkēētaab Yēērīkō, kun-yōōr cheebkoraatyanteet ake nyēē kisoomsē ām kēēlto komos.

36 Yu kakas :cheebkoraatyantaanaa bōlātēētaab biiko chēē chaang' chēē kikēēytooy, kumwooy kule, “Ng'oo :bichu mii kung'āloolootē ēē?”

37 /Kēēmwoochi kule Yēesu nyēbo Nāāsārēēt nyēē kimii kumurē yooto.

38 Kukuurchinē :chiichoo barak bakeenke kule, “Yēēsu, *Mōchōkōrēētaab Tāwuti, iriireenaa!”

39 Kōōburyoong'to :biiko chēē kimii taay kule kusiis. Nteenee kikuurchi barak miisin kule, “Mōchōkōrēētaab Tāwuti, ankiiriireenaa!”

40 Kōōyyo :Yēēsu ānkumwoochi biiko kule, “Ōrēētoonu baa chiichoo kuchō yu.” Yu /kakiyyit, kuteebē :Yēēsu kule,

41 “Imāchē āyēwuung' nee?” Kulē :chiichoo, “Mokoryoontēēt, āmāchē akaste.”

42 Kulēēnchi :Yēēsu, “/ Kāākiisoobiing', kuuyu 'kēētinyē kaakaaset. Kunyoo, ikaste.”

43 Kumwooyē :Yēēsu kuu nyooto, kukāstooy :chiichooto bakeenke ānkuwēeto key Yēēsu kusiltootē Yēyiin. Kisilto nkicheek :biiko tukul Yēyiin choo kikāsē ng'aleechaa.

19

Yēēsu ākoo Sakaayo

1 Kitas taay :Yēēsu āk rubiikyii ankuyit Yēērikō.

2 Kimii :chiito ake wōlooto nyēē / kikēēkuurēē Sakaayo. Ki kāāruruukiintēētaab *syuuruut nyēē wōō ānkiboonto bāyitit nyēē wōō miisin.

3 Kisyem :Sakaayo kule kukas Yēēsu, nteenee kimēēmuuchē, kuuyu ki chaang' :biiko, nto subak kibar :nwookinto.

4 Yu kakas kuu nyooto, kulabat taay ankuwokulaany mōkōywēēt ake sukukas Yēēsu nyēē karaam.

5 Yu kayit :Yēēsu yooto, kukas barak ānkumwooy kule, “Sakaayo, rēku baa areet akeenke, kuuyu āyēku ra toontēēng'uung'.”

6 Kukāsē :Sakaayo kuu nyooto, kurēku areet akeenke ānkuwēeto key Yēēsu ākoy kanyii nyēē kabaybayiit miisin.

7 Nteenee mānāāng'ērēkyi :biiko alake ng'aleechaa. Ki-ing'unyng'uunyiis kule, “Nto yu kāruutoochi :Yēēsu chii nyēē tīnyē ng'ōōki kuu nyi?”

8 / Kēēmii / kyoomiisyē, kōōyyo :Sakaayo ānkumwooy kule, “Mokoryoontēēt, +māānēmu kisiincheetaab beesaanikyuu ānkāākoochi bānoonik. Nto yēē ākoo mii :chii nyēē kyāānēmunēē cheechii chēē chaang' kusiir chēē /kikēēmāchēē āruruchootē syuuruut, +māāyookyi kunyil ang'wan ām choo kyaa-am.”

9 Kumwooy :Yēēsu kule, “/ Kaakiiraraach ra kayi, kuuyu kēēkoosēē key :chiichi Yēyiin kuu Abraam.

10 Kyāāchōōnii :anii, *Wēritaab Chii, chāāchēēng'ootē ānku chāārāroochootē biiko chēē kiikubootyō.”

*Iyēyiisyēē nyēē karaam kiyēē /kākēēkōōning'
(Mataayo 25:14-30)*

11 Kibērē :biiko chēē chaang' tōōs mā kubāytooyiis :Yēēsu yoo kayit Yēerusālēm. Nteenee mēēbērē kimii wokuyēyāktōōs kuu wōloo kiisōōtitooy :icheek. Nto kumii :Yēēsu tākōōmuunyē, kumwoochi biiko kule,

12 “Kimii :mokoryoontēēt ake nyēē kimāchē kuwo kōōrēēt ake nyēē kilōō, /bokēēng'oobchi kāāmuukēyewēēkaab bāytooyiisyēēt sichokubayta kōōrēēnyii.

13 Kumānāāwo, kukuur motwoorikyii taman ānkōōkoochinoot chii ake tukul beesaanik chēē tēē chēbo ake. Kimwoochi chii kuyēyiisyēē laatit nyeenyii kubās keey ākoy bēsyēēt nyēē kēēyēēwunēē :inee.

14 Nteenee kitay :biikyii. / Kikiyookto biiko alak wokumwaayta kule māmāchē :icheek bāytooyiintonoo.

15 Yu kēēyēēw :chiichoo ām ruutooy /kukaakeeng'aab kuyēk bāytooyiintēēt, kukuur motwoorikyii taman choo kiikoochinootē beesaanik chokōōboor :chii ake tukul laatit nyeenyii nyēē kiikunyōōr.

16 Kumwooy :nyēbo taay kule kibās keey :cheechii kunyil taman.

17 Kulēēnchi nyoo :bāytooyiintēēt, 'Kuu yoo kwēēriib tuku-uchoo kō ng'eri nyēē karaam, +maayeyiing' ibayte kiri-inkōōsyēk taman.'

18 Kumwooy :nyēbo āyēēng' kule, 'Mokoryoontēēt, kookun-yil :cheechuu muut.'

19 / Kēēmwoochi nyoo kule, '+Meebayte :inyiing' kiriinkōōsyēk muut.'

20 Kookeer :ake kumwoochi bāytooyiintonoo kule, 'Beesaanikuuk :chu. Kyaaratee ankeet ankaakonor nyēē māmii :kiy nyēē kitwa.

21 Kyaakas kule iwuuy 'ankiicham ibirtooy biich ikēsē kiyēē kimēēchoonē ānkiiruruuchēē wōlēē mānēēyis.'

22 Yooto, kulē :bāytooyiintēēt, 'Imiyaat. Kubaring' :ng'aleekuuk nkityō. Yoo ākoo inkētē :inyiing' kule āwuuy :anii ankyaacham ābirtooy biich ākēsē kiyēē kimāāchoonē ānkāāruruuchēē wōlēē mānāyis ii,

23 kwaaming' :nee simeekonoree beesaanikyuu lēnkuut sukubāsu keey? Nto 'kiiyey kuu nyooto, nto kākchāānyōōru beesaanichaa kukāākutāsyi keey :kiy barak.'

24 Kuweech keey :bāytooyiintonoo ānkumwoochi motwoorik alak kule, 'Ōnēmuneē nyi beesaanichaa ānkōōkoochi chiito nyoo kōtāsyi keey :cheechii miisin kusiir chēbo chuut tukul.'

25 Nteenee kimwooy :choo kule, 'Mokoryoontēet, ntēē chaang' :chēē boonto :nyoo, bo nee /kēētāsyi alak?'

26 Kumwoochi :bāytooyiintonoo kule, 'Kātāwuu nyooto sinee, nteenee chiito nyoo kāyēyiisyēē kiyēē /kāikiioochi, /kēētāsyinē ake, nto nyoo māyēyiisyēē, /kiinēmuneē mbo nyooto kāboonto.

27 Nteenee kurubta keey ākoo buunichoo kāākuwēēkyoo keey, ōkwēru choo ankuboobakach ākāsē.' "

*/Kikeetorooch Yēesu ām Yēerusālēm kuu Bāytooyiin
(Mataayo 21:1-11; Māārkkō 11:1-11; Yoowaana 12:12-19)*

28 Yu kāyyēekunēē, kutas taay :Yēesu āk baanaa. Kimiitē :Yēesu taay kutēē yooto tukul kutākyinē keey Yēerusālēm. Nto yityo bokurwoowunēē Beetannyyaa.

29 Yu kāng'ēētyēē Beetannyyaa, kuba nto yu kēē-āyēēchēē keey Beetfaaka ām yēē kibo Lekemeetaab *Musēytuuniinēk, kumwoochi :Yēesu rubiikyii āyēēng' kule,

30 "Obe ākoy saang'iin. Yoo kooyit yooto, +mōōnyōōru sikiryō nyēē tāku siirwaak kurataat amanaakesen chii bēsyēet ake. Otyaach ānkōōkwēruwo.

31 Nto yoo kateebeenaak :chii kule ōtyoogyinē nee sikiryēet, ōlēēnchi 'Māchē :Mokoryoontēet.' "

32 Kiba :rubiichoo ānkubokunyōōr sikiryoonoo kuu wōloo kimwooytoochinē :Yēesu.

33 Kumii kōōtyoochē, kuteebee :biikaab sikiryēet kule, "Ōtyoogyinē nee sikiryoonoo?"

34 Kukētyi :rubiichoo bichoo kule, "Māchē :Mokoryoontēet."

35 Kukwaanta sikiryoonoo ākoy yoo kimii :Yēesu. Kuyitu, kōōrēēku sirookwaa chēē kikiiliiktēē keey ānkwoolyāktēē bataytaab sikiryēet sukutēbēē :Yēesu.

36 Kumii :Yēesu kuwēētii, kōōrēēkunoot :biiko alake sirookwaa chēē kikiiliiktēē keey ānkōōyitoot kēēltaab too.

37 Yu kayit :icheek yēē kyoobuksēē :kēēlto ām Lekemeetaab *Musēytuuniinēk, kutoow :biiko kusilto Yēyiin ām ng'erekweek. Kityēēnootē yooto :tukul kubo tukuuk chēbo kwōng'uut chēē kiikuyeyaan :Yēesu.

38 Kikuurchinootē :bichoo barak kumwooyē kule, "Ibēruuroot :Bāytooyiintēet nyi chōōnii
ām kaayneetaab Yēyiin.

Chōōnēē :tāloosyēet kibkōōnkōy.

Wōō :Yēyiin, lēyyē.”

39 Nteenee kimwoochi *:Farisaayeek alake chēē kimii yooto Yēesu kule, “Kāānēētiintēēt, ānkiiburyoong'tē bichukuuk kumātākumwooy ng'aleechu.”

40 Kukētyi :Yēesu Farisaayeechaa kule, “Kāāmwoowook, yoo kāsiisyo :bichu, kung'aloolē :rwoontōōk.”

Kiriiree :Yēesu biikaab Yēērusālēēm

41 Yu kātōobēn Yēērusālēēm, kuriiree biikaab kiriinkoonoto kut kutēy :lōōkik.

42 Kimwooyē kule, “Ābērē nto ōnkētē kiyēē māchāktōōs oyey sōōnyōōru tāloosyēēt. Nteenee ōmiitē mēēnān.

43 Mii :bēsyēēt nyēē mākusēētyook :buunik ānkōōkwēnkweēnook nyēē māmii wōlēē ōchiirtēē.

44 +/Mākiimukuus kiriinkooni āk biikyii tukul nyēē māng'ētu mbo :rwaa kukeekemeer keey ake, kuuyu kyoomoonte bārooyinto nyēē kikiikukōōnook :Yēyiin.”

Nyēbo āyēēng' kukwētēē :Yēesu biiko biiwuutaab Kōōtaab Yēyiin

(Mataayo 21:12-17; Māārko 11:15-19)

45 Yu kayit :Yēesu Yēērusālēēm, kōōwut biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin ānkutoow kukwet biiko chēē kimii kwooltooy tukuuk-waa ām yooto,

46 kumwoochinē kule, “Mwooyē :Yēyiin ām siruutēk kule, 'Bo :kanyuu saayeet,' nteenee kyooweek :akweek kuyēk kēbēnyoo wōlēē wunyēē keey :sāsiik.”

Kiyēbchi yūt :biiko chēē chaang' Yēesu

47 Kiinēētiisyē :Yēesu kwaak ām *Kōōtaab Yēyiin ām bēsyōōsyēk chēē ng'eri chēē kimii kukwoonii. Kimii :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāānēētikaab kiruutēk ākoo kāāntōōyik alak kuchēēng'ē kule kubakach Yēesu.

48 Nteenee kimēēmuuchē kuuyu kiwoolchinē Yēesu :biiko chēē chaang' kwaak chēē kibokuyēbchinē yūt ng'aleekyii.

20

Kāāntōōyikaab Yuutayeeek chēē ki kāwōōt

(Mataayo 21:23-27; Māārko 11:27-33)

1 Nto mii bēsyēēt ake, kumii :Yēesu kōōnēētiisyē ānkwoomchinē biiko lōkōōywēk chēē kāroomēch ām biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin, kukwoonchi :mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch, kāānēētikaab kiruutēk ākoo booyik.

² Kuteebēe :bichooto Yēesu kule, “Mwoowēēch, baa, ng'oo :nyēē kikōōniing' kāāmuukēywēēk iyey ng'aleechu?”

³ Kuwālchi :Yēesu kule, “Kany ateebeenaak :nkaniitēēbuutyēēt. Ōmwoowo, baa,

⁴ yoo kiibātisāniisyē :Yoowaana, kikwoonēē :kāāmuukēywēēkyii wōlēē mii :Yēyiin, nto wōlēē mii :biiko?”

⁵ Yooto kuteebēe key :bichoo kule, “Yoo kakeemwaay kule kikwoonēē :kāāmuukēywēēkyii wōlēē mii :Yēyiin, makuteebēe-neech kule ām nee simākiiyēnchi.

⁶ Nto yoo kakeemwaay kule kikwoonēē wōlēē mii :biiko, makuwiireeneech :bichu tēē chu rwoontōōk kēēbēku, kuyuy kiikōōyēnchi :icheek kule ki *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin :Yoowaana.”

⁷ Yooto kulēēnchi Yēesu, “-Mākiinkētē.”

⁸ Kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “-Māāmwoowook :nkaniichiichēē kikōōnoo kāāmuukēywēēk ayey ng'aleechu.”

Kiisyoor :Yēesu miyootyēētaab kāāntōōyikaab Yuutayeeek (Mataayo 21:33-46; Māārko 12:1-12)

⁹⁻¹⁰ Kutas taay :Yēesu kumwoochi biiko kule, “King'eet :chito ake kuchaan *musābiibuunēk mbareenyii. Yu kaakuchaan, kukāsyiin āk biiko alak kule kuyēytoochi inee mbaraanaa sukubchēchiin āmiik kōōyyiin yoo kāruryo. Nto mii yoo, kuruuto kuyēk kēny. Yu kāwokururyo :āmiik, kōōyookto :chichoo kibo mbareet motwooriintēēnyii akeenke wokuyibchi kereeryaanteet nyēē ki nyeenyii. Yu kayit :motwooriintoonoo wōlooto kibo mbareen, kubir :bichoo /kikiikoochinē kuyeyta mbaraanaa ankukwet āmā kiy.

¹¹ Kōōyookto subak :chiichoo motwooriintēēt ake. /Kēēbir nkinee nyoo /kiintosuur /ankeekwet āmā kiy.

¹² Kōōyookto subak ake nyēbo sōmōk. /Kēēbir nyoo, /kikōōtēn /ānkiichuutoot ākoy tuuyta saang'.

¹³ Koosoot :chiitaab mbareet ānkulē, ‘Saayey nee?’ Nto mii yoo, kulē, ‘Mii :kiyēē +maayey. +Māāyooktē wērinyuu nyi āchāmē. Tōōs imuuchē kooywey ra nyiitēnyi.’ Kōōyookto.

¹⁴ Kuyitē :lakwanaa wōlooto, kukuur key :bichooto kule, ‘Murēchu, ong'nyi :lakwataab murooniito! Okany keebakach sukuyēk :mbaraani nyēēnyoo.’

¹⁵ Yooto, kunam :bichoo wēēroo ānkukwēryoot kuwo tuuyta saang' ankubakach.

Kunyoo ii, yoo koosoot :akweek chokuyēchinē nee :chiitaab mbareet bichoo?

¹⁶ Okany āmwoowook, machokubakach bichooto tukul ānkōōkoochi biiko alak kuriibchi mbaraanaata.” Yu kāmwooy

:Yēesu kuu nyooto, kumwoochi :bichoo kule, “Bērē nto māyēyākiis :ng’ala chēē wuu choo.”

17 Kōōrōōtoot :Yēesu ānkumwoochi kule, “Ibooru nee :sirutēkaab Yēyiin ām yoo /kikeesir kule,

‘Tolochta nyoo kitāyē :biiko

nyēē kōōkuyēk tiyēywoontēētaab kōōto.’†

18 Chii ake tukul nyēē karyaach rwaantaanaa, +/makeetirtir. Nto nyoo kāluulchi :rwaantaanaata, kuruurumē.”

19 Yu kakas :kāānēētikaab kiruutēk ākoo mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch ng’aleechaa kimwooyē :Yēesu, kōōnkēt kule kimii buch :Yēesu kukwērē ng’aleechaa liimō, nteenee king’ālōolēē icheek. Kukwaany keey :moo bichooto ankumach kule kumam Yēesu, nteenee kinyōkōriitu, kuuyu ki chaang’ :biiko yooto.

*Kibokutech :kāāntōōyik alake Yēesu sukunam
(Mataayo 22:15-22; Māārko 12:13-17)*

20 Kiiyookto :bichoo yōōtiik kuba wōloo kimii :Yēesu, wokuyey keey kule churtootiin. Kimāchē kunyōōr ng’ālyoo nyēē keechiwiit :inee sukunam ānkōōyokoochi bāytooyiisyēētaab Rooma.

21 Kikwēeskwēēsānchi :yōōtiichoo Yēesu kule, “Kāānēētiintēt, kiinkētē kule imwooyē manta, iyibē biiko tukul kwooyēēch ānkiinētē biiko kōōnkēt kiyēē māchē :Yēyiin ām kēēlto nyēbo man.

22 Mwoowēēch baa ng’ālyoontooni: Karaam kēēkwēchinē bāytooyiintēētaab Rooma *syuuruut nto miyaat?”

23 Yooto kōōnkēt :Yēesu kule kimii :bichoo kutēchē inee. Kumwoochi kule,

24 “Oboorwoo baa beesyaanteet.” Kuteebē yōōtiichoo kule, “Bo ng’oo :mēti āk kaaynaani mii beesyaantaani?”

25 Kulē :bichoo, “Bo bāytooyiintētē nyēē wōō nyēbo Rooma.” Kumwoochi :Yēesu kule, “Ōkoochi bāytooyiintonoo kiinyii, nto Yēyiin, ōkoochi nyeenyii.”

26 Kinam kuut bichoo :kiyēē kimwooy :Yēesu. Kunyoo, kuboty :wōlēē makunamta Yēesu kukāsē :biiko.

Ng’eteetaab meet

(Mataayo 22:23-33; Māārko 12:18-27)

27 Nto mii yoo, kukwoonchi subak Yēesu :biiko alake chēē /kikēēkuurēē *Satukaayeeek. Kiiyēnchinē :bichoo kule yoo kaakume :chiito, kaakume kutukul nyēē mēēbērē wokung’ēētēē meet bēsyēēt ake.

Kimwoochi :bichoo Yēesu

† 20:17 Tyēēn. 118:22 20:18 Isa. 8:14; Tān. 2:34-35, 44-45; 1Bēt. 2:8 20:19 Luuka 19:48 20:20 Luuka 11:53-54 20:25 Room. 13:7 20:27 Mat. 3:7; 16:1, 6, 11-12; 22:23; Yēyuut. 4:1-2; 5:17; 23:6-8

28 kule, “Kāānēētiintēēt, kisirweech *:Muusa kiruutyēēt nyēē mwooyē kule yoo kame :chiito āmānāāsikiyiin leekwa ākoo koorkēēnyii, kōōntiiyē :ng'eetaabkaamet koorkoonoo, sukusikiyi nyiin lēēkōōk chēē sukuroobta kōōnyii.

29 Kimii :chiito ake kēny nyēē kiboonto wērikyii tisab. Yu kāwokuwōōyit :kibooreetyeet, kukēēsyō. Nto mii yoo, kumēēchi keey nyēē mānāāsikiyi :koorkoonoo leekwa.

30 Kōōntiiyiis :wēēriit nyēē kirubu nyoo kimēē. Kōōbuurchiin :nkinee ākoo koorkoonoo ankume āmānāāsikiyiin āk koorkoonoo leekwa.

31 Kookeer :wēēriit nyēbo sōmōk. Kōōbuurto keey :nyoo nkinee koorkoonoo ankume :nkinee āmā leekwa. Kiyeyakay kuu nyooto kut kubēk :wērichoo tukul āmā lēēkōōy.

32 Nto mii lētuunoo, kume :nkinee koorkoonoo.

33 Kunyoo, imwoowēch: Booyiitu ng'oo :koorkoonoo kōōyyiin kāng'lēētyēē :bichooto tukul meet.”

34 Kukētyi :Yēēsu bichoo kule, “Ng'ētēē :kāāmutiisyēēt kōōrooni.

35 Yoo / kaakiing'eetee chii meet ānkuwo Kaab Yēyiin, mēēbērē tākōōmutiisyē nto /tābokiimutē subak,

36 kuuyu māmēē subak. Makukerkeyiitu malayikaanik ānku lōkōkaab Yēyiin kuuyu kookoong'eetee :Yēyiin meet.

37 Nto kurubta keey ākoo ng'eeteetaab meet, kiichuurta *:Muusa ām sōntiinoō kilāyē yoo kimwooyē kule, 'Yēyiintēetaab *Abraam, Isaka ākoo Yāākōbō.'

38 Yoo /kakeemwa kule bo :Yēyiin anum, kōōbooru :yooto kule tākusoboot :chiichooto ānkoo kikiikume kēny. Kunyoo, kurubta keey ākoo Yēyiin, sobchootiin :biiko tukul ānkoo mbo choo kiikubēk.”

39 Kulē :kāānēētikaab kiruutēk alake, “Kēēkētu nyēē karaam, kāānēētiintēēt.”

40 Manaatakukany :biiko kuteebaatee Yēēsu subak ng'al alak kutēchē.

Ng'oo :Kāārārookiintēēt?

(Mataayo 22:41-46; Māārko 12:35-37)

41 Nto mii yoo, kuteebēē :Yēēsu bichooto kikwiilē inee kule, “Ām nee yu /kēēmwooyē kule chōōnēē *:Kāārārookiintēēt kōōtaab *Tāwuti?

42 Yoo wuu nyooto ii, kwaam :nee sukusir :Tāwuti ām ki-taabuutaab Tyēēnwookik kule,

'Kimwoochi :Yēyiin Mokoryoontēēnyuu kule:

'Itēbunēē āwunyuu nyēbo taay

43 kēēbāytooyiisyē tukwaay

ānku +maawaang'te buunikuuk.'

44 Kunyi, yoo kuurē :Tāwuti Kāārārookiintēēt kule 'Mokoryoontēenyuu' ii, kōōmuchāktōōs kule nee kuyēk muchōkōrēenyii?"

*Kiiburyoong'to :Yēesu kiblembechiis
(Mataayo 23:1-12; Māārkō 12:38-40)*

45 Kumii tākuyēbchinē yiit :biiko kiyēē kimii :Yēesu kumwooyē, kuwēēkyi keye :Yēesu rubiikyii ānkumwoochi kule,

46 "Ōriibēē keye kāānēētichoo bo kiruutēk, -amoorub ātēbuutēkwaa. Kicham :bichu kōōloochē sirooy chēē yoo / kakeekas, /simkiinkētē kule icheek kiirwookik. Kicham mbo subak kubēēsyētootēē wōlēē chaang' :biich /sikiisubooyootē nyēē /kākēēkoonyit. Kicham subak kulēkwelē ng'ēchērōōk choo bo taay ām kooriikaab saayeeet ānkōōmoymooyē mbo ng'ēchērōōk chēbo taay ām kaab saakwa ake tukul.

47 Lātunootē mbo koor chēē musuuk sukuyibēē tukuukwaa. Sooyē miisin kuyēyē keye kule churtootiin. Biich chēē wuu chuutēchu chēē mākuyēchi :Yēyiin ng'al chēē bichiyyēch kusiir choolwookiin ake tukul."

21

Ng'oo nyēē kiinēm chēē chaang'?
(Māārkō 12:41-44)

1 Kutākumii :Yēesu *Kōōtaab Yēyiin, kukas wōlēē kiikoochin-tooy :biiko chēē ki mokorēēn beesaanik loolēēt nyēē /kikiiru-ruukyinē beesaanik kubo yiisyēētaab Yēyiin.

2 Yooto, kuchō :cheebyoosya nyēē ki musuk anki banan. Kibār :nyoo beesaanikyii chēē ki ng'ēri.

3 Kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, "!"Kāāmwoowook, chee-byoosyaani musuk :nyēē kēēnēm beesaanik laatit nyēē wōō kusiir chuut tukul.

4 Kāng'ōmōrunēē :bichoo mokorēēn laatit nyoo kēēkooytooy wōlēē bo chēē boonto, nteenee kābār :cheebyoosyaanaa loolēenyii tukul."

*+/Mākiiturbuub Kōōtaab Yēyiin
(Mataayo 24:1-2; Māārkō 13:1-2)*

5 Yooto, kutoow :rubiik kung'alaalee *Kōōtaab Yēyiin. Kimwooyē kule, "Kārorānēch nyēē tyaa :rwoontōōchu /kikee-teechee Kōyi bo Yēyiin! Kārorānēch mbo nkicheek nyēē tyaa :tukuuk chu /kikēēkōōnu /kiikaraaranee kōyi!" Nteenee kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule,

6 "Mii :bēsyēēt nyēē +/mākiiturbuub tukuuchu ōchōrōkyinē. +/Mākiiturbuub nyēē māmii :rwaa mbo akeenke nyēē ng'ētu kukeekemeer keye ake."

Nyāliluutēk āk wusiisyēēt

(Mataayo 24:3-14; Māārko 13:3-13)

⁷ Yooto, kuteebee :rubiik Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, yēyāktōōs āyu :ng'ālyoontoonoo ānkumākōōboor :nee?”

⁸ Kukētyi :Yēesu kule, “Ōriib keey -/ makiiberbeeraak. Choong'ēch :biiko chēē makukwaanaat ankuyey keey :ake tukul kule inee ku kāārārōokiintēēt. Mākumwoowook :alake kule, 'Kaakuriik :Mokoryoontēēt.' Yoo kāmwooy, -mōōyēnchi.

⁹ +Mookas kubārē keey :biiko ām kōōrēēt ānkukwiilē :alake bāytooyiisyēēetaab kōōrēēng'waa, nteenee -mōōmuuyē. Māsimumuyitu :tabantaab kōōrēēt ānkoo kāyēyākiis :tukuuchoo.

¹⁰ Mākubooryo :bōrōryēēt ake āk ake, kubooryo :kōōrēēt ake āk ake.

¹¹ Mākutookunootēē :kibring'ring'nyēēt kōōrēēt. Mākutookunootēē :kēmēwuut nyēē wōō komoswookik chēē chaang' ām kōōrēēt ānkukwaanaat :bōōrwoonik chēē miyootēch. Mākutook :tukun ām wōliin bo barak chēē -/ mākyoomu.

¹² Nto kumānāāyēyāktōōs :ng'aleechaa tukul, +/ mākēēwusook /ānkiiyyoong'tēēnook kōōk ām kooriikaab saayēt /ankeerataak kubo anii. Nto subak, +/ mākiiyyoong'tēēnook taayēetaab bāytooyik kubo anii.

¹³ Bārooyinto :nyooto nyēē +mōōmwoochinēē bichooto kiyēē ōyēnchinē.

¹⁴ Kunyoo, -mookany kwaamaak mēt kule bōōmwooyē nee ām kōōk nyēē ōyēētēē keey.

¹⁵ +Māāboorwook :anii kiyēē bōōmwooyē nyēē mākooy kukētwook :chii ng'ālyoo.

¹⁶ Makuchaamtaak :sikiikwook, tuubchōōsyēkwook, tilyōōnuutēkwook ākoo chōōrōōnuutēkwook /keenam alak ām akweek /ankeerat, nto alak /keebakach.

¹⁷ Mākuwēchook :biiko kuuyu ōyēnwōo

¹⁸ nteenee -mā-āstook :Yēyiin mbo kisich!

¹⁹ Yoo kōōmuytoochi ng'aleechaa, +mōōnyōōru soboonto nyēbo man ām lētuunoo.”

Wōlēē +/makiiserweetita Yēērusālēēm

(Mataayo 24:15-24; Māārko 13:14-20)

²⁰ Kimwoochi :Yēesu subak kule, “Yoo ōkāse kōōkwēnkwēēnē :buunik Yēērusālēēm, ōnkēt kule kaakuriik :bēsyēēt nyēē sērwētēē :Yēērusālēēm.

²¹ Māchāktōōs :biikaab Yuuteeya kumwēchi lekem ānkumwēy :nkicheek choo mii Yēērusālēēm. Nto choo kanyoorta :ng'aleechu saang', kumeeyey kiriing'.

²² Kuu wōloo mwooytooy :siruutēk, ku bēsyōōsyēchuutēchu :chēē mākōōng'woonchinēē :Yēyiin biiko choo kiikuchoolwookēn.

²³ Lēyyē, mākuwuuyiityi bēsyōōsyēchooto sōō kule nee kooruuk choo kōōyootiin āk choo irēēriisyē! Mākuchō :wuuyinto nyēē wōō kōōrēēt ānku mākōōng'woonchi :Yēyiin biiko choo mārübē ng'aleekyii.

²⁴ +/Makeebakach alak /ankeenam alak bokuyēkunoot motwoor ām kōōrōōsyēk tukul. Mākuminy :bōrōryōōsyēk alake Yēerusālēēm ākoy yēē bēkunēē :bēsyōōsyēkwaa.”

Kiyēē ibooru chōōnēētaab Yēēsu

(Mataayo 24:29-31; Māārko 13:24-27)

²⁵ Kimwoochi subak :Yēēsu rubiikyii kule, “+/Makeekasee mēyintaab kōōrēēt wōlēē mākōōbuurto :asiista, araawēt āk kookeelik. Mākumuuyo :biiko ām kōōrēēt ānkuboty :tonkoy kule tākyinē keey ānō, kumwēyēē kaaruumeetaab bēēkaab araarayta.

²⁶ Mākōōtimtiimākoy :wōliin bo barak ānkumuuyo :biiko chēē chaang' kubo kiyēē mii wokuyēyāktōōs ām kōōrēēt, kut wuu nyēē mākubēk.

²⁷ Yooto, makukas :biiko āyēēwu :anii, *Wēritaab Chii, ām boolteet ām kāāmuukēywēēk āk lēbkēyyēētaab Yēyiin.

²⁸ Yoo ōkāsē kutoowu keey :tukuuchoo tukul, ōng'erēkiisyē, kuuyu, ōmiitē bōōbēētii kōōrēēt nyēē lēēl.”

Bēsyēēt nyoo iyēēwu :Yēēsu

(Mataayo 24:32-36; Māārko 13:28-32)

²⁹ Yooto subak, kumwoochi :Yēēsu rubiikyii kule, “Māchē ōkāsēē *mutiiniit āk keetiik alak.

³⁰ Yoo inkātu :sokēēkaab keetiichoo, ōnkēt kule kaakuriik kumusēs.

³¹ Am kēēlto nyēē wuu nyooto, yoo ōkāsē kuyēyāktōōs :tukuuchoo, ōnkēt kule kaakuriik :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

³² !Kāāmwoowook, mābootōōs :biikyuu choo kyaakwey ānkoo kāyēyākiis :tukuuchoo tukul.

³³ Mākubot :barak āk ng'wēny, nteenee mābotē :ng'ālyoontēnyuu.”

Ōriib keey

³⁴ Kitas taay :Yēēsu kumwoochi rubiikyii kule, “Ōriib keey! -Mookany ānyōōrwook ōbēng'tēē sookwoonuutēk ōyyēēsyē. -Mookany mbo kōōbootook :kāāsōōtēywēēk chēbo wōlēē

+moonyoorte mokornoontiit. Yoo kooyey kuu nyotoo, makucheeraak :bēsyoonoo āyēēwunē.

³⁵ Makucheer :ng'aleechu biiko ām wōlto ake tukul.

³⁶ Māchē ōriibē keey kwaak. Ōsooyē sōōtitir ōbununēē ng'aleechaa soomuuch bōōyyoonyēē taayeetaab *Wēritaab Chii.”

Kiyēbchi yūit :biiko chēē chaang' Yēēsu ām Kōōtaab Yēyiin

³⁷ Kiinēētiisyē :Yēēsu ām *Kōōtaab Yēyiin yoo bo bēēt, nto mii kwēemooy wokuruchinē keey wōliin bo Lekemeetaab *Musēytuuniinēk.

³⁸ Kuyyēēchē :kōōrēēt, kōōyēyē Kōōtaab Yēyiin wokōōnēētiisyē. Kimustooy :nkicheek biiko chēē chaang' bokukāsē kiyēē kiinēētē :Yēēsu.

22

*Kicheeng' :buunikaab Yēēsu wōlēē makunamta
(Mataayo 26:1-5; Māārko 14:1-2)*

¹ Kikiikuriik :Saakweetaab mukaatiin chēē mākuutunootiin. Saakwaani ku *Saakweetaab Keeytaayeet.

² Kimii :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk kānēētikaab kirutēk kuchēēng'ē wōlēē makunamta Yēēsu /subokeebakach. Nteenee kinyōkōriitu kuuyu ki chaang' :biiko yooto.

*Kiinēm keey :Yuuta kuchaamta Yēēsu
(Mataayo 26:14-16; Māārko 14:10-11)*

³ Yooto, kutamar :Kibrōkōsyoontēēt Yuuta Iskaryoot nyoo ki akeenke ām rubiichoo ki taman āk āyēēng'.

⁴ Kiwo :Yuuta wōlēē kimii :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo biiko alak chēē ki wōōyēch chēē kiriibē Kōōtaab Yēyiin. Kiwokusat wōlēē +/makeenamta Yēēsu.

⁵ King'ērēkyi :bichoo Yuuta ānkuchāmchiin kule mākōōkoochi :icheek beesaanik, yoo kayey kuu nyotoo.

⁶ Kucham :Yuuta ng'aleechaa ankucheeng' bārooyinto nyēē /kiimuuchē /keenamee Yēēsu kumākāsē :biiko.

*/Kikeeyeyta kiyēē /kyoomē ām Saakweetaab Keeytaayeet
(Mataayo 26:17-19; Māārko 14:12-16)*

⁷ Nyēē mā tyaa, kuyit :bēsyeēt nyēē /kēyēēnyēē mēēnkitaab kōrōsēēkaab Saakweetaab mukaatiin chēē mākuutunootiin.

⁸ Kumwoochi :Yēēsu Bētērō ākoo Yoowaana kule, “Bōōyēytoowēēch saakweet kyaam.”

⁹ Kuteebē :icheek Yēēsu kule, “Imāchē bokeeyeytee ānō?”

10 Kukētyi :Yēesu kule, “Obe, nto yoo kōōwut Yēerusālēēm, +mōōtuuyēē chiito ake nyēē boontoonu tērēetaab bēēko. Orub chiichoo ākoy kōōto nyēē kēēwut.

11 Ōmwoochi chiitaab kayta kule, ‘Māchē :Mokoryoontēēt kisēēnkēetaab tāyēēk nyēē sukwaamee *Saakweetaab Keeytaayeet āk rubiikyii.’

12 Mākōōboorwook kisēēnkēēt nyēē wōō nyēē mii nyiin barak nyēē boonto tukuuk tukul. Yooto, oyeyte āmiik.”

13 Kiba :rubiichoo āyēēnku ānkubokunyōōr kiy ake tukul kuu wōloo kimwooytoochinē :Yēesu. Nto mii yoo, kuyeyta āmiik.

Āmiikaab lētuut

14 Yu kāākuchōbākoy kiy ake tukul, kuchōōnto keey :Yēesu *lēbkēēyik ānkwoomiis.

15 Kumwoochi :Yēesu lēbkēēyichoo kule, “Kyaamachaanu kule kyaam tukul āmiichu bo Keeytaayeet kumanaanyalil.

16 !Kāāmwoowook, -mēētāwāā-āmē saakweet ake subak nyēē wuu nyi ākoy bēsyēēt nyēē /kakiikeeree nyēē lēl nyēē biirē nyi ām Kaab Yēyiin.”

17 Kunam terekyeet nyēē kimii *:tifaayiik. Kubirchi Yēyiin kōōnkōy ānkumwoochi lēbkēēyik kule, “Ōmōōsootē tifaayiichu.

18 !Kāāmwoowook, -māwāāyyēē subak tifaayiin ākoy bēsyēēt nyoo +mawaayyee ām Kaab Yēyiin.”

Kitoow :Yēesu saakweet nyēē lēl

(Mataayo 26:26-39; Māārko 14:22-25; 1 Kōōriintēēk 11:23-25)

19 Kunam nkinee mukaatiit ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy. Kubetes ānkōōkoochinoot *lēbkēēyik kumwoochinē kule, “Bōōrnyuu :nyi nyēē / kāākēēkōōn kubo akweek. O-am sōōsōōtēēnoo.”

20 Yu kāākwoomiis kubēk, kunam terekyeet nyēē kimii :tifaayiik ānkumwooy kule, “*Kiirootyeet :nyi nyēē lēl kubununēē :korotiikyuu chēē +/makiitaata kubo akweek.”

Kiboor :Yēesu chiito nyēē kimii wokuchoomtooy

(Mataayo 26:20-24; Māārko 14:18-21; Yoowaana 13:21-30)

21 Kumwooy :Yēesu kule, “Ānkoo kēēmiitē kyoomiisyē :tukul, miitē :akeenke ām akweek wokuchoomtoo.

22 Makume *Wēritaab Chi kuu wōloo kiikusatita :Yēyiin, nteenee +/mākiing'woonchi chii nyoo kachaamta.”

23 Kuteebee keey :rubiik yooto kule, “Ara ng'oo ām acheek :nyēē mii wokuchoomtooy Yēesu?”

Ng'oo :nyēē wōō?

(Mataayo 20:25-28; Māārko 10:41-45)

24 Kutoow :rubiik kumooyo wōōyinto.

25 Kumwoochi :Yēesu kule, “Bāytooyik chēē mii kōōrooni kumāchē kōōboorchi biiko alak kule icheek :chēē bāytooyiisyē ānku icheek :chēē inkētē kuyēētyēēchi biiko alak kusiir chuut.

26 Māmāchāktōōs oyey :akweek kuu nyooto. Nteenee nyoo kāāntōōyiin ām akweek kuyib keyy ng'wēny, nto nyoo māchē kuyēk kāāntōōyiin kumāchāktōōs kuyēētyēēchinē chuut.

27 Ng'oo :nyēē wōō ām chiito nyoo āmiisyē āk nyoo bāyiisyē? Chiito nyēē wōō ku nyoo āmiisyē, nteenee āboontē keyy akweek āyēētyēēchook.

28 Kwōōmuytoochi :akweek tyēmuutēk chēē kōōkēēnyōōru.

29 Kuu yoo kiikukōōno :Baaba kāāmuukēywēēk ābāytooyiisyē, +māākōōnook :nkanii kāāmuukēywēēchoo.

30 +Mākiibuurtē keyy :tukul āk akweek ām Kaab Yēyiin kyoomiisyē ānkōōtiilchinē ng'aleek tukul chēbo mooyēetaab *Isrāyēēl.”

Kiiboor :Yēesu kule makutuuch keyy :Bētērō

(Mataayo 26:31-35; Māārko 14:27-31; Yoowaana 13:36-38)

31 Kumwoochi :Yēesu Bētērō kule, “Simōōni wē, Simōōni! / Kāākiikoochi Syeetaani kāāmuukēywēēk kutyemaak.

32 Nteenee kāāsoowuung' anii kumēēboot kaakaaseet. Yoo 'keeweekse ichōō wōlēē āmiitē, +mēētitiir rubiik chuut.”

33 Kumwoochi :Bētērō Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, kaachamte keyy :anii. Yoo kābo rātiisyō, /keerateech tukwaay, nto yoo kābo meet, kēēbēku :tukwaay.”

34 Kukētyi :Yēesu kule, “Bētērō, kāāmwoowuung', kutoombo kōōturkuuchē :kirkōōnkiit kwēēmowuuni +meetuuch keyy areet sōmōk.”

Ōchōb keyy, mii :wuuyinto kuchōōnii

35 Kumwoochi :Yēesu rubiikiyii kule, “Yoo kyāāyooktook obeetaate āmā beesyaa nto ku lool nto kwēyōōn, ara kibotwook :kiy ake tukul?” Kumwooy :rubiik kule, “Māmii :kiy nyēē kibotwēēch.”

36 Kumwoochi :Yēesu kule, “Nteenee raat, yoo boonto :chii beesaanikiyii nto loolēenyii, kunamaat. Nto nyoo mātinyē chōōkiit, kwaalta kābuutiinyii ankwaal nyeenyii.

37 Mākuyityiini :siruutēchu bo Yēyiin kurubta keyy āk anii ām yoo mwooyē kule, /Kikeetasta kibng'ōōkisiis.† Kuu wōloo /kikeesirta kurubta keyy āk anii, makuyeyakay kuu nyooto.”

38 Kumwooy :rubiik kule, “Mokoryoontēēt, nto chu chōōkiinēk āyēēng'.” Kumwoochi :Yēesu kule, “Kutēēniit choo!”

22:26 Luuka 9:46-48 22:26 Mat. 23:11 22:27 Yoowa. 13:4-5, 12-17 22:29
Luuka 12:32 22:30 Mat. 19:28 22:31 Āyub 1:6-12; 2:1-6; Luuka 22:3 22:32
Mat. 16:18; Luuka 22:62; 24:34 22:34 Māārko 14:30-31 22:34 Luuka 22:61
22:35 Luuka 9:3; 10:4 22:36 Mat. 10:34 † 22:37 Isa. 53:12

*Kiwokusaayee :Yēesu Ketesemaane
(Mataayo 26:36-46; Māārko 14:32-42)*

39 Nto mii yoo, kuchuwunee :Yēesu kōyooto kimii kwoomiisyēē āk rubiikyii ānkutākyi keey Lekemeetaab *Musēytuuniinēk kuu kwaak.

40 Kumii wōlooto, kumwoochi rubiikyii kule, “Māchāktōōs ōsooyē simōō-āsyi keey tyēmuutēk.”

41 Kung'eetee :Yēesu yēē kimii :rubiikyii ankoonaata yēē lōō kisich. Kukutuny ankusaay kule,

42 “Baaba, yoo ichāmē, inēmtoowoo nyalili. Nteenee kuyeyakay kuu wōloo imāktooy, āmēēbērē kuu wōloo āmāktooy anii.”

43 Yu keewaany :Yēesu kusaay kuu nyooto, kuchō *:malayi-keet ānkōōtitiir.

44 Kisaay subak nyēē ng'waa miisin kut kooyot. Kikerkeyi-itu :kiyootichaa korotiik chēē /kakiitaata.*

45 Kung'eetee :Yēesu yooto kāsōoyēē, ānkuwo yoo kimii :rubiik. Nteenee kinyōōr rubiichoo kuruuytōōs kubo chaasikaab ng'uusng'uusyēēt.

46 Kumwoochi :Yēesu rubiichooto kule, “Tōōruuytōōsii? Ōng'eētyē ankoosaay simōō-āsyi keey tyēmuutēk.”

/Kikeenam Yēesu nteenee kitay /kēēsār

(Mataayo 26:47-56; Māārko 14:43-50; Yoowaana 18:3-11)

47 Kutākumii :Yēesu kung'ālōolē, kuyit :Yuuta nyoo ki akeenke ām rubiikaab Yēesu taman āk āyēēng', kuboontoonu keey biiko chēē chaang'. Kuwo yēē kimii :Yēesu kumāchē kutorooch.

48 Kumwoochi :Yēesu kule, “Yuuta! Imāchē man ing'ōmtē *Wēritaab Chii ām toroocheet?”

49 Yu kakas :rubiik chuut kiyēē kimii wokuyēyāktōōs, kumwooy kule, “Mokoryoontēēt! Keeyebaayeb?”

50 /Kēēmwooyē kuu nyooto, kuchwēntooy :akeenke yiititaab taay nyēbo motwooriintēētaab kibkōrōs nyēē wōō.

51 Nteenee kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Ōbāroochi kuyey!” Yooto, kunam yiititaab chiichoo ānkukētyi yooto.

52 Bichoo kikwoontooy keey Yuuta ku mbo kibkōrōs chēē wōōyēch, booyik ākoo biiko alak chēē wōōyēch ām chēē kiri-ibē *Kōōtaab Yēyiin. Kumwoochi :Yēesu bichooto kule, “Ntēē sookwaante chōōkiinēk āk syaariinek? Ōbērē āntōōchinē :anii lukēēt nyēē māchē kuweech kōōrēt?”

22:39 Mat. 26:30; Luuka 21:37; Yoowa. 18:1-2 22:42 Mat. 6:10; Māārko 10:38;

Yoowa. 12:27-28 * 22:44 Kimāmiitē :kērēywēechu tukwaay siruutēk alak nteenee /kibokēētāsyinē lētuunoo. 22:46 Luuka 5:16

53 Ntēē kwāāmiitē :anii kwaak biiwuutaab Kōōtaab Yēyiin amoonamaa? Nteenee bēsyeēng'woong' :nyi ra āk kāāmuukēywēēkaab mēēnānēēt.”

Kituuch keyy :Bētērō

(Mataayo 26:57-58, 69-75; Māārko 14:53-54, 66-72; Yoowaana 18:12-18, 25-27)

54 / Keenam Yēesu yooto / ānkēēkwēryoot ākoy kaytaab *kibkōrōs nyēē wōō. Koonamaat :Bētērō Yēesu ākoy biiwuutaab kayaa.

55 Kikiikoolaay :riibiik maat kiyēng' ānkimii :biiko kuywēē maata. Kiwokuyu :nkinee Bētērō mayaata.

56 Nto bēre kukas :chēēbto ake nyēē kiyēyiisyē kayaata Bētērō kukataal :maata, kōōrōotoot ānkulē, “Ntēē kiboontootē keyy :chiichi Yēesu!”

57 Kutuuch keyy :Bētērō kule, “Chēē, -māānkētē chiichoo!”

58 Kukas :chiito ake subak Bētērō ānkumwooy kule, “Inying' :ake ām bichu.” Kumwooy :Bētērō kule, “Lēyyē, ābēērē keyy!”

59 Yu kakeeyta :asiista akeenke, kumwooy subak :chiito ake ām yooto kule, “Kubooyiit man, kiboontootē keyy :chiichi Yēesu, kuuyu sālū Kalilaaya.”

60 Kutuuch keyy :Bētērō kule, “Kubooyiit man, -māānkētē kiyēē imiitē imwooyē.” Kōōturkuuchē :kirkōōnkiit bakeenke.

61 Kuweech keyy :Yēesu ānkōōrōotoot Bētērō. Koosoot :Bētērō yoo kāmwoochinē :Yēesu kule, “Kutoombo kōōturkuuchē :kirkōōnkiit kwēēmowuuni +meetuuch keyy areet sōmōk.”

62 Kuchuyta :Bētērō saang' ānkuwokuriir nyēē kāng'woonchi miisin.

/Kikiintosuur Yēesu /ānkēēbir

(Mataayo 26:67-68; Māārko 14:65)

63 Kiintosuuroot Yēesu :biiko choo kimii kuriibootē ankoonyaliilaat.

64 Kiiyēēnē koonyek, ānkubirsēētē, sukutēēbootēē kule, “Mwoowu baa, ng'oo :nyi kābiring'?”

65 Kiinchōchēē mbo subak :bichooto Yēesu ng'aleek alak chēē chaang'.

Kumii :Yēesu taayeetaab kōōkwēēt nyēē wōō nyēbo Yuutayeeek
(Mataayo 26:59-66; Māārko 14:55-64; Yoowaana 18:19-24)

66 Yu yyēēchē :kōōrēēt, kikiikōōruruuch keyy :kōōkwēēt nyēē wōō nyēbo Yuutayeeek: Booyik, mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāānēētikaab kiruutēk. /Kikēēkwēryoot Yēesu ākoy kōōk.

67 Kumii kōōk, / keeteabee kule, “Inyiing’ man *Kāārārookiintēēt?” Nteenee kukētyi :Yēesu kule, “Ānkoo kāāmwoowook, mēēbērē +moochamte,

68 nto subak, yoo kaateebenaak :nkanii ng’alyoo, mēēbērē +mōōkētu.

69 Nteenee kung’eetee raat kuwo taay, +māwāābuurunēē :anii, *Wēritaab Chiī, āwutaab taay nyēbo Yēyiin kēēbāytooyiisyē :tukwaay.”

70 Kuteebēē :bichoo tukul kule, “Imāchē imwaay kule inyiing’ Lakwataab Yēyiin?” Kukētyi kule, “Wuu nyooto.”

71 Yu kāmwooy :Yēesu kuu nyooto, kōōruumchi :bichoo kule, “Nee ake :nyēē /tākēēmwoowēēch kurubta keey āk chiichi, ntēē kaakeekas kuchāmchiintōōs nkit.”

23

Kumii :Yēesu taayeetaab Bilaato

(Mataayo 27:1-2, 11-14; Māārko 15:1-5; Yoowaana 18:28-38)

1 Yooto, kung’eet :kōōkwoonooto tukul bo Yuutayeek ānkukwēryoot Yēesu ākoy Kaab *Bilaato.

2 Kumwoochi :bichooto Bilaato kule, “Kikēēnyōōru chiichi kutēwēchootē kāāsōōtēywēēkaab biikyoo kule kumākwēchi bāytooyiintēēt nyēbo Rooma *syuuruut. Kimwooytootē mbo subak kule inee ku kāārārookiintēēt nyēē māchē kubayta biikyoo.”

3 Kuteebēē :Bilaato Yēesu kule, “Inyiing’ :bāytooyiintēētaab Yuutayeek?” Kukētyi :Yēesu kule, “Wuu nyooto, sinee.”

4 Yu /kābokiikum Yēesu, kumwoochi :Bilaato mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk biiko chēē kimii yooto kule, “Ntēē -māākāsē lēēlis nyēē boonto :chiichi.”

5 Kōōwuruur :mbo kibkōrōs choo wōōyēch Bilaato kumwoochinē kule, “Inee :nyēē mii kutēwēchootē biiko ām kōōrēenyoo kumukuul kubuntēē kāānēētiisyēēnyii. Kitoowunēē ng’aleechaa Kalilaaya, neennyi kookuyit wōli.”

/Kikiirēkēērchi Yēesu Ērōōtē

6 Yu kakas :Bilaato ng’aleechaa, kumach kōōnkēt yoo kibo :Yēesu yēēmēētaab Kalilaaya.

7 Yu kāwokōōnkēt, kōōrēkēērchi Yēesu Ērōōtē nyoo kikiikuruutoon Yēērusālēm bēsyoōsyēchooto, kuuyu ki bāytooyiintēētaab Kalilaaya.

⁸ Bērē kukas :Ērōōtē Yēēsu, kung'erech miisin, kuuyu kikiikumachaan nyi kooy kule nto kas inee kuuyu /kikiikyaaamta Yēēsu miisin. Kimāchē kule nto yey :Yēēsu kiy nyēē /kiilātē.

⁹ Kuteebē :Ērōōtē Yēēsu ng'al chēē chaang', nteenee mānāāketyi :Yēēsu ng'alyoo.

¹⁰ Yooto, kung'eētyo :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāānēētikaab kiruutēk ānkumwoochi Ērōōtē kule, "So, ntēē kiikuyey :chiichi ng'aleek chēē miyootēch miisin!"

¹¹ Nto mii yoo, kuyēchi :Ērōōtē āk riibiikyii Yēēsu ng'al chēbo kāāntosuurāt ankoonyaliil. Kiilookyi sireet nyēē kibo bāytooyiisyēēt /ankeeketita kuwo wōlēē kimii :Bilaato.

¹² Kiyey :yooto kuchoomnyo :Ērōōtē āk Bilaato bēsyoonoo kusiir yu kibo taay yoo ki buunyoo :chii ām wōlēē mii :ake.

Kiisimchi :kāāntōōyikaab Yuutayeeek Bilaato kubakach Yēēsu (Mataayo 27:15-26; Māārkō 15:6-15; Yoowaana 18:39–19:16)

¹³ Kōōruruuch :Bilaato mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāāntōōyik āk biikaab yēēmēēt

¹⁴ ānkumwoochi kule, "Kōōkwērwoo chiichi ānkōōmwoowoo kule kōtēwēchootē biiko. Kāābērē ākuumu ām taayeeng'woong' ku -māākāsē lēēlis nyēē boonto,

¹⁵ āmānyōōr :nkinee Ērōōtē lēēlis ake tukul. Kayey :yooto kukēt wēēch. Nto subak, māmii :kiy nyēē kiikuyey sukōōsākyi /keebakach.

¹⁶ Kunyi, +/makeebas /ankeebakaakta kuwēēchi keey.*"

¹⁸ Kōōruumchi :biiko kule, "Iwaang'te chiichi ankiityaakte Baraaba."

¹⁹ Baraaba ku chii nyēē /kikiikeerat nyēē kimāchē kuweech kōōrēēt ānkikiikubākākiis.

²⁰ Kumwoochi :Bilaato subak bichoo kule, "Ntēē irooko /kiityaakta Yēēsu."

²¹ Nteenee kubōloobōl :biiko kule, "Obakach! Obakach!"

²² Kumwoochi :Bilaato bichoo nyēbo sōmōk kule, "Ara, koleel nee :chiichi? Māmisyinē /keebakach. Kunyi, +/makeebas /ankiityaakta."

²³ Nteenee kiwuruur :biiko Bilaato kukuurchinē barak kule, "Māchāktōōs /keebakach chiichi!" Kōōbēliis :kwiilateetaab bichoo

²⁴ ānkuyēchi kuu wōloo kāmāktooy.

²⁵ Kiityaakta Baraaba ankuchamta /bokeebakach Yēēsu.

/Kikēēkwērtoochi Yēēsu murtooywoontēēt /ānkiinchuruur (Mataayo 27:32-44; Māārkō 15:21-32; Yoowaana 19:17-27)

26 Yu /kikēēmii /kēēkwēryootē Yēēsu, /kēētuyēē chiito ake nyēē kimii kuwēētii Yēērusālēēm. /Kikēēkuurēē chiichoo Simōōni nyēē kibo kōōrēētaab Kurēēn. /Kēēnāmē nyoo /ānkēēkērchinē koong' kukalabaat murtooywoontoonoo kurubē Yēēsu lēt.

27 Kiinaamaat :biiko chēē chaang' kuboontootē keyy chēēbyōōsōōk chēē kyoomoonte mbuy kuriirēē Yēēsu.

28 Kuweech keyy :Yēēsu kukas chēēbyōōsōōchoo ānkulēēnchi, "Tibikaab Yēērusālēēm, -mooriireenaa, nteenee oriiree keyy āk lōkōkwook.

29 Mii kukwoonii :bēsyoōsyēk chēē mākuwooy :biiko kule, 'Mii nyēē karaam :koorko nyoo mānāāsich leekwa.'

30 Mākuwooyē :biiko yooto kule, 'Kaykay kuturbubchēēch :tulōōntōōk ānkutubēēch :lekemoosyek.' "

31 Kitas taay kumwooy kule, "Yoo imuuchē raat /kēēyēchi kēēti ataa ng'al chēē wuu chu ii, /bokeemwa nee nyēē yaa-maat?"

32 /Kikeebeeta nkicheek biiko alak āyēēng' chēē kirātootiin kubo ng'al chēē kiikuyey kule /bokeebakach ākoo Yēēsu.

33 Yu kayit yēēt ake yēē /kikēēkuurēē 'Rōkyēētaab Mēt,' /kēēkwērtoochi Yēēsu murtooywoontēēnyii. /Kikēēkwērtoochi ake tukul ām bichoo murtooywoontēēnyii /ānkiiyoong'tēē ake āwutaab taay /kiyyoong'tēē ake āwutaab kaataam, kōōkwēēnchi Yēēsu kwēēn.

34 Kimwooy :Yēēsu ām yooto kule, "Baaba, inyōōchi kaat bichu kuuyu -mēēnkētē kiyēē mii kuyēyē."

Kibar :riibiichoo *sēkēēryēēt yu kimāchē kubchēchiin sirookaab Yēēsu sukōōnkēt kule ng'oo :nyēē mākuuib sireet nkōnō.

35 Kiyyoong'iis yooto :biiko kukāsē kiyēē kimii kuyēyāktōōs. Kiinchuruursēt :kāāntōōyikaab Yuutayēēk Yēēsu kule, "Kiisobootē :chiichi biiko alak. Kany kōōsoob keyy naas yoo inee man *:Kāārārookiintēēt nyēē chōōnēē Kaab Yēyiin."

36 Kiinchuruur :nkicheek riibiik Yēēsu. Kikwaanta *tifaayiiik chēē tāytāyēch ānkōōyokoochi Yēēsu

37 ānkumwoochi kule, "Yoo inyiing', man, :bāytooyiintēētaab Yuutayēēk, isoob keyy, naas."

38 /Kikiikēēsirchi kiito ake ng'aleek chēē kiyey /sikiitiilchi Yēēsu meet chēē kimwooyē kule: BĀYTOOYIINTĒĒTAAB YUU-TAYEEK :NYI.

39 Kimwoochi Yēēsu :chiito akeenke ām bichoo āyēēng' choo kimii murtooywōōsyēkwaa kule, "Ikuurē keyy inyiing'

oob kule Kāārārookiintēēt? Iraraach keey ankiiraraacheech nkacheek!”

⁴⁰ Nteenee kōōburyoong'to :nyiin ake kule, “Yyōōch! -Mēēywēyē :inyiing' Yēyiin siimwooyē ng'al chēē wuu chu ānkēēmiitē kēēnyōōru āk chiichi ng'wooninto nyēē kerkeey?”

⁴¹ Misyēēch acheek kubo lēēlisto nyēē kēēboontē. Nteenee / kakyaam chiichi buch.”

⁴² Yooto, kumwoochi :chiichoo Yēēsu kule, “Isootaa, yoo 'kēēwut Kaab Yēyiin.”

⁴³ Kumwoochi :Yēēsu kule, “!Kāāmwoowuung', bokiibuurē ra āk inyiing' kibkōōnkōy.”†

Kime :Yēēsu

(Mataayo 27:45-56; Māārko 15:33-41; Yoowaana 19:28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ku āsiiswēk lo, kuker :kiito ake asiista kutuuyiit :kōōrēēt. Kiichuulyo :mēēnānoonoo ākoy āsiiswēk sokool. Kukērēērunēē keey :ankeet āyēēng' nyēē kirikimim nyēē / kikiyyēlēē Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin.

⁴⁶ Yooto kōōnchō :Yēēsu kule, “Baaba Yēyiin! Kāāyokoowuung' tāmirmiryēēnyuul!” Kōōtēryēēchē ng'aleechaa, kung'ētē ba-keenke!

⁴⁷ Kisilto kāāyyoong'iintēēt ake nyēbo lukēēt nyēē kimii yooto Yēyiin. Kimwooy kule, “Kubooyiit man, ākoo kochurtaat :chiichi ām taayeetaab Yēyiin.”

⁴⁸ King'woonchi biiko chēē kimii yooto yu kakas kiyēē kayeyakay. Yooto nanyuun kooyeey kaa nyēē kanamaat keey kwērēmētōōk.

⁴⁹ Kiyyoong'iis :chōōrōōnuutēkaab Yēēsu āk chēēbyōōsōōk alak chēē kikiikurubaan Yēēsu kung'eetee Kalilaaya, ku-toobēnē kiyēē kimii kuyēyāktōōs.

Wōlēē /kikeemuyta Yēēsu

(Mataayo 27:57-61; Māārko 15:42-47; Yoowaana 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Kimii :chiito ake nyēē / kikeēkuurēē Yōōsēēf nyēē kiminyē *kiriinkēētaab Arimataaya ām yēēmēētaab Yuuteeya. Kikiikunam ng'ālyoontēētaab Yēyiin miisin ānkimii kukānyoonu Bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Ki inee :akeenke ām kōōkwēēt nyēē wōō nyēbo Yuutayeek nteenee kimachamaat ng'aleekaab chuut ām kōōkwoonoo.

⁵² Kiwo :chiichoo Kaab *Bilaato wokusoom / kēēchāmchi wokōōnēm muustaab Yēēsu. Kuchāmchi :Bilaato.

⁵³ Wokōōrēēk muusyoontoonoo ankuratee ankeet ānkuwokōōkoochi kochonkeet ake. Kiiwōroot :kochonkaanaa /āmānāākiikoochi muusyoo bēsyēēt ake.

23:39 Luuka 2:11 † **23:43** Nto “!Kāāmwoowuung' ra, bokiibuurē āk inyiing' kibkōōnkōy.” **23:44-45** Mat. 24:29; 27:51 **23:46** Tyēēn. 31:5; Yēyuut. 7:59

23:47 Yēyuut. 3:14 **23:49** Luuka 8:2-3 **23:50-51** Luuka 2:25 **23:53** Luuka 19:30

⁵⁴ Ki bēsyēēt :nyooto nyēē kimii :Yuutayeek kuyēytēē keey kukātoow keey :bēsyēētaab *Sabaato.

⁵⁵ Kiinaam :chēēbyōōsōōchoo kikwoontooy keey Yēēsu ām Kalilaaya Yōōsēēf ākoy kochonkaanaa bokukas wōlēē / ki-keekonorta.

⁵⁶ Nto mii yoo, kooyeey ankubokuyeyta mwaanik chēē boong'u nyēē anyiny. Nteenee kiimuuny ām bēsyēētaab *Sabaato kuu wōlēē mwooytooy :mākuutēk.

24

King'eetee :Yēēsu meet

(Mataayo 28:1-8; Māārko 16:1-8; Yoowaana 20:1)

¹ Ām bēsyēētaab taayta, nyēē kirubē bēsyēētaab *Sabaato, kumusta :chēēbyōōsōōchoo kukēērīr :kōōrēēt ākoy kochonkaanaa / kīkēēkōnōrēē Yēēsu. Kibeeta mwaanichaa kiboong'u nyēē anyiny choo kikiikuyeyta.

² Kuyitē, kunyōōru /kāākēēwunukto rwaantaanaa /kīkīkeekeree kochonkeet.

³ Yu kēēwut kochong', kukas kule kimāmii :muustaab Moko-ryoontēēt Yēēsu.

⁴ Kutākōōlātē ām kiyēē kayeyakay, kutook :biiko alake āyēēnku chēē kēēyyoong'iis taayeeng'waa. Kikiilaach sirooy chēē kileelach kut kōōwirwiirtōōs.

⁵ Kimuuyo :chēēbyōōsōōchoo ankukas ng'wēny. Yooto, kumwoochi :bichoo kule, "Ām nee yu ōchēēng'ēē chii nyēē soboot *kāābkwoombiich?

⁶ Māmii wōli! Nteenee kaakung'eetee meet. Māchāktōōs ōsōōtē wōlēē kimwooytoowook yoo kitākumiitē Kalilaaya.

⁷ Kimwooy kule, '+/Mākiyokoochi *Wēritaab Chii biich chēē kibng'ōōkisiis chēē mākukwērtōochi *murtooywoontēēt. Nto mii bēsyēētaab sōmōk kung'eetee meet.' "

⁸ Kisēw :chēēbyōōsōōchoo.

⁹ Kooyeey :chēēbyōōsōōchoo wōloo kikwoonēē ānkubokwoomchi ng'aleechaa rubiik choo ki taman āk akeenke āk chuut alak.

¹⁰ Chēēbyōōsōōchoo ku Maaryaa nyēbo Maktaala, Choowaan, Maaryaa kaametiitaab Yāākōbō āk chēēbyōōsōōk alak chēē kiboontotē keey tukul.

¹¹ Kichweesta :rubiichoo chēēbyōōsōōchoo.

¹² Ānkoo kuwuu nyooto, king'eet :Bētērō ankulabat wōlooto kibo kochonkaanaa / kīkēēmuchinē Yēēsu. Kōōkōōyto āriit, nto bērē kulē, kukas sirookaab Yēēsu baateey āmāmii :bōōrto. Kooyeey :Bētērō kaa kōōlātōotē ām kiyēē kiyeyakay.

Kiiboorchi keye :Yēesu rubiik āyēēng' chēē kibēētii Emaawu (Māārko 16:12-13)

13 Kimii :rubiik alake āyēēnku chēbo Yēesu bēsyoonooto kubēētii saang'taab Emaawu. Kiyibē :lōōyinnyii āsiiswēk āyēēng' kuwēētēē :chiito Yēerusālēēm.

14 Kubēētii, kung'āloolootēē tukuuk tukul chēē kikiikuyēyākiis.

15 Kutākumii kwoomootē lōkōōy, kulumchi :Yēesu baang'waa ankutas taay :tukul

16 kumānēēnkēt :rubiik kule ki inee.

17 Kumwoochi :Yēesu kule, “Nee nyi ōng'āloolootēē ēē?” Kōōyyoong'iis ānkukās nyēē kāsāng'utiitu.

18 Kumwoochi :rubiintēt nyēē / kikēēkuurēē Kileeyoba Yēesu kule, “Imāchē imwoowēēch kule inying' baateey ām Yēerusālēēm nyēē -mēēnkētē kiyēē kookuyeyakay?”

19 Kuteebēe :Yēesu chiichoo kule, “Nee :nyēē kookuyeyakay?” Kulē, “Ng'ālyoo kurubta keye āk Yēesu nyēbo Nāāsārēēt. Ki *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin nyēē kiboonto kāāmuukēywēk ām wōlēē king'ālooltooy ānkuyēyē ng'al chēbo kwōng'uut ām taayeetaab Yēyiin āk biiko.

20 Kiiyokooyto :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāāntōōyikyoo / bokeebakach. / Kikēēkwērtoochi murtooywoontēt.

21 Kōkiimoong'tēē keye :acheek kule inee :nyēē +machokootyaakta biikaab *Isrāyēēl. Bēsyēētaab sōmōk :nyii ra kung'eetee kōyēyākiis :ng'aleechu.

22 Nto subak, kākōōnēēch :chēēbyōōsōōk alake kunameech :tonkoy. Kamusta ākoy kochong' wōloo /kikiitōōrē,

23 nteenee, mānāanyōōr bōōrnyii. Kāmwoowēēch kule kakas malayikaan alak chēē kāmwoochi icheck kule soboot :Yēesu.

24 Kaakuba :alake ām acheek wōlooto ānkubokunyōōr kuwuu nyooto.”

25 Kumwoochi :Yēesu bichooto kule, “Kyōōbuuswookēn sōō nyēē tyaa, ānku wuuyēch mētēwookwook kule nee! Ākoo mānōōyēnchi tukuuk tukul choo kiikumwooy *:wōōrkooyikaab Yēyiin.

26 -Mōōnkētē :akweek kule kimisyinē kunyalil *:Kāārārookiintēt ām tukuuchoo nto /kiitōōrōrē?”

27 Yooto, kōōbāng'boonkyi :Yēesu bichoo ām siruutēkaab Yēyiin kutoowunēē choo bo *Muusa ākoy chēbo wōōrkooyik tukul kurubta keye āk inee.

28 Yu makuyit saang'aa kibēētii, kuyey keye :Yēesu wuu nyēē kimāchē takutas taay āk baanaa.

29 Nteenee kiket :bichoo kule kōōbuurto keey :icheek, kuuyu, kikiikwiimēn :kōōrēt. Kucham :Yēesu kōōbuurto keey tukul.

30 Kumāchē kwoomiis, kunam :Yēesu mukaatiit ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy. Kubetes ānkōōkoochi bichooto.

31 Kusēw :bichoo kule ākoo ki Yēesu :nyooto. Kusēwu kuu nyooto, kubotē :Yēesu kule bil!

32 Kumwooy :bichooto kule, “Kākāākēēng'ērēkiisyē sōō nyēē tyaa, yoo kāmii :Yēesu kumwoowunoonwēēch ng'aleek kurubta keey āk kiyēē mwooyē :siruutēkaab Yēyiin.”

33 Kung'ēētyo :bichooto areet akeenke ankooyeey Yēērusālēm. Kibokunyōōr rubiichoo ki taman āk akeenke āk rubiik alak kumii yēēt akeenke.

34 / Kēēmwoochi bichooto tukwaay kule, “Kookung'eetee man :Mokoryoontēēt meet ānku kāākōōboorchi keey Simōōni.”

35 Kumwoochinē :bichooto kikwoonēē Emaawu chuut kiyēē kiyeyakay ām kēēltaab too āk subak wōlēē kiinkētito :icheek Yēesu, yu kāwokubetes mukaatiit.

Kichōōnchi :Yēesu rubiikyii ām bēsyooni kaakung'eetee meet (Māārko 16:14; Yoowaana 20:19-23)

36 Kutākumii :bichoo kwoomchinē chuut lōkōōywēchoo, kutookunēē :Yēesu kōyooto ānkumwoochi kule, “Ōnyōōru tāloosyēēt.”

37 Kimuuyo :bichoo, ānkubōōtoon kubērē tōōs āyiintēēt :nyooto.

38 Nteenee kumwoochi :Yēesu kule, “Ām nee yu kōōmuuyē ankooyiimaak mēt -moochamte kule anii :nyiitēnyi?”

39 Okas baa mbo āwunnyēkyuu āk kērēēnkōōk. Otabtab sookas, kuuyu, ōmiitē ōbērē tōōs anii ku āyiintēēt. Mātinyē :āyiintō bōōr.”

40 Kōōboorchi āwunnyēk āk kērēēnkōōk.

41 Kiilat :rubiik ākung'ērēkiis, nteenee wuu nyēē kimā manta. Kuteebee :Yēesu kule, “Ōboontē āmnyoo?”

42 /Kiikoochi *burburyoontēēt nyēē kiwaatanaat

43 ankwaam kukāsē :rubiik.

44 Kumwoochi rubiikyii kule, “Ōsōōtyēēchi kiyoo kyāāmwoobook yoo kitākēēboontotē keey. Kyāāmwoobook kule misyinē kuyēyākiis :tukuuk tukul kuu wōloo mwooytooy :kitaabuunekaab *Muusa āk chēbo *wōōrkooyikaab Yēyiin āk choo bo kitaabuutaab Tyēēnwookik kurubta keey anii.”

45 Nto mii yoo, kung'oonkyi :Yēesu rubiikyii kōōnkēt kiyēē kimwooyē :siruutēkaab Yēyiin.

46 Kimwoochi kule, “Siraat kule makunyalil :Kāārārookiintēēt anku makung'eetee meet ām bēsyēētaab sōmōk.

47-48 +/ Makyaaamtaat ām kōōrootunwēēk tukul kubuntēē kaayneenyii kule kuweek :biiko ām miyootyēēt nyoo kiikuyey /sikēēnyōōchi kaat. Kookas :akweek kuyēyāktōōs ng'aleechu. Kunyoo, o-amtaate lōkōōywēchu ōtoowunēē Yēērusālēēm.

49 Kookas, āmiitē wāāyookwook kiyēē kikuurtoowook :Baaba. Nteenee ōkāng'iisyyē yuutēyu bo kiriinkooni kut / kiiluumeenaak kāāmuukēywēēk kukwaanee kibkōōnkōy.”

/Kikēēyib Yēēsu kuwo kibkōōnkōy

(Māārko 16:19; Yēyuutēk 1:9)

50 Nto mii bēsyēēt ake, kuwēeto keey :Yēēsu rubiichoo kung'eetee Yēērusālēēm kutākyinē keey Beetannyyaa. Yu kariikta, kōōtōrōōr :Yēēsu āwunnyēk ankusaay Yēyiin kōōbēruur rubiichoo.

51 Kutākumii kusooyē, /kēēyib kuwo kibkōōnkōy.

52 Kukutunkyi :rubiichoo Yēēsu ankooyeey Yēērusālēēm kung'erēkootiin miisin.

53 Kibēētii :rubiichoo *Kōōtaab Yēyiin kibtaman kōōkoostooy Yēyiin.

Yoowaana

Taayta

Siriintēēt, yēē / kikēēsirē āk wōlēē / kikēēsirēē: Kisirē :lēbkēēyiintēēt Yoowaana kitaabuuni. Kisir kiyēē kikāsēē koonyekyii nkit. /Kiisōōtyinē kule kisirēē Ēfēēsō ām kēnyiiitaab 90-96 KK.

Kiyēē mii āriit: Kurubta keey āk kiyēē kimwooy :Yoowaana nkit, kisirē kitaabuuni sukung'eet kōōyēnchi :biiko kule Kāārārōokiintēēt :Yēēsu ānku lakwataab Yēyiin, sukunyōōr :icheek soboontaab kibchuulyo yoo keekaasee keey inee (kur. 20:31). Toowu :kitaabuuni wuu nyēē tyēēn kung'ālōolēē Yēēsu kule Ng'ālyoontēēt, nyēē kirōōrōōtunēē :soboonto ām kibkōōnkōy / kumanaakeeyey kiy ake tukul. Ibooru mbo :Yoowaana kwōng'uutēk tukul chēē kiyey :Yēēsu āk wōlēē kikwiilta keey āk Yuutayeek alak choo kimātinyē kāāyēnēēt. Ng'ālōolēē :kurkeetaab 13-17 tilyaanateet nyēē kiboontēē keey :Yēēsu āk rubiikyii āk kiyēē kimwoochi kwēēmowuuno /kumānāākēēnāmē.

Kiyēē āmu: Kōōkiimē :Mataayo kule Kāārārōokiintēētaab Yuutayeek :Yēēsu, ānkwoorōōru :Māārko āk Luuka kule yēchinē :Yēēsu Yēyiin yiisyēēt ānku chii, ikiimē :Yoowaana kule Yēēsu ku Yēyiin ānkwoorōōr yiisyēēnyii āk soboonnyii tukul kōōyyoong'unēē yooto. Ng'ālōolēē :Yoowaana Yēēsu kōōboorunēē kitōōntōyēēn. Kuurē kule lēbkēēyyēēt, āmnyoontēēt, bēēko, kurkeet, ākiintēēt, musābiibuut, chamateet āk alak chēē chaang'. Māchē :Yoowaana kule nto ris kiyēē āmu :kitaabuunek chuut alake choo bo taay ām Kiirootyaani Lēēl. Kunyoo, twēchē tukuuk chēē manaang'alaalee :chuut. Nto subak, -mēēyēēchinē ng'aleek chēē kiikutwech :siriik chuut alake bo lōkōōywēk chēē kāroomēch. /Kēēmwooyē kule imukuulē Yoowaana 3:16 Biibilyaa tukul kuuyu ibooru :kērēywoontooni ng'aleekaab Kiriistō kule, “Kicham :Yēyiin kōōrooni miisin kut kukōōn lakwanyii nyooto akeenke baateey sukung'eet :chii ake tukul nyoo ikoosēē keey lakwanaa mēēbērē mākubot, nteenee mākunyōōr soboontaab kibchuulyo.”

Kichokōōboor :Yēēsu wōlēē wuu :Yēyiin

¹ Ām taayta, kimiitē :Ng'ālyoontēēt. Kiboonto keey :Ng'ālyoontoonoo āk Yēyiin. Ki Yēyiin :Ng'ālyoontoonoo,

² ānkiboonto keey āk Yēyiin.

³ /Kikeeyey kiy ake tukul kubununēe inee. Nto kimā inee, nto mānāatook :kiy ake tukul nyoo kiikutook.

⁴ Chōōnēe :soboonto wōlēe mii :inee. Kiyibchi :sobooni-itēnyi biiko lēbkēeyyēēt.

⁵ Ikwēnyē :lēbkēeyyoonoo mēēnānēēt, āmālukuyē :mēēnānēēt lēbkēeyyēēt.

⁶ Kichō :chiito ake nyēe kiiyook :Yēyiin. /Kikēēkuurēe chiichoo Yoowaana.

⁷ Kichokōōboorchinē :Yoowaana biiko lēbkēeyyoonoo, sukung'eeet kōōyēnchi.

⁸ Kichokōōboorchinē :Yoowaana biiko kurubta keyy āk lēbkēeyyoonooto amēēbērē ki inee :lēbkēeyyoonoo.

⁹ Kichōōnii :lēbkēeyyoonoo kōōrēēt sukulēbkēēchi chii ake tukul.

¹⁰ Kichō :Ng'ālyoontoonoo kōōrēēt nyoo / kikēēyēyē kubununēe inee, nteenee kimēēnkētē :kōōrēēt kule ki ng'oo :inee.

¹¹ Kichō kōōrēēnyii nteenee kitay :biiko kutaach

¹² nteenee mii :biiko alake chēē kitaach inee ankookaasee keyy. Kichāmchi bichooto kuyēk lōkōkaab Yēyiin.

¹³ Mānāāyēk :bichoo lōkōkaab Yēyiin kuu wōloo māktooy :chii leekwa nto kuu yoo sichē :chii leekwa, nteenee Yēyiin nkit :nyēe yēyē bichoo kuyēk lōkōkyii.

¹⁴ Kichokuyēk :Ng'ālyoontoonoo chii, kēēming'tē keyy ankeekas wōōyinnyii, wōōyin nyoo nyōōrtooy :wēero nyēe akeenke baateey wōlēe mii kwaan. Kichāmē biich kuchurta ānkiyib manta.

¹⁵ Inee :nyoo kyoomtooy :Yoowaana kukuurchinē barak kule, “Inee nyoo kyāmwooyē kule mākuchō am lētuunyuu nyēe boonto kāāmuukēywēek kubiira, kuuyu kimii / kumānāākēēsichoo.”

¹⁶ /Kikiibēruurēech acheek tukul kōōliikto kubo chamateet tukul nyēe boontēēnēech :chiichoo.

¹⁷ Kikōōnēech *:Muusa kiruutēk, kuyibwēech :Kāārārookiintēēt Yēesu chamateet āk manta.

¹⁸ Māmii :chii nyēe kiikukas Yēyiin, nteenee lakwani-itēnyi sālu Yēyiin :nyēe kiikukas. Kiboonto keyy Kwaan ānkiikōōboorwēech wōlēe wuu :Yēyiin.

Yēytooyiintēētaab kēēltaab Yēēsu

(Mataayo 3:1-12; Māārko 1:1-8; Luuka 3:1-18)

1:3 Yoowa. 1:10; 1Kōōr. 8:6; Kolos. 1:16-17; Ibu. 1:2 **1:4** Yoowa. 5:26; 8:12
1:6 Mat. 3:1; Māārko 1:4 **1:8** Yoowa. 1:20 **1:9** Yoowa. 8:12 **1:10** Yoowa.
 17:25 **1:12** Kala. 3:26; 4:5; Éfēes. 1:5; 1Yoowa. 3:1 **1:13** Yoowa. 3:5-6; 1Bēt.
 1:23 **1:14** Chuy. 34:6; Kala. 4:4; Filib. 2:7; 1Tēm. 3:16; Ibu. 2:14; 1Yoowa. 4:2;
 1:1-3 **1:15** Yoowa. 1:30 **1:17** Chuy. 31:18; Yoowa. 7:19 **1:18** Chuy. 33:20;
 Mat. 11:27; Yoowa. 6:46; 14:8-9; 1Tēm. 6:16; 1Yoowa. 4:12

19 Nto mii bēsyēēt ake kōōyookto :kāāntōōyikaab Yuutayeek mbo kibkōrōs āk biiko alak choo kibo kōōtaab Laawi kuba wōlēē kimii :Yoowaana bokuteebee kule inee ku ng'oo.

20 Kiichuurta kule, “Mā anii *Kāārārookiintēēt.”

21 Yooto kuteebee :bichoo kule, “Ara, inying' ku *Eliiya?” Kumwooy kule, “Acha.” /Keeteebē subak kule, “Ara inying' ku *wōōrkooyoontonoo bo Yēyiin nyoo king'āloolēē :Muusa.”* Kulē, “Anii mbonō.”

22 Nto mii yoo nanyuun, kumwooy :bichoo kule, “Ānkiimwoowēēch, inying' ku ng'oo? Imwoowēēch subokiiboorchi biiko choo kēēyookwēēch. Imāchē bokiibaarting' kule inying' ku ng'oo naas?”

23 Kuwālchi :Yoowaana bichoo kule: Anii nyoo king'āloolēēnoo * :Isaaya kumwooyē kule, “Miitē :kuut nyēē kuuru ām suurkwēēn kule, ‘Ōchuulchi Mokoryoontēēt kēēlto.’ ”

24 Ki Farisaayeek :bichoo kiyyooktooyiisyē.

25 Kiteebē :bichoo /kikiyyooktooy Yoowaana kule, “Yoo mā inying' Kāārārookiintēēt āmēēbērē inying' ku Eliiya, nto ku wōōrkooyoontonoo bo Yēyiin, ām nee yu ibātisāniisyē?”

26 Kuwālchi :Yoowaana bichotoo kule, “Ābātisāniisyēē :anii bēēko, nteenee miitē :chii nyēē ōboontē keey āmōōnkētē.

27 Inee :nyēē āmiitē āyēytoochinē kēēlto ānku wōō nyēē -māāyēmē mbo kut ārēēkyi kwēyōōnik.”

28 Kiyēyāksēē :ng'aleechu tukul Beetannyya ām biitēēt ake nyēbo āynēētaab Yoortaan, wōlēē kimii :Yoowaana kōōbātisāniisyēē.

Mēēnkit :Yēēsu nyēbo Yēyiin

29 Yu kāyyēēkunēē, kukas :Yoowaana Yēēsu kuchōōnii. Yooto kumwooy kule, “Ong'nyiin *Mēēnkit nyēbo Yēyiin nyēē inēmtooy ng'ōōkiswookikaab kōōrēēt.

30 Inee :nyoo kyāāmwooyē kule, ‘Miitē kuchōōnii :chii nyēē boonto kāāmuukēywēēk kubiira, kuuyu kimii :inee / kumānāākēēsichoo.’

31 Kōmāānkētē :anii chiichoo, nteenee kichāābātisānēē biiko bēēko sukōōnkētē :biikaab *Isrāyēēl.”

32 Nto mii yoo, kumwooy :Yoowaana kule: “Kaakas kurēku :Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyēē wuu chēēbtuukē ānkōōbutyi Yēēsu.

33 Nto kōmēēboorwoo :Yēyiin, nto kōmāānkētē inee. Kōōyookwoo :Yēyiin chāābātisāniisyēē bēēko, kimwoowoo kule,

* **1:21** Kikānyoonu :Yuutayeek kuchō :wōōrkooyoontēēt nyēē wuu Muusa. Kas Kiruutēk 18:15 āk nyēbo Malaki 4:5. **1:21** Mat. 11:14; Yoowa. 6:14 **1:28** Yoowa. 10:40 **1:29** Isa. 53:6-7; Yoowa. 1:36; 1Bēt. 1:19; 1Yoowa. 2:2; Ng'oong'. 5:6 **1:30** Yoowa. 1:15 **1:32** Māārko 1:10

'Yoo keekas chii nyēē kēēbutyi :Tāmirmiryēēnyuu, ku nyooto :nyēē mā kubātisāniisyēē Tāmirmiryēēt.'

³⁴ Manta kyaakas ng'aleechu ānkāamwoowook kule Lakwataab Yēyiin :chiichooto."

Rubiikaab Yēesu chēbo taayta

³⁵ Yu kāyyēēkunēē, kimii :Yoowaana kukēēyyo subak ākoo rubiik āyēēng'.

³⁶ Kumii :Yēesu kumurē yooto, kumwooy :Yoowaana kule, "Ong'nyiin *Mēēnkit nyēbo Yēyiin!"

³⁷ Yu kakas :rubiichoo bo Yoowaana kuu nyooto kubakaakta inee ankurub Yēesu.

³⁸ Kuweech keey :Yēesu ankuteebē kule, "Ōchēēng'ē nee ēē?" Kulēēnchi :bichoo Yēesu, "Iminyē ānō :inyiing' ōō, Kāānēētiintēēt?"

³⁹ Kumwoochi :Yēesu kule, "Okwaa bookas." Kimii :asiista ang'wan nyēbo kōrrōōn.† Kibeeta keey wōlēē kiminyē nto yityo, kōōbuurto keey bēsyoonooto.

⁴⁰ Akeenke ām bichoo āyēēng' ku Antereeya nyoo ki ng'eetaabkaametiitaab Simōōni.

⁴¹ Kiwokucheeng'aat :Antereeya ng'eetaabkaamet Simōōni nto yu nyōōru kumwoochi kule, "Kookeekas Meesaaya." (Kerkeey :kaaynaani bo 'Meesaaya' yoo /kakeemwa ām kuutiitaab Kirikiik kule *Kiriistō, (nyēē ng'aabaat) kōōbooru kule Kāārārookiintēēt.)

⁴² Yooto kuwēēto :Antereeya ng'eetaabkaam Simōōni wōlēē mii :Yēesu. Kōōrōōtoot :Yēesu Simōōni ānkumwooy kule, "Inyiing' ku Simōōni araab Yoowaana nteenee +/mākēēkuurēēniing' Keefa." (Ibooru kaaynaani bo 'Keefa' ām kuutiitaab Kirikiik kule Bētērō, nyēē ibooru kule Rwa.)

Kikuur :Yēesu Filibō ākoo Nāātānnyēēl

⁴³ Yooto kāyyēēkunēē, kumach :Yēesu kuwo Kalilaaya. Yu kātuuyēē Filibō kumwoochi kule, "Irubwaa."

⁴⁴ Kibo :nkinee Filibō *kiriinkēētaab Beetsaayta wōloo kiminyē :Antereeya ākoo Bētērō.

⁴⁵ Kicheeng' :Filibō Nāātānnyēēl nto nyōōru kumwoochinē kule, "Kookeekas Kāārārookiintonoo king'ālōolēē *:Muusa ankung'alaalee nkicheek *:wōōrkooyikaab Yēyiin. Chiichooto ku Yēesu araab Yōōsēēf nyēbo *kiriinkēētaab Nāāsārēēt."

1:34 Mat. 3:17; 27:54; Yoowa. 1:49; 5:19-23; 10:36; 11:27; 20:31; 5:18; Yēyūut. 9:20

1:36 Yoowa. 1:29 † **1:39** Kiyēyiisyēē :Yoowaana kāāyitiisyēētaab āsiiswēk kurubē nyēbo Rooma. Asiistaab taman ām ichēek ku nyēbo ang'wan ām achēek. **1:41**

Yoowa. 4:25 **1:42** Māārko 1:16-18 **1:42** Mat. 10:2; 16:18 **1:45** Kiruu. 18:15, 18; Isa. 9:6; 42:1-4; Ēsēk. 34:23; Miika 5:2-4

46 Yooto kuteeb :Nāātānnyēēl kule, “Kēēlē nee oō! Mii nkinee :kiy nyēē karaam Nāāsārēēt?” Kumwoochi :Filibō Nāātānnyēēl kule, “Chōō cheekas.”

47 Yu kakas :Yēēsu Nāātānnyēēl kuchōōnii, kung'alaalee kule, “*Isrāyēēliintēēt nyi nanyuun :nyēē sikēn āmātinyē lem-bech.”

48 Kuteebēe :Nāātānnyēēl Yēēsu kule, “Kēēnkētēēnoo nee?” Yooto kuwālchi :Yēēsu kule, “Kāākāsyiing' *mutiiniit keel kutoombo kukuuring' :Filibō.”

49 Yooto kumwooy :Nāātānnyēēl kule, “Kāānēētiintēēt, inying' Lakwataab Yēyiin, Bāytooyiintēētaab *Isrāyēēliik.”

50 Kumwoochi :Yēēsu kule, “! Keechamtaa kuuyu kāāmwoowung' kule kāākāsyiing' mutiiniit keel. +Meekas chēē chaang' chēē wōōyēch kusiir chuutēchu.

51 !Kāāmwoowook, +mookas barak kuyootāktōōs. +Mookas kurēkyoo anii *Wēritaab Chii, :malayikaanikaab Yēyiin ānkuloong'tooy.”

2

Kiitaab kwōng'uut nyēbo taay nyēē kiyey :Yēēsu

1-2 Ām bēsyēētaab sōmōk kuchakee yooto, kimii :saakweetaab kooyēy nyēē / kikeeyeyee saang'taab Kaana ām Kalilaaya. Kimii :Yēēsu saakwaanaata āk kaamet kuboonto keey rubiikyii.

3 Kikyaam saakweet nto mii kwēēn āk kwēēn, kurār *tifaayiiik. Kumwoochi :kaamet Yēēsu kule, “Kāmēēkuboonto naas :bichu tifaayiiik.”

4 Kumwoochi :Yēēsu kaamet kule, “Imāchēēnoo nee? Ntēē mānāyityiin asiisnyuu.”

5 Kuwēēkyi keey :kaamet motwoorik ānkumwoochi kule, “Oyey kiyēē mācumwoowook.”

6 Ām ātēbuutēkaab Yuutayeeek, kimii :ntasimnyeeet nyēē / kikiitiliilēē keey. Kurubta keey āk yooto, kimii :tērēēnik lo chēbo bēēko. Kiyibē :tērēēt akeenke bēēko chēē kiimuuchē kuyit liitaanik 80.

7 Yooto kumwoochi :Yēēsu motwoorik kule, “Onyiit bēēko tērēēnichoo.” Koonyiit :motwoorichoo bēēko tērēēnichoo kule bak.

8 Nto yityo kumwoochi kule, “Oram bēēchooto alak ānkōōyibchi chiito nyoo iyyoonkyinē saakweet.” Kurub :motwoorichoo kuu nyooto.

9 Nto bēē :boontoonoo kuchamcham, koolat miisin kuuyu kikiikuweek kuyēk tifaayiin. Kimēēnkētē :boontoonoo

wōlēē kikwoonēē :tifaayiichaa nteenee kiinkēt :motwoori-choo wōlēē kirāmēē bēēko. Kukuur :chiichoo saanteet kuwo komos

¹⁰ ānkumwoochi kule, “Ikooytooy :biiko kwaak tifaayiik choo kāroomēch yoo toowu :saakweet, nto yoo wuu nyēē kābiyoong'iis :biiko /kēēyib choo tāytāy. Ntēē siikonor :inyiing' tifaayiik chēē ānyinyēch miisin ānkuchēēkoochi biiko kumii :saakweet wokubēku?”

¹¹ Ng'ālyoontēētaab kwōng'uut :nyiiitēnyi nyēbo taay kuyey :Yēesu ānkīyēyāksēē saang'taab Kaana ām Kalilaaya. Yooto nanyuun, kōōboorunēē :Yēesu wōōyinnyii ng'aleechaata ankookaasee keey :rubiikyii.

¹² Yu kāākubēk nanyuun, kuwo :Yēesu Kaabernaam, ku-boontootē keey kaamet, mbo ng'eetaabkaamet ākoo rubiikyii. Kibēēni wōlooto bēsyōōs chēē ng'eri.

Nyēbo taayta kukwetee :Yēesu biiko biiwuutaab Kōōtaab Yēyiin

¹³ Yu kaakuriik *:Saakweetaab Keeytaayeet nyēbo Yuutay-eek, kuwo :Yēesu Yēērusālēm.

¹⁴ Yu kayit wōlooto, kukas biiko ām biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin kwooltooy tuuka, kēēchiirēk āk chēēbtuukēēnik. Kimii :nkicheek chēē kiwālāng'tooy beesaanik.

¹⁵ Yooto, kōōkwoor :Yēesu bōrōōk kuyey musyāritiit kukwetee kēēchiirēk āk tuuka tukul chēē kimii yooto. Nto yityo, kululukto beesaanikaab bichoo ankootyeel meesoosyekwaa.

¹⁶ Kimwoochi biiko choo kyooltooy chēēbtuukēēnik kule, “Ōnēmuneē yu tukuuchu! Ām nee yu kyooweech Kōōtaab Baaba kuyēk wōlēē /kyooltooyiisyēē?”

¹⁷ Yu kakas :rubiikyii ng'aleechaa, koosoot yoo mwōoyē ām siruutēkaab Yēyiin kule, “Iwoong'too :chamateet nyēē āboontēē Kōōng'uung'.”†

¹⁸ Kuwāl :kāāntōōyikaab Yuutayee kule, “Ng'oo :nyēē kākōōning' kāāmuukēywēēk ikwetee biiko kōyi bo Yēyiin? Nto subak, ng'ālyoo nee nyēbo kwōng'uut nyēē imuuchē iyey iboorunēē kule iboontē kāāmuukēy?”

¹⁹ Kuwālchi :Yēesu kule, “Ōturbuub kōyi bo Yēyiin ānku +maatechee :anii bēsyōōsyēk sōmōk.”

²⁰ Kukētyi :bichoo Yēesu kule, “Kiyib :kōyi bo Yēyiin kēnyiiisyēk artam āk lo sukuteechakay. Imwooyē :inyiing' kule +meetechee bēsyōōsyēk sōmōk?”

²¹ Nteenee king'ālōolēē :Yēesu bōōrnyii nkit mēēbērē *Kōōtaab Yēyiin.

2:11 Yoowa. 2:23; 3:2; 4:54; 6:26; 11:47-48; 20:30; Yēyuut. 2:22; Room. 15:19

2:12 Mat. 4:13 2:13 Chuy. 12:1-14; Yoowa. 6:4; 11:55; 12:1, 12 2:16 Luuka 2:49 † 2:17 Tyēēn. 69:9 2:19 Māārko 14:58; 15:29; Yēyuut. 6:14

22 Nto yu /kabokiing'eetee Yēesu meet lētuunoo, kusēw :rubi-ikyii kule kikiikumwooy :Yēesu ng'aleechaa. Yooto nanyuun, kōōyēnchi :rubiichoo siruutēkaab Yēyiin āk kiyēē kimwooyē :Yēesu.

23 Kuyey :Yēesu ng'al chēē chaang' chēbo kwōng'uut kumii saakwaanaa bo Keeytaayeet ām Yēerusālēēm. Yooto kōōyēnchi inee :biiko chēē chaang'.

24 Ānkoo kiwuu nyooto, manaachamta :Yēesu bichoo kuuyu kiinkētē wōlēē wuu :chiito ake tukul

25 āmēēbērē kimāchē /kēēmwoochi wōlēē wuu :chiito.

3

Yēesu ākoo Nikōtēēmō

1 Kimii :kāāntōōyiintēēt ake nyēē ki *Fārisooyiin nyēē kibo *kōōkwēetaab Yuutayeek nyēē /kikēēkuurēē Nikōtēēmō.

2 Kiwo :chiichoo bēsyēēt ake kwēēmooy wōlēē kimii :Yēesu ānkumwoochi kule, “Boontēēt, kiinkētē kule inying' kāānēētiintēēt nyēē kiyyookuung' :Yēyiin. Māmii :chii nyēē imuuchē kuyey ng'al chēbo kwōng'uut kuu yoo iyēyē :inyiing', yoo mēēbērē boonto kāāmuukēywēēkaab :Yēyiin.”

3 Kuwālchi :Yēesu kule, “!Kāāmwoowuung', māmii :chii nyēē makukas bāytooyiisyēētaab Yēyiin yoo /mānāākēēsich subak.”

4 Yooto kumwooy :Nikōtēēmō kule, “So, /kēēsichē kule nee subak chii nyēē kiikuwōōyit? Mākoy kōōwut mooyēetaab kaamet /ānkēēsich subak.”

5 Kulēēnchi :Yēesu, “!Kāāmwoowuung', māmii :chii nyēē iwutē Kaab Yēyiin yoo /mānāākēēsich ām bēēko* āk Tāmirmiryēetaab Yēyiin.

6 Sichē chiito :kwaan āk kaamet, nteenee yoo sukuyēk lakwataab Yēyiin kusichē :Tāmirmiryēēt.

7 -Meekany kunaming' kuut yoo kāāmwoowuung' kule, 'Māchāktōōs /kēēsich chii subak.'

8 Wusē :yoomeet āmēēnkētē :chii wōlēē chōōnēē nto wōlēē wēētii. Wuu nyooto wōlēē siktooy :Tāmirmiryēetaab Yēyiin chiito.”

9 Kuteeb :Nikōtēēmō kule, “Yēyāktōōs :yooto kule nee?”

10 Kuwālchi :Yēesu kule, “Iyēku oob kāānēētiin ām kōōrēetaab *Isrāyēēl, so, -mēēnkētē ng'aleechu?”

11 Ānkētē kiyēē āmiitē āmwoowuung', ānkāārāru kiyēē kyaakas. Ānkoo kuwuu nyooto, -mōōchāmē ng'aleekyuu.

2:22 Luuka 24:6-8, 27; Yoowa. 12:16; 14:26; 20:9 2:23 Yoowa. 2:11; 4:41, 53; 7:31; 8:30; 10:42; 11:45; 12:11, 42 3:1 Yoowa. 7:50; 19:39 3:2

Māārko 12:14; Yoowa. 2:11 3:3 Yoowa. 1:13 * 3:5 Imuuchāktōōs kōōbooru :ng'ālyoontooni bo 'bēēko' 'sichēetaab leekwa' kuuyu intōōwu :kwootēēk nto ikēēre :leekweet. Kōōsōōtyēēchinē :biiko alake kule ibooru :ng'ālyoontooni 'batisaneet'.

3:6 Yoowa. 6:63 3:11 Yoowa. 3:32; 8:26

12 Kwāāmwoowook ng'aleekaab kōōrooni, āmōōyēnwoo. Kunyi ii, ōmuuchē raat kule nee ōyēnchi ng'al chēē rubtooy keey āk Kaab Yēyiin?

13 Māmii :chii ām kōōrooni nyēē kiikuwo Kaab Yēyiin, nteenee *Wēritaab Chii nkit :nyēē kichōōnēē wōlooto.

14 Kuu yoo kiitōrōōrchinē *:Muusa barak eereenaanaa† ām suurkwēēn, ām kēēlto nyēē wuu nyooto, +/mākiitōrōōr Wēritaab Chii,

15 si yoo keekaaseena keey :chii kunyōōru *soboontaab kibchuulyo.”

Soboontaab kibchuulyo

16 Kicham :Yēyiin kōōrooni miisin kut kukōōn lakwanyii nyooto akeenke baateey sukung'eet :chii ake tukul nyoo ikoosēē keey lakwanaa mēēbērē mākubot, nteenee mākunyōōr *soboontaab kibchuulyo.

17 Kimēēyooku :Yēyiin lakwanyii chokooruusta biiko nteenee chokooraraach.

18 -/Mākiiruustooy chii nyoo keekaasee keey lakwanaa. Nteenee iruustaayaat :nyoo -mēēkoosēē keey, kuuyu kitay kookaasee keey lakwani akeenke baateey bo Yēyiin.

19 Nto yoo / sikiiruusta chii kumii kule: Kiikuchō :lēbkēēyyēēt kōōrēēt, nteenee kucham :biiko mēēnānēēt kubo ng'ōōkisto nyēē yēyē.

20 Chii ake tukul nyoo yēyē ng'ōōkisto kuwēchē lēbkēēyyēēt kuuyu imuuchē kutook :ng'ōōkisnyii.

21 Nteenee chiito nyoo yēyē ng'aleekaab manta, kuchōōnii wōlēē mii :lēbkēēyyēēt sukutook kule kiyēē yēyē, kuwuu wōlēē māktooy :Yēyiin.

Māchāktōōs kutōrōriit :Kāārārookiintēēt

22 Yu kang'eetee :Yēēsu ākoo rubiikyii Yēērusālēm bokubēēnyoot yēēmēētaab Yuuteeya ānkubātisāniis.

23 Kimii :nkinee Yoowaana kubātisāniisyē ām yēē / kikēēkuurēē Aynoon yēē kilēēkitēē Salim wōloo ki chaang' :bēēko. Kibēētii :biiko kwaak wōlooto /bokēēbātisānē.

24 (Kiyēyāktōōs :ng'aleechu kutoombo /keekerta Yoowaana kāābrātiisyō.)

25 Kikwiilē keey :rubiik alake chēbo Yoowaana ākoo Yuutāyiintēēt ake kubo ntāsimumtēkaab kāātīlīlīlēt kurubta keey ākoo ātēbuutēkaab Yuutayeeek.

3:12 Yoowa. 14:1-5 **3:13** Tān. 7:13-14 † **3:14** /Kikēēyēwunēē eereenaanaa karneet. Yu kēērōōtoot :biiko kiyoo, kusobcho. **3:14** Kāāyīit. 21:9; Yoowa. 12:32-34 **3:15** Yoowa. 20:31 **3:16** Yoowa. 3:36; 5:24; Room. 8:32; 1Yoowa. 4:9-10 **3:17** Yoowa. 12:47 **3:18** Yoowa. 5:22 **3:19** Yoowa. 8:12 **3:20** Ēfēēs. 5:11-13 **3:24** Māārko 1:14; 6:17

26 Kunyoo, kubēēchi :rubiichooto Yoowaana ānkumwoochi kule, “Kāānēētiintēēt, tēēsōōtē chiichoo kyōōboontē keey ām biitēēt ake nyēbo āynēētaab Yoortaan, chiichoo 'kiing'āloolēē? Mii :chiichooto kōōbātisāniisyē kuu nyiitēnyi, ānkāākōōwuyēēnēēch biiko tukul.”

27 Kuwālchi :Yoowaana kule, “Māmii :chii nyēē nyōōru kiy yoo mānāākōōkoochi :Yēyiin.

28 Kyōōkāsē āmwooyē nkityō kule, ‘Anii mbonō *:Kāārārōokiintēēt, nteenee kisimāntōōwu ām inee.’

29 Ām saakweetaab kooyēēyto, bo :murereet saanteet. Nteenee kāng'iisyē :choorweetaab saantaanaa ām kaab kooyēēy nto yoo kāsē kung'ālooloonu :choorweenyii kung'ērēchē. Kunyi kaakuchurta :ng'erekweekyuu.

30 Māchāktōōs kutōrōriit :Kāārārōokiintēēt ānkāārēku :anii.”

Chiitaab kibkōōnkōy

31 Boonto :chii nyoo chōōnēē kibkōōnkōy kāāmuukēywēēk kubiir chii ake tukul. Nto nyoo bo ng'wēny kubo kōōrooni ānkung'āloolē ng'aleek chēē rubtooy keey āk ng'wēnyuuni. Wōō :nyoo bo kibkōōnkōy kubiir chii ake tukul.

32 Mwoowu :chiichoo bo kibkōōnkōy kiyēē kiikukasee koonyekyii āk yiitiikyii, -/āmākēēkāsyinē ng'aleechaa.

33 Nto nyoo kāsyinē ng'aleekyii kōōkiimē kule bo man :Yēyiin.

34 Mwoowu :chiichoo / kikiyookunēē kibkōōnkōy ng'aleekaab Yēyiin, kuuyu ikoochinē :Yēyiin Tāmirmiryēēnyii kuyem.

35 Chāmē :Yēyiin lakwanyii ānkiikurōōbchi kiy ake tukul.

36 Chii nyoo ikoosēē keey lakwanaa kunyōōru *soboontaab kibchuulyo. Nto nyoo māchāmē, mākōōng'woonchi :Yēyiin nyēē mānyōōru soboonoo.

4

*Kiiboorchi keey :Kāārārōokiintēēt *Samaaryayeeek*

1 Nto mii yoo, kukas *:Farisaayeeek kule kimii :Yēēsu kōōyumē ānkōōbātisānē biiko chēē chaang' kubiir Yoowaana.

2 Kubooyiit man manebatisan :Yēēsu chii, nteenee ki rubi-ikyii :chēē kiibātisāniisyē.

3 Yu kakas :Yēēsu kule kāākōōnkēt :Farisaayeeek ng'aleechaa, kung'eetee Yuuteeya ānkutākyi keey Kalilaaya.

4 Nteenee ki ākoy kumur kōōrēētaab *Samaaryaa.

5 Kumii Samaaryaa, kuba ākoy *kiriinkēēt ake nyēē / kikēēkuurēē Sikaar yēē kilēēkitēē mbaraanaa kiikoochinē :Yāākōbō wērinyii Yōōsēēf.

6 Kimii :riibkēētaab Yāākōbō yooto. Kuyitē :Yēesu riibkoonoo, kikiikuriikta :asiista taman āk āyēēng',* kōōbuur ng'wēny, kuuyu kikiikuchaas.

7 Yooto kuchō :koorkēēt ake nyēbo *Samaaryaa. Kumwoochi :Yēesu koorkoonoo kule, "Ikōōnoo bēēko ayye."

8 Kikiikuba :rubiikyii bokwaal āmiik ām kiriinkoonoo.

9 Kumwoochi :koorkoonoo Yēesu kule, "Āyēku anii chēēbsāmooryāyiin, iyēku :inyiing' Yuutāyiin. So, imuuchāktōōs kule nee ārāmuung' bēy?" Kimwooy :koorkoonoo kuu nyooto kuuyu kimākāsyiintōōs :Yuutayeek āk *Samaaryayeek.

10 Kuwālchi :Yēesu kule, "Nto 'kēēnkētē kiyēē kōōnu :Yēyiin, ānkiinkētē chiichi soomiing' bēy, nto 'kēēmwoochinē kukōōning' bēēkaab soboon."

11 Kumwoochi :koorkoonoo Yēesu kule, "Mokoryoontēēt, irāmēē nee bēēchoo -āmēēboontē terekyyet. Nto subak, kooy :riibkēēt. Kunyi ii, inyōōrchinē ānō :inyiing' bēēchooto bo soboon?"

12 Kikōōnēēch :kuuko acheek Yāākōbō riibkooni. Kiyyēē :inee bēēkaab riibkooni āk lōkōkyii kuboonto keyy boroobikyii. Imāchē iyib keyy :inyiing' kule ibiirē Yāākōbō?"

13 Yooto kuwālchi :Yēesu kule, "Āmē :melelta subak chii ake tukul nyēē yyēē bēēkaab riibkooni,

14 nto nyoo kayye bēēko chēē ākoochinē :anii, mākoy kwaam nyoo :melelta subak. Mākukoosunēē chiichoo :bēēkaab soboon ākookoy."

15 Kumwoochi :koorkoonoo Yēesu kule, "Mokoryoontēēt, ānkiikōōnoo bēēchooto oō, lēyyē, simaama :melelta subak, amatachaaram bēy."

16 Kumwoochi :Yēesu kule, "Wēēkuur saanteeng'uung' ankookwaante keyy ākoy yu."

17 Kuwālchi :koorkoonoo Yēesu kule, "-Māāboontē :anii saannyyaa." Kumwoochi :Yēesu kule, "Man. -Mēēboontē saannyyaa.

18 Kiikoomutiing' :murēnik muutu, āmā saanteeng'uung' mbo :chiichoo oboontē keyy kuu nyi. Man :kiyyēē 'keemwaay."

19 Yooto, kumwoochi :koorkoonoo Yēesu kule, "Ntēē iyēku wōōrkooyoo!"

4:5 Toowu. 33:14; 48:22 * 4:6 Kiyēyiisyēē :Yoowaana kāāyiitiisyēētaab āsiiswēk kurubē nyēbo Rooma. Asiistaab lo ām icheek ku asiistaab taman āk āyēēng' ām acheek. 4:9 Luuka 10:33 4:10 Yoowa. 7:37 4:12 Yoowa. 8:53 4:14 Yoowa. 7:37; 6:35 4:15 Yoowa. 6:34 4:19 Kiruu. 18:18; Mat. 21:11, 46; Yoowa. 9:17

20 Kikutunkyinēē mbo :kuuko Yēyiin lekemaani. Ām nee sōōmwooyē :akweek Yuutayeeek kule wōlēē yemaat / kēēkutunkyinēē Yēyiin ku Yēērusālēēm?”

21 Kimwoochi :Yēēsu kule, “Kas kiyēē āmwooyē, makuyit :bēsyeēt nyēē mākooy kukutunkyinēē :biiko Baaba Yēyiin leke- maani nto ku Yēērusālēēm.

22 Okutunkyinē :akweek Samaaryayeeek kiyēē -mōōnkētē, nto acheek kiinkētē kiyēē kēēkutunkyinēē kuuyu bununēē :kaararaacheet Yuutayeeek.

23 Nteenee makuyit :bēsyeēt, ankookuyit mbo kēny, yēē mākutunkyinēē :biiko Baaba ām Tāmirmiryēēt āk manta. Biiko chēē sooyē kuu nyooto chēē mächē :Baaba.

24 Yēyiin ku tāmirmiryō. Kunyoo mächāktōōs /kēēkutunkyinēē ām Tāmirmiryēēt āk manta.”

25 Kumwooy :koorkoonoo kule, “Ānkētē kule mākucho *Kāārārookiintēēt, nto yoo kächō, mākōōboorwēēch kiy ake tukul.”

26 Kuwālchi :Yēēsu kule, “Ntēē nyiitēnyi ng'āloolung'!”

27 Ām āsiiswēchooto kōōyēēw :rubiikaab Yēēsu. Kiilat miisin kukas kumii kung'āloolē :Yēēsu āk koorko. Nteenee māmii :nyēē kikany kuteebee koorkoonoo kule, “Imächē nee?” nto kulēēnchi Yēēsu, “Ōmwooyē nee āk koorkooni?”

28 Kubakaakta :koorkoonoo tērēētaab bēēko ankooyeey areet akeenke ākooy kiriing' ānkumwoochi biiko ām wōlooto kule,

29 “Biikyoo, ankookwaa bookas chii nyēē kāmwoowoo kiy ake tukul nyēē kyaayey! Kut ku mā inee *Kāārārookiintēēt?”

30 Kung'eētyo :biikaab kiriinkoonooto ānkutākuyi keey wōlēē kimii :Yēēsu.

31 Kuwēētii koorkoonoo, kusaaysaay :rubiik Yēēsu kule kwoomiis.

32 Nteenee kumwoochi :Yēēsu kule, “Āboontē āmnyoo nyēē -mōōnkētē :akweek.”

33 Kwaam rubiik mēt ankuteebee keey kule, “Ara mii :chii nyēē kāākuyibchi āmnyoo?”

34 Kumwoochi :Yēēsu rubiichooto kule, “Āmnyoontēēnyuu ku ayey mākuutēkaab Baaba nyoo kiiyookwoo ānkāāwoong'u yiisyēēt nyēē kimākwoo chaayey.

35 Ōmwooyē sōō nee kule, ‘Kāākung'ēt :ārook ang'wanu / kēēkēsīs? Kāāmwoowook kule, ōrōōtootē mbareenichuut. Kaakuleelakiitu nyēē kaakuyem /keekes.

36 Kāākutoow :kēsiisyēēt kēny / ānkāākiibēruur kēsiintēēt. Mii kukēsē āmnyoontēētaab *soboontaab kibchuulyo sukung'erech :nyoo choonsē āk nyoo kēsiisyē.

37 Man ng'alyoontoonoo / kēēmwooyē kule, 'Choonē :ake, kukes :ake.'

38 Kāāyooktook bōōkēsiisyē ām mbar nyēē manooyey yiisyō. Kitoowu :alake yiisyēēt nteenee boowaang'te :akweek."

39 Kicham :biikaab Samaaryaa chēē chaang' ām kiriinkoonoo *Kāārārōokiintēēt, yu kāwokumwoochi :koorkoonoo kiy ake tukul nyēē kimwoochi :Yēesu.

40 Nto yu kabokukwa :bichoo bo Samaaryaa yoto kimii :Yēesu, kusaaysaay Yēesu kōōbuurto keey icheek. Kucham :Yēesu kōōbuur wōlooto bēsyōōsyēk āyēēng'.

41 Kiikaasee keey :biiko alake subak chēē chaang' inee kubo kiyēē kimwooy.

42 Kimwoochi :bichoo koorkoonoo kule, "Mēēbērē kakiikaasee keey Yēesu kuuyu 'kēēmwoowēēch, nteenee kuuyu kaakeekas :acheek nkit kiyēē mwooyē. Kāākiinkēt kule inee ku Kāārārōokiintēēt man nyēbo biiko tukul."

Kiisoob :Yēesu wēritaab kāāntōōyiin

43 Nto yu kāākubēēni :Yēesu wōlooto bēsyōōs āyēēng', kutas taay āk baannyii ākoy Kalilaaya.

44 Mānāāwokuminy :Yēesu kiriinkēēng'waa Nāāsārēēt kuuyu kikiikumwooy :inee nkit kule, -/ mākēēkoonyitē *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin ām kōōrēenyii.

45 Nto yu kayit Kalilaaya, kutorooch :biiko kuuyu kikiikukas :icheek kiyēē kiyey :Yēesu ām Yēērusālēm yoo kibēētii bokwoomē saakwaanaa bo Keeytaayeet.

46 Nto mii yoo kuwo kiriinkēētaab Kaana wōloo kiwēēchēē bēēko kuyēk tifaayiiik. Kimii :kāāntōōyiintēēt ake kaab bāytooyiintēēt ām kiriinkēētaab Kaabernaam nyēē kiboonto wērinyii nyēē kimnyoonē.

47 Yu kawokukas :kāāntōōyiintonoo kule kāākuchōōnēē :Yēesu Yuuteeya, wokusaaysaay kuchō Kaabernaam chokōōsoobchi wērinyii nyēē ki lalaat miisin.

48 Yu kayit, kumwooy :Yēesu kule, "Ām nee yu mächē :biiko alake ayey kiy nyēbo kwōng'uut nto iyēnchinē ng'aleekyuu?"

49 Kumwoochi :kāāntōōyiintonoo Yēesu kule, "Keebe oō, mokoryoontēēt, kumanaang'et :leekweet."

50 Yoto kuwālchi :Yēesu kule, "Wēēchi keey kaa, kāākusob :lakwang'uung'." Kiiyēnchi :chiichoo kiyēē kimwoochi :Yēesu.

51 Nto lētuunoo kumii :kāāntōōyiintonoo kōōyēēyē, kutu-uyēē motwoorikyii kēēlto. Kumwoochi :choo kule, “Kāākusob :wēring'uung'!”

52 Kuteebē :kāāntōōyiintonoo bichooto kule, “Ko tyaa :asi-ista kukāykāyīitu :wēēriit?” /Kēēlēēnchi, “Kō asiista akeenke lang'at kosolēny.”†

53 Kusēw :kwaan kule kō tēē yooto :asiista kumwoochinē :Yēēsu kule, kāākusob :leekweet. Kunyoo, kiikaasee keyy :chi-ichoo āk kanyii tukul Yēēsu.

54 Ki kwōng'uutyēētaab āyēēng' :nyitēnyi kuyēyē :Yēēsu kuchakee kēyēēwunēē Yuuteeya kuchō Kalilaaya.

5

Kiisob :Yēēsu chii ām Kibōōytaab Beteesta

1 Kuwo :Yēēsu lētuunoo Yēērusālēm wōlēē kimii kuyēyēē :Yuutayēek saakweet.

2 Kimii :kibōōyto ake nyēē kilēēkitēē yēbo Oreetaab Kēēchiirēk nyēē kikiimuut :kēēlwookik muutu chēē kitinyē wuurwēēt. /Kēēkuurē yooto ām kuutiitaab Yuutayēek kule Beteesta.

3 Kimii :biiko chēē kimnyoontōōs chēē kimurēē keyy ng'wēny ām kēryōōsyēchooto. Kikōryootiin :alake, kusōnkōchootiin alake āk chēē kichunkutootiin.*

5 Kikiikusyēn :akeenke ām bichoo kēnyiiisyēk sosom āk sisiit.

6 Yu kakas :Yēēsu chiichooto kukārintit ām yooto kōōnkēt kule kikiikusyēn kēnyiiisyēk chēē chaang'. Kuteebē chi-ichooto kule, “Imāchē isob?”

7 Kuwālchi :chiichoo kule, “Mokoryoontēēt, māmii :chii nyēē kawiiira kibōōyoo yoo wērwerē keyy :bēēko. Yoo kātāāsyēēmē, kāsīmkōōwut :ake kēny.”

8 Kumwoochi :Yēēsu kule, “Ng'eet ankiinam kisy-eereeng'uung' ānkiiwēēsyēt.”

9 Kusob :chiichooto bakeenke. Kinam kisyēereenyii ānkuwēēchi keyy!

Kikwiil :kāāntōōyikaab Yuutayēek Yēēsu

Kuyēyāktōōs :ng'aleechu, ki bēsyēētaab Sabaato.

† **4:52** Kiyēyiisyēē :Yoowaana kāāyiitiisyēētaab āsiiswēk kurubē nyēbo Rooma. Asi-istaab tisab ām icheek ku asiistaab akeenke ām acheek. **4:53** Mat. 8:5-13

4:53 Yoowa. 2:23 **4:54** Yoowa. 2:11 * **5:3** /Kikēētāsyi ām siruutēk alak ng'aleechu: ānkikānyē kuwērwerē keyy :bēēko. /Kikēētāsyi ām siruutēk alak subak kērywoontēētaab 4: Kicham kurēku :malayikeetaab Yēyiin kibtaman ānkuwērwerē bēēko. Nto chiito nyoo kāsīmkōōwut kibōōyoo yoo kāwērwerākiiis :bēēchoo, kusobēē bōōr ake tukul nyēē kōboonto. **5:9** Māārko 2:10-11 **5:9** Māārko 2:27-28; Yoowa. 5:16, 18; 7:21-22; 9:14

10 Kunyoo, kumwoochi :kāāntōōyikaab Yuutayeek chiichoo / kākiisooobē kule, “Inkēt kule bēsyēētaab *Sabaato ra? Māchāmuung' :kiruutēkyoo inamaate kisyereet.”

11 Kuwālchi :chiichoo kule, “Chiichoo kēesooboo :nyēē kāmwoowoo anam kisyereenyuu ānkāwēēsyēt.”

12 Kuteebē :bichoo kule, “Chii ng'oo :nyooto kāmwoowuung' inam kisyereeng'uung' ānkiiwēēsyēt?”

13 Kimēēnkēt :chiichoo / kikiisooobē kule ki ng'oo :nyooto, kuuyu kikiikuboty :Yēēsu wōlēē kimii :biiko chēē chaang'.

14 Nto yityo, chokunyōōrchi :Yēēsu chiichooto biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin. Kimwoochi kule, “Kēēsob oob? 'Keekas, -mataweeyey ng'ōōki kuuyu imuuchē kuchōōnchiing' :mnyaat.”

15 Kiwokumwoochi :chiichoo kāāntōōyichoo bo Yuutayeek kule Yēēsu nyi kiisooobē inee.

16 Yooto, kutoow kāāntōōyichoo bo Yuutayeek kuwus Yēēsu kuuyu kiisooobiis ām bēsyēētaab *Sabaato.

17 Kumwoochi :Yēēsu kāāntōōyichoo kule, “Tākuyēyiisyē :Baaba anii, kunyoo āyēyiisyē :nkanii.”

18 Kiyey :ng'aleechaata kusyeem :kāāntōōyichoo kubakach Yēēsu. Kimāmāchē baatey kubakach kuuyu kiisooobiis ām bēsyēētaab Sabaato, nteenee kuuyu kimwooy kule kwaan :Yēyiin, ng'ālyoo nyēē ibooru kule kii-āyēēchēē keey :inee Yēyiin.

Nyōōrtooy :Leekweet kāāmuukēywēēk wōlēē mii :Kwaan

19 Kunyi, kimwoochi :Yēēsu bichoo kule, “!Kāāmwoowook, māyēyēē keey :Leekweet ng'al nkit, nteenee kāsēē Kwaan. Kunyoo, kiyēē yēyē :Kwaan, kuyēyē :nkinee Leekweet kiy-ooto.

20 Chāmē :Kwaan Lakwanyii ānkōōboorchinē kiy ake tukul nyēē yēyē :inee. Mākōōboorchi mbo tukuuk chēē biirē chēbo ra ankumoolat :akweek tukul ng'aleechaata.

21 Kuu yoo ing'eētē :Kwaan chii nyoo kaakume ānkōōkoochi soboonto, kōōkoochinē :nkinee Lakwanyii biiko soboonto choo kaakucham kōōkoochi.

22 -Mēētiilchinē :Kwaan chii ng'al. Nteenee kiikōōkoochi Lakwanyii kāāmuukēywēēk tukul kōōtiilchi biiko ng'al,

23 sukung'eet kukoonyit :biiko tukul Leekweet kuu wōloo konyititooy Kwaan. Nto chii nyoo mākoonyitē Leekweet kumākoonyitē nkinee Kwaan nyoo kiiyooku.

²⁴ !Kāāmwoowook, chii nyoo kāsē ng'aleekyuu ānkōōkoosēē keey Baaba nyoo kiiyookwoo, kunyōōru :chiichoo *soboon-taab kibchuulyo. Kiikusiirtēē meet ānkunyōōr soboonto nyēē -/mēēkiitilchinē ng'al.

²⁵ ! Kāāmwoowook, mii kuyitu :bēsyēēt, ankookuyit :bēsyoonoto yēē makukas :biiko choo kiikubootyo kiyēē mwooyē :Lakwataab Yēyiin. Nyōōru soboonto :biiko choo kēēyēnchi ng'aleechaa.

²⁶ Kuu yoo chōōnēē :soboonto wōlēē mii :Kwaan, kiikuyey :Kwaan kuchōōnēē :soboonto wōlēē mii :Leekweet.

²⁷ Kiikōōkoochi :Kwaan kāāmuukēywēēk kōōtiilchi chii ng'al, kuuyu *Wēritaab Chii :inee.

²⁸ -Moolat ng'aleechu. Makuyit :bēsyēēt nyēē makukas :biiko tukul choo kiikubēk kuutiinyuu,

²⁹ nto yooto makukwaanee mbēērōōsyēkwaa. Choo kiikuyey ng'aleek chēē kāroomēch mākunyōōr soboonto nyēē lēēl. Nteenee mākubootyo :choo kiikuyey ng'aleek chēē miyootēch.

³⁰ -Māāyēyēē keey kiy, nteenee ātiilē baateey kiyēē mwoowoo :Baaba ānkubo man, kuuyu -māāyēyē kiyēē āmāchē, nteenee āyēyē kiyēē māchē :nyoo kiiyookwoo.

Tukuuk chēē ibooru kule Lakwataab Yēyiin :Yēēsu

³¹ Nto kaang'alaalee keey, nto kaayey kiy nyēē māchāmē :biiko.

³² Nteenee mii :ake nyēē ng'ālōolēēnoo anii ānkāānkētē kule kiyēē mwoowu kurubta keey anii kubo man.

³³ !Kyōōyooktē :akweek biiko kuba wōlēē mii :Yoowaana ānkiikumwoowook ng'aleek chēbo man kurubta keey āk anii.

³⁴ -Māāmoong'tēē keey kiyēē mwooyē :biiko kurubta keey āk anii, nteenee āmwooyē kuu nyooto /sikiiraraachaak.

³⁵ Ki nōmōryoo :Yoowaana nyēē kiikoochinē biiko lēbkēēyyēēt ānkyōōng'ērēkyi :akweek lēbkēēyyoonoto kibo bēsyōōs chēē ng'ēri.

³⁶ Nteenee mii :tukuuk chēē nyikiisēch kusiir ng'aleek choo kimwoowu :Yoowaana. Chooto ku tukuukaab kwōng'uut choo kiikōōtōōrwoo :Baaba kule ayey. Ibooru :chooto kule Baaba :nyēē kiiyookwoo.

³⁷ Kiikumwooy :nkinee Baaba wōlēē āwuuyē :anii. Manookas kuutiinyii amanookas eernyii,

³⁸ āmēēbērē kyoanam ng'ālyoontēēnyii kuuyu -mōōyēnchinē nyi kiiyooku :inee.

39 Kyoocham ōrōotootē siruutēk miisin ōbērē tōōs yoo kooyey kuu nyooto +mōōnyōōru *soboontaab kibchuulyo. Ntēē mwoowu :siruutēchuutēchu wōlēē āwuuyē :anii,

40 ānkoo kuwuu nyooto, -mōōchāmē okwaa wōlēē āmiitē sōōnyōōru soboontaab kibchuulyo.

41 -Māāmoong'tēē keey kule kusilo :biiko,

42 nteenee ānkētook wōlēē ōwuuyē. Ānkētē kule -mōōboontē chamateetaab Yēyiin ām moonikwook.

43 Kyāāchōō wōlēē ōmiitē ām kaayneetaab Baaba, nteenee otay otaachaa. Nto yoo kāchō :chiito ake ām kaayneenyii nkit, ōchāmē :akweek nyooto.

44 Ōmuuchē raat ōyēnwoo kule nee yoo bērē :chii ām akweek nto /kēēsil kusiir yēē kātōōchēēng'e kusilook :Yēyiin?

45 -Moosoot naas kule +maamwaaytaak :anii ām wōlēē mii :Baaba. Nteenee chiito nyēē mwooytook ku *Muusa nyoo ōyēelchinē ām kāāsōōtēywēēkwook.

46 Nto kyōōyēnchi Muusa, nto kōōyēnwoo kuuyu kisir :Muusa ng'aleek kurubta keey āk anii.

47 Nteenee yoo -mōōyēnchinē kiyēē kisirē :Muusa ii, ōyēnchi kule nee kiyēē āmwooyē :anii?"

6

*Kibay :Yēēsu biiko chēē kikeēytēē kisyēērōōk muut
(Mataayo 14:13-21; Māārko 6:30-44; Luuka 9:10-17)*

1 Nto mii bēsyēēt ake, kwoochi :Yēēsu komosta nyiin ake bo Tōōliilēētaab Kalilaaya. /Kēēkuurē tōōliiloonoo kaayneet ake kule Tibeerya.

2 Yooto koosaab :biiko chēē chaang' sakaramteet kurub inee kuuyu kikiikukas ng'aleek chēbo kwōng'uut chēē kiyēchi :inee biiko choo kimnyoontōōs.

3 Yu kayit biitoonooto, kotooch āk rubiikyii ākoy lekem ānkuwokōōbuurto ng'wēny.

4 Kikiikuriik yooto :bēsyōōsyēk chēē āmēē :Yuutayeek *Saakweetaab Keeytaayeet.

5 Yu kakas :Yēēsu kukwoonchinē :biiko chēē chaang', kutee-bee Filibō kule, "Kēēnyōōrchinē ānō āmiik chēē kēēbāyēē bichu tukul?"

6 Kitēēbēē :Yēēsu Filibō ng'aleechaa buch kutyēmē. Kiinkētē :inee kiyēē kimakuyey.

7 Kuwālchi :Filibō Yēēsu kule, "Ānkoo nto /kakyaalta kiy ake tukul nyēē /kēēboonto, -/mākēēnyōōru beesaan chēē yēmē kyoolchinēē bichu āmnyoo kisich nyēē kaam."

8 Kumwooy :Antereeya nyoo ki rubiintēetaab Yēesu ānkitsuubcho āk Simōōni Bētērō kule,

9 “Mii yu :wēero nyē boonto mukaatiin muut āk *burburi-inēk āyēēng' chēē minkēēch, ara yēmē :chooto keebayee bichu tēē chu tukul?”

10 Kumwoochi :Yēesu rubiikyii kuyey biiko kōōbuur ng'wēny ām yēbo keewet. Kimāchē kuyitē :bichu murēnik kisyēērōōk muut.

11 Kunam :Yēesu mukaatiinechaa ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy, nto yityo, /kēēbchēchinoot bichoo. Kiyey nkicheek burburi-inēchooto kuu nyooto. Kiyem :biiko tukul.

12 Nto mii yoo, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Ōruruuch choo kāng'ēt.”

13 Kōōruruuch :rubiik koonyiit kērēboonik taman āk āyēēng'.

14 Yu kabokukas :biiko ng'ālyoontooni bo kwōng'uut kiyey :Yēesu, kumwooy kule, “Kubooyiit man, *wōōrkooyoontēetaab Yēyiin :chiichi nyoo /kikēēmwooyē kule mākuchō kōōrēēt.”

15 Kiinkētē :Yēesu kule kimāchē :bichoo bokunam inee kukērchi koong' kuyēk bāytooyiintēēt. Yooto koosikta kuwo lekem.

Kiwēēsyētēē :Yēesu bēēko barak

(Mataayo 14:22-33; Māārko 6:45-52)

16 Yu kāākwiimēn, kurēkto :rubiikaab Yēesu ākoy tōōliil.

17 Kulaany mwēēnkēēt ānkutākyi keey *kiriinkēetaab Kaabernaam. Kināmchi :mēēnānēēt bichoo wōlooto kumāboonto keey Yēesu.

18 Kichō :wusōōnēēt ankusyool bēēko.

19 Yu kikiikuba :rubiichoo ām lōōyinto nyēē kiyitē kiilomitaanik muut nto ku lo, kukas Yēesu kumii kuwēēsyeetonunēē bēēko barak kutākyinē keey mwēēnkoonoto. Kimuuyo :rubiichoo miisin.

20 Yooto, kumwoochi :Yēesu kule, “-Mōōmuuyē, nto yu anii :nyool!”

21 Kutaach :rubiik Yēesu kuchō mwēēng'. Yooto, kuchaakta :mwēēnkēēt ākoy sakaramteet wōlēē / kikēēmākyinē wokōōyyoonyēē.

Āmnyoo :Yēesu nyēbo soboonto

22 Yu kāwokuyyeech :kōōrēēt, kōōnkēt :biiko choo king'ētunēē komosta nyiin ake bo tōōliiloonoo kule ki mwēēnkēēt akeenke baateey nyēē kimii yooto. Kiinkētē :bichoo kule kimanaabeeta keey :rubiik Yēesu.

23 Yooto, kukwaanee :mwēenkōōsyēk alake *kiriinkēētaab Tibeerya ānkubokōōyyoonyēē yēē kilēēkitēē :yoo kyoomiisyēē :biiko.

24 Bērē kukas :biiko kule kāmēētākumii :Yēesu āk rubiikyii, kulaany mwēenkōōsyēchoo kuba *kiriinkēētaab Kaabernaam bokucheeng'aat Yēesu.

25 Yu kābokunyōōrchi Yēesu wōlooto, kuteebee kule, “Kāānēētiintēē, 'kēēyitu wōli kutyaa?”

26 Kuwālchi :Yēesu kule, “! Kāāmwoowook, ōchēēng'ootoo kuuyu kwōōbiyoong'liisyē āmēēbērē kuuyu kwookas kāāmuukēywēēkaab Yēyiin.

27 -Mōōbēng'tēē chēēng'sēētaab āmit chēē bēku, nteenee ōnēmchi keyy ōchēēng'ē āmnyoontēētaab kibchuulyo. Āmnyoontoonoo ku nyoo kōōnook *:Wēritaab Chii, kuuyu inee :nyēē kiikōōkoochi :Baaba Yēyiin kāāmuukēywēēk kuyey kuu nyooto.”

28 Kuteebee :biiko Yēesu kule, “Ara, kēēyēyē kule nee siki-inēmchi keyy yiisyēētaab Yēyiin?”

29 Kuwālchi :Yēesu kule, “/Kiinēmchi keyy yiisyēētaab Yēyiin / kukiikaasee keyy chiito nyoo kiiyooku :inee.”

30 Kuteebee :bichooto Yēesu kule, “Kiy nee nyēbo kwōōng'uut nyēē +meeyey sikiikaaseeniing' keyy?

31 Kyaam :biikyoo choo kibo kēny maana ām kōōr nyēē su-urkwēēn, kuu yoo mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, 'Kiikoochi kwaam āmnyoontēēt nyēē chōōnēē barak.'†”

32 Kumwoochi :Yēesu nanyuun bichoo kule, “! Kāāmwoowook, -moosoot sōō baateey kule kikōōnook *:Muusa āmnyoontoonoo kichōōnēē barak, nteenee ōsōōtē kule kōōnook :Baaba āmnyoontēētaab man kuchōōnēē kibkōōnkōy.

33 Āmnyoontēētaab Yēyiin ku nyoo chōōnēē kibkōōnkōy ānkuyibchinē biich soboonto.”

34 Yooto, kumwoochi :bichoo Yēesu kule, “Ikōōnēēch kwaak āmnyoontoonooto.”

35 Kumwooy :Yēesu kule, “Anii :āmnyoontoonooto bo soboon. Moomē :kēmēy chiito nyoo kākōō wōlēē āmiitē. Nto nyoo keekaaseena keyy kumoomē :melel.

36 Kuu yoo kātāāmwoowook, kookasaa -āmōōkoosēēnoo keyy.

37 Chii ake tukul nyoo kākōōno :Baaba, kuyēku nyeenyuu nyēē māky akwet bēsyēēt ake.

38 Kyaāchōōnēē kibkōōnkōy sichaayey kiyēē mākēē :Baaba nyoo kiiyookwoo mēēbērē kyāāchōōnii chaayey kiyēē āmākēē.

6:23 Yoowa. 6:11 **6:26** Yoowa. 2:11 **6:30** Mat. 12:38; Māārko 8:11; 13:22; Yoowa. 4:48; 1Kōōr. 1:22 † **6:31** Tyēēnwookik 78:24 **6:31** Chuy. 16:4, 15; Kāāyit. 11:7-9; Neem. 9:15; Tyēēn. 78:24 **6:34** Yoowa. 4:15 **6:35** Yoowa. 4:13-14; 6:48-58; 7:37 **6:36** Yoowa. 20:29; 16:9 **6:37** Yoowa. 17:2, 24 **6:38** Māārko 14:36; Yoowa. 4:34

39 Mākwoo :Baaba kule -māāboot chii mbo akeenke ām choo kiikukōōno, nteenee +maang'eet ake tukul bēsyēetaab tabanta.

40 Man, mākyinē :Baaba *soboontaab kibchuulyo biiko tukul choo ikoosēēnoo keey."

41 Yooto kutoow :kāāntōōyikaab Yuutayeek koong'unyng'uuny kuuyu kimwooy :Yēēsu kule, inee ku āmnyoontēēt nyēē chōōnēē kibkōōnkōy.

42 Kimwooy :bichoo kule, "So, mā wēritaab Yōōsēēf :chiichi? Ntēē kiinkēt kwaan āk kaamet. Ām nee sukumwooy raat kule chōōnēē :inee kibkōōnkōy?"

43 Kumwoochi :Yēēsu bichoo kule, "-Moong'unyng'uuny.

44 Māmii :chii nyēē imuuchē kuchō wōlēē āmiitē yoo kāmāyis :Baaba nyoo kiiyookwoo. Yoo kāākuchō, +maang'eetee meet bēsyoonoo bo tabanta.

45 / Kikeesir ām siruutēkaab *wōōrkooyikaab Yēyiin kule, 'Makooneet :Yēyiin biiko tukul.'† Chii nyoo kaakukas kāānēētiisyoonoo ānkusēw, kuchōōnii wōlēē āmiitē.

46 Mēēbērē kaamwaay yooto kule kiikukas :chii Baaba nteenee anii nkit nyoo āchōōnēē wōlēē mii :inee nyēē kyaakas.

47 !Kāāmwoowook, chii ake tukul nyoo ikoosēēnoo keey ku-boonto :nyoo kēny *soboontaab kibchuulyo.

48 Anii :āmnyoontēētaab soboonto.

49 Kyaam :biikyoo choo kibo kēny maana ām kōōr nyēē suurkwēēn nteenee kiikubēk :bichoo tukul.

50 Nteenee mābotē :chii nyoo kaam āmnyoontooni chōōnēē kibkōōnkōy.

51 Anii :āmnyoontoonooto chōōnēē kibkōōnkōy. Yoo kaam :chii mākunyōōr soboontaab kibchuulyo. +Māākōōnu bōōrnyuu kuyēk āmnyoontēēt nyēē sukōōsoob kōōrēēt."

52 Kiyey :ng'aleechu kukōōrōmiitu :kāāntōōyichoo bo Yuutayeek miisin. Kimwooy kule, "So, imuuchē kule nee :chiichi kukōōnēēch bōōrnyii kyaam?"

53 Kumwoochi :Yēēsu kule, "!Kāāmwoowook, yoo kamoo-am bōōrtaab *Wēritaab Chii ankooyyee korotiikyii, mākyō ōnyōōru soboon.

54 Chii nyoo kaam bōōrnyuu ankuyyee korotiikyuu, kunyōōru :chiichoo *soboontaab kibchuulyo. +Maang'eetee chiichoo meet ām bēsyēetaab tabanta.

55 Āmnyoo nyēbo man :bōōrnyuu ānkubo koomānuut :korotiikyuu.

56 Chii nyoo kaam bōōrnyuu ankuyyee korotiikyuu, mākunoomnyo āk anii ānkāānoomnyē āk inee.

57 Kuu yoo āminyēē kāāmuukēywēēkaab Baaba nyoo kiiy-ookwoo, mākuminyēē :nkinee chiito nyoo kaam bōōrnyuu kāāmuukēywēēkyuu.

58 Anii :āmnyoontoonoto kichōōnēē kibkōōnkōy. Makerkeey :āmnyoontoonoo āk nyoo kyoomē :biikyoo choo kibo kēny, ānkoo kyaam, kibēk. Chiito nyoo kaam āmnyoontooni kunyōōru soboontaab kibchuulyo.”

59 Kimwooyē :Yēesu ng'aleechaa kumii kōōnēētiisyē ām *kōōtaab saayeet ām Kaabernaam.

Kiichuchuuyee keye :rubiik chēē chaang' wōlēē mii :Yēesu

60 Yooto kakas :rubiikaab Yēesu ng'aleechu, kumwooy :wōlēē wōō kule, “Māku nkoolat :ng'aleechu! Ng'oo :nyēē sukoomuuch!”

61 Kiinkēt :Yēesu kiyēē kimii kōōyīimē rubiik. Yooto, kumwoochi kule, “So, kāyēk kāānākuut :ng'aleekyuu?”

62 /Keemwa baa, kule nto kookas *Wēritaab Chii kōōyēēyē kibkōōnkōy, nto kāwuuyiitu nee?

63 Kōōnu :Tāmirmiryēētaab Yēyiin soboonto nyēē mākōōnu :kāāmuukēywēēkaab chii. Kōōnu :ng'aleek choo kāāmwoowook soboonto kuuyu kwoonēē wōlēē mii :Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

64 Ānkoo kuwuu nyooto, mii :alake ām akweek chēē -mēēkoosēēnoo keye.” Kiinkēt :Yēesu kung'eetee kēny kule ki mbo ng'oo :chēē kimēēkoosēē keye inee ānku ng'oo :nyēē kimakuchaamta inee.

65 Kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Ki ng'ālyoontoonoto :nyoo kyāāmwooytēē kule, māmii :chii nyēē chōōnii wōlēē āmiitē yoo kāmāyis :Baaba.”

66 Kiichuchuuyee keye Yēesu :biiko chēē chaang' kung'eetee yooto.

67 Yooto kuteebee :Yēesu rubiichoo ki taman āk āyēēng' kule, “Ōmāchē :nkakweek obakaakta?”

68 Kuwālchi :Simōōni Bētērō kule, “Keebe ānō oō, Moko-ryoontēt? Ntēē iboontē :inyiing' lōkōōy chēbo soboontaab kibchuulyo.

69 Kiikoosēēniing' keye ānkēēchāmē kule inyiing' *Kāārārookiintēēt nyēē chōōnēē wōlēē mii :Yēyiin.”

70 Yooto kumwoochi :Yēesu kule, “Akweek oob rubiik taman āk āyēēng' chēē kyāāk wēyook anii? Nteenee mii :nyēē ki-brōkōsyoo ām akweek.”

71 Kumwooyē :Yēesu kuu nyooto, king'āloolēē Yuuta Iskaryoot nyēē kimii wokuchoomtooy inee.

6:58 Māārko 14:22-24; 1Kōōr. 10:16 6:63 Yoowa. 3:5-8; 1Kōōr. 15:45; 2Kōōr. 3:6

6:64 Yoowa. 13:11; 16:9 6:65 Yoowa. 6:44 6:69 Māārko 8:27-30 6:69

Māārko 1:24 6:71 Yoowa. 12:4

7

Kitāchiin :Yēesu āk ng'aleekaab mbo ng'eetaabkaamet

1 Yu kāākuyityo, kōōnēētiisyootēē :Yēesu Kalilaaya. Kimāmāchē kuwēēsyētootēē Yuuteeya kuuyu kimāchē :kāāntōōyikaab Yuutayeek kubakach.

2 Yoto, kikiikuriik :Yuutayeek kwaam *Saakweetaab Kēryōōsyēk.

3 Kumwoochi mbo :ng'eetaabkaamet Yēesu kule, “Ing'eetee yu ānkiiwē Yuuteeya sukukas rubiikuuk chēbo wōlooto tuku-uchu bo kwōng'ut chu iyēyē.

4 Māchāktōōs ibooru keey nyēē karaam siitooku. Kunyoo, kany kutookunēē kōōrēēt :ng'aleechu bo kwōng'ut.”

5 Kimēēkoosēē keey mbo :ng'eetaabkaamet Yēesu.

6 Yoto kumwoochi :Yēesu icheck kule, “Manaayit :bārooyinnyuu nyēē yemaat nteenee oyeyaate :akweek kiyēē ōmāchē.

7 Mā akweek chēē wēchook :biikaab kōōrooni, nteenee wēchoo anii kuuyu āburoyong'tooy icheck kubo rōkōs nyēē yēyē.

8 Obe :akweek saakwaanaa kuuyu manaayit :bārooyinnyuu.”

9 Yoto kung'ētunēē :Yēesu Kalilaaya.

Kichuunchuun :Yēesu āk kāāntōōyikaab Yuutayeek

10 Nto yu kaakuba mbo :ng'eetaabkaamet, kuwaayta keey Yēesu ākoy Yēerusālēm.

11 Kimii :kāāntōōyikaab Yuutayeek kuchēēng'eē Yēesu wōlooto. Kitēēbootē kule, “Mii ānō :chiichoo ōō?”

12-13 Kichoomootē :biiko wōlēē wōō kung'āloolēē Yēesu ku-uyu kiiywēyē kāāntōōyikaab Yuutayeek. Kimwooyē :bichoo alake kule, “Karaam :chiichoo.” Kumwooyē :alake kule, “Buryo, ibērbēērootē biich.”

14 /Kikyaam saakwaanaa nto miitē kwēēn āk kwēēn, kuwo :Yēesu *Kōōtaab Yēyiin ānkutoow kōōnēētiis.

15 King'woonchi kāāntōōyikaab Yuutayeek :wōlēē kiinēētitooy :Yēesu kut kumwooy kule, “Kēēnkētēē nee :nkinee nyi siruutēkaab Yēyiin āmēēbērē kiikusumānchi?”

16 Kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “Ng'aleek chēē ānēētook mēēbērē cheechuu, nteenee kwoonēē wōlēē mii :Yēyiin nyoo kiiyookwoo.

17 Chii nyoo kakwey kuyey kiyēē māchē :Yēyiin, mākōōnkēt yoo kwoonēē :ng'aleekyuu wōlēē mii :Yēyiin, nto cheechuu nkit.

18 Chiito nyoo ng'āloolē ām kāāmuukēywēēkyii, kumāchē :nyoo kule /kēēkoonyit. Nteenee āmāchē anii kunyōōr koonyit :nyoo kiiyookwoo. Achurtaat ānkāāyyoong'unēē manta.

19 Kikōōnook *:Muusa kiruutēk āmāmii :chii mbo akeenke ām akweek nyēē riibē kiruutēchoo. So, ōmāchē ōbākākyoo nee?"

20 Kumwoochi :biiko kule, "Kiikubunuung' :mēt ēē? So, ng'oo :nyēē māchē kubakachiing'?"

21 Koomiiny :Yēesu mēt ankutas taay kule, "Kyaayey kiy akeenke baateey nyēbo kwōng'luut ām Sabaato. King'woonchook akweek tukul :kiyooto.

22 Mwooyē :siruutēkaab Muusa kule ōmurootānē wēēriik ām bēsyēētaab sisiit. (Kubooyiit man mēēbērē Muusa nyēē kimwooyē, nteenee mbo kuukoong' chuut kibo taay.) Kōōnook :yooto ōmurootānē wēēriit ām bēsyēētaab Sabaato yoo /kikēēsichē yēē Sabaato.

23 Kunyoo, yoo ākoo / kiimurootānē wēēro bēsyēētaab Sabaato ōtiltooy kiy kisich buch, / simākyiiri kiruutyoonoo bo Muusa ii, kubo nee ōnyēērchoo anii yoo kāāsoob chiito kumukuul ām bēsyēētaab Sabaato?

24 -Mōōtuchinē ng'al buch kukōōkāsunēē saang', nteenee māchāktōōs ōlyēbē ōyyoong'unēē manta."

Kicham :biiko chuut alake kule Kāārārookiintēēt :Yēesu

25 Kimwooyē :biikaab Yēerusālēēm alake kule, "Mā chiichi nyoo /kēēmāchē /keebakach?

26 Nto yu inee :nyi mii kung'āloolēē taayeetaab biiko āmēēbērē mwoochinē :kāāntōōyikyoo kiy." Kulē :alake "Ara kāākōōnkēt kule *Kāārārookiintēēt :chiichi?"

27 Kumwooyē :chuut alake kule, "Ntēē kiinkētē yēē chōōnēē :chiichi. Nteenee māmii :chii nyēē inkētē bēsyēēt nyoo chōōnēē :Kāārārookiintēēt."

28 Yooto kumwooy :Yēesu kukas :biiko tukul kule, "Man, kōōlē ōnkētoo ānkōōnkētē subak wōlēē āchōōnēē? Mēēbērē kyāāchōōnēē keyy. Bo man :nyoo kiiyookwoo, āmōōnkētē :akweek inee.

29 Nteenee anii :nyēē ānkētē, kuuyu kyāāchōōnēē wōlooto ānku inee :nyēē kiiyookwoo."

30 Yu kāmwooy :Yēesu kuu nyooto, kumach :kāāntōōyikaab Yuutayee kule kunam nteenee māmii :chii nyēē kitiiny kuuyu kitoombo kuyityiin :wōlēē kiikuchōbto :Yēyiin.

31 Ānkoo kiwuu nyooto, kiikaasee keyy :biiko chēē chaang' inee. Kimwooy :bichooto kule, "Ara, yoo kāchō

:Kāārārookiintēēt, makuyey ng'aleek chēbo kwōng'uut kubiir chēē yēyē :chiichi?"

Kimach :Farisaayeeek kunam Yēēsu

³² Yu kukas *:Farisaayeeek ākoo mbo kibkōrōs chēē wōōyēch kuchoomootē :biiko kung'ālōolēē Yēēsu nyēē karaam, kōōyookto riibiikaab Kōōtaab Yēyiin kule bokunam Yēēsu.

³³ Kutas taay :Yēēsu kumwooy kule, "+Mākēēboontē keey akweek ām bēsyoōsyēk chēē ng'eri baateey, nto yoo kāākuyityo, ayeey wōloo mii :nyoo kiiyookwoo.

³⁴ Yooto +moocheeng'aa, nteenee -mōōnyōōrwoo, āmōōmuuchē okwaa wōloo !kāāwē."

³⁵ Kuteebee keey :kāāntōōyikaab Yuutayeeek nkit kule, "So, mächē :chiichi kuwo ānō wōlēē -mābokēēnyōōrchinē :acheek? Ara, mākuwo kōōrōōsyēchoo kiisērēētyi keey :biikyoo wokoonēet bichooto?"

³⁶ Ibooru nee :ng'aleechaa kāmwooyē kule, "+Moocheeng'aa nteenee -mōōnyōōrwoo āmōōmuuchē okwaa wōloo !kāāwē?" "

Mākurōōtunēē chii :bēēkaab soboonto

³⁷ Ām bēsyeētaab lētūut nyēbo saakweet, kuchō :Yēēsu ānkukuurchi barak kule, "Chii nyoo āmē :melelta, kuchō wōlēē āmiitē.

³⁸ Kuu yoo mwooyē :sirūutēkaab Yēyiin kule, chii nyoo keekaaseena keey, mākurōōtunēē chiichoo :bēēkaab soboonto."

³⁹ Kumwooyē :Yēēsu kuu nyooto kiibooru Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyēē nyōōru :chii ake tukul nyoo keekaasee keey inee. / Kimānāākiiyook Tāmirmiryēētaab Yēyiin kuuyu / kimānāākiitōōr Yēēsu.

Kikwaanykwaany biiko :soboontaab Yēēsu

⁴⁰ Yu kakas :biiko ng'aleechaa kimwooyē :Yēēsu, kumwooy :bichooto alake kule, "Man wōōrkooyoontoonoo bo Yēyiin :chiichi."

⁴¹ Nto alak kumwooy :choo kule, "Kāārārookiintēēt :chiichi." Kulē :alake, "Buryo! Mēēmuuchāksē kuchōōnēē :Kāārārookiintēēt Kalilaaya.

⁴² Mwooyē :sirūutēkaab Yēyiin kule mā kuchōōnēē :Kāārārookiintēēt kōōtaab *Tāwuti ām *kiriinkēētaab Bēētēlēyēēm wōloo kiminyē :Tāwuti."

⁴³ Kuchuunchuun :biiko kurubta keey āk Yēēsu.

⁴⁴ Kimächē :biiko alake kule kunam Yēēsu, nteenee māmii :chii mbo nyēē kisyeeem kunam.

Kiyeet :Nikōtēēmō Yēēsu -/makiiruusta

45 Yu kāākuyityo nanyuun, kooyeey :riibiichoo kibo Kōōtaab Yēyiin wōlēē kimii :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk *Farisaay-
eek. Yooto kuteebee :choo riibiichoo kule, “So, ntēē kookwaa
buch, kāmōōnāmē?”

46 Kuwālchi :riibiichoo kule, “Māmii :chii nyēē kiikung'alaal
bēsyēēt ake kuu :chiichoo.”

47 Kuteebee :Farisaayeeek riibiichooto kule, “So, omāchē
omwaa y kule /kaakiiberbeeraak nkakweek?”

48 Ara ōnkēt mbo kāāntōōyiin ake tukul nyēē kaakookaasee
key chiichoo, nto kumii mbo *:Fārisooyiin nyēē kaakucham
ng'aleechaata mwooyē :chiichooto?

49 Chubootiin :bichu -mēēnkēt kiruutēkaab :Muusa.”

50 Ām kāāntōōyichoo, kimii :Nikōtēēmō nyoo kikiiwokukas
Yēesu. Kumwoochi :nyoo kāāntōōyichoo kule,

51 “Kurubta key āk kiruutēkyoo, māmii :chii nyēē /kiiru-
ustooy yoo /manaakeekas kiyēē mwooyē :chiichooto nto /
kiinkēt kiyēē kaakuyey.”

52 /Kēēmwoochi kule, “So, ichōōnēē :nkinyiing' Kalilaaya?
Weesuman siruutēkaab Yēyiin, +meekas ām yooto kule māmii
*:wōōrkooyoontō nyēē imuuchē kuchōōnēē Kalilaaya.”

53 Nto mii yoo, kooyeey :chii ake tukul kaa,

8

1 nteenee kuwo :Yēesu ākoy Lekemeetaab *Musēytuuniinēk.

Koorko nyēē kikōchōng'it

2 Yu kāwokuyyeech, kumusta :Yēesu kooyeey biiwuutaab
*Kōōtaab Yēyiin. Kukwa :biiko ānkōōruruukyi key inee.
Kōōbuur :Yēesu ng'wēny ankooneet bichoo.

3 Yooto koomut :kāānēētikaab kiruutēk āk *Farisaayeeek
koorko nyēē /kikeenyoorta chiito ake ānkōōyyoong'tēē yooto
bo taayeetaab Yēesu.

4 Kumwoochi :bichoo Yēesu kule, “Kāānēētiintēēt, /kokeeny-
oorta koorkooni chiito ake.

5 Kimwooy *:Muusa ām kiruutēkyoo kule, irooko :chii nyēē
wuu nyooto /kēēwiirēē rwoontōōk kume. Kunyoo ii, imwooyē
nee :inyiing'?”

6 Kimwooyē :bichoo ng'aleechara kutēchēē Yēesu
sukōōyyoong'tēē kōōk. Kuyim :Yēesu ankusir yēbo teng'eeek
ām moorineenyii.

7 Kitēēbēē :bichooto Yēesu ng'aleek kutēē yooto tukul.
Kōōtōrōōr key :Yēesu ānkumwoochi bichoo kule, “Yoo mii ām
akweek :nyēē mānāchoolwookēn, kutoow :nyooto kuwiiree
koorkooni rwoontōōk.”

8 Yu kāmwooy :Yēesu kuu nyooto, kuyim subak ānkusiriis.

⁹ Yu kabokukas :bichoo ng'aleechaata kimwooyē :Yēesu kubeetaate akeenke akeenke. Kiba kurook :choo ki yōōsēch kut wokung'ēt :Yēesu nkit āk koorkoonoo kuboonto keey biiko alak.

¹⁰ Yooto kōōtōrōōr keey :Yēesu ankuteebee koorkoonoo kule, “Kaba ānō :biikēy oō, cheebyoos? Māmii mbo :akeenke nyēē kāng'ēt kooruustiing'?”

¹¹ Kuwāl kule, “Māmii mbo :akeenke oō, Mokoryoontēēt.” Yooto kumwoochi koorkoonoo kule, “-Māāruustiing' :anii nteenee -mātāwēēchoolwookēn subak.”*

Lēbkēyyēētaab kōōrēēt :Yēesu

¹² Kitas taay :Yēesu kumwoochi bichoo kule, “Anii lēbkēyyēētaab kōōrēēt. Chiito nyoo karub ng'aleekyuu kunyōōru lēbkēyyēētaab soboonto nyēē mākooy kuwēēsyētēē mēēnān.”

¹³ Kumwoochi *:Farisaayeeek Yēesu kule, “Nto yu imiitē ing'āloolēē keey :inyiing' nkit, mābo man :ng'aleekuuk.”

¹⁴ Kuwālchi :Yēesu bichoo kule, “Ānkoo āng'āloolēē keey :anii nkit, kiyēē āmwooyē kubo man kuuyu ānkētē wōlēē kyāāchōōnēē ākoo wōlēē āwēētii. Nteenee -mōōnkētē :akweek.

¹⁵ Ōtiilē :akweek ng'al baateey orub kuu wōloo isōōtitooy :biiko, nteenee -māātiilchinē :anii chii ng'al.

¹⁶ Nto yoo kāālē ātiilchi chii ng'al, āyyoong'unēē manta kuuyu mēēbērē anii nkit nteenee āboontē keey Baaba nyoo kiiyook-woo.

¹⁷ / Kikeesir ām kiruutēkwook kule yoo kaakuroob :biich āyēēnku ng'ālyoo, ku man :kiyooto.

¹⁸ Āng'āloolēē keey :anii, nto ake nyēē rōōboo ku Baaba nyoo kiiyookwoo.”

¹⁹ Kuteebee :Farisaayeechaa Yēesu kule, “Mii ānō :kōōn?” Kuwālchi :Yēesu kule, “-Mōōnkētōo anii, āmōōnkētē nkinee Baaba. Nto kyōōnkētōo, nto ōnkētē Baaba.”

²⁰ Kimwooyē :Yēesu ng'aleechu tukul yooto kimii kōōnēētē biiko ām yēē kimii :loolonik choo / kikiiruruukyiniē beesaanik ām *Kōōtaab Yēyiin. Yooto kimāmii mbo :chii nyēē kinam Yēesu kuuyu kimānāāyityiin :chōbuutēkaab Yēyiin.

²¹ Yooto kumwoochi :Yēesu kāāntōōyichoo subak kule, “+Māāwēēchi keey anku +moocheeng'aataa, nteenee +moomeeyte ng'ōōkiswookikwook -āmōōmuuchē obe wōlēē āwēētii :anii.”

* **8:11** Mātinyē :siruutēk alake kērēywēēchu (7:53–8:11). **8:11** Yoowa. 5:14 **8:12** Isa. 49:6; Yoowa. 1:5, 9-10; 3:19; 9:4-5; 11:9-10; 12:35-36, 46; Ēfēēs. 5:8-14; 1Yoowa. 1:5-7; 2:8 **8:13** Yoowa. 5:31-32 **8:14** Yoowa. 7:28-29 **8:17** Kiruu. 17:6; 19:15; Mat. 18:16 **8:18** Yoowa. 5:36-37; 1Yoowa. 5:9 **8:19** Yoowa. 5:18 **8:20** Yoowa. 2:4 **8:21** Yoowa. 7:33-34

22 Kuteebee keey :kāāntōōyichoo kule, “Ibooru nee :chiichi yoo mwooyē kule -mākēēbēētii wōlēē mākuwo :inee? Ara, makubar keey :chiichi nkit ēē?”

23 Nteenee kitas taay :Yēesu kumwooy kule, “Ōbooyē :akweek ng'wēnyuuni, nteenee āchōōnēē :anii kibkōōnkōy. Nyēēng'woong' :kōōroni nteenee mā nyeenyuu anii :kōōroni.

24 Kiyooto nyēē āmwoowook kule +moomeeyte ng'ōōkiswookikwook. Makurataak :ng'ōōkiswookichoo ākoy yoo kookaasee keey kule anii :nyooto.”

25 Kuteebee :bichoo Yēesu kule, “Inyiing' ng'oo naas?” Kuwālchi kule, “Nyooto kyāāmwoowunoonwook.†

26 Chaang' :ng'ala chēē kātāāmwoowook ānkāātilchook ng'al, nteenee bo man :Baaba nyoo kiiyookwoo. Kiyēē āmwoochinē biiko ku nyēē kyākāsēē inee.”

27 Kimēēnkēt :bichoo kule kimii :Yēesu kung'aloolēē Kwaan ām kibkōōnkōy.

28 Yooto nanyuun kumwooy :Yēesu kule, “Bēsyoonoo ōtōrōōrē *Wēritaab Chii, ku yooto yēē +mōōnkēt kule anii :nyooto āmāyēyēē keey kiy. Yooto nanyuun yēē +mōōnkēt kule kiyēē āmwooyē ku nyēē kiinēētoo :Baaba.

29 Kēēboontē keey :nyoo kiiyookwoo. Manaabakaaktaa āng'ētū nkit bēsyēēt ake kuuyu āyēyē ākookoy kiyēē ing'erēēchē inee.”

Kiyēnchi :biiko kereeryaanto Yēesu

30 Yu kāmwooy :Yēesu kuu nyooto, kōōyēnchi :biiko chēē chaang'.

31 Kumwoochi :Yēesu chooto kiyēnchinē inee kule, “Yoo kōōkiilchi kiyēē ānēētē, ōyēku man rubiikyuu.

32 +Mōōnkēt yooto nanyuun manta anku +/makiityaaktaak.”

Kinyikisiit :kwiilateetaab kāāntōōyikaab Yuutayeeek

33 Kumwoochi :kāāntōōyichoo Yēesu kule, “So, nto yu kēēbooyē :acheek *Abraam, āmānāākēēyēku motwoor bēsyēēt ake! Kunyi, /kiityaakteech ām nee?”

34 Kuwālchi :Yēesu kule, “!Kāāmwoowook, motwooriintēetaab ng'ōōkisto :chii nyoo kiikōōtiiny :ng'ōōkisto.

35 Minyē :leekwa kang'waa ākookoy nteenee imōkōnyōōnyoot :motwooriintō.

36 Nto yoo kālē kootyaaktaak :Leekweet ōtyooktooyāktōōsiii kuchurta.

8:23 Yoowa. 3:31 8:24 Yoowa. 13:19 † 8:25 Imuuchē /keeweech mbo kule, “So, manookas kiyēē kāāmwoowook?” 8:26 Yoowa. 3:17; 8:15; 12:47 8:28 Yoowa. 12:32-34; 4:34 8:30 Yoowa. 2:23 8:31 Yoowa. 15:8; 14:15 8:33 Mat. 3:9 8:34 Room. 6:16, 20; 2Bēt. 2:19 8:35 Chuy. 21:2; Kala. 4:30 8:36 2Kōōr. 3:17

37 Ānkētē sinee kule ōbooyē :akweek Abraam. Ntee-nee ōmāchē obara kuuyu kiyoomcho :mētēwookwook nyēē -mēēwutē :ng'ālyoontēenyuu.

38 Āng'āloolēē :anii kiyēē kimii kaab Baaba, nto akweek ōyēyē kiyēē mwoowook :kōōn.”

39 Kukētyi :bichooto Yēesu kule, “Abraam ku baaba acheek.” Yooto kuwālchi :Yēesu kule, “Nto ki kōōn :Abraam, nto kyōōyēyē kiyēē kiyey.

40 Ōmāchē :akweek obara ānkoo kāāmwoowook kiyēē bo man nyēē chōōnēē wōlēē mii :Yēyiin, ng'ālyoo nyēē kimēēmuuchē kuyey :Abraam.

41 Ōyēyē :akweek yiisyēētaab :kōōn.” Kuwālchi :bichooto Yēesu kule, “Kēēboontē Baaba akeenke, nyooto ku Yēyiin, ānkēyēyēku lōkōkyii chēbo man.”

42 Yooto kumwoochi :Yēesu bichooto kule, “Nto ki kōōn akweek :Yēyiin nto ōchāmoo kuuyu kyāāchōōnēē wōlēē mii :Yēyiin ānkāāmītē raat yu. Mānāāchōōnēē keey. Nteenee inee :nyēē kiiyookwoo.

43 -Mōōkāsē kiyēē āmwoowook kuuyu wuu nyēē kyoomaalee tēmēnik yiitiikwook.

44 Kōōn akweek :Kibrōkōsyoontēēt ānkōōrubē kiyēē māchē :inee. Rumiin :inee kung'eetee kēny āmāmii :bēsyeēt nyēē kiikōōyyoong'unēē wōlēē mii :manta kuuyu mātinyē manta. Yoo ibērbēēriisyē, ku cheechii :choo nkit kuuyu, ng'wiin :inee ānku :mētitaab ng'wiinyaneet tukul.

45 Āmwoowu :anii manta ng'ālyoo :nyēē yēyē simōōyēnwoo.

46 Ara, mii ām akweek :nyēē imuuchē kōōboor kule āboontē :anii ng'ōōkisto? Nto yoo bo man :ng'aleek chēē āmwooyē ii, kwaamaak :nee simōōyēnwoo?

47 Chii nyoo bo :Yēyiin kukāsē ng'aleekyii. Nteenee -mōōkāswo kuuyu -mōōbooyē Yēyiin.”

48 Yooto kumwoochi :kāāntōōyichoo bo Yuutayeeek Yēesu kule, “Ābērē +mākēēkustooyootiin yoo kakeemwaay kule inyi-ing' Sāmooryāyiin ānkiiboontē *tāmirmiryēēt nyēē miyaat.”

49 Kuwālchi :Yēesu kule, “-Māāboontē tāmirmiryēēt nyēē miyaat. Āywēyē Baaba āmōōkoonyitoo anii :akweek.

50 -Māāchēēnkyinē keey :anii koonyit, nteenee mii :nyēē chēēng'woo anku inee :nyēē itilē kiy ake tukul.

51 Āmwoowook manta kule, mākooy kume :chiito nyoo rubē ng'aleekyuu.”

52 Kumwoochi :bichoo Yēesu kule, “Kāākiinkēt nanyuun man kule iboontē tāmirmiryēēt nyēē miyaat! Kiikume

*:Abraam ānkiikubēk *:wōōrkooyikaab Yēyiin ānkiimwooyē kule, nyoo rubē ng'ālyoontēēng'uung' mēēbērē makume?

⁵³ Imwooyē :inyiing' kule iwōō kusiir Abraam? Kiikume :inee ānkiikubēk mbo :nkicheek wōōrkooyikaab Yēyiin. Isōōtē kule inyiing' ku ng'oo ēē?”

⁵⁴ Yooto kuwālchi :Yēesu kule, “Yoo āmiitē ātōrōōrē keey ku buch. Nteenee nyēē itōrōōroo ku :Baaba nyoo ōbērē :akweek Yēyiintēēng'woong'.

⁵⁵ -Mōōnkētē :akweek Yēyiin, nteenee anii :nyēē ānkētē. Nto kāālē amwaay kule -māānkētē, nto kāāyēku ng'wiin kuu akweek. Nteenee ānkētē inee ānkāāriibē ng'ālyoontēēnyii.

⁵⁶ Kikiikumachaan :kōōn Abraam kule nto kas bēsyēēnyuu, kunyoo yu kachokukas, kung'erech.”

⁵⁷ Yooto, kumwoochi :bichoo Yēesu kule, “Nto yu maneeyit mbo kēnyiiyēk konom ānkiimwooyē kule 'kiikas Abraam!”

⁵⁸ Kuwālchi :Yēesu kule, “! Kāāmwoowook, kyāāmiitē kutoombo /kēēsich Abraam.”

⁵⁹ Yooto kukwey :bichooto rwoontōōk kule kuwiiree Yēesu, nteenee kuchuut :Yēesu biiko ankung'eetee yooto kibo *Kōōtaab Yēyiin.

9

Kiisoob :Yēesu chii nyēē /kikēēsich kukoraat

¹ Kimii yēē kiwēēsyētootē :Yēesu ākoo rubiikyii, yooto kukas chiito ake nyēē /kikēēsich kukoraat.

² Kuteebēe :rubiikyii Yēesu kule, “Kāānēētiintēēt, nee :nyēē kiyey chiichiin kukor? Ara ng'ōōkisnyii nto nyēbo sikiikyii?”

³ Kuwālchi :Yēesu kule, “Mā ng'ōōkistaab chiichoo nto nyēbo sikiikyii :nyēē kiyey kukor, nteenee mākutook :kāāmuukēywēēkaab Yēyiin kubo inee.

⁴ Māchāktōōs /kēēyēyē yiisyēētaab Baaba nyoo kiiyookwoo yoo tāku lebkeey nteenee mii wokutuuyiitu :kōōrēt nyēē -mēēmuuchē :chii tākuyēyiis.

⁵ Yoo tāāmiitē kōōrēt, āyēku lēbkēēyyēētaab kōōrēt.”

⁶ Yu keewaany :Yēesu kumwooy ng'aleechaa kung'utyi ng'wēny. Koomitmiit mēnēēt ankoonyiinyee koonyekaab chiichooto,

⁷ ānkumwoochi kule, “Wēēwuunēē koonyekuuk kibōōytaab Siloowaam.” (Kerkeey kaaynaani bo 'Siloowaam' ākoo yoo /kakeemwa kule /kikiyookto.) Kuwo :chiichoo ānkōōwuun koonyekyii ānkōōyēēw kukaakukasta.

8 Yooto, kutoow :laatoosyekaab chiichoo āk choo kiki-ikukas kusoomsē kumwooy kule, “So, mā :chiichi nee nyoo kwēēbuurē sukusoomsē kityō?”

9 Kumwooy :alake kule, “Inee :nyooto” nto alak kule, “Buryo! Mā :inee, nteenee kerkeey inee.” Kumwooy :inee nkit kule, “Lēyyē, ntēē anii :nyooto.”

10 Yooto nanyuun kuteeb :bichooto kule, “Nee :nyēē kiyey-ing' ikaste?”

11 Kuwālchi :chiichoo kule, “Kiimitmiit :chiichoo /kēēkuurēē Yēesu mēnēēt ankoonyiinyeenaa koonyek ānkumwoowoo wāāwuunēē kibōōytaab Siloowaam. Kunyoo yu kāwāāwuun akaste bakeenke!”

12 Kuteebēē :bichooto kule, “Miitē ānō raat :chiichooto?” Kuwālchi kule, “-Māānkētē.”

Kikiirso :Farisaayeek

13 Yooto, /keenam chiichoo /kikēēng'oonkyinē koonyek /ānkiimutyi *Farisaayeek.

14 King'oonkyinē :Yēesu chiichoo koonyek yēē ki bēsyēētaab *Sabaato.

15 Kiteebēē :nkicheek Farisaayeechaa chiichoo wōlēē kiyeyta kut kukasta. Kumwoochi kule, “Kinam :chiito ake mēnēēt ankoonyiinyeenaa koonyek, nto yu kāwāāwuun, akaste.”

16 Kumwooy :Farisaayeek alake kule, “Māchōōnēē :chiichi wōlēē mii :Yēyiin kuuyu -mēēywēyē kiruutyēētaab Sabaato.” Kumwooy :alake kule, “So, imuuchē kule nee kuyey :chii nyēē choolwookiin tukuuk chēbo kwōng'luut chēē wuu choo?” Kuchuunchuun :Farisaayeechaa ām kāāsōōtēywēēkwaa.

17 Yooto nanyuun kuwēēkyi keey :Farisaayeechaa chiichoo kikoraat ankuteebēē kule, “Imwooyē nee :inyiing' kurubta keey āk chiichooto kāyēyiing' ikaste?” Kuwāl kule, “Wōōrkooyoontēētaab Yēyiin :chiichooto.”

18 Kimāchāmchiintōōs :kāāntōōyikaab Yuutayeek kule kiko-
raat :chiichoo man ankaakukasta. Yooto kukuur sikiikaab
chiichoo

19 ankuteebēē kule, “Nyēēng'woong' :lakwani ōmwooyē kule /kikēēsichē kukoraat? Ntēē kāstooy raat?”

20 Kumwooy :sikiik kule, “Kiinkētē kule lakwanyoo ānkiinkētē kule kikēēsichē kukoraat.

21 Nteenee -mākiinkētē kule kayeyakay kule nee sukukasta. -Mākiinkētē mbo chiichēē kāng'oonkyi koonyek. Nto yu chii :inee nyēē wōō nyēē imuuchē kuwāl, oteebee baa, :akweek kumwoowook nkit.”

22 Kimwooy :sikiikaab wēēroo kuu nyooto kuuyu kinyōkōōrēch kāāntōōyichoo bo Yuutayeek. Kikiikumwooy

:kāāntōōyichoo kule chii ake tukul nyoo kang'alaalee kule
Kāārārookiintēēt :Yēesu, +/- makeekwetee chiichoo *kōōtaab
saayeet.

²³ Kiyooto :nyēē kiyey sikiikaab lakwanaa kumwooy kule,
“Nto yu chii :inee nyēē wōō, oteebee baa, :akweek.”

²⁴ Yooto kukuur :bichoo subak chiichoo kikoraat
ānkumwoochi kule, “Itōrōōr Yēyiin ankiimwaay chēbo man!
Kiinkētē :acheek kule choolwookiin :chiichi kāng'oong'uung'
koonyek.”

²⁵ Kuwālchi :chiichoo bichoo kule, “-Māānkētē :anii kule
choolwookiin :chiichoo nto kumā choolwookiin. Nteenee
kiy akeenke kityō nyēē ānkētē. Nyooto ku kule kyaakoraat
neennyi, ākāstooy raat!”

²⁶ Kuteebee :bichoo kule, “King'aang'ta ānō koonyekuuk?”

²⁷ Kuwālchi :chiichoo kule, “Nto yu kāāmwoowook āmēēbērē
ōkāsē. Ōmāchē okas subak nyēbo nee? Ara, ōmāchē :nkakweek
ōyēku rubiikyii?”

²⁸ Kōōburyoong'to :bichoo kule, “Yyōōch! Inyīing' :nyēē rubi-
intēētaab chiichooto nteenee kēēbooyē :acheek *Muusa.

²⁹ Kiinkētē kule king'āloolchi :Yēyiin Muusa, nto chiichi ku
ng'oo?”

³⁰ Kulēēnchi :chiichoo, “So, māku nkoolat ōō! Kōōlē
-mōōnkētē wōlēē kichōōnēē :chiichoo ānkāakung'oong'woo
koonyekyuu?”

³¹ Kiinkētē kule mākāsyinē :Yēyiin chii nyēē yēyē rōkōs, ntee-
nee kāsyinē biiko choo iywēyē inee ānkuyēyē kiyēē mākyinē
:inee.

³² / Manaakeekas chii bēsyēēt ake nyēē kiikung'aany
koonyay chēbo chii nyēē /kikēēsichē kukoraat!

³³ Ākoy kuchōōnēē :chiichoo wōlēē mii :Yēyiin nto buch, nto
kāmeēmuuchē kuyey kiy nyēē wuu nyi.”

³⁴ Kuwālchi :kāāntōōyichoo chiichoo kule, “Kēēlē, 'kēēyēku
:nkinyīing' nyi /kikēēsiktiing' ng'ōōkiswookik, kāānēētiintēēt ām
wōlēē kēēmiitē :acheek?” Kukwetee :bichoo chiichoo *kōōtaab
saayeet.

Kōryootiin :choo bērē kāstooy

³⁵ Yooto kukas :Yēesu kule / kikiikeekwetee chiichoo
*kōōtaab saayeet. Kunyōōr :Yēesu chiichooto ankuteebee
kule, “Ikoosēē keey :inyīing' *Wērītaab Chii?”

³⁶ Kuteebee :chiichoo Yēesu kule, “Ng'oo :nyooto ōō, moko-
ryoontēēt, saakaasee keey?”

³⁷ Kumwoochi :Yēesu kule, “Keekas ra, nto yu inee :nyi
ōmiitē ōng'ālōlē tukwaay.”

38 Yu kakas :chiichoo ng'ālyoontoonoo, kukutuny ām taayee-taab Yēesu ānkumwooy kule, “Mokoryoontēēt, kaakaaseeniing' keey.”

39 Kumwooy :Yēesu kule, “Kyāāchōōnii kōōrooni sukubchēyākiis :ng'ala. Makukasta :cheebkoraatiisyeek ānkukōryo :biiko choo kāstooy.”

40 Kimii kēēyyoong'iis *:Farisaayeeek alake yooto. Yu kakas ng'aleechaa kimwooyē :Yēesu, kumwooy kule, “Ibooru ām wōlēē 'keemwaayte sōō, kule, kēēkōryootiin :acheek?”

41 Kuwālchi :Yēesu bichoo kule, “Nto kōōkōryootiin nto mēēbērē ōchoolwookēnootiin, nteenee kuuyu ōmwooyē kule ōkāstooy, +mōōng'ētū ōchoolwookēnootiin.”

10

Ākiintēēt nyēē karaam

1 Yooto, kumwoochi :Yēesu kāāntōyichoo bo Yuutayeeek kule, “Āmwoowook manta kule chii nyoo māwēētēē kurkeet nyoo bēētēē :kēēchiirēk kō ankuwaaytee keey wōlto ake buch, ku chōōriin.

2 Nteenee nyoo buntēē kurkeet ku ākiintēētaab kēēchiirēchooto

3 ānkumākuyootyi :riibiintēēt kurkeet. Makukas :kēēchiirēchoo kuutiinyii yoo kākuur ake tukul ām kaayneenyii. Nto yooto nanyuun mākwēryoot kēēchiirēchoo kuba saang'.

4 Makoonto :inee ankurub :kēēchiirēchoo, kuuyu inkētē kuutiinyii.

5 Mārubē :kēēchiirēchoo soboyiin nteenee mwēyēē kuuyu -mēēnkēt kuutiitaab chiichooto.”

6 Kimii :Yēesu kōō-ārōōru ng'ālyoo, nteenee māmii :chii ām bichoo nyēē kiinkēt kiyēē kiibooru :ng'aleechaata.

7 Yooto kumwooy :Yēesu subak kule, “!Kāāmwoowook, anii :kurkeetaab kēēchiirēchoo.

8 Ki chōōr :biiko tukul choo kisimkukwa. Kikuur kēēchiirēchoo, nteenee mānāākāsyi :kēēchiirēchooto.

9 Anii :kurkeet. Chiito nyoo kābuntēēnoo anii +/ maki-raraach. Mākuwētii yeechey ānkurōōtu.

10 Yoo chōōnii :sāsiintēēt, kumāchē kuchōōrso, kubākākiis ānkōōmukuusiis. Nteenee kyāāchōō :anii sukung'et kunyōōr :biiko soboonto nyēbo man.

11 Anii :ākiintēēt nyēē karaam. Mēēchinē :ākiintō kēēchiirēkyii taay.

12-13 Nteenee nyoomēechinē :chiito nyoo / kikeesir kēēchiirēchoo kuuyu ma cheechii. Yoo kāchō :suuyoontēēt kumwēyē. Yooto, makusankatan :suuyoontoonoo kēēchiirēk alak ankoosereet chuut.

14-15 Anii :ākiintēēt nyēē karaam ānkyāānēmu keey āmēēchi kēēchiirēkyuu. Inkētoo :Baaba ānkāānkētē nkinee. Ānkētē kēēchiirēkyuu ānkōōnkētoo :nkicheek.

16 Māchāktōōs wāākuur kēēchiirēkyuu alak chēē māmii ākwōotiini. Makukas kuutiinyuu ankurubwaa bokuyēk ākwōotiit akeenke āk chuut, sukwookooy :ākiintēēt akeenke.

17-18 Māmii :chii nyēē mākōōnēmuneēnoo soboonnyuu, nteenee āchāmtooy nkit ameeey. Chāmoo :Baaba kuuyu kyāānēmu keey ameeey, nto yityo ānyōōru subak soboonnyuu. Āboontē kāāmuukēywēk ākooytē soboonnyuu ānkāāboontē kāāmuukēywēk ākētu. Kiyiitēnyi :nyēē kimwoowoo :Baaba kule māchāktōōs ayey.”

19 Kiyey :ng'aleechuutēchu kuchuunchuun subak :kāāntōōyikaab Yuutayeeek.

20 Kimwooy :chēē chaang' kule, “Boonto :chiichi *tāmirmiryēēt nyēē miyaat! Kōōkubun :mēt chiichi! Nyēbo nee ōkāsynē chiichi ng'aleekyii ēē?”

21 Nteenee kulē :alake, “O, -mēēmuuchē :chii nyēē boonto tāmirmiryō kung'alaal kuu chiichi. Imuuchē man :tāmirmiryēēt nyēē miyaat kuyey kukasta chii nyēē koraat?”

Kitay :kāāntōōyikaab Yuutayeeek kule Lakwataab Yēyiin :Yēēsu

22 Kiyit :bēsyēēt nyēē kibo Saakweetaab Kāātiliilēetaab *Kōōtaab Yēyiin* ām Yēērusālēm.

23 Ki yiiwoot :kōōrēēt ānkimii :Yēēsu kuwēēsyētēē Kōōtaab Yēyiin yēē /kikēēkuurēē Kēeltaab Sōlōmōōn nyēē tinyē wuur-wēēt.

24 Kukwoonchi :kāāntōōyikaab Yuutayeeek Yēēsu ankutee-bee kule, “Yoo inyiing' *Kāārārōokiintēēt, ichuurtoowēēch ba-keenke.”

25 Kumwoochi :Yēēsu kule, “Kyāāmwoowook āmōōyēnchinē. Kiyēē āyēyē ām kāāmuukēywēēkaab Baaba kōōbooru wōlēē āwuuyē.

26 Nteenee -mōōchāmoo :akweek kuuyu -mōōyēku kēēchiirēkyuu.

10:14-15 Yoowa. 10:27; 2Tēm. 2:19; Mat. 11:27; Luuka 10:22 10:16 Isa. 56:8; 66:18-19; Ēsēk. 34:23-24; Yoowa. 11:52; 1Bēt. 2:25 10:17-18 Yoowa. 3:35; 4:34; 5:18 10:19 Yoowa. 9:16 10:20 Yoowa. 8:48 * 10:22 Wiikiit :nyi nyēē kiitabaanaat kubo saakweet nyēē isōōtēē :Yuutayeeek bēsyēēt nyēē /kikiitiliilēē Kōōtaab Yēyiin nyoo kinyēērēē :biiko chēē kimā Yuutayeeek. 10:23 Yēyūut. 3:11 10:24 Yoowa. 4:25 10:25 Yoowa. 5:36 10:26 Yoowa. 16:9

27 Ānkētē kēēchiirēkyuu ānkukāsē kuutiinyuu. Yoo kāākuur kuruboo.

28-29 Ākoochinē *soboontaab kibchuulyo āmābootōs. Māmii :chii nyēē mākōōnēmuneēnoo āmāmii :chii nyēē imuuchē kōōnēmuneē Baaba kēēchiirēchu. Wōō :Baaba nyoo kikōōnoo kēēchiirēchoo kusiir chii ake tukul.

30 Āyēku :anii akeenke āk Baaba.”

31 Yooto, kukwey :kāāntōōyichoo subak rwoontōōk kule kuwiiree Yēēsu.

32 Nteenee kumwoochi :Yēēsu bichoo kule, “Kyookas :akweek tukuuk chēē chaang' chēē kāroomēch chēē kyaayey :anii ām kāāmuukēywēēkaab Baaba. Kiito nkōnō ām chooto kyaayey :nyēē kayeyaak omach owiireenaa rwoontōōk?”

33 Kuwālchi :bichoo kule, “-Mākēēmāchē keewiiring' ām tukuuchoo kāroomēch choo 'kiiyēyē, nteenee kēēwiiring' kubo ng'aleek choo ichubē Yēyiin. Iyēku chii buch, nteenee imiitē iyibē keey wuu nyēē iyēku Yēyiin.”

34 Yooto kuwālchi :Yēēsu bichoo kule, “Mwooyē :Yēyiin ām siruutēchoo osumānē kule, 'Kyaamwaay kule āyibook :anii kule keekerkeeye.’†

35 Kiinkētē kule bo man :siruutēkaab Yēyiin ākookoy. Kikuur :Yēyiin bichoo kikiikutool kule icheek ku inee.

36 Kitoola :Baaba ānkōōyookwoo āchōō kōōrooni. Kwaamaak :nee soomwaay kule kāā-ābuch Yēyiin, yoo kaamwaay kule anii :Lakwataab Yēyiin?

37 Yoo ākoo -māāmiitē āyēyē yiisyēētaab Baaba -moochamte ng'aleekyuu.

38 Nto yoo āyēyē yiisyēēnyii, ānkoo -mōōmuuchē ōyēnwoo, ocham naas tukuuk chēbo kwōng'ut choo kyaayey soomuuch ōnkēt kuchurta kule āsōōchiintōōsii āk :Baaba.”

39 Kusyeem :kāāntōōyichoo subak kule kunam Yēēsu, nteenee kubotēē taayeeng'waa.

Kiikaasee keey :biiko chēē chaang' Yēēsu

40 Kinam :Yēēsu baanta kut wokwaay āynēētaab Yoortaan. Kitas taay ākoy wōloo kiibātisāniisyēē :Yoowaana. Kumiitē wōlooto,

41 kukwoonchi :biiko chēē chaang'. Kimwooyē :bichoo kule, “Manaayey :Yoowaana ng'aleek chēbo kwōng'ut, nteenee ng'aleek tukul chēē kimwooy kurubta keey āk chiichi, kubo manta.”

42 Kiikaasee keey :biiko chēē chaang' Yēēsu ām wōlooto.

10:27 Yoowa. 10:3, 14; 8:47 10:28-29 Yoowa. 5:24; 6:39 10:30 Yoowa. 5:18; 17:21 10:31 Yoowa. 8:59 10:33 Laawi. 24:16; Mat. 26:63-66; Māarkō 14:64; Yoowa. 5:18 † 10:34 Tyēēn. 82:6 10:36 Yoowa. 1:34 10:39 Yoowa. 7:30; 8:20, 59 10:40 Yoowa. 1:28 10:41 Yoowa. 1:29-34; 3:27-28 10:42 Yoowa. 2:23

11

Meetaab Lasaaro

¹⁻² Kimii :chiito nyēē /kikēēkuurēē Lasaaro nyēē kiminyē *kiriinkēētaab Beetannyaa āk mbo cheebkaamet āyēēng', Maaryaa āk Maariita. Ki Maaryaa nyiitēnyi :nyoo kiroonkyinē kēreēnkōōkaab Yēesu mwaayta nyēē kiboong'u nyēē anyiny ankumasee buutēēkyii. Kimii :yēē kichokumnyaan :Lasaaro.

³ Yooto kōōyookyi :kooruuchoo Yēesu ng'alyoo /kēēmwooyē kule lalaat miisin :choorweenyii nyoo choomtōōs.

⁴ Yu kakas :Yēesu, kumwooy kule, “Ānkoo kame, māng'ētunēē *kāābkwoombiich. Kāyēyākiis buch :ng'aleechu sukutōrōriit :Yēyiin āk Lakwanyii.”

⁵ Kichāmē :Yēesu Maariita, Maaryaa āk Lasaaro.

⁶ Kibēēni :Yēesu bēsyōōsyēk āyēēng' kung'eetee kānyōōr lōkōōywēchoo.

⁷ Nto mii yoo, kumwoochi rubiikyii kule, “Okany kiyeey Yuuteeya.”

⁸ Nteenee kulēēnchi :rubiikyii, “So, Kāānēētiintēēt, imāchē kiyeey wōloto, ānkōmāchē :kāāntōōyichoo bo Yuutayeek kuwiireeniing' rwoontōōk?”

⁹ Kuwālchi :Yēesu rubiikyii kule, “Boonto sōō nee :bēētut āsiiswēk taman āk āyēēng' chēē /kēēyēyiisyēē? Yoo kāwēesyēt :chii bēēt, -/ mākiināchē kuuyu irēētootē :lēbkēēyyēētaab kōōrēēt.

¹⁰ Nteenee yoo kāwēesyētēē mēēnānēēt, +/makiinach kuuyu mātinyē lēbkēēyyēēt.”

¹¹ Yu keewaany :Yēesu kumwooy kuu nyooto, kumwoochi bichoo kule, “Kāruchi keyy :choorweenyoo Lasaaro nteenee mawaang'eet.”

¹² Kumwoochi :rubiik Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, yoo ākoo kāruchi keyy :Lasaaro naas ii, mākusob.”

¹³ King'aloolēē :Yēesu meetaab Lasaaro, kubērē :rubiik tōōs kāru.

¹⁴ Yooto nanyuun, kōōchuurtoochi :Yēesu rubiichoo ba-keenke kule, “Kookume :Lasaaro.

¹⁵ Nteenee ang'erekaat, kuuyu kāmākēēboontē keyy chichoo. Kaamwaay kuu nyooto kubo akweek, sookaaseenaa keyy, kunyi keebe.”

¹⁶ Kumwoochi :Toomaas nyoo ki sārāmiin rubiik chuut kule, “Okany bokēēbēkyi :tukul wōloto.”

Kimwooy :Maariita kule ikoosēē keyy Yēesu

17 Kuyitu :Yēesu, kōōnkēt kule ki bēsyōōsyēk ang'wan kucha-
kee /kokeekonor Lasaaro.

18 Kilēekityiin :Beetannyya āk Yēerusālēm nyēē kimāchē
kuyitē kiilomiitaanik sōmōk.

19 Kunyoo, kikiikukwa :biiko chēē chaang' bokuriiree
Lasaaro ankusaaysaay Maaryaa āk Maariita.

20 Yu kakas :Maariita kule kāākuchō :Yēesu, kutorookta ntee-
nee kung'ētunēē :Maaryaa kō.

21 Yooto kumwoochi :Maariita Yēesu kule, “Lēyyē Mokoryo-
oontēēt, nto 'kwēemiitē nto kōmāmēē :ng'eetaabiya.

22 Ānkoo kuwuu nyooto, ānkētē kule imuuchē :Yēyiin kuu
nyiiitēnyi, kuyēwuung' kiy ake tukul nyēē 'keeteeb.”

23 Kumwoochi :Yēesu Maariita kule, “Makung' eet
:ng'eetaabkoomēt.”

24 Kuwālchi :Maariita kule, “Ānkētē sinee kule makung' eet
bēsyoonoo bo lētuut.”

25 Kumwoochi :Yēesu kule, “Anii :nyēē āng'ēētēē biiko
meet ānkāākōōnu soboonto. Chiito nyoo keekaaseenaa keyy,
mākunyōōr *soboontaab kibchuulyo ānkoo kame.

26 Nto chiito nyoo ikoosēēnoo keyy mābotē bēsyēēt ake. Ara,
ichāmchiintōōsii āk ng'aleechu?”

27 Kulēēnchi :Maariita, “Āyēnchinē oō, Mokoryoontēēt
kule inyiing' ku *Kāārārookiintēēt, Lakwataab Yēyiin nyoo
kimākuchō kōōrooni.”

Kiriir :Yēesu

28 Yu keewaany :Maariita kumwooy ng'aleechaa, kooyeey
kaa ānkukuur cheebkaamet kuwo komos ānkumwoochi kule,
“Mii :kāānēētiintēēt kutēēbiing'.”

29-30 Kutākumii :Yēesu wōloo kinyōōrtooy :Maariita, kung'ēētē
:Maaryaa areet akeenke wokutuuyēē.

31 Yu kakas :biiko chu kimii kusooysooyē Maaryaa ām
kō kule kātuyto :Maaryaa saang', kurub lēt. Kiisōōtē :bi-
choo kule tōōs kimāchē wokuriiree wōloo /kikikeekonoree
ng'eetaabkaamet.

32 Yu kayit :Maaryaa yēē kimii :Yēesu kōōbutyi kērēēnkōōkyii
kumwoochinē kule, “Mokoryoontēēt, nto 'kwēemiitē nto
kōmāmēē :ng'eetaabiya.”

33 Yu kakas :Yēesu kuriirē :Maaryaa āk bichoo kārubē lēt,
kung'woonchi.

34 Kuteeb kule, “Kwookonoree ānō?” /Kēewālchi kule, “Chōō
cheekas oō, Mokoryoontēēt!”

35 Kuriir :Yēesu.

36 Kimwooy :biiko kule, “Lēyyē, ākoo kōchāmē chiichi mi-
isin!”

37 Nteenee kumwooy :alake kule, “So, kōmākērēktooy naas :chiichi meetaab Lasaaro yoo ākoo inee :nyoo kiyēyē kukasta :kibkoraatyaantaanaa?”

Kiing'eetee :Yēesu Lasaaro meet

38 Kiinyaliil Yēesu :ng'aleekaab bichoo. Nteenee kiwo ākoy kochong' wōloo /kikikeekonoree chiito /ankikikeekeree rwaanteet nyēē wōō kurkat.

39 Kumwoochi :Yēesu biiko ām yooto kule, “Ōnēmu rwaantaani.” Kuwālchi :Maariita kule, “Mokoryoontēt, boong'u miisin kuuyu bēsyēētaab ang'wan :nyi kuchakee kame.”

40 Kulēenchi :Yēesu, “Kyāāmwoowuung' oob kule yoo 'keekaaseenaa keey +meekas wōōyintaab Yēyiin?”

41 Kōōnēm :bichoo rwaanteet. Kukas :Yēesu barak ānkulē, “Baaba, ābiruung' kōōnkōy kuuyu, 'kēēkāswo.”

42 Ānkētē kule ikāswo kwaak. Āmwooyē kuu nyooto sukung'eet kukas :bichu kēēboontē keey ānkōōyēnwoo kule inyiing' :nyēē 'kiiyookwoo.”

43 Yu keewaany :Yēesu kumwooy kuu nyooto, kukuurso kule, “Ichuwu saang', wē, Lasaaro!”

44 Kuchuw! Kirātootiin :āwunnyēk āk kērēenkōōk siroochoo /kikēēmuytooy. Kiiyēēnootiin mbo :nkicheek koonyek. Yooto, kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “Otyaachee siroochoo sukuwēēsyt.”

*Kicheeng' :buunikaab Yēesu wōlēē makunamta
(Mataayo 26:1-5; Māārko 14:1-2; Luuka 22:1-2)*

45 Kiikaasee keey Yēesu :biiko chēē chaang' ām choo kirubē Maaryaa lēt yu kakas kiyēē kiyey :Yēesu.

46 Nteenee kiba :alake ānkubokumwoochi *Farisaayeek kiyēē kiyeyakay.

47 Yooto kukuur :Farisaayeek āk mbo kibkōrōs chēē wōōyēch *kōōkwēētaab Yuutayeek. Kimwoochi kōōkwēēt kule, “+Makeeyey nee? Nto yu mii :chiichi kuyēyē ng'aleechu chaang' chēbo kwōng'uut!”

48 Yoo kākēēbākookyi kutas taay :chiichi ām kēēli, makookaasee keey :chii ake tukul. Yooto makukwa :biikaab Rooma ānkuyibēēnēēch kōōrēēt ankookarbuus biikyoo!”

49 Kimii yooto :chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Kayaafa ānki *kibkōrōs nyēē wōō kēnyiinooto. Kimwooy :chiichoo kule, “Kaamaak :nee ēē?”

50 -Mōōnkētē :akweek kule kaykay kume :chii akeenke kusiir kumis :kōōrēēt tukul.”

⁵¹ Kubooyiit man, kimii mbonō :chiichoo bo kōrōs kumwooyē kuu nyooto kubo kāāsōōtēywēkyii nkit, nteenee kuuyu ki inee :nyēē ki kibkōrōs nyēē wōō ām kēnyiinooto ānkiimutyoonu :ng'aleekyii kule makume :Yēesu sukusobcho :Yuutayeek.

⁵² Kimābo Yuutayeek nkit nteenee kibo kule / sikiiruru-uch :lōkōkaab Yēyiin choo kisērētyinoot kōōrōōsyēk kuyēk kiito akeenke.

⁵³ Kitoow :kāāntōōyikaab Yuutayeek kuchakee bēsyoonooto kuwo taay, kucheeng' wōlēē makunamta Yēesu.

⁵⁴ Kunyoo manaatakutaaltaat keey :Yēesu ām yēēmoonoo bo Yuuteeya. Kiwo āk rubiikyii *kiriinkēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Efrayim yēē kilēēkitēē suurkwēēnēēt ānkubokōōbuur wōlooto.

⁵⁵ Ām bēsyōōsyēchooto kikiikulēēkitiit kwaam :Yuutayeek *Saakweetaab Keeytaayeet. Kunyoo kikiikuba :biiko chēē chaang' Yēerusālēm bokōōtiliil keey, kutoombo kuyitu :saakwaanāa.

⁵⁶ Yooto tukul kimii :bichoo kuchēēng'ē Yēesu. Kiteēbēē keey ām *Kōōtaab Yēyiin kule, “Ara chōōnii man :chiichoo saakwaani?”

⁵⁷ Kikiisimkumwoochi :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo *Farisaayeek biiko kule yoo kakas :chii wōlēē mii :Yēesu kumwooy /sikeenam.

12

Kiyyiil :Maaryaa kērēēnkōōkaab Yēesu

¹ Ām bēsyōōsyēk lo kumanaayit *:Saakweetaab Keeytaayeet, kuwo :Yēesu Beetannyya wōloo kiminyē :Lasaaro, chiichoo kiing'ēētēē :Yēesu meet.

² Kibay :Maariita Yēesu āk rubiikyii ām wōlooto kuboonto keey Lasaaro.

³ Nto mii yoo kunam :Maaryaa mwaayta laalet akeenke nyēē kiboong'u nyēē anyiny /ānkyoolēē beesaan chēē chaang'. Kiroonkyi :Maaryaa mwaayaa kērēēnkōōkaab Yēesu, nto yityo, kumasee buutēēkyii. Kiboong' :mwaayaa kuker kōōt tukul.

⁴ Nteenee kimwooy :Yuuta Iskaryoot nyoo ki akeenke ām rubiichoo bo Yēesu (nyoo kimii wokuchoomtooy inee) kule,

⁵ “So, ntēē /kāmākyooltēē mwaayi beesaan chēē chaang'* / ānkiikoochi beesaanichaa bānoonik?”

⁶ Kimāmwooyē :chiichoo ng'aleechaa kuriirēē bānoonik, nteenee kuuyu ki kōnōriintēēt ānkisobēē beesaanichaa kubētēchēē kisich, kisich.

11:52 Yoowa. 10:16 **11:53** Yoowa. 7:1 **11:54** Yoowa. 5:13 **11:55**
 2Tēt. 30:17-18; Yoowa. 2:13 **11:56** Yoowa. 7:11 **12:2** Luuka 10:40 **12:3**
 Yoowa. 11:1-2 **12:4** Yoowa. 6:71; 13:2, 27; 18:2 * **12:5** Mwooyē :yuutēyu
 kule *feetaanik betekik 300. Kiyēmē keey :feeteet akeenke āk yiisyēētaab bēsyēēt
 akeenke.

7 Nteenee kimwooy :Yēesu kule, “-Meemakee kiy. Kany kukonor mwaayaa kubo bēsyoonoo +/makeemuya.

8 +Mōōboontē keey :akweek bānoonik kwaak nteenee mēēbērē oboontē keey anii kwaak.”

9 Yu kakas :biiko chēē chaang' kule kimii :Yēesu Beetannyyaa bokukas. Kimā Yēesu nkit nyēē kibokukāsē nteenee kimāchē kukas nkinee Lasaaro nyoo kiing'eētēē :Yēesu meet.

10 Kichōb :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch kubakach nkinee Lasaaro

11 kuuyu, kiyey :ng'eeteenyii bo meet kumwēyēē :biiko chēē chaang' kāāntōōyichoo bo Yuutayeek ānkuyēēlchi Yēesu ankookaasee keey inee.

*/Kikeetorooch Yēesu ām Yēerusālēēm kuu bāytooyiin
(Mataayo 21:1-11; Māārko 11:1-11; Luuka 19:28-40)*

12 Yu kayyeech, kukas :biiko chēē chaang' choo kikiikukwa *Saakwaanaa bo Keeytaayeet kule kimii :Yēesu kuchōōnii Yēerusālēēm.

13 Yooto kunam sokēēkaab sōōsik anktorookta Yēesu. Kityēēnchinootē :bichoo barak kule, “Kutōrōriit :Yēyiin!

Ibēruuroot :nyi chōōnii ām kaayneetaab Yēyiin.

Ibēruuroot :bāytooyiintēētaab *Isrāyēēl.”†

14 Kikalabaan Yēesu :sikiryēēt nyēē ki siirwaak, kootyiich yoo mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule,

15 “-Mōōmuuyē, wē, :biikaab Sāāyōōn.† Ong'nyi chōōnii :bāytooyiintēēng'woong'!

Kālāboonu :sikiryō nyēē siirwaak.”†

16 Mānāāsimmkōōnkēt :rubiik kule kiyēē / kikēēmiitē / kēēyēchinē Yēesu kimii kōōtyiichē siruutēkaab Yēyiin. Nteenee yu kiyyēyē :Yēesu kibkōōnkōy, kōōsōōtyi kiyoo kikiikumwooy :siruutēk kurubta keey āk Yēesu.

17 Kikiikwaamtaat :biiko choo kikāsē kōōng'eētēē :Yēesu Lasaaro meet ng'aleechaata.

18 Kunyoo, kiyey :yooto kutorookta :bichoo chaang' Yēesu kuuyu ki ng'ālyoo :nyoo nyēē manaayeyakay bēsyēēt ake!

19 Yooto kukōrōmchi keey *Farisaayeek kule, “Kookas oob kule buch :kiyēē ōmiitē ōyēyē! Okas, ntēē kāākuwuuchi :kōōrēēt tukul chiichiito!”

Lēbkēchinē :Yēesu biiko tukul

20 Kimii :nkicheek Kirikiik alake chēē kikikwa Yēerusālēēm bokwaam saakwaanaa.

12:7 Yoowa. 19:40 12:8 Kiruu. 15:11 12:11 Yoowa. 11:43, 45; 2:23
† 12:13 Tyēēnwookik 118:25-26 12:13 Mat. 27:11; Yoowa. 1:49; 6:15 † 12:15
/Kikēēkuurē biikaab Yēerusālēēm kule biikaab Sāāyōōn kuuyu /kikēētēkyi Kōōtaab
Yēyiin lekemeetaab Sāāyōōn. † 12:15 Seka. 9:9 12:16 Yoowa. 2:22; 7:39; 17:1
12:19 Yoowa. 11:48

21 Kiba :Kirikiichoo ākoy wōlēē kimii :Filibō nyoo kibo Beetsaayta ām Kalilaaya ānkumwoochi Filibō kule, “Boontēēt, kēēmāchē keekas Yēesu.”

22 Kumwoochi :Filibō Antereeya, nto yityo kuyibchi :tukwaay Yēesu lōkōōywēchoo.

23 Yooto kumwoochi :Yēesu icheek kule, “Kāākuyityi nanyuun yēē +/mākiitōrōōr *Wēritaab Chii.

24 !Kāāmwoowook, yoo kāmēesuuchi :kēbuswoontēēt ng'wēny ankume, kung'ētu ku inee keey. Nteenee yoo kame, makuyey āmiik chēē chaang'.

25 Chiito nyoo kāyēētyi keey soboonnyii, mākōōboot. Nto nyoo kēēkooyto soboonnyii ām kōōrooni, mākunyōōr *soboon-
taab kibchuulyo.

26 Chiito nyoo māchē kuyēwoo yiisyēēt kumāchāktōōs ku-
ruba ānkēēboontōtē keey āk inee. Mākukoonyit :Baaba chi-
ichooto yēwoo yiisyēēt.

27 Kaakwaama :ng'uusng'uus. Lēyyē, +maamwaay nee? Ara +māāmwoochi Baaba kōōnēmwoō nyalili mii kuchōōnchoo? Acha, nto yu ki ākoy kuyityiin kuu nyooto.

28 Baaba, itōrōōr kaayneeng'uung'.” Yooto, kuchōōnēē :bōlātēēt barak nyēē kimwooyē kule, “Kyāātōrōōr, ānku +māātōrōōr subak.”

29 Yu kakas :biiko choo kikiiyyoong'iis yooto bōlātoonoo, kumwooy :bichoo alake kule, “Kātul :kōōrēēt.” Kulē :alake, “Kāng'āloolchi *malayikeet chiichi.”

30 Kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “Kātook :bōlātoonoo kubo akweek mēēbērē anii.

31 Kāākuyityiin yēē +/mākiitiilchi biikaab kōōrēēt ng'aleek. +/ Makeekwet Bāytooyiintonoo bo kōōrooni.

32 Nteenee yoo /kiitōrōōroo, +māāyisu biiko tukul kukwa wōlēē āmiitē.”

33 Yooto kimwooyē :Yēesu kuu nyooto, kiibooru meet nyēē kimii kuchōōnchinē.

34 Kulēēnchi :biiko Yēesu, “Mwoowēēch :kiruutēkyoo kule ming'iisyē *:Kāārārōokiintēēt ākookoy. So ku ānō wōli imwooyē kule /kiitōrōōrē *Wēritaab Chii? Ng'oo :chiichi /kēēbērē Wēritaab Chii?”

35 Kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “+Mōōboontē keey lēbkēēyyēēt bēsyōōs chēē ng'eri. Nto yoo tōōboontē lēbkēēyyēēt, ōbēesyētootēē simalukuyaak :mēēnānēēt. -Mēēnkētē :chii nyoo mii mēēnān wōlēē wēētii.

12:21 Yoowa. 1:44 12:23 Yoowa. 2:4 12:25 Mat. 10:38-39; 16:25; Māārko 8:35; Luuka 9:24; 17:33 12:26 Mat. 10:24-25; Māārko 10:44-45; Yoowa. 13:13-17

12:27 Māārko 14:34-36; Yoowa. 12:23 12:28 Māārko 1:11; 9:7; Yoowa. 17:1

12:30 Yoowa. 11:42 12:31 Yoowa. 14:30; 16:11 12:34 Yoowa. 3:14; 8:28; 18:32 12:34 Tyēēn. 89:36; 110:4; Isa. 9:7; Ēsēk. 37:25; Tān. 7:14

36 Yoo tōōboontē keey lēbkēēyyooni kumāchāktōōs okaasee keey sōōbooyiitu lēbkēēyyēēt.” Yu keewaany :Yēesu kumwooy ng'aleechaata kubotēē yooto.

Kiikaasee keey :biiko alake Yēesu kutay :alake

37 Ānkoo kikiikuyey :Yēesu ng'aleek chēē chaang' chēbo kwōng'uut ām taayeetaab bichoo, manaakookaasee keey :bichoo inee.

38 Kiyeyakay :yooto kootyiich yoo kimwooyē :wōōrkooyoontēetaab Yēyiin *Isaaya kule,
“Ara mii :chii nyēē kiiyēnchi lōkōōywēkyoo oō, Yēyiin,
nto nyēē kiikōōnkēt kāāmuukēywēēkuuk?”†

39 Manaakookaasee keey :bichoo Yēesu, kurub kuu yoo kisirē *Isaaya kumwooyē kule,

40 “Kiker :Yēyiin konyekwaa
ankuyey kuyoomcho :mētēwook simakas kiy.

Kunyoo, -mēēmuuchē kukas kiy
āmēēmuuchē kusēw :mētēwookwaa,
nto yooto, kumāwēēktōōs kukwa wōlēē āmiitē
sukung'eet āsoob icheek.”†

41 Kimwooy *Isaaya ng'aleechu kuuyu kikiikukas wōōyintaab Yēesu ankikiikung'alaalee.

42 Ānkoo kiwuu nyooto, kiikaasee keey :biiko chēē chaang' Yēesu ākoo mbo kāāntōōyik alak chēbo Yuutayeek. Nteenee kuuyu kinyōkōōrēch *Farisaayeek, kimāng'āloolēē :icheek ng'aleechaa kutook /simakeekwetee *kōōtaab saayeet.

43 Kiyey :kāāntōōyichoo kuu nyooto kuuyu kichāmē yoo kāsīl icheek :biiko mēēbērē yoo kāsīl :Yēyiin.

Chiito nyoo kameekaasee keey Yēesu +/mākiitiilchi ng'al

44 Kikuurchi :Yēesu biiko kule, “Chii nyoo keekaaseenaa keey, kumii kōōkoosēē keey Baaba anii nyoo kiiyookwoo.

45 Chiito nyoo kaakukasa, kaakukas nkinee Baaba nyoo kiiyookwoo.

46 Kyāāchōō kōōrooni chāākōōnu lēbkēēyyēēt sukung'eet :chii ake tukul nyoo ikoosēēnoo keey mēēbērē ng'ētunēē mēēnān.

47 -Māātiilchinē chii ng'al nyoo kāsē ng'aleekyuu āmākoonyitē kuuyu kimāāchōōnii chāātiilchinē biikaab kōōrēēt ng'al nteenee kichāārāroochē.

48 Nto chii nyoo kataya ankutay ng'aleekyuu, makooruusta :ng'aleechaa nkit bēsyoonoo bo tabanta kuuyu kichuunnyēē.

12:36 Yoowa. 7:33; 8:12 12:36 Yoowa. 5:13 12:37 Mat. 12:39-42; 16:4; 17:17; Māārko 9:19; Yoowa. 16:9; Ibu. 3:7-11 † 12:38 Isa. 53:1 12:38 Room. 10:16
† 12:40 Isa. 6:10 12:40 Māārko 4:12 12:41 Isa. 6:1-3 12:42 Yoowa. 2:23; 9:22 12:43 Yoowa. 7:18; Room. 2:29; Kala. 1:10 12:45 Yoowa. 14:9 12:46 Yoowa. 1:4; 8:12 12:47 Yoowa. 3:17; 5:22

49 Ng'aleek chēē āmwooyē mākwonēē wōlēē āmiitē, nteenee Baaba nyoo kiiyookwoo :nyēē kimwoowoo kule āmwoowu.

50 Ānkētē kule kiyēē mwooyē :Baaba kuyibu *soboontaab kibchuulyo. Kunyoo, kiy ake tukul nyoo āmwooyē ku nyēē kimwoowoo :Baaba.”

13

Kiiwuunchi :Yēesu rubiikyii kērēēnkōōk

1 Yooto kikiikuriik /kyaam *Saakweetaab Keeytaayeet. Kiinkēt :Yēesu kule kikiikuyityi :bārooyinnyii kung'eetee kōōrooni ānkuwo wōlēē mii :Kwaan. Kichāmē kutukul biikyii choo kiboonto keey.

2 Yu kimii :Yēesu wokwoomiisyē āk rubiikyii, kikiikuyey :Kibrōkōsyoontēt Yuuta Iskaryoot kuchaamta Yēesu.

3 Kiinkēt :Yēesu kule kikiikōōtōrchi inee :Kwaan kāāmuukēywēēk tukul. Kiinkētē subak kule kichōōnēē :inee wōlēē mii :Yēyiin ankimakooyeey wōlooto.

4 Kiiyyo :Yēesu ānkōōrēēk kābuutiinyii nto yityo kumootee keey ankeet nyēē abuus.

5 Kiroonkyi bēeko karaayiit ānkutoow kōōwuunoot kērēēnkōōkaab rubiikyii. Kimāsēē kērēēnkōōchoo ankaanaa.

6 Nto yu kayit yēē kimii :Simōōni Bētērō, kulēēnchi :nyoo, “So, Mokoryoontēt! Imāchē iwuunwoo kērēēnkōōk?”

7 Kuwālchi :Yēesu kule, “-Mēēnkētē kiyēē āmiitē āyēyē kuu nyi, nteenee +mēēnkēt lētuunoo.”

8 Kutāyiis :Bētērō ānkumwooy kule, “Acha! Mākoy iwuunwoo kērēēnkōōk.” Kumwoochi :Yēesu Bētērō kule, “Yoo kāmāāwuunuung', māyēmāktōōs tākiibuurtē keey.”

9 Kumwoochi :Bētērō kule, “Yoo wuu nyooto nanyuun ii, Mokoryoontēt, iwuunwoo mbo nkinee mētīt āk āwunnyēk.”

10 Kuwālchi :Yēesu kule, “Chii nyoo kāākōōwuun keey kumāchāktōōs baateey kuchururta kērēēnkōōk. Ōtiliilēch :akweek tukul nteenee mii :akeenke ām akweek nyēē mā tiliil.”

11 Kimwooy :Yēesu kuu nyooto kuuyu kikiikōōnkēt chiichēē kimii wokuchoomtooy inee.

12 Yu keewaany :Yēesu kōōwuun kērēēnkōōkaab rubiichoo, koolaach kābuutiinoo ānkuwokōōbuur ng'wēny wokwoomiis. Yooto kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Ibooru nee :kiyoo kātāāyēyē?

13 Ōkuuroo kule, ‘Kāānēētiintēt’ nto kule ‘Mokoryoontēt.’ Man āwuuyē nyooto.

14 Ānkoo āyēku :anii Mokoryoontēng'woong' āk kānēētiintēng'woong', kāāwuunwook kērēēnkōōk. Kunyoo māchāktōōs :nkakweek ōwuunchinē keey kērēēnkōōk

15 kuu yoo kātāāboorwook :anii.

16 !Kāāmwoowook, mā wōō :motwooriintō kusiir mokoryoontēenyii āmā wōō :kiiyookiintō kusiir kāāyooktooyiintēt.

17 Yoo koorub ng'aleechu kātāāmwoowook, mākōōbēruurook :Yēyiin!

18 -Māāng'ālōolēēnook akweek tukul kuuyu ānkētē soboonwēkaab choo kyaakwey. Nteenee māchāktōōs kuyityiin :siruutēkaab Yēyiin :yēē mwooyē kule, 'Kiwēēkyoo keey :chiito nyoo kikyoomiisyē :tukwaay.†

19 Kāsimāmwoowook ng'aleechu kumānāyēyākiiis, si yoo yēyāktōōs, +mookaasee keey kule anii nyooto.

20 !Kāāmwoowook, nyoo toochē chiichēē kāāyooktē, kaakutaacha. Nto nyoo kaakutaacha, kaakutaach nkinee nyoo kiiyookwoo."

*Kiiboor :Yēesu chiito nyēē kimii wokuchoomtooy
(Mataayo 26:20-25; Māārko 14:17-21; Luuka 22:21-23)*

21 Kiiyiimset :yooto Yēesu mēt kut kulē, " !Kāāmwoowook, mii :akeenke ām akweek nyēē makuchaamtaa."

22 Kukas keey :rubiik nyēē kanam kuut kule ng'oo :nyooto / kēēmwooyē.

23 Kikitiing'to Yēesu :rubiintonoo kichāmē.

24 Yooto kubutēē :Bētērō rubiintonoo koong'ta kuteebē Yēesu kule ki ng'oo :nyooto kimii :inee kung'ālōolēē.

25 Kōōtōrōōr :rubiintonoo mētinyii ankuteebē Yēesu kule, "Ng'oo :nyooto ōō, Mokoryoontēt?"

26 Kumwoochi :Yēesu kule, "Nyoo kāākoochi mukaatiit nyēē kaalablaabte, ku chiito :nyooto." Kunam :Yēesu mukaatiit ankoolablaabta suutēēk nto yityo kōōyokoochi Yuuta Iskaryoot.

27 Kunāmē :Yuuta mukaatiinaa kōōloombuuchē :Kibrōkōsyoontēt bakeenke. Kumwoochi :Yēesu kule, "Ānkiiisārchi kiyēē imāchē iyey."

28 Kimēēnkētē :rubiik chuut alake kiyēē kiibooru :ng'aleechaa bo Yēesu.

29 Kiisōōtē :rubiik alake kule tōōs kāmwoochi :Yēesu inee wokwaal tukuukaab saakweet nto kule kōōkoochi biiko choo bānoon kiy kuuyu ki kōnōriintēētaab beesaanik.

13:14 Mat. 23:8-12; Māārko 10:41-45; Luuka 22:27; 1Tēm. 5:10 13:15 Filib. 2:5

13:16 Mat. 10:24-25; Luuka 6:40; Yoowa. 15:20 † 13:18 Tyēēn. 41:9 13:18

Yoowa. 17:12 13:19 Yoowa. 14:29; 16:4; 8:24 13:20 Māārko 9:37 13:23

Yoowa. 19:26; 20:2; 21:7, 20 13:27 Yoowa. 12:4 13:29 Yoowa. 12:6

30 Yu kaakunam :Yuuta mukaatiinaa, kuchuyta. Kikiikutu-uyiit yooto :kōōrēēt.

Mākuutyēēt nyēē lēēl

31 Yu kaakuchuyta :Yuuta, kumwooy :Yēesu kule, “Mākōōtōrōōrākoy ra *:Wēritaab Chii ānkōōtōrōōrākoy :Yēyiin kubununēē inee.

32 Kuu yoo itōrōōrē :Yēyiin Wēritaab Chii, mākōōtōrōōr :nki-nee Yēyiin ānkuyēyāktōōs areet akeenke.

33 Kunyoo ii, lōkōkyuu, -mēētākiibuurtooy keyy akweek nyēē lōō. +Moocheeng'aa nteenee, āmwoowook kule, ‘-Mōōbēētii wōloo +māāwē’, kuu yoo kyāāmwoochinē kāāntōōyichoo bo Yuutayeeek.

34 Āmiitē wāākōōnook mākuutyēēt nyēē lēēl, nto nyooto ku nyi: Ōchoomtōōsii kuu yoo kyāāchāmook :anii.

35 Yoo ōchoomtōōsii, mākōōnkēt :biiko tukul kule ōyēku rubi-ikyuu.”

Kiiboor :Yēesu kule makutuuch keyy :Bētērō

(Mataayo 26:31-35; Māārko 14:27-31; Luuka 22:31-34)

36 Nto tēē yoo, kuteebee :Bētērō Yēesu kule, “Imāchē iwē ānō ōō, Mokoryoontēēt?” Kuwālchi :Yēesu kule, “-Mākēēbēētooy keyy kuu nyi, nteenee +meerubwaa lētuunoo.”

37 Kuteebee :Bētērō Yēesu kule, “Ām nee simakeebeete keyy raat ōō, Mokoryoontēēt? Yoo kābo nee, kēēbēku :tukwaay!”

38 Kuwālchi :Yēesu kule, “Kule kēēbēku :tukwaay? ! Kāāmwoowuung', kutoombo kooturkuuch :kirkōōnkiit, +meetuuch keyy areet sōmōk.”

14

Kēēlto :Yēesu nyēbo Kaab Baaba

1 Kumwoochi :Yēesu rubiikyii subak kule, “-Matookany kubēk :moonik. Okaasee keyy Yēyiin ankookaaseena keyy.

2 Mii :kooiik chēē chaang' Kaab Baaba wōlēē +māwāāyēytoowook ming'ātēēt. Nto kāmāwuu nyoo, nto kāmāāmwoowook kuu nyooto.

3 Yoo kāwāāyēytoowook ming'ātoonoo, +māāyēēwu chaamu-taak subokiibuurtē keyy.

4 Ōnkētē :akweek kēēlto nyēē wēētii wōlēē +māāwē anii.”

5 Yooto kumwoochi :Toomaas Yēesu kule, “Yoo -mākiinkētē raat mbo wōlēē iwēētii ii, Mokoryoontēēt, bokiinkētē nee kēēlto nyi imwooyē?”

⁶ Kuwālchi :Yēesu kule, “Anii :kēēlto. Anii :manta ānku anii :soboonto. Māmii :chii nyēē wēētii Kaab Baaba yoo kāmābuntēēnoo.

⁷ Nto kōōnkētoo, nto kōōnkētē nkinee Baaba. Nteenee ōmiitē bōōnkētē ām lēēkitō kule ng'oo :Baaba ankukookasee koonyekwook mbo kēny.”

⁸ Kumwoochi :Filibō Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, ng'oo :Kōōn. Kiyooto :nyēē kēēmāchē kityō.”

⁹ Kuwālchi :Yēesu kule, “So, Filibō, kōōkiibuurtē keey nyi kooy āmānēēnkētoo. Chiito nyoo kaakukasa kaakukas Baaba. Imuuchē kule nee iteebeenaa kule ng'oo :Baaba anii?

¹⁰ So, -mēēchāmtooy :inyiing' kule, anii āk Baaba ku kiy akeenke? Ng'aleek choo āmwoowook kumā cheechuu nteenee bo Baaba nyoo inee ku anii ānkuyēyiisyēēnoo.

¹¹ Ochamtaa yoo āmwooyē kule anii āk Baaba ku kiy akeenke. Nto yoo māwuu nyoo, ochamtaa naas kubo ng'aleechaa bo kwōng'uut choo kyaayey.

¹² ! Kāmwoowook, chii nyoo ikoosēēnoo keey makuyey tukuukaab kwōng'uut chēē wuu choo kyaayey :anii anku-makuyey mbo chēē chaang' kusiir chu, kuuyu -māāmiitē.

¹³⁻¹⁴ Kiy ake tukul nyēē kooteeb ām kaayneenyuu, +maayey, sukutōriit :Baaba kubununēē Lakwanyii.”

Kii-āmiis :Yēesu rubiikyii kule mākunyōōr Tāmirmiryēētaab Yēyiin

¹⁵ Kitas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, “Yoo ōchāmoo, ōriib mākuutēkyuu.

¹⁶ +Maateebee Baaba kukōōnook Tāmirmiryēēnyii nyēē mākuyēētyēēchook kuu wōloo kwāāyēytooy :anii.

¹⁷ Bo manta :Tāmirmiryoonoo ānku +mōōbuurtē keey ākookoy. Mānyōōru :chii nyēbo kōōrooni kuuyu mēēbērē makukas Tāmirmiryoonoo nto kōōnkēt. Nteenee +mōōnkētē :akweek Tāmirmiryoonoto kuuyu mii wōlēē ōmiitē ānku +mōōbuurtē keey.

¹⁸ +Māāwē, nteenee -mōōng'ētu kuu bānoon. +Māāyēēwu wōlēē ōmiitē.

¹⁹ Lēēkit ang'eetee kōōrēēt nyēē mākoy kukasa :biikaab kōōrooni subak, nteenee +mookasaa :akweek. Nto kuuyu āboontē :anii soboonto, +mōōnyōōru soboonto.

²⁰ Yoo kookasaa yooto, +mōōnkēt kule āyēku :anii akeenke āk Baaba ānkāāyēku akeenke āk akweek.

14:6 Yoowa. 1:4, 14; 10:9; Ibu. 10:20 **14:9** Yoowa. 12:45; 1:18; Kolos. 1:15; Ibu. 1:3 **14:10** Yoowa. 3:35; 10:38; 17:21 **14:11** Yoowa. 5:18, 36 **14:13-14** Yoowa. 15:16; 17:1 **14:15** Yoowa. 14:21, 23; 15:10; 1Yoowa. 5:3; 2Yoowa. 6
14:16 Yoowa. 7:39; 14:26; 15:26; 16:7, 13; 20:22; Yēyuut. 1:4; 2:4; 1Yoowa. 3:24; 4:13 **14:17** 1Kōōr. 2:10-16 **14:19** Yoowa. 16:16

21 Chiito nyoo kāsē mākuutēkyuu ānkuriibē, kuchāmoo. Makucham :Baaba chii nyoo chāmoo ankaacham :nkani ānkāāboorchi keey.”

22 Yooto kumwoochi :Yuuta nyiin ake Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, ām nee yu imāchē iboorwēech keey āmēēmāchē iboorchi keey biikaab kōōrooni?”

23 Kuwālchi :Yēesu kule, “Chii nyoo chāmoo, kukoonyitē ng'aleek choo ānēētē. Makucham :Baaba chiichoo ānku +māāchōontē keey Baaba ānkubokēēming'tē keey.

24 Chii nyoo māchāmoo, mākoonyitē kiyēē ānēētē. Mākwoonēē :ng'aleechu kookas wōlēē āmiitē, nteenee bo Baaba nyoo kiiyookwoo.

25 Āmwoowook ng'aleechu kuuyu tākēēboontē keey.

26 Nteenee mākuyēetyēēchook :Tāmirmiryēēetaab Yēyiin nyoo mākōōyook :Baaba. Mākōōnēētook ānkōōsōōtwood ng'aleek tukul choo kyāāmwoowook.

27 Lēyyē, ōbuurtē kaalyeenyuu. Makerkeey :kaalyaani ākōōnook nyoo kōōnook :biikaab kōōrooni. -Mookany kubēk :moonikwood, āmōōmuuyē.

28 Kookas oob yoo kāāmwoowook kule, '+Māāwē ānku +māāyēēwu wōlēē ōmiitē.' Yoo ōchāmoo, ong'erech kubo kule āmiitē āwēētii Kaab Baaba nyoo wōō kubiira.

29 Kāsimāmwoowook ng'aleechu kumānāyēyākiiis, si yoo kāyēyākiiis +mōōyēnchi.

30 Kāmāāng'āloolē āk akweek nyēē lōō kuuyu mii kuchōōnii :bāytooyiintēetaab kōōrooni. Māboonto :bāytooyiintonoo kāāmuukēy kubāwoo,

31 nteenee kāyēyākiiis :ng'aleechu sukōōnkēt :biiko tukul kule āchāmē Baaba kuuyu āyēyē kiyēē mwoowoo kule ayey. Lēyyē, kēēng'ēetyēē yu.”

15

Musābiibuut ākoo sokonaakyii

1 Kitas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, “Anii *musābiibuut nyēbo man nto Baaba ku chiitaab mbareet.

2 Tiltooy :Baaba sokonnyeenyuu ake tukul nyoo māyēyē āmnyoo, ānkubulē sokonnyeet nyoo kiyey lokoyeek sukuyey lokoyeek chēē chaang'.

3 Kōōtililiitu mbo :akweek kēny ām lōkōōywēk choo kwāāmwoowook.

14:23 Ng'oong'. 3:20 14:24 Yoowa. 7:16 14:26 Yoowa. 14:16; 16:13; 1Yoowa. 2:20, 27 14:27 Luuka 2:14; Yoowa. 16:33; Filib. 4:7; Kolos. 3:15 14:29 Yoowa. 13:19 14:30 Yoowa. 12:31 14:31 Yoowa. 4:34; 10:18; 12:49 15:1 Tyēēn. 80:8-16; Isa. 5:1-7; Cherem. 2:21 15:2 Mat. 3:10 15:3 Yoowa. 13:10; Ēfēēs. 5:26

4 Yoo kōōkiilchoo, ākiilchook. Māyēyē :sokonneetaab musābiibuut lokoy yoo mēēbērē kānoomchi musābiibuut. Wuu nyooto ām wōlēē ōmiitē :nkakweek. -Mōōyēyē kiy nyēē karaam yoo kāmōōkiilchoo.

5 Anii :musābiibuut, akweek :sokonaak. Yoo kākiilchoo :chii ānkākiilchi :nkani, kuyēyē tukuuk chēē chaang' chēē kāroomēch. Kunyoo, -mōōyēyē kiy yoo kāmōōkiilchoo.

6 /Kiinēmtōoy biiko choo kāmākiilchoo kuu sokonaachaa / kēētiltooy. Kuu yoo mākuyoomcho :sokonaachaa, nto mii yoo /kiiruruuch /ānkēēwiirchi ma kulāyo, +/mākiinēmtō nkicheek biiko choo kāmākiilchoo /ānkēētōōrchi maataab kibchuulyo.

7 Yoo kōōkiilchoo ānkōōbuurtē ng'ālyoontēēnyuu, ankooteeb kiy ake tukul nyēē ōmāchē, /kēēkōōnook.

8 Yoo kooyey lokoyeek chēē chaang' ānkōōyēku man rubiikyuu, +mōōtōōrōōr Baaba.

Kiikiim :Yēē^{su} chamateet

9 Āchāmook :anii kuu wōloo chāmtoō :Baaba. Kunyoo, ōbuurtē :nkakweek chamateenyuu.

10 Yoo kōōriib mākuutēkyuu, +mōōbuurtē chamateenyuu, kuu yoo kyāāriib :nkani mākuutēkaab Baaba ānkāābuurtē chamateenyii.

11 Āmwoowook ng'aleechu sōōbuurtē ng'erekweekkyuu, si nto yityo, kuchurta :ng'erekweekwook.

12 Mākuutyēēnyuu nyi: Ōchoomnyē kuu yoo āchāmook :anii.

13 Māmii :chamateet nyēē wōō kusiir yoo kēēnēm keey :chito kume kubo chōōrōōnuutēkyii.

14 Yoo kooyey kiyēē kāāmwoowook, ōyēku chōōrōōnuutēkyuu.

15 -Mātāākuurook subak kule motwoorik kuuyu -mēēnkēt :motwooriintēēt kiyēē yēyē :mokoryoontēēnyii. Nteenee ākuurēēnook ra chōōrōōnuutēkyuu kuuyu kāāmwoowook :anii kiy ake tukul nyēē kyāākāsēē Baaba.

16 Kimōōkwēyoo anii :akweek kule āyēku mokoryoontēēng'woong'. Anii :nyēē kyāākwyēyook ōyēku rubiikyuu. Kyaatoolak kukiil :soboong'woong' bo tāmirmiryēēt sukung'eet kukōōnook :Baaba kiy ake tukul nyoo kooteeb ām kaayneenyuu.

17 Kunyoo, mākuutyēēnyuu nyi: Ōchoomnyē.”

Mākuwēch :biikaab kōōrooni rubiikaab Yēē^{su}

18 Kumwoochi :Yēē^{su} rubiikyii subak kule, “Yoo kāwēchook :biikaab kōōrooni ōnkēt kule kisimkuwēcho anii.

15:5 Yoowa. 15:7, 10; 6:56; 1Yoowa. 2:6, 28; 3:6, 24 15:5 2Kōōr. 3:5; 4:7 15:6 Mat. 3:10; 7:19 15:7 Yoowa. 15:16 15:8 Yoowa. 17:1 15:9 Yoowa. 5:18 15:10 Yoowa. 14:15; 4:34 15:11 Yoowa. 16:22, 24; 17:13; 20:20; 1Yoowa. 1:4 15:12 Yoowa. 13:34 15:13 Yoowa. 10:11; Room. 5:8; 1Yoowa. 3:16 15:16 Mat. 7:7; Yoowa. 14:13; 15:7; 16:23-24; 1Yoowa. 3:22; 5:14-15 15:17 Yoowa. 13:34

19 Nto kyōōbooyē kōōrooni nto kichāmook :biikaab kōōrooni. Nteenee kyaakweyaak :anii ōyēku cheechuu, kunyi -mōōbooyē kōōrēēt. Kiyooto :nyēē wēchēēnook :biikaab kōōrooni.

20 Osoot yoo kāāmwoowook kule, 'Mā wōō :motwooriintō kusiir mokoryoontēnyii.' Kuu yoo /kiinyāliiloo, +/makiinyali-ilaak nkakweek. Nto yoo /kēēkoonyitē kiyēē kwaaneet :anii, +/mākēēkoonyit kiyēē +mooneet :nkakweek.

21 Mākuyēwook :biikaab kōōrooni ng'aleechu tukul kuuyu ōyēku cheechuu āk subak kuuyu -mēēnkētē :bichoo nyoo ki-iyookwoo.

22 Nto kimānāāchōō ānkāāng'āloolchi bichoo, nto /kimākiitiilchinē kule kiikuchoolwookēn. Nteenee kuuyu kyāāchōō, māmii :wōlēē makutuukta keey :chii ām choolwookātēēt nyēē kiikuyey.

23 Chiito nyoo wēchoo, kuwēchē nkinee Baaba.

24 Nto kimanaayey tukuuk chēbo kwōng'uut ām wōlēē mii :bichoo, nto /kāmākiitiilchinē bichoo ng'al. Ānkoo kookukas :bichoo tukuuchoo bo kwōng'uut choo kwāāyēyē, tākuwēchoo ānkuwēchē nkinee Baaba.

25 Nteenee ityiichē :yuutēyu siruutyēētaab Yēyiin :yoo mwooyē kule, 'Kikēēwēcho buch.'†

26 Lēyyē, ōnkētē kule yoo kāāwē :anii Kaab Baaba, +māwāāyooku Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyēē mākuyēētyēēchook. Mākōōboorchi biiko manta āk wōlēē āwuuyē :anii.

27 Mēēbērē Tāmirmiryēētaab Yēyiin nkit nyēē mākōōboortoo nteenee ōboortoo :nkakweek kuuyu kikēēboontotē keey tukul kuchakee kēny.

16

1 Āmwoowook ng'aleechu simōōchuunnyēē kiyēē kyōōyēnchi.

2 Makukweteenaak :bichoo kooriikaab saayeet. Makuyit :bēsyēēt nyēē yoo kabakachaak :chii kōōsōōtē kule kayey kiyēē māchē :Yēyiin.

3 Yēyē kuu nyooto kubērē tōōs kayey chēē kāroomēch, nteenee yēyē kuuyu -mēēnkētē Baaba āmēēnkētōo.

4 Kāsimāmwoowook ng'aleechu si yoo kayit :yooto kōōsōōtwook ng'aleechaa kyāāmwoowook.

Yiisyēētaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin

Kimānāāsīmāmwoowook ng'aleechu kuuyu kitākēēboontē keey.

15:19 Yoowa. 7:7; 16:32-33; 17:14; 1Yoowa. 3:13 15:20 Yoowa. 13:16 15:21 Yoowa. 16:3 15:22 Yoowa. 9:41 15:23 Luuka 10:16; Yoowa. 5:23 15:24 Yoowa. 5:36 † 15:25 Tyēēn. 35:19 15:25 Tyēēn. 69:4; 35:19 15:26 Yoowa. 14:16 15:27 Yoowa. 1:14; Yēyuut. 1:8; 1Yoowa. 1:2; 4:14 16:2 Yoowa. 9:22; Yēyuut. 26:9-11 16:3 Yoowa. 15:21 16:4 Yoowa. 13:19

⁵ Nteenee āmiitē wāyēyēyē Kaab Baaba nyoo kiiyookwoo āchōō kōōrooni, amateebena :chii ām akweek wōlēē āwēētii.

⁶ Ānkētē kule kāākung'woonchook :ng'aleechu.

⁷ Nteenee āmwoowook manta kule karaam ām wōlēē ōmiitē yoo kāāwē suwāāyooku Tāmirmiryēēt kuchō wōlēē ōmiitē, kuuyu yoo kāmāāwē, mächōōnii :Tāmirmiryēēt chokuyētyēēchook.

⁸ Yoo kächō :Tāmirmiryēēt, mākōōboorchi biiko kule kustooyootiin ām wōlēē kastooy :icheek ng'ōōkisto, churtaayeet āk kiyēē itilē :Yēyiin.

⁹ Kurubta keey āk ng'ōōkisto, ku kule -mēēkoosēēnoo keey,

¹⁰ churtaayeet ku kule, āmiitē āyēyēyē :anii Kaab Baaba āmātōōkāsoo

¹¹ nto kiyēē itilē :Yēyiin ku kule, / kāākiitiilchi ng'aleek bāytooyiintēētaab kōōrooni.

¹² Āboontē ng'aleek chēē chaang' chēē ābērē nto tāāmwoowook nteenee nyikisyook miisin.

¹³ Nteenee yoo kächō :Tāmirmiryoonoo bo manta, mākwoorōōrwook ōnkēt manta kutukul. -Māmwoowu kiyēē chōōnēē kāāsōōtēyewēkyii nteenee mākumwoowu nyēē / kēēmwoochinē āk tukuuk chēē makukwa.

¹⁴ Mākōōtōōrōōroo :Tāmirmiryoonoo kuuyu mākunyōōru ng'aleekyuu ānkumwoowook.

¹⁵ Kiy ake tukul nyēbo Baaba ku nyeenyuu. Kiyooto :nyēē āmwooytēē kule mākunyōōru :Tāmirmiryoonoo ng'aleekyuu ānkumwoowook.

Makuweek :ng'wooninto kuyēk ng'erekweek

¹⁶ Kāmēētābōōkāsoo ām lēēkitō, nto nyēē mā tyaa ātooku subak."

¹⁷ Kimwooy :rubiichoo alake kule, "So, ibooru nee :ng'aleechu? Kālē, 'Kāmēētābōōkāsoo ām lēēkitō nto nyēē mā tyaa ātooku subak.' Ānkulē subak, 'Āmiitē āyēyēyē :anii Kaab Baaba.'

¹⁸ Ibooru nee :ng'aleechu bo 'Ām lēēkitō'? -Mākiinkētē kiyēē mii kung'ālōolēē!"

¹⁹ Yooto kōōnkēt :Yēēsu kule kimāchē :rubiichoo sukuteebē inee ng'aleechaata. Kunyoo kuteebē rubiichooto kule, "So, ōmiitē ōtēēbēē keey kiyēē ibooru :yoo kāāmwooyē kule, 'Ām lēēkitō, -mātōōkāsoo, nto nyēē mā tyaa ātooku subak.'?"

²⁰ !Kāāmwoowook, +mōōriiryē ānkōōmēēsē nto yooto kumii :biikaab kōōrooni kung'ērēktōōs. Mākung'woonchook nteenee makuweek :ng'wooninn'woong' kuyēk ng'erekweek.

²¹ Yoo sichē :koorko kung'woonchinē, nto yoo kāākusich lakwanyii kuwuutyēē ng'wooninoo kubo ng'erekweekaab leekweet.

²² Kunyoo, wuu nyooto ām wōlēē ōmiitē akweek. Mākung'woonchook sinee kuu nyiitēnyi, nteenee yoo kakeekas keey subak +moong'erech ng'erekweek chēē mākooy kōōnēmuneēnook :chii.

²³ Māmii :kiy nyēē +mooteebeenaa kuuyu mākukōōnook :Baaba kiy ake tukul nyēē kooteeb ām kaayneenyuu.

²⁴ Māmii :kiy nyēē kyoooteeb ām kaayneenyuu. Kunyi, otee-bee Baaba kiyēē ōmāchē sukuyitita :ng'erekweekwook.

Kiikōōbēl :Yēesu kōōrēēt

²⁵ Kāāmwoowunēēnook ng'aleechu keel nyēē iyeelaat, nteenee makuyit :bēsyoōsyēk chēē +māāng'oong'wook wōlēē wuu :ng'aleekaab Baaba.

²⁶ +Mooteeb bēsyoonooto kiy ām kaayneenyuu nyēē mā anii nyēē ātēēbwook.

²⁷ Chāmook :Baaba, kuuyu kyoochamaa ānkōōchāmchiintōōsii kule kyāāchōōnēē :anii wōlēē mii :inee.

²⁸ Āchōōnii kōōrooni, kyāāchōōnēē wōlēē mii :Baaba, nteenee āmiitē āng'ēētēē kōōrooni āyēēyē Kaab Baaba.”

²⁹ Yooto kumwoochi :rubiik Yēesu kule, “Kēēmwoowu ra ng'aleek kutook nyēē -mēēyēlē.”

³⁰ Kāākiinkēt nanyuun ra kule inkētē kiy ake tukul nyēē mēērook /tākēēkiiring'. Yēyēch :yooto kiyyēnchi kule ichōōnēē Kaab Yēyiin.”

³¹ Kiwālchi :Yēesu rubiichoo ām yooto kule, “Kōōyēnchi sōō?

³² Kaakuyit mbo :bēsyeēt nyēē +mōōsērēētyē :akweek tukul kut wāāng'ētu :anii nkit. Ānkoo kuwuu nyooto, kēēboontē keey Baaba.

³³ Kāāmwoowook ng'aleechu si yoo kōōnoomnyē āk anii ōnyōōru kaalyeet. +Mootang'any ām kōōrooni. Nteenee ōkimkimiitu kuuyu kwāābēl kōōrēēt.”

17

Kisaay :Yēesu Yēyiin

¹ Yu kaakoowaany :Yēesu kumwooy ng'aleechaa, kukas barak ānkumwooy kule, “Baaba, kaakuyit :bārooyinto. Itōrōōroo sikeētōrōriitu :tukwaay.

² Inyiing' :nyēē 'kiikōōnoo kāāmuukēywēēk ām wōlēē mii :bi-iko tukul sākoochi biiko choo 'kiikōōnoo *soboontaab kibchulyo.

³ Soboontaab kibchuulyo nanyuun ku yoo inkētiing' :biiko Yēyiin nyoo bo man ānkōōnkētoo nkanii Kāārārookiintonoo kiiyooku.

⁴ Kwāātōrōōriing' awaang'te yiisyoono kiiyookwoo chaayey.

⁵ Kunyoo ii, Baaba, kany āchōō bokiibuurtē keey :tukwaay kēēyēmtōoy wōōyinto kuu kēny, kutoombo /keeyey kōōrēēt.

⁶ Kyāāboorchi bichoo kiikōōnoo kāāmuukēywēēkuuk. Ki cheekuuk :bichoo nteenee ikōōnoo. Kookunam :bichoto ng'ālyoontēēng'uung' kuchō āwut.

⁷ Kāākōōnkēt :bichoo kule kiy ake tukul nyoo kyaayey kuchōōnēē wōlēē imiitē.

⁸ Kyāā-āmchi bichoo lōkōōywēchōo 'kiimwoowoo ankiiku-taach. Inkēt nanyuun :bichoo kule āchōōnēē man wōlēē imiitē ānkōōyēnchinē kule inyiing' nyēē kiiyookwoo.

⁹ -Māāsoochinē biikaab kōōrooni, nteenee āsoochinē choo 'kiikōōnoo, kuuyu cheekuuk :chooto.

¹⁰ Chēē āboontē ku cheekuuk nto choo cheekuuk ku cheechuu. Ātōrōōroot kubo bichoo.

¹¹ Āmiitē āchōōnii wōloo imiitē nyēē -mēētāābuurē :anii kōōrēēt, nteenee tākumii :bichoto. Wōōy, wēē, Baaba nyēē tiliil! Iriib bichoo ām kāāmuukēywēēk chēē wuu choo 'ki-ikōōnoo, sukung'eet kunoomnyo :bichoto kuyēk akeenke kuu yoo āyēku akeenke āk inyiing'.

¹² Yoo kyāāboontē keey bichoo, kyāāriib ām kāāmuukēywēēkuuk nyēē mānāābootyo, nteenee kibot :akeenke baateey, nto nyooto ku kāāmukuusiintēēt. Kiyityiin :siruutēk ām kēēlooto.

¹³ Baaba, āmiitē āchōōnii wōlēē imiitē. Nteenee āmwooyē ng'aleechu yoo tāāmiitē kōōrēēt sukunyōōr :bichoto ng'erekweeyuu kuchurta.

¹⁴ Kyāā-āmchi bichoo ng'ālyoontēēng'uung'. Kōōkuwēch :bikaab kōōrooni kuuyu mēēbērē bo :icheek kōōrooni, kuu yoo -māābooyē :anii kōōrooni.

¹⁵ -Māāsooyiing' kule inēmu bichoo ām kōōrēēt nteenee āsooyiing' kule iriib bichoo kumaaraanta :Kibrōkōsyoontēēt.

¹⁶ Kubooyiit man, mābo :bichoo kōōrēēt kuu yoo -māābooyē :nkanii.

¹⁷ Itiliil bichoo kōōbuurto manta. Ng'ālyoontēēng'uung' ku manta.

¹⁸ Kuu yoo kiiyookwoo :inyiing' āchōō kōōrēēt, +māāyooktē :nkanii bichoto bokuyey yiisyēēng'uung' ām kōōrēēt.

19 Kāānēmu keey kubo icheek sukung'eet kōōnēmchi keey :nkicheek ng'aleekaab manta.

20 -Māāsoochinē rubiik baateey, nteenee āsoochinē biiko choo mākōōyēnwoo kubununēē lōkōōywēkaab rubiichoo.

21 Baaba āsooyē kule kuyēk :icheek tukul akeenke ku yoo kēēyēku :acheek tukwaay akeenke. Āsooyē mbo subak kule kuyēk :nkicheek akeenke āk acheek, sukung'eet kōōyēnchi :biiko tukul kule kiiyookwoo.

22 Kyāākoochi bichoo lēbkēēyyoonoo 'kiikōōnoo sukuyēk :icheek akeenke, kuu yoo āyēku akeenke āk inyīing'.

23 Yoo āyēku :anii akeenke āk icheek ānku inyīing' ku anii kuchurtooy :kibakeenkeenyooy, sukōōnkēt :biiko tukul kule 'kiiyookwoo :inyīing' ānkiichāmē icheek kuu yoo 'kiichamaa anii.

24 Baaba! Ābērē nto kākwoonii :bichoo wōloo āchōōnii anii sukung'eet kukas kule ātōrōōroot tōrōōrinto nyoo 'kiikōōnoo, kuuyu kisimichamaa kutoombo /keeyey kōōrēēt.

25 Baaba nyēē churtaat! Kimēēnkētiing' :kōōrēēt, nteenee kyāānkētiing' :anii. Kunyi kāākōōnkēt :bichu kule 'kiiyookwoo.

26 Kyaayey bichu kōōnkētiing', anku +maatāas āyēyē kuu nyooto sukung'eet kunam :nkicheek chamateet nyoo iboontēēnoo ānkāābuurtē keey :nkani icheek."

18

/Kikeenam Yēēsu nteenee kitay /kēēsār

(Mataayo 26:47-56; Māārko 14:43-50; Luuka 22:47-53)

1 Yu keewaany :Yēēsu kusaay, kwooyyo āk rubiikyii tuybēyēēt ake nyēē / kikēēkuurēē Kiitrōōn ankuba ākoy mbareetaab *musēytuuniinēk nyēē kimii wōlooto.

2 Kiinkēt :nkinee Yuuta nyoo kichoomtooy Yēēsu mbaraanaa, kuuyu kikicham :Yēēsu kōōmuunyēē wōlooto āk rubiikyii.

3 Yooto, kuwēeto keey :Yuuta biikaab lukēēt nyēē mining' nyēbo Rooma kutākyinē keey mbaraanaa. Kiboontotē keey mbo riibiikaab kaab *kibkōrōs nyēē wōō ākoo *Farisaayēek. Kikirat keey :bichoo kuyem. Kinamaat kariikwaa, taariinek āk nōmōryēēk.

4 Kiinkētē :Yēēsu kiy ake tukul nyēē kimii wokuyēyāktōōs. Kuchō taay ankuteebee bichooto kule, "So, ōchēēng'ē ng'oo?"

5 Kulē :bichoo, "Yēēsu nyēbo Nāāsārēēt." Kumwoochi :Yēēsu kule, "Ntēē anii :nyi." Kimii :Yuuta nyoo kichoomtooy Yēēsu kukēēyyo āk bichooto.

6 Kumwoochinē :Yēesu bichoo kule, “Anii :nyooto” kōōtuytuuy :bichoo ānkōōryookyi keey ng'wēny.

7 Kuteebē :Yēesu subak bichoo kule, “So, ōchēēng'ē ng'oo?” Kuwāl :bichoo kule, “Yēesu nyēbo Nāāsārēēt.”

8 Kumwoochi :Yēesu kule, “Nto yu kāāmwoowook kule anii :nyooto. Yoo ākoo anii :nyēē ōchēēng'ē, kany kubēēchi keey :murēchu āboontē keey.”

9 Kumwooyē :Yēesu kuu nyooto kuyityiin :yoo kimwooyē kule māmii :rubiintēnyii mbo akeenke nyēē mākubot.

10 Yooto, kung'us :Bētērō chōōkiit nyēē kiboonto ankuchwen yititaab taay nyēbo motwooriintēētaab kibkōrōs nyēē wōō. (/ Kikēēkuurēē motwooriintonoo Māālkō.)

11 Nteenee kumwoochi :Yēesu Bētērō kule, “Ibērē :inyiing' tōōs -māāchāmē :anii nyalilta nyēē kaakuyeyta :Baaba kule ānyōōru? Ikētyi chōōkiing'uung' kiraaru!”

12 Kumwoochi :nyēē wōō nyēbo lukēēt biikyii bo lukēēt āk riibiichoo kibo *Kōōtaab Yēyiin kule kunam Yēesu ankurat.

13 Yu kaakunam :bichoo Yēesu kōōmutyi kurook *Anaas nyoo ki boontēētaab biikooy bo Kayaafa. Kayaafa :nyēē ki kibkōrōs nyēē wōō ām kēnyiinooto.

14 Ki inee :nyēē kiirwookyinē kāāntōōyikaab Yuutayeek kule kaykay kume :chiito akeenke suku sobcho :biiko.

Kituuch keye :Bētērō nyēbo taayta

(Mataayo 26:69-70; Māārkō 14:66-68; Luuka 22:55-57)

15 Yooto koonamaat :Simōōni Bētērō ākoo rubiintēēt ake, Yēesu. /Kiinkētoot rubiintonoo ake ām wōlēē kimii :chiichoo wōō bo kōrōs. Kunyoo, kiiwut :inee kayaata.

16 Nteenee king'ētunēē :Bētērō saang' yēbo oreetaab tuuytaab kayaata. Kiiyēy lēt :rubiintonoo ānkumwoochi chēēbto nyēē kiriibē oreet kule koomut Bētērō kuchō āriit.

17 Kumwoochi :chēēboo Bētērō ām yooto bo oraanaa kule, “Inyiing' oob :rubiintēēt ake nyēbo chiichi?” Kulē :Bētērō, “Ābēērē keey!”

18 Kikaytit :kwēēmowuunooto ānkimii :riibiik alake ākoo motwoorik alak chēbo kayaata kuywēē āng'oong'tiit kukēēyyoong'iis. Kiwokōōyyoonyēē :nkinee Bētērō yooto ānkuyu āng'oong'tiinoo.

Kiteebē :Anaas Yēesu ng'aleek

19 Yooto kulēēnchi * :kibkōrōs nyēē wōō * Yēesu, “Mwoowoo baa kurubta keey rubiikuuk āk kāānēētiisyēēng'uung'!”

18:9 Yoowa. 6:39 18:10 Luuka 22:36, 38 18:11 Māārkō 10:38; 14:36; Yoowa.

12:27 18:13 Luuka 3:2; Yoowa. 18:24 18:14 Yoowa. 11:49-50 18:16 Māārkō

14:54 * 18:19 Kasee Luuka 3:2. /Kitākēēkuurēē Anaas kule kibkōrōs nyēē wōō

ānkoo ki Kayaafa :nyēē kimii yiisyēt yooto.

20 Kumwoochi :Yēesu kule, “Kyāāmwoowu ng'aleechu kukas :chii ake tukul. Māmii :kiy nyēē kyaawuny ām kāānēētiisyēenyuu. Kyaaneet biiko ām kooriikaab saayeet āk *Kōōtaab Yēyiin wōlēē kiiruruukyinē keey :Yuutayeek tukul.

21 Itēēbēēnoo nyēbo nee? Iteebee biiko choo kikāsē kiyēē kyāāmwooyē. Kubooyiit man, inkēt :bichoo kiyēē kyaamwaay.”

22 Koorabaach :riibiintēēt kumwoochinē kule, “Ing'āloolē kuu nyooto ām taayeetaab *kibkōrōs nyēē wōō?”

23 Kulēēnchi :Yēesu, “Yoo ākoo mii :kiyēē kaamwaay nyēē miyaat imwoowu. Nto yoo ākoo bo man ii, irābookyoo nee?”

24 Kumwooy :Anaas kule /kiimut Yēesu kurataat ākoy kaab Kayaafa, kibkōrōs nyoo wōō.

Kituuch keey :Bētērō nyēbo āyēēng' āk sōmōk

(Mataayo 26:71-75; Māārkō 14:69-72; Luuka 22:58-62)

25 Kumii :Bētērō kuywēē mayaa, /keeteebē kule, “Inyiing' oob rubiintēēt ake nyēbo chiichiin?” Kutuuch keey :Bētērō kule, “Ābēērē keey.”

26 Kimii :chiito ake nyēē ki motwooriintēētaab kibkōrōs nyēē wōō. Kibo :chiichooto areetaab muroonoo kichwēnē :Bētērō yiitit. Kuteebē :motwooriintonoo Bētērō kule, “So, mā inyiing' :nyoo kēēboontē keey Yēesu ām mbaraanaa?”

27 Kulē :Bētērō subak, “Ābēērē keey.” Kooturkuuch :kirkōōnkiit yooto bakeenke.

Kiisimchi :kāāntōōyikaab Yuutayeek Bilaato kule kubakach Yēesu

(Mataayo 27:1-2, 11-31; Māārkō 15:1-20; Luuka 23:1-5, 13-25)

28 Yu kāyyēēkunēē / kiimuustee Yēesu kaab *Kayaafa, / ānkiirēkēērchi bāytooyiintēēt nyēbo kōōrēētaab Rooma. / Kikēēkuurēē bāytooyiintonoo *Bilaato. Manaacham :kāāntōōyichoo bo Yuutayeek kōōwut kaytaab bāytooyiintonoo bo Rooma, kuriib tiliiling'waa sukutas taay āk *Saakweetaab Keeytaayeet.

29 Kunyoo, kuchuyta :Bilaato saang' sukung'āloolchi kāāntōōyichoo. Kuteebē kule, “Nee :nyēē koleel :chiichi?”

30 Kuwāl :bichoo kule, “Nto kamaleelaat nto kāmākiimutuung'.”

31 Kumwoochi :Bilaato bichoo kule, “Bōōkuumu :akweek nkityō kurubta keey kiruutēkwook.” Kulē, “Ntēē -/ mākēēchām wēēch kēētilchi chii meet.”

³² Kiyityiin ām kēēliitēnyi, :kiyoo kimwooyē :Yēesu kurubta keey āk wōlēē kimakumeeta.

³³ Yooto, kooyeey :Bilaato kō. Kukuur Yēesu ankuteebee kule, “Inyiing' :bāytooyiintēetaab Yuutayeek?”

³⁴ Kuwālchi :Yēesu kule, “Wōlēē isōōtitooy :inyiing' nkit nto wōlēē mwooytoowuung' :biiko?”

³⁵ Kuwālchi :Bilaato Yēesu kule, “Yoo 'keekas, āyēku :anii Yuutāyiin sōō? Māku biikwook āk mbo kibkōrōs :chēē kākwēruung' ichōō wōli āmiitē. Kiy nee nyēē 'kweeyey :inyiing'?”

³⁶ Yooto, kumwooy :Yēesu kule, “Mābo :bāytooyiisyēēnyuu kōōroni. Nto kābo kōōroni, nto kookwaam :rubiikyuu booryēēt kuyeeta simanama :kāāntōōyichoo bo Yuutayeek. Māchōōnēē :bāytooyiisyēēnyuu kōōroni!”

³⁷ Kuteebee :Bilaato Yēesu kule, “Kunyi ākoo iyēku sōō, bāytooyiin?” Kulēēnchi :Yēesu, “Inyiing' :nyēē 'keemwaay. / Kikēēsicho kule chaaneet biiko ng'ālyoontēetaab man nyēbo Yēyiin. Kiyooto :nyēē kiyeya sāāchōō kōōroni. Chii nyēbo man kukāswoo.”

³⁸ Kuteeb :Bilaato kule, “Manta :nee?”

Yooto, kung'eet :Bilaato ānkuwo saang' subak wōlēē kimii :Yuutayeekchaa ānkumwoochi kule, “Lēyyē, ntēē -māākāsē lēēlis nyēē boonto :chiichi!

³⁹ Nteenee kurubta keey ākoo ātēbuutēkwook, kwāātyooktoowook kwaak kibratyaa akeenke ām kēnyiit yoo ōmiitē saakweeng'woong' bo Keeytaayeet. Ara ōmāchē ātyooktoowook bāytooyiintooni bo Yuutayeek?”

⁴⁰ Kubōloobōlchi :bichoo barak kule, “Ityaakte Baraaba.” / Kikikeenam Baraaba / ankeerat kuuyu ki :chii nyēē ki kāwōōtyoo.

19

¹ Yooto nanyuun kōōkooyto *:Bilaato Yēesu /kēēbirsēēt.

² Kitaay :biikaab lukēēt nkwaatyeetaab kātōok kooker-keeyee nyoo bo bāytooyiisyēēt ānkōōlookyi mētitaab Yēesu. Kōōlookyi subak sireet nyēē arraa kookerkeeyee nyoo bo bāytooyiisyēēt. ³ Yu kāākuyityo, kōōliichi keey :bichoo bo lukēēt Yēesu sukumwoochinē kule, “Kimkim, bāytooyiintēetaab Yuutayeek!” Kimwoochinē kuu nyooto ānkōōrāboochē.

⁴ Kiwo :Bilaato saang' subak wōloo kimii :Yuutayeekchaa ānkumwoochi kule, “+Māākwēryoonu chiichi kuchō saang', sōōnkēt kule māmii :kiy nyēē miyaat nyēē ākāsē kule koyey.”

⁵ /Kēēkwēryoon Yēesu kuchō saang' wōlēē kimii :bichoo. / Kikiilookyi nkwaatyaanaa bo kātook mēt āk siraanaa ki arraa. Kumwoochi :Bilaato bichoo kule, “Ong'nyi chiing'woong'.”

⁶ Yu kakas :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk riibiikaab *Kōōtaab Yēyiin Yēesu, kubōloobōl kule, “Obakach! Ōkwērtoochi *murtooywoontēēt. Obakach.” Kutay :Bilaato. Kimwoochi kule, “Obeete :akweek nkit bōōkwērtoochi murtooywoontēēt. -Māākāsē :anii kiy nyēē miyaat nyēē kookuyey :chiichi.”

⁷ Kōōkiimchi :Yuutayeechaa kumwooyē kule, “Kikuur keey :chiichi kule inee ku Lakwataab Yēyiin, ng'ālyoo nyēē mwooyē :kiruutēkyoo kule nyoolchinē chii nyēē kayey kuu nyoo kume.”

⁸ Kiinyokoorta :yooto Bilaato miisin.

⁹ Kuketita Yēesu kuwo kō ankuteebee kule, “Ibooyē ānō :inyiing'?” Kusiisiy keey :Yēesu.

¹⁰ Kumwoochi :Bilaato Yēesu kule, “-Mēēmāchē ing'āloolwoo? -Mēēnkētē kule āboontē kāāmuukēywēēk atyaaktiing' nto āmwoochi biikyuu bo lukēēt kubākākyiing' murtooywoontēēt?”

¹¹ Kuwālchi :Yēesu kule, “Kāmēēboontē kāāmuukēy ibakachaa nto kāmānāākōōning' :Yēyiin. Kunyoo, chiito nyēē kēeyokoowoo āchōō wōlēē imiitē :nyēē leelaat kusiiring'.”

¹² Yooto, kusyeem :Bilaato kēelto nyēē keetyaaktee Yēesu nteenee kubōloobōl :biiko kule, “Yoo 'keetyaakte chiichoo, kōōbooru kule -mēēkāsyiintōōsii āk bāytooyiintēēt nyēē wōō. Chii nyēē yēyē keey kule inee bāytooyiintēēt kukwiilē bāytooyiintonoo.”

¹³ Yu kakas :Bilaato ng'aleechaa, kumwoochi biikyii bo lukēēt kukwēryoot Yēesu saang' subak ānkōōbuurēē ng'echereenyii nyēē irwoochēē ām yēē / kikēēkuurēē Rwaanteet Komos. (Ām kuutiitaab Yuutayeeek / kēēkuurē kule 'Kabaata.)

¹⁴ Kimii :taman āk āyēēng' nyēbo kōrrōōn.* Ki bēsyēētaab chōbātēētaab Sabaato :nyooto kutāsē taay *:Saakweetaab Keeytaayeet. Yooto kumwoochi :Bilaato bichoo kule, “Ong'nyoo bāytooyiintēēng'woong'.”

¹⁵ Nteenee kubōloobōl :bichoo subak kumwooyē kule, “Owaang'te, obakach, obakach.” Kuteebee :Bilaato bichooto kule, “Ākwērtoochi bāytooyiintēēng'woong' murtooywoontēēt?”

19:6 Yoowa. 18:31 **19:7** Laawi. 24:16; Māārko 14:61-64; Yoowa. 5:18

19:9 Māārko 14:60-61; 15:5 **19:12** Luuka 23:2; Yoowa. 18:37; Yēyuut.

17:7 * **19:14** Kimēēmuuchāktōōs :yuutēyū kuyēk asiistaab lo nyēbo bēēt kuuyu /kikēēkwērtoochinē Yēesu murtooywoontēēt kumii :asiista sōmōk ām wōlēē mwooytooy :siriik alake chēbo kitaabuunekaab lōkōōywēk chēē kāroomēch. Kiyēyiisyēē :Yoowaana kāāyitiisyēētaab āsiiswēk kurubē nyēbo Rooma. Asiistaab taman āk āyēēng' ām acheek ku nyēbo lo ām icheek. **19:14** Māārko 15:42; Luuka 23:54; Yoowa. 19:31, 42

Kulē :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch, “Bāytooyiintēēnyoo acheek ku nyoo bo Rooma nkit āmāmiitē :ake!”

¹⁶ Yooto kōōyokoochi :Bilaato bichoo Yēēsu, /subokēēbākākyi murtooywoontēēt.

/Kikēēkwērtoochi Yēēsu murtooywoontēēt

(Mataayo 27:32-44; Māārko 15:21-32; Luuka 23:26-43)

¹⁷ Yooto nanyuun, /kēēriiboot Yēēsu. /Kikēēkērchi koong' Yēēsu kukalab murtooywoontēēt, /ankeebeeta ākoy yēēt ake yēē /kikēēkuurēē 'Rōkyēētaab mēt'. (Ām kuutiitaab Yuutayeeek /kikēēkuurē kule 'Kolkoota'.)

¹⁸ / Kibokēēkwērtoochi Yēēsu murtooywoontēēt. / Kikēēkwērtoochi nkicheek sāsiik alak āyēēng' murtooy-wōōsyēkwaa ānkiyyoong'tēē ake āwutaab taay nyēbo Yēēsu nto nyiin ake kiyyoong'tēē nyēbo kaataam.

¹⁹ Kimwooy :Bilaato kule / kēēsirchi ng'aleek baawuut / ānkēēkwērtoochi baawuunaa murtooywoontēētaab Yēēsu yoo bo barak. Kimwooyē kule: YĒĒSU :NYĒBO NĀĀSĀRĒĒT BĀYTOOYIINTĒĒTAAB YUUTAYEEK.

²⁰ /Kikeesiree ng'aleechaa kuutuweek sōmōk. Kuutiit nyēbo Yuutayeeek, nyēbo biikaab Rooma āk nyēbo Kirikiik. Kisuman :biiko chēē chaang' ng'aleechaa kuuyu kilēēkitēē Yēērusālēm :yooto /kikēēkwērtoochinē Yēēsu.

²¹ Kimwoochi :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch Bilaato kule, “-/ Makeesir kule 'Bāytooyiintēētaab Yuutayeeek' nteenee / keesir kule 'Chiichi nkit :nyēē kikuur keyy kule inee bāytooyiintēētaab Yuutayeeek'.”

²² Kulē :Bilaato, “Kiyēē kaasir, kukaasir!”

²³ Yu kāākukwērtoochi :biikaab lukēēt Yēēsu murtooywoontēēt, kubchēchi keyy sirookaab Yēēsu chuut ang'wan. Nteenee kibakaakta sireet nyoo kibo āriit nyēē ki ankeet akeenke.

²⁴ Nto yityo, kumwoochi keyy kule, “-Mookany keekereer siraani. Kaykay /keebār *sēkēēryēēt sukutook kule ng'oo :nyēē mākuchurtoochi.” Kiyityiin :yooto āk yoo /kikeesir ām siruutēk kule, “Kibchēchiin sirookyuu ānkubārchi kābuutiinyuu sēkēēryēēt sukōōnkēt chiito nyēē mākuyib.”†

Kumii :bichoo bo lukēēt kumooytōōs siroochoo bo Yēēsu,

²⁵ kimii :kaametiitaab Yēēsu kēēyyoonyēē yēē kilēēkitēē murtooywoontēēt ānkiboonto keyy cheebkaamet. Kimii :nki-nee Maaryaa cheebyoosyeetaab Kilooba ākoo Maaryaa nyēbo *kiriinkēētaab Maktaala.

²⁶ Kuweech keyy :Yēēsu kukas kaamet ankukas subak ru-biintēēnyii nyoo kichāmē ānkumwoochi kaamet kule, “Moomo, wēring'uung' :nyoo.”

27 Kumwoochi nkinee rubiintonoo kule, “Murooni, koomēt :nyoo.” Kung'eetee yooto kiwokōōbuurto keey :rubiintonoo cheebyoosyaanaa.

Kime :Yēesu

(*Mataayo 27:45-56; Māārko 15:33-41; Luuka 23:44-49*)

28 Kōōnkēt :Yēesu kule kikiikoowaany kiy ake tukul nyoo kimākyinē :Yēyiin kule chokuyey. Yooto, kumwooy kule, “Kaakwaama :melelta.” Kiityiich :yooto subak siruutyēēt ake.

29 Kimii yooto :kiy nyēē kimii *:tifaayiik chēē tāytāy. Kunyoo /keenam kiroonkuryēēt /ankiiluumta tifaayiichaa, nto yityo /kēēnoonkuchi kēētīt ake /ānkiiyokooyto kutiiny kuutiinyii.

30 Yu kachuuchun :Yēesu tifaayiichaa, kumwooy kule, “Kaawaany.” Yooto nanyuun, kurankach :kaatit ankung'et.

31 Ki bēsyēēt nyooto nyēē /kikēēyēytēē keey kubo bēsyēēt nyēē wōō bo *Sabaato. Kunyoo, kimāmāchē :kāāntōōyikaab Yuutayeek kule kōōkārtootākiis :bichoo ām murtooywōōsyēchoo ākoy bēsyēētaab Sabaato. Yooto kusoom :kāāntōōyichoo Bilaato kumwaayta /kyiiri kērēēnkōōkaab bichoo sukubēk areet akeenke /ānkiirēēk ām murtooywōōsyēchoo.

32 Yooto kuba :biikaab lukēēt ānkiiri kērēēnkōōkaab chiitaab taayta āk chēbo nyiin ake, choo /kikēēkwērtōochinē murtooywōōsyēk āk Yēesu.

33 Nteenee yu kāyityi :bichoo Yēesu ankukas kule kaakume, mānāā-iri kērēēnkōōk.

34 Kunam :chiito ake nyēbo lukēēt ng'otinyii ānkubusuyēē Yēesu mooyēēt komos. Kikwaanee yooto :korotiik āk bēēko.

35 Chiito nyēē rāru ng'aleechu, ku :nyēē kikāsē kuyēyāktōōs ānkōōnkētē kule bo man. Rāru ng'aleechu sukung'eet ochamte :nkakweek.

36 Kiyey :yooto kuyityiin :siruutyēēt nyoo mwooyē kule, “Māmii :koowēenyii mbo akeenke nyēē +/mākēē-iri.”†

37 Kiyityiin subak ām siruutēkaab Yēyiin :yēē mwooyē kule, “Makukas :biiko chiichi /kākēēbusuy.”†

Wōlēē /kikeemuyta Yēesu

(*Mataayo 27:57-61; Māārko 15:42-47; Luuka 23:50-56*)

38 Kimii :chiito ake nyēē /kikēēkuurēē :Yōōsēēf nyēbo Ari-mataaya. Ānkoo ki rubiintēētaab Yēesu :chiichoo, kiyyēēlē keey kōōywēyē kāāntōōyikaab Yuutayeek. Kiwokusoom :chiichoo Bilaato kuchāmchi kuyib muustaab Yēesu. Kuchāmchi :Bilaato wokōōnēm muustaab Yēesu.

19:29 Tyēēn. 22:15; 69:21 19:31 Kiruu. 21:22-23 19:34 1Yoowa. 5:6 19:35 Yoowa. 21:24 † 19:36 Chuy. 12:46 19:36 Kāāyit. 9:12 † 19:37 Sekaryaa 12:10 19:37 Tyēēn. 22:16; Ng'oong'. 1:7 19:38 Yoowa. 9:22

39 Kiwēeto keey Nikōtēēmō nyoo kichokukāsē Yēesu kwēēmowuut ake. Kikinamaat :Nikōtēēmō tukuuk chēē boong'u nyēē anyiny chēē kiyitē kiilōōnik sosom.

40 Kibeeta :bichoo āyēēnku ankeet ankuratee muustaab Yēesu kumii :tukuuchoo boong'u nyēē anyiny, kurub kuu wōloo kiyēytooy :Yuutayeeek yoo /kēēmuyē chiito.

41 Kimii :kochonkeet nyēē /kikēēmuchinē biiko yotoo /kikēēbākākyinē Yēesu nyēē /kimānāākēēmuchi chiī.

42 /Kikēēmuchi Yēesu kochonkaanaata kuuyu kilēēkitēē yotoo /kēēsārchinē simānyōōryo āk bēsyēētaab *Sabaato nyēē kimii kuyitu.

20

King'eetee :Yēesu meet

(Mataayo 28:1-10; Māārkō 16:1-11; Luuka 24:1-12)

1 Ām bēsyēētaab taayta, nyēē kirubē bēsyēētaab *Sabaato, kumusta :Maaryaa nyēbo Maktaala kukēērīr :kōōrēēt ānkuwo ākoy kochonkaanaa. Bērē kulē, /kikiikēēwunukto rwaan-taanaa /kikikeekeree kurkeetaab kochonkaanaa.

2 Yu kakas kule kimāmii :muustaab Yēesu yotoo, kooyeey areet akeenke. Kiwokunyōōr Simōōni Bētērō ākoo rubiintoonoo kichāmē :Yēesu ānkumwoochi kule, “Tōōbērē :akweek, /kōōkēēyib muustaab Mokoryoontēēt ām kochong' āmākiinkētē wōlēē /kōkēēyib.”

3 Yotoo kulabat :Bētērō āk rubiintoonoo ake kutākyi keey kochonkaanaa.

4 Koong'weentee :rubiintēēt nyiin ake Bētērō ānkuyēk nyēbo taay kuyit kochong'.

5 Yu kayit yotoo kuyim, nto bērē kulē, kukāsyi kochong' ankaanaa /kikikeeratee Yēesu, nteenee mānāākōōwut kochong'.

6 Kuyitu :Bētērō ānkuchokukēēytooy ākoy kochong'. Yotoo, kukas :nkinee ankaanaa āmāmii :bōōrto.

7 Kikas mbo ankeet nyoo /kikikeeratee mētitaab Yēesu kukakyaaruny ānkiikoochi komos yēē kimālēēkitēē :nyiin ake.

8 Kuwo kochong' :nkinee rubiintoonoo kisimkuyitu yotoo. Kukas ankoosyechaa ānkōōyēnchi kule ākoo man kaakung'eetee :Yēesu meet.

9 (Ākoy yotoo kitoombo kōōnkēt :bichoo kiy ām yoo kimwooyē :siruuutēk kule makung'eetee :Yēesu meet.)

10 Yu kāākuyityo, kooyeey :rubiichoo kaa.

11 Nteenee kikiikooyeey :Maaryaa ākoy kochong' ānkimii kēēyyo saang' kuriirē ānkuyimē kōōkōōytooy kochong'.

12 Nto bēre kulē, kukāsyi malayikaanik āyēēng' kochong' chēē kikiilaach sirook chēē kileelach kule mang'. Kikiibuurēē :ake mētēw ām yoo kimii :muustaab Yēesu kōōbuurēē :nyiin ake kāābkēēlyē.

13 Yooto, kuteebee :malayikaanichaa cheebyoosyaanaa kule, “Iriirchinē nee oō, cheebyoos?” Kulē, “Kaakubeeta :biiko alake Mokoryoontēnyuu āmāānkētē wōlēē kābokōōkoochi!”

14 Nto bēre kuweech keyy, kukas Yēesu nyēē kēēyyoonyēē yooto, nteenee kimēēnkētē kule ki inee :nyooto.

15 Kuteebee :Yēesu kule, “Iriirchinē nee oō, cheebyoos? Ānku ng'oo :nyēē imiitē ichēēng'ē?” Kibērē :cheebyoosyaanaa tōōs ki :chiitaab mbareet :nyooto. Yooto, kumwoochi kule, “Boontēēt, yoo ākoo inyiing' nyēē 'kēēnēmu, imwoowu wōlēē kāwēēkoochi siwāāyib.”

16 Kulēēnchi :Yēesu, “Maaryaa.” Kiirōōtoot :cheebyoosyaanaa Yēesu ānkumwooy ām kuutiitaab Yuutayeek kule, “Rābōōni!” (Kerkeyy :yooto ākoo yoo /kakeemwa kule 'Kāānēētiintēēt'.)

17 Kimwoochi :Yēesu cheebyoosyaanaa kule, “Keekas ii, chēē, -mēyēētyoo keyy, kuuyu tāku toombo āwē Kaab Baaba. Kiyēē +meeyey ku iwē wōlēē mii :rubiikyuu ānkiimwoochi kule, āmiitē āyēēyē wōlēē mii :Baaba nyoo Kwaan nkicheek. Yēyiintēnyuu ānku Yēyiintēēng'waa nkicheek.”

18 Kuwo :Maaryaa kuu yoo /kākēēmwoochinē ānkumwoochi rubiik kule, “! Kaakas :anii Mokoryoontēēt!” Yooto kumwoochi ichEEK kiy ake tukul nyoo kāmwoochinē inee :Mokoryoontēēt.

Kiiboorchi keyy :Yēesu rubiikyii nyēbo taay

19 Nto bēsyoonooto kosolēny, kōōruruuch keyy :rubiikaab Yēesu ankukerta keyy kō, kuuyu kitākunyōkōōrēch kāāntōōyikaab Yuutayeek. Kutookunēē :Yēesu areet akeenke yooto kimii :icheek ānkulēēnchi, “Ōbuurtē kaalyeet.”

20 Nto yityo, kōōboorchi bichoo āwunnyēk wōloo kichutē :musumaariit ākoo mooyēēt komos wōloo /kikēēbusuyē. King'ērēkiis :rubiik miisin yu kēēnkēt kule ākoo ki Yēesu.

21 Yooto kumwoochi subak kule, “Ōbuurtē kaalyeet. Kuu yoo kiiyookwoo :Baaba, āyooktook :nkanii.”

22 Kōōbuusyi rubiichoo muuyēēt kumwoochi kule, “Ōnyōōru Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

23 Yoo kōōnyōōchi biiko kaat ām ng'ōōki nyēē kiikuyey, kunyōōchinē :Yēyiin bichoo kaat, nto yoo kāmōōnyōōchi kaat, -/mākēēnyōōchinē kaat.”

Kiiboorch *key* :Yēesu *Toomaas*

(Māārkō 16:14; Luuka 24:36-49)

²⁴ Kunyōōru :Yēesu rubiik chuut alak, kimāmii :Toomaas, (nyēē /kikēēkuurē ām kaayneet ake kule Kibsārāmiin).

²⁵ Yu kāwokuchō :Toomaas, kumwoochi :rubiik chuut kule, “!Kaakeekas :acheek Mokoryoontēt.” Nteenee kinwoochi icheek kule, “Ākoy akas yoo /kikiilōōtunēē musumaariinechaa nto āchāmē. Nto subak, ākoy ātiinyēē āwut yoo bo mooyēenyii komos saacham.”

²⁶ Yu kakeeyta :bēsyōōsyēk sisiitu, kōōruruukyi *key* :rubii choo kōyoo kikaayi kuboonto *key* Toomaas. Ānkoo kikērootiin :kurkootik /kibokiiyiinēē kāākōōyooonyēē :Yēesu yooto. Kimwoochi kule, “Ōbuurtē kaalyeet.”

²⁷ Nto mii yoo kuwēēkyi *key* Toomaas ānkumwoochi kule, “Toomaas, chēētiinyēē moorineeng'uung' āwunnyēk ānkiitiinyēē mooyēenyuu komos āwung'uung'. -Mātēēwiiywiyy nteenee iyēnchi.”

²⁸ Kumwoochi :Toomaas kule, “Lēyyē, inyiing' :Mokoryoontēenyuu ānku inyiing' :Yēyiintēenyuu.”

²⁹ Kumwoochi :Yēesu kule, “So, Toomaas, ākoy ikasaa siikaaseenaa *key*? Ibēruurootiin kule nee sōō :biich choo ikoosēēnoo *key* ānkoo manaakasa!”

Yibu :kāāyēnchinooyēēt soboon

³⁰ Kiyey :Yēesu ng'al alak chēē chaang' chēbo kwōng'uut kuboonto *key* rubiikyii. Māsirootiin :ng'aleechaata ām ki-tabuuni.

³¹ Nteenee / kikeesir ng'aleechu, soochamte kule *Kāārārookiintēt :Yēesu anku Lakwataab Yēyiin, nyēē yoo kookaasee *key*, +mōōnyōōru soboontaab kibchuulyo.

21

Tēkiisyēētaab burburiinēk nyēbo āyēēng' nyēbo kwōng'uut

¹ Nto mii yoo, kōōboorch *key* :Yēesu subak rubiikyii alak chēē kimii yoo bo Tōōliilēētaab Tibeerya.*

² Rubiihooto ku: Simōōni nyoo / kikēēkuurē Bētērō, Toomaas Kibsārāmiin, Nāātānyēēl nyoo bo Kaana ām Kalilaaya, wērikaab Sebetaayo āk rubiik alak āyēēng'.

³ Kumwoochi :Bētērō chuut kule, “Murēchu, +mawaatechaate :anii burburiinēk.” Kulē :chuut, “Keebeete *key* tukul.” Yooto kulaany :bichoo mwēēnkēt ānkubokutēkiis. Nteenee manaanam *kiy* kwēēmowuunooto.

20:24 Yoowa. 11:16; 14:5; 20:26-28; 21:2 20:29 1Bēt. 1:8 20:30 Yoowa.

2:11; 1:14 20:31 Yoowa. 1:34; 3:15; 1Yoowa. 5:13 * 21:1 /Kikēēkuurē subak

Tōōliilēētaab Tibeerya kule Tōōliilēētaab Kalilaaya. 21:2 Māārkō 1:19-20; Yoowa.

1:41-42; 20:24; 1:45-46

4 Nto yu mākumwook :asiista, kimii :Yēesu kēēyooonyē sakaramteet, nteenee kimēēnkētē :rubiik kule ki inee :nyooto.

5 Yooto kukuurchi :Yēesu bichoo kule, “Wērikēy, manoonam burburyoo?” Kuwāl :chuut kule, “Wooneet!”

6 Kumwoochi :Yēesu kule, “Ōwiirchi nēētiit kusyeb āwutaab taay nyēbo mwēēnkēēt. +Moonamee yooto burburiinēk.” Yooto kuwiirchi :bichoo nēētiit tōōliil. Nto bēre kōōchuut, kimēētākōōmuuchē kuuyu kikiikunam burburiinēk chēē chaang' miisin.

7-8 Yooto, kumwoochi :rubiintonoo kichāmē :Yēesu Bētērō kule, “Mokoryoontēēt :nyooto!” Kusirinyē :Bētērō sireenyii bakeenke ankumootee key kābuutiit ānkōōroonchinē tōōliil sukuriiboot nēētiit. Kimā lōō :yooto ām sakaramteet nteenee kimāchē kuyitē miitaanik bokol akeenke.† / Kikiirēētoot mwēēnkēēt ākoy sakaramteet kōōchuutootē nēētiit nyēē kikinyiy :burburiinēk.

9 Yu kāng'ēētyēē :bichoo tōōliil, kukas āng'oong'tiit nyēē king'āsyānē. Kimii :mukaatiinek yooto ākoo burburyoontēēt nyēē kiwaatanaat.

10 Kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “Ōyibu baa, burburiinēchoo alak choo kātōōnāmē.”

11 Kōōchuutoon :Bētērō nēētiinoo kikiikunyyiy :burburiinēk chēē wōōyēch ākoy sakaramteet. Kiyitē :burburiinēchoo bokol akeenke āk konom āk sōmōk. Ānkoo ki chaang' :burburiinēchoo nyēē tyaa, mānāāng'ēti nēētiit.

12 Kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule, “Boochur kuut.” Kisēw :rubiik kule ki Mokoryoontēēt. Kinyōkōriitu kuteebee kule inee ku ng'oo.

13 Yu kāākōōbuur, kōōnēm :Yēesu mukaatiinek āk burburyoontoonoo ānkubchēchinoot rubiichooto.

14 Nyēbo sōmōk :nyiiitēnyī kōōboorchinē key :Yēesu rubiikyiyi kuchakee yoo king'ēētēē meet.

Kikuur :Yēesu Bētērō subak kurub inee

15 Yu kāākwoomiis, kuwēeto :Yēesu Bētērō komos‡ anku-teebee kule, “Simōōni araab Yoowaana, ichāmoo :inyiing' man kusiir wōlēē chāmto :chuut?” Kuwālchi :Simōōni Yēesu kule, “Inkēt :inyiing' oō, Mokoryoontēēt kule āchāmiing' :anii.” Kumwoochi :Yēesu kule, “Ikēēmē kuuchiikyuu.”

16 Kumwoochi :Yēesu Bētērō nyēbo āyēēng' kule, “Simōōni araab Yoowaana, ichāmoo :inyiing' man?” Kuwālchi :Bētērō kule, “Inkēt :inyiing' oō, Mokoryoontēēt kule āchāmiing' :anii.” Kumwoochi :Yēesu kule, “Iriib kēēchiirēkyuu.”

21:4 Luuka 24:16; Yoowa. 20:14 21:6 Luuka 5:4-7 † 21:7-8 Imuuchāktōōs kōōbooru :yuutēyu kule kimā chaang' bēēko. 21:7-8 Mat. 14:29; Yoowa. 13:23

21:13 Māārko 6:41; 8:6; Yoowa. 6:11 ‡ 21:15 I-ārōōru :kērēywoontēētaab tibtēm yuutēyu nyēē karaam.

17 Kumwoochi :Yēesu subak Bētērō nyēbo sōmōk kule, “Simōōni araab Yoowaana, ichāmoo :inyiing’?” Yooto kung’woonchi :Bētērō kuuyu kateeb :Yēesu areet sōmōk kule, “Ichāmoo :inyiing’?” Kiwālchi :Bētērō Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, nto yu inkētē :inyiing’ kiy ake tukul. Inkētē kule āchāmiing’ :anii.” Kuwālchi :Yēesu kule, “I-ake kēēchiirēkyuu.

18 !Kāāmwoowuung’, yoo kiimining’, ‘kiisirinyē sireeng’uung’ ankiimoot keey ānkiwē wōlēē ‘keecham. Nteenee yoo ‘keeyoosiitu, +/ mākēēkērchiing’ koong’ itōrōōr āwunnyēk, kusiring’uung’ :chiito ake sireeng’uung’ ānkumōōtuung’, nto yityo kuyibing’ wōlēē -mēēmāchē.”

19 Kimwooy :Yēesu kuu nyooto kōōbooru meet nyēē kimākunyōōr :Bētērō sukōōtōrōōrākoy :Yēyiin. Nto mii yoo, kumwoochi :Yēesu Bētērō kule, “Irubwaa.”

Yēesu ākoo rubiintēēt nyiin ake

20 Nto bērē kulē :Bētērō, kumii :rubiintonoo kichāmē :Yēesu kuwēētii wōlēē miitē :icheek. Rubiintonoo nyoo kitiing’tooy keey Yēesu ām bēsyoonoo / kikyoomiisyē sukutēēbēē Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, ng’oo :nyēē makuchaamtiing’?”

21 Yooto kuteebēē :Bētērō Yēesu kule, “Mokoryoontēēt, nto murooni?”

22 Kuwālchi :Yēesu kule, “Yēētyēēchiing’ nee nto kāālē :anii kuminy :murooniitēnyi ākoy bēsyēēt nyēē āchōōnēē :anii? Irubwaa :inyiing’ kityō.”

23 Lētuunoo kuyityi :ng’aleek wōlēē kimii :biikaab Kiriistō, kule ng’aleechaa kimwooyē :Yēesu kiibooru kule mēēbērē mākume :rubiintonoo kichāmē :Yēesu. Nteenee mēēbērē kikumwooy :Yēesu kule māmēē :chiichoo. Kimwooy buch kule, “Yēētyēēchiing’ nee nto kāālē :anii kuminy :murooniitēnyi ākoy bēsyēēt nyēē āchōōnēē :anii?”

Ng’ālyoo nyēē /kikēētāsyi

24 Rubiintoniitēnyi nyoo kimwoowu ng’aleechu, ānku inee :nyi kisirē ng’aleechu. Kiinkētē :acheek kule bo man :kiyēē kimwooy.

25 Lēyyē, chaang’ :ng’aleek miisin chēē kiyey :Yēesu. Nto /kikikeesir ng’aleechaa tukul, nto kiinyiitē :kitaabuun kōōr kumukuul!

Yēyuutēkaab lēbkēēyik

Taayta

Siriintēet, yēē / kīkēēsirē āk wōlēē / kīkēēsirēē: Kisirē :Luuka kitaabuuni kōōrōōbērēē kitaabuunyii nyoo kibo taay. Mātookunoot kule /kīkēēsirēē ānō, nteenee /kīkēēsirchinē chii nyēē kitookunoot, nyooto ku boontēet Tēyōfiilō, kuu kitaabuunyii nyoo kibo taay. Isōōtē :biiko alake kule /kīkēēsirē kēnyiiitaab 63 KK kubērē :alake kukāākubēk :kēnyiiitaab 70 KK.

Kiyēē mii āriit: Inoomēē :kitaabuuni yoo king'ētyinē :nyoo bo lōkōōywēk chēē kāroomēch yoo /kīkēēyibē Yēēsu kuwo kibkōōnkōy. Nto yityo, kwoorōōr wōlēē kiibuurto :rubiik Yēērusālēēm kukānyē kuyityiin :kiyoo kikuurtoochinē :Yēēsu icheck. Nto yēē ki bēsyēētaab Bēētēkōōst ku bēsyōōsyēk taman kung'eetee /kākēēyib Yēēsu kuwo kibkōōnkōy, kuchōōnchi icheck :Tāmirmiryēētaab Yēyiin ānkōōnyiiyi kāāmuukēywēēk. Kung'eetee yooto kuwo taay, kiitichakay :lukēētaab biikaab Kiriistō areet akeenke kung'eetee Yēērusālēēm, Samaaryaa ākoy komoswookik tukul chēbo kōōrēēt (kur. 1:8).

Ikwēnyē :komosta nyoo bo taay nyēbo kitaabuuni soboontaab Bētērō āk kaniseetaab Yēērusālēēm. Kung'eetee kurkeetaab sokool kutas taay, kōōrābchinē soboontaab Bāwulō āk ruutooywēkyii sōmōk ām chooto ki ang'wan choo kiwēēsyētootēē kōōrēētaab Rooma kumukuul āk yoo /kibokiiyyoong'tēē kōōk ām kiriinkēētaab Rooma.

Kiyēē āmu: I-ārōōru :kitaabuuni bo Yēyuutēk wōlēē kiikomkoomunto keyy :biikaab Kiriistō āk wōlēē kiwuunto :wōlēē kinērēē, wōlēē kiitikta keyy āk kiyēē kiyey :kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin ām wōlēē mii :biikaab Kiriistō kumukuul āk wōlēē mii :chii ake tukul nyoo kiikōōyēnchi Kiriistō.

Ārōōrunēēt

¹ Boontēet Tēyōfiilō, ām kitaabuunyuu nyoo kibo taay, kyaasir ng'aleek tukul chēē rubtooy keyy ākoo kiyēē kitooow :Yēēsu kuyey ankooneet

² ākoy bēsyēēt nyoo /kīkēēyibēē kuwo kibkōōnkōy. Kiirwookyinē *lēbkēēyikyii choo kikiikukwey ām kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin, yooto kumānāāwēētii kibkōōnkōy.

³ Yu kāwokung'eetee meet, chokōōboorchii keyy lēbkēēyikyii ānkōōbuur ām bēsyōōsyēk artam. Kiiboorchii tukuuk chēē

chaang' chēē sukuyey lēbkēyichoo kuchamta kule kiso-
boot :inee. King'alaalee tukuuk chēē rubtooy keey ākoo
bāytooyiisyēētaab Kaab Yēyiin.

Chōōnēētaab Tāmirmiryēēt āk bāytooyiisyēētaab Yēyiin

4 Nto mii bēsyēēt ake, kumii :Yēesu kwoomē lōkōōy
ākoo lēbkēyichoo, kōōkāloonchi icheek kule, “-Moong'eetee
Yēerusālēēm, nteenee okany ākoy / kēērōōbwook
Tāmirmiryēētaab Yēyiin kuu yoo kikiikukuurto :Baaba. Kikyāā-
āmwook ng'ālyoontoonoo.

5 Kiibātisāniisyēē :Yoowaana bēēko, nteenee ām bēsyōōsyēk
chēē ng'eri +/makeebatisaneenaak akweek Tāmirmiryēētaab
Yēyiin.”

6 Kuboonto keey :Yēesu lēbkēyichoo, kuteebee :lēbkēyik
kule, “Mokoryoontēēt, ara imiitē sōō, ra wēētyooktēēch
acheek biikaab *Isrāyēēl ankiibayteech?”

7 Kukētyi :Yēesu kule, “Yēyiin nkit :nyēē bāwu ng'aleechaa.
Māmākyook ōnkēt kule mākyūēk āyu.

8 Nteenee, +mōōnyōōru kāāmuukēywēēk yoo kākōōnchook
:Tāmirmiryēētaab Yēyiin. +Mōōmwoowu ng'aleek chēē rubtooy
keey āk anii ām Yēerusālēēm, Yuuteeya, Samaaryaa ākoy ko-
moswookik tukul chēbo kōōrēēt.”

/Kikēyib Yēesu kuwo kibkōōnkōy

9 Yu keewaany :Yēesu kumwooy ng'aleechu, / kēēyib
kuwo kibkōōnkōy kukāsē :lēbkēyik. Kiker :boolteet Yēesu
kōōtōōchootē kut wokoong'irta.

10 Kimii :lēbkēyichoo kōōnyālē barak kubērē nto kas Yēesu,
nto bērē kuweech keey kukas biiko alak āyēēng'. Kikiilaach
:bichoo sirook chēē leelach ānkēēyyoonyēē komos ām yoo
kimii :icheek.

11 Kumwoochi :bichoo lēbkēyichoo kule, “Murēchu bo
Kalilaaya, ntēē kōōyyoong'iisyē yu ōkāsē barak? Mākōōyēw
:Yēesu ām kēelto nyēē wuu nyooto /kākēyibēē.”

Noomnyēēt ām saayeet

12 Nto mii yoo, kung'eetee *:lēbkēyichoo yēē kibo Leke-
meetaab *Musēytuuniinēk ankooyeey ākoy Yēerusālēēm. Kitēē
:baani nyēē /kēēchāmu /keebeesyēt ām bēsyēētaab *Sabaato.*

13 Yu kayit wōlooto, kuba koroofa wōloo kiibuurunēē.
Lēbkēyichooto ku: Bētērō, Yoowaana, Yāākōbō, Antereeya,

1:3 Luuka 24:13-52 1:4 Yoowa. 14:16; Luuka 24:49; Yēyuut. 2:4, 33; 11:16; Kala.
3:14; Ēfēēs. 1:13 1:5 Luuka 3:16 1:6 Māārko 11:10; Luuka 24:21; Yoowa. 12:13
1:7 Māārko 13:32 1:8 Luuka 24:48; Yoowa. 15:27; Yēyuut. 1:21-22; 2:32; 3:15;
4:33; 5:32; 8:14-19; 10:39-47 1:9 Māārko 16:19; Luuka 24:51; 1Bēt. 3:22 1:11
Mat. 24:30; 26:54; Luuka 21:27; Ng'oong'. 1:7 * 1:12 Ki lōōyinto :nyiiitēnyi nyēē
kimāchē kuyitē kiilomiiteet akeenke. 1:12 Luuka 6:13; 24:52

Filibō, Toomaas, Baatolomaayo, Mataayo, Yāākōbō araab Alfaayo, Simōōni nyēē kāng'unoot ākoo Yuuta araab Yāākōbō.

14 Kituuytōs kibtaman ām wōlooto kusooyē :tukul ku kiito akeenke. Kiboonto keey āk chēēbyōōsōōk alak āk Maaryaa kaametiitaab Yēesu āk mbo ng'eetaabkaamet.

/Kikeekwey nyēē kiikeer Yuuta Iskaryoot

15 Nto mii bēsyēēt ake kung'eet :Bētērō ām kwēēnuutaab rubiik bokol akeenke āk tibtēm

16 ānkumwoochi kule, “Mbo ng'eetaabiya, ki ākoy kuyityiin :sirūutēchu bo Yēyiin kuu yoo kimwooyē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kubununēē *Tāwuti, kurubta keey Yuuta nyoo kikwēryoonu biiko bokunam Yēesu.

17 Ki Yuuta akeenke ām acheek ānkikēēyēyiisyoote tukul.

18-20 / Kikeesir ām Kitaabuutaab Tyēēnwookik kule, ‘Kumuskēn :kanyii ānkuyēk kiraatyaa!’†” (Boontēēt Tēyōfiilō, kinyōōr :Yuuta beesaanik ām rōkōsoo kiyēyē. / Kikyaaalee beesaanichaa mbareet. Wōlooto bo mbaraanaata :wōlēē kiryoooktoochinē keey kuwēētēē mēt ānkōōtōl :mooyēēt kurūyoo :kosurēēkyii saang’. Kikas :chii ake tukul ām Yēērusālēēm ng'aleechu. Kunyoo, /kikēēkuurēē mbaraanaa ‘Ākēl Taama’ nyēē ibooru kule ‘Mbaraab koroti’.) Kitas taay :Bētērō kumwooy kule, “/Kikeesir mbo subak kule, ‘Kookeer :chiito ake bārooyintaab chiichoo.’†

21 Kunyoo, māchāktōōs /keekwey nyēē keekeer inee. Nto nyooto ku nyoo kikēēboontootē keey tukul kēēmiitē āk Mokoryoontēēt Yēesu,

22 kutoowunēē yoo kibātisānē :Yoowaana Yēesu ākoy yoo /kibokēēyibē kuwo kibkōōnkōy. Mākuchutēēch :chiichoo sikii-boorunootē :tukul kule kookung'eetee :Yēesu meet.”

23 Yooto, /keetwech biiko āyēēng': Yōōsēēf Barsaaba, nto kaayneenyii ake ku Yuustō. Nto nyiin ake ku Matyaa.

24 Yooto /keesaay Yēyiin kule, “Mokoryoontēēt, 'inkētē inying' wōlēē wuu :kāāsōōtēywēēkaab biiko. Kunyoo, iboorwēēch ām bichu āyēēng' kule nkōnō :nyēē !keekwey

25 kuyey yiisyooni bo *lēbkēēyik nyi kibākooktooy :Yuuta sukuwēētii wōloo kiyēmāktōōs kuwo kubo rōkōsnyii.”

26 /Keabar *sēkēēryēēt. Yooto kunam Matyaa. Kung'eetee yooto kuwo taay, kutas keey āk lēbkēēyik chuut ki taman āk akeenke.

2

Kichōōnchi :Tāmirmiryēēt biikaab Kiriistō

1:13 Luuka 6:14-16 1:14 Luuka 8:2-3 1:16 Tyēēn. 41:9 † 1:18-20 Tyēēnwookik 69:25 † 1:18-20 Tyēēnwookik 109:8 1:18-20 2Tēt. 21:15; Mat. 27:3-8 1:22 Luuka 1:2; 3:21; 24:51; Yoowa. 15:27 1:26 Kāālēw. 16:33; Luuka 1:9

¹ Yu kayit bēsyēēt nyēbo *Bēētēkōōst kōōruruukyi keey :ru-biichoo tukul yēēt akeenke.

² Nyēē mā tyaa, kuchōōnēē :bōlātēēt barak nyēē kāmooryēn wuu kibuybuy. Kiker :bōlātoonoo kōōto tukul.

³ Kiisuuchi rubiichoo tukuuk chēē wuu ālōolātēētaab maat ānkutēbootēē mētēwoy.

⁴ /Kikiinyiityi chii ake tukul ām yooto Tāmirmiryēēt ānkutoow :ake tukul kung'alaal ām kuutiit nyēē -mēēnkētē. Kibo :kāamuukēywēēchoo Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

⁵ Kimii :YuutayeeK Yēērusālēēm chēē kiikōōnēmchi keey Yēyiin. Kikwoonootēē yēēmōōsyēk chēē tēērchiin ām kōōrēt.

⁶ Yu kakas bōlātoonoo, kōōruruuch keey. Nto yu kakas :chii ake tukul ām icheek /kēēng'āloolēē kuutiinyii kunam kuut.

⁷ Yooto kulē :bichoo, “Māku nkoolat oō! So, mā KalilaayeeK :bichu tukul?”

⁸ Ntēē kāsē :ake tukul ām acheek kung'āloolē :bichu kuutiinyii!

⁹ Kēēbooyē :alake Baarti, Meetya āk Eelam. Nto alak kubo Meesobotaamnya, kōōrēētaab YuutayeeK, Kabatookya, Bōōntō ākoo Eesya.

¹⁰ Bo :alake Fruukya, Bamfulyaa, Miisir, rōōrōōkiisyēkaab Liibya chēē lēēkitēē Kurēēn nto alak kubo Rooma

¹¹ chēē YuutayeeK āk chēē /kiikeeweech kurub ātēbuutēkaab YuutayeeK. Kwoonēē :alake Kērēētē ākoo Areebya. Ng'āloolē :bichu kuutuweekyoo kōōbooru tukuuk chēbo kwōng'uut chēē rubtooy keey āk Yēyiin!”

¹² Kutākōōlātē :bichoo, kuteebee keey kule, “Ng'al nee :chu ēē?”

¹³ Nteenee kiichaasee keey :alake kumwooyē kule, “Bōōkityootiin :chu!”

Kiyēē kimwoochi :Bētērō biiko

¹⁴ Nto mii yoo, kōōyyo :Bētērō taay ānkung'āloolchi biiko choo kikiiruruukyi keey yooto. Kimii yooto :nkicheek *lēbkēēyik chuut tamanu āk akeenke. Kikuurchi :Bētērō barak kule, “Āmwoowook ii, kāābkōōnyoo āk akweek tukul choo ōminyē Yēērusālēēm, ōyēbchi yīit kāroomin kiyēē āmiitē wāāmwoowook.

¹⁵ Kookas, tāku :āsiiswēk sōmōk chēbo kōōrōōn. Mābōōkityootiin :bichu kuu wōloo ōsōōtitooy :akweek.

¹⁶ Ityiichē :yuutēyu kiyēē kikiikumwooy * :wōōrkooyoontēētaab Yēyiin Chōōwēēl kule:

Mwooyē :Yēyiin kule,

¹⁷ 'Ām bēsyōōsyēkaab lētut

+māāng'oobchi Tāmirmiryēēnyuu biiko tukul.

Mākung'ōorso yooto :tibikwook āk wērikwook.
 Mākukāsē :āybēerikwook kitōontōyēēn ām ng'oong'uutëk
 ānkumākunyōōru :booyikwook kiirwootik.
 18 +Māang'oobchi mbo Tāmirmiryēēnyuu ām bēsyoōsyēchooto
 motwoorikyuu ānku murēn nto koor.

Mākung'ālooltoowoo ām kāāmuukēywēkyuu.

19 +Maayey kutook tukuuk chēē -/mākyoomu
 ām wōliin bo barak āk wōlēēb ng'wēny.

+/Makiitaata koroti,

kuchō :maata ānkutuskēn :kōōrēēt.

20 Mākumis :asiista ankusalakay :araaweeet

nto yitu :bēsyeēt nyoo wōō bo Yēyiin ānkubo kwōng'uut.

21 +/Makiiraraach chii ake tukul nyoo riirchinē Yēyiin.†

22 Mooyēetaab *Isrāyēēl, ōyēbchi yiit ng'aleechu: Yēesu
 nyēbo Nāāsārēēt ku chii nyēē kiiboorunēē :Yēyiin ng'al chēbo
 kwōng'uut kuu wōloo ōnkētitooy :akweek.

23 / Kikiiyokoowook chiichi sooyeyee kiyēē ōmāchē ām
 kēēlto nyēē kikiikusat :Yēyiin ām ng'oomnānēēnyii. Kyoong'eet
 :akweek āk biikaab Rooma, obakach ōkwērtoochi murtooy-
 woontēēt.

24 Nteenee kiing'eetee :Yēyiin meet kootyaakta ām nyalil ake
 tukul, kuuyu mēēbērē kiimuuchē :meet kukiilchi inee.

25 Kimwooy :Tāwuti ng'al chēē wuu nyēē kiing'wēlyēlēē
 Mokoryoontēēt kule,
 'Intōōwoo :Yēyiin kibtaman.

Miitē :Yēyiin āwunyuu nyēbo taay,
 kunyoo, māmii :kiy nyēē makutwaaya.

26 Ng'erechaat :mooyēēnyuu
 ankaabaybay.

Mākōōbuur :bōōrnyuu kuboonto kāākēnēēt,

27 kuuyu mēēbērē +mēēbākookyi bōōrnyuu *kāābkwoombiich,
 nto ibakaakte kunun :chiing'uung' nyoo churtaat.

28 'Kwēēboorwoo kēēlwookik chēbo soboonto,
 anku +meeng'ereehaa kuyitita ām taayeeng'uung'.†

29 Mbo ng'eetaabiya, okany āchuurtoowook: Kime *:Tāwuti /
 ankeemuy. Tākiinkētē mbo raat wōloo /kikēēmuchinē.

30 Ki *wōōrkooyoontēetaab Yēyiin :Tāwuti ānkiinkētē :inee
 kiyēē kikiikukuurtoochi :Yēyiin. Kiiwoolchi keey :Yēyiin kule
 makutool chii nyēbo mooyēēnyii kuyēk bāytooyiintēēt.

31 Kukāsē kiyēē kimii taay, king'āloolēē ng'eeteetaab
 meet nyēbo *Kāārārookiintēēt. Kimwooy kule mēēbērē +/
 mākēēbākookyi kāābkwoombiich, nto mbo kunun :bōōrnyii.

2:20 Luuka 21:10-11, 25-26 † 2:21 Chōōwēēl 2:28-32 2:21 Yëyuut. 2:36; 9:14,
 21; 22:16; Room. 10:13; Filib. 2:11 2:22 Luuka 24:19; Yoowa. 2:11 2:23 Yëyuut.
 4:28 2:24 Luuka 24:5-6; Yëyuut. 4:2 † 2:28 Tyēēnwookik 16:8-11 2:29 1Bāy.
 2:10; Yëyuut. 13:36 2:30 2Sām. 7:12-13, 16 2:31 Tyēēn. 16:10; Luuka 22:67

32 Kookoong'eetee :Yēyiin Yēēsu meet ankookeekas :acheek kule man.

33 / Kōōkiikoochi kōōbuurunēē āwutaab taay nyēbo Yēyiin. Kōōkunyōōr Tāmirmiryēēt kuu yoo kikiikukuurto :Yēyiin, ānku kākākurōōbwēēch Tāmirmiryoonoo. Kunyi, kookas :akweek kuyēyāktōōs :tukuuchoo bēsyooniitēnyi.

34 Mānāāwo *:Tāwuti barak, nteenee kimwooy kule, 'Kimwoochi :Yēyiin Mokoryoontēnyuu kule: Ibuurunēē āwunyuū nyēbo taay

35 ākoy yoo kaayeyiing' itēbēē buunikuuk.'†

36 Kunyoo, kukas :biikaab *Isrāyēēl tukul ng'ālyoontooni: Kiyey :Yēyiin Yēēsu nyiitēnyi kyōōkwērtoochi :akweek murtooywoontēēt kuyēk Mokoryoontēnyoo ānkuyēk mbo subak Kāārārookiintēnyoo."

37 Yu kakas :bichoo ng'aleechaa kimwooyē :Bētērō, kung'woonchi miisin ām kiyēē kikiikuyeyakay. Kimwoochi :bichoo Bētērō āk *lēbkēēyik chuut alak kule, "Mbo ng'eetaabiya, ara keyey nee?"

38 Kukētyi :Bētērō bichoo kule, "Oweekse ām miyootyēēt /ankeebatisan chii ake tukul ām akweek ām kaayneetaab Yēēsu *Kiriistō sukung'eet /kēēnyōōwook kaat. Nto mii yoo, +/ mākēērōōbwook Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

39 Kiyooto :nyēē kōōkukuurtoowook :Yēyiin āk lōkōkwook ākoo mbo nkicheek alak choo lōōyēch chēē mākukuur :Yēyiin."

40 Ām ng'aleechuutēchu āk alak chēē chaang', kiikāloonchi :Bētērō biiko kumwoochinē kule, "Osatee keye wōlēē mii :biich chēē moosootiin. Yoo kooyey kuu nyooto, kōōsāru soboonwēkwook."

41 / Kikeebatisan biiko choo kicham ng'aleekaab Bētērō. Kitāsyi keye bēsyoonooto :biiko alake chēē kiyitē kisyēērōōk sōmōk.

Wōlēē kiibuurtooy :biikaab Kiriistō chēbo taay

42 Kiinēmu keye :bichoo / kikēēbātisānē kuriib kākānēētiisyēētaab *lēbkēēyik. Kiibuurchiintōōs ānkuyēētyēēchinē keye. Kyoomchiintōōs āmiik ānkusooyē :tukul Yēyiin.

43 Kiyey :lēbkēēyik ng'aleek chēē chaang' chēē / kiilatē, ng'ālyoo nyēē kiyywey icheek :biiko tukul.

44 Kiibuurē :biikaab Kiriistō tukul yēēt akeenke ānkuyēētyēēchinē keye ām keel ake tukul.

2:32 Yēyuut. 1:8 2:33 Māārko 12:36; 14:62; 16:19; Yēyuut. 2:17-18; 5:31-32; 7:55-56; 10:45; Room. 5:5; 8:34; Ēfēēs. 1:20; Kolos. 3:1; Tiitō 3:6 † 2:35 Tyēēn. 110:1 2:37 Luuka 3:10, 12, 14; Yēyuut. 16:30 2:38 Mat. 28:19; Luuka 3:3; Yēyuut. 3:19 2:39 Isa. 44:3; Yēyuut. 10:45; Ēfēēs. 2:17 2:40 Kiruu. 32:5; Yēyuut. 2:21 2:41 Yēyuut. 2:47; 4:4; 5:14; 6:7; 11:21, 24; 12:24; 14:1; 16:5; 21:20

45 Kyooltooy tukuukwaa ānkuyēētyēēchinēē chii ake tukul nyoo kābotyi :kiy.

46 Kibēētii :bichoo kwaak bokutuuytōōs yēbo biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin. Kyoomchiintōōs ām bāybooyyēt āmiik ām kooriikwaa.

47 Kiikoostoo Yēyiin ānkung'erēkyinē icheek :biikaab kiri-inkoonoo. Kitāsu :Mokoryoontēt biiko alak chēē kimii / kiirāroochē ām bēsyō ake tukul.

3

Kiisoob :Bētērō chii nyēē kichunkutoot

1 Nto mii bēsyēēt ake, kuwo :Bētērō ākoo Yoowaana *Kōōtaab Yēyiin yēē ki āsiiswēkaab saayeet. Kubēētii, kimii :asiista sokool bēēt.

2 Yu makuyit, kukas /kiimutu chiito ake nyēē kichunkutootiin :kērēenkōōk kung'eetee /kākēēsich, kuwo yēbo oreet nyēē /kikēēkuurē kule 'Oreet nyēē karaaran'. /Kikiikoochinē chiichoo yooto bo oreet kwaak sukusoomē kōōkoochi kiy :biiko choo iwutē biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin.

3 Yu kakas :chiichoo kichunkutoot kule kikiikuriik :Bētērō āk Yoowaana kōōwut biiy, kusoom beesaanik.

4 Kōōrōōtoot :Bētērō āk Yoowaana chiichoo nto yityo kumwoochi :Bētērō kule, "Ikaseech!"

5 Koonyal :chiichoo icheek kukānyē kule /kēēmētyi kiy.

6 Kumwoochi :Bētērō chiichooto kule, "Māāboontē beesyaa nteenee mii :kiyēē āboontē ānku +māākōōniing' nyooto. Āmwoowung' ām kaayneetaab Yēēsu *Kiriistō nyēbo Nāāsārēēt, kule ing'eet ānkiiwēesyēt!"

7 Kunam :Bētērō āwutaab chiichoo nyēbo taay ānkuyēētyēēchi kōōyyo. Kunyōōr :kērēenkōōkaab chiichoo nkuruuk areet akeenke.

8 Kōōyyo ānkuwēesyētoot! Kuwēēto keey :chiichooto mbo Bētērō kōōroonchinootē :inee barak kōōkoostoo Yēyiin ākoy biiy.

9 Yu kakas :biiko kuwēesyētootē :chiichoo ānkōōkoostootē Yēyiin,

10 kōōnkēt kule ki nyoo kiibuurē oraanaa komos. Kiilat :biichoo ankunam kuut :kiyēē kiyeyakay ām wōlēē mii :chiichoo.

Kiirwookyi :Bētērō biiko

11 Kumii :chiichoo kāyēētyi keey wōlēē kimii :Bētērō ākoo Yoowaana ām yēē /kikēēkuurēē Kēēltaab Sōlōmōōn nyēē kitinyē wuurwēēt. Koolat :biiko ankulabat ākoy yooto.

12 Yu kakas :Bētērō kuu nyooto, kumwoochi biiko kule, “Bi-ikaab *Isrāyēē! Ām nee yu soolat ām kiyēē kayeyakay? Ōbērē akweek kakeeyey chiichi kuwēesyēt ām kāāmuukēywēēkyoo nto kule kuuyu kēēchurtootiin?

13 Acha! Yēyiintēētaab *Abraam, Isaka āk Yāākōbō, Yēyiintēētaab mbo kuuko :nyēē kayey ng'aleechaa. Kāākōōtōrōōr :Yēyiin motwooriintēēnyii Yēesu nyoo kyōōtāyē :akweek ām taayeetaab *Bilaato ānkōōrēkēērtē /bokeebakach, ānkoo kikiikumach kule kootyaakta.

14 Kyootay chii nyēē kichōōnēē wōlēē mii :Yēyiin nyēē churtaat ankoomach kule /kiityooktoowook chii nyēē sikoran.

15 Kyoobakach chii nyēē kichokuyaat kēēltaab soboonto, nteenee kiing'eetee :Yēyiin meet. Kikeekas :acheek kuyēyāktōōs :kiyi.

16 Kānyōōr :chiichi ōnkētē :akweek nkuruuk kuwēesyēt kubo kaakaaset. Kāsob :inee ām kāāmuukēywēēkaab Yēesu.

17 Kunyoo ii, biikyoo, ōyēyē :akweek ng'aleechu, kimōōnkētē ānkimēēnkētē :nkicheek kāāntōōyikwook.

18 Nteenee kēēliitēnyii :nyēē kaakuyey :Yēyiin sukuyityiin kuu yoo kimwoowu kubununēē wōlēē mii *:wōōrkooyikaab Yēyiin. Kimwooy :Yēyiin kule makunyalil *:Kāārārookiintēēt.

19 Kunyi, oweeksee choolwookātēēt ānkōōyisyi keey Yēyiin /sikēēmētoowook ng'ōōkiswookikwook.

20 Oyey kuu nyooto, sung'et ōnyōōru tāloosyēēt kuchōōnēē wōlēē mii :Yēyiin ānkumākōōyook subak Yēesu nyoo kisimkutool kuyēk Kāārārookiintēēng'woong'.

21 Yēmāktōōs kung'ētunēē :Yēesu kibkōōnkōy ākoy kut kuyit :bēsyēēt nyēē kētyinēē :Yēyiin kiy ake tukul kukaramiit kuu yoo kibo toowunēēt. Kikiikumwooy :Yēyiin ng'aleechu kubununēē wōōrkooyikyii choo kibo kēny.

22 Kimwooyē *:Muusa kule, 'Mākukōōnook :Yēyiintēēng'woong' wōōrkooyoontēēt ake kuchōōnēē wōlēē mii :biikwook nyēē wuu anii. Māchāktōōs ōkāsyi kiy ake tukul nyēē mwoowook.

23 Chii ake tukul nyēē kāmākāsyi, mākung'ētītēē wōlēē mii :biikaab Yēyiin.†

24 Kubooyiit man, kiikung'ooraan *:wōōrkooyikaab Yēyiin tukul bēsyōōsyēchu, kung'eetee Sām wēēl ākoy alak choo kibo lētuunoo.

3:13 Chuy. 3:15; Luuka 23:1-5, 13-25; Yoowa. 17:1; Yēyuut. 7:32 **3:14** Isa. 53:11; Mat. 27:19; Luuka 1:35; 23:47; Yēyuut. 7:52; 22:14; 1Bēt. 3:18; 1Yoowa. 2:1 **3:15** Yēyuut. 1:8 **3:16** Luuka 7:50 **3:17** Luuka 23:34; 1Tēm. 1:13 **3:18** Isa. 53:7-8; Tyēēn. 2:1-2; Tyēēn. 22:1; Luuka 22:67; 24:44 **3:19** Yēyuut. 2:38 **3:21** 1Kōōr. 15:25 † **3:23** Kiruutēk 18:15, 18-19 **3:23** Yēyuut. 7:37; 13:32

25 Mii kuyityiintōs ām wōlēē ōmiitē :ng'aleekaab wōōrkooyichoo āk kiyoo kikuurtoochinē :Yēyiin mbo kuukoong'. Kimwoochi Abraam kule, 'Mākunyōōr :biikaab kōōrōōsyēk tukul kāābēruurēētaab Yēyiin kubununēē chii nyēē mā kuchōōnēē mooyēēng'uung'.†

26 Yoo kikōōnu :Yēyiin motwooriintēenyii Yēēsu, kiiyook kurook simkuchō wōlēē ōmiitē :akweek chokōōbēruurook, kuwēēchēē ake tukul ām akweek wōlēē mii :miyootyēēng'woong'."

4

*Kumii :Bētērō āk Yoowaana taayeetaab kōōkwēētaab Yuutay-
eek*

1 Kutākumii :Bētērō āk Yoowaana tākung'āloolchinē biiko, kukwoonchi :mbo kibkōrōs āk nyēē kiiyyoonkyinē riibiikaab *Kōōtaab Yēyiin āk *Satukaayeeek.

2 Manaakas :bichu nyēē karaam, yu kimii *:lēbkēēyik kōōnēētiisyē ānkwoomchinē biiko kule imuuchē :chii kung'eetee meet kubununēē Yēēsu.

3 Kinam :bichoo Bētērō āk Yoowaana, nteenee kuuyu kiki-
ikwiimēn :kōōrēēt, /keekerta kō ākoy kuyyeech.

4 Ānkoo kuwuu nyooto, kichamta :biiko chēē chaang' Yēēsu choo kikas ng'aleechea kyoomu :mbo Bētērō. Kitas taay :biiko chēē kikiikōōyēnchi ng'ālyoontēētaab Yēyiin kubās keey kut kimāchē kuriichē kisyēērōōk muut.

5 Yu kāyyēēkunēē, kutuuyo :kāāntōōyik, booyik āk kāānēētikaab kiruutēk Yēērusālēm.

6 Kāāntōōyichoo ku: *Anaas nyoo ki kibkōrōs nyēē wōō, *Kayaafa, Yoowaana, Alekisaanta āk biiko alak chēē kibo kōōtaab mbo kibkōrōs chēē wōōyēch.

7 /Kikēēkwēryoot Bētērō āk Yoowaana kōōkwoonoo. Yooto, kutoow :kāāntōōyichoo kuteebēe mbo Bētērō kule, "Kākōōnook :ng'oo kāāmuukēywēēk oyey ng'aleechu?"

8 Kumwoochi :Bētērō ām kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule, "Kāāntōōyik āk booyikaab yēēmēēt,

9 yēē ākoo /kēēmiitē bēsyooni /kēētēēbēēnēēch ng'al chēē rubtooy keey ākoo ng'ālyoo nyēē karaam nyēē /kōōkēēyēchi chiichi kōchunkutoot ākoo wōlēē /kōkiisoobto,

10 kumāchāktōōs kōōnkēt :biikaab *Isrāyēēl tukul kule kōsob :chiichi ām kāāmuukēywēēkaab *Kāārārookiintēēt Yēēsu nyēbo Nāāsārēēt. Inee :nyoo kyōōkwērtoochinē murtooywoontēēt, nteenee koong'eetee :Yēyiin meet.

† 3:25 Toowu. 22:18; 26:4 4:2 Luuka 20:27 4:2 Yēyuut. 2:24; 3:15, 26; 4:33; 13:30-31; 17:18; 23:6-9; 26:8, 23 4:4 Luuka 9:14; Yēyuut. 2:41 4:7 Luuka 20:2 4:8 Luuka 1:67; Yēyuut. 4:31; 13:9 4:10 Yēyuut. 3:6

11 Yēesu :nyiiitēnyi ku rwaanteet nyoo kyōōtāyē oteekte, :nyēē tiyyēywoontēētaab kōōto.

12 Māmii :kēēlto ake nyēbo kaararaacheet :nyēē kiikōōkoochi :Yēyiin biiko nteenee Yēesu nkit.”

13 Kiilat :kōōkwoonoo bo Yuutayeek ām kāng'unātēēt nyēē kiboonto :Bētērō āk Yoowaana ānkoo kut ki biich chēē kimāsumānootiin. Nteenee kisēw kule ki rubiikaab Yēesu :icheek.

14 Nto kuuyu kitākuboontotē keey :chiichoo / kikiisoobē mbo Bētērō, kiboty :wōlēē kikwiilta icheek.

15 Kunyoo, kumwoochi :bichoo mbo Bētērō kule, “Obe saang”. Nto mii yoo, kōōrwooch.

16 Kiteebē keey :bichooto kule, “+Makeeyeyee nee bichu ēē? Ntēē kāākōōnkēt :chii ake tukul ām Yēērusālēm kule kaakuyey :bichu ng'ālyoontooni -/mākyoomu. Kunyi, māmii :wōlēē kēētuoctooy.

17 Nteenee yēē simātākutistēē :ng'ālyoontooni biiko, +makeeker koong' bichu kumātākwoomchinē biiko lōkōōywēk kuyēyiisyēē kaaynaani.”

18 Yooto, /kēēkuur mbo Bētērō kooyeey kō /ānkēēmwoochi kusaan tākōōnēētiisyoot kurubta keey āk Yēesu.

19 Nteenee kimwoochi :Bētērō ākoo Yoowaana bichooto kule, “Karaam /kiyyweyaak nto /kiyywey Yēyiin?”

20 -Mākiimuuchē :acheek keesiiste kiyēē kiikeekasee koonyek āk yīitiik.”

21-22 Kimāmii :kiyēē kiimuuchē :bichoo kuyeyee mbo Bētērō kuuyu kiikoostoo :biiko tukul Yēyiin kubo chiichoo kiboonto kēnyiiisyēk chēē kikēēytēē artam, nyoo /kikiisoobē ām kēēloo bo kwōng'uut. Nto subak, kiimuuchē :bichooto koong'eeet wōōrōōryēēt. Kunyoo, kibōlchi subak ankubakaakta kubēēchi keey.

Kisaay :biikaab Kiriistō kunyōōr nyikanateet

23 Yu /kabokiityaakta Bētērō ākoo Yoowaana, kooyeey wōloo kimii :biikwaa ānkubokumwoochi ng'aleek chēē kimwooy :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk booyik.

24 Yu kakas :bichoo ng'aleechaa kusaay kukuurchinē barak kule, “Mokoryoontēēt Yēyiin nyoo 'kiyyēyē barak āk ng'wēny, bēēkaab araaray āk tukuuk tukul chēē mii kōōrēēt.

25 King'āloolchinē :Tāmirmiryēēng'uung' kuuko *Tāwuti, kule, 'Ām nee sukunyēkēriitu :bōrōryōōsyēk alake, ānkōōbootyine :Isrāyēēl āsiiswēk ng'al chēē māyitē wuy?

26 Chōbē keey :bāytooyikwaa kuyey booryēēt
ānkukāākōōruruuch keey :nkicheek kāāntōōyik

sukubooryēē Yēyiin āk chiinyii nyoo ng'aabaat.[†]

27 Kubooyiit man, kituuyo yu bo kiriinkooni *:*Ērōōtē āk Bōōntyō *Bilaato ākoo biiko choo mābo kōōrēētaab Isrāyēēl āk choo bo Isrāyēēl. Kiyēchi ruurumuut motwooriintēēng'uung' Yēesu, nyoo 'kiing'aab kuyēk Kāārārookiintēēt.*

28 Kiyey kiyēē kikiisimitiil kēny ām kāāmuukēywēēkuuk kule makuyeyakay.

29 Kunyi ii, Mokoryoontēēt, ikas wōlēē kāākōōmuuytēēch ānkiikōōnēēch acheek motwoorikuuk nyikanateet kyaamte ng'ālyoontēēng'uung' nyēē māmii :muyāt.

30 Ikōōnu kāāmuukēywēēkuuk kōōsoobiis ankiiyey tukuuk chēē /kiilātē āk chēē -/mākyoomu ām kaayneetaab motwooriintēēng'uung' Yēesu nyoo itabaanaat kubo yiisyēēng'uung'."

31 Yu keewaany :bichoo kusaay, kōōtimtiimākooy :kōyooto kāmiiitē :icheek kusooyēē / ānkiinyiityi icheek tukul Tāmirmiryēētaab Yēyiin. Yooto, kwaamtaat ng'ālyoontēētaab Yēyiin ām nyikanateet nyēē māmii :muyātēēt.

Kiibuurchiintōōs :biikaab Kiriistō kuu kiy akeenke

32 Kikinoomnyo :biiko choo kikiikuchamta ng'ālyoontēētaab Yēyiin kuyēk kiito akeenke. Māmii :chii nyēē kiitukuulchinē keey tukuuk nteenee kibchēchiintōōs āk chuut.

33 Kiiboor *:*lēbkēēyik ām kāāmuukēywēēk kule king'eetee :Mokoryoontēēt Yēesu meet. Kiibēruur :Yēyiin lēbkēēyichoo tukul ām yiisyēēng'waa.*

34 Kimāmii :chii ām icheek nyēē kibotyinē :kiy, kuuyu kyooltooy :alake mbareenik nto kooriik

35 / ānkubokiikoochi beesaanichaa kōōyyoong'unēē āwunnyēkaab lēbkēēyik sukung'eet / kēēyēētyēēchinēē choo boonto nyalilta.

36 Kimii :chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Yōōsēēf nyēbo kōōtaab Laawi ānkibo kōōrēētaab Kubrō, nyēē kitoochi :lēbkēēyik kaayneet ake kule 'Barnaaba'. (Ibooru :kaaynaani kule murēn nyēē ikiimē chuut.)

37 Ki inee :akeenke ām choo kyaalta mbareenikwaa ānkōōkooyto beesaanik kōōyyoong'unēē āwunnyēkaab lēbkēēyik.

5

Anannyaa āk cheebyoosyeenyii Safira

1 King'eet :chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Anannyaa āk cheebyoosyeenyii Safira kwaalta mbareeng'waa.

[†] 4:26 Tyēēnwookik 2:1-2 4:27 Luuka 23:6-12 4:28 Yēyuut. 2:23 4:33 Yēyuut. 1:8 4:34 Kiruu. 15:4 4:37 Luuka 12:33; 14:33 4:37 Yēyuut. 9:27

² Yu kaakwaalta, kukāsyiin āk cheebyoosyeenyii kung'aal beesaanik kereeryaa ankukonor. Nto yityo, kuyib :Anannyyaa beesaanik chuut bokōōyyoong'unēē āwunnyēkaab *lēbkēēyik.

³ Yu kāyib, kumwoochi :Bētērō Anannyyaa kule, “Ntēē siicham kutōorchiiing' :Kibrōkōsyoontēēt ng'ōōki kut neennyi 'keeberbeer Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule beesaanik tukul :chuutēchu? Ām nee sii-am chuut alak?

⁴ So, ki nyeeng'uung' oob :mbareet kumanee-alte? Nto subak kāmātāku cheekuuk :beesaanichu kwēē-āltēē mbareet? Kunyi, mā chii :nyēē 'keeberbeer, nteenee Yēyiin!”

⁵ Kukāsē :Anannyyaa ng'aleechaa, kōōryookyinē keey ng'wēny ānkumēē! Kimuuyo miisin :biiko tukul chēē kikas kiyēē kiyeyakay.

⁶ Yooto, kukwoonii :āybēēriik bakeenke ānkubokurātēē ankeet ānkubokumuyē.

⁷ Yu kakeeyta :āsiiswēk sōmōku, kuyitu :cheebyoosyeetaab Anannyyaa āmēebērē kiinkētē kiyēē kikiikuyeyakay.

⁸ Kuteebee :Bētērō kule, “Cheebyoos, beesaanik tukul :chuutēchu choo kōbo mbareet?” Kulē :cheebyoosyeet, “Ēē, chooto.”

⁹ Kumwoochi :Bētērō kule, “Ntēē sōōkāsyiinē osyeem Tāmirmiryēētaab Yēyiin? 'Keekas, mii kuyitu :biiko chēē kātākumuyē boontēēng'uung' ānkumii bokumuyiing' nkinyiing'.”

¹⁰ Kōōryookyinē keey bakeenke :cheebyoosyeet kērēēnkōōkaab Bētērō ānkumēē. Kuyitu :bichoo kātākumuyē Anannyyaa ankukalab cheebyoosyaanaa ānkubokumuchi kochonkeet nyoo kimii :boontēēnyii.

¹¹ Kinam kuut kaniseet tukul āk mbo biiko chēē kiyityi :ng'aleechaa lētuunoo.

Kiisoob :lēbkēēyik biiko chēē chaang'

¹² Kiituuyēēchinē keey *lēbkēēyik tukul yoo bo Kēēloo bo Sōlōmōōn sukōōnēētē biiko lōkōōywēk kurubta keey Yēēsu. Kiyēyē mbo subak ng'al chēē chaang' chēē /kiilātē.

¹³ Kinyōkōriitu :rubiik chuut alake kulumchi lēbkēēyichoo kubo kāāntōōyikaab Yuutayeek. Ānkoo kuwuu nyooto, kitākōōkoostooy :biiko lēbkēēyichoo.

¹⁴ Kitas taay :murēnik āk chēēbyōōsōōk kuchamta Mokoryoontēēt miisin kusiir yoo kibo taay.

¹⁵ Kiyey :ng'aleechaa / kiilātē / kiimut biiko chēē kimnyoontōōs ām tiirboosyek āk kisyēērōōk si yoo kātiiny :kitōōntōyēētaab Bētērō, kusobtōōs.

16 Kiiruruukoonunēē keey :biiko kiriinkōōsyēk alak chēē kilēēkitēē Yēērusālēēm, kōōmutu biikwaa chēē kimnyoontōōs āk chēē kiiyiimē :tāmirmirook chēē miyootēch. / Kikiisooob bichoo tukul.

/Kikēēwus lēbkēēyik

17 Kimēēchi :moo *kibkōrōs nyēē wōō āk biikyii chēē ki *Satukaayeeek ām kiyēē kiyeyakay.

18 Yooto kunam :icheek *lēbkēēyichoo ankukerta kō.

19 Nto mii kwēēmooy, kuchō *:malayikeet ānkuchokuyoot. Kimwoochi :malayikaanaa bichooto kule,

20 “Obe ākoy biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin ānkubōōmwoochi biiko ng'aleek tukul kurubta keey sobooni lēēl.”

21 Yu kayyeech, kuba :lēbkēēyichoo ākoy biiwuutaab Kōōtaab Yēyiin kuu wōloo /kikēēmwooytoochinē ānkutoow kōōnēētii.

Kikuur :kibkōrōs nyēē wōō āk biikyii *kōōkwēētaab Yuutayeeek kumukuul. Yooto, kōōyookto /bokēēkwērunēē lēbkēēyichoo wōloo /kikēēkērtooy.

22 Nto bēē kuyit :riibiikaab *Kōōtaab Yēyiin wōlooto /kikēēkērtooy lēbkēēyichoo, mānāānyōōr chii. Kōōyēēyē ba-keenke

23 ānkubokumwooyē kule, “Ntēē kābokēēnyōōru tēmēloot :kōōto ānkumii :riibiik kuriibsē kurkat. Nto bēē keeyaat kurkootik, mii ānō :chii kō!”

24 Yu kakas :kāāyyoong'iintēētaab riibiikaab Kōōtaab Yēyiin āk nkicheek mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ng'aleechar, kunam kuut miisin kule mii kuwēētii ānō :kōōrēēt.

25 Nto mii yoo, kuchō :chiito ake ānkuchokumwooy kule, “Kookas, miitē kōōnēētiisyēē :bichoo kwōōkērtooy kō biiwuutaab Kōōtaab Yēyiin.”

26 Kukāsē :kāāyyoong'iintonoo bo riibiik kuu nyooto, kuwēētooy biikyii ānkubokukwoontooy lēbkēēyik nyēē mānāākērchi koong', kuuyu kinyōkōriitu kule imuuchē kuwiirēē :biiko rwoontōōk.

27 Yu /kābokēēkwēryoon lēbkēēyichoo, /kiimutyi kōōkwēētaab Yuutayeeek ānkukōrōmchi *:kibkōrōs nyēē wōō,

28 kumwoochinē kule, “Kikiikāloonwook kule -mātōōnēētiisyootēē kaaynaani bo chiichi! Nteenee kookoolaambuuch :kāānēētiisyēēng'woong' Yēērusālēēm kumukuul, ōmwooyē kule acheek :chēē kikeēbākāchē chiichi.”

29 Kukētyi :Bētērō āk lēbkēēyik alak kule, “Māchāktōōs ki-iywēyē Yēyiin kusiir yēē kātākiiywēyē biiko.

30 Kiing'eetee :Yēyiintēētaab mbo kuuko Yēēsu meet nyoo kyōōbākāchē ōkwērtoochinē keet barak.

31 Kōōkukwēryoot :Yēyiin kuwo kibkōōnkōy ānkumii āwunyii nyēbo taay kubāytooyiisyē anku *Kāārārōokiintēēt, sukung'eet kuwēēkiis :biikaab Isrāyēēl / ānkēēnyōōchi kaat ām choolwookātēēng'waa.

32 Kyoomtooy :acheek ng'aleechu ānkwoomtooy mbo :nkinee Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyoo kiikōōkoochi :Yēyiin biiko choo kāsyinē inee.”

33 Yu kakas :kōōkwoonoo kuu nyooto, kung'woonchi miisin. Yooto, kumach kule kubakach lēbkēēyichoo.

34 Nteenee kimii *:Fārisooyiintēēt ake ām kōōkwoonoo nyēē /kikēēkuurēē Kāmālyēēl. Ki kāānēētiintēētaab kiruutēk nyēē kikoonyitē :biiko tukul. Kimwooy kule, “Ōkwēryootē, baa, bichu kuba saang' kisich.”

35 Nto mii yoo, kōōrwooyi kōōkwoonoo kumwoochinē kule, “Kāābkōōnyoo, māchāktōōs ōrōōtootē kiyēē ōmāchē ōyēchi bichu.

36 Ām kēnyiiisyēk chēē ng'eri choo kookukeeyta, kōchō :ake nyēē /kikēēkuurēē Teewuuta nyēē kiyey keey kule inee ku chiito ake nyēē wōō. Kuroob inee :biiko chēē kimāchē kuyitē bokolwookik ang'wan. Nteenee /keebakach /ankiisereet biikyii tukul ankung'etee yoo :ng'aleekyii.

37 Yooto subak, kookeer :Yuuta nyēbo Kalilaaya ām bēsyoōsyēkaab kāāyiitiisyēēt nyēē wōō nyoo kibo biiko. Kiroob :nkinee biiko chēē chaang', nteenee /kiiwaang'ta inee /ankiisereet biikyii.

38 Kunyoo, ām ng'ālyoontooni, āmwoowook kule obakaakte rubiichu bo Yēesu kubēēchi keey kuuyu yēē ākoo chōōnēē :kiyēē mwooyē :bichu wōlēē mii :biiko, kumāyēyē kiy.

39 Nto yēē ākoo chōōnēē wōlēē miitē :Yēyiin, -mōōmuuchē kut okerekte bichu, nteenee, imuuchē bōōyiinēē ōmiitē ōbooryēē Yēyiin.”

Kiyis :ng'aleechaa kāāsōōtēywēēkaab bichooto.

40 Yooto, /kēēkuur lēbkēēyichoo kuba kō /ankeebas. Nto mii yoo, /kēēmwoochi bokusaanee keey kung'āloolootēē kaayneetaab Yēesu. Yooto, /kebakaakta kubēēchi keey.

41 King'eētyēē :lēbkēēyichoo yooto kibo kōōkwoonooto nyēē ng'erēkootiin, kuuyu ki ng'ālyoo :nyoo nyēbo koonyit miisin kuchamta icheek :Yēyiin kule kunyāliil ām kaayneetaab Yēesu.

42 Kitas taay :lēbkēēyichoo kutēē yēē tēē :bēsyoōsyēk kōōnēētiisyē ānkwoomtootē lōkōōywēk chēē kāroomēch ām biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin āk mbo kung'eetee kōōto ake

ākoy ake, kumwooyootē kule *Kāārārookiintēēt :Yēesu nyoo kimākōōyook :Yēyiin.

6

/Kikeekwey toorētik tisab

¹ Ām bēsyoōsyēchooto yu kimii kuwōōyiitu :laatitaab biikaab Kiriistō, kooteeyee keey :Yuutayeek chēē king'āloolē kuuti-itaab Kirikiik kule /kikēēbulbulē chēēbyōōsōōk choo ki Ibura-neek /ānkēēsāsē chēēbyōōsōōkwaa chēē ki musuk ām wōlēē /kikēēbchēwuntooy āmiik.

² Yooto, kōōruruuch *:lēbkēēyichoo ki taman āk āyēēng' bichooto tukul ānkumwooy kule, “Mēēbērē ng'ālyoo nyēbo man, yoo kakeebakaakte kyaamte ng'ālyoontēētaab Yēyiin ānkēēs wēē ng'aleekaab āmit kityō.

³ Kunyoo ii, mbo ng'etaabiya, okwey biiko tisab chēē tookunootiin kule /kiikiinyiityi Tāmirmiryēētaab Yēyiin ānkung'oomēch. Mākuwuulyēē :bichooto ng'aleechuutēchu.

⁴ Nteenee +mākēēwuulyēē :acheek saayeet āk ng'ālyoontēētaab Yēyiin.”

⁵ King'erēkyi :biiko tukul ng'aleechaa. Yooto, /keekwey Steefaan (kiikoosēē keey :inee Yēyiin miisin anku /kikiinyi-ityi Tāmirmiryēēt), Filibō, Burokooro, Nikanoor, Timoon, Barmeena ākoo Nikolaawo (nyēē kibo *kiriinkēētaab Antyookya nyēē kikiikuweech keey kusaay Yēyiintēētaab Yuutay-eeek).

⁶ Yooto, /kēēkwērchi bichoo lēbkēēyik kusoochi ānkutiinyēē āwunnyēk.

⁷ / Kikyaamtaat ng'ālyoontēētaab Yēyiin kuyēstoochi kōōrēt. Kitas taay :laatitaab biikaab Kiriistō kuwōōyit ām Yēerusālēēm ankuchamta :mbo *kibkōrōs wōlēē wōō Yēesu.

/Kikeenam Steefaan

⁸ Kiibēruuroot :Steefaan ānkiboonto kāāmuukēywēēk miisin. Kiyey :chiichoo ng'al chēbo kwōng'uut ānkōōboor tukuuk chēē /kiilātē ām wōlēē mii :biiko.

⁹ Kimii :Yuutayeek alake chēē kikuurē keey kule 'Biikaab *kōōtaab saayeet chēē /kiikiityaakta' ānkibo kōōrēētaab Kurēēn āk Aleksaantrya āk mbo yēēmōōsyēkaab Kiliikya āk Eesya. Kikwiil :bichoo Steefaan.

¹⁰ Nteenee kimēēmuuchē kuyityi ng'oomnānēētaab Steefaan āk mbo Tāmirmiryēēt nyēē kiikochinē kāāmuukēywēēk ām wōlēē king'ālooltooy.

11 Yooto, kumwoochi :bichoo biiko chuut alak kumwaayaat kule kiikukas Steefaan kung'āloolēē *Muusa āk Yēyiin nyēē miyaat.

12 Kiiwuruur :bichooto biiko chuut kunam wōlēē mii :booyik āk kānēētikaab kiruutēk. Yooto, /keenam Steefaan / ānkēēkwēryoot ākoy kōōk,

13 /ānkubokēēmōlōlchi ng'al chēē manaayey. Kimwooy :bichooto kule, “-Mākustēē :chiichi kung'āloolēē *Kōōtaab Yēyiin nyēē miyaat āk mbo nkicheek kiruutēk.

14 Kookeekas kumwooyē kule makooburyeet :chiichi / kēebērē Yēesu nyēbo Nāāsārēēt kōyi bo Yēyiin ankuweech atēbuutēk choo kirōōbwēēch *Muusa.”

15 Kiirōōtoot :kōōkwoonoo tukul Steefaan. Yooto, kukas kule kerkeye :eernyii āk nyēbo *malayikeet.

7

Kiyēē kimwooy :Steeffaan kuyēētēē keey

1 Nto mii yoo, kuteebēē *kibkōrōs nyēē wōō Steefaan kule, “Man :ng'aleechu /kēēmwooyē kurubta keey āk inying'?”

2 Yooto, kukēt :Steeffaan kule, “Mbo araaba āk mbo baaba. Ōyēbchi yiiit baa kiyēē āmiitē wāāmwoowook. Kichōōnchi :Yēyiin nyoo tōrōōr baaba Abraam, yoo kitākumiitē Meesobotaamna kutākutoombo wokuminyē Araan.

3 Kimwoochi :Yēyiin Abraam kule, ‘Ibakaakte biikwook āk kōōrēēng'uung' 'ānkiiwē ākoy kōōrēēt nyēē +māābooruung'.†

4 Kunyoo, kung'eetee :Abraam kōōrēētaab Kaltaayeeek ānkuwuuchi *kiriinkēētaab Araan. Yu kāwokume :kwaan, kung'eetee :Abraam kiriinkoonoo bo Araan ānkōōwuuw :Yēyiin kuchō kōōrooniitēnyi ōminyē :akweek.

5 Mēēbērē kirōōbchi :Yēyiin Abraam kiy mbo akeenke ām kōōrooniitēnyi kule kuyēk nyeenyii ānkoo mbo kētiin nyēbo mbar. Nteenee kikuurtoochi :Yēyiin Abraam āk biikyii chēē makookeer inee kule mākuyēk nyeeng'waa :kōōroonooto ānkoo kimānāānyōōr :Abraam leekwa yooto.

6 Kimwoochi :Yēyiin Abraam kule, ‘Makuba :biikaab mooyēēng'uung' bokuminyoot kōōrēētaab biiko alak ānkuyēkunoot motwoor. Mākunyāliil kēnyiisyēk bokolwookik ang'wan.

7 Nteenee +māāng'woonchi biiko chēē kayey icheek kuyēk motwoor. Nto yityo, mākuwuuwunēē kōōroonooto ānkubokukutung'woo ām yuutēyu.†

8 Nto mii yoo, kōōkoochi :Yēyiin Abraam kiirootyeetaab *kāāmurootāniisyēēt. Yooto kunyōōr Abraam wērinyii Isaka.

6:13 Māārko 14:55-59; Yēyuut. 21:28 6:14 Yoowa. 2:19; Yēyuut. 15:1-2; 21:21

† 7:3 Toowunēēt 12:1 7:3 Ibu. 11:8-10 7:4 Toowu. 11:31; 12:4 7:5 Toowu.

12:7 † 7:7 Toowunēēt 15:13-14 7:7 Chuy. 3:12

/Kiimuraatan wēeroo kutinyē bēsyoōsyēk sisiit kuchakee / kākēēsich. Nto mii yoo, chokunyōōr :Isaka Yāākōbō. Kichokusich :nkinee Yāākōbō mbo kuuko taman āk āyēēng'.

⁹ Kiituuyiityi mbo :kuuko chuut Yōōsēef moo. Yooto, kwooltoochi kōōrēetaab Miisir wokuyēk motwooriin. Ntee-nee kiyēētyēēchi :Yēyiin Yōōsēef kumii wōlooto

¹⁰ ām wuuyin ake tukul nyēē kinyōōr. Kiikoochi mbo subak ng'oomnānēēt ankuyey bāytooyiintēetaab Miisir kung'ērēkyi Yōōsēef kut kuyey inee kubayta kōōroonooto ānkōōyyoonkyi kiy ake tukul ām kanyii.

¹¹ Nto mii yoo nanyuun, kuchō :kēmēwuut Miisir kumukuul nyēē wōō miisin ākoy mbo kwoochi kōōrēetaab Kanaan. Kikalal :kēmēwuunoo biiko nyēē -/mākyoomu. Kimāmii wōlēē kimuuchē kunyoorta mbo kuuko kiyēē kaam.

¹² Yu kawokukas :Yāākōbō kule kimiiitē :āmiik Miisir kōōyookto kāābkōōnyoo chuut kuba wōlooto nyēbo taay.

¹³ Ām baanta nyēbo āyēēng', kōōboorchi keye :Yōōsēef murēchuutēchu. Yooto, kōōnkēt *:Faraawo biikaab mbo Yōōsēef.

¹⁴ Yu kāākuyēyākiis :ng'aleechu, kōōyookto :Yōōsēef / bokēēkuurchi kwaan āk biikaab kōōng'waa tukul. Kiyitē :kayaa tukul biiko tāmānwookik tisab āk muut.

¹⁵ Yooto, kuwēeto :Yāākōbō kāābkōōnyoo tukul Miisir. Kiminy :icheek wōlooto ākoy kubēk :biiko tukul choo kibo taay.

¹⁶ Ānkoo kuwuu nyooto, / kikeeketita bōōrwēkwaa ām lētuunoo / ānkubokiitōōr wōlēē bo kochonkeet nyēē kikiikusimkwaalee :Abraam wērikaab Amoor ām Syēkēm ām laatitaab beesaanik.

¹⁷ Yu kimii kuriiku :bēsyoōsyēk, kootyiich :Yēyiin kuu yoo kikiikukuurtoochi Abraam, kuyēk :biikyoo sērē ām Miisir.

¹⁸ Yooto, kubāytooyiis :chiito ake nyēē kimēēnkētē kiy ake tukul kurubta keye ākoo Yōōsēef.

¹⁹ Kwoowēsyi :bāytooyiintonoo biikyoo ankoonyaliil. Kimāchē kule kumētooy :biiko lēēkōōk chēē / kātākiibuutu sukubēk.

²⁰ /Kikēēsichē *Muusa ām bēsyoōsyēchooto ānkiibēruuroot ām wōlēē mii :Yēyiin. /Kikeebayee kang'waa kō ām ārook sōmōk.

²¹ Yu /kabokiichuuw kuchō saang' / kēēmāchē / kēēmēto, kunam :chēēbtaab Faraawo Muusa ankuyey kuyēk lakwanyii.

7:8 Toowu. 17:9-14; 21:2-3; 25:26; 29:31–30:24; 35:16-18 **7:9** Toowu. 37:11, 28; 39:2, 21 **7:10** Toowu. 41:37-44 **7:12** Toowu. 41:54; 42:1-2, 5 **7:13** Toowu. 45:1, 3, 16 **7:15** Toowu. 45:9-10, 18; 46:6-7, 27 **7:16** Toowu. 23:3-16; 33:19; 49:29-30; 50:13; Choos. 24:32; Ibu. 11:22 **7:18** Chuy. 1:7-8 **7:19** Chuy. 1:15-19, 22 **7:21** Chuy. 2:2-10; Ibu. 11:23

22 /Kikiineet Muusa ng'oomnān ake tukul ām Miisir kuyem. Kikōrōōm :Muusa ām wōlēē king'ālooltooy āk wōlēē kiyēytooy yiisyēēnyii.

23 Yu kiboonto :Muusa kēnyiisyēk artam koosoot kuruu-toochi biikyii bo Isrāyēēl.

24 Yooto, kukas chiinyii ake nyēē kimii kōōnyāliilē :chiitaab Miisir. Kuwo :Muusa bakeenke ankubakach chiichoo kibo Miisir kusār chiinyii.

25 Kiisōōtē :Muusa kule tōōs kiimuuchē kōōnkēt :biikwaa kule kimii :Yēyiin kuyēyiisyēē inee kootyaakta icheek, nteenee kimēēnkētē :biikyii.

26 Yu kāyyēēkunēē, kukas :Muusa biikaab Isrāyēēl alak āyēēng' chēē kimii kuboortōōs. Kusyeem kumwoochi kule, 'Murēchu, nto yu koo-am keey nkosyur ānkōōbooyē mooyēēt akeenke!'

27 Nteenee kuwunukto Muusa :chiito nyēē kikiikulālchi nyiin ānkumwoochi kule, 'Ng'oo :nyēē katooling' ibayteech? Inyiing' :kētiintēēt?

28 Imāchē ibara kuu wōloo 'kwēēbākāktooy Miisiriintēēt?'

29 Yu kakas :Muusa ng'aleechaa, kumwēy. Kimwēchi kōōrēētaab Miityaan. Kiibuur wōlooto kut kunyōōr wērikyii āyēēng'.

30 Yu kāwokukeeyta :kēnyiisyēk artamu, kuchōōnchi *:Malayi-keetaab Yēyiin Muusa ām suurkwēēnēēt yēē kōōrikitiitēē :maata ām sōntiit ake. Kilēēkitēē :yooto Tulwēētaab Sinaay.

31 Nto bērē kukas :Muusa kiyooto, kwaam mēt. Kōōnookyi kule kukas nyēē karaam. Yooto, kukas kuutiitaab Yēyiin nyēē kimii kukuuru

32 kule, 'Anii :Yēyiintēētaab mbo kuukoong', Yēyiintēētaab Abraam, Isaka ākoo Yāākōbō.'† Kibootan :Muusa ām muyātēēt kut manaamach takukas yooto subak.

33 Yooto, kumwoochi :Yēyiin Muusa kule, 'Irēēku kwēyōōnik, kuuyu imiitē iyyoonyēē yēē tiliil.

34 Kaakas kubooyiit man wōlēē /kēēmii /kiitiing'tooy bi-ikyuu ām Miisir āk wōlēē mii kōōtēēytooy. Kāārēku :anii chaatyaakte kunyi, āmiitē wāāyooktiing' ākoy Miisir.'

35 Ki Muusa nyiitēnyi :nyooto /kikēētāyē /kēēmwoochinē kule, 'Ng'oo nyēē kākōōning' kāāmuukēywēēkaab bāytooyiisyēēt āk chēbo kētiisyēēt?' Inee mbo subak :nyooto kiyyooktooy :Yēyiin wokubayta ānkusār biikaab Isrāyēēl. Kikwēryootē Muusa :Malayikeetaab Yēyiin nyoo kichōōnchinē ām yoo kibo sōntiinoo.

36 Kikwēryoon :Muusa bichoo kung'ēētyēē Miisir kukaakuyey ng'al chēbo kwōng'uut ām wōlooto āk yoo kibo

† 7:28 Chuy. 2:14 7:29 Chuy. 2:11-15; Ibu. 11:24-27 7:29 Chuy. 2:15, 21-22; 18:4 † 7:32 Chuy. 3:6 7:34 Chuy. 3:1-10 7:35 Chuy. 3:2; 2:14

Araarayta nyēē Arraa āk mbo ām kēnyiisyēk artam choo kimii :biikyoo suurkwēēn.

³⁷ Ki Muusa :nyiitēnyi nyoo kimwoochinē biikaab Isrāyēēl kule, 'Mākukōōnook :Yēyiin *wōōrkooyoontēēt nyēē wuu anii kuchōōnēē wōlēē miitē :biikwook.'†

³⁸ Kiboonto keey :Muusa āk biikyoo ām wōlooto bo kōōr nyēē suurkwēēn. Kiboonto keey mbo kuuko ākoo mbo Malayi-keetaab Yēyiin nyoo king'āloolchinē inee ām yoo kibo Tul-wēētaab Sinaay. Kinyōōr yooto :Muusa ng'al chēbo soboon chēē kirōōbwēēch.

³⁹ Nteenee kichuunnyyēē mbo :kuuko ng'aleekaab Muusa ankookaykaay kooyeey Miisir. Kitay :icheek Muusa

⁴⁰ ānkumwoochi *Āārōn kule, 'So, kāwokwaam :nee Muusa nyi kiirēētoonunēēnēēch Miisir? Kunyoo, chēyewēēch āynātēēt nyēē sukōōrēētootēēch.'†

⁴¹ Yooto yēē sukuyey :bichooto kiito nyēē kerkeey mooyta. Kiyibu tukuuk chēē /kibokēēsooytooy ānkuyēyē sookwoonu-utēk ānkung'ērēkyinē kiyēē kiyēyēē āwunnyēkwaa.

⁴² Yooto, kōōtuukyi :Yēyiin batay kukutunkyinē icheek asi-ista, araawēt ākoo kookeelik. Tooku :yuutēyu ām yoo /ki-keesir ām kitaabuutaab *wōōrkooyik kule,

'Kālē ii, kōōtaab Isrāyēēl,

ara kyōōkwērwoo tyoony bo kōrōs āk tuwēnuutēk

ām kēnyiisyēk artam choo kyōōmiitē suurkwēēn?

⁴³ Acha! Kyoong'eet, okalab kēryēētaab *Moolek

āk kookeelyeetaab āynātēēt Reefaan

tukuuchoo kyōōyēyē kule sōōkutunkyinē.

Kunyoo, +maakwetaak bookeeytee kiriinkēētaab Bābulōōn

kut booyit kōōr nyēē mā nyēēng'woong'.†

⁴⁴ Kiboonto mbo :kuuko *Kēryēētaab Yēyiin ām wōlooto bo suurkwēēn. Kikiyey :Muusa kēryoonoo kuu wōlēē kimwooy- toochi :Yēyiin āk wōlēē kikiikōōboorchinto.

⁴⁵ Yu kābokunyōōr mbo :kuuko kēryoonoo, kukwaanta kōōntōōchinē :Chooswa. Kikwaanta kēryoonooto yu kibokunāmē kōōrēētaab biiko choo kikwētē :Yēyiin kukāsē mbo :kuuko. Kiibuur :kēryoonoo kuu nyooto ākoy bēsyoōsyēk choo kichokubāytooyiisyē *:Tāwuti

⁴⁶ nyoo king'ērēkyi :Yēyiin. Kimwooy :Tāwuti kule mākuyēytoochi :inee Yēyiintēētaab Yāākōbō wōlēē mākuminy.

⁴⁷ Nteenee ki Sōlōmōōn nyēē kichokutēēkyi Yēyiin Kōōto.

7:36 Chuy. 7:3; 14:21-29; 15:25; 16:1–17:13; Kāāyit. 20:2-11; 14:33 † **7:37** Kiruutēk 18:15 **7:37** Kiruu. 18:15, 18; Yēyut. 3:22-26; 13:32 **7:38** Chuy. 19:1–20:17; Yēyut. 7:53 **7:39** Kāāyit. 14:3-4; Neem. 9:17 † **7:40** Chuy. 32:1 **7:41** Chuy. 32:1-8 † **7:43** Āmōōs 5:25-27 **7:44** Chuy. 25:9 **7:45** Choos. 3:14-17; 18:1; 2Tēt. 1:3; 5:5 **7:46** 2Sām. 7:1-2; Tyēēn. 132:1-5 **7:47** 2Sām. 7:5-7; 1Bāy. 6:1-38

48 Ānkoo kuwuu nyooto, mēēbērē minyē :Yēyiin koorin chēē tēēchē :biiko. Kuu yoo mwooyē *:wōōrkooyoontēētaab Yēyiin kule,

49 'Mwooyē :Yēyiin kule:

Ābāytooyiisyoowunēē barak

ānkuyitu :kērēēnkōōkyuu ng'wēny.

Kunyoo, kō nyēē wuu nee :nyēē ōmāchē ōtēēkwo?

Nto ānō :wōlēē ōmwooyē kule āmuunyēē?

50 Mā anii :nyēē kyāāyēyē tukuuchu tukul?†

51 Kunyoo ii, wuyēch sōō mētēwookwook nyēē tyaa nyēē -mōōkāsē ng'al! Okerkeeye mbo kuukoong' :akweek chu ōkwilē Tāmirmiryēētaab Yēyiin kwaak.

52 Mii *:wōōrkooyoontēētaab Yēyiin nyēē mānāāwus mbo :kuukoong'? Kibakach mbo choo king'ōōrē kule mākuchō :Chii nyēē Churtaat. Ānkoo mbo raat kuu nyiitēnyi koochaamte ankoobakach :akweek Nyooto Churtaat.

53 Kyōōnyōōru kiruutēkaab Yēyiin kubununēē malayikaanikyii, āmēēbērē ōrubē!"

/Kikeebakach Steefaan

54 Yu kabokukas :bichoo ng'aleechaa kimwoochinē :Steefaan, kunyēērchi ankunyyi mooriik nyēē kāng'woonchi.

55 / Kiinyiityi Steefaan Tāmirmiryēētaab Yēyiin ankukas barak. Kukas lēbkēēyyēētaab Yēyiin ankukas Yēēsu nyēē kimii kēēyyoonyēē āwutaab taay nyēbo Yēyiin.

56 Kumwooy :Steefaan kule, "Okas baa, kaakuyaatakay :wōliin bo barak. Miitē *:Wēritaab Chii kēēyyoonyēē āwutaab taay nyēbo Yēyiin."

57 Yooto, kuker :bichoo yiitiikwaa kukatay ng'aleekaab Steefaan ānkubōlchi barak miisin. Kutuchinē :bichooto tukul Steefaan

58 / ānkiichuutootē ākoy kiriing' saang'. Kiirēēk :bichoo kāāliikoonikwaa ānkōōtōōrchi āybēēryoontēēt ake nyēē / kikēēkuurēē Sāwulō kuriib. Nto yityo, kutoow kuwiiree Steefaan rwoontōōk.

59 Kitas taay :bichoo kuwiir Steefaan nto yityo, kusaay :Steefaan kule, "Mokoryoontēēt Yēēsu, itaach tāmirmiryēēnyuu."

60 Kikutuny ānkukuurchi barak kule, "Mokoryoontēēt, -'meenaamte bichu ng'ōōki!" Kubēkunēē :ng'aleechaa kuutiinyii kung'ētē.

7:48 Yēyuut. 17:24 † 7:50 Isaaya 66:1-2 7:51 Chuy. 32:9; 33:5; Cherem. 4:4; Ēsēk. 2:2-5; Room. 2:28-29 7:52 Mat. 5:12; Yēyuut. 3:14 7:53 Yēyuut. 7:38; Kala. 3:19; Ibu. 2:2 7:56 Mat. 3:16; Luuka 12:8-9 7:58 Yēyuut. 22:20 7:59 Tyēēn. 31:5; Luuka 23:46 7:60 Luuka 23:34; 6:28

8

¹ Kichamta :Sāwulō meetaab Steefaan.

/Kikēēwus biikaab Kiriistō kusērēēt

Ām bēsyoonooto, /kēēwus kaniseetaab Yēērusālēēm nyēē /-mākyoomu. Kisērētyi :biiko chēē chaang' yēēmēetaab Yūuteeya āk nyēbo Samaaryaa. Nteenee king'ētunēē *:lēbkēēyik Yēērusālēēm.

² Kimii :biiko alake chēē kikoonyitē Yēyiin. Kiriiree :bichoo Steefaan miisin nto yityo bokumuy.

³ Yooto, kutoow :Sāwulō kwaaraantaat biikaab Kiriistō nyēē /-mākyoomu. Kiwēetootēē kō ake tukul kunāmootē murēnik āk chēēbyōōsōōk wokukērtooy kō.

Kumii :Filibō kōōrēetaab Samaaryaa

⁴ Kyaamtaatee :bichoo kisērēētōōs ng'ālyoontēetaab Yēyiin wōlto ake tukul wōloo kiba.

⁵ Kiwo :nkinee Filibō ākoy *Samaaryaa ankuwokwaamtee wōlooto lōkōōywēk chēē rubtooy keey āk *Kāārārookiintēēt.

⁶ Yu kawokukas :biiko ng'aleek chēē kyoom :Filibō āk tukuuk chēē /kiilatē chēē kiyey, kuyēbchi yīit ām kēēlto nyēē karaam.

⁷ /Kikiibēbēeto tāmirmirook chēē miyootēch kung'ēētyēē biiko wōlēē wōō. Kiwookyinē barak yu ng'ēētyēē bichoo. /Kikiisoob mbo chēē kisōnkōchootiin āk chēē kiing'wooltōōs.

⁸ Kunyoo, king'ērēkiis :biiko ām kiriinkoonooto kumukuul.

Kiweek :chēēbsookēyoontēēt /ankeebatisan

⁹ Kimii :chēēbsookēyoontēēt ake kiriinkoonooto nyēē /kikēēkuurēē Simōōni nyēē kiyēyē mosoonkoyeenikyii. Kiyey :chiichoo kuu nyooto kut kikiikoolat :biiko miisin ām *Samaaryaa. King'āsē keey kule inee ku chii nyēē wōō miisin.

¹⁰ Kunyoo, kiiywēyē :biiko tukul chiichi kunam wōlēē mii :chēē wōōyēch ām komostaab bāytooyiisyēēt āk mbo chēē minkēēch. Kiyēbchi yīit kāroomin ānkumwooy kule, “Boonto :chiichi kāāmuukēywēēk kukwaanee wōlēē mii :Yēyiin.”

¹¹ /Kikēērubootē chiichooto, kuuyu kikiikuyey ng'al chēbo kwōng'ūut kunyil chēē chaang' ām mosoonkoyeenikyii.

¹² Nto yu koom :Filibō lōkōōywēk chēē kāroomēch chēē rubtooy keey āk bāytooyiisyēetaab Yēyiin āk chēbo Yēesu *Kiriistō, kōōyēnchi :bichoo lōkōōywēchoo /ankeebatisan. /Ki-keebatisan bichoo tukul kunam wōlēē miitē :booyik āk chēēbyōōsōōk.

13 Kiyyēnchi :nkinee Simōōni Yēesu / ankeebatisan. Yoto, kurubaat :Simōōni Filibō ām wōlto ake tukul. Kiimuuy miisin :tukuuk chēē kikas kuyēyāktōōs.

Kinyōōr :biikaab Samaaryaa Tāmirmiryēēt

14 Yu kabokukas *:lēbkēyik ām Yēērusālēm kule kaakuchamta :biikaab *Samaaryaa ng'alyoontēētaab Yēyiin, kōōyookto Bētērō ākoo Yoowaana kuba wōlooto.

15 Yu kabokuyit :icheek, kusoochi kule kunyōōr bichoo Tāmirmiryēētaab Yēyiin. Kisaay kuu nyotoo,

16 kuuyu kitākutoombo kut kurārākyi bichooto :Tāmirmiryēētaab Yēyiin. / Kikiikeebatisan baateey ām kaayneetaab Mokoryoontēēt Yēesu.

17 Kitiinyēē :Bētērō āk Yoowaana bichoo āwunnyēk. Yoto, kuchōōnchi bichooto :Tāmirmiryēēt.

18 Nto yu kawokukas :Simōōni kule kinyōōru :biiko Tāmirmiryēēt yoo kātiinyēē :lēbkēyichoo āwunnyēk, kumwoochi kule,

19 “+Māākewēwook beesaanik, yoo kōōkōōnoo kāāmuukēywēechu sukung'eet yoo kāātiinyēē :nkani chii ake tukul āwunnyēkyuu, kunyōōr Tāmirmiryēētaab Yēyiin.”

20 Kukētyi :Bētērō :chiichooto kule, “Iwē kut wee-aran āk beesaanichaakuuk! Isōōtē kule / kiimuuchē / kyaalee rōōbtooywoontēētaab Yēyiin beesaan?”

21 -Meeyemaat iyey yiisyooni, kuuyu -meechuulaat ām wōlēē mii :Yēyiin.

22 Kunyi, iweekse ām miyootyooni ankiisaay Yēyiin. Imuuchē kunyōōwuung' :Yēyiin kaat ām kāāsōōtēywēēkuuk choo miyootēch.

23 Ākāsē tuuyintaab moo nyēē iboontē anku kiikoolaambu-uchiing' :choolwookātēēt.”

24 Kumwooy :Simōōni kule, “Lēyyē, ānkōōsoowoo sukung'eet māyēyākiis :ng'aleechaa kōōmwooyē ām wōlēē āmiitē.”

25 Yu kāākōōrwookyī :Bētērō āk Yoowaana biiko ām *kiri-inkēētaab Samaaryaa, kwoomchinē ng'alyoontēētaab Yēyiin, kooyeey Yēērusālēm. Kyaamtaatee lōkōōywēechu kāroomēch soong'wēk chēē chaang' ām yēēmēētaab Samaaryaa.

Filibō āk chiito ake nyēbo Etyoobyā

26 Nto mii yoo, kumwoochi *:malayikeet Filibō kule, “Iwē komostaab cheeronko kut inyōōru kēēlto nyēē baraay ām suurkweēnēēt, nyēē rēktēē Yēērusālēm ākoy *kiriinkēētaab Kaasa.”

27 Kunam :Filibō baanta nto kēchinē kēēloo baraay, kukas chiito ake nyēbo kōōrēētaab Etyoobyā kumii kōrōkōchēenyii

kuchōōnēē kusooyē Yēyiin ām Yēērusālēēm. Ki chii nyēē wōō ām kōōrēēng'waa / ānkikiikoosēē keey. Kiyyoonkyinē lēnkuutaab beesaanik chēbo cheebyoosyeet ake nyēē / kikēēkuurēē Kantaake nyēē ki bāytooyiintēētaab kōōroonooto.

28 Kimii :chiichoo kusumānchinē barak kitaabuutaab *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin *Isaaya.

29 Yooto, kumwoochi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin Filibō kule, “Iwē baa, yuun mii :kōrōkōchooniin bo chiichiin.”

30 Kulabat :Filibō ākoy yooto ankukas chiichoo kusumānē lōkōōywēk chēbo kitaabuutaab Isaaya. Kuteebēē :Filibō kule, “Ikāsē man kiyēē āmu :lōkōōywēchoo?”

31 Kukēt :chiichoo kule, “Ānkētēē nee yēē māmii :chii nyēē kēēbāng'boong'woo? Ānkiichōō naas oō, murooni chēēbuurēē yu.”

32 Kimiitē :chiichooto kusumānē yēē mwooyē kule, “/Kikēēkwēryoot kuu kēēchiir ākoy yēē /bokēētilēē, kuu kuuchoo nyēē -mēēyitē yoo /kēētilchinē sabureekyii, mēēbērē king'aany kuutiinyii.

33 /Kikeemoonta /ānkēētāchi manta.

Mātinyē biich chēbo siintaaryeenyii, kuuyu /kikiinēm soboonnyii ām kōōrooni.”†

34 Yooto, kumwoochi :chiichooto kibo Etyoobya Filibō kule, “Murooni, mwoowoo baa, :inyiing', mii kung'āloolēē keey *wōōrkooyoontooni nto ng'āloolēē chiito ake?”

35 Koonamee :Filibō yooto bakeenke ānkwoomchi chiichooto lōkōōywēk chēē kāroomēch chēē rubtooy keey āk Yēesu.

36 Kumii :tukwaay kubēētii ām kēēltaab too, kuyit yēē kimii :bēēko. Yooto, kumwoochi :chiichooto Filibō kule, “Kas, nto yu bēēko :chu. Nee ake :nyēē tākumāchāktōōs /sikeebatisanaa?”*

38 Yooto bakeenke, kōōyyoong'to :chiichooto kōrōkōchoonoo. Kurēk :tukwaay ānkurēkto āyno ankubatisan :Filibō.

39 Yu kābokuloong'unēē āyno, kusar :Tāmirmiryēētaab Yēyiin Filibō areet akeenke ānkuwēēto. Manaawokukas :chiichoo Filibō subak, nteenee kitas taay āk baannyii ām ng'erekweek.

40 /Kibokēēkāsyi Filibō *kiriinkēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Asooto. Kiwēēsyētootēē kiriinkōōsyēk tukul ām yēēmoonoo kwoomtootē lōkōōywēk chēē kāroomēch ākoy wokuyit *kiriinkēētaab Kayisareeya.

8:27 Tyēēn. 68:31; 87:4; Sefa. 3:10; Isa. 53:3-8 † 8:33 Isaaya 53:7-8 8:35 Luuka 24:27 * 8:36 Kitāsyi :siruutēk alake kērēywoontēētaab 37: Yooto, kumwoochi :Filibō chiichoo kule, “Yoo !keechamte ām mooyēēng'uung' tukul, kōōmuuchāktōōs.” Kumwooy :chiichooto kule, “Āchāmtooy kule Lakwataab Yēyiin :Yēesu.” 8:36 Mat. 28:19 8:39 1Bāy. 18:12 8:40 Yēyuut. 21:8

9

Kiweek :Sāwulō

¹ Kitākumii :Sāwulō kwoorēētānē kumāchē koonyokoorta ankubakach rubiikaab Yēesu. Kuwo ākoy kaab kibkōrōs nyēē wōō

² ānkuwokusoom kōōkoochi bārōōnōōk chēē / kikēēsirchi kāāyyoong'ikaab kooriikaab saayeeet ām Tamaasko. Kimāchē bārōōnōōchoo sukuchāmchi kunam chii ake tukul nyēē kiikurub kēēltaab Yēesu, anku murēn nto koorko sukukwēryoot Yēērusālēm.

³ Yu kariikta Tamaasko, koowech :lēbkēēyyēēt ake nyēē kichōōnēē barak ankoolaambuuch Sāwulō.

⁴ Kōōryookyi keey ng'wēny nto yityo kukuur :kuutiit ake kule, “Sāwulō, wē, Sāwulō, 'kēē-āmchoo nee?”

⁵ Kulē :Sāwulō, “Inyiing' ku ng'oo oō, mokoryoontēēt?” / Kēēmwoochi kule, “Anii ku Yēesu nyooto imiitē ibārē.

⁶ Kunyi, ng'eet ānkiwē ākoy wōliin bo kiriinkēēt ankuweeyey kiyēē +/mābokiibooruung'!”

⁷ Kiboontootē keey :Sāwulō biiko alak ām baanaa. Kinam kuut baateey bichoo :kiyēē kiyeyakay. Kikāsē :bichoo baateey / kēēkuuru ng'aleechaa, āmēēbērē kiinkētē kule kikwoonēē wōlēē mii :ng'oo ānkimwooyē nee.

⁸ Yooto, kung'eet :Sāwulō. Nto bērē kung'aany koonyek, kumākāstooy. /Keenamaat āwut /ānkiirēētoot ākoy Tamaasko.

⁹ Kiibuur wōlooto bēsyōōsyēk sōmōk nyēē mākāstooy āmēēbērē kyoomē nto kuyye kiy ake tukul.

¹⁰ Kimii :rubiintēēt ake nyēbo Yēesu wōlooto bo Tamaasko nyēē / kikēēkuurēē Anannyyaa. Kukuurchi :Mokoryoontēēt ām ng'oong'uutyēēt kule, “Anannyyaa!” Kōōyēn kule, “Wōōy, Mokoryoontēēt!”

¹¹ Kumwoochi :Mokoryoontēēt kule, “Iwē ākoy kaytaab chi-ito ake nyēē /kēēkuurēē Yuuta ām yēbo kēēloo /kēēkuurē kule 'Nyēē Rootaat'. Yoo keeyit kayaata, iteeb chiito ake nyēē / kēēkuurēē Sāwulō nyoo bo Taarso. Miitē :chiichi kusooyē ām wōlooto.

¹² Kāāboorchi ām ng'oong'uutyēēt kule mii kuchōōnii :chiito ake nyēē /kēēkuurēē Anannyyaa nyēē mii wokutiinyēē inee āwunnyēk sukukasta subak.”

¹³ Kukēt :Anannyyaa kule, “Mokoryoontēēt! Nto yu kyaakas ng'aleek chēē chaang' chēē rubtooy keey āk chiichi. Kyaakas mbo tāng'āng'uutēk chēē kiikuyibchi :chiichi biikuuk ām Yēērusālēm.

¹⁴ Kwēēkoochi :mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch kāāmuukēywēēk kuchō wōli chokunam chii ake tukul nyēē kiikōōyēnuung' ām wōliitēny bo Tamaasko.”

15 Nteenee kimwoochi :Mokoryoontēēt Anannyaa kule, “Iwē ankuweeyey kuu wōloo āmwooytoowuung’. Kāākuyēk :chiichi kēēlnyuu nyēē /kaakeekwey sukuyityinēē :lōkōōywēk biiko chēbo kōōrōōsyēk alak āk mbo nkicheek bāytooyikwaa āk biikaab Isrāyēēl.

16 +Māāboorchī :anii kule makutang’any miisin, kuuyu makwaamtaat lōkōōywēk kurubta keey ākoo anii.”

17 Nto mii yoo, kuwo :Anannyaa ānkuwokōōwut kōyooto. Kiitiinyēē Sāwulō āwunnyēk kumwoochinē kule, “Araaba Sāwulō, kāākōōyookwoo :Mokoryoontēēt Yēēsu nyoo kichōōnchiing’ imiitē ichōōnii wōliitēnyi. Kēēyookwoo sukung’eet ikaste kuu kwaak /ānkiinyiituung’ Tāmirmiryēētaab Yēyiin.”

18 Ām areet akeenke, kōōsuuwunēē :tukuuk alake konyekaab Sāwulō chēē wuu kebeemberik ankukasta. / Kikeebatisan,

19 nto mii yoo, /keebay. Yooto, kukēt keey :nkuruukyii.

Kyaamtaatee :Sāwulō lōkōōywēk Tamaasko

Kiibuur :Sāwulō Tamaasko āk rubiik chuut ām bēsyōōsyēk chēē ng’ēri.

20 Nyēē mā tyaa, kutoow kwaamtaat lōkōōywēk ām kooriikaab saayeet kumwoochinootē biiko kule, “Lakwataab Yēyiin :Yēēsu.”

21 Kiilat :biiko tukul chēē kikas ng’aleechaa / ankeeteebee keey kule, “So! Mā chiichi :nyoo kimāchē koowaang’ta biiko choo kikiikōōyēnchi Yēēsu ām Yēērusālēēm? Mēēbērē kāmii kuchōōnii wōli chokunāmē bichooto sukukwēryoot kurātootiin ākoy wōlēē mii :mbo kibkōōrōs chēē wōōyēch?”

22 Kyaamta :Sāwulō ng’ālyoontēētaab Yēyiin ām kiirnātēēt miisin nyēē māmii :kiyēē kiimuuchē :icheek kuwāl. Kimwoochinē Yuutayeek chēē kiminyē Tamaasko ām kēēlto nyēē yemaat kule *Kāārārookiintēēt :Yēēsu nyēē chōōnēē wōlēē mii :Yēyiin.

23 Yu kabokukeeyta :bēsyōōsyēk chēē chaang’, kōōruruuch keey :Yuutayeek ankubokusat wōlēē makubakakta Sāwulō.

24 Nteenee kiinkēt :Sāwulō kiyēē kimii :bichooto kuchōōbē. Kikēēyānootē :bichoo Sāwulō bēēt āk kwēēmooy kukāsē ōrootunwēēk tukul chēbo kiriinkoonooto, kumāchē kule nto kas wōlēē kachuwunee sukunam ankubakach.

25 Nto mii bēsyēēt ake kwēēmooy, kunam :biikyii kumii mōōnti ānkōōyokooytēē tiriisyeet nyēē kimii tōōtēētaab kiriinkoonoo.

Kiruutoochi :Sāwulō Yēērusālēēm

26 Yu kāwokuyit :Sāwulō Yēērusālēēm, kusyeem kule kōōyoomo keey ākoo rubiikaab Yēēsu. Nteenee kiing'ōōyēnēē keey :rubiik inee kuuyu kimanaachamta kule kikiikuyēk :Sāwulō rubiintēēt.

27 Kinam :Barnaaba Sāwulō ānkukwēryoot ākoy wōlēē kimiitē *:lēbkēyik. Kirārchi :Barnaaba lēbkēyichoo wōlēē kikasta :Sāwulō Mokoryoontēēt kumii kēēltaab too kuwēētii Tamaasko. Kimwooy mbo subak kule king'āloolchi :Mokoryoontēēt Sāwulō. Kiiboorchi wōlēē kyoomtoochintooy :Sāwulō biiko lōkōōywēk ām Tamaasko kuyēyiisyēē kaayneetaab Yēēsu nyēē kimā nyokoor.

28 Kunyoo, kōōbuurto keey :Sāwulō lēbkēyichoo kubēēsyētootē :tukul nyēē kimēēng'ōōyēnē keey. Kiwēēsyētootēē Yēērusālēēm kwoomtootē lōkōōywēk ām nkuruuk tukul kuyēyiisyēē kaayneetaab Mokoryoontēēt.

29 Yooto, kukwiil keey :Sāwulō āk Yuutayeek chēē king'āloolē kuutiitaab Kirikiik. Kimii :bichoo kuchōbē kule kubakach Sāwulō.

30 Yu kēēnkēt :rubiik chuut kuu nyooto, kuwaayta Sāwulō kurēkto Kayisareeya ānkumwoochi kuwo kang'waa Taarso.

31 Kunyoo, kikoolyoon kisich :kanisoosyek tukul chēbo Yuuteeya, Kalilaaya āk Samaaryaa. Kumii :icheek kōōywēyē Yēyiin, kuyēētyēēchinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kukiiltōōs ānkutāsyinē keey kuchoong'ēkiitu.

Kiisoob :Bētērō Ayineeya ankoong'eetee Tabiita meet

32 Kiwēēsyētootēē :Bētērō wōlooto tukul. Kiimuuch chokun-yōōryo āk biikaab Kiriistō chēē kiminyē *kiriinkēētaab Luuta.

33 Kimii wōlooto :chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Ayineeya nyēē kichunkutoot ānkikiikuru kitiintiri kēnyiyisyēk sisiit.

34 Yooto, kukuur :Bētērō chiichoo kule, “Ayineeya, kāākōōsoobiing' :Yēēsu *Kiriistō. Kunyoo, ing'eet ankiiriiny tukuukuuk.” Kung'eet :Ayineeya areet akeenke.

35 Yu kakas :biikaab Luuta āk chēbo Syāārōōn Ayineeya, kōōyēnchi :tukul Mokoryoontēēt.

36 Kimii :rubiintēēt ake nyēē ki cheebyoosya nyēē kibo *kiriinkēētaab Yooba. /Kikēēkuurēē cheebyoosyaanaa Tabiita* (Nto ām kuutiitaab Kirikiik ku Toorkaas.) Kilēēl :moo cheebyoosyaani ānkiyēētyēēchinē mbo biich chēē bānoon.

37 Nto mii yoo, kumnyaan :cheebyoosyaanaa ankume. / Kikiiwuun bōōrnyii /ānkubokiitōōr koroofa.

9:27 Kala. 1:18 9:27 Yēyūut. 4:36-37; 11:22-26, 30; 12:25; 13:1-4, 7, 43-51; 14:12, 20; 15:2-12, 22, 35-39; 1Kōōr. 9:6 9:29 Yēyūut. 6:9 9:30 Yēyūut. 9:11; 11:25;

Kala. 1:21 * 9:36 Ibooru :kaaynaani kule Cheeboon.

38 Kilēekityiin :kiriinkoonoo bo Luuta āk nyoo kibo Yooba. Kunyoo, yu kabokukas :rubiik chuut kule mii :Bētērō Luuta, /kiyyookto biiko alak āyēēng' bokumwoochi Bētērō kule, “Boontēēt, /kēēmākyiing' wōliin areet akeenke.”

39 Kuwēeto keyy :Bētērō bichooto. Yu kabokuyit, /kēekweryoot koroofa. Kiiruruukyi keyy Bētērō, :chēēbyōōsōōk chēē chaang' chēē ki musuuk chēē kimii kuriirēē Tabiita. Kiiboorchichi :chēēbyōōsōōchoo Bētērō sirook chēē chaang' chēē kinābē :Tabiita yoo kitākusobē.

40 Kumwoochi :Bētērō chēēbyōōsōōchoo kuba saang'. Nto mii yoo, kukutuny ankusaay. Yu keewaany saayēet, kuwo yoo kimii :muusyooontēēt ānkulēēnchi, “Tabiita, ng'eet baa oō, chēē!” Yooto, kung'aany :Tabiita koonyek. Nto bēēē kukasta, kukas Bētērō. Kōōbuur ng'wēny.

41 Kunam :Bētērō āwut ānkuyēētyēēchi kōōyyo. Nto mii yoo, kukuur biikaab Kiriistō āk chēēbyōōsōōchoo ki musuuk ānkōōboorchichi cheebyoosyaanaa kukaākusob.

42 /Kikeekasee ng'ālyoontooni kiriinkoonooto bo Yooba kumukuu. Kunyoo, kiyyēnchi :biiko chēē chaang' Mokoryoontēēt.

43 Kiibuurto keyy :Bētērō ām Yooba chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Simōōni nyēē ki kuutiin nyēbo mwēēnik.

10

Kinyōōr :Kōrnēēlyō ng'oong'uutyēēt

1 Kimii :chiito ake *kiriinkēētaab Kayisareeya nyēē /kikēēkuurēē Kōrnēēlyō. Ki kāāntōōyiintēētaab lukēētaab booryēēt :chiichi nyēbo lukēēt nyēē /kikēēkuurēē kule Itaalya.

2 Kikiikōōnēmchi keyy :Kōrnēēlyō āk biikaab kanyii tukul Yēyiin kuchurta. Kiikooytooy tukuuk ām mooyēēt nyēē lēēl, kōōkoochinē Yuutayēek choo kiyēmē /kēēyēētyēēchi. Kisooyē Yēyiin kibtaman.

3 Nto mii bēsyēēt ake, yēē ki asiistaab sokool nyēbo bēēt, kuchōōnchi :ng'oong'uutyēēt Kōrnēēlyō. Kikas *malayikeet ake nyēē kikuurchi inee kule, “Kōrnēēlyō!”

4 Kiirōōtoot :Kōrnēēlyō malayikaanaa nyēē kāmuy, nto mii yoo, kōōyēn kule, “Wōōy.” Kumwoochi :malayikaanaa kule, “Kookuchamta :Yēyiin wōlēē isooytooy āk wōlēē imiitē iyēētyēēchintooy bānoonik ām tukuuk choo ikoochinē.

5 Kunyi, iyooktē biiko kuba ākoy Yooba bokukweryoon chiito ake nyēē /kēēkuurēē Simōōni nto kaayneet ake ku Bētērō.

6 Mii kaab chiito ake nyēē /kēēkuurēē Simōōni nyēē yēytooy mwēēnik ānkuminyē yēbo tabantaab araaryata.”

⁷ Yu kääkuwēechi keey :malayikaanaa, kukuur :Körnēēlyō motwoorikyii alak āyēēng' āk chiinyii ake nyēbo komostaab lukēēt nyēē kikiikōōnēmchi keey ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

⁸ Kimwoochi bichooto kiy ake tukul nyēē kiyeyakay ānkōōyookto kuba Yooba.

Kinyōōr :Bētērō ng'oong'uutyēēt

⁹ Yu kāyyēēkunēē, kumakuyit asiistaab lo nyēbo bēēt, kiki-ikuriik kuyit :bichooto Yooba. Kimii yooto :Bētērō kuloong'tēē nkaasiit kuwēētii kōōto barak wokusooyē.

¹⁰ Kyaam :kēmēwuut kut kumach kwaam kiy. Nto /tākēēmii / kēēyēyē āmiik, kuchōōnchi :ng'oong'uutyēēt ānkubootyo :kāāsōōtēywēēk.

¹¹ Kikas wōliin bo barak kuyootāktōōs /ānkiirēēk ankeet ake nyēē tebees /kukakeenamaan kotootook tukul ang'wan.

¹² Kimii ankaanaa :tyoong'iik tukul choo bēēsytēē kērēēnkōōk ang'wan āk tukul choo ichuutootēē keey ng'wēny āk mbo nkicheek tāriitēk.

¹³ /Kēēkuurchi kule, “Bētērō, ibakach tyoong'iichoo ankii-am.”

¹⁴ Kukētyi :Bētērō kule, “Mokoryoontēēt, kubooyiit man, acha. Ntēē manaa-am bēsyēēt ake kiy nto tukuuk chēē mā *lubkoobēch.”

¹⁵ /Kēēmwoochi kule, “-Mēēkuur kiy ake tukul nyēē kiyēyē :Yēyiin kutililiit kule mā lubkoob.”

¹⁶ Kiyeyakay kuu nyooto areet sōmōk, nto mii yoo, /keesar ankaanaa areet akeenke kooyeey barak.

¹⁷ Kumii :Bētērō tākōōlātē kiyēē kiibooru :ng'oong'uutyoonoo, kunyōōr :bichoo /kikiiyooku kaytaab chiichoo /kikēēkuurēē Simōōni. Kiyyoong'iis yēbo oreetaab tuuyta

¹⁸ ānkukuurso nto yityo kuteeb chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Bētērō.

¹⁹ Kutākumiitē :Bētērō kōōsōōtyēēchinē kiyēē kichōōnchi, kumwoochi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule, “Simōōni, mii :biiko alake sōmōku kuchēēng'iing'.

²⁰ Kunyoo, ing'eetee yuutēyu bo kōōto barak ānkiirēktē ng'wēny. -Mēētōmōch, nteenee iwēētē keey bichoo kuuyu anii :nyēē kāāyooku icheek.”

²¹ Yooto, kurēkto :Bētērō ānkuwokumwoochi bichooto kule, “Anii :nyooto ōmiitē ōchēēng'ē. Kunyi, ōmāchē nee?”

²² Kukētyi :bichooto kule, “Kwēēyookwēēch :Körnēēlyō nyoo kāāntōōyiintēētaab lukēētaab booryēēt. Churtaat :chiichoo ānkōōywēyē Yēyiin. Koonyitē :Yuutayeek tukul chiichi.

Kōchōōnchi *:malayikeet ake ānkumwoochi kule iwē :inyiing' kanyii sukung'eet kukas kiyēē +meemwaay."

²³ Yooto, kutaach :Bētērō bichoo kuyēk tāyēēkyii.

Kiirwooch :Bētērō ām kaab Kōrnēēlyō

Yu kāyyēēkunēē, kuwēēto keey :Bētērō bichooto. Kitas :biikaab Kiriistō alake ām Yooba ankubeeta keey.

²⁴ Nto mii bēsyeēt nyēē kiikēērē, kuyit :inee āk bichoo Kayisareeya. Kimii :Kōrnēēlyō kukānyiiisyeē kaa ānkikiikukuur tilyōōnuuték āk chōōrōōnuuték choo kyoomchiintōōs :tukul.

²⁵ Yu kayit :Bētērō, kutorooch :Kōrnēēlyō kukutunyēē yēbo kērēēnkōōkyii kukākoonyit.

²⁶ Nteenee kumwoochi :Bētērō kule, "Ng'eet, nto yu akerke-eye :anii āk chii ake tukul."

²⁷ Kyaamaat :Bētērō āk Kōrnēēlyō lōkōōy kumii kubēētii tukwaay kō. Yu kayit kō, kunyōōr biiko chēē chaang'.

²⁸ Yooto, kumwoochi :Bētērō bichooto kule, "Ābērē ōnkētē :akweek kule -/ mākēēchāmu ām kiruutēkyoo kule kuyēmo :Yuutāyiintō āk biiko chēē mā Yuutayeek. Nteenee kāākōōboorwoo :Yēyiin kule māyēmāktōōs ākuur chii ake tukul kule mā tiliil.

²⁹ Kunyoo, yoo /kibokēēkuuroo, āchōō nyēē mānāātōmōch. Kunyi ii, nee :nyēē kēēkuurchoo?"

³⁰ Kukētyi :Kōrnēēlyō Bētērō kule, "Ām bēsyoōsyēk ang'wan choo kookukeeyta, āmiitē āsooyē ām kanyuu ām āsiiswēk chēē wuu chuutēchu, ku asiistaab sokool nyēbo bēēt, chokōōyyoonyēē :chiito ake taayeenyuu nyēē boonto sirooy chēē ilēkēchēēchtōōs.

³¹ Kikuuro :chiichoo kule, 'Kōrnēēlyō, kaakukas :Yēyiin wōlēē isooytooy ankaakukas wōlēē iyēētyēēchintooy choo bānoon.

³² Kunyoo, iyooktē biiko alak kuba Yooba bokukuur chiito ake nyēē /kēēkuurēē Simōōni, nto Bētērō ām kaayneet ake. Kōruutoochi :inee chiito ake nyēē /kēēkuurē kule Simōōni nyēē yēytooy mwēēnik. Minyē :chiichoo tabantaab araarayta.'

³³ Kwāāyooku /kēēkuuriing' areet akeenke. Kunyi, karaam yu kēēchōō. Kēēmiiitē :tukul yu ām taayeetaab Yēyiin kēēmāchē kēēyēbchi yiiit kiy ake tukul nyēē kōōkumwoowuung' :Yēyiin kule i-āmwēēch."

³⁴ Yooto, kutoow :Bētērō kumwooy kule, "Kāānkēt ra kule ākoo -mēēnkwēlē :Yēyiin chii ake tukul. Māchāmē alak kusiir alak.

³⁵ Nteenee chāmē :Yēyiin biikaab yēēmēēt ake tukul choo iywēyē inee ānkuyēyē kiy nyēbo man.

36 Kiiyookyi :Yēyiin biikaab Isrāyēel lōkōōywēk chēē kāroomēch kurubta keey āk kaalyeet kubununēē Yēēsu *Kiriistō nyoo bāwu kiy ake tukul.

37 Ābērē ōnkētē kiyēē kiikuyeyakay ām kōōrēētaab Yuutayeeek kutoowunēē Kalilaaya, yu katoow :Yoowaana kwaamta ng'aleekaab batisaneet.

38 Ānkāābērē kyookas kule king'oobchi :Yēyiin Yēēsu nyēbo Nāāsārēēt Tāmirmiryēenyii āk kāāmuukēywēēk. Kyōōnkēt oob kule kiwēēsyētootēē yēēmōōsyēk kuyēyootē tukuuk chēē kāroomēch? Kiityooktooy mbo chēē kikiikōōtiiny :Kibrōkōsyoontēt. Kiyēyē chooto tukul, kuuyu kiboonto kāāmuukēy kukwaanee wōlēē mii :Yēyiin.

39 Kikeekasee :acheek koonyekyoo kiy ake tukul nyēē kiyēyē :Yēēsu ām kōōrēētaab Yuutayeeek āk mbo ām Yēērusālēm. /Kikēēwuuytoochi Yēēsu kēētī /ankeebakach.

40 Nteenee kiing'eetee :Yēyiin meet ām bēsyēētaab sōmōk kuchakee /kakeebakachee ankuyey kukas :biiko.

41 Mēēbērē kikas :biiko tukul, nteenee kikeekas :acheek choo kikiisimkukweyeech :Yēyiin choo kikyoomiisyootē āk inee yooto kikiikung'eetee meet.

42 Kiikāloonwēēch kule kyoomchinootē biiko ānkiiboorchinootē kule inee :nyooto kiikukwey :Yēyiin nyēē mākōōtiilchi choo sobtōōs āk choo kiikubēk ng'aleek.

43 Yēēsu nyiitēnyi :nyooto ng'ālōolēē *:wōōrkooyikaab Yēyiin tukul, yoo mwooyē kule chii ake tukul nyoo kēyēnchi +/ mākēēnyōōchi kaat ām choolwookātēenyii."

44 Kutākumii :Bētērō kōōrwoochē, kōōsuuchi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin chii ake tukul nyēē kiyēbchi yīit ng'aleechaa.

45-46 Kutoow :bichoo kung'alaal kuutuweek chēē kimēēnkētē kōōkoostoo Yēyiin. Yu kakas :Yuutayeeek choo kikwoontooy keey Bētērō chēē kikiikōōyēnchi Yēyiin kule /kikēēng'oobchi Tāmirmiryēētaab Yēyiin mbo biiko chēē mā Yuutayeeek, koolat.

Yooto, kumwoochi :Bētērō kule,

47 "Nee :nyēē tākukērēktooy bichu / keebatisanee bēēko? Ntēē kāākunyōōr :nkicheek Tāmirmiryēētaab Yēyiin kuu yoo kikēēnyōōru :acheek!"

48 Yooto, kumwooy :Bētērō kule / keebatisan bichoo ām kaayneetaab Yēēsu *Kiriistō. Kisaaysaay :bichoo Bētērō kule tākōōbuurto keey icheek ām bēsyōōsyēk chēē ng'eri.

10:36 Luuka 2:14; Room. 3:25-26; 5:1; 2Kōōr. 5:18-20; Ēfēēs. 2:14-17; Kolos. 1:20

10:37 Luuka 4:44 **10:38** Luuka 4:18; 13:16; Yoowa. 3:2 **10:39** Yēyuut. 1:8

10:41 Luuka 24:41-43 **10:42** Yoowa. 5:22; Yēyuut. 17:31; Room. 14:9; 2Kōōr.

5:10; 2Tēm. 4:1; 1Bēt. 4:5 **10:43** Isa. 53:11; Cherem. 31:31-34; Luuka 1:77; 24:44;

Yēyuut. 13:38; 26:18 **10:45-46** Yēyuut. 2:4; 8:15-17; 19:6 **10:45-46** Yēyuut. 2:4,

11, 33; 19:6; 1Kōōr. 14:2-6 **10:47** Yēyuut. 2:38-39

11

Kiyēē kimwoochi :Bētērō kaniseetaab Yēērusālēēm kuyēētē keey

¹ Nto mii yoo, kukas *lēbkēēyik āk biikaab Kiriistō ām yēēmēētaab Yuuteeya kumukuul kule kookutorooch mbo :bi-iko choo mā Yuutayeek ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

² Kunyoo, yu keetooch :Bētērō Yēērusālēēm, kuwookuutyēē :Yuutayeek chēē kikiikōōyēnchi Yēyiin.

³ Kimwoochi kule, “So, Bētērō, ntēē siwēē-āmiisyē āk biich chēē mā Yuutayeek?”

⁴ Kurārchi :Bētērō bichooto kiy ake tukul ām kēēlto nyēē rootaat

⁵ kule, “Kimii yēē kyāāsooyē ām Yooba nto tāābērē, kuchōōnchoo :ng'oong'uutyēēt. Kyaakas ankeet nyēē tebees nyēē /kikiirēēk kuchōōnēē barak /kukakeenamaan kotootook tukul ang'wan, ākoy yēē kyāāmiitē.

⁶ Nto bērē ārōōtootē, akas tyoong'in choo /kēēbāyē, tyoong'iikaab wuuyēēt, choo ichuutēē keey ng'wēny āk tāriitēk.

⁷ Yooto, /kēēkuurwoo kule, ‘Bētērō, ibakach tyoong'iichoo ankii-am.’

⁸ Yooto, āwālu kule, ‘Kubooyiit man ii, Mokoryoontēēt, acha! Manaa-am bēsyēēt ake kiy nyēē mā *lubkoob.’

⁹ /Kēēkētwoo kule, ‘-Mēēkuur kiy ake tukul nyēē kiyēyē :Yēyiin kutililiit kule mā lubkoob.’

¹⁰ Kiyeyakay kuu nyiitēny areet sōmōk, nto mii yoo, /keesar ankaanaa kooyeey barak.

¹¹ Yooto bakeenke, kukwa :biiko alake sōmōku chēē /kikiiyookunēē Kayisareeya ānkubokōōyyoong'iis saang' ām kayaata kyāāmiitē.

¹² Kumwoowoo :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule -māātōmōch āwēētē keey bichooto. Kikeebeete keey mbo ng'eetaabiya lo chu kēēboontē keey ām yu ākoy kaytaab chiichoo.

¹³ Kimwoowēēch :chiichooto wōlēē kichōōnchinto :malayi-keet ām kanyii ānkumwoochi kule, ‘Yooktē biiko kuba ākoy Yooba bokukuur chiito ake nyēē /kēēkuurēē Simōōni,

¹⁴ nto kule Bētērō ām kaayneet ake. Mākuyibuung' :chi-ichoo lōkōōywēk chēē makooraraachiing' ankooraraach mbo nkicheek biiko tukul ām kang'uung'.

¹⁵ Nto baanta nyooto kāātoowu ang'alaal, kōōsuuchi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin bichooto kuu wōloo kiisuuchintēēch nkacheek ām taay.

¹⁶ Yooto, asoot kiyēē kikiikumwoowēēch :Mokoryoontēēt kule, ‘Kiibātisāniisyēē :Yoowaana bēēko, nteenee +/makeebati-saneenaak akweek Tāmirmiryēētaab Yēyiin.’

17 Kunyoo ii, yēē ākoo kiimuuchē :Yëyiin kung'oobchi bi-chooto Tāmirmiryēēt kuu wōloo king'oobtēēch acheek yoo kikiyēnchinē Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō ii, ku anii ng'oo saasoot akwiil Yëyiin?"

18 Yu kabokukas :bichoo ām Yēerusālēēm ng'aleechaa, man-aatakukwiil ng'alyoo ake tukul. Kunyoo, kisilto Yēesu kumwooyē kule, "Ākoo kāākōōkoochi :Yëyiin nkicheek biiko choo mā Yuutayeek bārooyinto nyēē imuuchē kuweeksee choolwookātēēng'waa sukunyōōr soboonto."

Kaniseetaab Antyookya

19 Kiba :biiko choo kiisereet :wusiisyēēt kubo ng'aleekaab Steefaan ākoy Fōyinikē, Kubrō ākoo Antyookya. Kyoomchinootē lōkōōywēk Yuutayeek nkit.

20 Kikwa Antyookya :Yuutayeek chēē kibo Kubrō āk Kurēēn ānking'ālōolē kuutiitaab Kirikiik. Kitoow :bichu kwoomchi Kirikiik lōkōōywēk chēē kāroomēch kurubta keey Mokoryoontēēt Yēesu.

21 Kiboonto :bichoo kāāmuukēywēek kukwaanee wōlēē mii :Yëyiin. Yooto, kuweek :biiko chēē chaang' kōōyēnchi Yēesu.

22 Kiyityi :ng'aleechaa kaniseetaab Yēerusālēēm. Yooto, / kiiyookto Barnaaba kuwo Antyookya.

23 Yu kāwokuyit wōlooto, ankukas kiyēē kikiikuyey :Yëyiin ām kāāmuukēywēkyii, kung'ērēkyi. Yooto kōōkiim bichooto tukul kōōbuurto Mokoryoontēēt ām mooyēēt akeenke.

24 Kilēēl :moo chiichi. Kiboonto :chiichoo Tāmirmiryēēt kuyem ānkōōkoosēē keey Yëyiin miisin. Kiyis keey yooto :biiko chēē chaang' kukwa komostaab Mokoryoontēēt.

25 Nto mii yoo, kuwo Barnaaba ākoy Taarso wokucheeng'aat Sāwulō.

26 Yu kāwokunyōōr kuwēeto keey ākoy Antyookya. Kunyoo, ām kēnyit akeenke, kiinētēē :Barnaaba āk Sāwulō biikaab Kiriistō chēē chaang'. Antyookya :wōlēē /kikēēkuurē rubiik nyēbo taay kule 'Biikaab Kiriistō'.

27 Kimii ām bēsyōōsyēchooto yēē king'ēētyēē *:wōōrkooyikaab Yëyiin alake Yēerusālēēm kurēkto Antyookya.

28 Ake ām wōōrkooyichoo ku nyēē /kikēēkuurēē Akaabo. King'oor ām Tāmirmiryēētaab Yëyiin kule mākuchō :kēmēwuut nyēē ng'waa miisin kōōrēetaab Rooma kumukuul. (Kichōōnii :kēmēwuuni yu kibāytooyiisyēē :Kilaawutiyo.)

29 Kunyoo, kisyem :rubiintēēt ake tukul wōlēē kiimuuktooy kōōruruuch beesaanik kuyēētyēēchi mbo ng'eetaabkaamet ām Yuuteeya.

30 / Kikiiyookto Barnaaba āk Sāwulō kuyib tukuuchoo bokutēbunēē āwunnyēkaab booyik chēbo kaniseetaab Yēerusālēm.

12

Kiwaaytee keey :Bētērō wōloo /kikēērātyinē ām kēelto nyēē -/ mākyoomu

1 Nto mii yoo, kunam :bāytooyiintēēt *Ērōōtē nyoo / kikēēkuurē kule Akiriiba, biikaab Kiriistō alak ankoonyaliil.

2 Kibakachee :Ērōōtē Yāākōbō nyoo ki ng'eetaabkaametiitaab Yoowaana chōōkiit.

3 Yu kawokukas :Ērōōtē kule kiing'ereech :ng'ālyoontoonoo Yuutayeeek, kutas taay ankunam nkinee Bētērō. Kiyēyāksē :ng'ālyoontoonoo / kyoomē Saakweetaab mukaatiin chēē mākuutunootiin.

4 Yu /kabokeenam Bētērō, /keekerta kāābēērit. /Kikiikoochi bokuriib :lukēēt nyēbo biiko taman āk lo chēē kibēētootēē ang'wan ang'wan kubārchinē keey bēsyo. Kimāchē :Ērōōtē kule yoo kāākubēk :āsiiswēkaab *Saakweetaab Keeytaayeeet, / kēēkweryoot Bētērō /bokiikum kukāsē :biiko tukul.

5 Kiibuur :Bētērō kāābēērit, nteenee kisoochinē :kaniseet miisin.

6 Nto ām kwēēmowuut nyi kimāchē :Ērōōtē kule / sikēēkweryoot Bētērō yoo kayyeech /bokiikum, kimii :Bētērō kāru kwēēnuutaab riibiik āyēēng' ankirataat nyōrōōrōōnik āyēēng'. Kimiitē :riibiik alake āyēēnku kuriibsē kurkat saang'.

7 Yooto, kutook :malayikeet ake areet akeenke kulebkeyiit :kōyooto kimiitē :Bētērō. Kooluchluuch :malayikaanaa Bētērō kumwoochinē kule, “Ng'eet areet akeenke.” Kōōtyookiis :nyōrōōrōōnik ām āwunnyēkaab Bētērō.

8 Kōōtyooktōōs, kumwoochinē :malayikeet Bētērō kule, “Siriny kaansuung'uung' ankiimoot nto yityo ilaach kwēyōōnik.” Kuyey :Bētērō kuu nyooto. Nto mii yoo kumwoochi kule, “Ilaach kābuutiing'uung' ankiirubwaa.”

9 Kirub :Bētērō malayikaanaa kut kuchuyta saang' ām wōloo /kikēērātyinē. Yooto tukul, kibērē :Bētērō ki kiirwoot :kiyēē kimii :malayikeet kuyēyē.

10 Kikeeytee :tukwaay riibiik chēbo taayta āk chēbo āyēēng'. Nto kuyitē oreet nyēbo karneet nyēē /kēēchuchinēē kiriinkēēt,

kuyootäktōs :nyoo nkityō. Kuchuyta :icheek ankutas taay āk baannng'waa. Nto kumānāyitē wuy, kubot :malayikeet.

11 Kusēw :Bētērō ankumwaayee mooyēēnyii kule, “Kāānkēt man kule ākoo kā Yēyiin :nyēē kēēyooku malayikaani kule chokootyaakteenaa āwunnyēkaab Ērōōtē āk kiyēē kimāchē :Yu-utayeek kuyeyeenaa.”

12 Yooto, kuwo :Bētērō kōōtaab cheebyoosyeet ake nyēē / kikēēkuurēē Maaryaa, kaametiitaab Yoowaana nyēē / kikēēkuurēē ām kaayneet ake kule Māārko. Kikiikōōruruukyi keey :biiko chēē chaang' kōyooto chēē kimii kusooyē.

13 Kukuurso :Bētērō ām oreetaab tuuyta. Kiwokukas :chēēbto ake nyēē ki motwooriin nyēē /kikēēkuurēē Roota kule ki ng'oo :nyoo kikuursē.

14 Yu kēēnkēt kule bo :kuutiit Bētērō, kung'erech nyēē -/mākyoomu. Kumānāyootyinē oreet, kuweech keey kula-bat ānkuwokumwoochi chuut kule, “Kookas, ntēē kāākuchō :Bētērō!”

15 Kēēlēēnchi, “Karaam :mēting'uuung' man ēē?” Kulē :chēēboo, “Biikyoo, ankookas ng'aleekyuu!” Kiyey kuu nyooto kut /kēēmwooy kule, “Ākoy ku malayikeetaab Bētērō :nyooto.”

16 Yooto tukul, kimii :Bētērō kutāsē taay kukuursē ām yooto bo oreet. Yu /kakeeyaāt oreet, /kēēlē, “Māku Bētērō :nyi!” Kinam kuut biiko miisin.

17 Yooto, kumwechee :Bētērō biiko āwut kule kusiisyo ānkurāchi wōlēē kiityaakta inee :Yēyiin. Kimwooy mbo subak kule, “Bōōmwoochi Yāākōbō ākoo mbo ng'eetaabiya alak ng'ālyoontooni.” Yu kāmwooy kuu nyooto, kuwo yēēt ake.

18 Yu kayyeech :kōōrēēt, kwoorookēniis :riibiik yu kakas kule māmii :Bētērō kuuyu kimēēnkētē kiyēē koyeyakay.

19 Yu kamach *:Ērōōtē Bētērō āmēēbērē kimii wōloo / kikēēkērtooy, kukuur riibiichoo / bokiikum. Nto kuuyu kimēēmuuchē :riibiichoo kurār wōlēē kibeeta :ng'aleek, /keebakach. Nto mii yoo, kung'eetee :Ērōōtē Yuuteeya ānkuwo ākoy Kayisareeya ānkōōbuur wōlooto.

Meetaab Ērōōtē

20 Kikiikuchuunchuun *:Ērōōtē āk biikaab Tiirō āk chēbo Sitōōn. Kuuyu kiikoosēē keey :kōōrōōsyēchooto kōōrēetaab Ērōōtē kubo āmiik, /keekwey alamaalyeet nyēē kiruutoochi Ērōōtē. Kisimbokung'āloolchi chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Blaasto nyēē kiyyoonkyinē kaytaab bāytooyiintoonoo. Kibokusoomē :bichoo bāytooyiintēēt Ērōōtē kule kuchō :kaalyeet.

21 Nto yu kayit :bēsyeēt nyēē /kikiikeekwey kubooyiit tuyēēt, koolaach :Ērōōtē sirookyii chēbo bāytooyiisyēēt. Kibuurēē ng'echereenyii bo bāytooyiisyēēt ānkung'āloolchi biiko chēē kikiiruruukyi keey yooto.

22 Yooto kulē :biiko, “Ntēē ng'āloolē kut wuu nyēē kāākuyēk Yēyiin oō, lēyyē!”

23 Kuuyu king'ērēkyi :Ērōōtē kiyēē kimwooy :biiko amēēbērē kiiywey Yēyiin, kuchō *:malayikeetaab Yēyiin areet akeenke ānkukwēr Ērōōtē kumilta! Kyaam :kuutyek kut chokume lētuunoo.

Kiiyey :Barnaaba āk Sāwulō Antyoorkya

24 Yooto tukul kuyesta :ng'ālyoontēētaab Yēyiin kuyityi biiko chēē chaang'.

25 Yu kaakoowaany :Barnaaba āk Sāwulō yiisyonoo kibēechinē Yēerusālēēm, kooyey Antyoorkya. Kibeeta Yoowaana nyoo /kikēēkuurē am kaayneet ake kule Māārko.

13

/Kikiiyookto Barnaaba āk Sāwulō

1 Kimii am kaniseetaab Antyoorkya :biiko chēē *wōōrkooyik āk kāānēētik. Bichooto ku: Barnaaba, Simiyōōn nyēē /kikēēkuurē am kaayneet ake kule Kibtuuy, Lukiiyō nyēbo kōōrēētaab Kurēēn, Māānāyēēn nyoo kinērē ākoo *Ērōōtē Antibaas, nto ake ku Sāwulō.

2 Nto mii bēsyeēt ake, kumii :bichooto tukul kusiltooy Yēyiin ānkukirē kwoomiis, kumwooy :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kubununēē wōōrkooyoontēēt ake kule, “Ōtāboonwoo Barnaaba āk Sāwulō kubo yiisyeēt nyēē !kāākwēchi icheck.”

3 Kunyoo, kumii :bichoo kukirē kwoomiis ānkusooyē, kutinyēē Barnaaba āk Sāwulō āwunnyēk ānkōōyookto.

Kumii :Barnaaba āk Sāwulō Kubrō

4 Yu kāākōōyookto :Tāmirmiryēētaab Yēyiin mbo Barnaaba, kuba ākoy Selewukyaa. Kibeete mwēēnkēēt am wōlooto ākoy kuyit Kubrō.

5 Yu kayit *kiriinkēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Salaami am Kubrō, kwaamtaat ng'ālyoontēētaab Yēyiin am kooriikaab saayēt bo Yuutayēek. Kiboontotē keey Yoowaana nyoo kiyēētyēēchinootē icheck.

6 Kibeesyetaatee :icheck komosaata bo Kubrō tukul ākoy yēēt ake yēē /kikēēkuurēē Bāāfō. Kinyoorta wōlooto

chēēbsookēyoontēēt ake nyēē ki Yuutāyiin nyēē /kikēēkuurēē Araab Yēesu. Kiyibē keey :chiichoo kule *wōōrkooyoo.

⁷ Kiyēētyēēchinē :chiichi bāytooyiintēētaab yēēmoonooto nyēē /kikēēkuurēē Sērkiyō Bāwulō. Ki ng'oom :bāytooyiintonoo miisin. Kimwaayta /bokēēkuurchi Barnaaba āk Sāwulō kuuyu kimāchē kule kuyēbchi yīit ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

⁸ Kaayneetaab chēēbsookēyoontoonoo nyēbo Kirikiik ku Elimaas. Kikwiil :Elimaas Barnaaba āk Sāwulō ankusy-eem kumaas kāāsōōtēywēēkaab bāytooyiintonoo simēēyēnchi ng'aleekwaa.

⁹ /Kikiinyiityi Sāwulō (nyoo /kibokēēkuur lētuunoo kule Bāwulō) Tāmirmiryēētaab Yēyiin, ānkōōrōōtoot Elimaas.

¹⁰ Yooto, kumwoochi kule, “Ibooyē :inyiing' Kibrōkōsyoontēēt! Iyēku buunyoo ām wōlēē mii :kiy ake tukul nyēbo manta! Ibērbēēriisyē 'ankiicham imoosē biiko. Ām nee yu 'kiicham i-ābuchē ng'ālyoontēētaab Yēyiin?

¹¹ Makooraachiing' :kāāmuukēywēēkaab Yēyiin ikor.” Ām areet akeenke, kuker chiichoo :chēēbkēēruut āk mēēnānēēt. Kutorobēnoot kule nto nyōōr chii nyēē kanam āwut sukōōrēētoot.

¹² Yooto, kōōyēnchi :bāytooyiintonoo Yēyiin, yu kawokukas kiyēē kiyeyakay ām wōlēē mii :chēēbsookēyoontēēt. Kiilat miisin ām kāāmuukēywēēk kurubta keey āk Mokoryoontēēt.

Kumii :icheek Antyookya ām yēēmēētaab Bisiitya

¹³ Nto mii yoo, kuwēētēē :Bāwulō mwēēnkēēt kung'eetee Bāāfō kuboontotē keey chōōrōōnuutēkyii ankuba ākoy Beerka ām yēēmēētaab Bamfulyaa. Kibakaaktee icheek :Yoowaana yooto ankooyeey Yēerusālēm.

¹⁴ Yu kāng'eētyēē :icheek Beerka, kuba ākoy Antyookya ām yēēmēētaab Bisiitya. Nto mii yēē ki bēsyēētaab *Sabaato, kōōwut :icheek *kōōtaab saayeet nyēbo Yuutayeek ānkōōbuur ng'wēny.

¹⁵ Yooto, /keesuman ng'aleek kukwaanee :kitaabuunekaab Muusa āk chēbo *wōōrkooyikaab Yēyiin. Nto mii yoo, kumwoochi :biiko chēē kiyyoonkyinē kōyooto bo saayeet chiito ake wokuteebee Bāwulō āk Barnaaba, yoo mii :ng'ālyoo nyēē māchē :icheek kōōkiimēē biiko.

¹⁶ Yooto, kung'eet :Bāwulō ānkōōtōrōōr āwut. Nto yityo, kumwoochi kule, “Biikyoo bo *Isrāyēēl āk akweek Kirikiik choo ōyēnchinē Yēyiin, oyeb yīit.

¹⁷ Kikwey :Yēyiintēētaab Isrāyēēl mbo kuuko ankuyey kuyēk sērē yoo kitākumii Miisir ankoong'eetee wōlooto ām kāāmuukēywēēkyii.

18 Kimuytoochi ng'aleekaab bichoo kumii suurkwëenëēt
ām kēnyiisyëk chëē kimāchë kuyitë artam.

19 Kiikarbuus :Yëyiin bōrōryōōsyëk tisab chëē kiminyë
Kanaan ānkurōōbchi biikyii kōōroonoto.

20 Kiyib :ng'aleechaa tukul kēnyiisyëk chëē yitë bokolwookik
ang'wan āk konom. Yu kāwokukeeyta :yoo, kukōōn :Yëyiin
kubāytooyiis :kiirwookik. Kibāytooyiis :ake kōōkëērë :ake ākoy
bësyëēt nyëē kichokubāytooyiisyë *wōōrkooyoontëēt Sāmweël.

21 Kimākyi keey :biiko bāytooyiintëēt nyëē nyeeng'waa.
Yooto, /kiikoochi bichooto Sāwulō araab Kiis nyoo kichōōnëē
kōōtaab Beenchamiin. Kibāytooyiis :Sāwulō kēnyiisyëk artam.

22 Yu /kābokiinēm Sāwulō ām bāytooyiisyëēt, kookeerëe :Yëyiin
*Tāwuti. King'alaalee :Yëyiin Tāwuti nyëē karaam kumwooyë
kule, 'Kaakwey Tāwuti araab Yëēsë, kuuyu chii nyëē chāmë
:mooyëenyuu. Makuyey kiy ake tukul kuu wōlëē āmāktooy.'

23 Kiyey :Yëyiin kurutunëē *Kāārārookiintëēt kōōtaab Tāwuti
sukooraraach Isrāyëēl kuu yoo kikiikukuurtoowëech. Nyooto
ku Yëesu.

24 Kisimkwomchi :Yoowaana biikaab Isrāyëēl kutëē yëē
tëē, kumānāachō :Yëesu, kule kuweek :tukul ām miyootyëēt /
ankeebatan.

25 Nto kumiitë :Yoowaana kōōwoong'tooy yiisyëenyii, kum-
woochi biiko kule, 'Osōōtë :akweek kule anii ku ng'oo?
Mā :anii Kāārārookiintoonoo, nteenee, miü kuchōōnii :nyëē
-māāyëmë mbo ārëkyi kwëyōōnik.'

26 Mbo ng'eetaabiya, kēyibwook :acheek lōkōōywëchu bo
kaararaacheet akweek keseniisyekaab Abraam āk choo mā
Yuutayëek choo öywëyë Yëyiin.

27 Manaachamta :biikaab Yëerusälëēm āk bāytooyikwaa kule
*Kāārārookiintëēt :Yëesu, yooto kōōtilchi meet. Nteenee ki-
ityiich :yuutëyu ng'aleekaab *wōōrkooyikaab Yëyiin choo /
kikëesumānë *Sabaato ake tukul.

28 Ānkoo kimāmii :lëelis nyëē kiimuuchë kuyey /kiitiilchi
Yëesu meet, kiikiimchi :bichoo *Bilaato kule kubakach Yëesu.

29 Yu keewaany :icheek kuyeyee Yëesu kiy ake tukul
kuu wōloo kimwooytooy :siruutëk, /bokiirëekunëē këetoo /
kikëewuuytoochinë /ānkubokiitōōr kochong'.

30 Nteenee koong'eetee :Yëyiin Yëesu meet.

31 Kikas :biiko ām bësyōōsyëk chëē chaang' :choo
kibëesyëtootë tukul kung'eetee Kälilaaya ākoy Yëerusälëēm.

13:18 Chuy. 16:35; Kāāyit. 14:26-35; Kiruu. 1:24-40; Tyëēn. 95:10; Ibu. 3:3-19
13:19 Kiruu. 7:1; Choos. 14:1; Tyëēn. 78:55 13:20 Kiir. 2:16; 1Sām. 3:20 13:21
1Sām. 8:5, 19; 10:21-24; 11:15 13:22 1Sām. 16:1, 12; 13:14 13:23 Isa. 11:1;
Cherem. 23:5; Mat. 1:1; Luuka 2:11 13:24 Luuka 3:3 13:25 Luuka 3:15-16,
19-20 13:27 Yëyuut. 3:17-18 13:28 Luuka 23:4, 14-15, 21-23, 47 13:29 Luuka
23:50-56; 24:44 13:30 Yëyuut. 4:2

Bichooto :chēē mii kumwoochinē biiko kurubta keey āk inee.

32-33 Kiyēē kēēmiitē kyoomwook ku lōkōōywēk chēē kāroomēch kule kaakootyiich :Yēyiin ām wōlēē kēēmiitē :acheek keseniisyek, kiyēē kikiikukuurtoochi mbo kuuko kule mākōōyook wōōrkooyoontēēt nyēē wuu Muusa. Nto nyooto ku Yēesu. / Kēēng'āloolēē mbo yuutēyu ām kitaabuutaab Tyēēnwookik kurkeetaab āyēēng' yoo mwooyē kule,

'Inyiing' lakwanyuu.

Kāāyēku :anii kōōn ra.'†

34 Nto kurubta keey āk ng'eeteetaab meet bo Yēesu nyēē mākooy kunun :bōōrnyii, mwooyē :Yēyiin kule,

'+Maayey kuyityiin :ng'aleechaa /kiikoosēē keey choo kyāākuurtoochinē *Tāwuti.'†

35 Mwooyē mbo :siruuṭék ām yēēt ake subak kule,

'-Mēē-āsyinē chiing'uung' nyoo churtaat kunun.'†

36 Kunyoo, yu keewaany :Tāwuti kuyey kiyēē kimākyinē :Yēyiin ām bēsyōōsyēkyii, kume. Yooto /kēēmuchi wōloo /kikēēmuchi mbo kuukaanyii. Kinunchi :bōōrnyii wōlooto.

37 Nteenee manaanun :bōōrtaab nyoo kiing'eetee :Yēyiin meet.

38-39 Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, āmāchē āboorwook kule /kēēnyōōwook kaat ām choolwookātēēng'woong' kubununēē Yēesu. Yoo kēēyēnchi :chii ake tukul Yēesu, kuchurtooy ām taayeetaab Yēyiin, ng'ālyoo nyēē mēēmuuchāktōōs /keeyey kubununēē kiruuṭēkaab Muusa.

40 Oriib keey ām kiyēē kiikung'oor *:wōōrkooyikaab Yēyiin sukung'eet māyēyākiiis :ng'aleechaa ām wōlēē ōmiitē. /Kikēēmwooy kule,

41 'Okaste baa, :akweek choo ōmōōntooyiisyē.

Kookas ng'aleechu ankoolat, ānku +mōōbootyē, kuuyu -mōōchāmtooy kiyēē āyēyē kutōōmiitē kōōrēēt ānkoo /kākēērārwook.'†"

42 Yu kimii :Bāwulō ākoo Barnaaba kung'eētyēē *kōōtaab saayeet, /kēēmwoochi kule, "Tookwaa *Sabaato nyi chōōnii, bōō-ām wēēch ng'aleechu."

43 Kiiyēnchi :Yuutayeek chēē chaang' āk Kirikiik Yēesu ankurub mbo Bāwulō. Kiirwookyinoot :Bāwulō āk Barnaaba bichoo kōōkiimchinē kōōkēnēē keey chamateetaab Yēyiin.

44 Nto yitu :Sabaato nyoo kiikēērē, kōōroruuch keey :biikaab *kiriinkēēt tukul bokuyēbchi yiit ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

13:31 Yëyuuṭ. 1:8 † 13:32-33 Tyēēnwookik 2:7 13:32-33 Kiruu. 18:15-18; Yëyuuṭ. 3:22-26; 7:37 † 13:34 Isa. 53:3 † 13:35 Tyēēn. 16:10 13:36 Yëyuuṭ. 2:29 13:38-39 Luuka 24:47; Yëyuuṭ. 2:38; 10:43; Room. 3:28; 5:1; 7:5-6; 10:1-13 † 13:41 Aabak. 1:5 13:43 Yëyuuṭ. 11:23; 14:22; Room. 3:24; Kala. 1:6; 5:1 13:44 Yëyuuṭ. 17:2

45 Yu kakas :kāāntōōyikaab Yuutayeek kuu nyooto, kōōtuuyiityi moo. Kikwiil kiyēē kimii :Bāwulō kumwooyē.

46 Yooto, kumwoochi :Bāwulō ākoo Barnaaba bichooto ām nyikanateet kule, “Ki nyēēng'woong' akweek ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Nteenee kuuyu kootay :akweek ra ānkōōyibē keey kule mānyoolchook *:soboontaab kibchuulyo, kēēwēēkyi kāāsōōtēywēēkyoo wōlēē mii :bichu mā Yuutayeek.

47 Kimwooy :Yēyiin kule,
'Kaayeyiing' iyibchi biiko choo mā Yuutayeek lēbkēēyyēēt
sukung'eet /kiimuuch /kiiraraach biiko ām komoswookik
tukul chēbo kōōrēēt.[†]”

48 Nto bēre kukas :biiko choo kimā Yuutayeek ng'aleechaa kibo Bāwulō, kung'ērēkiis miisin. Kikoonyit ng'ālyoontēētaab Yēyiin ankookaasee keey Yēesu :tukul choo /kikiikeetool kunyōōr soboontaab kibchuulyo.

49 Kiyestee :ng'ālyoontēētaab Yēyiin yēēmoonooto kumukuul.

50 Nteenee kiiwuruur :Yuutayeek chēēbyōōsōōkaab Kirikiik chēē kitookunootiin chēē kikiikurub ng'aleekaab Yuutayeek āk booyik chēē kitookunootiin ām kiriinkoonoo. Kiyey :bichoo wōōrōōryēēt kut /keekwetee Bāwulō ākoo Barnaaba yēēmoonooto.

51 Kiitaarta :icheek tēērtit ām kērēēnkōōkwaa sukōōsōōtēē keey :bichoo ānkutākyi keey *kiriinkēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Ikonnyaa.

52 Nteenee king'ērēkiis :choo kiiyēnchi Kiriistō /ānkiinyiityi Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

14

Kumii :Bāwulō ākoo Barnaaba Ikonnyaa

1 Yu kimii :Bāwulō āk Barnaaba Ikonnyaa, kuba *kōōtaab saayeet nyēbo Yuutayeek kuu kwaak. Kyaamta ng'ālyoontēētaab Yēyiin nyēē kōōrōōm miisin kut kōōyēnchi :Yuutayeek āk Kirikiik chēē chaang' Yēesu.

2 Nteenee kōōwuruur :Yuutayeek choo kitay kuchamta Yēesu Kirikiik kukwiil mbo ng'eetaabiya.

3 Kiiwoonkyi :Bāwulō āk Barnaaba bēsyōōs chēē chaang' wōlooto kung'ālōolē nyēē kimānyōkōōrēch mbo kisich, kurubta keey chamateetaab Yēesu. Kiiboor :Mokoryoontēēt kule kibo man :lōkōōywēchoo yoo kiikochinē icheek kāāmuukēywēēk kuyeyee ng'al chēbo kwōng'uuut.

4 Kichuunchuunootiin :biikaab kiriinkoonoo. Kichoomtōōs :alake āk kāāntōōyikaab Yuutayeek kuchoomtōōs :alake ākoo lēbkēēyik.

⁵ Nteenee kinoomnyo :Yuutayeek āk Kirikiik kuboonto keey kāāntōōyikwaa ānkuchōb koonyaliil lēbkēyik ankuwiiree rwoontōōk kubakach.

⁶ Kisimkōōnkēt mbo :Bāwulō ng'aleechaa. Kumwēy kutākyi keey yēēmēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Lukawoonnya wōlēē kimii :kiriinkēēt nyēē /kikēēkuurēē Luustra āk Tēērbē āk mbo soong'wēk alak chēē kilēēkitēē yooto.

⁷ Kitas taay :icheek kwaamtaat lōkōōywēk chēē kāroomēch ām wōlooto.

Kumiitē :Bāwulō āk Barnaaba Luustra āk Tēērbē

⁸ Kimiitē :chiito ake kiriinkoonoo bo Luustra nyēē kikiikuchunkuut :kērēēnkōōk kung'eetee leekwaanti āmānāwēēsyēt bēsyēēt ake. Kimii :chiichoo kukēēbuur ng'wēny

⁹ kuyēbchinē yit wōlēē kimii kung'ālooltooy :Bāwulō. Yooto, kōōrōōtoot :Bāwulō chiichooto ānkōōnkēt kule kiikoosēē keey :chiichoo Yēyiin nyēē yēmāktōōs /kiisoob.

¹⁰ Kukuurchi :Bāwulō chiichoo kule, “Ing'eet ānkiiyyoony.” Kung'eet :chiichoo areet akeenke ānkuwēēsyētoot.

¹¹ Yu kakas :biiko ng'aleechaa, kumwooy ām kuutiing'waa kule, “Nto yu kāākūrārākyēēch ra āynātōōs chēē wuu biich.”

¹² Kikuurēē :bichooto Barnaaba *Sēēwus, kukuurēē Bāwulō *Ēērmē, kuuyu ki inee nyēē ki ng'ālooliintēēt nyēē wōō.

¹³ Kimii :kōōto ake nyēē /kikēēsooyēē Sēēwus nyēē kilēēkitēē yēē kibo oreet nyēē iwutē kiriing'. Yooto kukwēryoon :kibkōōs nyēē kiyyoonkyinē kōyooto wuunōōk āk toobtōōk ākoy oreetaab kiriinkoonoo. Kimāchē :inee āk biiko chuut kule kuyēchi mbo Bāwulō kōōsēēk.

¹⁴ Nteenee yu kakas :Barnaaba āk Bāwulō ng'aleechaa, kukereer sirookwaa kōōboor kule katay ng'aleechaa. Kulabat wōlēē kikiiruruukyi keey :biiko ānkubōlchi kule,

¹⁵ “Murēchu! Ām nee yu sooyey ng'al chēē tēē chu? Ntēē keekerkeeye acheek āk akweek. Kēēmiitē kēēyibwook lōkōōywēk chēē kāroomēch. Oweeksee mosoonkoyeenichu māsāru kiy ānkōōyēnchi Yēyiintēētaab manta, nyoo kiyēyē barak āk ng'wēny, araarayta āk tukuuk tukul choo mi wōlto.

¹⁶ Ām bēsyōōsyēk choo kibo taay kyoosyi :Yēyiin kōōrootunwēēk kurub ātēbuutēkwaa.

¹⁷ Nteenee tukuuk chēē kāroomēch choo kikōōnook :Yēyiin kōōbooru :yooto wōlēē wuu :inee. Kikōōnook roobta ānkuyēyē kubiityo :āmiik ām bēsyōōsyēk chēē kiikuchōbchi. Kōōnook āmiik chēē chaang' ānkuyēyook ong'erech.”

18 Kimā kuskus kukerekta :mbo Bāwulō bichoo kumayey kōrōsēēchoo ānkoo sinee kiimuukta.

19 Nto mii yoo, kukwaanee :Yuutayeeek alake Antyookya ākoo Ikonnayaa ānkubokutēwēch biiko kutayee keey mbo Bāwulō ānkōōyēnchi ng'aleekwaa icheek. Kuwiiree :bichooto Bāwulō rwoontōōk ānkōōng'irtiitoot kuwo kiriinkoonooto saang' kubērē tōōs kaakume.

20 Nteenee kukwa :biikaab Kiriistō ānkōōruruukyi keey Bāwulō. Kung'eet :Bāwulō ankooyeey ākoy kiriinkoonoo. Nto yu kāyyēēkunēē, kung'eetee Luustra ākoo Barnaaba ānkutākyyi keey Tēērbē.

Kiyyeey :Bāwulō āk Barnaaba Antyookya nyēbo Siiryā

21 Yu kabokuyit :icheek Tēērbē, kwaamta lōkōōywēk chēē kāroomēch ām wōlooto ānkōōyēnchi :biiko chēē chaang'. Nto mii lētuunoo, kooyeey kaa. Kibuntēē Luustra, Ikonnayaa ākoo Antyookya nyēbo Bisiitya.

22 Kiititirootē biikaab Kiriistō kutēē yooto tukul kutas taay kukiilchi ng'ālyoontēētaab manta. Kimwoochinootē biiko kule, “Ākoy kēēbuntēē nyālilutēk chēē chaang' ām baani bo Kaab Yēyiin.”

23 Kiyēētyēēchi :Bāwulō ākoo Barnaaba kanisoosyek ām wōlto ake tukul kukwey booyik. Kikir :icheek kwoomiis ānkusoochi booyichoo. Nto mii yoo, kōōyokoochi bichooto Mokoryoontēēt nyoo kikiikookaasee keey.

24 Yu kāwokumur :Bāwulō ākoo Barnaaba yēēmēētaab Bisiitya, kuyit nyēbo Bamfulyaa

25 ankwaamta ng'ālyoontēētaab Yēyiin ām kiriinkēētaab Beerka. Nto yityo, kurēkto ākoy kiriinkēēt nyēbo Atalyaa.

26 Nto mii yoo, kubeetee mwēēnkēēt kung'eetee Atalyaa kooyeey Antyookya wōloo /kikiikiiyiilchi icheek ām chama-teetaab Yēyiin kubo yiisyēēt nyooto kikiikoowaany.

27 Yu kabokuyit Antyookya, kukuur biikaab Kiriistō. Kirāchi bichooto kiy ake tukul nyēē kikiikuyey :Yēyiin kubuntēē icheek āk wōlēē /kikeeyaatita kēēlto kookaasee keey :biiko choo mā Yuutayeeek Yēyiin.

28 Kiibuurto keey :Bāwulō āk Barnaaba bichoo bo Kiriistō ām bēsyoōsyēk chēē chaang'.

15

Tuuyēēt nyēē kimii Yēērusālēm

1 Nto yēē kitākumiitē :Bāwulō ākoo Barnaaba Antyookya, kukwaanee :biiko alake Yuuteeya ankuba wōlooto. Kibokooneet :bichoo mbo ng'eetaabiya. Kimwooyē kule,

“-/ Mākiirāroochook, yoo / kamakiimuraatanaak kuu wōloo mwooytooy :siruutēkaab *Muusa.”

² Kiyey :ng'ālyoontoonoo Bāwulō ākoo Barnaaba kukwiil keey āk bichooto kut kuchuunchuun. Nto mii yoo, / kēēmwooy kule kuwo :Bāwulō ākoo Barnaaba kuboonto keey āk mbo ng'eetaabiya alak Yēērusālēēm. /Kikēēmākyinē bokun-yōōryo ākoo *lēbkēēyik chuut āk booyik kurubta keey āk ng'ālyoontooni.

³ Yooto, kōō-āmiisoot icheek :kaniseet. Nto yu kimii kumurē Fōyinikē āk Samaaryaa kumwoochi :icheek mbo ng'eetaabiya ām wōlooto kule kiikōōyēnchi :biiko choo mā Yuutayeek Yēēsu. Kiing'ereech :lōkōōywēchoo mbo ng'eetaabiya miisin.

⁴ Yu kabokuyit mbo :Bāwulō Yēērusālēēm, kutorooch icheek :lēbkēēyik, booyik āk biikaab Kiriistō chuut alak. Kiiboorchi bichooto kiyēē kiikuyey :Yēyiin kubuntēē icheek.

⁵ Nteenee king'eētyo *:Farisaayeek alake chēē kikiikuchamta Yēēsu ānkumwooy kule, “Māchāktōōs */ kiimuraatan biiko choo mā Yuutayeek ānkumākyinē mbo kooywey kiruutēkaab *Muusa.”

⁶ Yooto, kukuur keey *:lēbkēēyik ākoo booyik bokoolyeb ng'ālyoontoonoo.

⁷ Yu kabokung'alaalee ām kōōyinto, kung'eet :Bētērō ānkumwooy kule, “Mbo ng'eetaabiya, ābērē ōnkēt kule kisimkutoola :Yēyiin kēny ām wōlēē ōmiitē :akweek, ā-āmchi biiko choo mā Yuutayeek lōkōōywēk chēē kāroomēch kukas ānkōōyēnchi.

⁸ Kiiboorunēē :Yēyiin nyoo inkētē wōlēē wuu :kāāsōōtēywēēkaab biiko kule kichāmē biiko choo mā Yuutayeek yoo kiikoochinē icheek Tāmirmiryēēt kuu yoo kikōōnēēch acheek.

⁹ Kuuyu kiikoosēē keey :bichoo Yēyiin, / kiitiliil. Kunyi, -mākēēyēku teer ām wōlēē mii :bichoo.

¹⁰ Kunyoo ii, ām nee yu ōmāchē okwiil Yēyiin ōkoochinē mbo ng'eetaabiya kukalab muchōōkiit nyēē -mākiimuuchē :acheek keekalab, āmēēbērē kiimuuch :mbo kuuko?

¹¹ Mēērook oyey kuu nyooto. / Kikiiraraacheech acheek, yu kāwokunyōōwēēch :Mokoryoontēēt Yēēsu kaat, ānkuwuu nyooto ām wōlēē miitē :nkicheek.”

¹² Kisiisyo :biiko tukul kule much! Kiyēbchi yiit nkinee Barnaaba ākoo Bāwulō kumii kōōbooru tukuuk chēē /kiilātē chēē kikiikuyey :Yēyiin ām wōlēē mii :Kirikiik kubuntēē icheek.

¹³ Yu keewaany, kumwooy :Yāākōbō kule, “Mbo ng'eetaabiya, oyeb yiit baa.

14 Kāākūrāwēēch :Simōōni wōlēē kichāmtooy :Yēyiin choo mā Yuutayeek ām taay, kuyēk cheechii.

15 Mii :ng'aleekaab *wōōrkooyik chēē ityiichē yuutēyu ām yoo /kikeesir kule,

16 'Yoo kāākubēk :ng'aleechu, +māāyēēwu ānkuchāāyooong'tē subak kōōtaab *Tāwuti nyoo kikiiku-luul.

+Maateech subak wōloo kikiikuburyet kut ākētyi kōōbuur kuu yoo kiwuu,

17 sukung'eet kucheeng'aat :biiko choo kiikung'ēt Mokory-oontēēt āk choo mā Yuutayeek choo kyaakwey kule kuyēk cheechuu.

Yēyiin :nyēē kiiboor ng'aleechu ānku inee :nyēē makuyey.'†

18 Tookunoot kuu nyooto kung'eetee kēny kule mākulumchi :choo mā Yuutayeek biikaab Yēyiin.

19 Kunyoo, kaatiil :anii kule -mookany keeyey kunyikisyi choo mā Yuutayeek yoo mii kuyisu keey kukwoonii wōlēē mii :Yēyiin.

20 Yoo kātāwuu nyoo, okany kēēsirchi barweet kēēmwoochinē kule kutayee keey kwoomē āmit choo / kākēēsooytoochi āynātōōs ankusaan martaayeet. Kutayee keey mbo subak kwoomē bany chēbo tyoong'in chēē / kakeekul ankutayee keey kwoomē kiisēēnik.*

21 Nteenee yoo mächē :chii kuyēk Yuutāyiin, kōōnkētē kiyēē /kēēmākyinē kule kuyey, kuuyu /kiikeesumanaan kiruutēkaab *Muusa ām kiriing' ake tukul ām bēsyoōsyēk choo kibo taay /ānkutākēēsumānē mbo lōkōōywēchoo ām kooriikaab saayeet ām bēsyeēt ake tukul nyēbo *Sabaato.”

Kisirchi :booyik barwa biikaab Kiriistō choo kimā Yuutayeek

22 Nto mii yoo, kootiil *:lēbkēēyik āk booyik kuboonto keey āk biikaab Kiriistō chuut alak kukwey biiko alak ām biikwaa /sikiiyookto kubeeta keey Bāwulō āk Barnaaba Antyookya. /Kikeekwey Yuuta nyoo /kikēēkuurē ām kaayneet ake kule Barsaaba ākoo Siila. Kitookunootiin :bichoo ām wōlēē mii mbo ng'eetaabiya.

23 Kibeeta :bichuutēchu barweet nyēē mwooyē kule:

Kiisubooyook :acheek lēbkēēyik ākoo booyik.

† 15:17 Āmōōs 9:11-12 15:19 Kala. 5:3 * 15:20 /Kikēēmākyinē biiko choo mā Yuutayeek ānkuming'tooy keey Yuutayeek kule kukir tukuuk ang'wan choo /kēēng'aloolēē ām Laawiik 17:8-14 ākoo 18:6-18. 15:20 Laawi. 18:6-18; 17:10-15; Yēyuut. 15:29; 21:25; 1Kōōr. 8:1-13; 10:23-33 15:21 Yēyuut. 13:15; 2Kōōr. 3:14-18 15:22 Yēyuut. 15:40; 16:19; 17:4, 10, 14-15; 18:5; 1Tēēs. 1:1

Kēēmāchē kuyityi :lōkōōywēchu biiko choo mā Yuutayeeek choo mii Antyoorkya, Siirya ākoo Kiliikya choo kiikuchamta Yēesu.

²⁴ Kookeekas kule kookukwa wōloo ōmiitē :biiko alake chēē mānāākēēchāmchi :acheek ankubokooyiimaak mētēwoy ām ng'al chēē kyoomwook :acheek.

²⁵ Kunyoo, kookiisoot :acheek tukul kule keekwey biiko ānkiiyooku kukwa wōloo ōmiitē. Makukwaanta keey Barnaaba ākoo Bāwulō, choo chamanikyoo,

²⁶ choo kookuchamta soboonwēkwaa kubo kaayneetaab Mokoryoontēnyoo, Yēesu Kiriistō.

²⁷ Kunyi, kākiiyooku Yuuta ākoo Siila kutāsyi nyikiisinto :ng'aleechu sirootiin.

²⁸ Kookootiil :Tāmirmiryēetaab Yēyiin ankiitiil :nkacheek kule -/makiing'ireenaak kiruut chēē chaang'. Nteenee

²⁹ osaanee keey āmit choo /kākēēsooytoochi āynātōōs ankootayee keey bany bo tyoong'in chēē /kēēkulē, kiisēēn āk martaayeet. Karaam yoo kooyey kuu nyooto. Chameetaab keey.

³⁰ Kunam :bichoo baanta kurēkto ākoy Antyoorkya. Kikuur kaniseet tukul ānkōōkoochi barwaanaa.

³¹ Yu /kakeesuman lōkōōywēchoo, /kēēng'erēkyi kuuyu kiiki-imē biich.

³² Kiititiirēē :Yuuta ākoo Siila choo ki *wōōrkooyikaab Yēyiin biiko ng'al chēē chaang'.

³³ Yu kāākubēēni :bichoo /kikiiyooktooy wōlooto bēsyōōsyēk chēē ng'ēri, kung'ēētyo kumāchē kooyeey wōloo /kikiiyookunēē. Kii-āmiis :mbo ng'eetaabiya kule kubeeta tāloosyēt.†

³⁵ Kunyoo, kiibuur :Bāwulō ākoo Barnaaba Antyoorkya, kōōnēētē ānkwoomtooy ng'ālyoontēetaab Yēyiin kuboonto keey āk biiko alak chēē chaang'.

Kikwey :Bāwulō Siila, kuwēeto :Barnaaba Māārko

³⁶ Yu kaakukeeyta :bēsyōōs, kumwoochi :Bāwulō Barnaaba kule, “Murooni, ikany baa, kēēruutoochinootē mbo ng'eetaabiya ām kiriinkōōsyēk tukul choo kiikyaamtaatee ng'ālyoontēetaab Yēyiin. Māchāktōōs kiinkēt wōlēē wuu :soboonwēkwaa.”

³⁷ Kimāchē :Barnaaba kule /keebeeta Yoowaana nyoo /kikēēkuurē ām kaayneet ake kule Māārko.

³⁸ Nteenee kiisoot :Bāwulō kule kimayemaat kubeeta Yoowaana, kuuyu kibetyenyee Bamfulyaa koochuchuuyee keey yiisyoono.

39 Kichuunchuun :Bāwulō āk Barnaaba nyēē kōrōōm kut kubchey keey. Kiwēēto :Barnaaba Māārko ām mwēēnkēēt kutākyi keey Kubrō.

40 Nteenee kikwey :Bāwulō Siila kule kuwēēto keey. Kisaay :mbo ng'eetaabiya kōōbēruur icheek :Yēyiin, nto mii yoo, kuba.

41 Kiwēēsyētootēē :Bāwulō yēēmēētaab Siirya ākoo nyēbo Kili-ikya kōōkiimootē kanisoosyek.

16

Kiiyum :Bāwulō Tēmētēēwō

1 Nto mii yoo, kuyit :Bāwulō ākoo Siila Tēērbē anku-keeyta ākoy Luustra wōlēē kiminyē :chiitaab Kiriistō nyēē / kikēēkuurēē Tēmētēēwō. Ki lakwataab cheebyoosya nyēē ki Chebyuutayaa nyēē kikiikōōyēnchi Yēēsu. Nto kwaan ku Kirikiin.

2 King'ālōolēē :mbo ng'eetaabiya Tēmētēēwō ām Luustra ākoo Ikonnyaa nyēē karaam.

3 Yooto, kumach :Bāwulō kule kuwēēto keey Tēmētēēwō. Kunyoo, / kikiimuraatan kubo Yuutayeek chēē kiminyē wōlooto, kuuyu kiinkētē :biiko tukul kule ki Kirikiin :kwaan.

4 Kibuntootēē kiriinkōōsyēk kwoomtootē ng'aleek kutēē yooto tukul. Kikiikootiil *lēbkēēyik āk booyik ām Yēērusālēm kule kooywey :biiko ng'aleechaata.

5 Kunyoo, kikumimiitu :kanisoosyek ām kiriinkōōsyēchooto ankookaasee keey Yēēsu miisin. Kitāsyinē keey :laating'waa bēsyō ake tukul.

6 Kiwēēto keey :Bāwulō bichoo āyēēng' kuwēēsyētootēē yēēmēētaab Fruukya āk nyēbo Kalatayaa, kuuyu kimānāāchāmchi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kwaanmta ng'ālyoontēēt ām yēēmēētaab Eesya.

7 Yu kabokuyit kiyōōtēētaab Misiiya, kusyeem kule kuba yēēmēētaab Biituunnya, nteenee mānāāchāmchi :Tāmirmiryēētaab Yēēsu.

8 Yooto, kukeeytee Misiiya ānkutākyi keey *kiriinkēētaab Turoowa.

Kinyōōr :Bāwulō ng'oong'uutyēēt ām Turoowa

9 Yu kayit kwēēmooy, kuchōōnchi :ng'oong'uutyēēt Bāwulō. Kikas chiito ake nyēbo Maketoonnya kukēēyyo ānkumii kusoomē inee kule, “Bāwulō, ānkiichōō Maketoonnya chēēyēētyēēchēēch.”

10 Yu kēēnkēt :Bāwulō ng'oong'uutyoonoo, keeyeyte keey areet akeenke keebe Maketoonnya, kiiwoonkyinē kule

kāākukuurēech :Yēyiin bokyoomchi bichoo lōkōōywēk chēē kāroomēch.

Kiweek :cheebyoosyeet ake ām Filiibi nyēē /kikēēkuurēē Li-itya

¹¹ Yooto, kēēng'ēētyēē Turoowa ankeebetee mwēēnkēēt ākoy Samooturake. Nto mii bēsyēēt nyēē kirubē keeyit Neeya-booli.

¹² Nto yityo kēēng'ēētyēē yooto ankeebetee kērēēnkōōk ākoy Filiibi. Ki wōō *kiriinkooni ām yēēmēētaab Maketoon-nya ankikiikumam :kōōrēētaab Rooma ānkubāw. Kikēēbēēnii wōlōoto.

¹³ Nto mii yēē ki bēsyēētaab *Sabaato, keechuyte kiring' saang' ankeebe ākoy yēē kibo āynēēt wōlēē kikeeny-oorte yēē kisooyēē :Yuutayeek. Kiibuur ng'wēny ānkēētoowu kēēng'āloolchi chēēbyōōsōōk chēē kikiiruruukyi keey yooto.

¹⁴ Kimii :cheebyoosyeet ake yooto nyēē /kikēēkuurēē Li-itya nyēē kyooltootē sirooy chēē ki ārroonēch chēbo āliisyēēt nyēbo barak miisin. Kichōōnēē :cheebyoosyaanaa kiriinkēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Tyaatiira ānkikutunkyinē Yēyiin. Kiyey :Yēyiin cheebyoosyaanaa kōōyēnchi ng'aleekaab Bāwulō.

¹⁵ Yu /kabokeebatisan āk biikyii, kumwoowēch kule, “Yoo ōchāmē kule āyēnchinē :anii Mokoryoontēēt, okwaa bōōbēēnii kōōnyuu.” Yooto, keecham keebe.

Kiiburyoong'to :Bāwulō tāmirmiryēēt kung'eetee chēēbto ake

¹⁶ Nto mii bēsyēēt ake, yēē kikeēmiitē kēēbēētii yēē /kikēēsooyēē, kutuuyēēnēēch :chēēbto ake nyēē ki motwooriin ānkiboonto *tāmirmiryēēt nyēē miyaat nyēē kiyēyē chēēbooto kuyey sookēyēēk. Kiyibchinē :chēēbi biikyii choo kiyēchinē yiisyēēt beesaanik chēē chaang' chēē kinyōōrtooy sookēyēēchoo.

¹⁷ Kiinoomootēēch :chēēboo kukuurchinootē barak kule, “Yēchinē :bichu yiisyēēt Yēyiin nyoo mii kibkōōnkōy ānkumii bokōōboorwook wōlēē +/makiiraraaktaak.”

¹⁸ Kimwaayaat kuu nyooto ām bēsyōōsyēk chēē chaang' kut kooyiim Bāwulō :ng'aleekyii. Yooto, kuweech keey :Bāwulō ānkōōburyoong'to tāmirmiryoonoo kule, “Āmwoowuung' ām kaayneetaab Yēēsu *Kiriistō kule ichuwunee chēēbi.” Kuchuwunee :tāmirmiryoonoo chēēboo areet akeenke.

/Kikiiraraach riibiintēēt āk biikaab kanyii

¹⁹ Yu kakas :biiko choo kiyēchinē :chēēboo yiisyēēt kule kāākubot :kēēng'waa nyēē kōnyōōrunēē beesaanik, kunam Bāwulō āk Siila ānkukwēryoot ākoy kōōk wōlēē /kibokiikum.

20 /Kikēēmwoochi kōōkwēēt kule, “Yuutayeek :bichu! Mii kuyibu wōōrōōryēēt kiriinkēēnyoo.

21 Inēētē biikyoo kurub ātēbuutēk chēē mānyoolchēēch acheek biikaab Rooma.”

22 Yu kākēēmwooy kuu nyooto, kōōrōōbēr :biiko chēē kikiiru-ruukyi keey yooto. Kumwooy :kiirwookichoo kule, “Ōbuutēē sirook ānkōōbir!”

23 Yu /kākēēbir, /bokeekerta kō. /Kikiikāloonchi riibiintēētaab kōyooto kuriibso nyēē karaam.

24 Kiwēēto :riibiintonoo Bāwulō āk Siila ankuwokukerta kisēēnkēēt nyēē kibo āriit /ankiikiichee kērēēnkōōkwaaw musukook /ankeekwiiliilee musukoochoo nyōrōōrōōnik.

25 Nto yu makuyit kwēēmooy kwēēn, kumii :Bāwulō ākoo Siila kusooyē ānkutyēēnchinē Yēyiin kōōkoostoo, kimii :kibratiisyeek chuut alake kuyēbchinē yīit.

26 Nto nyēē mā tyaa, kuchō :kibring'ring'nyēēt ankooluchluuch kōōto ng'wēny kut kuyootākiis :kurkootik tukul kule bōt! Kōōtyookiis :nyōrōōrōōnik choo /kikikeeratee chii ake tukul.

27 Yooto, kukās :chiito nyoo kiriibsē. Nto bēē kukas kuyootootiin :kurkootik, kung'us chōōkiinyii kumāchē kule kubusuy keey kubērē tōōs kākumwēy :kibratiisyeek.

28 Nteenee kubōlchi :Bāwulō kule, “So! Imāchē i-āmchi keey nee? Ntēē acheek :chu kēēmiitē :tukul yu.”

29 Kumwooy :riibiintonoo kule, “Ōkwēng'woo, baa, maata!” Kuryaakta ām bōōtoonik ānkuwokōōbutyi kērēēnkōōkaab Bāwulō ākoo Siila.

30 Yooto, koomut :chiichooto mbo Bāwulō kukwa saang' ānkumwoochi kule, “Murēchu, +maayey :anii kule nee /siki-iraraachaa?”

31 /Kēēkētyi kule, “Māchāktōōs iyēnchi Mokoryoontēēt Yēēsu. Yoo !keeyey kuu nyooto, +/makiiraraachiing' āk kang'uung' kumukuul.”

32 Yooto, /kyoomchi chiichooto ng'ālyoontēētaab Yēyiin āk biikaab kanyii.

33 Kiwēēto :chiichooto icheek kwēēmowuunooto ākoy kanyii ānkōōnyoochi ng'woowōōk. Yooto /keebatisan chiichoo āk biikaab kanyii tukul.

34 Kikwēryoot Bāwulō āk Siila kō ankubay. King'ērēkiis :biikyii kutēē yēē tēē, kuuyu kikiikōōyēnchi :icheek Yēyiin.

35 Yu kayyeek, kōōyookto :kiirwookichoo biiko kuba kaab riibiintonoo. Nto yitē, kumwoochinē kule, “/Kākēēmwooy kule ityaakte bichoo.”

36 Yooto, kumwoochi :riibiintonoo Bāwulō kule, “Kāākumwooy :kiirwookichoo kule /kiityaaktaak. Kunyoo, obeete kaalyeet.”

37 Nteenee kumwoochi :Bāwulō bichoo /kikiyooku kule, “Kōbirēēnēēch :kiirwookichoo wōlēē chaang’ :biich āmānyōōr kiy nyēē kikeeleel ānkēyēku sinee :nkacheek biikaab Rooma. Kokerteech mbo subak kāābēērit. Kunyoo ii, ām nee yu māchē :icheek kootyaakteech kibchamumu? -Māwuu nyoo mbo kisich! Bōōmwoochi kukwa :icheek nkit bokōō-āmiisootēēch keechuyte.”

38 Kibokumwaayta :bichoo ng’aleechaa. Nto yu kēēnkēt :kiirwookichoo kule kibo :Bāwulō ākoo Siila kōōrēētaab Rooma, kunam kuut.

39 Kukwa ānkusoom mbo Bāwulō nyooyeetaab kaat. Nto mii yoo, kuyoot ānkōō-āmiisoot kung’ēētyēē kōyooto ankusaaysaay kule kung’ēētyēē :icheek kiriinkoonoto.

40 Yu /kābokēēyoot Bāwulō ākoo Siila, kuba ākoy kōōtaab Liitya. Kinyoorta mbo ng’eetaabiya wōlooto. Kiititiir icheek, nto mii yoo, kubēēchi keey.

17

Kumiitē :Bāwulō āk Siila Tēēsālōōnikē

1 Nto mii yoo kumur :mbo Bāwulō *kiriinkēētaab Āmfibōōli āk nyēbo Abolonnya nto yityo, kuyit *kiriinkēētaab Tēēsālōōnikē. Kimii wōlooto *:kōōtaab saayeet nyēbo Yuutayeek.

2 Kwoomchi :icheek Yuutayeek chēē kimii wōlooto ng’ālyoontēētaab Yēyiin kuu wōloo kwōōyēytooy kwaak. Kiirwookyinēē biiko *kōōtaab saayeet ām bēsyōōsyēkaab *Sabaato sōmōk, kurubta keey āk siruutēkaab Yēyiin.

3 Kirārchi :Bāwulō biiko ng’aleek kōōboorchinē kule kiyēmāktōōs kunyalil *:Kāārārookiintēēt ankung’eete meet. Kimwooy kule, “Yēēsu nyiitēnyi āmiitē ā-āmwook :nyēē Kāārārookiintēēt nyoo kikēēkānyoonu.”

4 Kichāmchiin :Yuutayeek kereeryaanto ng’aleekaab Bāwulō ānkuris icheek. Kiiyēnchi nkicheek :Kirikiik wōlēē wōō Yēyiin ākoo chēēbyōōsōōy chēē chaang’ chēē kitookunootiin.

5 Nteenee kimēēchi :moo Yuutayeek alak. Kibokōōroruukootēē biich chēē kāwōōt wōlēē chaang’ :biiko ānkutoow wōōrōōryēēt ām kiriinkoonoto. Kiba :bichoo areet akeenke ākoy kaab chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Chāāsōōn bokucheeng’ee Bāwulō ākoo Siila wōlooto, sukukwēryoot ākoy kōōk.

6 Nto yu kimānāānyōōr, kunam Chāāsōōn āk mbo ng'eetaabiya alak ankoobarbaartaat ākoy taayeetaab kāāntōōyikaab kiriinkoonoto. Kibōloobōl :bichoo kule, “Kookutankwar :bichu kōōrēēt kumukuul neennyi kookukwa ākoy wōli.

7 Yu kabokukwa wōli, kutaach :Chāāsōōn ām kanyii. Chwēēsē :bichu mākuutēk tukul chēbo *Kayisaar kumwooyē kule mii :bāytooyiintēēt nkinee ake nyēē kālē /kēēkuurē kule Yēēsū.”

8 Yu kabokukas :biiko ākoo kāāntōōyikaab kiriinkoonoo kuu nyoo, kuchēy :taariiryēet.

9 Nto mii yoo, /kēēmwoochi Chāāsōōn āk alak kule kukwey beesaanik chēē keetyaaktee keey /ankeebakaakta kuba.

Kumiitē :mbo Bāwulō Bereeya

10 Yu katuuyiit :kōōrēēt, kumwoochi :mbo ng'eetaabiya Bāwulō ākoo Siila kule kuba ākoy Bereeya. Kumii :icheek wōlooto, kōōwut *kōōtaab saayeet nyēbo Yuutayeek.

11 Ki kāroomēch :ātēbuutēkaab Yuutayeekaab Bereeya kusiir chēbo choo bo Tēēsālōōnikē. Kiityookootiin :moonikwaa kumāchē kule kuyēbchi yiit ng'ālyoontēēt. Kiirōōtootē siruutēk ām bēsyō ake tukul kukas kule ki man :kiyēē kimwooyē :Bāwulō.

12 Kiiyēnchi :Yuutayeek ku chaang'. Kiiyēnchi :nkicheek Kirikiik chēē kitookunootiin chēē chaang', booyik āk chēēbyōōsōōk.

13 Nto yu kēēnkēt :Yuutayeek choo kimiitē Tēēsālōōnikē kule kimii :Bāwulō kwoomtēē ng'ālyoontēēt Bereeya, kuba wōlooto bokōōwuruur biiko.

14 Yooto, kukwēryoot :mbo ng'eetaabiya alake Bāwulō kuwo komosta nyēē kibo tabantaab araarayta. Nteenee kung'ētunēē :Siila ākoo Tēmētēēwō Bereeya.

15 Kii-āmiisoot Bāwulō ākoy *kiriinkēetaab Aaten. Nto mii yoo, kooyeey āk ng'ālyoo nyēē kiyibchi Siila āk Tēmētēēwō kule kimāchāktōōs :icheek kusarta keey areet akeenke bokutuuyo āk Bāwulō.

Kumiitē Aaten

16 Nto kutākumiitē :Bāwulō kukānyiiisyē ām Aaten, kung'woonchi yu kawokukas kule kiboontootē :biikaab kiriinkoonoto āynātōōs chēē chaang' chēē /kēēkutunkyninē.

17 Yooto, kōōrwookyi :inee Yuutayeek ām *kōōtaab saayeet yēē ki Sabaato kunam wōlēē miitē :Kirikiik chēē kiiywēyē Yēyiin. Kiirwoochē mbo subak bēsyō ake tukul ām wōloo chaang' :biiko āk Kirikiik chēē kanyoorta wōlooto.

18 Kikwiil :biiko alake Bāwulō chēē kimwooyē kule ibēliisyē :ng'erekweek ām kōōrēēt tukul, ankukwiil mbo :alake chēē kiikoosēē keey kiirnātēēng'waa / ānkimākēēwēēchē. Kitee-bee keey :alake kule, “Chokwooltumoonchinē ng'oo :nyi ēē?” Kimwooy :nkicheek alake ām yooto kule, “Nto yu wuu nyēē mächē kule kōōrērēēchēēch kule kēēkutunkyi āynāt nyēē mā nyēēnyoo.” Kimwooy :bichooto kuu nyooto, kuuyu kimii :Bāwulō kwoomchinē biiko kurubta keey āk Yēesu āk ng'eeteetaab meet.

19 Nto mii yoo, /kēēkweryoot Bāwulō ākoy yēē kibo lekemeet ake nyēē /kikēēkuurēē Areyyobaako yēē kibo kāābkiirwook. Nto yityo /keeteabee kule, “Mwoowēēch, baa, inēētē nee :ng'aleechu imwooyē?”

20 Imiitē iyibwēēch ng'al chēē leelach kule keekas. Kunyoo, kēēmächē kiinkēt kule ibooru nee.”

21 Kikicham :biikaab Aaten ākoo biiko alak kōōwoonkyinē āsiiswēkwaa kuyēbchinē yit ng'al chēē leelach.

22 Yooto, kōōyoo :Bāwulō ām kōōkwoonoo bo Areyyobaako ānkumwooy kule, “Lēyyē, biikaab Aaten! Ānkētē sinee kule ām kēēlto ake tukul kyoocham osooyē.

23 Kāānkāābērē āwēēsyētootēē wōlto ake tukul, ānyōōru tukuukwook chēē okutunkyinē. !Kaakas mbo yēēt ake yēē /kikeesir kule: YĒYIIN NYĒĒ -/MĀKIINKĒTĒ. Kunyi, nee :kiyoo kyōōkutunkyinē āmēēbērē kyōōnkētē? Kiyooto nanyuun nyi āmiitē wāā-āmwook.

24 Yēyiin nyoo kiyēyē kōōrēēt āk kiy ake tukul nyoo mii āriit, ku Mokoryoontēetaab barak āk ng'wēny nyēē mēēbērē minyootē koorin chēē tēēkyinootē :biich.

25 Māmächē kiy ake tukul nyēē imuuchē :biiko kōōkoochi, kuuyu inee :nyēē ikoochinē chii ake tukul soboonto ākoo kiy ake tukul.

26 Kiyey :Yēyiin chiito akeenke kurook. Nto mii yoo, chokurōōbunēē keey :biiko mooyēetaab chiichoo sukung'et kuminy kōōrēēt. Kisat mbo subak :Yēyiin bēsyōōsyēk chēē mākuminyēē :bōroryōōsyēk kōōrēēt āk wōlēē mābokuminyoot.

27 Kiyey kuu nyooto sukung'et kutorobēnoot :biiko nto anyuun kunyōōr inee, ānkoo sinee mēēbērē kiilōōyiityi keey chii ake tukul ām acheek.

28 Nto kimāmiitē :inee, nto -mākēētinyē soboonto. Kuu yoo kisirē :siriikwook alake kule, 'Kēēyēku :nkacheek cheechii.'

29 Kunyoo, kuuyu kēēbooyē Yēyiin, keekerkeeye āk inee. Māmāchāktōōs kiisōōtē kule kerkeey :Yēyiin āk tukuuk chēē

kiyēyiisyēē :biiko ng'oomnānēēt ankung'ulunee *ta-aabuut, *feeteet nto rwaanteet.

³⁰ Ām taay, kikiimiiny :Yēyiin mēt ām bēērbēēryo nyēē wuu nyoo, nteenee mwoochinē ra chii ake tukul kule māchāktōōs :chii kureeney keey.

³¹ Kiikuchōb :Yēyiin bēsyēēt nyēē ikuumunēē biich ām kēēlto nyēē rootaat kubununēē chii nyēē kiikutool. Ki-ikōōboorchinēē :Yēyiin biiko tukul ng'ālyoontoonoo, yoo king'ēētēē chiichooto meet.”

³² Yu kabokukas :bichoo ng'aleek chēbo ng'eteetaab meet, kuroorchi :alake Bāwulō, nto alak kumwooy :choo kule, “Tēēchōō subak tāchēē-ām wēēch ng'aleechaa ēē, wē.”

³³ Yooto, kubakaakta :Bāwulō bichoo.

³⁴ Nteenee kikiilchi :alake Bāwulō ānkōōyēnchi ng'ālyoontēēt. Ām bichooto kiiyēnchinē, kimii :akeenke nyēē /kikēēkuurēē Tyoonisyō nyēē ki akeenke nyēē kibo kōōkwēētaab Areeyobaako ākoo mbo nkinee cheebyoosya nyēē /kikēēkuurēē Tamaari āk nkicheek biiko alak.

18

Kumiitē :Bāwulō Kōōriintō

¹ Yu kāwokubēk :ng'aleechaa, kung'eetee :Bāwulō Aaten ānkuwo ākoy Kōōriintō.

² Kinyoorta wōlooto Yuutāyiintēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Akiila. Kibo :chiichi kōōrēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Bōōntō. Kitākuchōōnēē :chiichooto kōōrēētaab Itaalya kuboontoonu keey cheebyoosyeenyii nyēē /kikēēkuurēē Brisiila. King'ēētyēē :bichoo Itaalya, kuuyu kimwooy :Kilaawutiyo nyēē ki bāytooyiintēētaab wōlooto kule kung'ēētyēē :Yuutayeek tukul Rooma.

³ Nto kuuyu kiyēytooy :Bāwulō kēryōōsyēk kuyēwunēē mwēēnik, yiisyēēt nyēē kiyēyē :nkicheek chuut, kuwo wokutēbto keey sukuyēyiisyē :tukul.

⁴ Kiwēētii :Bāwulō wokōōrwoochē āk biiko ām *kōōtaab saay-eet bēsyō ake tukul nyēbo *Sabaato. Kisyēēmē :Bāwulō kule nto yis Yuutayeek āk Kirikiik.

⁵ Yooto, kuchōōnēē :Siila ākoo Tēmētēēwō Maketoonnya, kunyōōru Bāwulō kōōkiilchinē keey amtaayeetaab ng'ālyoontēēt kumwoochinē Yuutayeek kule Yēēsu ku *Kāārārookiintēēt nyoo /kikēēkānyoonu.

⁶ Nteenee kikwiil :Yuutayeecaa Bāwulō ānkuchubsēēt. Nto mii yoo, kōōrēēk :Bāwulō kābuutiinyii ānkubirto kulēlēkyi keey

:tēertit bichooto kukatay ng'aleekwaa, ānkumwoochi kule, “Kwaamaak :korotiikwook nkityō. Ābēērē keey :anii. Kunyi, kung'eetee raat ānkuwo taay, +māāwēētii wōlēē mii :biiko choo mā Yuutayeek.”

7 Yooto, kung'eetee :Bāwulō kōyoo bo saayeeṭ ānkuwo kayta ake nyēē kilēēkitēē yooto nyēbo chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Tiitō Yuustō nyēē kikutunkynē Yēyiin.

8 Kimii :chiito ake nyēē kiiyyoonkynē kōyooto bo saayeeṭ nyēē /kikēēkuurēē Kiriisbō. Yooto kuchamta :chiichoo āk biikaab kanyii Yēesu. Kiiyēnchi mbo nkicheek :biiko alake chēē kibo Kōōriintō Mokoryoontēēt /ankeebatisan.

9 Nto mii kwēēmowuut ake, kukuurchi :Yēyiin Bāwulō ām ng'oong'uutyēēt kule, “Bāwulō, -mēēmuy. Itas taay i-ante lōkōōywēk,

10 kuuyu kēēboontē keey :tukwaay nyēē mākoṯ kuyeyeeni-ing' :chii kiy. Āboontē biikyuu chēē chaang' ām kiriinkooni.”

11 Kunyoo, kiibuur :Bāwulō wōlooto ām kēnyiiṭ akeenke āk ārook lo kōōnēētē biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

12 Yu kitākōōyyoonkynē :chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Kāliiyō yēēmēētaab Akaaya, kōōyoomo keey :Yuutayeek ānkubooryēē Bāwulō ānkukwēryoot ākoy kōōk.

13 Yu /kakiiyīṭita, kumwooy :bichooto kule, “Mii :chichi kuwēēchē biiko kule kukutunkyi Yēyiin ām kēēlto nyēē mānāmē keey āk wōlēē mwooytooy :kiruutēkyoo.”

14 Nto baanta nyooto māchē kutwēk :Bāwulō, kumwoochi :Kāliiyō Yuutayeek kule, “Nto kōōng'unyng'uunkynē :akweek ng'ālyoo nyēē miyaat nto nyēbo ng'ōōki nyēē /kakeeyey, nto kāāyēbchinē yiit.

15 Kukwaaneenaak wōlēē +moosatite, kuuyu rubtooy keey :riirikwook āk ng'al, koynōōk āk kiruutēkwook. Māmii :kiyēē ātiilē :anii kurubta keey āk ng'al chēē wuu choo.”

16 Kunyoo, kukwet bichooto kuba saang'.

17 Yooto, kuwēēkyi keey :bichooto Sōōstēēn chiichoo kiiyyoonkynē *kōōtaab saayeeṭ. /Kēēbir kukāsē :biiko ām kōōk, nteenee manaakas :Kāliiyō yēēt kiy.

Kiiyeey :Bāwulō Antyoorkya

18 Kibēēni :Bāwulō Kōōriintō bēsyōōs chēē mā tyaa. Nto mii yoo, kubakaakta mbo ng'eetaabiya kumāchē kule kuwēētēē mwēēnkēēt kutākyyi keey Siirya. Kiboonto keey Brisiila ākoo Akiila. Nto kumii yēēt ake yēē /kikēēkuurēē Keenkereeya kutākukānyē kuwo, /kēērwookyi buutēēk kuuyu kikiikoowaal keey kōōtāboonchi keey Yēyiin.

19 Yu /kaakeerwaach, kunam baanta. Nto yu kabokuyit wōlēē /kikēēkuurēē Ēfēēsō, kubakaakta :Bāwulō Brisiila ākoo Akiila. Kiwo ku inee keey ānkōōwut *kōōtaab saayeet ānkutoow kōōrwooch āk Yuutayeek.

20 Kisaaysaay :bichooto Bāwulō kule tākōōbuurto keey tukul, nteenee kitāyis.

21 Nto yu kimii kung'ēētēē yooto kumāchē kuwēēchi keey, kukuurtoochi kule, “Yoo kacham :Yēyiin, +māāyēēwu.” Yooto, kung'eetee Ēfēēsō.

22 Yu kāwokuyit :Bāwulō Kayisareeya, kutas taay āk baannyii wokoosubaay kaniseetaab Yēerusālēēm. Yu kābēk :bēsyoōs chēē ng'eri, kurēkto Antyookya.

23 Kibēēni nkinee wōlooto bēsyoōsyēk chēē mā tyaa. Nto yityo, kuwēēsyeotootēē komoswookik chēē chaang' chēbo yēmēētaab Kalatyaa āk nyēbo Fruukya kōōtitiirrootē biikaab Kiriistō kutēē yooto tukul.

Kitoow :Ābōōlō yiisyēēnyii

24 Kimii :Yuutāyiintēēt ake nyēē /kikēēkuurēē Ābōōlō nyēē kibo *kiriinkēētaab Alekisaantrya. Ki chii nyēē ki kibsuman-nyaa ānkiboonto kiirnātēēt nyēē wōō miisin ām komostaab siruutēkaab Yēyiin. Kiwo :chiichoo Ēfēēsō.

25 / Kikiikiineet kunam kēēltaab Mokoryoontēēt ānking'āloolēē Yēesu ām mooyēēt akeenke, kōōnēētē ām kēēlto nyēē karaam kurubta keey āk Yēesu, nteenee, kiinkētē baateey kurubta keey āk bātisāniisyēētaab Yoowaana.

26 Kitoow :chiichooto kung'alaal nyēbo nyikanat ām *kōōtaab saayeet. Yu kāwokuyēbchi yiit :Brisiila āk Akiila ng'aleekaab Ābōōlō, kukuur kuwo kōōng'waa ānkubokurārchi ām kēēlto nyēē yemaat kurubta keey āk kēēltaab Yēyiin.

27 Yu kimāchē :Ābōōlō kuwo Akaaya, kōōkimkiim inee :mbo ng'eetaabiya / ānkēēsirchi biikaab Kiriistō chēē kimii yēmēētaab Akaaya kule kutaach inee. Nto kuyitē, kuyēētyēēchi :Yēyiin kōōtitiir biiko choo kikiikōōyēnchi Yēesu kubununēē chamateetaab Yēyiin.

28 Wuu nyooto, kuuyu kiibēl :inee kwiilateetaab Yuutayeek ām nkuruuk tukul kukāsē :biiko. Kōōboorunēē siruutēk kule *Kāārārookiintēēt :Yēesu.

19

Kumiitē :Bāwulō Ēfēēsō

1 Nto yu kitākumiitē :Ābōōlō Kōōriintō, kunam :Bāwulō baanta kumur kēēltaab rōōrōōk ākoy Ēfēēsō. Kiwokunyoorta wōloto rubiik alak.

2 Yooto, kuteebēe :inee bichooto kule, “Ara kyōōnyōōru Tāmirmiryēētaab Yēyiin, yu kābōōyēnchi, nto nee?” /Kēēkētyi Bāwulō kule, “Acha, ntēē manaakeekas mbo kule ākoo mii :Tāmirmiryēētaab Yēyiin.”

3 Kuteebēe subak :Bāwulō icheek kule, “Nto ii, bātisāniisyēēt nyēē wuu nee nyēē kyōōnyōōru akweek?” /Kēēkētyi kule, “Kikēēnyōōru nyoo kibo Yoowaana.”

4 Yooto, kumwoochi :Bāwulō kule, “Kibo :bātisāniisyēētaab Yoowaana kule kuweek :biiko. Kimwoochinē :Yoowaana biiko kule kōōyēnchi chiito nyēē kimākuchō ām lētuunyii. Nto chiichooto ku Yēēsu.”

5 Yu kakas :bichoo kuu nyooto, /keebatisan bakeenke ām kaayneetaab Mokoryoontēēt Yēēsu.

6 Yu kātiinyēē :Bāwulō bichooto āwunnyēk, kōōsuuchi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin. Yooto, kung'alaal :alake kuutuweek chēē kimēēnkētē ankwaamta :alake kiyēē kiiboorchii :Tāmirmiryēētaab Yēyiin ām kuutiit nyēē kiinkētē.

7 Kimāchē kuyitē :laatitaab bichooto tukul taman āk āyēēng'.

8 Kiiwutē :Bāwulō *kōōtaab saayeet ānkwoomtooy lōkōōywēk ām nyikanateet. Kyaamta lōkōōywēchoo ārook sōmōk kōōrwoochē āk biiko kumāchē kule nto yis kurubta keyy āk wōlēē wuu :bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

9 Nteenee kiiyaam :biiko alake mētēwoy. Kimwooy mbo ām taayeetaab biiko ng'al chēbo rōkōs kurubta keyy āk 'kēēltaab Yēēsu.' Kunyoo, kubakaakta :Bāwulō bichoo ānkuwēeto keyy biiko choo kikiikuchamta Yēēsu. Kiirwookyinēē kaniseetaab bēsyō ake tukul kōōtaab kāānēētiisyēēt nyēē kiiyyoonyinē :chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Turaano.

10 Kitas taay :inee kuu nyooto kēnyiiyēk āyēēng' kut koomuuch kukas :biiko tukul chēē kiminyē yēēmēētaab Eesya ng'ālyoontēētaab Yēyiin, kunam wōlēē mii :Yuutayeeek ākoo Kirikiik.

11 Kiyey :Yēyiin tukuuk chēē /kiilātē kubuntēē Bāwulō.

12 /Kyāānkēēyib mbo ankoosyek āk sirook chēē kikiikutiiny :Bāwulō kuba wōlēē mii :biiko chēē kimnyoontōōs kusobtōōs ānkuchuwunēē :tāmirmirook chēē miyootēch.

13 Kimii :Yuutayeeek alake chēē kibērē nto ibēbēeto tāmirmirook chēē miyootēch kung'ēētyēē biiko. Kisyēēmē kule nto yēyiisyēē kaayneetaab Mokoryoontēēt Yēēsu ām choo kikiikunam :tāmirmirook chēē miyootēch. Kiimuuchē

kumwooy kule, “Āmwoowook ām kaayneetaab Yēesu nyoo āmtootē :Bāwulō kule ochuwu!”

¹⁴ Biiko alak ām chooto ku wēerin tisab chēbo boontēet ake nyēē /kikēēkuurēē Sikeefa nyēē ki kibkōrōs nyēē wōō. Yu kāmwoochi :bichooto *tāmirmiryēēt nyēē miyaat kuu nyooto,

¹⁵ kukētyi :tāmirmiryoonoo kule, “Ānkēt :anii Yēesu ānkāānkētē ng'alyoo kurubta keey āk Bāwulō, nto akweek ku ng'oo?”

¹⁶ Kutēryēkyi :chiichoo kiboonto tāmirmiryoonoo miyaat bi-choo ankooluukset nyēē -/mākyoomu kut kunyulee ng'wēny. Kiryaakta :bichooto kuba saang' kōōbēēnootē /ankaakesak-sakanee sirook kule tōng'!

¹⁷ Yu kābokuyityi :ng'aleechaa Yuutayeek ākoo Kirikiik chēē kiminyē Ēfēēsō, kumuuyo :tukul. /Kikiikaasta kaayneetaab Mokoryoontēēt Yēesu miisin.

¹⁸ Kikwa :biiko chēē chaang' choo kikiikuchamta Yēesu ānkumwooy choolwookātēēng'waa.

¹⁹ Kukwa mbo :nkicheek alake chēē kiyēyootē mosoonkoy-eeenik ankubokubeel kitaabuunekwaa kukāsē :biiko. Nto bēē kōōyit :bichooto tukuuk chēē kyooroon, kiyitē beesaan chēē mātēē chu.

²⁰ Ām kēēliitēnyī kuchamta :biiko chēē chaang' Yēesu. Kiyesta :ng'alyoontēētaab Yēyiin ānkunyōōr nkuruuk.

²¹ Yu kāākuyēyākiis :ng'aleechu tukul, koosoot :Bāwulō kule kuwo Yēerusālēm kumāchē kule kubuntēē Maketoonnya āk Akaaya. Kimwooy kule, “Yoo kāābuur wōlooto, +māāruutoochi Rooma nkinee.”

²² Yooto, kōōyookto Tēmētēwō ākoo Eraasto chēē kiyētyēēchinootē kuba Maketoonnya, nteenee king'ētunēē :inee yēēmēētaab Eesya bēsyōōsyēk chēē ng'eri.

²³ Kitoow keey :wōōrōōryēēt ām Eesya nyēē mā mining' kurubta keey āk kēēltaab Yēesu.

²⁴ Kimii :kiitoong'iintēēt ake nyēbo karin nyēē /kikēēkuurēē Tēmētēryō. Kiitoonyē :chiichi kiy nyēē kiikerkeeyee kōōtaab *Ārtēmiis nyēē āynāt koorko kung'ulunēē *feeteet. Kiboor :biiko miisin chēē kiyēyē yiisyonoo.

²⁵ Yooto, kukuur :Tēmētēryō bichooto āk alak chēē kiyēyē yiisyeēt nyēē wuu nyooto ānkumwoochi tukul kule, “Murēchu, ōnkētē kule kēēboorē :acheek miisin ām yiisyonoi.

²⁶ Kookasee mbo koonyekwook āk yiitiik kule kookuweech :chiichi /kēēbērē Bāwulō biiko ku chaang' ām wōli bo Ēfēēsō āk yēēmēētaab Eesya kumukuul. Mwooyē :chiichi kule ng'al

19:13 Luuka 9:49-50; Yēyuut. 3:6 19:15 Yēyuut. 16:17 19:20 Yēyuut. 2:41

19:21 Yēyuut. 23:11; Room. 1:10-11, 13; 15:22-24 19:22 2Tēm. 4:20 19:23

Yēyuut. 9:2; 2Kōōr. 1:8

chēbo bēērbēēryo /kēēkutunkynootē tukuuk chēē yēyootē :biich
ām āwunnyēkwaa.

²⁷ Mii :miyootyēēt nyēē mākutook āmēēbērē baateey kule
+ / makeenyiil yiisyoonyoo, nteenee makuchwees :biiko
kōōtaab Ārtēmiis. Inee :nyoo /kēēkutunkynē ām yēēmēetaab
Eesya tukul āk kōōrēēt kumukuul. Yoo karubta yuutēyu,
mākubot :wōōyinto nyoo boonto.”

²⁸ Yu kakas :bichooto ng'aleechaa, kunyēēr ānkubōloobōl
kule, “Wōō *Ārtēmiis nyoo bo biikaab Ēfēēsō!”

²⁹ Kuchēy :taariiryēēt ām *kiriinkēēt kumukuul. Kunam
:biiko chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Kāyō ākoo ake nyēē /
kikēēkuurēē Aristaarko chēē kibo :tukwaay Maketoonnya
ānkiboontootē keey Bāwulō ām baannyii. /Kikeesar bichooto
ākoy yēēt ake yēē /kikēēkāsēē ārēērōōsyēk.

³⁰ Kimach :Bāwulō kule kuwo wōlooto kimii :bichoo, nteenee
kuket :rubiik.

³¹ Kiisōōw Bāwulō :chōōrōōnuutēkyii alake chēē ki biich chēē
ki wōōyēch ām yēēmēēt kule māwo wōlooto.

³² Kichuunchuun :biiko tukul ām yooto. Kimwooyē :alake
chu, kumwooyē :alake choo. Kimēenkētē mbo :biiko chēē
chaang' kiyēē kibēēchinē wōlooto.

³³ Yooto, kuwunukto :Yuutayeek Alekisaanta kuwo taay /
ānkēēbōloobōlchi kung'alaal. Kumwechee biiko āwunnyēk kule
kusiisyo sukung'et kumwooy ām taayeetaab biiko ng'alyoo
nyēē tuuchēē ng'aleechaa.

³⁴ Nto yu kābokōōnkēt :biiko kule ākoo ki Yuutāyiin :Ale-
kisaanta, kōōchuulyo ām āsiiswēk āyēēng' kukuurchinē barak
kumwooyē kule, “Wōō :Ārtēmiis nyoo bo biikaab Ēfēēsō.”

³⁵ Yooto, koosiis icheek :chiito nyēē wōō nyēbo kiri-
inkoonooto, nto mii yoo, kumwoochi kule, “Murēchu bo
Ēfēēsō! - / Mākiinkētē ām kōōrēēt kumukuul kule *kiri-
inkēētaab Ēfēēsō nyēē riibē kōōtaab Ārtēmiis nyoo wōō āk mbo
kitōōntōyēēnyii nyoo /kikiirārooku kuchōōnēē barak?

³⁶ Kunyoo, kuuyu - / mākēētuchē ng'aleechu bo man,
kumāchāktōōs ōsiisyē āmōōtēēltēēlēnē.

³⁷ Kōōkwēru bichu kukwa yu, āmēēbērē kang'alaalee
Ārtēmiis nyēē miyaat, nto mēēbērē mbo kābut kōōnyii kuchoor
kiy.

³⁸ Yoo ākoo boonto :Tēmētēeryō āk biikyii choo yēchinē
inee yiisyēēt ng'alyoo nyēē ng'woonchinē ām wōlēē mii :chii,
kuyootootiin :kōōkwōōsyēk ānkumii :booyikaab yēēmēēt chēē
wōōyēch. Imuuchē :icheek kuyib riirikwaa wōlooto.

³⁹ Nto yēē kātākumii :ng'alyoo nyēē kātōōmāchē tōōmwoowu,
kumāchāktōōs /kiilyeb ām kōōk.

40 Kuu wōloo wuu kuu nyiitēnyi, kēēmiitē :acheek yēē mii :chii, kuuyu /kiimuuchē /kēēmwooy kule acheek :chēē kākēēyibu wōrōōryooni ām ng'aleechu kāyēyākiis. Māmii :wōlēē kēētuoctooy keey ām ng'aleechu.”

41 Yooto, koochecheey bichoo kubēēchi keey.

20

Kiruutoochi :Bāwulō kanisoosyekaab Maketoonnya āk Akaaya

1 Yu kikiikubēk :taariiryaanaa, kōōyookto :Bāwulō / bokēēkuurchi rubiik. Nto yu kikiikōōkimkiim, kubirchi chameetaab keey ānkuwēēchi keey :inee Maketoonnya.

2 Kiwēēsyētootēē komosaata kōōkiimootēē biiko ng'aleek chēē chaang'. Nto mii yoo, kuyit yēēmēētaab Kiriki.*

3 Kibēēni wōlooto ārook sōmōk.

Kumii kuyēytooy keey kumāchē kuwēētēē mwēēnkēēt ākoy Siirya, kusēw kule kikiikuyey :Yuutayeek ruurumuut kule /keebakach inee. Kunyoo, koosoot kule kooyeey kumur Maketoonnya.

4 Kiwēeto keey chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Sobaatiro araab Biirō nyēbo *kiriinkēētaab Bereeya, Aristaarko āk Sēkuuntō chēē kibo :tukwaay Tēēsālōōnikē, Kāyō nyēē kibo Tēērbē, Tēmētēewō, Tukiikō ākoo Turōfiimō chēē kibo :tukwaay yēēmēētaab Eesya.

5 Kisimkoonto :bichooto ankubokukanyeech Turoowa.

6 Yu kāākubēk :Saakweetaab mukaatiin chēē mākuutunootiin, kēēng'ēētyēē :acheek Filiibi keebeetee mwēēnkēēt. Yu kakeeyta :bēsyōōsyēk muutu, kiiyoomē keey āk biiko chuut ām Turoowa ānkēēbēēnii wōlooto bēsyōōsyēk tisab.

Kiineet :Bāwulō kaniseetaab Turoowa

7 Ām bēsyēētaab taayta nyēbo wiikiit, keekwaa :tukul yēēt akeenke sikyoomchiinē āmiik. Kyoomchi :Bāwulō biiko ng'ālyoontēt ākoy kwēēmooy kwēēn kuuyu kimāchē sukuwo yu kāyyēēkunēē.

8 Kī chaang' :taariinek chēē kilāytōōs ām koroofa wōli kikeētuytōōsii nyēē king'ētu :maat.

9 Kimii :āybēeryoontēt ake nyēē /kikēēkuurēē Ēwutukō nyēē kimii kukēēbuur yēē kibo tiriisya. Kinam āybēeryoontoonoo :rwoonik chēē nyikiisēch kumii :Bāwulō kutāsē taay kwoomu lōkōōywēk. Yu kikiikōōnuuch kutukul, kōōsuuwunēē koroofeet

20:1 Yēyuut. 11:23 * 20:2 Ki kaayneet ake nyēbo yēēmēētaab Akaaya. Kitēbunēē :Bāwulō *kiriinkēētaab Kōōriintō ām Akaaya. 20:4 Yēyuut. 16:1; 19:29; 21:29; Ēfēēs. 6:21 20:7 Yēyuut. 2:42, 46; 1Kōōr. 16:2; Ng'oong' 1:10

nyēē kibo sōmōk ānkukwēr ng'wēny kule mbum. Nto bēre / bokeenam, kukaakume.

¹⁰ Yooto kurēkto :Bāwulō ankuwokwaamut chiichooto ānkumwoochi biiko kule, “-Mōomuuyē, nto yu tākusoboot.”

¹¹ Kooyeey :tukul koroofa. Kubetes :Bāwulō mukaatiit kwoomiis :tukul ankutas taay kung'alaal kuyyeech. Nto yu kayyeech, kuwēēchi keey.

¹² Yooto, /kiimut āybēeryoontoonoo kuwo kaa kukāākusob. Kibāybāyiitu :bichooto miisin.

Kibirchi :Bāwulō kāāntōōyikaab kaniseetaab Ēfēēsō chameetaab keey

¹³ King'artam :Bāwulō kēelto kutākyi keey kiriinkēetaab Aaso nteenee kikeebeetee acheek mwēēnkēēt ākoy wōlooto.

¹⁴ Yu kāwokunyōorchēēch :Bāwulō Aaso, kēētākyi keey Mituleen nyoo kiikwēēn :bēēko.

¹⁵ Nto mii yu kāyyēēkunēē, kēēng'ēētyēē yooto ām mwēēnkēēt ankeebe ākoy Kiiyoos. Nto bēsyēēt nyēē kiikēērē, kyaay ākoy yēēt ake yēē / kikeēkuurēē Sāāmō. Nto yu kāyyēēkunēē, keeyit kiriinkēetaab Milēētō.

¹⁶ Kikiikootiil :Bāwulō kule kukeeyta kumur Ēfēēsō simēēboot āsiiswēk ām yēmēetaab Eesya. Kimii kusārtooy keey kumāchē kule yoo keemuuk, kuyit Yēerusālēm yēē bēsyēetaab *Bēentēkōōst.

¹⁷ Kumii :Bāwulō Milēētō, kōōyookto /bokēēkuurchi booyik chēbo kaniseetaab Ēfēēsō.

¹⁸ Yu kayit :booyichooto, kumwoochi kule, “Ōnkētē wōlēē kyāāburtooy āk akweek kuchakee kēēboontē keey bēsyēetaab taayta nyoo kyāāyitunēē yēmēetaab Eesya.

¹⁹ Kyāāyibē keey ng'wēny ānkāāmuytooy āyēchinē Mokoryoontēēt yiisyēēt ānkāāmāsē lōōkik kutēē yooto tukul ānkumii :Yuutayeech kuyēwoo ruurumuunēk.

²⁰ Ōnkētē mbo subak kule mēēbērē kyāāyēēyē lēt ā-āmwook kiy nyēē mākyēētyēēchook, ntēē kyāānēētē biiko tukul ām yēēt akeenke nto subak aneetaate ām koorin.

²¹ Kyāāboorchi Yuutayeech āk Kirikiik kule māchāktōōs :icheek kuweek ām choolwookātēēng'waa ānkuyēēlchi komostaab Yēyiin ankookaasee keey Mokoryoontēēt Yēesu.

²² Ām yu raat, kāākukērchoo koong' :Tāmirmiryēetaab Yēyiin kule āwē Yēerusālēm āmāānkētē kiyēē mawokuyeyakay ām wōlēē āmiitē yoo kaayit.

²³ Ānkētē kityō kule ām kiriing' ake tukul, mwoowoo :Tāmirmiryēetaab Yēyiin kule kānyoonwoo :rātiisyēēt āk nyāliluutēk.

24 Nteenee buch :soboonyuu yoo kamaawaany labatee-
taab yiisyēēt nyoo kōōkukōōno :Mokoryoontēēt Yēesu. Yiisy-
ooni, ku ābooru lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo chamatee-
taab Yēyiin.

25 Ānkētē mbo raat kule māmii :chii ām akweek choo
kookeebeetaate :tukul kyoomtootē lōkōōywēk kurubta keyy
āk bāytooyiisyēetaab Yēyiin, :nyēē mawokukasa subak.

26 Kunyoo, āboorwook raat kule mariireenaa :chii ake tukul
yoo kēēboot soboonyii.

27 Mēēbērē kyāāmuuny mbo bēsyēēt akeenke ā-āmwook
tukuuk tukul chēē mächē :Yēyiin kule oyey.

28 Ōriib keyy ānkōōriib mbo nkicheek biiko choo
kiikukwēchook :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule ōriibē. Akweek
chēē ō-ākooy biikaab Kiriistō choo kiwālāng'unēē korotiikyii.

29 Ānkētē kule yoo kāāwēchi keyy :anii, makukwa :suuyiik
chēē kōrōōmēch miisin chēē makusankatan kēēchiirēk nyēē
māsooyēē.

30 Makoobetyeenyee keyy :alake wōlēē ōmiitē ānkōōbotboot
ng'aleekaab man sukung'eet kōōsōrto biiko kurub icheek.

31 Kunyoo, ōriib keyy, wē, murēchu. Mächē mbo ōsōōtē kule
ām kēnyiisyēk sōmōk choo kookukeeyta, kyāātāsē taay ānēētē
chii ake tukul ām akweek bēēt āk kwēēmooy kut kutēwu :lōōkik.

32 Kunyoo, kāātōōrook āwunnyēkaab Yēyiin āk mbo wōlēē
mii :ng'ālyoontēēt nyēbo chamateenyii. Mākōōtitiirook
:ng'ālyoontoonoo ānkōōbēruurook tukul choo kiikootabaanaak
ōyēku cheechii.

33 Manaamach mbo beesyaa nto sira nyēbo chii ake tukul.

34 Ōnkētē :akweek kubooyiit man kule kyāāyēyēē
āwunnyēkyuu kiy ake tukul nyēē kyāāmächē āk mbo chēē
kimächē :chōōrōōnuutēkyuu.

35 Ām kiy ake tukul nyēē kyāāyēyē, kyāāboorwook kule
ām yiisyō nyēē kyāātirchinē ām kēliitēnyi, mākūwēch
kēyēētyēēchinē choo kuskusēch kiisōōtē ng'aleekaab
Mokoryoontēēt Yēesu choo kimwooyē kule, 'Ibēruuroot :nyoo
ikooytooy kusiir nyoo /kiikoochinē.' "

36 Yu keewaany :Bāwulō kumwooy ng'aleechu, kukutuny āk
bichoo tukul ankusaay.

37 Yooto kumoot :icheek Bāwulō ānkuriirtōōs kutēē yooto
tukul kubirchinē chameetaab keyy.

20:24 Yēyuuṭ. 21:13; Filib. 1:21; 2Tēm. 4:7 20:25 Yēyuuṭ. 28:23 20:26 Yēyuuṭ.
18:6 20:28 1Bēt. 2:25; 5:2 20:29 Mat. 7:15; Yoowa. 10:12 20:30 Kala. 4:17;
1Yoowa. 2:19 20:31 Yēyuuṭ. 11:23 20:31 Yēyuuṭ. 19:8, 10; 2Kōōr. 11:28; 1Tēēs.
2:11-12 20:32 Yēyuuṭ. 26:18; 1Tēēs. 5:23-24; 2Tēēs. 1:11-12 20:34 Yēyuuṭ. 18:3
20:35 Mat. 10:8

38 Kiyēē king'woonchi bichooto miisin ku yu kimwooyē :Bāwulō kule mēēbērē tābokukāsē :icheek inee subak. Yooto, kōō-āmiis ākoy yēē kimii :mwēēnkēēt.

21

Kiwo :Bāwulō Yēērusālēm

¹ Yu kikiikeebchey keey āk bichoo, keebe ankubokeelaany mwēēnkēēt ankeechuul ākoy Kōōs. Nto mii yu kāyyēekunēē, keenam baanta ākoy Rōōtō. Yu kākēēng'ēētyēē yooto keyit Bataara.

² Kibokeenyoorte mwēēnkēēt wōlooto nyēē kimii kwooytōōs ākoy Fōyinikē. Keelaany ankeebe.

³ Kikeebe, nto yu kābokēētoobēn Kubrō, kēēmur komostaab cheeronko kēētākya keey Siirya. Yooto, wokōōyyoonyēē :mwēēnkēēt Tiirō, kuuyu kimāchāktōōs /kiinēm tērēkōōk chēē kimii mwēēnkoonooto.

⁴ Kikēēnyōōru biikaab Kiriistō ām wōlooto ānkiibuurtē keey bēsyoōsyēk tisab. Kimwoochi :bichoo Bāwulō kubununēē Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule māwo Yēērusālēm.

⁵ Yu kikiikubēk :bēsyoōsyēkyoo ām wōlooto, kēēng'ēētyēē ankeetas taay āk baannyoo. Kitaseech :mbo ng'eetaabiya tukul kuboonto keey kooruukwaa āk lēēkōōk. Kikeebe ānkubokēēkutunyēē yēbo sakaramteetaab araarayta ankeesaay.

⁶ Yu kāākēēbirchi keey chameetaab keey, kēēsērēētyēē ankubokeelaany :acheek mwēēnkēētkēynyoo ankooyeey :chuut tukul kēēstonikwaa.

⁷ Kikeetas taay :acheek āk baannyoo, kung'eetee Tiirō kut bokeyit Tolemay. Kikiisubaay mbo ng'eetaabiya ām wōlooto ānkēēbēēnii bēsyeēt akeenke.

⁸ Nto yu kāyyēekunēē, keenam baanta ākoy Kayisareeya. Kitaacheech :āmtooyiintēēt Filibō nyoo ki akeenke ām choo ki tisab choo /kikēēkwēyē ām Yēērusālēm.

⁹ Kiboonto :chiichoo tibikyii ang'wan chēē kimanaaba koorin. King'ālōolē ng'al chēē kiiboorchinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

¹⁰ Yu kābokēēbēēnii wōlooto bēsyoōsyēk chēē mā tyaa, kuchōōnēē *:wōōrkooyoontēēt ake Yuuteeya nyēē /kikēēkuurēē Akaabo.

¹¹ Kinam anweetaab suwe nyēbo Bāwulō ankuratee keey bakeenke āwunnyēk āk kērēēnkōōk ānkumwooy kule, "Mwooyē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule, 'Makurat :Yuutayeekaab

Yēerusālēm chiitaab :anwaani ām kēēliitēnyi, nto mii yoo kiiyokoochi biiko choo mā Yuutayeek.' "

¹² Kēēkāsē ng'aleechaa kibo chiichoo, keesaaysaay :acheek Bāwulō kēēboontē keey āk biiko chēē kimii yooto, kule māwo Yēerusālēm.

¹³ Yooto, kukētweēch :Bāwulō kule, "Ām nee yu ōriirēēnoo ānkōōyēyē mooyēēnyuu kunwaakan? Mēēbērē ayeytaat / keerata baateey, nteenee achamaat mbo kule āmēēchi Yēerusālēm kubo kaayneetaab Mokoryoontēt Yēesu."

¹⁴ Kuuyu kimētākiimuuchē takeesaaysaay, keemwaay kule, "Kubāw :Yēyiin."

¹⁵ Keerat keey ankeebe Yēerusālēm.

¹⁶ Kitaseech :rubiik alake ām Kayisareeya ānkukwērēēch ākoy kaytaab chiito nyēē / kikēēkuurēē Munāāsōōn wōlēē kikēēruuyē kwēēmowuunooto. Kibo :chiichi Kubrō ānku inee akeenke ām choo kisimkōōyēnchi Yēesu.

Kiruutoochi :Bāwulō kāāntōōyikaab kaniseetaab Yēerusālēm

¹⁷ Nto yu kabokeeyit Yēerusālēm, kutaacheech :mbo ng'eetaabiya ām ng'erekweek chēē chaang'.

¹⁸ Kikēēruuyē wōlooto, nto yu kāyyēēkunēē, bokeekas Yāākōbō. Kimii :booyik tukul wōlooto.

¹⁹ Yooto koosubaay :Bāwulō booyichoo ānkurārchi ng'ālyoo ake tukul nyēē kiikuyēchi :Yēesu biiko choo mā Yuutayeek kubuntēē inee.

²⁰ Yu kakas :bichooto ng'aleechaa, kookaasta Yēyiin. Nto mii yoo, kumwoochi Bāwulō kule, "Ng'eetaabiya, miitē :Yuutayeek Yēerusālēm chēē yitē kisyēērōōk chēē chaang' chēē kiikuchamta Yēesu nteenee tākuriibē kiruutēkwaa nyēē kōrōōm miisin.

²¹ /Kōōkēēmwoochi kule 'kwēēnēētē Yuutayeek tukul choo kiikuburuch keey āk choo mā Yuutayeek kule kuweeksee ng'aleekaab *Muusa ameemuraatan lēēkōōk amarub ātēbuutēkaab Yuutayeek.

²² Ntēē ākoy kukas :bichoo areet akeenke kule 'kēēchōō. Kunyi keeyey nee?

²³ Kiito nyēē miitē, ku iyey kuu wōlēē +mākēēmwooytoowuung' :acheek. Kēēboontē biiko alak ang'wan chēē kiikōōtāboonchi keey Yēyiin āmārwoochē buutēēk.

²⁴ Iwēētē keey bichu ānkiitiliil keey :nkinyiing' nto iwutē *Kōōtaab Yēyiin. Nto yityo, ikweyte kiy ake tukul nyēē rubtooy keey āk ntasimnyaanaa sukung'eet /kiirēr mētēwookaab bichooto. Mākōōnkētēē :chii ake tukul yooto kule māmii :manta

ām tukuuk chēē /kōōkēēmwoochi kurubta keey āk kiyēē iyēyē, nteenee kule imiitē irubē ātēbuutēkyoo.

²⁵ Nto kurubta keey āk choo mā Yuutayeek choo ki-ikuchamta Yēesu, kōōkēēsirchi choo barweet kurubta keey āk kiyēē /kookiitiil kule kutayee keey :icheek kwoomē āmit choo /kākēēsooytoochi āynātōōs. Kutayee keey martaayeet, bany chēbo tyoong'in chēē /kakeekul āk kiisēen."

/Kikeenam Bāwulō

²⁶ Yu kāyyēēkunēē, kuwēeto keey :Bāwulō bichoo, nto yu kābokōōtiliil keey, kuba *Kōōtaab Yēyiin. Kiiboor bēsyēēt nyēē bēkunēē :bēsyōōsyēk tisabu choo /kiitiliilēē keey āk yēē /kēēbēelchinēē chiī ake tukul kōrōsēek.

²⁷ Yu kikiikuriik kubēk :bēsyōōsyēchoo tisabu, kukas :Yuutayeek alake chēē kibo yēmēētaab Eesya kumii :Bāwulō Kōōtaab Yēyiin. Kiiwuruur :Yuutayeek chaa biiko kunam Bāwulō

²⁸ ānkubōloobōl kule, "Biikyoo bo Isrāyēēl, ānkōōyēētyēēchēēch! Inēētootē :chiichiitēnyi biiko tukul ām wōlto ake tukul kung'āloolootēē biikyoo nyēē miyaat, ātēbuutēkyoo āk mbo Kōōyitēnyi. Mā chooto baateey, kāākukwēr mbo subak Kirikiik kukwa biiwuutaab Kōōtaab Yēyiin, kōōntosuur mbo yuutēyu churtaat."

²⁹ (Kikisimkukas :icheek chiichoo kibo kōōrēētaab Ēfēēsō nyoo /kikēēkuurēē Turōfiimō kuboontootē keey Bāwulō ām kiriing'. Kibērē :icheek tōōs kikiikukwēryoot :Bāwulō chiichoo kuwo Kōōtaab Yēyiin.)

³⁰ Kuchēyē :taariiryet ām *kiriinkēēt kumukuul, kulābātunēē :biiko komoswookik tukul chēbo kiriinkoonoo /ānkēēnāmē Bāwulō /ānkiichuutootē kung'eetee Kōōyoto bo Yēyiin /ānkēēkērē ōrootunwēkaab biiwuut areet akeenke.

³¹ Kumii :bichoo kusyēmē kule kubakach Bāwulō, kuyityinē :ng'aleechaa nyēē wōō nyēbo lukēētaab Rooma kule kimā mining' :wōōrōōryēēt *kiriinkēētaab Yēerusālēēm tukul.

³² Yooto kuwēetooy :kāāntōōyiintonoo bo lukēēt areet akeenke biiko alak chēbo lukēēt chēē wōōyēch āk chēē minkēēch ākoy wōlooto kimii :wōōrōōryēēt. Nto kukāsē :bichoo kiyēyē wōōrōōryēēt chiichoo bo lukēēt āk biikyii, mānāātākubirsēēt Bāwulō.

³³ Kinam :kāāntōōyiintonoo kibo lukēēt Bāwulō ankumwaayta /keeratee nyōrōōrōōnik āyēēng'. Nto mii yoo, kuteebēē biiko kule, "Ng'oo :chiichi nto subak kayey nee?"

³⁴ Kiwiirunaat :bichoo ng'al. Kimwooyē :chuut chu, kumwooyē :alake alak. Kunyi, maneemuuch :kāāyooong'iintonoo

kunyōōr ng'ālyoontēētaab manta. Kuuyu kibōltōōs :bichoo miisin, kumwooy :chiichoo bo lukēēt kule /kēēkwēryoot Bāwulō kuwo kiyēnkuutaab lukēētaab booryēēt.

³⁵ Yu makuyit :Bāwulō yēē /kikēēloong'tēē, kukōrōmiit :wōōrōōryēēt miisin kut kukalabaat :biikaab lukēēt.

³⁶ Kibōlootē :biiko choo kirubootē Bāwulō kumwooyootē kule, “Owaang'te chiichi!”

King'āloolchi :Bāwulō biiko

³⁷ Yu kikiikuriik kooyiitita :bichoo kibo lukēēt Bāwulō kiyēnkuung'waa, kumwoochi :Bāwulō kāāntōōyiintonoo bo lukēēt kule, “Ara imuuchāktōōs āmwoowuung' ng'ālyoo?” Kuteebē :chiichooto kule, “Ing'āloolē kuutiitaab Kirikiik?”

³⁸ Ibooyē :inyiing' oob Miisir ānku inyiing' :nyoo kiwēēkyēēch keey intōōchi kāwōōtik kisyēērōōk ang'wan kuba suurkwēēn ām bēsyōōsyēk chēē ng'ēri choo kookukeeyta?”

³⁹ Kukētyi :Bāwulō kule, “Āyēku anii Yuutāyiin nyēbo Taarso ām Kiliikya, chiitaab :kōōrēēt nyēē mābo kiriing' nyēē mātookunoot. Lēyyē, kany baa, āng'āloolchi biiko.”

⁴⁰ Yu /kākēēchāmchi, kōōyyoonyēē barak yēē /kikēēloong'tēē ankumwechee biiko āwunnyēk kusiisyo. Yu kāākusiisyo :bichoo, kumwoochi :Bāwulō Yuutayeeek ām kuutiing'waa kule,

22

¹ “Mbo ng'eetaabiya, okas kiyēē āmwooyē nyēē āyēētē keey.”

² Yu kakas :bichoo kung'āloolchinē icheek :Bāwulō ām kuutiitaab Iburaneek, kusiisyo. Yooto kumwooy :Bāwulō kule,

³ “Anii Yuutāyiin. /Kikēēsikyoo Taarso ām Kiliikya, nteenee kyāānērēē kiriinkooni bo Yēērusālēm. Kiineetaa :Kāmālyēēl ātēbuutēkaab mbo kuuko, ānkyāākiilchi ng'ālyoontēētaab Yēyiin kuu wōloo ōwuuyē :akweek bēsyōōsyēchu.

⁴ Kyāāwusē biiko chēē kirubē kēēltaab Yēesu kut āmāchē ābākāchē. Kyāānāmootē murēnik āk kooruuk ānkāārātē ākērtooy kō.

⁵ Imuuchē mbo kōōboorwook *:kibkōrōs nyēē wōō āk booyikaab kōōk tukul kule man :ng'aleechu āmwoowook. Kikōōno mbo :kāāntōōyichoo bārōōnōōk āyibchi mbo ng'eetaabkaamet ām Tamaasko. Kunyoo, kyāāwē wōlooto āmāchē anam biiko sāākwēryoonu kukwa Yēērusālēm /bokiing'woonchi.

⁶ Yu kikiikuriik kuyit :asiista lo nyēbo bēēt, kukariik ayit Tamaasko, kuchō :lēbkēēyyēētaab Yēyiin ām barak ankoolaambuuchaa.

⁷ Āryookyi keey ng'wēny. Nto mii yoo, akas kuutiit nyēē kikuurwoo kule, 'Sāwulō, wē, Sāwulō, 'kēē-āmchoo nee?'

⁸ Ākētyi kule, 'Inyiing' ng'oo oō, mokoryoontēēt? Kukētwoo kule, 'Anii Yēesu nyēbo Nāāsārēēt, nyooto imiitē ibārē.'

⁹ Kikas :chōōrōōnuutēkyuu chēē kikēēboontotē keey lēbkēēyyēēt, amēēbērē kiinkētē kiyēē /kikēēmii /kēēmwoowoo.

¹⁰ Yooto, ateeb kule, 'Ara ayey nee oō, mokoryoontēēt? Kuwālwoo kule, 'Ng'eet ānkiiwē ākoy Tamaasko. +/ Mākiibooruung' am wōlooto kiyēē +meeyey.'

¹¹ Kinama :chōōrōōnuutēchooto āwut ānkōōrēētootoo ākoy Tamaasko, kuuyu kikiikutoora :lēbkēēyyoonoo koonyek akor.

¹² Yooto, kuchō :chiito ake am wōlooto nyēē /kēēkuurēē Anannyya chokukasa. Kirubē :chiichoto mākuutēkaab Yēyiin miisin ānkikoonyitē inee :Yuutayeek tukul chēē kimiitē wōlooto.

¹³ Kuchō :chiichoo ānkuchokōōyyoonyēēnoo komos ānkumwoowoo kule, 'Ng'eetaabiya Sāwulō, ikaste!' Akaste yooto bakeenke ankaakas inee.

¹⁴ Nto mii yoo, kumwoowoo :chiichoto kule, 'Kookukweying' :Yēyiintēētaab mbo kuuko kule 'inkēt kiyēē mächē :Yēyiin kuyey 'ankiikas Nyoo Karaam Kuchurta 'ankiikas mbo ng'aleek chēē kwoonēē kuutiinyii.

¹⁵ Inyiing' :nyēē +māwēēmwoochi biiko tukul kiyēē ! keekasee koonyekuuk āk yiitiikuuk.

¹⁶ Kunyoo ii, tēēkānyē nee? Ng'eet /keebatisaniing' ibuuktē ng'ōōkiswookikuuk am kaayneenyii.'

¹⁷ Yu kawaayeey Yēērusālēēm, nto āmiitē āsooyē am *Kōōtaab Yēyiin, kuchō :ng'oong'uutyēēt mētinyuu.

¹⁸ Kyaakas Mokoryoontēēt kung'āloolwoo. Kimwoowoo kule, 'Ng'eetee Yēērusālēēm areet akeenke, kuuyu mēēbērē makucham :bichu kiyēē imwooyē kurubta keey āk anii.'

¹⁹ Yooto, akētyi kule, 'Mokoryoontēēt, ntēē inkētē :bichu utēchu kule kyāāwēētootē :anii kung'eetee *kōōtaab saayeet ake ākoy ake ābirootē biiko choo kiiyēnuung' ānkāārātē alak ākērtooy kō.

²⁰ Nto mbo bēsyoonoo /kikēēbākāchē Steefaan sāāyyoonyēē :anii yooto āriibē sirookaab biiko choo kimii kurumiisyē ārōōbē icheek kule kikaraam :kiyēē kimii kuyēyē.'

²¹ Yooto, kumwoowoo :Mokoryoontēēt kule, '+Māāyooktiing' lōōyin wōlēē mii :biiko choo mā Yuutayeek.' "

Kiiboor :Bāwulō kule kibo kōōrēētaab Rooma

22 Kiyēbchi yit :biiko Bāwulō, nto yu kāmwooy ng'aleechu, kubōloobōl :biikēy kumwooyē kule, “Obakach chiichi, māyēmāktōōs /tākēēkāsē.”

23 Kumiitē :bichoo tākubōltōōs ānkumētooy sirookwaa chēē kiiliiktēē keey ānkuwūrē tēertit,

24 kumwooy :kāāntōōyiintonoo kibo lukēēt / kēēkwēryoot Bāwulō kuwo kiyēnkuutaab bichoo bo lukēēt. Kimwooy mbo subak kule /bokeebas /ānkiikum sukung'eet /kiinkēt kule kiy nee nyēē kibōlchinē :biiko kurubta keey āk inee.

25 Yu kimiitē kiimukuunkēnē kule /sikeebas, kumwoochi :Bāwulō kāāyooong'iintēēt ake nyēbo lukēēt nyēē kimii kēēyyo yooto kule, “So, bo man ām wōlēē ōmiitē :akweek /keebas chii nyēbo kōōrēetaab Rooma ānku nyēē /mānāākiinkēt mbo kule boonto lēelis nto buryo?”

26 Kukāsē :chiichoo kibo lukēēt kuu nyooto, wokumwoochinē nyēē wōō nyēbo lukēēt kule, “Imiitē wēyēyē nee? Nto yu ākoo bo :chiichi kōōrēetaab Rooma!”

27 Yooto, kuwo :kāāntōōyiintonoo bo lukēēt wōloo kimii :Bāwulō. Nto yitē, kuteebē kule, “Mwoowu, baa, kālē ibooyē kōōrēetaab Rooma?” Kulē :Bāwulō, “Ēē, ābooyē wōlooto.”

28 Kumwooy :kāāntōōyiintonoo kibo lukēēt kule, “Ntēē kyaakweyte :anii beesaan chēē chaang' sāāyēku chiitaab Rooma.” Kumwooy :Bāwulō kule, “/Kikēēsichoo āyēku chiitaab Rooma.”

29 Kiichuchuuy keey areet akeenke :chēē kimāchē kule kōōkuum Bāwulō. Yooto, kunam kuut kāāntōōyiintonoo, yu kēēnkēt kule ākoo kikiikuratee chii nyēbo kōōrēetaab Rooma nyōrōōrōōnik.

Kumii :Bāwulō taayeetaab kōōkwēetaab Yuutayeek

30 Nto yu kāyyēekunēē, kimāchē :kāāntōōyiintonoo bo lukēēt kōōnkēt kiyēē kiitēchinē :Yuutayeek kurubta keey āk Bāwulō. Yooto, kootyaakta Bāwulō ānkumwoochi kōōkwēetaab Yuutayeek kōōruruuch keey kumiitē :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch. Nto tēē yoo, /kēēkwēryoon Bāwulō kuchō taayeetaab kōōkwoonoo.

23

1 Yooto, kōōrōōtoot :Bāwulō booyichooto ānkumwoochi kule, “Mbo ng'eetaabiya, ānkētē kule kyaayey :anii ākoy kura yisyyēnyuu kuyitita kuu wōlēē māktōoy :Yēyiin.”

2 Yu kāmwooy :Bāwulō kuu nyooto, kumwoochi :Anannyyaa nyoo *kibkōrōs nyēē wōō, biiko chēē kilēēkitēē Bāwulō kule, “Orabaach kuutiit.”

3 Yooto, kumwoochi :nkinee Bāwulō kule, “Makooraachiing' :Yēyiin inyiing' nyoo iyibē keey kule itiliil ām wōlēēb

saang'. Itiilchoo ng'al kurubta keey āk wōlēē wuu :kiruutēkaab Yēyiin ānkiimiitē i-iryēē kiruutēchoo yoo imwooyē kule /ki-rabaachaa.”

⁴ Kumwoochi :biiko chēē kimii yooto Bāwulō kule, “-Mēētinyē kooniyit? Kaaming' :nee yu kēēntosuur kibkōrōs nyēē wōō bo Yēyiin?”

⁵ Kukētyi :Bāwulō kule, “Mbo ng'eetaabiya, -māānkētē mbo kule ākoo kā kibkōrōs nyēē wōō kuu yoo mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, ‘-Meeng'alaal ng'ālyoo nyēē miyaat ām wōlēē mii :bāytooyikaab biikwook.’”

⁶ Kiinkētē :Bāwulō kule kiiliinyootiin :bichoo. Ki *Satukaay-eek :alake, nto alak ku *Farisaayeeek. Yooto, kukuur ām kōōk kule, “Mbo ng'eetaabiya, anii Fārisooyiin ānkāāsālu Farisaay-eek. Āmiitē raat yu /kiikumwoowoo, kuuyu ātinyē mooyēēt kule ng'ēētyēē :biiko meet choo kiikubēk.”

⁷ Yu kāmwooy :Bāwulō kuu nyooto, kuchuunchuun :Farisaayeechaa āk *Satukaayeeek. Yooto mbo subak kubuntēē keey :kōōkwēēt.

⁸ Mwooyē *:Satukaayeeek kule māng'ēētēē :chii meet, māmii :malayikaan āk tāmirmiroy. Nteenee iyēnchinē :Farisaayeeek ng'aleechaa tukul.

⁹ Kichēy :taariiryeeet nyēē wōō kut kung'ēētyo :kāānēētikaab kiruutēk alake chēē ki Farisaayeeek ānkumwooy kule, “Nto yu ākoo māboonto :chiichi lēēlis. Inkētē :ng'oo, nto nyuun kāng'āloolchi inee :tāmirmiryēēt nto ku *malayikeet.”

¹⁰ Kikōrōmiit :wōōrōōryēēt kut koosoot :nyēē wōō nyēbo lukēēt kule imuuchē :bichoo kusankatan Bāwulō kule tōng! Yooto kōōyookto biikyii alak chēbo lukēēt kurēkto bokōōsōrunēē Bāwulō kwēēnuutaab bichoo ānkukwēryoot kuwo kiyēnkuung'waa.

¹¹ Nto mii kwēēmooy, kōōnookyi :Mokoryoontēēt Bāwulō ānkulēēnchi, “Bāwulō, -mēēmuy, ikiil. Kuu yoo 'kwēē-āmchi biiko ām Yēērusālēēm kurubta keey āk anii, +maweeyey kuu nyooto ām Rooma.”

/Kikeeyey ruurumuut kule /keebakach Bāwulō

¹² Nto mii bēsyēēt nyēē kiikēērē, kōōruruuch keey :Yuu-tayeeek ankuyey ruurumuut. Kyaam muumeek kule mākoy kwaam nto kuyye kiy kut kukas kurook kule kaakume :Bāwulō.

¹³ Kikēēytēē :bichoo kiyēyē ruurumuunoo artam.

¹⁴ Kiba ākoy wōlēē kimii :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk booyikaab kōōk ānkubokumwooy kule, “Kaakyaam :acheek

muumeek nyēē -mākiiyēyē lēt kule -mākyoomē āmnyoo ake tukul nto keeyee kiy ake tukul ākoy kut keekas kule kaakeebakach Bāwulō.

15 Koong'eet :akweek āk booyikaab kōōk ōyookyi nyēē wōō nyēbo lukēēt kuutiit kule /kēēkweryoon chiichi kuchō taay-eeng'woong' ōmāchē kule tōōnyōōru ng'aleek chēē yēmootiin kurubta keey āk chiichi. Kēēchōbootiin :acheek keebakach chiichi kumanaayit yuutēyu!"

16 Nteenee yu kawokukas :wēritaab chēēbto nyēbo Bāwulō ruurumuunoo, kuwo ākoy kiyēnkuutaab lukēetaab booryēt ānkuwokuchiilchi Bāwulō ng'aleechaa.

17 Kukuur :Bāwulō kāāyooong'iintēēt ake nyēbo lukēēt ānkumwoochi kule, "Kweryootē, baa, wēeri kuwo wōlēē mii :nyēē wōō nyēbo lukēēt. Ākāsē kule boonto ng'ālyoo nyēē māchē kumwoochi."

18 Yooto, /kēēkweryoot wēritkēy ākoy wōlēē mii :nyēē wōō nyēbo lukēēt. Yu kayit, kumwoochi :chiichoo kibo lukēēt nyiin ki wōō kule, "Kēēyookwoo :kibratyaantaanaa /kēēbērē Bāwulō kuut. Nto āyitē yēē kāmii, kusoomo kule amutu wēeri kuchō wōlēē imiitē, kuuyu boonto ng'ālyoo nyēē māchē kumwoowuung'."

19 Kunam :nyēē wōō nyēbo lukēēt wēēroo āwut ānkuwēeto komos sukwaamee lōkōōy. Kiteebēe kule, "Kēēbērē nee?"

20 Kumwoochi :wēritkēy kule, "Kāākuchāmchiin :Yuutayeek kule ikweryootē Bāwulō tuun /bokiiyyoong'tēē taayeetaab kōōkwēēt /sitākēēbēer ng'aleek chēē yēmootiin kurubta keey āk inee.

21 Kunyi ii, boontēēt, -mēē-āsyi keey bichoo, kuuyu mii :alake chēē kēēytēē artam chēē māchē kule kuriibchi Bāwulō kēēlto sukubakach. Kaakwaam :bichoo muumeek kule mākoy kwaam āmnyoo nto kuyye kiy mbo kisich, nteenee ākoy kukas kurook kule kaakubakach Bāwulō. Chōbootiin mbo kuu nyiitēnyi kumāchē kukas kuutiing'uung' ām ng'ālyoontoonoo māchē kusoomiing'."

22 Yu keewaany :wēēroo ng'aleechaa, kumwoochi :nyēē wōō nyēbo lukēēt kule kuwēēchi keey, nteenee kiikāloonchi kule -māwokumwoochi chii ake tukul kule kāākumwoochi inee ng'aleechaa.

/Kikiiwuuy Bāwulō kuwo Kayisareeya

23 Nto mii yoo, kukuur :nyēē wōō nyēbo lukēēt kāāyooong'ikyii āyēeng' chēbo lukēēt ānkumwoochi kule, "Obchey lukēēt nyēbo biiko chēē yitē bokolwookik āyēeng' kuyeyta keey kuba Kayisareeya. Nto yityo, oyeyte lukēēt nyēē bēētēē faraasiinek nyēbo biiko chēē yitē tāmānwookik tisab āk lukēēt nyēbo ng'otwēek nyēbo biiko chēē yitē bokolwookik

āyēēng' kuba :tukul Kayisareeya kwēēmowuuni ku asiistaab sōmōk.

²⁴ Ōyēytoochi nkinee Bāwulō faraasiinek cheechii sukuyitita nyēē karaam wōlēē mii :kāāntōōyiintēēt Fēēliikis nyoo iyyoonkyinē yēēmoonooto.”

²⁵ Kisirta :nyēē wōō nyēbo lukēēt barweet kubeeta :bichooto nyēē kimwooyē kule:

²⁶ Kuyityiing' :barwaani inyiing' boontēēt nyēē koonyitoot, Fēēliikis. Āsubooyiing'.

²⁷ Āmāchē ābooruung' kule kinam :Yuutayeek chiichoo, nto yu kikiikuriik kubakach, waararaach :anii āk biikyuu kuuyu kyaakas kule ki chii nyēbo kōōrēētaab Rooma.

²⁸ Nto kuuyu kyāāmāchē ānkēt kule ām nee sukōōtēēyiis :bichoo miisin kurubta keey āk chiichoo, ākwēryootē ākoy kōōkwēētaab booyikwaa.

²⁹ Yooto ānkēt kule ākoo kirubtooy keey :riirikwaa āk ng'ālyoo nyēē nāmē keey āk kiruutēkwaa, nteenee kimāmii mbo :lēēlis nyēē kiyemaat /kiitiilchi kume nto mbo /keerat.

³⁰ Yu /kābokēēmwoowoo kule /kēēmiitē /kēēyēchinē ruurumuut kule /keebakach, atiiil kule āyokoowu kuchō wōlooto imiitē. +Māāmwoochi biiko choo ing'unyng'uung'tōōs kubo inee kule kuyibuung' riirikwaa.

Anii nyoo Kilaawutiyo Lusiiya.

³¹ Kikoonyit :lukoonoo bo booryēēt ng'aleekaab nyēē wōō. Kibeeta Bāwulō kwēēmowuunooto ākoy wōlēē /kikēēkuurēē Antibaatri.

³² Yu kāyyēēkunēē, / kēēmwoochi lukēēt nyoo kibo faraasiinek kule kutas taay āk Bāwulō ankooyeey :chuut kiyēnkuung'waa.

³³ Nto yu kabokuyit :choo Kayisareeya, kōōkoochi kāāntōōyiintonoo kibo wōlooto barwaanaa ānkōōyokoochi nkinee Bāwulō.

³⁴ Kisuman :bāytooyiintonoo barwaanaa ankuteeb kule, “Bo :Bāwulō yēēmēēt nkōnō?” Yu kakas kule ākoo kibo Kiliikya,

³⁵ kumwoochi kule, “+Maakas ng'aleekuuk, yoo kaakuyit :biiko choo ing'unyng'uung'tōōs kubo inyiing'.” Nto mii yoo, kumwaayta :bāytooyiintonoo /kēēkwēryoot Bāwulō /bokiimiiny kaab *Ērōōtē /ānkēēriib.

24

Kumii :Bāwulō taayeetaab Fēēliikis

¹ Nto mii yoo, yu kaakukeeyta :bēsyōōsyēk muutu kucha-kee /kākēēkwēryoot Bāwulō, kuwo :kibkōrōs nyoo wōō ākoy Kayisareeya. Kiwēēto keey booyik alak āk chiito ake nyēē /

kikēēkuurēē Tērtuulō nyēē kikōrōōm ng'alaaleet. Kiyib riirik-waa kuba wōlēē mii :bāytooyiintēētaab yēēmoonooto.

² Yu / kābokēēkuur Bāwulō kuwo kō, kōōyoo :Tērtuulō ānkumwoochi Fēēliikis kule, “Boontēēt nyēbo koonyit, kōōkēēng'ērēkyi :acheek bāytooyiisyēēng'uung' nyēbo tāloosyēēt ām bēsyōōsyēk chēē chaang'. !Kweeyey nyēē karaam simikas taay ankiweechweech ng'aleek alak sukung'et kutas taay :kōōrēēnyoo.

³ Boontēēt nyēē koonyitoot, Fēēliikis, karaam :bāytooyiisyēēng'uung' ām wōlto ake tukul ānkēēng'ērēkyinē ām kēēlto ake tukul kuyitita.

⁴ Nteenee ii, nyēē wōō, āsoomiing' kule -meechaas iyēbchi yit kiyēē kēēmāchē kēēmwoowuung' ām nwookinto.

⁵ Boontēēt, mii :chiichi kuyibu nyalilta kōōrooni. Iwurur-rootē Yuutayeek ām kōōrēēt kumukuul kuyey wōōrōōryēēt. Inee mbo :nyēē intōōchinē biiko choo kiikoobetyeeny key ankurub nyoo bo Nāāsārēēt.

⁶ Kookusyeeem mbo subak kunyeeree *Kōōtaab Yēyiin. Kiyeyeech :ng'ālyoontoonooto keenam.*

⁸ Kunyi, yoo 'kēēkuumu nkit, +meekas kule ākoo man :kiyēē kēēmwooyē :acheek kurubta key ākoo chiichi.”

⁹ Kiirōōbēr :nkicheek Yuutayeek kule ki man :ng'aleechaa.

¹⁰ Yu kānyōōr :Bāwulō bārooyinto kung'alaal, kulē, “Ānkētē kule ām kēnyiisyēk chēē chaang' choo kookukeeyta, inying' :nyēē kwēētiilchinē biiko ng'aleek ām yēēmooniiitēny. Kunyoo, ang'erechaat ayeet key ām taayeeng'uung'.

¹¹ Imuuchē chēēbēēru kule manaakeeyta :bēsyōōsyēk tamanu āk āyēēng' kuchakee kyāāwē :anii Yēērusālēm wāākutunkyi Yēyiin.

¹² Mānāānyōōrwoo mbo :murēchu iyyoong'tēēnoo kōōk ākwilē key āk chiī ake tukul ām *Kōōtaab Yēyiin nto, mbo āwuruurootē biiko ām kooriikaab saayeet nto, mbo ām wōlto ake tukul ām Yēērusālēm.

¹³ Māmii mbo :kiyēē iboorunēē :murēchu kule man :ng'aleechu mwooyē :icheek kurubta key āk anii.

¹⁴ Ānkoo kuwuu nyooto, āchāmchiintōōsii kule ākutunkyinē Yēyiintēētaab mbo kuuko kuu chiī nyēē rubē kēēlooto / kēēmwooyē kule machurtaat. Āyēnchinē kiy ake tukul nyoo chāmchiintōōs āk wōlēē wuu :kitaabuutaab kiruutēk ānku nyoo /kikeesir ām kitaabuutaab *wōōrkooyik.

24:1 Yēyuut. 23:2 **24:5** Yēyuut. 17:6 * **24:6** Tinyē :siruutēk alake ng'aleechu: Kikēēmāchē kiikuumu inee kurubta key āk wōlēē mwooytooy :kiruutēkyoo. 7 Nteenee kichō :Lusiya nyoo kāāyooong'iintēēt nyēē wōō nyēbo lukēēt ānkōōmbōrunēēnēch, 8a ānkumwoochi biiko choo kiitēyētōōs kubo inee kule kukwa wōlēē imiitē.

15 Āboontēē Yēyiin mooyēēt kuu wōloo wuu :murēchuutēchu kule mākung'ēētyēē meet :biiko choo churtootiin ākoo choo bo ng'ōōki.

16 Kunyi, ātitirē kwaak āriibē keey ku -maayey ng'ālyoo nyēē -mēēng'ērēēchē Yēyiin āk biiko.

17 Kikyaang'eetee Yēerusālēēm ānkāāminy saang' ām kēnyiisyēk chēē chaang'. Nto yityo, āchōō Yēerusālēēm āyibchi biikyuu chēē bānoon tukuuk chēē kāchāāyēētyēēchinēē ankuchaabeel kōrōsēēk.

18 Kyāātiliil yu kinyōōrwoo :murēchooto ām biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin. Kimāāboontē keey biich chēē chaang' ām wōlooto, āmēēbērē mbo kyāāmiitē āyēyē wōōrōōr ake tukul.

19 Nteenee kimii :Yuutayeek alake chēbo yēēmēētaab Eesya wōlooto. Yoo icheek chēē kimwooyē, kumāchāktōōs kumii taayeeng'uung' raat bokumwooy kiy nyēē boonto kurubta keey āk anii.

20 Nto yoo māwuu nyoo, kumwooy :murēchuutēchu mii yuutēyu lēēlisto nyēē kinama, yoo kyāāmiitē taayeetaab booyikaab kōōk.

21 Tōōs kiito akeenke baatey nyēē miyaat nyēē kyaayey ku yoo kyāāmwooyē kule, 'Kōōyyoong'tēēnoo sōō, kōōk, kuuyu āboontēē mooyēēt kule ng'ēētyēē meet :biiko choo kiikubēk.' "

22 Nto mii yoo, kumwooy :Fēēliikis nyoo inkētē kēēliitēnyēēb Yēesu nyēē karaam kule, "Kāāyyoong'tē ng'aleechu ākoy kut kuchō :Lusiiya nyoo :inee nyēē wōō nyēbo lukēētaab booryēēt."

23 Yooto, kumwoochi :Fēēliikis kāāyyoong'iintēēt ake nyēbo lukēēt nyēē kimii yooto kule, "Riib Bāwulō āmēēbērē miisin. Ibākookyinē bārooyinto kisich nyēē kakasee keey āk chōōrōōnuutēkyii /sikēēyibchinē mbo kiyēē māchē."

Kyoomchi :Bāwulō Fēēliikis āk Turusiila kurubta keey āk Yēesu

24 Yu kakeeyta :bēsyōōsyēk chēē ng'ēri, kuchōōnto keey :Fēēliikis cheebyoosyeenyii Turusiila nyēē ki Cheebyuutayaa. Yooto, kōōyookto /bokēēkuurchi Bāwulō kuchō yēē kimiitē :inee kumāchē kuyēbchi yīit ng'aleekyii. Nto yitu :Bāwulō, kung'alaalee kule māchē kōōkoosēē keey :biiko *Kāārārookiintēēt Yēesu.

25 Nto yu kāwokumwooy :Bāwulō kule māchāktōōs kuchurtootiin :biiko, kuriibē keey, anku +/mākiitiilchi ng'al ām bēsyēēt nyēē mākuchō, kumuy :Fēēliikis. Yooto, kumwoochi Bāwulō kule, "Kutēēniit chooto ra ēē, wē. Imuuchē iwēēchi keey ākoy ākuuriing' subak."

26 Kiiyooktooy / kibokēekuurchinē Bāwulō kibtaman chokwoomēē lōkōōy ānkumāchē kule kuyibchi inee :Bāwulō chēēbkiisyoong'.

27 Yu kakeeyta :kēnyiisyēk āyēēnku, kookeer :ake nyēē / kikēēkuurēē Bōrkiiyō Fēēstō bāytooyiisyēētaab yēēmoonoo. Nto kuuyu kimāchē :Fēēliikis kule koong'ereech Yuutayeek kubakaakta Bāwulō kurataat.

25

/Kikēēkwēryoot Bāwulō taayeetaab Fēēstō

1 Yu kakeeyta :bēsyoōsyēk sōmōku kuchakee / kakeetool Fēēstō kōōntōōchi yēēmoonooto bo Yuuteeya, kuwo Yēērusālēēm.

2-3 Nto yu kayit, kukwoonchi :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāāntōōyikaab Yuutayeek ānkumwoochi riirikwaa kurubta keyy āk Bāwulō. Kisoom mbo kule kōōwu Bāwulō kuwo Yēērusālēēm sukuriibchi kēēlto ankubakach.

4 Yooto, kukētyi :Fēēstō kule, “Rataat :Bāwulō ām Kayisareeya ānkāāmiitē :anii āwēētii wōlooto ām lēēkitō.

5 Yoo ākoo mii :ng'ālyoo nyēē miyaat nyēē kiikuyey, ōmwoochi biikwook alak kukwa wōlooto bokumwooy riirikwaa kurubta keyy āk inee.”

6 Yu kāākōōbuur :Fēēstō Yēērusālēēm bēsyoōsyēk sisiit nto taman, kurēkto Kayisareeya. Nto yu kāyyēkunēē, kukuur kōōkwēēt ankumwaayta /kēēkwēryoon Bāwulō kuchō kōōk.

7 Yu / kakiiyiitita Bāwulō, kōōmuutmuut :Yuutayeek chēē kikiikukwaanee Yēērusālēēm ānkumwooy ng'al chēē chaang' chēē kimāyēētyēēchinē kiy.

8 Yooto, kutuuch keyy :Bāwulō kule, “Manaayey kiy ake tukul nyēē māchāmē :kiruutēkaab Yuutayeek, nto anyeeree *Kōōtaab Yēyiin, nto mbo āntosuur *Kayisaar.”

9 Kuuyu kimāchē :Fēēstō kule koong'ereech Yuutayeek, kuteebee Bāwulō kule, “Ara iyeytaat keyy iwē Yēērusālēēm suwāyyoong'tēēning' kōōk ām wōlooto kurubta keyy āk ng'aleechu?”

10 Kukētyi :Bāwulō kule, “Āmiitē :anii raat taayeetaab kōōkwēētaab biikaab Rooma yēē yēmāktōōs kule / kiikuumunēēnoo. Mānāāyēchi Yuutayeek kiy ake tukul nyēē miyaat kuu wōloo inkētitooy :nkinyiing'.

11 Nto yoo ākoo kāmii :kiyēē miyaat nyēē kyaayey nyēē nyoolchoo / keebakachaa, ku -maanyokoor meet. Nto yoo ākoo mwooyē :Yuutayeechu ng'aleek chēē mātinyē manta kurubta keyy āk anii, kumāmii :chii nyēē boonto kāāmuukēywēēk kōōyokoochoo icheek. Āmāchē /kiiyokoochoo *Kayisaar.”

12 Yooto kōōrwooch :Fēestō āk kiirwookikyii, nto mii yoo, kumwoochi Bāwulō kule, “Keemwaay kule imāchē / ki-yokoochiing' Kayisaar, +mēēwē wōlooto.”

Kyaam :Fēestō lōkōōy āk bāytooyiintēēt Akiriiba

13 Yu kabokukeeyta :bēsyōōsyēk chēē ng'eri, kuwo :bāytooyiintēēt Akiriiba āk cheebyoosyeet ake nyēē / kikēēkuurēē Bēērnikē* bokoosubaay Fēestō.

14 Nto kuuyu kibēēnyyēē wōlooto bēsyōōsyēk ku chaang', kwaam :Fēestō lōkōōy āk bāytooyiintonoo kurubta keey āk ng'aleekaab Bāwulō. Kimwoochi nyiin kule, “Miitē, naas, :chiito ake nyēē kibakaakta :Fēēliikis kurataat.

15 Yu kāwāāwē Yēerusālēm, kukwoonchoo :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch āk booyik chēbo Yuutayeeek ānkubokumwoowo ng'al chēē itēēyēē keey kurubta keey āk chiichi kumāchē kule /kiitiilchi ng'al.

16 Yooto, āmwoochi bichoo kule mā atēbutēkaab biikaab Rooma /kiiruusta chii kumātuuyo āk nyoo riirēē keey kubo inee ānkunyōōr bārooyinto nyēē kayeetee keey.

17 Nto yu kabokeekwaante keey ākoy wōli, manaakaay keey mbo kisich, nteenee kyāākuur kōōkwēēt kutuuyo ām bēsyēēt nyēē kiikēērē ankaamwaayte /kēēkwēryoon chiichoo kuchō kōōk.

18 Nto yu kāwokung'alaal :biiko choo kiyibu riirik, kumāmii mbo :ng'alyoo nyēē kimwooy kule kiyey :chiichoo kuu wōlēē kyāāsōōtitooy.

19 Nteenee kimwoowo ng'al chēē kichuunchuunootiin kurubta keey āk wōlēē kisooytooy :icheek āk subak kurubta keey āk chii nyēē kiikume nyēē /kēēbērē Yēesu nyēē kimwooy :Bāwulō kule soboot.

20 Kimāātinyē wōlēē +maakuuyte ng'aleechaa. Kunyoo, ateebee inee yoo chāmē /kēēkwēryoot kuwo Yēerusālēm / bokiikumunēē wōlooto kurubta keey āk ng'aleechaa.

21 Yu kāwokumwooy :Bāwulō kule /takeekanyee ng'aleechaa *Kayisaar, amwaayte / tākēēriib ākoy / kēēkwēryoot kuwo wōlooto.”

22 Yooto, kukētyi :Akiriiba Fēestō kule, “Āmāchē :anii āyēbchi yiit chiichi.” Kumwoochi :Fēestō kule, “+Mēēyēbchi yiit tuun.”

Kumiitē :Bāwulō taayeetaab Akiriiba

23 Nto yu kāyyēēkunēē, kuwo :Akiriiba āk Bēērnikē kuboonto keey biiko alak chēē ki wōōyēch āk chēē kitookunootiin ām kiriinkoonoto ankootenteen :tukul ākoy kōōk. Kōōyookto :Fēestō kuut kule /kēēkwēryoon Bāwulō.

25:12 Yëyut. 23:11; 25:21, 25; 28:19 * 25:13 Kituubchēē :Akiriiba kooruuchu: Bēērnikē āk Turusiila. 25:14 Yëyut. 24:27 25:19 Yëyut. 18:14-15 25:23 Luuka 23:8; 21:12

²⁴ Yooto, kumwooy :Fēestō kule, “Bāytooyiintēēt Akiriiba āk biiko tukul choo ōboontē keey, okas chiichi. Kōōkukwoonchoo :Yuutayeek kutēē yēē tēē ām Yēērusālēēm āk mbo ām wōli bo Kayisareeya kubōlē kule māyēmāktōōs /tākēēkāsē kusoboot.

²⁵ Nto ābērē ārōōtootē, kumāmii :kiy mbo nyēē kiikuyey :chiichi nyēē misyinē /keebakach. Nteenee kuuyu kimāchē :chiichi /kiyyoong'tēē taayeetaab bāytooyiintēēt nyēē wōō, amwaayte /kēēkwēryoot kuwo Rooma.

²⁶⁻²⁷ Nto ābērē ālē, kumāmii mbo :kiy nyēē āmuuchē asir kurubta keey āk chiichi nyēē +/mākēēyibchi nyēē wōō. Ākāsē kule mā karaam /kēēkwēryoot chii nyēē rataat /āmākiiboor lēēluutyēēt nyēē boonto. Kunyoo ii, boontēēt, kāākwēru kuchō taayeeng'woong' akweek tukul nto miisin kuchō taayeeng'uung' inyiing' Akiriiba, sukung'eet yoo kātōok :kiy ām wōlēē +/makeekuuyta, +māānyōōru kiyēē +maasir.”

26

¹ Yooto, kumwoochi :Akiriiba Bāwulō kule, “/Kāākēēyootuung' iyeet keey.”

Kiyeeet keey :Bāwulō ām taayeetaab Akiriiba

Kōōtōrōōr Bāwulō āwut, ānkumwooy kule,

² “Bāytooyiintēēt Akiriiba, ang'erechaat ra āyooonyēē taayeeng'uung' āmwooyē ng'aleek chēē āyēētēē keey kurubta keey āk ng'aleek tukul choo mwooyē :Yuutayeek kurubta keey āk anii.

³ Ang'erechaat kuuyu inkētē :inyiing' nyēē karaam ātēbuutēkaab Yuutayeek āk mbo kiyēē kēēchuunchuunnyēē. Kunyoo ii, boontēēt, āsooyiing' kule imuyte ānkiiyēbchi yiit kiyēē āmiitē wāāmwooyē.

⁴ Inkēt :Yuutayeek tukul ām Yēērusālēēm wōlēē kiwuu :so-boonnyuu kung'eetee āmining'.

⁵ Kiikōōnkētoō bēsyōōsyēk chēē chaang' ānkōōmuuchē mbo kōōboor, yoo chāmē, kule kyāābooyē *Fariisaayeeek choo kikōōmēch miisin ām riibsēētaab kiruutēk.

⁶ Neennyi /kākiyyoong'tēēnoo kōōk /kiikumwoo, kuuyu ākēnēē keey kiyēē kikuurtoochi :Yēyiin mbo kuuko.

⁷ Kumii :Yuutayeek tukul kuyēyē yiisyēētaab Yēyiin bēēt āk kwēēmooy, kōōkēnēē keey kukas kule makuyeyakay kuu yoo /kikēēkuurtoochinē. Boontēēt nyēē wōō, ng'ālyoontooni /kiikēnēē keey :nyēē kayey :Yuutayeek kōōyooong'tēēnoo kōōk.

⁸ Kunyoo, ātēēbē kule ām nee yu simōōyēnchinē :akweek kule ing'ēētēē :Yēyiin meet chii nyēē kaakume?

⁹ Kyaachamte :nkanii kule asyeem kēēlto ake tukul nyēē kiimuuchāktōōs akwiil Yēēsu nyēbo Nāāsārēēt.

¹⁰ Kyaayey kuu nyooto ām Yēērusālēēm. Ām kāāmuukēywēēk chēē kikōōno :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch, kyāānāmootē biikaab Yēēsu wōlēē wōō ānkāākērtooy kō. Nto yoo /kābokiitiilchi kule /keebakach, ku anii akeenke nyēē kyāāyibē āwut barak āchāmchiintōōsii.

¹¹ Kyāāwēēsyētootēē kooriikaab saayeeet chēē chaang' āng'woonchinootē biiko ānkāāsyēēmē ākērchi koong' kutayee keey ng'aleekaab Yēēsu. Kyāākōrōmiitu miisin kut ā-āchinē mbo kiriinkōōsyēk chēbo saang' wāāwusē alak chēē kimii wōlōoto.

¹² Nto mii bēsyēēt ake ām booniinēk chēē wuu chooto, kyāāmiitē āwēētii Tamaasko kukāākukōōno :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch kāāmuukēywēēk kule anam bichu.

¹³ Nto makuriik kuyit āsiiswēkaab bēēt, kutāāmiitē kēēltaab too āwēētii ii, mokoryoontēēt, kuchōōnēē :lēbkēēyyēēt barak nyēē kiilēkēchēēchē kusiir asiista. Kiikweny yooto kyāāmiitē āk chōōrōōnuutēkyuu.

¹⁴ Kikiiryaaakte keey :tukul, nto mii yoo akas :anii /kēēkuuru ām kuutiinyuu kule, 'Sāwulō, wē, Sāwulō, 'kēē-āmchoo nee? Nto yu 'kēēlityi keey ng'ot, yoo imiitē iwēēkyoo keey kuu nyooto.'

¹⁵ Yooto, ateeb kule, 'Inyiing' ng'oo oō, mokoryoontēēt? / Kēēkētwoo kule, 'Anii Yēēsu, nyooto imiitē ibārē.

¹⁶ Kunyi, ng'eet. Kāābooruung' keey saakweying' iyēku motwooriintēēnyuu ankiimwaaytaate kiyēē 'keekas kurubta keey āk anii āk mbo kiyēē +māābooruung'.

¹⁷ +Māāriibiing' yoo keenyaliliing' :biikuuk āk choo mā Yuutayee. Āmiitē wāāyooktiing'

¹⁸ isōōwunootē icheek kuweeksee wōlēē mii :mēēnānēēt kukwa wōlēē mii :lēbkēēyyēēt ankung'eetee :rātiisyēētaab Kibrōkōsyoontēēt kukwa wōlēē mii :Yēyiin. Yoo keekaaseenaa keey :bichoo, +māānyōōchi kaat /ānkiiyiityi wōlēē mii :choo kyāātiliil.'

¹⁹ Kunyoo ii, bāytooyiintēēt Akiriiba, manaatay :anii āyēnchi ng'oong'uutyoonoo kichōōnēē barak.

²⁰ Kyāā-āmchi kurook biiko chēē kimii Tamaasko kule kuweeksee choolwookātēēng'waa ankucham Yēyiin ānkōōboorunēē yēyūutēk kule kiikuweek. Nto yityo, chāā-āmchi nkicheek chēbo Yēērusālēēm āk chēbo Yuuteeya kumukuul āk mbo bōrōryōōsyēk tukul choo kimā Yuutayee.

²¹ Ng'ālyoontoonooto :nyēē kiyey Yuutayeechu kunama āmiitē biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin ankusyeeem kule kubakachaa.

22 Nteenee kiyēētyēēchinoonwoo :Yēyiin ākoy kura. Kun-yoo, āmiitē ra kāāyyoony yuutēyu ā-āmchinē lōkōōywēchu biiko chēē minkēēch āk chēē wōōyēch. Mēēbērē āmiitē āmwooyē chēē kaatasee kusiir choo kimwooyē *:wōōrkooyikaab Yēyiin āk *Muusa kule makuyeyakay.

23 Kimwooy kule makunyalil *:Kāārārookiintēēt anku inee :nyēē māku yēk nyēbo taayta /kiing'eetee meet kwoorōōrchi Yuutayeek āk mbo choo mā Yuutayeek lēbkēēyyēēt."

24 Yu kāmwooy :Bāwulō ng'aleechaa, kunam kuut :Fēēstō ānkulēēnchi, "Kāākubunuung' mēt, wē, Bāwulō! Kaakuyeying' :sumanaanaang'uung' kooraan :mētīt."

25 Kukētyi :Bāwulō kule, "Fēēstō, boontēēt nyēē wōō, mānāābunwoo :mēt mbo kisich. Kiyēē āmiitē āmwooyē ku kiy nyēē yemaat anku bo manta.

26 Inkētē mbo :nkinee bāytooyiintēēt kubooyiit man ng'aleechaa kuuyu mēēbērē kiyēyāksēē wōlēē kimābo laat. Kunyoo, āmuuchē mbo āmwoochi nkinee nyēē māmii :muyātēēt.

27 Boontēēt, bāytooyiintēēt Akiriiba, iyēnchiintōōsii :inyiing' āk ng'aleekaab *wōōrkooyik? Ābērē iyēnchiintōōsii."

28 Kukētyi :Akiriiba kule, "Lēēkit iweechaa āyēku chiitaab Kiriistō."

29 Kuwālchi :Bāwulō kule, "Yoo kā lēēkit, nto ku lōō, āsooyē Yēyiin kule māyēk inyiing' baateey :nyēē kaweeek, nteenee chii ake tukul nyēē mii kuyēbchinē yiit kiyēē āmwooyē sookerkeyi-itu anii, nteenee baateey kēētēērchiinē kubo nyōrōōrōōnichu."

30 Kōōyyo :Fēēstō, Akiriiba āk Bēērnīkē ākoo mbo nkicheek choo kiboonto keey tukul ankuba saang'.

31 Kibokumwoochi kule, "Ntēē māmii :chiichi kuyēyē ng'al chēē yēmāktōōs /keebakach, nto mbo kule /keekerta kō."

32 Yooto, kumwoochi :Akiriiba Fēēstō kule, "Nto kāmānāāmwooy :chiichi kule /bokiyyoong'tēē taayeetaab *Kayisaar, nto /kaakiityaakta."

27

Kiwēētēē Bāwulō mwēēnkēēt ākoy Rooma

1 Nto mii yu /kikiikiitiil kule keebe kōōrēetaab Itaalya, /kiyokoochi Bāwulō āk kibратиisyek alak chiito ake nyēē /kikēēkuurēē Yuulyō nyēē ki nyēē wōō nyēbo lukēētaab kaab *Kayisaar.

2 Yooto, keelaany mwēēnkēēt nyēē kitākyinē keey Atiramiiito nyēē kimii wokumurē kiriinkōōsyēk chēē kimii sakaramteet

nyēbo yēmēetaab Eesya. Kikēēboontootē keey Aristaarko, chiitaab Maketoonnya nyēē kichōōnēē Tēēsālōōnikē.

³ Yu kāyyēekunēē, keeyit Sitōōn kosolēny. Yooto, kuyēchi :Yuulyō Bāwulō nyēē karaam kuchāmchi kuwo wōlēē mii :chōōrōōnuutēkyii /sikiikoochi kiy nyēē kāyēetyēēchinēē keey.

⁴ Nto mii bēsyēēt nyēē kiikēērē, kēēng'ēētyēē yooto subak ankeenam baanta ām mwēēng', nto kuuyu kitākyēēch keey :wusōōnēēt nyēē nyikiis, keesyeb komosta nyēē kiiyeelaat nyēbo Kubrō ānkēētākyi keey tō.

⁵ Nto yu kikiikeebeetee mwēēnkēēt keekeeytee sakaramteetaab yēmēetaab Kiliikya āk nyēbo Bamfulyaa, keeyit Muura, *kiriinkēēt nyēē kimii yēmēetaab Lukiiya.

⁶ Kinyoorta yooto :chiichoo ki wōō nyēbo lukēēt mwēēnkēēt ake nyēbo *kiriinkēētaab Alekisaantrya nyēē kimii kuwēētii Itaalya. Yooto, kumwoowēēch kule keelaany mwēēnkoonoo.

⁷ Kiwuuyiityēēch :baanta miisin nto bokēēyitē Niitō. Nto kuuyu kiitaayeeneech :wusōōnēēt keetas taay āk kēēloo, keeweēch keey kēētākyi keey cheeronko ankeerub wōlēē kimāwusunēē :yoomeet ām Kērēētē. Kikēēmur yēēt ake yēē /kikēēkuurēē Salmoone.

⁸ Kinyikisyēēch :wusōōnēēt miisin yu kākēētākyi keey tinkeey. Kikeebe ām wuuyinto kut bokeeyit yēēt ake yēē /kikēēkuurēē 'Sakaramteet nyēē Yimu' nyēē kilēēkitēē *kiriinkēētaab Laseya.

⁹ Kikiikiiboot āsiiswēk chēē chaang' kubo wusōōnoonoo ānkimii wokumiyātiitu :baanta kuuyu kimii kuriiku :bēsyōōsyēk chēē kōrōōm :wusōōnēēt.* Yooto, kumwooy :Bāwulō kule,

¹⁰ "Murēchu, nto yu ākāsē kule mii wokumiyātiitu :baani. Yoo katakeetas taay makunyeerakay :mwēēnkēēt ānkubootyo :tukuuchu mii mwēēng' ānkiiboot mbo soboonwēkyoo."

¹¹ Kitay :Yuulyō kiyēē kimwooy :Bāwulō ankucham ng'aleekaab chiitaab :mwēēnkēēt āk chēbo nyēē kiiyyoonkyinē mwēēnkēēt.

¹² Nto kuuyu kimāyēmāksē kōōbuur yooto bo sakaramtaanaa kut kukeeyta :bēsyōōsyēkaab wusōōnēēt, kookaykaay :biiko wōlēē wōō kule keetas taay ākoy Fōyinikē. Ki sakaramteet :nyitēnyi ām Kērēētē nyēē kikaraam bokiimuunyēē ānkiimuuchē :chii kuyityi kubununēē tinkēēywōōsyēkaab cheeronko nto nyēbo tō.

¹³ Nto yu kāwus :yoomeet muut nyēbo komostaab cheeronko, koosoot :icheek kule kāākuyityiin :kiyēē kiisōōtē.

Kunyoo, kootyaach mwēēnkēēt ankutas āk baanng'waa kung'oosng'oosyootēē sakaramteetaab Kērēētē.

¹⁴ Nyēē mā tyaa, kuchō :wusōōnēēt nyēē nyikiis nyoo / kikēēkuurēē 'Tō-koong'asiis' nyēē kiwusunēē Kērēētē.

¹⁵ Kunyoo, kikirkir mwēēnkēēt kut keechamte keey /keet-waareech.

¹⁶ Yu kābokēēmur sakaramteetaab kōōr kisich nyēē kiik-wēēn :bēy nyēē /kikēēkuurēē Kawuuta, kyaam booryēēt kut kiichuutu mwēēnkēēt nyēē mining' nyoo kiichuutootē :nyoo wōō kuchō nyiin āriit.

¹⁷ Yu /kikiikiichuut kuchō āriit, /keekwiiliil mwēēnkoonoo ki wōō kuyaam kule tetete. Kuuyu kinyōkōriitu :bichoo kule imuuchē koonach :mwēēnkēēt ng'aayneet nyēbo sakaramteetaab Liibya, kuwiirchi araaray kiito ake nyēē kiichuchuyē baantaab mwēēnkēēt ānkubākookyi yoomeet kōōrēetoot mwēēnkēēt.

¹⁸ Kitas taay :wusōōnoonoo nyikiis kuwus. Nto yu kāyyēēkunēē, / kēēmētō tukuuk ām mwēēng' kule sukukuskusiit :mwēēnkēēt.

¹⁹ Nto bēsyēēt nyēē kiikēērē, /keewiirta mbo tukuuk choo / kikēēkwoonyēē mwēēnkēēt āk tukuuk chuut alak tukul.

²⁰ Kituuluunkēnoot :wōliin bo barak ām bēsyōōsyēk chēē chaang' nyēē /kimākēēkāsē asiista nto mbo kookeelik. Kitas taay yooto tukul :wusōōnēēt kwaawesiit, nto yityo, kubēk :moonikyoo kule ākoo -mēētākōōmuuchāktōōs / kiraraacheech.

²¹ Yu kikiikumisyo :moonik nyēē kimēēmāchē :chii kwoomiis, kōōyyo :Bāwulō ānkulē, "Murēchu, nto kōōkāswooyoo kāāmwoowook kule -mōōng'ēētyēē Kērēētē, nto kāmāāmook :kiy nto kāmōōbootē kiy.

²² Nteenee āmwoowook kule ōkich, kuuyu māmii :chii nyēē makume, nteenee makuburyet :mwēēnkooni.

²³ Kōchōōnchoo *:malayikeetaab Yēyiintēēnyuu nyoo āyēchinē yiisyēēt kwēēmooy ānkumwoowoo kule,

²⁴ 'Bāwulō, -mēēmuy, +/- mākiyyoong'tēēniing' taayeetaab *Kayisaar ankaakuriiree :Yēyiin biiko choo ōboontootē keey ām mwēēng' nyēē mākooy kubēk.'

²⁵ Kunyoo ii, murēkyoo, ōkiilyē, kuuyu ākoosēē keey Yēyiin kule makuyeyakay kuu yoo kāākumwooytoowoo.

²⁶ Nteenee +/makeetwaareech ākoy kōōrēēt ake nyēē kiik-wēēn :bēēko."

²⁷ Kitas taay :wusōōnēēt kutwaareech ām Araaraytaab Metitereennya.† Nto miū yu makuriich kwēēmooy kwēēn ām kwēēmowuutaab taman āk ang'wan kukeeyiimeech

:wusōōnēēt, kumach kōōnkēt :biiko choo kimii mwēēng' kule kikiikuriik keeyit kōōrēēt.

²⁸ Yooto, kuwiirta kiito ake nyēē nyikiis nyēē /kikiikēērātyi bōrōōwēēt sukukasee wōlēē tēē :bēēko. Nto bērē kulē, kiyitē fuutiinēk bokol āk tibtēm kuwo ng'wēny. Nyēē mā tyaa /kiiyokooyto subak bōrōōwoonoo. Nto bērē /kēēlē, ku fuutiinēk sokool.

²⁹ Kikēēmuuyē kule imuuchē :mwēēnkēēt kuryaach rwoon-tōōk choo lēēkitēē sakaramteet. Yooto, kiiyokooytē karnaak ang'wan /kiiyyoong'tēē mwēēnkēēt ankeesaay kule kuyyēēkyēēch.

³⁰ Kisyem :biiko choo kimii kōōrēētootē mwēēnkēēt kule kumwēy. Kinam mwēēnkoonoo ki mining' nyoo kimii nyiin āriit ankuyey keey kule kimii kōōyokooytooy karnaak alak choo /kiiyyoong'tēē mwēēnkēēt, nteenee ākoo kimāchē kule kumwēyēē kiyooto.

³¹ Nto mii yoo, kumwoochi :Bāwulō Yuulyō āk biikyii bo lukēēt kule, “Yoo kāmēēbuur :bichu wōlēēb mwēēnkooni, ku -mōōsobtōōsii.”

³² Yooto, kutil :bichoo bo lukēēt bōrōōk chēē /kikikēērātiisyēē kōōsuuyto :mwēēnkoonoo ki mining'.

³³ Nto yu mākōōrir :kōōrēēt, kumwoochi :Bāwulō biiko kule, “Ām bēsyōōsyēk chēē yitē taman āk ang'wan choo kooku-keeyta, kwoobeetee kuut ānkōōruuyē kuut.

³⁴ Kunyi, āmwoowook kule ō-āmiisyē sōōnyōōru nkuruuk sōōsobchē kuuyu māmii :chii mbo akeenke ām akweek nyēē makume.”

³⁵ Yu kēēwoong' :Bāwulō ng'aleechu, kunam mukaatiit ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy ām taayeetaab bichooto. Nto mii yoo, kubetes ānkutoow kwaam.

³⁶ Kikimkimiitu :bichoo ānkwoomiis :nkicheek.

³⁷ Kikēēyitē :tukul chēē kikeēmiitē mwēēng' biiko bokol-wookik āyēēng' tāmānwookik tisab āk lo.

³⁸ Yu kikiikwoomiis :bichooto tukul kut kubiyooong'iis, kumētyi nkoonuuk araaray sukukuskusiit :mwēēnkēēt.

³⁹ Kuyyēēchē :kōōrēēt, maneemuuch :icheek kōōnkēt kōōrēēt nyēē kikas, nteenee kikas yēēt ake yēē kiiwulta keey :bēēko yēē kitinyē ng'aayneet yēē /kikiitiil kule bokōōyyoong'tēē mwēēnkēēt yoo keemuuchakay.

⁴⁰ Yooto, kootichtiich karnaak choo /kiiyyoong'tēē mwēēnkēēt ankootyaach tukuuk chēē /kēēwēēchwēēchēē mwēēnkēēt. Nto mii yoo, kōōtōrōōr tukuuk chēē toochē yoomēet sukung'ēet kuwusto :yoomēet mwēēnkēēt wokōōyyoonyēē sakaramteetaab araarayta.

41 Kitākyi mwēenkēēt koonach ng'aayneet nyēē kikiituulākoy kukiilchi :sēruutaab mwēenkēēt yooto ānkutōōr :wusōōnēēt bēēko kwiiri komostaab saaruuryeet.

42 Kichōb :biiko choo kibo lukēēt kule kubakach kibratīsyek sukung'eet mābir bēēko kumwēy.

43 Nto kuuyu kimāchē :Yuulyō kule kōōsoob Bāwulō, kuy-eeete bichoo kuyey kuu wōloo kākāākuchōbto. Yooto, kumwoochi chēē kiimuuchē kubir bēēko kule koonto kubiroot bēēko ākoy taban.

44 Nto choo king'ēt, kimāchāktōōs :choo kubeete keetiik choo kibētēkunēē keey mwēenkēēt. Kiyit :biiko tukul taban ām kēēlwookichooto tukwaay nyēē manaam :kiy ake tukul.

28

Kikeeyit kōōrēētaab Maalta

1 Nto mii yu kabokeyit araarayta taban, kēēbēēru kule ākoo ki Maalta :kōōroonoo kikiikwēēn :bēēko.

2 Kitoroocheech :biikaab kōōroonoo nyēē karaam. Nto kuuyu kimii :roobta ānku kaytit :kōōrēēt, kōōloowēēch maata.

3 Kiwokukweyaat :Bāwulō kweenik alak, nto yu kēēkoochi ma, kusiikunee :eereeneet kweenichaa yu kasyool :maata ānkunooynoochi keey āwutaab Bāwulō.

4 Yu kakas :biikaab kōōroonoo kuu nyooto, koosoot kule, “Ākoy ku rumiin :chiichi. Ānkoo kaakoomuuch kuchililee meet nyoo kātānyōōru ām araaray, tākurubē :mnyaat.”

5 Nteenee kilelekta :Bāwulō eereeneet kōōsuuchi mā nyēē manaam inee :kiy.

6 Kiisōōtē :biiko kule makookwa :āwut nto kule makooryaakta keey ankume. Kikānyis :bichooto kulōōyiit kumāchē kukas kiyēē makuyeyakay. Yu kukas kule māmii :kiyēē kaam Bāwulō kulē, “Tōōs āynāt :chiichi.”

7 Kimiitē yooto :mbareetaab chiitaab kōōroonooto. Kitookunoot :chiichoo / ānkikēēkuurēē Bublīiyō. Kitaacheech :chiichoo ām mooyēēt nyēē lēēl kebe kanyii ānkuriibēēch nyēē karaam bēsyōōsyēk sōmōk.

8 Kimnyoonē :kwaaniitaab chiichooto ām kō ānkimii kārū kitiintiri. Kilāyēē :maat ānkōōbuuntooy :mooyēēt. Wokoorwaam :Bāwulō ānkutiinyēē āwunnyēk ānkusoochi. Yooto, kusob :boontoonoo.

9 Yu kakas :biikaab kōōroonoo chēē kimnyoontōōs, kukwa wōlēē mii :Bāwulō ānkōōsoob.

10 / Kikēēkoonyitēēch ām kēēlwookik chēē chaang'. Nto yu kikēēmiitē kēēchōbē keey sikeebe, kukōōnootēēch :bichoo tukun chēē chaang'.

Kikeebe Rooma

11 Yu kābēk :ārook sōmōku, kēētoowu baanta subak. Ki-keelaany mwēēnkēēt ake nyēbo *kiriinkēētaab Alekisaantrya nyēē kikiimuunyēē kōōroonooto kule kukeeyta :wusōōnēēt. / Kikēēkuurēē mwēēnkoonoo “Āynātōōs saram Kastoor āk Bolukis.”

12 Kikeebe ākoy yēēt ake yēē / kikēēkuurēē Sirakuusa ānkēēbēēnii yooto bēsyōōsyēk sōmōk.

13 Nto bēsyēēt nyēē kiikēērē, keebe ākoy Rēkiyō. Nto yu kāyyēēkunēē, kuwusunēē :yoomet komostaab sōōy kuchaak-teeneech ākoy *kiriinkēētaab Bōtyōōli.

14 Kikeenyoorte wōlooto bo kiriinkoonoo mbo ng'eetaabiya alak chēē kitaacheech kiibuurtē keey ām bēsyōōsyēk tisab. Nto mii yoo nanyuun, keebeeteē kērēēnkōōk kēētākyi keey Rooma.

15 Yu kāwokukas mbo :ng'eetaabiya ām wōlooto bo Rooma kule kikēēmiitē kēēkwoonii, kutōrōōkwēēch. Kikānyii :alake yēē /kēēkuurē kule “Kooriik sōmōk chēē /kiimuunyēē,” ntee-nee kikēēw :chuut ākoy yēē / kēēkuurē kule “Sōkōōniitaab Ābiiyō.” Yu kāwokōōbuurto keey :Bāwulō bichoo, kubirchi Yēyiin kōōnkōy. Kiyey :yooto inee kukich.

16 Nto yu kabokeyit Rooma, /kēēchāmchi Bāwulō kōōbuur nkit āk riibiintēēt akeenke.

Kyaamtaat :Bāwulō ng'ālyoontēētaab Yēyiin kuriiboot

17 Yu kakeeyta :bēsyōōsyēk sōmōku kukakeeyit Rooma, kukuur :Bāwulō kāāntōōyikaab Yuutayeek. Nto yu kikiikōōruruuch keey, kumwoochi :Bāwulō icheek kule, “Mbo ng'eetaabiya, mānāākōchōnkyi biikyoo nto mbo ātēbuutēkaab mbo kuuko. Nteenee / kikeenama ām Yēērusālēm / ānkiiyokoochoo biikaab Rooma.

18 Kōōkuumwoo :bichoo ankumach kule kootyaaktaa kuuyu kimāmii :lēēlis ake tukul nyēē kinyoolchoo /keebakachaa.

19 Nto yu kabokukwiil :Yuutayeek / kiityaaktaa, akas kule kaykay /kiyyoong'tēēnoo taayeetaab *Kayisaar, ānkoo kimāmii :kiy nyēē miyaat nyēē chāāmwooyē kule kiyēwoo :bi-ikyuu.

20 Ng'ālyoontooniitēnyi :nyēē kayeya amach kule akasaak oō, booyichu. /Kakeerateenaa nyōrōōrōōnichu kubo nyoo ikēnēē keey :mooyēētaab Isrāyēēl kumukuul.”

21 Yooto, kukētyi :bichoo Bāwulō kule, “Nto yu mānāākēēnyōōru :acheek ng'ālyoo ake tukul nyēē chōōnēē Yuuteeya nyēē rubtooy keey āk inyiing'. Mānāāmwoowēēch :mbo ng'eetaabiya chēē kwoonēē wōlooto kiy ake tukul nyēē miyaat nyēē rubtooy keey āk inyiing'.

22 Nteenee kēēmāchē keekas kule imwooyē nee :inyiing', kuuyu mii :biiko wōlēē wōō kung'ālōolē nyēē miyaat kurubta keey āk bichēēb Kiriistō."

23 Kunyoo, kichōb :bichooto āk Bāwulō bēsyēēt nyēē mākuuuyo.

Yu kayit :bēsyoonoo, kukwa :biiko chēē chaang' wōlēē kitēbunēē :Bāwulō. Kiirwookyi :Bāwulō kwiimēn. Kiiboorchī ng'ālyoo kurubta keey āk bāytooyiisyēētaab Yēyiin ānkuyēyiisyēē siruutēkaab *Muusa āk chēbo *wōōrkooyikaab Yēyiin kōōboorchinēē biiko kule ki *Kāārārōokiintēēt :Yēesu.

24 Kichāmchiin :alake āk ng'aleekaab Bāwulō, nto alak kutāchiin.

25 Kibēētii :bichoo kukwiilootē keey kubo ng'aleechaa kikiikukas āk yu kāwokumwoochi :Bāwulō kule, "Kimwoochi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin mbo kuukoong' manta, yoo kimwooyē kubununēē wōōrkooyoontēēt *Isaaya kule,

26 'Iwē wōlēē mij :bichu ānkuwēēmwoochi kule:
Yoo kōōyēbchi yiit,

-mōōkāsē kiy.

Nto yoo kookasee koonyek,

-mōōkāsē kiy kubooyiit man.

27 Kuuyu wuuyēch bichu :mētēwoy,
ānkumoolootiin :yiitin,
ānkināmākiis koonyay.

Nto kiimuuchē :koonyek kukasta,

ānkuyootootiin :yiitiik,

ānkōōnkēt :icheek,

nto kiikuweek kuchama,

saang'eeet :anii,

āsoob icheek."†

28 Kunyi, āmāchē āboorwook kule kookucham :Yēyiin kooraraach biiko choo mā Yuutayeek ānkumākuyēbchi yiit :icheek ng'aleechaa."*

30 Kiibuur :Bāwulō wōlooto kēnyiisyēk āyēēng' kutēbunēē kōōnyii nyēē kikwēytooy kiy. Kitoochē biiko tukul choo kāruutoon

31 ānkwoomchinē ng'ālyoontēēt nyēē māmuyē kurubta keey āk bāytooyiisyēētaab Yēyiin, ankooneet mbo kurubta keey āk Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō.

28:22 Yēyuut. 24:14 28:23 Luuka 11:2; Yēyuut. 1:3; 8:12; 19:8; 20:25; 28:31

† 28:27 Isaaya 6:9-10 28:27 Mat. 13:15; Māārko 4:12 * 28:28 Tinyē :siruutēk alake kērēywoontēētaab 29: Yu keewaany :Bāwulō kumwooy ng'aleechaa, kung'ēētyo :Yuutayeek ankuba. Kikwiilaat keey nyēē kōrōōm miisin. 28:28 Luuka 3:6; Yēyuut. 13:46 28:31 Yēyuut. 28:23

Barweet nyēē kisirchi :Bāwulō Roomeek

Taayta

Siriintēēt, yēē / kīkēēsirē āk wōlēē / kīkēēsirēē: Kisirē :lēbkēēyiintēēt Bāwulō kitaabuuni bo Rooma ām kēnyit nyēē / kiisōōtyinē kule ki 57 KK yēē kimiitē Kōōriintō nto ku kiriinkēētaab Keenkereeya chēē kitoobēnē keey tukwaay ām sakaramteetaab araarayta. Kimiitē :Bāwulō yooto kōōtēryēēkootē baannyii nyoo kibo sōmōk kutākyinē keey Yēērusālēēm kuyibē beesaanik choo kikiikōōruruuch ām wōlēē mii :biikaab Kiriistō chēbo Kiriki. Kimiitē mbo yooto subak kuyēytoochinē keey baannyii nyoo kibo ang'wan kuwo Sibaannya kumur Rooma. Iboorchinē keey :Bāwulō ām barwaani biikaab Kiriistō chēbo Rooma chēē ki Yuutayeek āk Kirikiik. Kiiwuruur yooto :ātēbuutēkaab bichoo kāāliing'ēn wōlēē mākuchōbto kāāsōōtēywēkyii āk ng'alaaleet. Tākyinē keey :ng'aleek alake chēbo barwaani biikaab Kiriistō chēē Kirikiik nto alak kutākyinē keey choo ki Yuutayeek.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Rōōbu :barwaani ām bārōōnōōk tukul chēbo :Bāwulō ām kēelto nyēē kāsāktōōs, kurubta keey āk wōlēē wuu :kāāyēnēētaab Kiriistō. Ki lōkōōy :chu chēē kiyyēelootiin ām wōōrkooyoontiit nyēē mii Kirootyeet nyoo bo Kēny nyoo kichokōōboorunēē keey Yēesu, Kāārārōōkiintēēt nyoo / kīkēēkānyoonu nyoo Ng'aabaneet. Kikikiilchi :Yuutayeek chēē kikiikōōyēnchi Kiriistō ām Rooma, ātēbuutēkwaa bo kēny kuu wōlēē kiwuunto :lukōōsyēk alake. Kirub miisin ntāsimuutēkwaa bo saayeet kuu wōloo kiyēytooy kumānēēyēnchi Kiriistō. Ikiimē :Bāwulō kule mākāksē kuminyē :chiitaab Kiriistō nyēē koonyitē Yēyiin ānkwoosyi keey kōōntōōchi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin. Māyēētyēēchinē chii :kiruutēk koong'ereech Yēyiin nteenee sāru biich :soboonto nyoo intōōchinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin sukung'eet keerub tukuuk choo nāmē keey āk mākuutēkaab Yēyiin. I-ārōōru :Bāwulō ām kurkeetaab 7 kaatyaaktaayeet nyēbo biikaab Kiriistō choo Yuutayeek ām wōlēē mii :kiruutēkaab kirootyeetaab kēny. Kisir ām kurkeetaab 8 kāābēliisyēēt nyēē nyōōru :chiitaab Kiriistō yoo kāminy kubo Tāmirmiryēēt. Yoo tēēbē :Bāwulō tēēbuutēk ām āsiiswēk alak, kumāchē kuchut :nkinee chiito nyoo sumānē siruutēchu ameetaab lōkōōy. Yēyē keey :Bāwulō wuu nyēē chiito ake nyēē tēēbsē. Nto ām āsiiswēk alak kutēēbē :inee ānkuwālu nkityō.

Kyoorōōrchi keey :Bāwulō biikaab Rooma ānkumākyi bērrur

1 Anii ku Bāwulō nyoo āyēchinē *Kāārārōokiintēēt Yēesu yi-isyēēt. Kitoola :Yēyiin ankootabaanaa āyēku lēbkēēyiintēēt saamate lōkōōywēk chēē kāroomēch.

2 Kisimkukuurtoowēēch :Yēyiin ām siruutēkyii lōkōōywēchoo kubununēē *wōōrkooyikyii.

3-4 Rubtooy keey :lōkōōywēchu āk lakwanyii Yēesu Kiriistō Mokoryoontēenyoo nyoo /kikēēsich kuu chii kuchōōnēē kōōtaab bāytooyiintēēt *Tāwuti. Nteenee /kikiiboor ām kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule Lakwataab Yēyiin :inee yoo /kiikiing'eētēē meet.

5 Chāmēēch :Yēyiin kubununēē Kiriistō. Kiikukōōnēēch keeyey yiisyēētaab *lēbkēēyik kyoomchinootē biiko choo mā Yuutayeeek wōlēē wuu :inee āk kule kōōyēnchinē :icheek Yēyiin ānkōōywēyē.

6 Kunyoo akweek :alake ām bichooto chēē /kiikeekweyaak obooyiitu Yēesu Kiriistō.

7 Āsubooyook akweek tukul ām Rooma choo chāmook :Yēyiin ankiikootabaanaak oyeeku biikyii chēē tiliilēch. Kōōbēruurook :Baaba āk Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō ānkukōōnook kaalyeet.

Kibērē :Bāwulō nto ruutoochi Rooma

8 Ābirchinē kurook Yēyiintēēnyuu kōōnkōy kubununēē Yēesu Kiriistō kubo akweek tukul kuuyu /kyoomunēē kōōrōōsyēk chēē chaang' kule ōkoosēē keey Yēyiin miisin.

9 Inkētē :Yēyiin kule ātāsē taay bēsyēēt ake tukul āsoowook ākookoy. Āyēchinē inee yiisyēēt ām mooyēēt akeenke ā-āmtooy lōkōōywēk kurubta keey āk lakwanyii.

10 Āsooyē kule mākuyootwoo :Yēyiin kēēlto ām lēēkitō āchōō wōloo ōmiitē.

11 Ābērē nto akasaak sāang'oobwook rōōbēywoo nyēbo Tāmirmiryēēt kōōkimkiimook.

12 Nto subak, +mākiititiirē keey :tukul ām wōlēē kiiyēnchintooy Yēyiin.

13 Mbo ng'eetaabiya, māchāktōōs ōnkēt kule kwāāchōboonu keey nyi kooy kule āruutoochook nteenee kookukerektaanwaa :ng'ala. Āmāchē kule nto chāātitiirook kuu yoo kyāātitiironu biikaab Kiriistō ām bōrōryōōsyēk alak.

14 Mākwoo ā-āmchi biiko tukul lōkōōywēchu kāroomēch nyēē mātiny kule Kirikiik nto mā Kirikiik, sumānootiin nto māšumānootiin.

15 Kiyooto :nyēē yēyoo amach miisin kule ā-āmwook nkakweek choo ōmiitē Rooma lōkōōywēchu.

16 -Māāmuyoot a-amte lōkōōywēk chēē kāroomēch kuuyu mii āriit :kāāmuukēywēēkaab Yēyiin chēē yēyē kooraraachakay :chii ake tukul nyoo kēēyēnchi. Māchāktōōs /kyoomchi Yuutayeeek kurook nto yityo, kookeer :choo mā Yuutayeeek.

17 Iboorunēē :Yēyiin lōkōōywēchoo kule churtooy :chiito yoo keekaasee keyy inee baateey. Kuu yoo /kikeesir kule, “Nyōōru soboonto :chiito nyoo churtooy kubo kaakaaseenyii.”†

Mākōōng'woonchi :Yēyiin biiko choo -mēēywēyē inee

18 Kōōkutākyi :Yēyiin ng'wooninto biiko choo -mēēywēyē inee āk kibrōkōōsiis choo kiikutubēē rōkōōng'waa ng'ālyoontēētaab manta.

19 Inkēt :biiko wōlēē wuu :Yēyiin, kuuyu kisimkōōboorchi keyy :inee icheek ām kēēli:

20 Kiiboorunēē kāāmuukēywēēkyii bo kibchuulyo tukuuk choo kiikuyey ānkōōboorunēē tukuuchotoo wōlēē wuu :inee, ānkoo -/ mākēēkāsēē inee koonyay āk nkicheek kāāmuukēywēēkyii. Kunyoo, māmii :wōlēē tuuktooy keyy :chii.

21 Ānkoo kiinkēt :icheek Yēyiin, mānēētōrōōr nto kubirchi mbo kōōnkōy, nteenee kiyēk buch :ng'oornātēēng'waa ānkutubākiiis :kāāsōōtēywēēkwaa kukabar :bēērbēēryēēng'waa.

22 Yoo kibērē ng'oomēch, kubērbērēch.

23 Kikutunkynēē :bichoo āynātōōs chēē /kikeekus /kiiwu-uytēē biiko nto tāriitēk, tyoong'iik choo bēēsytēē āk choo ichuutēē keyy ng'wēny kusiir yoo kātākutunkynēē Yēyiin nyoo bo lēbkēēyyēēt ākookoy.

24 Kiyooto :nyēē kiyey Yēyiin kwoosyi bichoo kutwaar :muchastaab bōōrwoonikwaa sukuyēyē sikornateet ankunyeere bōōrwoonikwaa.

25 Kōōkuchunnyēē :bichoo manta nyēbo Yēyiin ānkuwēēkyi keyy ng'wiynaneet kukutunkynēē tukuuk chēē kiyēyē :Yēyiin yoo kātākutunkynēē Yēyiin nkit nyoo itōrōōroot ākookoy.

26 Kookwaasta :Yēyiin bichoo kubo ng'aleechu tukul kurub muchas nyēē samis nyēē kookubakaakta mbo :kooruuk saanikwaa ankoornut keyy nkit.

27 Kookutay :nkicheek murēnik kooruukwaa ānkwoobukyi keyy murēnik alak kusikoraat keyy kut neennyi /kōōkiitiilchi kule +/mākiing'woonchi kurubta keyy āk rōkōōsooto.

1:16 Yēyuut. 13:46; 1Kōōr. 1:18, 24; 2Tēm. 1:8 † 1:17 Aabakuuk 2:4 1:17 Room. 3:21-30; 4:1-25; 10:4-13; Kala. 3:9-12; Filib. 3:9; Ibu. 10:38 1:18 Room. 2:5, 8; Ēfēēs. 5:6 1:20 Āyub 12:7-10; Tyēēn. 19:1-4; Yēyuut. 17:27-28; 1Kōōr. 1:21 1:21 Ēfēēs. 4:17-19 1:22 1Kōōr. 1:19-20 1:23 Kiruu. 4:16-18; Tyēēn. 106:20; Cherem. 2:11 1:27 Laawi. 18:22; 20:13; 1Kōōr. 6:9, 18

28 Kuu yoo manaacham :biiko kōōnkēt Yēyiin, kōōtuukyi :inee icheek batay kutas taay āk rōkōsng'waa kuyēyootē ng'al chēē māyēmāksē /kēēyēyē.

29 Kiikoolaambuuch bichu :choolwookātēēt, muchas āk rōkōs, tuuyintaab moo, rumiisyēēt, wōōrōōryēēt, ng'wiiynaneet, kāwōōtyoontiit, seemseemnyeet.

30 Ng'āloolootēē alak nyēē miyaat, tāyē Yēyiin, āwēēsēch, āng'oonyēch ānkung'āsē keey. Sākāyootē kēēlwookik chēē kayeyee rōkōs, kōchōnkyinē sikiikwaa,

31 bērbērēch, -/mākiikoosēē keey, māchāmē chii, āmāriirēē chii.

32 Ānkoo kōōnkētē :icheek kule kiikōōtiilchi :Yēyiin meet chii nyoo yēyē ng'al chēē wuu choo, tākutāsē taay kuyēyē ng'aleechu ānkōōkoostoo mbo alak choo yēyē kuu nyooto.

2

Ing'woonchinē :Yēyiin mbo nkicheek Yuutayek

1 Yoo itiiilchinē :chii alak ng'al, kumiitē kōōruustooy keey nkit nyēē māmii :wōlēē tuuktooy keey kuuyu yēyē :nkinee rōkōs.

2 Kiinkētē kule yoo itiiilchinē :Yēyiin chii ng'al kubo rōkōs, kōōyyoong'unēē manta.

3 Ibērē tōōs +meechililee kiyēē itiiilchinē :Yēyiin biiko alak yoo 'kēētiilchi chiito ake ng'al ānkiiyēyē :inyiing' ng'aleechaata?

4 -Mēēru rwoonik ibērbēērē keey kule lēēl :moo Yēyiin ānkumuytoochinē ng'al. Māchāktōōs inkēt kule māchāksē :ātēboo bo Yēyiin kukōōniing' bārooyinto nyēē keereeny keey iweeksee choolwookātēēng'uung'.

5 Yoo iwuyiitē mēting'uung' itāyē iweeksee choolwookātēēng'uung', imiitē ituulchinē keey ng'al nyēē ākoy kōōng'woonchiing' :Yēyiin bēsyoonoo ing'woonchinē biiko.

6 Mākōōtiilchi :Yēyiin chii ake tukul ng'al kurubta keey āk kiyēē kiikuyey.

7 Mākōōkoochi *soboontaab kibchuulyo biiko choo yēyē tukuuk chēē kāroomēch, choo chēēng'ē lēbkēēyēētaab Yēyiin ākoo koonyit ānkumāchē kunyōōr soboonotoo bo kibchuulyo.

8 Nto choo isōōtē keey nkit ānkurubē kēēlwookikaab rōkōs ānkutāyē ng'ālyoontēētaab manta, mākōōng'woonchi :Yēyiin.

9 Makunyalil :chii ake tukul nyoo yēyē rōkōs kutoowunēē Yuutayek nto yitoyo kukēchi choo mā Yuutayek.

10 Nteenee +/mākiitōrōōr chii ake tukul nyoo yēyē tukuuk chēē kāroomēch, mākucooniyitākoy ānkunyōōr kaalyeet. Inoomēē kurook Yuutayeek nto yityo kookeer choo mā Yuutayeek.

11 Mākwēyē :Yēyiin biiko kule anum :nyi ku anum :nyoo.

12 Yoo kāchoolwookēn :chii nyoo mănēēnkēt kiruutēkaab Yēyiin, +/makiiruusta nyēē -/mākiyyoong'unēē kiruutēchoo. Nto yoo kāchoolwookēn :chii nyoo inkētē kiruutēk, +/makiiruusta /kiyyoong'unēē kiruutēchooto.

13 Mēēbērē biiko choo kāsē kiyēē mwooyē :kiruutēk chēē /kiitiilchinē kule churtootiin ām taayeetaab Yēyiin, nteenee chēē /kiitiilchinē kule churtootiin ku choo rubē kiyēē mwooyē :kiruutēk.

14-15 -Mēēnkētē biiko choo mā Yuutayeek kiruutēkaab Yēyiin. Ānkoo wuu nyotoo, yoo yēyē tukuuk chēē miitē kiruutēchoo, kōōbooru kule inkētēē mētēwookwaa kiyēē mākyinē :Yēyiin kule kuyey. Inkētē kule karaam :nyi ku miyaat :nyoo.

16 Yoo itiiilchinē :Yēyiin biiko ng'al bēsyoonoo bo tabanta kubununēē Yēesu Kiriistō kuu wōloo mwooytooy :lōkōōywēchu ā-āmtooy, mākōōboor keey :tukuuk chēē wunyootiin.

17 Iyibē keey :inyiing' Yuutāyiintō kule ikēnēē keey kiruutēk ānkiing'āsē keey kule inkētē Yēyiin.

18 'Inkētē kiyēē mākyiing' :Yēyiin kule iyēyē ānkiikāsēē kiruutēk kiyēē bo man nyēē mächāktōōs iyēyē.

19 'Isōōtē kule itinyē man kule inyiing' nyēē i-ārōōrchinē kēelto biiko choo kōryootiin ānkiikoochinē mbo subak lēbkēyyēēt biiko choo mii mēēnān.

20 Inēētē :inyiing' mbo subak choo -mēēnkētē kiy nto maanayiisyek 'isōōtē kule 'inkētē ng'aleek tukul āk manta nyēbo kiruutēk.

21 Kunyoo ii, yoo 'inēētē :inyiing' alak -'mēēnēētē keey nkinyiing'? Nto yoo imwoochinē biiko alak kule kutayee keey chōōrsēēt, kwaaming' :nee -mēēmētē chōōrsēēt?

22 Imwooyē kule mächāktōōs kutayee keey :chii martaayeet, kwaaming' :nee siimārtooy? -Mēēmāchē kule nto iriikyī tukuuchoo /kēēkusē choo /kēēkutunkyinē, nteenee kubērē :mooyēēt nto ichoor kuuyu bo ta-aabuut nto ku syaabeet.

23 Ing'āsē keey kule irubē kiruutēk, nteenee intosuurē Yēyiin yoo i-iryēē kiruutēchoo.

24 Ōyēyē kuyityiin :yoo /kikeesir kule, "Kyōōsākūyī Yēyiin kōōntosuurākoy ām wōlēē mii :biiko choo mā Yuutayeek."†

25 Yoo iyēku Yuutāyiin ānkiinkētē kiruutēk, kukaraam yoo irubē kiruutēchooto. Nto yoo i-iryēē kiruutēchoo, ikerkeeye choo -mēēnkētē kiruutēchooto.

26 Nto yoo karub :choo mā Yuutayeek kiyēē irābchinē :kiruutēk, kukāsē oob :Yēyiin bichoo kule churtootiin?

27 Chii nyoo mā Yuutāyiin ānkuyēyē kiyēē mächē :Yēyiin, māköōtiilchiing' ng'al yoo 'kēē-irii kiruutēk.

28 Māyēku :chii Yuutāyiin baateey kubuntēē ntāsimumut, nto kuuyu /kikeeyaatitee *kāāmurootāniisyēētaab Yuutayeek, kusyēēmē kurub kiyēē mwooyē :kiruutēk choo sirootiin.

29 Nteenee Yuutāyiin nyēbo man ku nyoo boonto Yēyiin ām soboonnyii. Nyōōru :chiito kāāmurootāniisyēētaab man kubuntēē Tāmirmiryēētaab Yēyiin. Chēēng'ē :chii nyēē wuu nyoo kusilto :Yēyiin āmēēbērē kusilto :biiko.

3

1 Mii :karaamat nee yoo Yuutāyiin :chii ānkuyēētyēēchinē nee :kāāmurootāniisyēētaab Yuutayeek?

2 Man, miitē :karaamateet ām kēēlwookik chēē chaang'. Nyēbo taayta, /kiikiitōōrchi Yuutayeek ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

3 Ānkoo kuwuu nyooto, kichuunnyēē :biiko wōlēē wōō. Ara, ibooru :yooto sōō kule wēēchwēēchē keey :Yēyiin?

4 Achicha! Māwuu nyoo. Iyyoong'unēē :Yēyiin manta ākookoy ānkoo kicham :biiko ng'wiiynan, kuu yoo mwooyē :siruutēk kule, "Ichurtaat nyēē yoo itiiilchinē chii ng'al itinyē manta."†

5 Imuuchē :chii kumwooy kule, "Yēyē :miyootyēēnyoo kutook kule churtaat :Yēyiin miisin. Yēē ākoo wuu yooto ii, kōōng'woonchēēch nyēbo nee?" Wuu nyooto :wōlēē ng'ālooltooy :biiko.

6 Nto kimēēng'woonchinē biich :Yēyiin, nto kiimuuchē kule nee kōōtiilchi biiko ng'aleek?

7 Imuuchē :chiito ake kumwooy kule, "Yoo ākoo itōrōōrē :ng'wiiynaneenyuu Yēyiin ānkōōboor kule tinyē manta ii, kubo nee /kēēmwooy kule āyēku anii kibng'ōōkisyoo?"

8 Imuuchē /kēēlē, "Keeyey rōkōs sukutook :kāroomnyēēt." Mii mbo :biiko alake chēē kōōkōōyinkyoo kule āmwooyē ng'aleechaa. Nteenee nyoolchinē /kiiruusta bichoo.

Choolwookēnoot :chii ake tukul

9 Ara keemwaay nee? Kēēkāroomēch :acheek Yuutayeek kusiir biiko alak? Achicha! Kasimkeemwaay kule kiikuchoolwookēn :chii ake tukul, ānkā Yuutāyiin ee, nto nyēē mā Yuutāyiin.

10 Mwooyē :siruutēk kule, “Māmii :chii mbo akeenke nyēē churtaat.

11 Māmii :chii nyēē inkētē Yēyiin āmāmii mbo :akeenke nyēē chēēng'ē inee.

12 Kookutay :tukul Yēyiin ānkuyēk sōōr. Māmii :chii mbo akeenke nyēē yēyē ng'al chēē kāroomēch.”†

13 Mwooyē :siruutēk subak kule, “Kiyootākiiis :kuutuweek-waa kuu mbēērōōs ānkōōbērbēēriisyē :ng'elyēēbikwaa.”† Tāsē taay :siruutēk kumwooyē kule, “Ng'woonēch :kuutuway kuu ng'woonoob eereen.”†

14 Mwooyē mbo subak :siruutēk kule, “Chubiisyē :kuutuweekwaa kōōruutooy biich.”†

15 “Kicham booryoot,

16 ānkunyēērootēē tukun

17 āmāng'erēkyinē kaalyeet.”†

18 “-Mēēywēyē Yēyiin mbo kisich.”†

19 Kāākiinkēt kule kiy ake tukul nyoo siraat, kutiinyē chiito nyoo bāwu :kiruutēchu simāmii :wōlēē chililtooy :chii yoo itilchinē :Yēyiin biiko ng'aleek.

20 Kunyoo, -/mākiitiilchinē chii kule churtaat kuuyu syēēmē wōlēē imuuktooy kurub kiruutēk. I-ārōōrwēēch baateey :kiruutēk kule kāākēēchoolwookēn.

Yēyē nee :chiito sukuchurta ām taayeetaab Yēyiin?

21 / Kākiiboowēēch raat kēēlto nyēē teer āk kiruutēkaab *Muusa, nyēē churtēē :chii. /Kisimkyoorōōrunēē kēēli siruutēkaab Muusa āk chēbo *wōōrkooyikaab Yēyiin.

22 Chāmtooy :Yēyiin kule churtaat :chii ake tukul yoo ikoosēē keey Yēēsu Kiriistō nyēē māmii kule ng'oo :ng'oo,

23 kuuyu choolwookēnoot :chii ake tukul nyēē -mēēmuuchē kuyityi churtaayeet nyēē mächē :Yēyiin.

24 Churtooy :biiko kubo chamateetaab :Yēyiin kubununēē *Kāārārookiintēēt Yēēsu nyoo kiwālāng'unēēnēēch soboonnyii kootyaakteech.

25-26 Kikōōn :Yēyiin Yēēsu /keeyeyee kōrōsēēk sukung'eet kōōchoomnyo inee āk biiko yoo kēēyēnchi :chii kule kiwasta :Yēēsu korotiikyii kubo inee. Kumanaame :Yēēsu, mānēēng'woonchi :Yēyiin kōōrēēt kubo ng'ōōkiswookik choo /kikiikeeyey kuuyu kitinyē kiisayta. Nto raat, /kiitiilchinē chiito kule churtaat yoo kēēyēnchi Yēēsu. Kunyoo, tinyē :Yēyiin manta kuyey kuu nyooto kuuyu kiikooyto :Yēēsu soboonnyii kubo biiko tukul.

† 3:12 Tyēēnwookik 14:1-3; 53:1-3 † 3:13 Tyēēn. 5:9 † 3:13 Tyēēn. 140:3 † 3:14 Tyēēn. 10:7 † 3:17 Isaaya 59:7-8 † 3:18 Tyēēn. 36:1 3:20 Āyub 4:17; Tyēēn. 130:3; Room. 4:15; Kala. 2:16; 3:22 3:22 Room. 1:17 3:24 Ēfēēs. 2:8; Tiitō 3:4-7 3:25-26 Māārko 14:24; Ēfēēs. 1:7; Ibu. 9:12; 1Yoowa. 1:7

27-28 Ara, kēēng'āsyinē keey nee naas? Māmii :kiy mbo kisich kuuyu chāmtēēch :Yēyiin kule kēēchurtootiin kubo kule ki-iyēchinē inee ānkiikoosēē keey Yēēsu āmēēbērē kuuyu kēērübē kiruutēk.

29 Ara bo :Yēyiin Yuutayeek nkityō? Achicha, bo nkicheek choo mā Yuutayeek,

30 kuuyu akeenke :Yēyiin ānku inee :nyēē mākōōtiilchi Yuutayeek āk choo mā Yuutayeek kule churtootiin yoo keekaasee keey Yēēsu.

31 Ara yoo kakeeyey kuu nyooto kukākēēmētē siruutēkaab Muusa, kuuyu kiikoosēē keey Kiriistō? Achicha! Māwuu nyoo, nteenee kēēmiitē kēēyēyē kuyityiin :siruutēchoo.

4

/Kēēkāsēē kaakaaseet wōlēē kiwuunto :soboontaab Abraam

1 Kichamta :Yēyiin kuuko Abraam kule churtaat ām keel nyēē wuu nee?

2 Nto /kikeechamta kule churtaat kubo ng'aleek chēē kiyey, nto kimii :kiyēē king'āsēē keey inee nkit, āmēēbērē ām taayee-
taab Yēyiin.

3 Mwooyē :siruutēk kule, “Kiiyēnchi :Abraam kiyēē kimwooyē :Yēyiin. Yooto nanyuun kuchamta :Yēyiin kule chur-
taat.”†

4 Yoo kābirto :chii nkuruukyii kuyemaat /kiikoochi kiyēē kāākuchoosyi, nto yooto, mēēbērē kule /kākēērōōbchi.

5 Māyēchinē :chii Yēyiin yiisyō /sikiitiilchi kule chur-
taat nteenee mākyinē baateey kule /kiiyēnchi inee kuuyu kēēchoolwookēnootiin :tukul ānkēēmāchē nyooyee-
taab kaat.

6 Kiiboor mbo *:Tāwuti kule ibēruuroot :chiito nyoo chāmtooy :Yēyiin kule churtaat kubo kāyēnchinooyēēt āmēēbērē kubo
kiyēē kayey :chiichooto.

7 Mwooyē kule,

“Ibēruurootiin :biiko choo /kōōkēēnyōōchi kaat ām miyootyēēt
nyoo kōboonto

/ānkēēmētoochi ng'ōōkisto nyoo kikiikuyey.

8 Ibēruuroot :chii nyoo kōōkōōbuuktoochi :Yēyiin
ng'ōōkiswookiyii.”†

9 Ara mākōōbēruur :Yēyiin Yuutayeek nkityō choo imu-
rootānootiin āmēēbēruur choo mā Yuutayeek? Kātākēēmwooyē
oob kule /kikeechamta Abraam kule churtaat kuuyu ki-
ikoosēē keey Yēyiin?

10 / Kikēēchāmtooy āyu Abraam kule churtaat? Ara yoo kitākutoombo */kiimuraatan nto yoo /kikiikiimuraatan? Ku-booyiit man ki yoo kitoombo /kiimuraatan.

11 / Kikiimuraatan baateey kuyēk kiy nyēē / kāikiikiimēē churtaayeet nyoo kikiikusimkunyōōr. Kunyoo, Abraam :nyēē kiyootu biiko tukul choo ikoosēē key Yēyiin ānkoo choo / manaakiimuraatan sukung'eet / keechamta nkicheek kule churtootiin.

12 Inee mbo subak :nyēē kwaaniitaab choo /kiimurootānē kātikoo baateey kutinyē :icheek kaakaaseet nyēē wuu nyoo kibo kuuko Abraam /kumanaakiimuraatan.

13 Kikuurtoochi :Yēyiin Abraam āk muchōkōrōōnikyīi kule mākurōōbchi kōōrēēt. Mēēbērē kikuurtoochinē ng'aleechaa kuuyu kirubē kiruutēk nteenee kikuurtoochi kuuyu ki-ikoosēē key inee ankuchurtaat.

14 Nto / kikiikoochinē chii kiy kuuyu rubē kiruutēk, nto ki buch kookaasee key Yēyiin ānku nto kimāmii :kiy nyēē kikuurtooy :Yēyiin.

15 Yēyē :kiruutēk kōōng'woonchi :Yēyiin biiko. Nto kimāmii :kiruutēk nto māmii kiyēē /kēēmwooyē kule kā-iri :chii kiruutyo.

16 Kuurtoochinē :Yēyiin chii nyoo ikoosēē key inee kule mākōōbēruur kuuyu chāmē chiichoo, āmēēbērē kuuyu rubē kiruutēk. Kunyoo, nyōōru :biiko tukul choo rōōbunēē key kaakaaseetaab Abraam bēruuro, āmēēbērē choo bāwu :kiruutēk baateey, nteenee āk nkicheek choo ikoosēē key Yēyiin kuu Abraam nyoo baaba :acheek tukul.

17 Yoo kimwoochinē :Yēyiin Abraam kule, “Kaayeyiing' iyēku kwaaniitaab bōrōryōōsyēk chēē chaang',”† kiyyēnchi :Abraam ng'aleechaa ām taayeetaab Yēyiin nyoo kōōnu so-boonto nyēē kimāmii ānkung'aloolēē tukuuk chēē māmii wuu nyēē miitē.

18 Kiiikēnēē key :Abraam Yēyiin ānkoo kiwuu nyēē kimēētākōōmuuchāktōōs :kiyēē /kikēēkuurtoochinē. Kunyoo, kichokuyēk :inee kwaaniitaab bōrōryōōsyēk chēē chaang' kuu yoo kimwoochinē :Yēyiin kule, “Tēē chooto :lēēkōōk chēē +mēēnyōōru.”

19 Ānkoo kut kikiikuyoosiit nyēē /kimēētākiisōōtyinē kule imuuchē kunyōōr leekwa kuuyu, kimāchē kuriichē kēnyīisyēk bokol ānki sōōn :Saara, manaame :moo Abraam, nteenee kitas taay kookaasee key Yēyiin.

4:11 Toowu. 17:9-14; Room. 2:28-29; Kala. 3:7, 29 4:12 Mat. 3:9; Luuka 3:8; 19:9; Yoowa. 8:33, 39 4:13 Toowu. 12:7; 17:4-6; 22:17 4:14 Kala. 3:18 4:15 Room. 3:20; 5:13, 20; 7:7-24; 1Kōōr. 15:56; 2Kōōr. 3:7; Kala. 3:10 † 4:17 Toowu. 17:5 4:17 2Kōōr. 1:9 4:18 Toowu. 15:5

20 Mānēēwiywiyy :Abraam yoto tukul ām kiyēē kikiikukuurtoochi :Yēyiin nteenee kititir kookaasee key Yēyiin ānkōōtōrōōrē.

21 Kichāmchiintōōs kule tinyē man :Yēyiin kāāmuukēywēēk kuyey kiyēē kiikukuurtoochi inee.

22 Ng'ālyoontooniitēnyi :nyēē kiyey kuchamta :Yēyiin Abraam kule chii nyēē churtaat.

23 Mēēbērē Abraam baateey :nyēē kichamta :Yēyiin kule churtaat kubo kaakaaseenyii,

24 nteenee chāmtēēch nkacheek :Yēyiin kule kēēchurtootiin yoo kakiikaasee key inee nyoo kiing'ēētēē Mokoryoontēēnyoo Yēēsu meet.

25 Inee :nyoo /kikiikooytooy kume kubo ng'ōōkiswookiyoo / ankiing'etee meet sikeechurte ām taayeetaab Yēyiin.

5

/Kōōkiichoomnyēēch āk Yēyiin

1 Kunyoo, kuu yoo /kookeechamteech kule kēēchurtootiin kubuntēē kaakaaseet, /kōōkiichoomnyēēch nanyuun āk Yēyiin ām Mokoryoontēēnyoo Yēēsu Kiriistō.

2 Yēēsu :nyēē yēyēēch kuchameech :Yēyiin ām chamateenyii nkit kuuyu kiikoosēē key inee. Kēēng'ērēkootiin kuuyu kikiikēē key kule mākōōtōrōōrēēch :Yēyiin ānkiibuurtē key inee ākookoy.

3 Kēēng'ērēkootiin mbo subak kubo nyāliluutēchu kēēbuntēē, kuuyu kiinkētē kule kōōnēēch :nyāliluutēchoo muytaayeet.

4 Yēyēēch :muytaayeet kēētitor. Yoo kēētitorootiin, kēēboontē kaamaang'taayeet

5 nyēē mākoy kēēchusyē kuuyu / kikiikēēng'oobwēēch Tāmirmiryēetaab Yēyiin nyēē yēyēēch kiinkēt wōlēē chāmtēēch :Yēyiin.

6 Yoo kimākiimuuchē key, kume *:Kāārārookiintēēt ām bārooyinto nyēē kikiikuchōb :Yēyiin kubo acheek choo kimākēēchurtootiin.

7 Matyaa kuchāmtooy key :chii kume kubo chiito ake nto sinee imuuchē :chii kuchamta key kume kubo chii nyēē lēēl :moo.

8 Nteenee kiiboorwēēch :Yēyiin kule chāmēēch, yoo kimēēwēēch :Kāārārookiintēēt ānkoo kikiēēchoolwookēnootiin.

4:20 Toowu. 17:1-6; Ibu. 11:11 **4:21** Toowu. 18:14; Luuka 1:37 **4:22** Room. 4:3 **4:25** Isa. 53:4-5, 10; Room. 8:32-34; 1Kōōr. 15:17 **5:1** Yēyuut. 10:36 **5:2** Room. 6:14; 8:17-18; 1Kōōr. 2:7; 2Kōōr. 3:18; 4:17; 6:1; 12:9; Kala. 2:21; 3:18; Ēfēēs. 2:5-8; Kolos. 1:27; 3:4; 1Tēēs. 2:12; 2Tēm. 2:10; 1Bēt. 1:7; 4:13-14; 5:10 **5:5** Yāāk. 1:2-3, 12; 1Bēt. 1:5-7 **5:5** Yēyuut. 2:33; Room. 8:39; Ibu. 6:18-19 **5:6** 1Kōōr. 15:3 **5:7** 1Bēt. 3:18 **5:8** Yoowa. 3:16

⁹ Kunyoo, kuu yoo /kookeechamteech kule kēechurtootiin kuuyu kiwasta keey :korotiikaab Yēesu, sārweēch sōō :Yēyiin nyēē tyaa kubununēē lakwanyii kōōyyiin yoo /kiing'woonchinē biiko!

¹⁰ Ānkoo kikēēyēku buunikaab Yēyiin, /kikiichoomnyēēch āk inee kubuntēē meetaab lakwanyii. Kunyi, kuu yoo /kōōkiichoomnyēēch āk inee kēētinyē man kule kēēnyōōru so-boontaab kibchuulyo kuuyu kōōnu :inee soboon!

¹¹ Kunyoo, kēēng'ērēkootiin miisin kuuyu /kiikiichoomnyēēch āk Yēyiin kubununēē Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiri-istō.

Aatam āk Yēesu

¹² Kiyib :chiito akeenke ng'ōōkisto kōōrēēt nyēē kiisach kuchō :meet. Kunyoo, kirub :meet biiko kuuyu choolwookēnootiin :tukul.

¹³ Kimii :ng'ōōkisto kōōrēēt /kumānāākēēkōōn kiruutēkaab *Muusa. Nto kimāmii :kiruutēk nto kimāmii :wōlēē /kēēmwooytooy kule kā-iri :chii kiruut.

¹⁴ Kiinaam :meet chiito kuchakee Aatam ākoy Muusa ānkoo kimāwuu :choolwookātēēng'waa nyoo kibo Aatam.

Kerkeey :kiyēē kiyey :Aatam āk nyēē kiyey :Yēesu.

¹⁵ Āmwooyē kuu nyoto kubo ng'al chēē kiyey :bichu tukwaay. Kitōōrchi :kēwēynātēētaab ake /kiitiilchi biiko meet, nteenee kiyibchi :koonyitēētaab ake biiko chamateetaab Yēyiin!

¹⁶ Kiyey :ng'ōōkistaab akeenke /kiitiilchi biiko ng'aleek /anki-iruusta. Nteenee kikōōn :Yēyiin lakwanyii ānkoo kikiikuchoolwookēn :biiko chēē chaang' /sikiitiilwēēch kule kēechurtootiin.

¹⁷ Yoo kiimuuchē :ng'ōōkistaab chiito akeenke kuyibchi biiko tukul meet, kumākunyōōr :biiko tukul soboonto nyoo rōōbchinē :Yēyiin kubununēē chiito akeenke!

¹⁸ Kunyoo, kuu yoo kiyēyē :ng'ōōkistaab chiito akeenke /kiiruusta biiko tukul, kuyēyē :kāroomnyēētaab chiito akeenke nyēē churtaat /keechamta biiko tukul kule churtootiin ānkunyōōr soboonto.

¹⁹ Yoo kitāyē :chiito akeenke kukāsyi Yēyiin, kōōsākyi biiko chēē chaang' kuchoolwookēn. Ām kēēlto nyēē wuu nyoto, kikāsyi :chiito akeenke Yēyiin ankuyey biiko chēē chaang' kukāsyi Yēyiin.

²⁰ Yoo /kikēēkōōnu kiruutēk, kuwōōyit :choolwookātēēt. Kuwōōyitu :choolwookātēēt, kutāsyinē keey :chamateetaab Yēyiin.

5:11 Room. 5:1 5:12 Toowu. 2:17; 3:1-7, 19; Room. 6:23 5:13 Room. 4:15

5:14 1Kōōr. 15:21-22, 45-49 5:17 Yoowa. 10:10 5:20 Room. 3:20; 7:7-8; Kala.

21 Kuu yoo kikiikutēbēē biich :ng'ōōkisto ānkuyibu meet, kubāwu biich ra :chamateetaab Yēyiin ānkuyibu churtaayeeet sikēēnyōōru *soboontaab kibchuulyo kubununēē Yēesu Kiri-istō Mokoryoontēnyoo.

6

/Kiikiiwaang'ta bāwunātēētaab ng'ōōkisto

1 Kunyoo, ara keeyey nee? +Makeetas taay sōo kēēchoolwookēn sukutāsyi keey :chamateetaab Yēyiin?

2 Achicha, māwuu nyoo mbo kisich. Kuu yoo kōmēēkutēbēēnēēch :ng'ōōkisto, kubo nee keetas taay kēēchoolwookēnē?

3 -Mōōnkētē :akweek sōo nee kule wuu nyēē kikēēbēku āk Yēesu Kiriistō yoo /kikēēbātisānēēch kēēyēku akeenke āk inee?

4 Kunyi, kerkeey nyēē kikēēbēku /ankeemuy soboonnyoo nyoo kibo taay yoo /kikēēbātisānēēch sukung'eet yoo /kiki-ing'ēētēē Yēesu meet ām kāāmuukēywēēkaab Yēyiin, kēēnyōōru :nkacheek soboonto nyēē lēēl.

5 Kuu yoo kikēēyēku akeenke āk Yēesu ām meenyii, ku man kule kēēyēku akeenke āk inee ām ng'eeteenyii bo meet.

6 Kiinkētē kule /kikēēkwērtoochi soboonwēchoo kibo taay murtooywoontēēt āk *Kāārārookiintēēt simēēkubāwēēch :ng'ōōkisto.

7 Kunyoo, mēētākubāwu :ng'ōōki biiko choo kāākubuntēē meet.

8 Kikēēbēku āk Kāārārookiintēēt, kunyi kēēchāmchiintōōsii kule kēēsobchootiin kuu yoo soboot :inee.

9 Kiinkētē kule /kikiing'eetee Kāārārookiintēēt meet nyēē mākoy takume, kunyi mēēkubāwu inee :meet.

10 Yoo kimeē *Kāārārookiintēēt, kiiwaang'ta kāāmuukēywēēkaab ng'ōōkisto kutukul ānkuminyē raat kōōng'erēēchē Yēyiin.

11 Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, māchāktōōs ōyib keey :nkakweek kule /kiikiisyēēnto kāāmuukēywēēkaab ng'ōōkiswookikwook ānkōōminyē ōng'erēēchē Yēyiin kubununēē Kāārārookiintēēt Yēesu.

12 Kunyoo, -mookany kubayta :ng'ōōki bōōrwoonikwook choo bēku sukutoortaak :muchas ōyēyē rōkōs.

13 -Mookany kuyey :komosta ake tukul nyēbo bōōrng'woong' ng'ōōki, nteenee okany kubāwook :Yēyiin kuuyu, /kikee-weecheenaak wōlēē mii :meet ōnyōōru soboonto. Ōyēyiisyēē

komosta ake tukul nyēbo bōōrng'woong' kubo tukuuk chēē churtootiin.

¹⁴ Māmāchāktōōs kubaytaak :ng'ōōki, kuuyu -mēētākōōtiinyook :kiruutēk, nteenee bāwook :chamateetaab Yēyiin.

/Kiikiityaakteenaak ng'ōōki ankookubaytaak :churtaayeet

¹⁵ Ara nee nanyuun? Keetas taay sōō kēēyēyē ng'ōōki, kuuyu -mēēkubāwēēch :kiruutēk nto kule bāwēēch :chamateetaab Yēyiin? Achicha!

¹⁶ Tookunoot oob kule yoo ! keecham iyēku motwoori-intēetaab chii, kumāchāktōōs irubē kiyēē mwooyē? Yoo keecham kubāwuung' :ng'ōōkisto inyōōru meet. Nteenee yoo 'keeywey Yēyiin, +/makeechamtiing' kule ichurtaat.

¹⁷ / Kēēbirchinē raat Yēyiin kōōnkōy, kuuyu ānkoo kiki-ikuyeyaak :ng'ōōki ōyēku motwoor, kyoocham ām mooyēēt akeenke kiyēē /kikiineetaak.

¹⁸ /Kiikiityaakteenaak ng'ōōki ānkōōkubāwook :churtaayeet.

¹⁹ Kāāyēyiisyēē kitōōntōyooni nāmē keyy āk soboontaab biko, kuuyu mānōōkich ām soboontaab Kiriistō. Kikyōō-āsyi taay komosta ake tukul nyēbo bōōrng'woong' kutwaar :ng'āla chēē mātīlīlēch kutōōrchook ng'ōōki. Nteenee mākyook raat kubāwook :ng'aleekaab churtaayeet āk tīlīlīnto.

²⁰ Yoo kibāwook :ng'ōōkisto, kimōōnkētē kiyēē rubtooy keyy āk churtaayeet.

²¹ Ara soboon nyēē kiyibwook :ng'aleechaa? Kitōōrchook tukun chēē yibwook raat muyāt chēē lētuunoo kuyib meet.

²² Nteenee kuuyu / kookiityaaktaak ra ōng'ēētyēē bāwunātēētaab ng'ōōki ankookubaytaak :Yēyiin, kōōtīlīlīitu ānkōōnyōōru *soboontaab kibchuulyo.

²³ Kunyoo, kiyēē yibu :ng'ōōki ku meet nto kiyēē rōōbu :Yēyiin ku soboontaab kibchuulyo kubununēē Kāārārookiintēēt Yēesu Mokoryoontēenyoo.

7

/Kiikiityaakteeneech kiruutēkaab Muusa

¹ Mbo ng'eetaabiya, ōnkētē oob kule bāwu :kiruutēk chii baatey yoo tākusobē? (Āmiitē āng'āloolchinē choo inkētē kiruutēkaab *Muusa.)

² Mwooyē :kiruutēk kule māchāktōōs :koorko nyoo imutaat kunoomnyo āk saanteenyii kātikoo tākusoboot saanteet. Nteenee yoo kame :saanteet, kootyaakaat /kiimut subak.

³ Nto yoo tākusoboot :saanteet ankubeeran :koorkoonoo āk chiito ake, kukāākōōntosuur saanteenyii.

⁴ Mbo ng'eetaabiya, ām kēelto nyēē wuu nyooto, yoo kimēē :Yēesu /kiityaaktaak ām kiruutēkaab Muusa, sōōbooyiitu nyoo /kikiing'ēētēē meet ānkōōminy ām soboonto nyēē ing'erēēchē Yēyiin.

⁵ Yoo kitākubāwēēch :ātēbuutēkyoo choo bo kēny, kiiwuruurēēch :kiruutēk kiisuuchi ng'al chēē yibu meet.

⁶ Nto kuuyu /kookiityaakteeneech raat wōlēē mii :kiruutēchoo, kiimuuchē kēēyēchi Yēyiin yiisyēēt ām kēelto nyēē lēēl nyēbo Tāmirmiryēēt, kusiir wōloo kikēēwuuntē kēny yoo kitākēērubē kiruutēk choo sirootiin.

-Mēēmuuchē :kiruutēk kōōsyēēnto ng'ōōkisto

⁷ Ara nee nanyuun, miyootēch :kiruutēk? Achicha, māwuu nyoo mbo kisich. Nto kimā kiruutēk, nto mānāānkēt kule choolwook ku kiy nee. Nto kimāmwooyē :kiruutēchoo kule, “-Mēēchōrōkyi tukuukaab chii”, nto kimānāānkēt kule chōrōkyinooyēēt :nee.

⁸ Kinyākyi ng'ōōki :kiruutēk sukoolaambuuchaa kutōōrchoo ng'aleekaab muchas. Nto kimāmii :kiruutēk, nto kimāboonto :ng'ōōki kāāmuukēy.

⁹ Kyaakaraam kēny kumānāānkēt kiruutēk, nto yu kāwāānkēt kiruutēk, koong'etng'eet ng'ōōkisto,

¹⁰ kutōōrchoo kāwōōtyoonti. Kunyoo, yēē kitāyibu :kiruutēchooto soboonto, kuyib nyalil.

¹¹ Kinyākyi ng'ōōki :kiruutēchoo sukutēwēchoo kwaaraantaa :rōkōs.

¹² Kunyi, tiliilēch :kiruutēk, bo manta ānku kāroomēch.

¹³ Nto yēē ākoo ki kāroomēch :kiruutēchooto ii, kwaam :nee sukuyibchoo nyalil nyēē tēē nyi? Bēērē keyy :kiruutēk nteenee ng'ōōki :nyēē kiyibchoo nyalili. Nto kuu yoo ki-imuuch :ng'ōōkisto kuyēyiisyēē kiyēē karaam kuyib ng'alyoo nyēē miyaat, kutook kule miyaat :ng'ōōkisto nyēē -/mākyoomu.

¹⁴ Kwoonēē :kiruutēk wōlēē mii :Yēyiin nteenee yoo taarataat* ām ātēbuutēkyuu choo kibo kēny arataat ām ng'ōōkisto.

¹⁵ Kunyi, kaakunama :tonkoy, kuuyu kiyēē ābērē nto ayey, -māāmuuchē kut ayey, nto kiyoo -māāmāchē, āyēyē nyooto.

¹⁶ Nto yoo kaayey kiyēē -māāmāchē, āchāmchiintōōsii kule kāroomēch :kiruutēk.

7:4 Room. 6:4; Kala. 2:19 **7:5** Room. 6:21 **7:6** Room. 8:2-4; 2Kōōr. 3:6 **7:7** Chuy. 20:17; Kiruu. 5:21 **7:8** 1Kōōr. 15:56 **7:10** Laawi. 18:5 **7:12** 1Tēm.

1:8-10 * **7:14** Mwooyē :Bāwulō ng'aleek kwoorōōrunēē keyy inee nkit, nto yooto, kung'ālōolēē Yuutayeeek choo tākubāwu :kiruutēk kuu wōloo kiwuunto :inee taay.

7:15 Room. 7:24

17 Kuu wōloo wuunto, kimēētāku :anii nyēē āmiitē āyēyē kiy nyēē miyaat, nteenee ng'ōōkisto nyoo bāwoo :nyēē miitē kuyēyē.

18 Ānkētē kule yoo taarataat ām ātēbuutēkyuu choo kibo kēny, -māāmuuchē ayey kiy nyēē karaam, kuuyu ābērē nto ayey kiyēē karaam, nteenee -māāmuuchē ayey.

19 Kiyēē āyēyē kumā nyoo karaam nyoo āmāchē ayey, nto mbo tukuuk chēbo rōkōs choo -māāmāchē ayey, ātāsē taay āyēyē.

20 Nto yoo āyēyē kiyēē -māāmāchē ayey, mēētāku :anii nyēē āyēyē, nteenee ng'ōōkisto nyoo bāwoo :nyēē yēyē ng'aleechu.

21 Kunyi, manta :nyi: Yoo āmāchē ayey kiyēē karaam, kuchōōnchoo :rōkōs bakeenke.

22 Ām kāāsōōtēywēēkyuu, āng'erēkyinē kiruutēkaab Yēyiin,

23 nteenee ākāsē kuyēyiisyē :kāāmuukēywēēk alake ām bōōrnyuu kubooryēē kāāsōōtēywēēkyuu. Yēyoo :yooto aratakse ām choolwookātēēt nyoo mii kuyēyiisyēē bōōrnyuu.

24-25 Kunyoo, yoo kaarub kāāsōōtēywēēkyuu, kubāwoo :kiruutēkaab Yēyiin, nto yoo kaarub ātēbuutēchu miyootēch chu āyēyē, kubāwoo :ng'ōōkisto. Ābotoot sōō nyēē tyaa! Ng'oo :nyēē sukusārūnēēnoo taankooyi? Nteenee, ābirchinē Yēyiin kōōnkōy kubo Yēesu Kiriistō Mokoryoontēēnyoo.

8

Soboonto nyēē lēēl ām Tāmirmiryēētaab Yēyiin

1 -/Mākiiruustooy chii nyoo bo Kāārārōokiintēēt Yēesu.

2 Kookootyaakteeneech :Tāmirmiryēētaab Yēyiin wōlēē mii :ng'ōōkisto nyoo kibāytēēch ānkuyibu meet. Kunyoo, kōōkēēnyōōru soboonto nyēē lēēl kubununēē Kāārārōokiintēēt Yēesu.

3 Kimēēmuuchē :kiruutēkaab *Muusa kukōōn soboonto, kuuyu kiikuskuus :ng'ōōkisto nyoo kibāwēēch. Nteenee kikōōn :Yēyiin soboonoto, yu kiiyooku lakwanyii kuu chii kuchō kōōroonēēb ng'ōōki /keeyeyee kōōsēēk sukōōbuukto ng'ōōkisto kutukul.

4 Kiyey kuu nyooto sikiimuuch keeyey man kuu wōlēē māktooy :kiruutēkaab Muusa, kātikoo kakeerub Tāmirmiryēētaab Yēyiin amakeerub ātēbuutēkaab choolwook.

5 Nto biiko choo tākurubē ātēbuutēk chēbo choolwook, kubāwu :ātēbuutēchooto kāāsōōtēywēēkwaa. Nto choo rubē Tāmirmiryēēt, kubāwu :Tāmirmiryēēt kāāsōōtēywēēkwaa.

6 Chiito nyoo bāwu :choolwookātēēt, kuchōōnchinē :meet, nto nyoo bāwu :Tāmirmiryēēt, kunyōōru soboonto āk kaalyeet.

⁷ Kunyi yoo bāwu :ng'ōōkisto chiito, ku buunyoontēetaab Yēyiin :chiichoo. Māchāmchiintōōs :chii nyēē wuu nyoo āk kiyēē māchē :Yēyiin.

⁸ Kunyoo, -mēēng'erēēchē :biiko choo bāwu :ng'ōōki Yēyiin.

⁹ Nteenee yoo oboontē Tāmirmiryēēt, kubāwook :Tāmirmiryoonoo mēēbērē ng'ōōki. Nto yoo mātinyē :chii ām akweek Tāmirmiryēetaab Kiriistō, mābo :chiichoo Kiriistō.

¹⁰ Yoo boonto :chii Kiriistō ām soboonnyii ankume :bōōrto kubo ng'ōōkisto, kuwēētii :tāmirmiryēēnyii ākookoy kuuyu ki-ikuchamta :Yēyiin kule churtaat.

¹¹ Nto yoo tinyē :chii Tāmirmiryēetaab Yēyiin nyoo inee :nyēē kiing'ēētēē Yēesu meet, makoong'eetee chiichoo meet ānkōōkoochi soboonto nyēē lēēl.

¹² Kunyi ii, mbo ng'ēetaabiya, kuu yoo mēēkubāwook ng'ōōki, osatee keey ātēbuutēkaab chooolwook.

¹³ Yoo keeruub keey :chii ātēbuutēchoo, kuchōōnchinē :meet. Nto yoo kāyēētyēēchook :Tāmirmiryēēt obakaakte ātēbuutēk chēē miyootēch, ōnyōōru soboon.

Kēēyēku lōkōkaab Baaba Yēyiin

¹⁴ Lōkōkaab Yēyiin :biiko choo intōōchinē :Tāmirmiryēetaab Yēyiin.

¹⁵ Mēēbērē kyōōnyōōru Tāmirmiryēēt nyēē kiketitaak ōyēku motwoor ānkōōmuuyē, nteenee kyōōnyōōru nyēē kiyeyaak ōyēku lōkōkaab Yēyiin. Tāmirmiryoonoo :nyēē yēyēēch kēēkuur Yēyiin kule 'Baaba'.

¹⁶ Chāmchiintōōs :Tāmirmiryēetaab Yēyiin āk nyēēnyoo kule kēēyēku man lōkōkaab Yēyiin.

Wōōyinto nyoo +/mābokiiboorwēēch

¹⁷ Kuu yoo kēēyēku lōkōkaab Yēyiin, kēēyēmtooy āk Kiriistō tukuuk choo boonto :Baaba. Yoo kākēēnyāliilchē kuu Kiriistō, +mākēēnyōōru wōōyinto kuu inee.

¹⁸ Ākāsē kule mining' :nyalili kēēmiitē kēēnyōōru bēsyōōsyēchu ām wōōyinto nyoo +mābokēēnyōōru.

¹⁹ Mii kukānyē :kiy ake tukul nyēē kiikuyey :Yēyiin ām kōōrēēt, kunyōōr rōōbēywoontēēnyii ām bēsyēēt nyoo itōōrōōrē :Yēyiin lōkōkyii.

²⁰ Minyē :kiy ake tukul ām kōōrēēt nyēē māmii :kiyēē ikēnēē keey āmēēbērē kule kicham kōōbuur kuu nyooto, nteenee kubo chiichēē kikōchōng'liit sukōōng'woonchi biich :Yēyiin. Nteenee /tākiikēnēē keey kule

21 +/makiityaaktee kiy ake tukul kāāmuukēywēēkaab meet ānkumākunyōōr wōōyintaab lōkōkaab Yēyiin.

22 Kiinkētē kule kiikung'woonchinion kiy ake tukul nyoo miitē kōōrēēt kuchakee kēny ākoy kura kuu yoo ng'woonchinē :cheebyoosya yoo sichē leekwa.

23 Māwuu nyoo baateey, nteenee mii kung'woonchēēch nkacheek ām āriit, choo /kōōkēēkōōnēēch Tāmirmiryēēt kuu rōōbēywoontēētaab taayta. Yooto tukul kēēmiitē kēēkānyoonu miisin /kēēkōōnēēch bōōrwoonik chēē leelach /ankeeyeyeech kēēyēku lōkōkaab Yēyiin kuchurta.

24 Yoo /kiikiiraraacheech, kikiikēnēē keey ng'ālyoontoonoo. Nto yoo ikēnēē keey :chii kiyēē boonto ku buch. -Mēēkēnēē keey :chii kiyēē kāākunyōōr.

25 Nteenee yoo kiikēnēē keey kiyēē mānāākēēnyōōru, kēēkānyoonu ām muytaayeeet.

26 Yēētyēēchēēch :Tāmirmiryēēt yoo kēētinyē kuskuusyēēt. Kuu yoo -mākiinkētē wōlēē makeesaayte Yēyiin, kung'ālooltoowēēch :Tāmirmiryēēt kōōtēyēē keey miisin nyēē māmii :wōlēē /kēēmwooytooy.

27 Nteenee inkētē :Yēyiin nyoo isyoochē soboonwēkyoo kiyēē isōōtē :Tāmirmiryēēt, kuuyu ng'ālooltoochinē :Tāmirmiryēēt biikaab Kiriistō kōōrābchinē kiyēē mächē :Yēyiin.

28 Kiinkētē kule ām kiy ake tukul, yēyē :Yēyiin ng'aleek chēē kāroomēch ām wōlēē mii :choo chāmē inee ānku choo kiikukwey.

29 Nto choo kisimkōōnkēt :Yēyiin, kukiikootabaan sukukerkeyiitu lakwanyii. Yooto, mākuyēk :lakwanaanyii kaa-booreet nyēbo chuut chaang'.

30 Chooto kisimkootabaan, kukuur. Nto chooto kikuurē, kuyey kuchurta, nto chooto kichurtooy, kōōtōrōōr.

Chamateetaab Yēyiin kubununēē Yēēsu Kiriistō

31 Ara, keemwaay nee nanyuun? Yoo nyēēnyoo Yēyiin, ku ng'oo :nyēē imuuchē kukwiileech?

32 Yoo kirātēē moo lakwanyii ānkukōōn kubo acheek ii, kōōmuuchē kule nee kumākōōnēēch kiy ake tukul ām chama-teenyii?

33 Ng'oo :nyēē imuuchē kumwooy kule miyootēch :biiko choo kiikukwey :Yēyiin? Yēyiin nkityōōniin :nyēē itililē kule churtaat :chiito.

34 Kunyoo ii, ng'oo :nyēē imuuchē kooruusteech? Māmii :chii, kuuyu kimēēwēēch :Kāārārōokiintēēt Yēēsu, nto subak /

kikiing'eetee meet ānkutēbunēē raat āwutaab taay nyēbo Yēyiin kung'ālooltoowēēch.

³⁵ Ara, mii :chii nyēē imuuchē kōōbēēsyēēnēēch chamateet nyēē boontēēnēēch :Kiriistō? Ara nyalilta, ara wuuyinwēēk, ara wusiisyēēt, ara kēmēy, ara yoo kakeebe kibchuraat ara kēwēēlyo, ara mnyaat?

³⁶ Mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule,
 “Kēēmiitē yēē mii :chii kwiimēn kubo inyiating'
 keekerkeeye kēēchiir chēē mächē /bokeetil.”†

³⁷ Ānkoo kākwoonchēēch :tukuuchoo tukul, kēēbiirtooyiisyē kutukul kubununēē inee nyoo chāmēēch.

³⁸ Ānkētē kubooyiit man kule yoo ka meet nto kā soboon, nto ku malayikaan nto tāmirmiroy chēē miyootēch, nto tukuuk chēbo ra nto chēbo kōōyyiin nto ku kāāmuukēy alak tukul,

³⁹ yoo kā kiy nyēē mii barak nto nyēē mii ng'wēny nto kā kiy ake tukul ām choo kiyēyē :Yēyiin, kumēēmuuchē :tukul kōōbēēsyēēnēēch chamateetaab Yēyiin kubununēē Kāārārookiintēēt Yēēsu nyoo Mokoryoontēēnyoo.

9

Ng'ētē :moo Bāwulō kubo Yuutayeeek chēē kitay Yēēsu

¹⁻³ Ng'ētē :mooyēēnyuu ānkōōyiimoo mēt nyēē wuu nyēē mābēku :ng'wooninoo, akas kule / manaakiiraraach mbo ng'eetaabiya, biikyuu bo Isrāyēēl. Ābērē nto kiimuuchāktōōs, nto / kabokiiruustaa āng'ētītēē wōlēē mii :Kiriistō sukuyēētyēēchi icheek. Man ām kāāmuukēywēēkaab Kiriistō kule -māāng'wiiynānē ānkōōnkētē mbo :Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

⁴ Kiyey :Yēyiin biikaab Isrāyēēl kuyēk biikyii anku icheek :chēē kikas kāāmuukēywēēkaab Yēyiin. Kiyēchiin *kiirootyēt āk icheek kunyil, kōōkoochi kiruutēk āk mākuutēk kurubta keey *Kōōtaab Yēyiin ānkukuurtoochi icheek kule mākōōbēruur.

⁵ Inkētē :icheek kiyēē kiyēchi :Yēyiin mbo kuukaanyii, ānku kōyitēny :nyēē chōōnēē *Kāārārookiintēēt nyoo bo kāāmuukēy. Kusilākoy :Yēyiin ākookoy, kuwuuyiit nyooto.

/Kiibēruurē choo iyēnchinē kiyēē /kiikēēkuurtoochi

⁶ Mānāānyōōr :Yuutayeeek wōlēē wōō bēruurto nyoo kiki-ikukuurtoochi :Yēyiin kōōtaab Abraam. Ara ibooru :yooto kule mānāāyityiin :kiyoo kikuurtooy :Yēyiin? Acha, māwuu nyoo kuuyu mānāāyēēlchi :Yuutayeeek tukul komostaab Yēyiin.

8:34 Isa. 50:8-9 **8:34** Yēyuut. 2:32-33; Room. 4:25; Ibu. 7:25 † **8:36**
 Tyēēnwookik 44:22 **8:36** 1Kōōr. 15:30-31; 2Kōōr. 4:11 **8:37** 1Yoowa. 5:4-5
8:38 1Kōōr. 3:22; 15:24; Ēfēēs. 1:21; 1Bēt. 3:22 **8:39** Yoowa. 3:16; Room. 5:5;
 Ēfēēs. 1:4; 2:4; 2Tēēs. 2:16 **9:1-3** Chuy. 32:32 **9:4** Toowu. 17:9-10; Chuy. 4:22;
 20:1-24:18; 24:8; Laawi. 1:1-9:24; Kiruu. 29:1; Isa. 9:6-7; Cherem. 31:34; Room.
 16:7 **9:5** Mat. 1:1 **9:6** Room. 3:3-4; 2:28-29

7 Ānkoo kukwoonē :Yuutayeeek kōōtaab Abraam, manaarub inee kubooyit man. Mwooyē :siruutēk kule, “Isaka nyēē makuroobta siintaaryeeng'uang'.”†

8 Ibooru :yooto kule mēēbērē biiko choo kwoonē siintaaryeetaab Abraam :chēē lōkōkaab Yēyiin, nteenee choo iyēnchinē kiyēē kiikukuurtoochi :Yēyiin :chēē / kiyyiitē kuu lōkōkaab Abraam chēbo man.

9 Kikuurto :Yēyiin kule, “+Māāyēēwu ām bēsyēēt nyēē wuu nyi kēnyiino, nto yooto kuboonto :Saara wēēriit.”†

-/Mākēēkwiilē Yēyiin

10 Mā yooto baateey, nteenee king'alaalee mbo Yēyiin lōkōkaab Rebeeka choo ki kwaan ku Isaka.

11-12 Kimwoochi :Yēyiin Rebeeka kutoombo kusich lōkōkyii ānkitoombo kuyey kiy nyēē karaam nto ku nyēē miyaat kule, “Makubayta :nyēē mining' nyēē wōō.”† Kunyi, kiyyoong'unēē :kwēyiisyēētaab Yēyiin wōlēē kimāktooy :inee, mēēbērē kiyēē kiyey :lōkōchoo.

13 Kuu yoo siraat kule, “Kyaacham Yāākōbō ankaatay Esaawu.”†

14 Ibooru :yooto kule -mēēyyoong'unēē :Yēyiin manta? Māwuu nyoo.

15 Kimwoochi :Yēyiin *Muusa kule: “+Maariiree choo āmāchē ariiree.”

16 Kunyi, riirēē :Yēyiin biiko choo chāmē ām mooyēenyii mēēbērē kaakwaam :bichoo booryo ake tukul.

17 Kimwoochi :Yēyiin bāytooyiintēētaab Miisir kule, “Kyāāmutuung' ākoy yu sāāboorunēē kāāmuukēywēēkyuu wōlēē imiitē sukung'eet /kyaamtaat kaayneenyuu ām kōōrēēt kumukuul.”†

18 Kunyoo riirēē :Yēyiin chii nyoo māchē kule kuriiree ānkōōyoomē mēt chiito nyoo māchē kooyaam.

19 Imuuchē kuteebeenaa :akeenke ām akweek kule, “Ām nee naas sukubērē :Yēyiin kakusta :chii? Ara, ng'oo :nyēē imuuchē kukwiil Yēyiin ām kiyēē māchē?”

20 Inyiing' ku ng'oo siikētyi Yēyiin ng'alyoo? -Mēēmuuchē :kiy nyēē /kikēyēyē kuteebee chiito nyoo kiyēyē kule, “Ntēē siiyeyaa kuu nyi?”

21 Ara mākwoonēē nyoo yēyē tērēēnik yoo māchē kookaas tērēēnik alak miisin nto alak kumeekaas?

22 Ānkoo kiimuuchē :Yēyiin kōōboor kāāmuukēywēēkyii kōōng'woonchi biiko choo kiikuchoolwookēn choo misyinē /kiikarbuus, kiiruruuny mooyēenyii kubo bichooto.

† 9:7 Toowu. 21:12 9:7 Mat. 3:9 9:8 Kala. 4:23; 3:7 † 9:9 Toowu. 18:10, 14

† 9:11-12 Toowu. 25:23 † 9:13 Mal. 1:2, 3 9:16 Ēfēēs. 2:8 † 9:17 Chuy. 9:16

9:18 Chuy. 4:21; 7:3; 14:4, 17; 1Bēt. 2:8 9:20 Isa. 29:16; 45:9 9:21 Cherem.

18:4-6; 2Tēm. 2:20

23 Kiyey kuu nyoto sukoomuuch kōōboorchi wōōyinyii choo kiikukwey kule kuriiree.

Biikaab Yēyiin chēbo ra

24 Kookootiil Yēyiin kuriireeneech kēēyēku cheechii ānkēyēku Yuutayeek, nto mā Yuutayeek.

25 Mwooyē :Yēyiin ām siruutēkaab Oseeya kule, “+Maariiree ‘-/Mākēēriirēē’ ānkāakuur ‘Mā biikyuu’ kule ‘Biikyuu.’”†

26 Mwooyē :siruutēchoo bo Oseeya mbo subak kule, “Wōloo /kikēēmwoochinēē kule, ‘-Mōōyēku biikyuu’ +/mākēēkuur ām wōlooto kule, ‘Akweek lōkōkaab Yēyiin.’”†

27 Mwooyē :siruutēkaab *Isaaya kurubta keey āk Isrāyēēl kule, “Ānkoo makuchaang’iit :Isrāyēēliik kuu ng’aayna ām araarayta, +/makiiraraach chēē ng’eri, kuuyu

28 makooruusta :Yēyiin biiko ām kōōrēēt.”†

29 Kerkeey yoo kisimkumwooyē :Isaaya kule, “Nto kimānāābākooktoowēēch :Yēyiintēētaab kāāmuukēy kaabkuutek, nto kikērkēyiitu biikaab Sōtōm āk chēbo Komoora chēē /kikiikarbuus.”†

Kitay :Yuutayeek Kāārārookiintēēt

30 Ara, keemwaay nee naas? /Kookeechamta kule churtootiin :biiko choo mā Yuutayeek kuuyu kiikoosēē keey Moko-ryoontēēt, ānkoo kimanaacheeng’ churtaayeet.

31 Nteenee mächurtootiin :Yuutayeek choo kichēēng’ē /keechamta kule churtootiin kurubē kiruutēk.

32 Kiy nee :nyēē kibur? Kibur nyi manaakookaasee keey Kāārārookiintēēt nteenee kimoong’tēē keey kiyēē yēyē :icheek. Kiinach ‘rwaantaanaa ināchē biich’

33 kuu yoo /kikeesir kule, “Okas baa, kyāākoochi rwaanteet nyēē kāānakuut wōliin bo *Saāyōōn ānku rwaa nyēē ināchē biich, nteenee chiito nyoo keekaasee keey, mēēbērē mākuchus.”†

10

1 Mbo ng’eetaabiya, kiyēē mächē :mooyēēnyuu āk nyēē āsooyē Yēyiin ku kule /kiiraraach Yuutayeek.

2 Ānkētē kule boontēē :icheek Yēyiin mooyēēt miisin nteenee -mēēnkētē kiyēē mächē :Yēyiin.

3 Kuu yoo -mēēnkētē wōlēē yēytooy :Yēyiin chiito kuchurta ānkusyēēmē kuchēēnkyi keey churtaayeet ām kēēlwookikwaa nkit, manaacham kurub kēēltaab Yēyiin.

4 Kibēk :kāāmuukēy wēēkaab kiruutēkaab *Muusa ām chōōnēētaab *Kāārārookiintēēt sukuchurta :chii ake tukul nyoo iyēnchinē inee.

9:24 Room. 10:12 † 9:25 Osee. 2:23 9:25 1Bēt. 2:10 † 9:26 Osee. 1:10
 † 9:28 Isa. 10:22-23 † 9:29 Isa. 1:9 † 9:33 Isa. 8:14; 28:16 9:33 Luuka 2:34;
 1Bēt. 2:6-8 10:1 Room. 9:1-3 10:3 Room. 1:17 10:4 Room. 7:1-6; Kala.
 3:24-25

⁵ Kimwooy :Muusa kurubta keey churtaayeet nyēē chōōnēē wōlēē miitē :kiruutēk kule, “Chiito nyēē rubē kiruutēk, mākuminyēē kiruutēchoo.”†

⁶ Keemwaay nee kurubta keey churtaayeet nyoo nyōōru :chiito nyoo ikoosēē keey Kāārārookiintēēt? Mēērook / kēēmwooy kule, “Mākuwo :ng'oo kibkōōnkōy?” (sukoomut Kāārārookiintēēt kuchō ng'wēny),

⁷ nto / kēēmwooy kule, “Mākuwo :ng'oo *kāābkwoombiich?” (sukoong'eetee Kāārārookiintēēt meet).

⁸ Ara, mächāktōōs / kēēmwooy nee? / Kēēmwooyē kule, “Iboontē keey ng'ālyoontēēt, miitē mēting'uung' ānkumēēng'ālōōlēē kibtaman.” Ng'ālyoontoonooto ku nyoo kyoomtooy kule mächāksē /kiikaasee keey Kāārārookiintēēt.

⁹ Yoo imwoowunēē kuutiing'uung' kule, “Mokoryoontēēnyuu :Yēēsu” ānkiiyēnchinēē mooyēēng'uung' kule kiing'eetee :Yēyiin meet, +/makiiraraachiing'.

¹⁰ +/ Makeechamtiing' kule ichurtaat yoo 'kēēyēnchinēē mooyēēng'uung', /ankiiraraachiing' yoo imwoowunēē kuutiing'uung' kiyēē 'iyēnchinē.

¹¹ Mwooyē :siruutēk kule, “-Mēēntosuurrāktōōs :chii nyoo ikoosēē keey Kāārārookiintēēt.”†

¹² Mātiny kule ng'oo :ng'oo. Yēē kā Yuutāyiin nto nyoo mā Yuutāyiin, kuuyu bo biiko tukul :Mokoryoontēēt. Ibēruurē kuyem, biiko tukul choo riirchinē inee,

¹³ kuu yoo mwooyē :siruutēk kule, “+/Makiiraraach chii ake tukul nyoo riirchinē Mokoryoontēēt.”†

¹⁴ Ara ii, imuuchāksē kule nee / kēēriirchi inee yoo / mānāākiiyēnchi? Imuuchē kule nee /kiiyēnchi yoo /manaa-keekas ng'aleek kurubta keey ākoo inee? Nto /kēēkāsēē nee ng'aleek yoo māmii :chiichēē koomchi biich?

¹⁵ / Ānkiimuuchē / bokyaamtaat kule nee yoo mēēbērē / kākiiyookto chii? Mwooyē :siruutēk kule, “Kāroomēch sōō nyēē tyaa :kērēēnkōōy choo yibu lōkōōy chēē kāroomēch!”†

¹⁶ Nteenee mānēēyēnchi :biiko tukul lōkōōywēchooto kāroomēch. Mwooyē *:Isaaya kule, “Mokoryoontēēt, ng'oo :nyēē kiyyēnchi lōkōōywēkyoo?”†

¹⁷ Mächāksē / kyaamta lōkōōywēkaab *Kāārārookiintēēt sukukas :biiko, kunyi mächāktōōs :biiko kuyēbchi yiit ng'aleechaata sukōōyēnchi.

† 10:5 Laawi. 18:5 10:5 Luuka 10:28; Kala. 3:12 10:8 Kiruu. 30:12-14 10:9 1Kōōr. 12:3 † 10:11 Isa. 28:16 10:11 Room. 9:33 10:12 Room. 3:22, 29-30 † 10:13 Chōōw. 2:32 † 10:15 Isa. 52:7 † 10:16 Isa. 53:1 10:16 Yoowa. 12:38 10:17 Yoowa. 17:20; Kala. 3:2, 5

18 Nteenee ātēēbē kule ii, ara manaakas :biikaab Isrāyēēl lōkōōywēchu? Kubooyiit man, mwooyē :siruutēk kule, “Ki-ikukas /kyoomtootēē ng’aleechaa komoswookik tukul chēbo kōōrēēt.”†

19 Atēēbē subak kule, “Kiinkēt oob :bichēēb Isrāyēēl kiyēē mwooyē lōkōōywēchu?” Kimwooy *Muusa kule, “+Maayey kumēēchook :moo kubo biiko choo mā Yuutayeeek. +Maayeyaak ōnyēēru kubo choo -mēēnkētē ng’al.”†

20 Mwooyē mbo subak *:Isaaya kukāng’unoot kule, “Kinyōōrwoo :choo mēēbērē kicheeng’aataa ānkāāboorchi keey choo mēēbērē kiteebaataa.”†

21 Nto kurubta keey āk Isrāyēēliik kumwooy kule, “Ākuurē icheek kwaak ānkoo ku biich chēē -mēēywēyoo ānku cheemak-williis.”†

11

Kiibutiis :Isrāyēēliik wōlēē wōō wokung’ēt :kaabkuutek

1 Kunyoo ātēēbē kule ii, ara kitay :Yēyiin biikyii nkit? Achicha! Āyēku :anii Isrāyēēliintēēt nyēbo kōōtaab Abraam ānkāābooyē areetaab Beenchamiin.

2 Mātāyē :Yēyiin biikyii chēē kisimkukwey. Osootee keey baa siruutēk choo ibooru kiyoo kimwooy *:Eliiya yoo kiriirchinē Yēyiin kung’ālōolēē biikaab Isrāyēēl nyēē miyaat.

3 Kimwooy kule, “Mokoryoontēēt, kiikubakach :bichu *wōōrkooyikuuk ankooburyeet kāābkōrōs. Kwāāng’ētu :anii nkit ānkumii kusyēēmē kule kubakachaa nkanii.”

4 Yooto kukētyi :Yēyiin Eliiya kule, “Kwaatuuch kaabku-utekyuu chēē yitē kisyēērōōk tisab choo mānāākutunkyi *Baal.”

5 Ānkoo ra kuu nyi, mii :kaabkuutekaab Isrāyēēl chēē ki-ikukwey :Yēyiin ām chamateenyii.

6 Yu kikwēyē :Yēyiin bichoo ām chamateenyii, ku kiy :nyoo nyēē kirōōbchinē :Yēyiin icheek buch, mēēbērē kituwēnēē kubo kiyēē kiyey. Nto /kikeētuwēnēē, nto mēēbērē ki rōōbēywoo.

7 Kunyi, mānāānyōōr :biikaab Isrāyēēl kiyēē kichēēng’ē. Chēē kinyōōr churtaayeet ku choo kikwēyootiin, nto chuut alak /keeyey kukōryo

8 kuu yoo mwooyē :siruutēk kule, “Kiyey :Yēyiin kuyoomcho :mētēwoy. Tinyē koonyek āmākāstēē, kutinyē yiitiik āmākāsē ng’al ākoy kura.”†

† 10:18 Tyēēn. 19:4 † 10:19 Kiruu. 32:21 10:19 Room. 11:11, 14 † 10:20 Isa. 65:1 10:20 Room. 9:30 † 10:21 Isa. 65:2 11:1 Yēyuut. 22:3; 2Kōōr. 11:22; Kala. 1:13-14; Filib. 3:5 11:2 Tyēēn. 94:14; Cherem. 31:37; Room. 11:29 11:4 1Bāy. 19:10, 14, 18 11:5 Room. 9:27 11:6 Room. 4:4-5; Kala. 3:18 11:7 Room. 9:31 † 11:8 Kiruu. 29:4 11:8 Isa. 29:10; Māārkō 4:12

9 Mwooyē :nkinee *Tāwuti kule, “Irooko /keetechee sookwoonuutēchookwaa kōōbutiis /ānkiing'woonchi.

10 Irook kutubākiis :koonyekwaa simakas kiy ānkukuuykuuyoot ākookoy.”†

Kiyēē kichōbchi :Yēyiin Yuutayeeek

11 Ātēebēēnook subak kule ii, ara kinyōōr :Isrāyēēliik kāānākuut nyēē mākooy tābokusyoong'? Achicha! Nteenee kuuyu kiikuyey :icheek lēēluut, +/- makiiraraach choo mā Yuutayeeek sukuchōlyo :Yuutayeeek.

12 Yoo kiyēyē :Yuutayeeek lēēlisto, /kiibēruur choo mā Yuutayeeek. Kunyi, tyaa nanyuun :bērrur nyēē mākunyoōr :biiko yoo kēēyēnchi :Yuutayeeek Yēēsu kuyēk Kāārārōokiintēēng'waa!

13 Āmiitē āng'āloolwook akweek choo mā Yuutayeeek. /Kikeeyeya āyēku *lēbkēēyiintēētaab choo mā Yuutayeeek. Kunyi, ābirchinē Yēyiin kōōnkōy kubo yiisyoonootonyuu,

14 kuuyu ātinyēē mooyēēt kule ayey biikyuu choo Yuutayeeek kuchusyo, nto anyuun /kiiraraach kereeryaa.

15 Yoo kitāyiisyē :icheek, /kiichoomnyo kōōrēēt āk Yēyiin. Nto yoo kāchāmiis :icheek, kukērkēyiitu yoo /kakiing'eetee meet biiko.

16 Yoo /kiikiitāboonchi mbo kuuko Yēyiin, kōōtāboonootiin :nkicheek keseniisyek. Yoo /kakiitabaan tiikiitēk, kōōtāboonootiin :nkicheek sokonaak.

17 Man, /kikeebetech sokonaak alak chēbo *musēytuuniit /ankeeroobtaak akweek kēētooto ānkoo kyōō-ābu kēētitaab wōōk. Neennyi ōmiitē ōchuutē ānyiinyēēt nyēē chōōnēē tiikiitēkaab kēētooto.

18 Ānkoo /kikeebetekta sokonaachaa, mēērook ōmōōntooy. Māchē ōnkētē kule mābiitēēnook akweek :tiikiitēk, nteenee akweek chēē ōbiitēē tiikiitēk.

19 Ōmuuchē omwaay kule, “/Kikēēbētēktooy sokonaak chuut /sikiikeereeneech.”

20 Man, /kikeechwenta kuuyu kimēēkoosēē keyy *Kāārārōokiintēēt. Nteenee /kikeechamaak kuuyu kyōōkoosēē keyy inee. Kunyoo, -mōōyib keyy barak nteenee māchāktōōs ōriibē keyy,

21 kuuyu yoo -kimēēmuuchē :Yēyiin kootuuch sokonaak choo kibiititooy :kēētii ii, /bokeemwa nee akweek choo /kikēērōōbtook, māchwēntook nkakweek?

22 Kunyi, ōrōōtootē wōlēē kirurto Yēyiin :moo āk kōrōōmātēēt nyēē boonto. Kōrōōm ām wōlēē miitē :choo kiikuchunnyēē ng'alekyii nteenee ruroot :moo ām wōlēē

† 11:10 Isa. 29:10 11:11 Yēyuut. 13:46; Room. 9:32; 10:19 11:13 Room. 1:5
11:16 Kāāyiit. 15:18-21 11:17 Ēfēēs. 2:11-13 11:18 Yoowa. 4:22 11:20
1Kōōr. 10:12

ōmiitē :akweek kātikoo baateey ōtāsē taay ōkoosēē keey inee, nto buch, +/makeechwentaak nkakweek.

23 Nto nkicheek Yuutayeek, yoo kātēbi kut kumēto ng'aleekwaa ānkōōyēnchi Yēyiin, +/mākēēkētyi yoo /kākēēchwētēē kuuyu tinyē :Yēyiin kāāmuukēywēēk kukētyi yooto.

24 Ara yoo kichāmē :Yēyiin kutaachaak :akweek choo mā Yuutayeek ii, kutoochē oob areet akeenke Yuutayeek kuuyu /kisimkiitāboonchi inee?

25 Mbo ng'eetaabiya, māmāchē ōsōōtē kule ōkāroomēch kusiir Yuutayeek. Kunyi āmwoowook ng'ālyoontooni /kikiiboowoo. /Kikeeyey kuyoomcho :mētēwookaab Yuutayeek alak kut /kokiiraraach biiko choo mā Yuutayeek kuyem chēē māchē :Yēyiin.

26 Yooto +/makiiraraach biikaab Isrāyēēl kutēē yēē tēē, kuu yoo /kikeesir kule, “Mākuchōōnēē *:Kāārārōokiintēēt *Sāāyōōn, ankuyey matakutay :kōōtaab Yāākōbō Yēyiin.

27 +Maayey kiirootyaaniitēnyī āk icheck yoo ābuuktochinē ng'ōōkiswookikwaa.”†

28 Kurubta keey āk lōkōōywēk chēē kāroomēch, buun :Yuutayeek ām wōlēē mii :Yēyiin. Yooto, /kēēkōōnook akweek lōkōōywēchoo. Nto kurubta keey āk kwēyiisyēēt, tākuchāmē :Yēyiin bichoo, kuuyu kisimkukwey :inee mbo kuukaanyii.

29 Māwēēchwēēchē :Yēyiin kāāsōōtēywēēkyii kurubta keey kiyēē rōōbchinē biiko āk kiyēē kuurchinē.

30 Kikyōōchuunnyēē :akweek Yēyiin yu kibo taay nteenee yoo kitāyē :Yuutayeek Yēēsu, ōnyōōru :akweek kiisaytaab Yēyiin.

31 Ām kēēlto nyēē wuu nyooto kōōkuchunnyēē :nkicheek Yēēsu kunyoo, mākunyōōr :icheek kiisayaata.

32 Chāmchinē :Yēyiin biiko tukul kutēwēchākiis sukoomuuch kuriiree chii ake tukul.

33 Wōō :Yēyiin lēyyē! Tyaa sōō :bērurnyii anku baraay :mēt nyēē tyaa! Mākoy kusabsab :chii kāātiilēywēēkyii! Māmii :chii nyēē imuuchē kut kōōnkēt kēēlwookikyii!

34 Mwooyē :siruutēk kule, “Ng'oo :nyēē kiikōōnkēt kiyēē isōōtē :Yēyiin? Nto kule ng'oo :nyēē kiikōōrwookyī Yēyiin?”†

35 Mwooyē mbo subak :siruutēk kule, “Ng'oo :nyēē kiikōōkoochi Yēyiin kiy sukumāchē kuyookyi :Yēyiin?”†

36 Kwoonēē :tukuuk tukul wōlēē miitē :Yēyiin, kiyēyē kiy ake tukul nyoo miitē kōōrēēt ānku cheechii :tukuuchooto tukul. Kunyoo, kutōōriit :Yēyiin ākookoy. Kuwuuyiit nyooto!

11:25 Mat. 13:11; Room. 16:25; 1Kōōr. 4:1; Ēfēēs. 3:3-9; Yoowa. 10:16 † 11:27 Isaaya 59:20-21; 27:9 11:27 Cherem. 31:33-35 11:29 Room. 11:2; 3:3-4 11:32 Room. 3:22-24; Kala. 3:22 11:33 Āyub 11:7; Tyēēn. 139:6, 17 † 11:34 Isa. 40:13 11:34 Āyub 15:8 † 11:35 Kas Āyub 35:7 āk 41:11 11:36 1Kōōr. 8:6

12

Ōyēchinē Yēyiin yiisyēēt ām mooyēēt akeenke

¹ Kunyi ii, mbo ng'eetaabiya, kuuyu kiriireenaak :Yēyiin, āsooyook kule ōkooytē keey / keeyeyeenaak kōrōsēēk ōsobchootiin. Māchāktōōs ōtiliilēch ānkōōng'ērēēchē Yēyiin. Yooto, ōmiitē ōyēchinē Yēyiin yiisyēēt ām kēēlto nyēbo manta.

² Matorub tukuuk chēbo soboontaab kōōrooni, nteenee oweech keey ankoosoot tukuuk chēē leelach. Yoo kooyey kuu nyooto, +mōōbēēru kiyēē māchē :Yēyiin: kiyēē karaam, kiyēē chantaat āk nyēē churtaat.

³ Kuu yoo ōnkētē :akweek kule kikōōno :Yēyiin ām chama-teenyii āyēchi yiisyēēnyii, āmwoochinē ake tukul ām akweek kule -mēēyib keey barak nteenee iyemakse ām wōloo iwuyē. Kikōōkoochi :Yēyiin chii ake tukul yiisyēēt nyēē yēchinē kōōkoosēē keey inee.

⁴ Kuu yoo boonto :bōōrtaab chiito komoswookik chēē chaang' ānkuyēyē :komosta ake tukul yiisyēēnyii,

⁵ kuwuu nyooto ām wōlēē kēēmiitē :acheek biikaab Kiri-istō. Ānkoo kēēchoong'ēch, kēēyēku :tukul akeenke ām Kiriistō kēēyētyēēchinē keey.

⁶ Boonto :chii rōōbēywoontēēt nyēē teer ām wōlēē mi-itē :ake kurubta keey āk bērrur nyēē kiikurōōbwēēch :Yēyiin. Yoo /kikēērōōbchi ake kuyēk *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin, kumāchāktōōs kuyēyiisyēē kurubta keey āk wōlēē tēēnto :kāāyēnchinooyēēnyii.

⁷ Nto yoo /kikēērōōbchi kule kuyētyēēchinē biiko, kuyētyēēchi, nto yoo /kikēērōōbchi kooneet biiko, kōōnēētiis.

⁸ Nto yoo /kikēērōōbchi kōōtitiirootē biiko, kōōtitiiriis. Nto yoo /kikēērōōbchi mooyēēt nyēē lēēl, kuyētyēēchinē chuut. Nto yoo /kikēērōōbchi kōōntōōchi biiko, kuyey ām mooyēēt akeenke. Nto yoo /kikēērōōbchi kiisayta, kōōboor ām ng'erekweek.

⁹ Māchāktōōs ōchāmē keey ām mooyēēt akeenke, otayee keey rōkōs ānkōōkiilchi karaamateet.

¹⁰ Ōchoomtōōsii kuu biich chēē tuubcho ānkōōkoonyitē biiko alak kusiir wōloo ōkoonyitoooy keey nkityō.

¹¹ Ōyēchinē Mokoryoontēēt yiisyēēt ām mooyēēt akeenke nyēē -mōōchoostōōsii ānkōōnēmchinē keey Yēyiin kutukul.

12:1 Room. 6:13; 1Bēt. 2:5 12:2 1Kōōr. 1:20; Ēfēēs. 4:22-24; 5:17; 1Tēēs. 5:21; 1Bēt. 1:14; 1Yoowa. 2:15 12:3 Māārko 10:43; 1Kōōr. 12:11, 28; Ēfēēs. 4:7 12:5 1Kōōr. 12:27 12:8 1Kōōr. 12:4-11; 14:12; 1Bēt. 4:10 12:9 1Kōōr. 13:4-7; 2Kōōr. 6:6; 8:24; 1Tēm. 1:5; 1Bēt. 1:22 12:10 Yoowa. 13:14-15; Kala. 5:13; 6:3; Ēfēēs. 4:2; Filib. 2:3

12 Ōng'ērēchē, kuuyu ōkēnēē keey Mokoryoontēēt. Ōmuytoochinē yoo kākwoonchook :nyāliluutēk ankootas taay ōsooyē Yēyiin.

13 Ōyēētyēēchinē biikaab Kiriistō chuut ām kiy nyēē mächē ānkōotoochē tāyēēk.

14 Yoo kāwusook :chii, -mōochub nteenee osaay Yēyiin kōōbēruur chiichooto.

15 Ōng'ērēkiisyē āk choo ng'ērēchē, ānkōōriiryē āk choo riirtōōs.

16 Ōminyē ām kaalyeet āmōng'āsē keey, nteenee ōchāmē ōtēbchēē āk mbo biiko choo bo ng'wēny -āmōōyibē keey kule ōng'oomēch.

17 Yoo kāyēwook :chiito ake ng'al chēē miyootēch, -mōōyēchi nkinee chēē miyootēch. Ōriibē keey okas kule kooyey ng'al chēē chāmē :biiko tukul.

18 Nto yoo imuuchāksē, ōminy ām kaalyeet āk chii ake tukul.

19 Chōōrōōnuutēkyuu, yoo kāyēwook :chii ng'al chēē miyootēch, -mōōyookyinēē miyootyo, nteenee ōbākookyi Yēyiin kuyook, kuuyu mwooyē :Yēyiin ām siruutēk kule, “Anii :nyēē āyooku.”†

20 Nteenee “Yoo amaata :kēmēy chii nyoo wēchiing', ibay, nto yoo amaata :melel, irāmchi bēēko. Yoo 'keeyey kuu nyooto, mākwoomunēē chiichoo :ng'aleekyii.”†

21 Kunyoo, -meekany kubiiring' :miyootyēēt, nteenee ibiirtee miyootyēēt karaamateet.

13

Ōkoonyitē bāytooyik

1 Māchāksē :chii ake tukul kōōywēyē kāāmuukēywēēk kuuyu māmii :kāāmuukēywoo nyēē kimākōōnu :Yēyiin. Kāāmuukēywēēk alak tukul choo miitē kōōrēēt kukwoonēē wōlēē mii :Yēyiin.

2 Nto chii ake tukul nyoo kwiilē kāāmuukēywēēk kumiitē kukwiilē kiyēē kiikōōtōōrto :Yēyiin +/ānkumākiitiilchi ng'al.

3 -Mēēng'woonchinē :bāytooyik chii nyoo yēyē kiyēē karaam, nteenee ing'woonchinē nyoo yēyē kiyēē miyaat. Yoo imāchē simēēmuyēē biiko choo boonto kāāmuukēywēēk, kumāchāksē iyēyē ng'al chēbo man sukuchaming'.

4 Yēchinē :bichoo Yēyiin yiisyēēt kubo kiyēē karaam ām wōlēē imiitē inyiing'. Nto yoo 'keeyey ng'al chēē miyootēch

12:12 Luuka 18:1; 1Kōōr. 15:58; Ibu. 10:36 12:13 Ibu. 13:2 12:14 Mat. 5:44
 12:15 Áyub 30:25; 1Kōōr. 12:26; 2Kōōr. 11:29 12:16 1Kōōr. 1:10-11; 8:1 12:17
 Kāālēw. 20:22; 1Kōōr. 6:7; 1Tēēs. 5:15; 1Bēt. 3:9 12:18 Māārkō 9:50; Room. 14:19;
 1Kōōr. 7:15; Kolos. 3:15 † 12:19 Kiruu. 32:35 12:19 Mat. 5:39 † 12:20
 Kāālēwēnik 25:21-22 12:20 Mat. 5:44 13:1 Tiitō 3:1; Yoowa. 19:11 13:3
 1Bēt. 2:13-15; 3:13

kumāchāktōōs imuy, kuuyu boonto :icheek kāāmuukēywēēk kōōng'woonchiing'. Yēchinē Yēyiin yiisyēēt nyēbo man sukōōng'woonchinē chii nyoo yēyē ng'al chēē miyootēch.

⁵ Kunyoo, māchāktōōs kēērubē kiyēē mākūwēēch :kāāmuukēywēēk āmēēbērē sōō baateey kuuyu imuuchē / kiing'woonchēēch nteenee kuuyu kiinkētē kule karaam kēēyēyē kuu nyooto.

⁶ Kiyooto mbo subak :nyēē yēyook ōkwēchinē *syuuruut choo bo kāāmuukēywēēk, kuuyu yēchinē Yēyiin yiisyēēt kuwulyēē yiisyēētaab bāytooyiisyēēt.

⁷ Yoo boonto :chii ām akweek bēsēntaab ake, kuyookyi. Yoo syuuruut, kukweyta, nto yoo syuuruut nyēbo tukuuk chēē boonto chii, kukweyta nkinee. Ōkoonyitē chii ake tukul nyoo māchāktōōs / kēēkoonyit, ānkōōywēyē nyoo māchāktōōs / kiiywēyē.

Iyumē :kiruutyēētaab chamateet kiruutēk tukul

⁸ -Mōōyēku kibēsēniis chēbo tukun, nteenee mākyook ōtinyē chamateet ānkōōchoomtōōsii, kuuyu chii ake tukul nyoo chāmē chiito ake kuyēyē kiyēē mwooyē :kiruutēk.

⁹ Okas baa kiruutēk: “-Meemarte,” “-Mēērumiisyē,” “-Mēēchōōrsē,” “-Mēēchōōrōkyi kaab chii” āk kiruutēk alak tukul chēē miitē. Iyumē :kiruutyēēt akeenke chuutēchu tukul, nto kiruutyoonoo ku nyoo mwooyē kule, “Icham laatyēeng'uung' kuu wōloo ichāmtooy keey.”

¹⁰ Yoo ichāmē laatyēeng'uung', -mēē-āroontooy. Kunyoo, itiichē :chamateet kiyēē māchē :kiruutēk.

Oluumee keey lēbkēēyyēēt

¹¹ Ōyēyē ng'aleechaa ōnkētē wōlēē wuu :bēsyoōsyēchu, kuuyu kaakuyit :bēsyeēt nyēē ōsēwunēē. Kaakuriik kuyityiin / kiiraraacheech.

¹² Mii wokubēku :kwēēmowuut ānkumii wokuyitu :bēētut. Kunyi keesatee keey tukuuk choo bo mēēnānēēt ankiiluumee keey lēbkēēyyēēt.

¹³ Okany kēēminyē ām soboonto nyēē lebkeey kuu wōloo wuunto :bēētut. Otayee keey sookwoonuut choo ō-āmē kut ōbēēnichi, bōōkitēēt, martaayeet āk sikornateet. -Mōōwookuutōōsii nto ōtuuyiityinē keey moon.

¹⁴ -Mōōyēnchi muchastaab ātēbuutēkwook bo ng'ōōki, nteenee oluumee keey Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō.

14

-'Mēētilchi ng'eetaabkoomēt ng'al

1 Yoo mii :chii nyēē ōkāsē kule kuskus ām kāāyēnchīnooyēēt, -mōōburyoong'tē.

2 Mii :choo mākāsē yēēt kiy yoo kaam āmnyoo ake tukul, ānku mii :choo kuskusēch ām kāāyēnchīnooyēēt chēē āmē nkwēēk baateey.

3 Māmāchāktōōs :chii nyoo āmē āmnyoo ake tukul kumōōntooy nyoo moomē āmiichoo tukul, āmāmāchāktōōs mbo kōōtilchi :nkinee nyoo moomē āmiichoo tukul nyiin ake ng'al kuuyu kookucham :Yēyiin chiichoo.

4 Inyiing' ku ng'oo siitiilchi chiito ake ng'al. Yēyiin :nyēē itiilē kule ng'oo :nyēē tinyē manta ku ng'oo :nyēē kustaayaat. Yēētyēēchinē :Yēyiin nyoo kuskus kunyōōr biirtooyiisyēēt.

5 Kāsē :chiito ake bēsyēēt ake kule wōō kusiir ake, nto ām chiito ake, kukerkey :bēsyōōs tukul. Kunyi, māchāktōōs :chii kurubē wōlēē wuu :kāāsōōtēywēēkyii.

6 Chiito nyoo kālē wōō :bēsyēēt ake kusiir ake, kuyēyē kuu nyooto kubo Mokoryoontēēt. Nto nkinee nyoo āmē āmnyoo ake tukul kwoomē kubo Mokoryoontēēt kuuyu yoo yēyē kuu nyooto kubirchinē Yēyiin kōōnkōy. Nto nyoo moomē āmiichoo tukul kukayey kuu nyooto kubo Mokoryoontēēt kubirchinē Yēyiin kōōnkōy.

7 Yoo kāsob :chii nto kame, mēēbērē kubo inee key nteenee

8 kubo Mokoryoontēēt. Kunyoo, yoo kākēēsobchē nto yoo kākēēbēku, tākēēbooyē Mokoryoontēēt.

9 Kime *:Kāārārookiintēēt ankung'eetee meet sukuyēk Mokoryoontēetaab choo kiikubēk āk choo sobtōōs.

10 Ām nee yu iruustooy ng'eetaabiya ake nto imōōntoochinē nee? -'Mēēnkētē kule +/mābokiiyyoong'tēēnēēch tukul taayee-taab Yēyiin /ānkiitiilwēēch ng'al?

11 Kimwooy :Yēyiin kule, "Kubooyiit man, mākukutung'woo :chii ake tukul ānkumwooy :chii ake tukul kule anii ku Yēyiin."†

12 Kunyoo, māwokutuuchee key :chii ake tukul ām acheek taayeetaab Yēyiin.

13 -Mookany kiiruustooy alak nteenee okany keekas kule -makeeyey kiy nyēē imuuchē koonach tuubchēnyoo kōōsuuchi choolwook.

14 Kuu yoo kiikōōboorwoo anii :Mokoryoontēēt Yēesu, ānkētē kubooyiit man kule māmii :āmnyoo ake tukul nyēē mātiliil.

14:5 Kala. 4:10; Kolos. 2:16 14:6 1Tēm. 4:3-5 14:9 2Kōōr. 5:14-15; Kala. 2:19-20 14:10 Room. 2:6; 2Kōōr. 5:10 † 14:11 Isaaya 49:18; 45:23 14:11 Filib. 2:10-11 14:12 Mat. 12:36-37; 1Bēt. 5:5 14:13 1Kōōr. 10:32; 2Kōōr. 6:3

Nteenee yoo kāsē :chii kule mātiliil :kiy, kumātiliil :kiyoo ām wōlēē miī :chiichooto nkit.

¹⁵ Nto yoo itāsē taay i-āmē āmiik chēē māng'ērēkyinē :ng'eetaabkoomēt, -mēemiitē iboorchinē chamateet. -Mee-araante ng'eetaabkoomēt nyoo kimēēchinē *:Kāārārookiintēt, kubo āmit.

¹⁶ -Mookany /kiimiyaat kiy nyēē katakaraam.

¹⁷ Mārubtooy keey :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin āk āmit nto tukun chēē /kēēyyēē nteenee rubtooy keey churtaayeet, kaalyeet āk ng'erekweek ām Tāmirimiryēētaab Yēyiin.

¹⁸ Chii ake tukul nyoo yēchinē Kiriistō yiisyēēt ām kēēli, kōōng'ērēēchē Yēyiin ānkuchāmtooy nkicheek :biiko.

¹⁹ Kunyoo, lēyyē, okany kiikiimchi keey keeyey kiyēē yibu kaalyeet ānkuyēyēēch kiititiir keey.

²⁰ -'Mēēboot yiisyēētaab Yēyiin kubo āmit. Tiliilēch :āmiik tukul, nteenee yoo kaam :chii āmnyoo nyēē imuuchē kuyey kunyōōr kāānākuut, kumā karaam.

²¹ Mā karaam i-am bēēny nto iyee tukun nto iyey kiy ake tukul nyēē imuuchē kuyey ng'eetaabkoomēt kunyōōr kāānākuut.

²² Kunyi, yoo -'mēēkāsē yēēt kiy kubo tukuuchu, kany kuyēk inyiing' āk Yēyiin. Ibēruuroot :chiito nyoo inkētē kule karaam :kiyēē miitē kuyēyē.

²³ Nto chiito nyoo āmē āmnyoo kōōsōōtē kule mēērook kwaam, kukaakooruusta keey nkit. Kiy ake tukul nyoo / kēēyēyē /kiisōōtē kule makaraam, ku ng'oōki :kiyoo.

15

Okany kiikiimē keey

¹ Māchāktōōs acheek choo kēēkichootiin kēēmuytoochinē bi-iko choo kuskusēch, māmāchāktōōs kiisōōtē keey nkit.

² Māchāktōōs kiikiilē nkicheek biiko alak sukukich.

³ Kimēēsōōtē keey :Kiriistō nkit kuu yoo mwooyē :siruutēk kule, “Ānchuruuroot :nkanii kuu yoo /kiinchuruuriing' nkinyiing'.”†

⁴ / Kikēēsirē siruutēk tukul chēbo kēny kooneeteech ānkuyēētyēēchēēch kēēmuytoochi ānkōōtitiirēēch, yoo kiikēnēē keey Yēyiin.

⁵ Yēyiin :nyēē yēyē biich /kēēmuytoochi ng'al /ānkēēkimkimiitu. Kunyi, āsoomē inee kule kukōōnook mooyēēt nyēē kōōnoomnyē, yoo ōrubē Yēēsu Kiriistō,

⁶ sōōtōrōōr ām mooyēēt akeenke Yēyiin nyoo inee ku kwaaniitaab Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō.

Ōchoomtōōsii ām Kiriistō

⁷ Ōchoomtōōsii sukutōrōriit :Yēyiin kuu yoo kichamaak :Kiriistō.

⁸ Āmwoowook kule kichō :Kiriistō kuu Yuutāyiin kōōboor kule man :kiyēē kikuurtoochinē :Yēyiin mbo kuuko,

⁹ ānkusilto :biiko choo mā Yuutayeeek Yēyiin kubo kiisaynyii. Kuu yoo / kikeesir kule, “Kunyi, +māāsiltiing' kēēboontē keey biiko choo mā Yuutayeeek. +Māātyēēn tyēēnwookik āsilēēniing'.”†

¹⁰ Mwooyē mbo subak kule, “Ong'erech :akweek choo mā Yuutayeeek āk biikyii.”†

¹¹ Tāsē taay kumwooyē kule, “Ōtōrōōr Yēyiin :akweek tukul choo mā Yuutayeeek, ānkōōsil Yēyiin :biiko tukul.”†

¹² Mwooyē subak *:Isaaya kule, “Mākutook :chii nyēē chōōnēē kōōtaab Yēēsē. Nyooto :nyēē machokubayta kōōrōōsyēk ānku inee :nyēē mākōōkēnēē keey :biiko tukul.”†

¹³ Lēyyē, kukōōnook :Yēyiin nyoo kiikēnēē keey ng'erekweek kuyem āk kaalyeet yoo ōtāsē taay ōkoosēē keey inee, sukung'eeet ōkēnēē keey inee miisin kubununēē kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēēnyii.

Lēbkēēyiintēēt :Bāwulō nyēbo biiko choo mā Yuutayeeek

¹⁴ Mbo ng'eetaabiya, ānkētē kule ōkāroomēch :akweek. Ōnkētē ng'aleekaab Yēyiin ānkōōmuuchē :ake kuyis ake.

¹⁵ Mii sinee :wōlēē kaaryaachaak ām barwaani āsōōtwook ng'aleek alak, kuuyu kitoola :Yēyiin

¹⁶ āyēchinē inee yiisyēēt saayey biiko choo mā Yuutayeeek kōōnkēt *Kāārārookiintēēt Yēesu. Māchāktōōs a-amte lōkōōywēkaab Yēyiin / sikiitabaan biiko choo mā Yuutayeeek kuyēk kōrōsēēk chēē chāmē :Yēyiin chēē kikōōtiliil :Tāmirmiryēēnyii.

¹⁷ Kunyi ang'erechaat ām Kāārārookiintēēt Yēesu kubo yiisyooni kikōōnoo :Yēyiin.

¹⁸ Māmii :kiyēē +maang'asee keey nteenee baateey kiyēē kiikoowaang'ta :Kiriistō kubununēēnoo, yoo kiyēyē biiko choo mā Yuutayeeek kooywey Yēyiin ām kiyēē kyāāmwoochi ānkāāyēchi.

¹⁹ Kyaayey kuu nyooto kubununēē kāāmuukēywēēkaab tukuuk chēbo kwōng'uut āk chēbo Tāmirmiryēētaab Yēyiin saamtaate lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo Kiriistō kuchurta, kuchakee Yēērusālēēm ākoy Iluriko.

15:8 Mat. 15:24; Yēyuut. 3:25-26 † 15:9 Tyēēn. 18:49 15:9 Room. 11:30
 † 15:10 Kiruu. 32:43 † 15:11 Tyēēn. 117:1 † 15:12 Isa. 11:10 15:16 Room.
 1:5 15:18 2Kōōr. 3:5 15:19 Māārko 16:17-18; Yēyuut. 19:11; 2Kōōr. 12:12

²⁰ Kyāāwuulyoonunēē ā-āmchinē lōkōōywēk chēē kāroomēch biiko choo kimānāāyityi :ng'ālyoontoonoo, kuuyu kimāāmāchē ātēēkyi kōoto yēē kiikuisin :chiito ake,

²¹ kuu yoo / kikeesir kule, “Makukas :choo / kimānāākēēmwoochi ānkumākōōnkēt :choo kimanaakasee yiitiikwaa.”

²² Kiyiitēnyi :nyēē kōkērēktoo kwaak āchōō wōlēē ōmiitē.

Kichōb :Bāwulō kuruutoochi Rooma

²³ Nteenee kuuyu -mēēkumiitē :wōlēē tāāmuuchē āyēyiisyēē ām yēēmōōsyēchu āk subak kuu yoo kwaamach nyi kooy kule akasaak, kāāchōb kule chaakasaak

²⁴ yoo āmiitē chāāwēētii Sibaannya. +Machaakasaak kisich yoo ākēēytooy sōōyēētyēēchoo ām baannyuu.

²⁵ Nteenee āmiitē raat āwēētii Yēērusālēēm wāāsārunēē bikaab Kiriistō tukun chēē āboontootē.

²⁶ King'ērēkootiin :biikaab Maketoonnya āk chēbo Akaaya kōōrruuch beesanik /kēēyibchi biikaab Kiriistō choo kabar :kuskusyēēt ām Yēērusālēēm.

²⁷ Kiyey kuu nyotoo kuuyu kikiikunyōōr :biiko choo mā Yuutayēek bērrurtaab Yēyiin kubununēē Yuutayēek.

²⁸ Kunyoo, yoo kāākunyōōr :bichoo beesanichu, +māchāāmur wōloo ōmiitē yoo chāāwēētii Sibaannya.

²⁹ Ānkētē kule yoo kaayitu, +māāyibwook bērrurtaab Kiriistō kuyem.

³⁰ Nteenee ii, mbo ng'eetaabiya, āsoomook ōsoowoo Yēyiin sikyaam booryēēt :tukul ām Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō āk chamateetaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

³¹ Ōsoowoo kule / kēēsārunēēnoo Yuutayēek choo mānēēyēnchi Yēyiin ām Yuuteeya. Ōsoowoo subak kule makucham :biikaab Kiriistō ām Yēērusālēēm kiyēē +māāyibchi.

³² Yoo kāyēyākiis :ng'aleechaa, āmuuchē āchōō wōloo ōmiitē ām ng'erekweek, nto yoo kacham :Yēyiin /ankiibaybaayaa, kēēboontē keey akweek.

³³ Ōnyōōru :akweek tukul kaalyeet nyēē chōōnēē wōlēē miitē :Yēyiin. Kuwuuyiit nyotoo.

16

Ng'aleek chēē kii-āmiisēē :Bāwulō biiko

¹ Āboorwook cheebiya Fiibi nyēē toorētiintēēt ām kaniseetaab Keenkereeya.

15:20 1Kōōr. 3:10-12; 2Kōōr. 10:15-16 15:24 Room. 1:9-13 15:25 Yēyuut. 19:21; 20:22; 24:17 15:26 Yēyuut. 11:30; 1Kōōr. 16:1; 2Kōōr. 8:4; 9:1-2, 12; Kala. 2:10 15:27 1Kōōr. 9:4, 11, 14; Kala. 6:6 15:30 2Kōōr. 1:11; Ēfēēs. 6:19; Kolos. 4:3-4; 1Tēēs. 5:25; 2Tēēs. 3:1-2 15:31 Yēyuut. 21:11, 27-35; 23:12-15; 1Tēēs. 2:14-16 16:1 Yēyuut. 18:18; Filib. 1:1; 1Tēm. 3:8-11

2 Yoo kayit, otaach ām chamateetaab Mokoryoontēēt ānkōōyēētyēēchi ām keel ake tukul nyēē māchē. Kōōkuyēētyēēchi :inee miisin biiko wōlēē wōō ānkōōkuyēētyēēchoo nkanii.

3 Ōtookwēeswoo Brisiila ānkōōsuboowoo Akiila choo kēēyēyē :tukul yiisyēetaab Kāārārōokiintēēt Yēesu.

4 Kyaasanta :bichoo soboonwēkwaa kubo anii. Ābirchinē Yēyiin kōōnkōy kubo bichoo. Mā anii nkit nteenee birchinē kōōnkōy :nkicheek biikaab Kiriistō tukul choo mā Yuutayeeek.

5 Osubaay nkinee kaniseet nyoo sooyēē kōōng'waa ānkōōsuboowoo nkinee Bāyniitō, choorweenyuu nyoo āchāmē. Inee :nyēbo taayta kōōyēnchi Kiriistō ām yēēmēetaab Eesya.

6 Ōtookwēeswoo Maaryaa nyoo kyaam booryēēt nyēē wōō miisin kubo akweek

7 ānkōōsuboowoo tilyeenyuu Āntirōniikō ākoo Yuunnya choo /kiikēērātēēch tukul. Icheek :chēē tookunootiin ām wōlēē mii *lēbkēēyik ānkisimkōōyēnchi :icheek Kiriistō kutāāmiitē :anii mēēnān.

8 Ōsuboowoo Ambilyaato nyoo āchāmē ām Mokoryoontēēt,

9 Urbaano nyoo kēēyētyēēchinē keey :tukul ām yiisyēetaab Kiriistō āk nkinee choorweenyuu Sutaaku nyoo āchāmē.

10 Osubaay nkinee Ābēēlē nyoo /kikeetyem miisin / ankeechamta ām Kiriistō ankoosubaay nkicheek biikaab kaab Āriistōbulō.

11 Ōsuboowoo tilyeenyuu Ērōōtyōōn āk nkicheek biikaab kaab Naarkiis choo kiikuchamta Mokoryoontēēt.

12 Otaakwees Turufeena āk Turufoosa choo yēyē yiisyēetaab Mokoryoontēēt miisin āk Bēērsi, choorwaanaa kiikuyēchinoon Mokoryoontēēt yiisyēēt miisin.

13 Osubaay Ruufō, muroonoo tookunoot ām biikaab Mokoryoontēēt ānkōōtookwēēsē nkinee kaamet nyoo kicham kuyibo nkanii kuu wērinyyi.

14 Osubaay mbo Āsuunkiriitō, Flēkōōn, Ēērmē, Baatrooba, Eerma āk tuubchōōsyēk tukul choo boonto keey.

15 Osubaay Filolooko, Yuulya, Nereeya kuboonto keey cheebkaamet ākoo Oluumba āk biikaab Kiriistō tukul choo boonto keey.

16 Otorooch keey nyēē ōng'ērēkyinē keey. Isubooyook ānkōōtookwēēsook :kanisoosyēk ām yēēmōōsyēk tukul.

17 ! Kāāmwoowook, lēyyē akweek mbo ng'eetaabiya, ōrōōtootē bichoo bchēyootē biich ānkukērēktooy kēēltaab kaakaaseeng'woong', bichoo kwiilootē kāānēētēywēēk choo kyōōnyōōru. Osatee keey bichoo.

¹⁸ Biiko choo yēyē kuu nyooto mēēbērē yēchinē yiisyēēt Mokoryoontēenyoo Kiriistō, nteenee tōōrtootē bichoo :moonik. Ng'āloolē ng'al chēē kāroomēch ānku ānyinyēch kōōbērbēērē kāāsōōtēywēēkaab biiko choo -mēēnkētē ng'al chēē chaang'.

¹⁹ Ang'erechaat, kuuyu kiikukas :biiko tukul wōlēē kyōōrubtooy lōkōōywēchoo kāroomēch. Kunyi, āmāchē ōboontē kiirnān kurubta keyy kiyēē karaam amoonaaamte keyy rōkōs.

²⁰ Mākōōturbuub :Yēyiintēētaab kaalyeet Kibrōkōsyoontēēt ankootartaar :akweek. Kōōbēruurook :Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō.

²¹ Isubooyook :Tēmētēēwō muroonoo kēēyēyiisyēē tukwaay ānkōōsubooyook :nkicheek tilyōōnuutēkyuu mbo Lukiiyō, Chāāsōōn ākoo Sosibaatiro.

²² (Nto anii Tērtiiyō nyi kāāsirē barwaani bo Bāwulō āsubooyook :nkanii ām Mokoryoontēēt.)

²³ Isubooyook :nkinee Kāyō nyoo ātēbunēē kanyii wōloo sooyēē :kaniseet. Isubooyook :nkinee Eraasto nyoo kōnōriintēētaab lēnkuutaab *kiriinkēēt ānkōōsubooyook :nkinee ng'eetaabiya Kwaarto.*

²⁵ Okany kiikaaste Yēyiin nyoo inee :nyēē yēyook ōkiilchē ām lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo Yēesu Kiriistō choo ā-āmtooy. Kiwunyootiin :lōkōōywēchooto ām kēnyiiyēk chēē chaang' choo kiikukeeyta

²⁶ ānkoo kikiikung'alaalee :siruutēkaab *wōōrkooyik. Ntee-nee /kōōkēēng'oong' ra. Kimwooy :Yēyiin nyoo bo ākookoy kule /kōōkiiboorchii lōkōōywēchu biiko tukul sukookaasee keyy inee ānkukoonyit.

²⁷ Kutōrōriit :Yēyiin ākookoy kubununēē Yēesu Kiriistō. Yēyiin nkit :nyēē ng'oom kuchurta! Kuwuuyiit nyooto.

Barweetaab Taayta nyēē kisirchi :Bāwulō Kōōriintēēk

Taayta

Siriintēēt, yēē / kikēēsirē āk wōlēē / kikēēsirēē: Kisirē :Bāwulō barwaani ām kēnyiit nyēē /kiisōōtyinē kule ki nyēbo 55 KK kumiitē Ēfēēsō ām Eesya nyoo Mining' nyoo /kēēkuurē ra kule Uturuki. Kitoow :Bāwulō kaniseet ām Kōōriintō kumiitē baannyii nyēbo āyēēng'. Ki kiriing' :Kōōriintō nyēē wōō ām kōōrēetaab Kirikiik wōlēē /kikēēbāwunēē ng'aleekaab bāyit, ātēbuutēkaab bōrōryēēt āk ntāsimuutēkaab saayēt. / Kiisōōtyinē kule kisirchi :Bāwulō kaniseetaab Kōōriintō bārōnōōk ang'wan, nteenee kiikubot nyēbo taayta āk nyēbo sōmōk. Bārōnōōk choo /kēēkuurē ra kule nyēbo taay āk nyēbo āyēēng' kubooyiit man ku nyēbo āyēēng' āk nyēbo ang'wan.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Yu kang'etee :Bāwulō Kōōriintō, kutoow keey :wuuyinwēkaab kānēētūutēk chēē mābo man āk ātēbuut chēē miyootēch ām wōlēē mii :biikaab Kiriistō. Yooto, /kiyookyi Bāwulō barweet nyēē kitinyē tēebuutēk chēē tēerchiin. Nto yu wālu :Bāwulō, mātookunoot miisin yoo mii kuwālu tēebuutēchoo nto mii kumwoowu ng'al chēē yisunēē biich kurubta keey āk ng'aleek chēē kikiikukas. Kōōkiibooru :acheek ām wēēksēēt wōlēē kēēkāsē kule mii yēē iyēēchinē :Bāwulō kurook tēebuutēkaab bichoo āk kāāsōōtēywēēkwaa kutoombo kuwālchinē tēebuutēchooto.

Wuuyinwēchoo alak ku kule, kiryaach keey :ātēbuutēkaab Yuutayeeek āk chēbo Kirikiik. Ām Yuutayeeek, kimāchāktōōs kutēbēē :chēēbyōōsōōk ng'ēchērōōk choo bo wōliin bo lēt. Nto yoo mii kooriikaab saayēt āk wōlēē chaang' :biich, kimāchāktōōs kōōyēēnēē mētewookwaa ankoosyek. Kunyoo, kimākyinē :Yuutayeeek āk Kirikiik choo kikiikuyēk biikaab Kiriistō kuyēyē kuu nyooto. Nteenee kimānāānooyēē :chēēbyōōsōōkaab Kirikiik ng'aleechaa kuuyu kimā cheekwaa :ātēbuutēchooto. Kiityookootiin kuyey kiyēē kiyēyē ānkiityookootiin kuyēyē yiisyō ake tukul nyēē tookunoot ām bōrōryēēt.

Kimā miyaat ām ātēbuutēkaab Kirikiik yoo kāyēk :koorko chēēmurēnyoo ānkichāmtooy :kiruutēkwaa. Kitākuwuu nyooto mbo nkinee ām wōlēē mii :Kirikiik alake choo kiikōōyēnchi Kiriistō. Tookunoot ām wōlēē mii :Kirikiik kule teer :soboontaab tāmirmiryēēt āk bōorto yooto kōōtēēb :icheek ng'aleekaab ng'ōōkisto komostaab soboontaab tāmirmiryēēt. Ibooru :yutēyu kule /kimākēēkāsēē wōlēē wuu :soboong'waa nyēbo bēsyo ake tukul wōlēē wuu :nyēbo tāmirmiryēēt.

Ng'āloolē :Bāwulō ām kurkeetaab 1-4 kurubta keyy ng'aseetaab keyy āk bcheyeetaab keyy. Ng'āloolē ām kurkeetaab 5-6 ātēbuut chēē kimāyēmootiin. Irwookyinē biich ām kurkeetaab 7 kurubta keyy kāāmutiisyēēt āk ng'aleekaab bareetaab kooyēy ām biiko chēē kiikoomut keyy. Irābchinē ām kurkeetaab 8-10 kutunkynooyēetaab āynātōōs āk bany chēē /kēesooytoochinē tukuuchoo. Ng'āloolē ām kurkeetaab 11 kurubta keyy wōlēē yibtooy :murēn koorko nto wōlēē yibtooy :koorko murēn āk noomnyēēt nyēē tiliil nyēbo biikaab Kiriistō. Inēētē ām kurkeetaab 12-14 kule kuyēyiisyēē :chii ām chamateet kiyēē kiikōōkoochi :Yēyiin. Ng'āloolē ām kurkeetaab 15 kule /kiikēnēē keyy ng'aleekaab ng'eeteetaab meet ānkutwēchē ām kurkeetaab 16 kurubta keyy āk kāāruruukiisyēēetaab beesaanik chēē / kēēsārunēē biikaab Kiriistō chēē kuskusēch ānkwoorōōru chōbuutēkaab ruutoonyii. Kurkeetaab 13 nyoo ng'āloolēē ng'aleekaab *chamateet* ku kurkeet nyēē inkētoot miisin ām Biibilyaa.

Kyoorōōrchi keyy :Bāwulō Kōōriintēek ānkumākyyi bērer

1 Anii ku Bāwulō nyoo kitōōloo :Yēyiin ām chamateenyii āyēku *lēbkēēyiintēēt āyēchi Kāārārookiintēēt Yēesu yiisyēēt. Āboontē keyy āk ng'eetaabiya Sōōstēēn.

2 Kiisuboooyook akweek biikaab Kiriistō ām *kiriinkēetaab Kōōriintō choo /kikiitabaanaak kubununēē Kāārārookiintēēt Yēesu obooyiitu Yēyiin. / Kēēmākwook otililiitu āk nkicheek biiko tukul choo miitē wōlto ake tukul choo ikēnēē keyy Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō, nyoo Mokoryoontēēng'waa nkicheek.

3 Lēyyē, kōōbēruurook :Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō ānkukōōnook kaalyeet.

Birchinē :Bāwulō Yēyiin kōōnkōy ānkubāybāchi Kōōriintēek

4 Ābirchinē Yēyiin kōōnkōy kibtaman, kuuyu kichamaak ānkukōōnook tukuuk chēē chaang' kubununēē Kāārārookiintēēt Yēesu.

5 Kyōōboor ām inee kuyem ām keel ake tukul kuu wōlēē ōng'ālooltooy, āk mbo ām ng'oomnānēēt tukul.

6 Kyoanam ng'aleek choo kikiiboorwook kurubta keyy āk *Kāārārookiintēēt ānkiikukiilchook :ng'aleechaa kutukul.

7 Kunyoo, manookuste rōōbēywoontēēt ake tukul nyoo kōōnu :Tāmirmiryēēt yoo ōmiitē ōkānyoonu miisin bēsyēēt nyoo iyēēwunēē :Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō.

⁸ Mākōōtitiirook ākoy tabanta nyēē -mōōtinyē miyootyo ake tukul bēsyoonoo mākōōtilchi :Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō biiko ng'aleek.

⁹ Yēyiin :nyēē /kiinyālē. Kiikukuurook ō-āmchiinē āk lakwanyii Yēesu Kiriistō nyoo Mokoryoontēenyoo.

Bcheyeetaab keyy

¹⁰ Nto ii, mbo ng'eetaabiya, ākāloonwook ām kaayneetaab Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō kule ōkāsyiintōōsii :tukul. -Mōōchuunchuunnyē nteenee, mächāktōōs ōbuurē ām kēēlto nyēē churtaat nyēē kyōōkāsyiinē ām kāāsōōtēywēēkwook.

¹¹ Mbo ng'eetaabiya, kurubta keyy āk ng'aleek chēē kwaakasee biiko alak kukwaanee kōōtaab Kilōōwē, tookunoot kule !kyoobchey keyy.

¹² Mwooyē :ake kule, “Ārubē :anii ng'aleekaab Bāwulō,” kumwooyē :ake kule, “Ārubē :anii chēbo Ābōōlō” nto ake kulē :nyoo, “Ārubē chēbo Bētērō.” Nto ake kumwooyē nyoo :nkinee kule, “Ārubē chēbo Kiriistō.”

¹³ So! Ara bcheyaat :Kiriistō? Ara Bāwulō nyoo /kikēēkwērtoochinē murtooywoontēēt kubo akweek? Nto /kikeebatisanaak ām kaayneetaab Bāwulō ōō?

¹⁴ Ang'erechaat, kuuyu manaabatisanaak akweek, nteenee chēē kyaabatisan baateey ku Kiriisbō āk Kāyō.

¹⁵ Kunyoo, māmwooy :chii ām akweek kule /kikeebatisanaak ōyēku rubiikyuu.

¹⁶ Man sinee, kyaabatisan nkicheek biikaab kaab Steefaan, nteenee yoo ābērē akas kumāmii subak :chii nyēē kyaabatisan.

¹⁷ Mēēbērē kiiyookwoo *:Kāārārookiintēēt chaabatisan biiko. Nteenee chaa-amte lōkōōywēk chēē kāroomēch, āmēēbērē ām ng'oomnānēētaab chii simāyēk buch :meetaab Kāārārookiintēēt ām murtooywoontēēt.

Wōō :kiirnātēētaab Yēyiin kusiir nyēbo biiko

¹⁸ Yoo /kākyoomchi biiko choo mii kubootōōs ng'aleekaab murtooywoontēēt, kukāsē yēēt ku bēērbēeryo. Nteenee yoo /kākyoomwēēch acheek choo /kēēmiitē /kiirāroochēēch, kōōbooru kāāmuukēywēēkaab Yēyiin.

¹⁹ Mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, “+Māāboot ng'oomnātēētaab choo yibē keyy kule ng'oomēch ānkāātub kiirnātēētaab choo bērē tinyē kiirnātēēt.”†

1:8 Filib. 1:6, 10; 1Tēēs. 3:13; 5:23 **1:9** 1Tēēs. 5:24 **1:10** Yoowa. 17:21-23; Ēfēēs. 4:2-6; Filib. 2:2 **1:11** 1Kōōr. 3:3; 11:18; 2Kōōr. 12:20 **1:12** Yēyuut. 18:24; 1Kōōr. 3:4 **1:13** Mat. 28:19; Yēyuut. 8:16; 19:5; Room. 6:3; Kala. 3:27 **1:14** Yēyuut. 18:8; Room. 16:23 **1:16** 1Kōōr. 16:15, 17 **1:18** Room. 1:16; 2Kōōr. 4:3
† **1:19** Isa. 29:14

20 Mii ānō :ng'oomōōtik? Mii ānō :kibsumaniis? Ānkumiitē ānō :choo tinyē kiirnātēetaab kiirwookēēt? Okany āmwoowook, mwooyē :Yēyiin kule bēerbēeryo :ng'oomnān nyoo bo kōōrēēt.

21 Kiyey :Yēyiin ām kiirnātēenyii simēenkēt inee :biiko kubo kule ng'oomēch :icheek. Nteenee kiitiil :Yēyiin kooraraach biiko choo iyēnchinē inee. Kiiraraach kubununēē lōkōōywēk choo yibē :biiko alake kule bēerbēeryo. Lōkōōywēchooto ku choo kyoomtooy :acheek.

22 Bērē :Yuutayeek nto /kiiboorchinē ng'al chēē /kiilatē, nto choo mā Yuutayeek kubērē :choo nto /kiiboorchinēē keel nyēbo ng'oomnān sukuchāmchiin.

23 Nteenee, kyoomtooy :acheek kule kimēēchi :Yēesu murtooywoontēēt, ng'ālyoo nyēē iyimē Yuutayeek mētēwoy ānkuwuu nyēē bēerbēeryo ām wōlēē miitē :choo mā Yuutayeek.

24 Nteenee, inkētē :choo kiikooraraach :Yēyiin kule Kiriistō :nyēē ibooru kāamuukēywēk āk kiirnātēetaab Yēyiin, ānku Yuutayeek nto choo mā Yuutayeek.

25 Ānkoo kōōsōōtē :biiko alake kule bēerbēeryo :ng'aleekaab Yēyiin, nteenee miitē barak :ng'oomnānēetaab Yēyiin kusiir nyoo bo biiko. Nto yoo /kēēbērē kuskusēch :ng'aleekaab Yēyiin, ku nyikiisēch kusiir nkuruukaab biiko.

26 Mbo ng'eetaabiya, ōsōōtyēēchi yoo /kimanaaki-iraraachaak. Mēēbērē kyoochaang' :chēē kyōōng'oomēch ām wōlēē kāstooy :biiko amēēbērē kyōōtookunootiin mbo :wōlēē wōō. Kimākwoonēē :chēē chaang' ām akweek kooriik choo bo bāytooyiisyēt.

27 Nteenee kiiraraach :Yēyiin biiko choo /kiisōōtē kule bērbērēch ām kōōrooni, sukōōntosuur choo kuurē keyy kule ng'oomēch. Kiiraraach choo kuskusēch sukōōntosuur nkicheek choo kuurē keyy kule bo nkuruuk.

28 Kiiraraach choo mōōntooy :biiko alake ām kōōrooni kule mābo laat, sukuyēk buch :kāāsōōtēywēēkaab biiko choo yibē keyy ām kōōrēēt kule bo barak miisin.

29 Ibooru :yuutēyu kule māmii :chii nyēē imuuchē kung'as keyy ām taayeetaab Yēyiin.

30 Nteenee, kiikuyeyaak akweek :Yēyiin ōbooyiitu Kāārārookiintēēt Yēesu, nyoo kiikuyootwēēch kiirnātēetaab Yēyiin. Kiikootyaakteech ankuyeyeech keechurte ām taayeetaab Yēyiin ānkēētililiitu.

31 Kunyoo, kookootyiich yoo mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, “Nyoo mächē kung'as keyy, kung'as keyy kubo Yēyiin.”†

1:20 Mat. 11:25; Room. 1:22; 1Kōōr. 3:18-20 1:21 Room. 1:19-20 1:22 Mat. 12:38; Yoowa. 2:11; 4:48; 6:30; Yēyuut. 17:18, 32 1:23 Kala. 3:1; 5:11 1:25 2Kōōr. 13:4 1:28 Luuka 1:51-53; Room. 12:16; Yāāk. 2:5 1:29 Ēfēēs. 2:9

† 1:31 Cherem. 9:24 1:31 1Kōōr. 1:29; 4:7; 2Kōōr. 1:12; 10:17; 11:30; 12:5; Ēfēēs. 2:9

2

1 Mbo ng'eetaabiya, yoo kyāāchōōnii wōloo ōmiitē sichāā-āmwook lōkōōywēk chēē rubtooy keey āk manta nyēbo Yēyiin, kimāāyibē keey kule ākōrōōm ang'alaal, nto kule āng'oom.

2 Kyaakwey āwuulyēē baateey ng'aleekaab Yēesu Kiriistō choo bo murtooywoontēēt.

3 Kyāānkāāchōōnii wōlēē ōmiitē kimātinyē nkur. Kyāāmuyoot ānkāābōōtānē.

4 Kyāānkāā-āmu lōkōōywēk, mēēbērē kyāāyēyiisyēē ng'oomnātēēnyuu kule āchuutwook mētēwoy nteenee, kyāāboorunēē yēyuutēk wōlēē wuu :kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

5 Kyaayey kuu nyooto simātiiyēē keey :kaakaaseeng'woong' wōlēē mii :kiirnātēētaab biiko nteenee, kōōyyoong'lunēē kāāmuukēywēēkaab Yēyiin.

Kiirnātēēt nyēē kōōnu :Tāmirmiryēēt

6 Kēēng'āloolē :acheek lōkōōy chēbo kiirnān ām wōlēē mii :choo kichootiin. Mēēbērē kiirnātēēt nyēbo biikaab kōōrooni nto nyēbo bāytooyikaab bēsyoōsyēchu choo mii bokubootōōs,

7 nteenee kēēng'āloolēē chōbuutēkaab Yēyiin choo kiiyēēlootiin. Kiiyēēlootiin :chōbuutēchoo / kumānāākēētoow kōōrēt, nteenee / kōōkēēng'oong'wēēch raat chōbuutēchooto sukōōtōrōōrēēch.

8 Māmii :chii ām kāāntōōyikaab kōōrooni nyēē kiinkētē ki-irnatōonēēb Yēyiin. Nto kiinkētē, nto kimākwērtoochinē Moko-ryoontēēt nyoo bo lēbkēēyyēēt murtooywoontēēt.

9 Nteenee kiyēyākiiis :ng'aleechu kurubta keey āk kiyēē mwooyē :siruuutēkaab Yēyiin kule,

“Māmii :koong' nyēē kiikukas,

māmii :yiit nyēē kiikukas,

māmii :mēt nyēē kiinkēt

kiyēē kiikuchōbchi :Yēyiin bichoo chāmē inee.”

10 Nteenee, kōōkōōboorwēēch acheek :Yēyiin ām Tāmirmiryēēnyii ng'aleechaata kiiyēēlootiin. Inkētē :Tāmirmiryēēt kiy ake tukul ānkoo ku tukuuk chēbo Yēyiin chēē iyēēlootiin nyēē tyaa.

11 Māmii :chii ake tukul nyēē inkētē wōlēē wuu :kāāsōōtēywēēkaab ake nteenee nyēē inkētē ku tāmirmiryēētaab chiichooto nkit. Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, māmii :chii ake tukul nyēē inkētē wōlēē wuu :Yēyiin nteenee Tāmirmiryēēnyii nkit nyēē inkētē.

12 Mēēbērē tāmirmiryēētaab kōōrooni :nyēē kōkēēnyōōru, nteenee nyēē kōkēēnyōōru, ku nyēē chōōnēē wōlēē miitē :Yēyiin

sukung'eet kiinkēt kiyēē kiikukōōnēēch :inee ām chama-teenyii.

¹³ Ng'aleechuutēchu kēēmwooyē mēēbērē chēē inēētēēch :biiko alake ām ng'oomnātēng'waa. Nteenee ng'al chēē rubtooy keyy āk soboontaab tāmirmiryēēt, chēē inēētēēch :Tāmirmiryēēt kiiboorchī choo boonto Tāmirmiryēēt.

¹⁴ Chiito nyoo mātinyē Tāmirmiryēēt kumāchāmchiintōōs āk tukuuk choo kwoonēē wōlēē mii :Tāmirmiryēētaab Yēyiin. Kāsē ng'aleechaa wuu nyēē bēērbēēryo āmēēnkētē kiyēē mwooyē, kuuyu Tāmirmiryēēt :nyēē yēyē /sikiinkēt.

¹⁵ Imuuchē :chiito nyoo boonto Tāmirmiryēētaab Yēyiin kōōrōōtoot ānkōōnkēt wōlēē wuu :kiy ake tukul. Nteenee, -mēēmuuchē :chii nyēē mātinyē Tāmirmiryēēt kōōrōōtoot ānkōōnkēt wōlēē wuu :chiichooto,

¹⁶ kuu yoo mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule,

“Ng'oo :nyēē inkētē wōlēē wuu :kāāsōōtēyewēēkaab Yēyiin?

Ng'oo :nyēē imuuchē kōōrwookyī inee?”†

Nteenee, kēēsōōchiintōōsii :acheek āk Kiriistō.

3

Mang'asee key :biiko biiko

¹ Mbo ng'eetaabiya, mēēbērē kyāāng'āloolwook kuu biich chēē kyoonam soboontaab Tāmirmiryēēt, nteenee, kyāāng'āloolwook kuu biich chēē tākōōyīmē :ātēbuutēk choo kibo taay āmānāākich ām Kāārārōokiintēēt.

² Kiyēē kyaabayeenāak ku chēēko āmēēbērē āmit chēē wu-uyēch, kuuyu kimanooyem o-am āmiichu. Nto kubooyiit man, manooyem,

³ kuuyu, tōōrubē ātēbuutēkaab kōōrooni. Yoo tōōtuuyiityinē keyy moon ānkōōwookuutōōsii, tōōrubē ātēbuutēkaab kōōrooni kuu biich chēē -mēēnkētē kiy kurubta keyy āk Yēyiin.

⁴ Yoo kāmwooy :chii kule, “Ārubē ng'aleekaab Bāwulō” ānkumwooy :ake kule, “Ārubē chēbo Ābōōlō,” ōyēku biich chēē -mōōnkētē kiy kurubta keyy āk Yēyiin.

⁵ Kāālē ii, ng'oo :Ābōōlō ku ng'oo :Bāwulō? Yēchinē :bichu Yēyiin yiisyēēt. Icheek :chēē kiyeyaak sōōyēnchi *Kāārārōokiintēēt kuu yoo kikiikuchōbchi :Mokoryoontēēt chii yiisyēēnyii.

⁶ Kyaachaan :anii kēbuswoontēēt, kōōbisēē :Ābōōlō bēēko nto :nyēē kiyey kubiit ku Yēyiin.

⁷ Kunyoo, mā kiy :chii nyoo choonsē nto ku nyoo ibisiisyē nteenee nyēbo :ng'aleek tukul ku Yēyiin nyoo yēyē kubiit.

⁸ Yēchiintōōs :chiito nyoo choonsē āk nyoo ibisiisyē yiisyēēt / ānkumākēētuwēn chii kurubta keey āk wōlēē kayeyta yiisyēenyii.

⁹ Kēēyēchiintōōsii yiisyēēt āk Yēyiin, nto akweek ku mbareetaab Yēyiin.

Ōyēku mbo subak kō nyēē tēēchē :Yēyiin.

¹⁰ Kiyēētyēēchoo :Yēyiin āyēku tēēkiin nyēbo kiirnātēētaab barak ānkāāsisin yēē +/makeeteech kōōto. Kunyi, miitē raat :biiko alake kutēēkyinē yooto kōōto. Nteenee, māchāktōōs :chii ake tukul kuriib keey ām wōlēē tēēktooy kōyoo.

¹¹ Yēesu Kiriistō :yēē sisinoot yēē yēmāksē /kēētēēkyi kōōto. Kunyoo, māmii :chii nyēē imuuchē kuisin yēēt ake nto kookeeree nyeenyii.

¹² Makuteechee :alake kōyoo tuukuuk chēē wuuyēch chēbo āliisyēēt nyēbo barak miisin nto alak kuteechee tukuuk chēē ng'āsng'āsēch chēbo āliisyēēt nyēbo ng'wēny.

¹³ Nteenee ām bēsyoonooto ituilchinēē Yēyiin biiko ng'aleek, mākutook :wōlēē kiteekta :chii nyeenyii. Mākuchō :maat nyēē mākōōboor wōlēē wuunto :yiisyēētaab chii ake tukul.

¹⁴ Yoo keetuch :mayaa kiyēē kiikuteech :chii, +/mākēētuwēn chiichoo.

¹⁵ Nto yoo kāmukus :kiyoo, -/mākēētuwēnē nteenee, +/makiiraraach kuu chii nyēē /kākiisōrunēē kō nyēē lāyē.

¹⁶ -Mōōnkētē :akweek kule akweek ku Kōōtaab Yēyiin wōlēē minyē :Tāmirmiryēēnyii?

¹⁷ Yoo kābut :chii kōyoo, makwaaraanta :Yēyiin chiichooto, kuuyu tiliil :kōyoo ānku akweek :kōōnyii.

¹⁸ -Mooberbeer keey! Yoo isōōtē :chii kule boonto kiirnān ām kōōrooni, kumāchāktōōs kusatee keey kiirnātoonoo sukunyōōr kiirnātēētaab Yēyiin.

¹⁹ Buch :kiirnātēētaab kōōrooni ām wōlēē miitē :Yēyiin. Kuu yoo mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, “Tēchēē :Yēyiin ng'oomng'ookik mastiinekwa.”†

²⁰ / Kikesir mbo subak kule, “Inkētē :Yēyiin kule buch :kāāsōōtēyēēkaab choo yibē keey kule ng'oomēch.”†

²¹ Kunyoo, mang'asee keey :chii chii, kuuyu kiikuyētyēēchook :ake tukul,

²² yēē kā Bāwulō nto ku Ābōōlō nto ku Bētērō. Ōnkētē kurubta keey wōlēē wuu :kōōrēēt, soboonto, meet, bēsyōōsyēchu āk choo kwoonii.

23 Ōbooyē :akweek *Kāārārōokiintēēt ānkubo :nkinee
Kāārārōokiintēēt Yēyiin.

4

Yēyiin nkit :nyēē inkētē soboontaab chii

1 Kunyoo, māchaktōos :biiko kuyibēech kule kēēyēchinē
Kāārārōokiintēēt yiisyēēt /ānkiikiitōōrwēech ng'aleekaab Yēyiin
choo kiyyēēlōotiin.

2 Māchaktōos :biiko choo /kōōkiitōōrchi ng'aleek, ku biich
chēē /kiikoosēē keey.

3 -Māāsōōtē :anii kule kiy nyēē wōō yoo akweek nto bi-
iko chēē kāmwooy wōlēē kookaste yiisyēēnyuu nto mbo kule,
amwaay :anii ng'ālyoo.

4 Ānkoo -māānkētē kule kaaleel kiy, mēēbērē ibooru :yotoo
kule -maaleelaat, nteene Mokoryoontēēt nkityōōniin :nyēē
inkētē yoo aleelaat nto -maaleelaat.

5 Kunyi, -mēētiilchi :chii chiito ake ng'al ākoy
:bēsyēēt nyoo iyēēwunēē :Mokoryoontēēt. Inee :nyēē
+māchokung'loong' kiyēē kikiker :mēēnānēēt ānkusyoor wōlēē
wuu :kāāsōōtēywēēkaab biiko. Yotoo, mākusilto :Yēyiin chii
kurubta keey āk yēyuutēkyii.

Wōōyēch :kāāmuukēywēēkaab Yēyiin kusiir ng'aseetaab keey

6 Kwaarub :anii āk Ābōōlō ng'aleechu kātāāmwoowook
sukung'eet okaseeneech acheek kule yoo /kēērubē siruutēk ku
kiy nee. Kunyi, ōnkēt kule mēērook kōōtōrōōr :chii chiito ake
kusiir ake.

7 Ng'oo :nyēē mwooyē kule karaam :chiito ake kusiir ake?
Mēēbērē kikōōning' :Yēyiin rōōbēywoontooni iboontē? Nto yoo
ākoo /kikēēkōōning' i, kwaaming' :nee siing'as keey wuu nyēē
ki nyeeng'uung'?

8 Ōbērē tōos kyōōnyōōru kiyēē kyōōmāchē. Nto, ōbērē
kyōōmokornoon ānkōōbērē kyōōyēku bāytooyik kumāmii
:toorētēēt ake tukul. Nto kikyōōyēku man bāytooyik, nto
kēēbāytooyiisyē :tukul.

9 Ākāsē kule wuu nyēē kookoochuchuukweech :Yēyiin
acheek lēbkēyik keekerkeyiitu kibratiiis chēē /kiikiitiilchi
meet. /Kikiibarbaartaateeneech taayeetaab malayikaanik āk
biiko.

10 Kēēbērbērēch :acheek kubo *Kāārārōokiintēēt nto akweek
ōng'oomēch. Kēēkuskusēch sinee :acheek nto akweek ōtinyē
nkuruuk. /Kēēkoonyitook akweek nteenee -/mākēēkoonyitēēch
acheek.

11 Kookeebeetee kuut ankwaamaateech :melel āmākēētinyē sirooy chēē yēmēēch. /Kēēmii /kiinyāliilēēch ām kēēlto nyēē miyaat āmēēkēētinyē kēēstoon.

12 Kyoomē booryēt miisin kēēyēyiisyēē āwunnyēkyoo, nto yoo /kākēēchubēēch, kēēsooyē Yēyiin kōōbēruur nyoo kāchubēēch, nto yoo /kākēēwusēēch, kēēmuytoochinē.

13 Nto yoo kēēnchuruurēēch :chii, kēēng'āloolchinē nyēē karaam. Kōōkēēyēku :acheek kāābsikoonwēētaab biikaab kōōrooni.

14 -Māāmiitē āsirwook ng'aleechu āntosuurēēnook, nteenee āmiitē āsōōwook kuu lōkōkyuu choo āchāmē.

15 Ōmuuchē sinee ōnyōōru kāānēētik chēē chaang' misin chēē inēetook kurubta keey āk *Kāārārookiintēēt, nteenee -mēēmuuchē :tukul kuriibook kuu kōōn. Kyāā-āmwook lōkōōywēk chēē kāroomēch kurubta keey āk Kāārārookiintēēt Yēesu, yooto akerkeyiitu kōōn.

16 Kunyi, ākiimook kule oyey kuu wōlēē āyēytooy :anii.

17 Kayeya :ng'ālyoontooni āyooku Tēmētēēwō kuchō wōloo ōmiitē. Kiikuyēk :inee lakwanyuu nyēē āchāmē ānkuyēchinē :inee Mokoryoontēēt yiisyēt ām mooyēt akeenke. Māchokōōsōōtwook wōlēē wuu :soboonyuu ām Kāārārookiintēēt Yēesu nyēē rubē keey āk kiyēē ānēētē kanisoosyek tukul ām wōlto ake tukul.

18 Kookung'as keey :alake ām akweek nyēē wuu nyēē kyōōbērē tōōs kimāāmuuchē :anii āchōō wōloo ōmiitē.

19 Nteenee, yoo kacham :Mokoryoontēēt āmiitē wāāchōōnii wōlooto ām lēēkitō, si nto yityo, mēēbērē +māābēēru baateey wōlēē mii :icheek kung'āstooy keey, nteenee, +maakas wōlēē tēē :kāāmuukēywēēkwaa.

20 Mēēbērē bo :Bāytooyiisyēētaab Yēyiin ng'al baateey, nteenee bo kāāmuukēy.

21 Kunyoo ii, ōchāmē nkōnō, āyibwook ng'wooninto, nto āchōōntē chamateet āk tāmirmiryēt nyēē intusoot?

5

Okwet ng'eetaabiya nyoo machurtaat

1 Ākāsē kule wōō :martaayeet ām wōlēē ōmiitē ānku miyaat :martaayaanaa miisin kusiir mbo nyoo yēyē :choo -mēēnkētē Yēyiin. Ākāsē mbo kule miitē :chiito nyēē kiikoomut koorkēētaab kwaan.

² Ōkwēestooy ng'ālyoo nyēē wuu nyoo yēē kātāng'woonchook ankookwet chiichoo kiyēyē ng'ālyoontoonoo?

³ Ānkoo sinee -mākēēboontē keey ām yēēt akeenke, nteenee, kēēboontē keey ām Tāmirmiryēēt. Kaamwaay kēny kule leelaat :chiichoo ānkoo -mākēēboontē keey.

⁴ Ōruruukyi keey yēēt akeenke ām kāāmuukēywēēkaab Moko-ryoontēenyoo Yēesu ānku +māātinyē keey āk akweek ām Tāmirmiryēēt.

⁵ Māchāktōōs yooto nanyuun, ōtēērchi chiichoo Kibrōkōsyoontēēt / sikiing'woonchi bōōrnyii / ankiiraraach tāmirmiryēēnyii bēsyēēt nyoo itiiilē :Mokoryoontēēt ng'aleek.

⁶ Ōng'āsyinē keey nee ām ng'ālyoo nyēē tēē nyi? -Mōōnkētē :akweek kule tistooy mbo :miyootyo nyēē mining' kut koolaambuuch biiko tukul?

⁷ Ōtayee keey ātēbuutēchookwook bo kēny, sōōminy ām soboonto nyēē lēēl nyoo kyōōnyōōru kuuyu kime *Kāārārookiintēēt kubo acheek. Inee ku mēēnkitaab kōrōsēēk nyēbo *Saakweetaab Keeytaayee.

⁸ Kunyoo, okany kyaam saakwaani ām kēēlto nyēē tiliil āk manta kusiir yoo /kātākēēburuchē āk kēēlwookichoo bo kēny choo bo miyootyo āk rōkōs.

⁹ Ām barweenyuu nyoo kisimasirwaak, kyāāmwoowook kule osatee keey bichoo kicham maraayee.

¹⁰ Kimāāmiitē āng'ālōolēē biiko choo mānēēnkēt Yēyiin choo mārtootē, chēēmooyēētiis, chōōriik nto choo kutunkyinē āynātōōs. Nto kyāāmwoowook kuu nyooto nto kimākwook kule ong'eetee kōōrēēt kutukul.

¹¹ Nteenee kiyēē āmiitē āmwooyē ku kule, osatee keey wōlēē mii :alake choo kuurē keey kule icheek ku mbo ng'eetaabiya, nteenee mārtooy nto ku chēēmooyēētiis nto kukutunkyinē āynātōōs nto choo chubiisyoote nto ku kibōōkitiis nto ku chōōr. -Mōō-āmchiinē mbo āmit āk biich chēē wuu choo.

¹²⁻¹³ Mābootoo āburyoong'tē biiko choo mēēbērē kookunam ng'ālyoontēetaab Yēyiin. Yēyiin nkit :nyēē itiiilchinē choo ng'al. Nteenee māchāktōōs akweek ōburyoong'tē biiko choo mwooyē kule bo kanisa, kuu yoo mwooyē :siruutēk kule, “Ōnēmtē chiito nyoo tinyē rōkōsto.”†

6

-Mōōyyoong'tēē keey kōōk

¹ Yoo kāchuunhuun :chii āk ake ām akweek, kumāmāchāktōōs kuyibchi ng'aleechaa biiko choo -mēēnkētē

5:2 1Kōōr. 6:12; 10:23 5:3 Kolos. 2:5 5:5 1Kōōr. 3:15; 1Tēm. 1:20 5:6 Kala. 5:9 5:7 Chuy. 12:15; 13:7; Mat. 16:6-12; Kala. 5:9; Yoowa. 1:29 5:11 1Kōōr. 6:9-10; 2Tēs. 3:6; Tiitō 3:10; 2Yoowa. 10 † 5:12-13 Kiruutēk 17:7; 19:19; 21:21; 22:21, 24; 24:7 5:12-13 Kiruu. 13:5

Yēyiin kōōwōōyo. Nteenee, māchāktōōs kuyibchinē kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō kuchuul ng'aleechaa.

² -Mōōnkēt kule biikaab Kiriistō :chēē mākōōtiilchi bēsyēēt ake biikaab kōōrooni ng'aleek? Yoo akweek :chēē +mōōtiilchi biikaab kōōrooni ng'aleek ii, kubiurook osat ng'al chēē mābo laat?

³ -Mōōnkētē kule +mākiitiilchi :acheek malayikaanik ng'aleek? Kubooyiit man kiimuuchē keechuul ng'al choo mābo laat yoo kāchuunchuun :biich.

⁴ Kunyoo, yoo kātook :ng'ala chēē wuu chooto ii, ara ōyibchinē biiko choo kāsē :biikaab Kiriistō kule māchuulootiin sukusātwook ng'aleechaa?

⁵ Āmiitē āchuurook. Ōmāchē ōmwoowu kule māmii :chii mbo akeenke ām akweek nyēē boonto kiirnātēēt kōōwōōyo biikaab Kiriistō chēē kāmakāsyiin?

⁶ Ām nee suwokōōyyoong'tēē :ng'eetaabiya ake nyiin kōōk, kōōkoochi biiko choo mābo Kiriistō kōōwōōyo?

⁷ Yoo kākwēryoot :chii ām akweek choo ōbooyē Kiriistō ake kuwo kōōk, kukāākōōboor keey kēny kule -mōōmuuchē kiy. Kaykay ōmuytoochinē keey ku akweek keey kusiir bōōyyoong'tēē keey kōōk.

⁸ Nteenee, māmachāktōōs :chii ām akweek kuyēyē kiy nyēē miyaat nto miisin -'mēēkustoochi ng'eetaabkoomēt.

-Mēēwutē :kibrōkōsiis Kaab Yēyiin

⁹ Ōnkētē oob kule -mēēwutē :kibrōkōsiis Kaab Yēyiin? -Mookany /kiiberbeeraak. -Mēēwutē Kaab Yēyiin :murēn āk koor choo kicham kurwootootē keey, biiko choo kutunkyinē āynātōōs, choo mārtooy nto choo sikōrē murēnik chuut,

¹⁰ choo sāsunooteē alak tukuukwaa, chēēmooyēētiisyēk, kibōōkitiisyēk, choo chubiisyootē nto chōōriik.

¹¹ Kyōōwuuyē :nkakweek chooto. Nteenee /kiikiwuunook ōtililiitu / ankeechamta kule ōchurtootiin ām kaayneetaab Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō āk Tāmirmiryēetaab Yēyiintēenyoo.

Ōkoonyitē Yēyiin ām bōōrwoonikwook

¹² Mwooyē :alake ām akweek kule, “/Kēēchāmwoo kiy ake tukul.” Nteenee āmwoowook kule mā karaam :kiy ake tukul. Ānkoo /kēēchāmwoo ayey kiy ake tukul, mēērook ā-āsyi keey kubaytaa :tukuuchoo.

¹³ Nto imuuchē :chii kumwooy kule, “Bo :āmiik mooyēēt ānku bo :mooyēēt āmiik.” Ānkoo ōmwooyē kuu nyooto, miitē :so-boontaab āriit nyēē siirē muchastaab bōōrto. Kāāmwoowook,

mēēbērē /kikeeyey bōōrtaab chii kubooyiit ng'ōōkistaab mar-
taayeet. Nteenee, /kikeeyey bōōrto kubo Mokoryoontēēt
ānkubāwu :Mokoryoontēēt bōōrto.

14 Kiing'eetee :Yēyiin bōōrtaab Mokoryoontēēt meet,
ankumakoong'eetee bōōrwoonikyoo nkacheek meet ām
kāāmuukēywēēkyii.

15 -Mōōnkētē kule bo :bōōrwoonikwook Kiriistō? Kōōmuuchē
kule nee /kiinoomnyo :kiyēē bo Kiriistō āk chēēmurēniis?

16 -Mōōnkētē kule chiito nyoo kātuuyo āk chēēmurēnyoo,
kukāākuyēk kiito akeenke āk koorkoonoo? Mwooyē :siru-
utēkaab Yēyiin kule, “Mākuyēk :bichoo tukwaay kiy akeenke.”†

17 Nteenee chiito nyoo kānoomnyo āk Mokoryoontēēt
mākuyēk :tukwaay kiito akeenke ām Tāmirmiryēēt.

18 Lēyyē, osatee keey ng'aleekaab martaayeet. Ōmwooyē
kule kiy ake tukul nyoo yēyē :chiito ām bōōrnyii mā ng'ōōki,
nteenee āmwooyē :anii kule chiito nyoo kamarta ku ng'ōōki
ankaakunyeernyeeree bōōrnyii.

19 Nto -mōōnkētē kule bōōrtaab chiitaab Kiriistō ku kōōtaab
Tāmirmiryēētaab Yēyiin? Yēyiin nyēē kikōōnook Tāmirmiryoonoo
miitē bōōrwoonikwook kunyoo -mēēbāwu keey.

20 /Kikēēwālāng'unēēnook kiy nyēbo koomānuut kunyoo,
ōkoonyitē Yēyiin ām bōōrwoonikwook.

7

Ng'ālyoo kurubta keey āk kāāmutiisyēēt

1 Nto kurubta keey āk ng'aleek choo kyōōsirwoo, kaykay nto
-mēēmutiis :chii.

2 Nteenee kuuyu wōō :martaayeet kōōrēēt, kumāchāktōōs
kuboonto :murēno koorkēēnyii ānkuboonto :koorko
saanteenyii.

3 Māchāktōōs :saanteet kuchāmchiintōōs āk wōlēē māktooy
:koorkēēnyii ānkumāchāktōōs kuchāmchiin :nkinee koorkēēt āk
wōlēē māktooy :saanteenyii.

4 Mābāwu :koorkēēt bōōrnyii nteenee saanteet :nyēē bāwu,
āmābāwu :nkinee :saanteet bōōrnyii nteenee koorkēēt :nyēē
bāwu.

5 Kunyoo, māsooynēn :chii ām wōlēē mii :ake tōōs baateey
yoo kōōkāsyiinē :tukwaay ām bārooyinto nyēē mächē osaay.
Nto mii yoo, otas taay ōbuur kuu wōlēē wuu :biich chēē
kiikoomut keey sukung'eet -mōō-āsyi keey kukentaak :Ki-
brōkōsyoontēēt, yoo -mōōmuuchē ōriib keey.

6:13 1Tēēs. 4:3 6:14 Room. 8:11; 6:4; 1Kōōr. 15:15, 20; 2Kōōr. 4:14; Kolos. 1:18
6:15 1Kōōr. 12:27 † 6:16 Toowu. 2:24 6:17 Room. 8:9-11 6:19 1Kōōr.
3:16 6:20 Room. 13:14; 1Kōōr. 7:23; 1Bēt. 1:18-19 7:2 1Tēēs. 4:3-4 7:3
Ēfēēs. 5:21-29

⁶ -Māāmiitē āmwooyē kule mēēmutiis :chii, nteenee kāāsōōtēywoo :nyoo nyēē kāākōōnook.

⁷ Ābērē nto kiwuu :biiko tukul anii. Nteenee, tinyē :chii ake tukul rōōbēywoontēenyii kuchōōnēē wōlēē miitē :Yēyiin nyēē teer ām wōlēē mii nyēbo ake.

⁸ Nto kurubta keyy āk murēnik choo kiikubēkunēē :koo ruuk nto koor choo musuuk, āmwooyē kule kaykay kōōbuur :chii kuu anii, kumacheeng' koorko nto saannyya.

⁹ Nteenee yoo -mēēmuuchē :chii kuriib keyy, kukaykay kōōmutiis nto /kiimut kusiir yoo kātēēyiimē :bōōrto.

¹⁰⁻¹¹ Nto kurubta keyy āk biikaab Kiriistō choo kēēsyoottiin, āmwoowook (āmēēbērē sōō, kule anii :nyēē āmwooyē, nteenee Mokoryoontēēt) kule māmāchāktōōs :koorko kubakaakta keyy āk saanteenyii nto kukwet :saanteet koorkēenyii. Nto yoo kabakaakta keyy, kumāmākyiintōōs /bokiimut koorkoonoo subak. Nto yoo māwuu nyoo, /kiichoomnyo āk saanteenyii kōōyēēchiin kuu kēny.

¹² Nto ām kēēlto ake, āmwooyē (anii nyooto āmwooyē, mēēbērē Mokoryoontēēt) kule yoo boonto :chiitaab Kiriistō koorkēenyii nyēē mānēēyēnchi Kiriistō, ānkuchāmē :koorkoonoo kuming'to keyy saanteenyii, kumāmāchāktōōs kukwet.

¹³ Nto yoo boonto :cheebiya ake tukul saanteet nyēē mānēēyēnchi Kiriistō ānkuchāmē :saanteenyii, kumāmāchāktōōs kubakaakta saantaanaa.

¹⁴ / Kiikiitiliil saantaanaa kubununēē soboontaab koorkēenyii nyoo kiikōōyēnchi Kiriistō / ānkiikiitiliil nkinee koorkēēt kubununēē soboontaab saanteenyii nyoo kiikōōyēnchi Kiriistō. Nto kimāwuu nyooto, nto kimātiliilēch :lōkōkwook, nteenee tiliilēch.

¹⁵ Nteenee yoo mächē :chii nyoo mānēēyēnchi Kiriistō kukwet koorkēenyii, kootyaakaat :koorkoonoo kuwēēchi keyy. Nto yoo mächē :koorko nyoo mānēēyēnchi Kiriistō kule kubakaakta saanteenyii, kuchāmchi :saanteet kuwēēchi keyy. Mārātē koorko nto murēn nyoo kiikōōyēnchi Kiriistō :ng'ala chēē wuu chooto, kuuyu kiikukuurēch :Yēyiin kēēminy ām kaalyeet.

¹⁶ Inkētēē nee :inyiing' koorko nyoo 'kiiyēnchi Kiriistō yoo 'imuuchē iyey saanteeng'uung' /kiiraraach, nto acha? Nto, inkētēē nee :inyiing' saannyya nyoo 'kiiyēnchi Kiriistō yoo 'imuuchē iyey /kiiraraach koorkēēng'uung', nto acha?

17 Māchāktōōs kurubē :chii kāāburnyii kuu wōloo kikiikuchōbtoochi :Mokoryoontēēt yoo kikuurē :Yēyiin. Mākuutyēēt :nyiitēnyi nyēē ātōōrchinē kanisoosyek tukul.

18 Yoo kikuurē :Yēyiin chii koomuraatanaat, ku Yuutāyiin, kumāmāchāktōōs kusyeem kuyēk chii nyēē / manaakiimuraatan. Nto yoo kimeemuraatanaat :chii yu kikuurē :Yēyiin, kuuyu kimā Yuutāyiin, kumāmākyinē /kiimuraatan.

19 Yoo imuraatanaat :chii nto kumeemuraatanaat, kumāmii yēēt :kiy. Nteenee ng'ālyoo nyēbo koomānuut, ku kule /kēēriib mākuutēkaab Yēyiin.

20 Māchāktōōs :chii kōōbuur kuu wōloo kiwuunto kukuurē :Yēyiin.

21 Yoo kiyyēku motwooriin, -meekany kooyiimiing' mēt, nteenee yoo 'kēēnyōōru bārooyinto /kiityaaktiing', icham.

22 Yoo /kikēēkuuriing' iyēku motwooriintēēt ing'erech kule -mēēmiitē motwoornāteētaab ng'ōōki, nteenee kwēēbooyiitu Mokoryoontēēt. Nto yoo kiibāwu keyy kukuuriing' :Yēyiin, inkēt kule iyēku motwooriintēētaab Kiriistō.

23 /Kikyaaleenaak kiy nyēbo koomānuut kunyoo, -mookany kubāwook :kōōrēēt.

24 Mbo ng'eetaabiya, ōyēyē yiisyēētaab Yēyiin nyēē mātiny kule iyēku ng'oo.

25 Nto kurubta keyy āk choo mākēēsyootiin, -māātinyē mākuutyēētaab Mokoryoontēēt nyēē nāmē keyy āk icheek. Nteenee ārwookwook kuu chii nyēē /kiikoosēē keyy kubo kiyēē kiikōōbēruurēēnoo :Mokoryoontēēt.

26 Kubo wuuyinto nyēē miitē kuu nyiitēnyi, āsōōtē kule kaykay -/mākiimutiis.

27 Yoo boonto :chii koorkēēt, kōōbuurto, nto yoo māboonto, macheeng'.

28 Yoo kēēmutiis :chii, mēēbērē kāchoolwookēn, āmēēbērē kāchoolwookēn :nkinee nyoo /kakiimut. Nteenee, mākunyōōr :nyoo kēēmutiis nyālilulutēk chēē chaang' ām ming'ātēenyii, -āmāmākyook :anii nyālilulutēchooto.

29 Mbo ng'eetaabiya, kiyēē āmiitē ābooru ām yuutēyu ku nyi: lēēkit :mēēyintaab kōōrēēt. Kunyi, māchāktōōs :murēnik choo kiikōōmutiis kumāswēē ng'aleekaab kēēstonikwaa.

30 Nto choo mii kuriirtōōs kumāchāktōōs kōōbuurē wuu nyēē mātinyē ng'woonin. Nto choo mii kung'ērēchē kumāchāktōōs kōōbuurē wuu nyēē māng'ērēkootiin. Nto choo āliisyē, kōōbuur wuu nyēē mā cheekwaa :tukuuchoo koolē.

31 Nto choo yēyiisyēē tukuukaab kōōrooni kumāchāktōōs kōōbuur wuu nyēē māng'ērēkyinē tukuuchoo. Mii wokubotē

:kōōrooni ām lēēkitō.

³² Āmāchē ōbuur nyēē māmii :kiyēē iyimook mētēwoy. Āmē mēt chiito nyoo mānēēmutiis :wōlēē makoong'ereekta Mokoryoontēēt.

³³ Nto chiito nyoo kiikōōmutiis, kōōsōōtē :nyoo wōlēē makoong'ereekta koorkēēnyii.

³⁴ Yooto mākusāch :kāāsōōtēywēēkyii. Isōōtē *:ārung'oonyoontēēt nto ku koorko nyēē musuk ng'aleekaab Mokoryoontēēt ānkōōnēmchinē keey kutukul. Nteenee isōōtē :koorko nyoo imutaat wōlēē makoong'ereekta saanteenyii.

³⁵ Āmwooyē ng'ālyoontooni sukuyēētyēēchook āmēēbērē kule kaakiichaak. Āmāchē ōbuur ām kēēlto nyēē rootaat nyēē kyōōnēmchi keey Yēyiin kutukul.

³⁶ Yoo isōōtē :booyoo kule keekaay chēēbnyii nyēē kōōkōōnnyoo kut kumii wokukēēytēē :bēsyoōsyēk chēē yēmē /kiimut ānkōōsōōtē :chiichoo kule nyoolchinē kuwo kōōto, kōōrook kooyiilta kuu wōloo māktooy. Māmii :kiy nyēē miyaat yoo kamakta chēēbnyii /kiimut.

³⁷ Nteenee yoo keesootee mooyēēnyii ankootiil kule kōōbuur :kōōkoonoo nyēē mēēbērē /kiimutē, kumii :boontoonoo kuyēyē nyēē karaam.

³⁸ Kunyoo, boontēēt nyoo kamakta chēēbnyii /kiimut, kukayey nyēē karaam, nto nyoo kamamakta chēēbnyii /kiimut, kukayey :nyoo nyēē karaam miisin.

³⁹ Māchāktōōs :koorko kutāsē taay kōōbuurtooy keey saanteenyii yoo tākusoboot :saanteet. Nteenee yoo kame :saanteet, /kēēchāmchinē koomut keey āk chiito ake tukul nyoo kacham :inee, kātikoo kiikōōyēnchi :chiichooto Mokoryoontēēt.

⁴⁰ Nteenee ām wōlēē ākāstooy :anii, ibēruuroot :koorkoonoo yoo /kamakiimut subak. Āsōōtē kule mii kōōntōōwoo :Tāmirmiryēētaab Yēyiin yoo āmwooyē ng'aleechu.

8

Kurubta keey āk bany choo /kakeesaayta

¹ Kany, baa, āmwoobook ng'ālyoo kurubta keey banyeechaa /kēēsooytoochinē āynātōōs. Kubooyiit man, kiinkētē sinee kule kēētinyē :tukul kiirnān. Ng'āsēē keey :ake kiirnān, kuchāmē :ake biiko alak ānkōōtitiirē.

² Nto chiito nyoo yibē keey kule inkētē kiito ake, kumēēnkētē kiyoo kuu wōloo kātāmāchāktōōs kōōnkētito.

³ Nteenee, chiito nyoo chāmē Yēyiin, kuchāmtooy :Yēyiin kule nyeenyii.

4 Kunyi, kurubta keey āk banyeechaa / kēēsooytoochinē āynātōōs, āmwooyē kule buch :āynātōōsyēchoo. Māmii :Yēyiin ake, nteenee akeenke :Yēyiin nkit!

5 Ānkoo ku chaang' :tukuuk barak nto wōlēēb ng'wēny chēē kutunkyinē :biiko alake kuu āynātōōsyēkwaa nto moko-rēēnikwaa,

6 kiinkētē :acheek kule akeenke :Nyēē /kēēkutunkyinē. Nyooto ku Yēyiin nyoo Baaba ānkitoowu kiy ake tukul ānkēēminyē kēēkoonyitē inee. Akeenke :Mokoryoontēēt. Nyooto ku Yēesu Kiriistō nyoo yēchiintōōs kiy ake tukul āk Yēyiin ānkukōōnēēch soboonto.

7 Mēēbērē inkētē :biiko tukul ng'aleechēēb manta. Tākōōyīimē biikaab Kiriistō alak yoo kaam bany chēē / kākēēsooytoochi āynātōōs. Nto kuuyu tākukuskusēch :bichooto, kōōsōōtē kule tōōs ng'ōōki yoo kaam banyeechaata.

8 Yoo kakyaaam āmit, nto kamakyaam, mēēbērē yēyēēch kēēlēēkityi Yēyiin.

9 Ōriib keey! Ānkoo ōtyookootiin o-am banyeechaa, -mookany kōōsākyi biiko choo mānāākich :kaakaaseeng'waa kunyōōr kāānākuut /ānkiiboot.

10 Yoo kāsook akweek choo ōng'oomēch :chiito nyoo kuskus :kaakaaseenyii ō-āmē banyeechaa / kākēēsooytooy ii, ōmiitē oob ō-āsānchinē nkinee kwaam banyeechaata?

11 Kunyoo, mākōōsākyi :kiirnatēēng'woong' kubot :ng'eetaabiya nyiitēnyi kimēēchinē *Kāārārōokiintēēt.

12 Yoo kōōchoolwookēnchi mbo ng'eetaabkoomēt ām kēēli ōsuusyoone kāāyēnchīnooyēēng'waa nyoo kuskus, kōōchoolwookēnchi Kiriistō.

13 Kunyi, yoo ākoo yēyē :kiyoo ā-āmē mbo ng'eetaabiya kubootyo, kāmēētāwāā-āmē banyeechaa subak.

9

Mānāātēēbchi keey :Bāwulō kiyēē kimisyinē kunyōōr

1 Maatyaaktaat :anii? Mā anii *lēbkēēyiin? Kyaakas Yēesu Mokoryoontēēnyoo ānkyōōtooku :akweek kubo yiisyēēt nyēē āyēchinē Mokoryoontēēt.

2 Mānāākoochi biiko tukul lēbkēēyyēēt, nteenee, kubooyiit man, kyāākōōnook akweek. Wōlēē ōrubtooy :akweek Mokoryoontēēt, kōōbooru man kule anii :lēbkēēyiintēēng'woong'.

3 +Māāyēētēē keey ng'aleechu āmwoowook yoo kakwiilaataa :biiko alake.

4 Kēētinyē man /kēēkōōnēēch āmiik nto kiyēē kēēyyēē kubo yiisyēēt nyēē kēēyēyē

5 ānkāātinyē man amut koorko nyēē kiikōōyēnchi Yēyiin sikēēbēētooy keey tukwaay kuu wōlēē yēytooy *:lēbkēēyik alake, mbo :ng'eetaabkaametiitaab Mokoryoontēēt āk Bētērō.

6 Ara anii āk Barnaaba baateey chēē kēēyēmāktōōsii kēēyēyiisyē sikēēnyōōru kiyēē kyoomē?

7 Mii :chii nyēbo lukēēt nyēē imuuchē kukwēchi keey nkit beesaanikaab yiisyēēt? Nto mii mbo :chii nyēē choonē āmit, amaam āmiichoo? Nto mii :chii nyēē imuuchē kuriib tany āmāluusyo oō?

8 Mēēbērē āmiitē āmwooyē ng'aleechu āyyoong'unēē ko-mostaab biich buch, nteenee siruutēkaab Yēyiin :chēē mwooyē kuu nyooto.

9 Mwooyē :siruutēkaab *Muusa kule, “-/Mākēērātē yēēyto kuutiit yoo /kēēbooksē.”† Māmiitē :Yēyiin kung'āloolēē yēēyto baateey

10 nteenee mii kung'āloolēēnēēch nkacheek si yoo miitē :chiito kutēbēnē mōkōōnkēētaab yeeyiik nto kumii kuwōōrsē, kutinyēē mooyēēt kule +/mākiikoochi kiy.

11 Kookeechaan :acheek ng'aleekaab Tāmirmiryēēt soboonwēkwook, ara nyikisyook yoo kōōkōōnēēch kiy nyēē kākēēyēētyēēchinēē keey?

12 Nto yoo ākoo tinyē :alake manta otoorēt :akweek ii, kwaam :nee +mōōtoorētēēch nkacheek? Manaakeeyaach :acheek /kēēyēwēēch kuu nyooto. Nteenee, kikeecham keemuyte kiy ake tukul kusiir yoo kātākēēkērēktooy biiko kukas lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo Kiriistō.

13 Ōnkētē oob kule nyōōrtooy :biiko choo yēyiisyē *Kōōtaab Yēyiin āmiik wōlooto? Nto -mōōnkētē kule āmē :choo bēlēē kōrōsēēk ām *kāābkōrōs kereeryaanteetaab āmiichoo bēlēē?

14 Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, kimwooy :nkinee Mokoryoontēēt kule māchāktōōs :biiko choo āmtootē lōkōōywēk chēē kāroomēch /kēēbāyē kubo yiisyoono.

15 Manaayaach :anii /kēēyēwoo kuu nyooto āmāmiitē āsirwook ng'aleechu kule sōōkōōnoo kiy. Ākāykooyē amēy kusiir kubuutēēnoo :chii kiyi āntumēērēē.

16 -Māāng'āsē keey yoo ā-āmtooy lōkōōywēk chēē kāroomēch, kuuyu mākyoo kule a-amte. Āmiitē nyēē miyaat nyēē tyaa yoo kamaa-amte lōkōōywēchu.

9:4 Mat. 10:10; 2Tēēs. 3:9 9:6 Yēyuut. 9:27; 18:3; Kala. 2:1, 9 † 9:9 Kiruu. 25:4
9:9 1Tēm. 5:18 9:11 Room. 15:27 9:12 Yēyuut. 20:33-34; 2Kōōr. 11:9 9:13
Laawi. 6:16, 26; Kāāyiti. 18:8-10; Kiruu. 18:1 9:15 Yēyuut. 18:3 9:16 Room.
1:14; Yēyuut. 9:15; 26:16-18

17 Nto kyāāchēnkyi keey kule a-amte, nto yēmāksē / kēētuwēnoo. Nteenee kuuyu /kiikiitōōrwoo, kumāchāktōōs a-amte.

18 Kiyēē āng'ērēchēē ku a-amte lōkōōywēk buch nyēē -māāyoochē kiy.

19 Ābāwu keey āmābāwoo :chii ake tukul, nteenee āchāmē āyēētyēēchi chii ake tukul saaweech biiko chēē chaang' kucham Kiriistō.

20 Kyāānkāā-āmchinē Yuutayeek, kyāābuurē kuu wōlēē wuu :icheek sāāyisu. Kyāābuurē āk Yuutayeekchaa bāwu :kiruutēk wuu nyēē bāwoo nkanii :kiruutēk, ānkoo sinee -mābāwoo anii :kiruutēkaab *Muusa, sāāyisu icheek.

21 Kyāābuurē wuu nyēē -māāwuuyē Yuutāyiin yoo āboontē keey choo mā Yuutayeek, sāāyisu icheek. Ānkoo wuu nyooto, āboontē mākuutēkaab Yēyiin, kuuyu bāwoo :Kiriistō.

22 Nto ām wōlēē miitē :choo kuskusēch, āyibē keey :nkanii kule akuskus sukung'eet āyisu. Kunyoo, kwaayey keey ak-erkeyiitu bichoo alak tukul si nto anyuun āsāru mbo biiko kereeryaa.

23 Āyēyē ng'aleechu tukul kubo lōkōōywēk chēē kāroomēch sāānyōōru :nkanii bērurooto nyoo /kiikēēkuurtoochi biiko.

/Kēētuwēnē chii nyoo kēēkiil keey

24 Ōnkēt kule yoo ing'wēēnē keey :biiko ām labateet kōōbēliisyē :akeenke ānku nyooto baateey nyēē /kēētuwēnē. Kunyoo, māchāktōōs ōlābātē ōtinyēē mooyēēt kule +/ mākēētuwēnook.

25 Chii ake tukul nyoo māchē kōōbēliis ām labateet, / kēēmākyinē kusatee keey ng'al chēē chaang' ānkōōnēmchi keey labateet. Nteenee yoo kēēbēliis, /kēētuwēnēē kiy nyēē -mēēbuurē kulōōyit. Nteenee kēēyēyē yiisyēētaab Yēyiin sikēēnyōōru tuwēnto nyēē wēētii kibchuulyo.

26 Kunyi, -māāmiitē :anii ālābātē kuu chii nyēē -mēēnkētē kiyēē lābātyinē. -Māāmāchē anii akwet yoomat.

27 Nteenee, kyaaneet bōōrnyuu muytaayeet si yoo ā-āmchinē alak lōkōōywēk, mēēbērē +maakuste kiyoo +/ mākēētuwēnēēnoo.

10

-Mōōwuruur Mokoryoontēēt

1 Mbo ng'eetaabiya, āmāchē āsōōtwook kiyēē kiyeyakay ām wōlēē mii :mbo kuuko. Kiriib icheek :boolteet ankwaay :tukul tōōliilēēt.

² Yooto kwooyē :icheek tōōliiloonoo ānkuriibootē :booltaanaa, kuyēk :icheek tukul rubiikaab *Muusa.

³ Kyaam :tukul āmnyoontēēt nyoo kikōōnu :Yēyiin

⁴ ānkuyyēē bēeko kibtaman chēē kikwoonēē rwaanteet ām keel nyēbo kwōng' uut. Kiyyoonyinē :rwaantaanaata Kiri-istō.

⁵ Mānāng'ērēkyi :Yēyiin kāāburtaab bichoo wōlēē wōō sōōkāsē kule kibēkyinoot :bichoo suurkwēēnēt.

⁶ Kunyoo, kēēkāsēē ng'aleechaa kule mēērook kēēkōchōnkyi Yēyiin kuu wōloo kiyēytooy :bichoo.

⁷ -Mōōyēku biich chēē ōkutunkeyinē āynātōōs kuu wōloo kiwu-unto :bichooto alake, kuuyu mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, "Kiswēē :biich saakwaanaa kuyyēēsyoo bokōōsuuchi ng'al chēē mākāroomēch."†

⁸ -Makaraam /kēēmārtooy kuu yoo kiyēyē :alake ām bichoo sukubēku bēsyēēt akeenke :chēē kiyitē kisyēērōōk tibtem āk sōmōk.

⁹ Māmāchāktōōs /kēētyēmē Mokoryoontēēt kuu wōloo ki-tyēmtooy :alake ām bichoo sukubākāchē icheek :ēērēēnōōk.

¹⁰ -Mōōng'unyng'uunyē kuu yoo kiyēyē :alake sukubākāchē icheek * :malayikeet nyoo āroontooy biich.

¹¹ Kēēkāsēē yooto ng'aleechu kuyēk kāānēētēywoo. / Kikēēsirwēēch sukung' eet kēēriibēē keey :acheek choo kēēmīnyē kōōrēēt ām bēsyōōsyēchu kaakuriik :tabanta.

¹² Kunyoo, yoo ōbērē ōtitiirōōtiin kumāchāktōōs ōriibē keey -/ makeekentaak.

¹³ Tyēmuutyēēt ake tukul nyēē chōōnchook ku nyoo nāmē chii ake tukul. Ōmuuchē omaang'tee keey Yēyiin kuuyu mēēbērē makwaastaak / keetyemaak kukeeytee tyēmiisyēēt nyēē ōmuuchē. Nto yoo /kakeetyemaak, mākōōboorwook kēēlto nyēē soochuntee ānkubōōkich.

¹⁴ Kunyoo ii, chōōrōōnuutēkyuu chēē āchāmē, osatee keey ōkutunkeyinē āynātōōs.

¹⁵ Āmiitē āng'āloolwook akweek biich chēē ōsēwunootiin, kun- yoo, ōrōōtootē :akweek kiyēē āmwooyē.

¹⁶ Yoo kēēyyēēwunēē terekyeet nyoo kēēbirchinēē Yēyiin kōōnkōy, kēēmiitē yooto kēēyēmtooy korotiikaab *Kāārārookiintēēt. Nto yoo kēēbētēsē mukaatiit, kēēyēmtooy bōōrtaab Kāārārookiintēēt.

¹⁷ Kuu yoo akeenke :mukaatiinaa, kēēwuuyē akeenke, ānkoo kēēchoong'ēch, kuuyu kyoomē mukaatiinaata akeenke.

10:3 Chuy. 16:13-21, 31 **10:4** Chuy. 17:6 **10:5** Kāāyit. 14:29-30; Ibu. 3:17
 † **10:7** Chuy. 32:2, 6, 19 **10:8** Kāāyit. 25:1-9 **10:9** Kāāyit. 21:5-6 **10:10**
 Chuy. 14:11-12; Kāāyit. 16:41-50 **10:11** 2Tēm. 3:16 **10:12** Kala. 6:1 **10:13**
 1Tēs. 5:24; Yāak. 1:13-14 **10:14** 1Yoowa. 5:21 **10:16** 1Kōōr. 11:24-25 **10:17**
 1Kōōr. 12:27

18 Okas baa, akweek biikaab *Isrāyēēl. Yēmtooy oob :bi-iko choo bēēlē kōrōsēek kiyēē /kēēbēēlē ām *kāābkōrōs, yoo āmiisyē?

19 Yoo āmwooyē kuu nyooto, āmiitē ābooru kule kōrōsēēchoo /kēēyēchinē āynāt ku kiy, nto kule kiy :āynātoonoo?

20 Achicha! Māwuu nyoo. Kōrōsēek tukul choo yēyē :biiko choo mānēyēnchi Yēyiin, kuyēchinē :choo tāmirmirook chēē miyootēch āmēēbērē yēchinē Yēyiin. -Māāmākyook akweek ōyēmtooy kiy āk tāmirmirooy.

21 Mēēmuuchāktōōs ōyyēēwunēē terekyeetaab Mokoryoon-tēēt āk nyēbo tāmirmirook chēē miyootēch. Mēēmuuchāktōōs ō-āmē Saakweetaab Mokoryoontēēt āk āmit choo /kākēēsooytoochinē tāmirmirook chēē miyootēch.

22 Ara, yoo ōmiitē ōyēyē kuu nyooto, ōmiitē ōwuruurē oob Mokoryoontēēt kung'woonchi :moo? Ōsōōtē kule ōmuuchē wōlēē tēento :kāāmuukēywēēkaab Mokoryoontēēt?

Ōkoonyitē Yēyiin ām kiyēē ōyēyē

23 Mwooyē :alake ām akweek kule, “/Kēēchāmwoo kiy ake tukul.” Nteenee āmwoowook kule mā karaam :kiy ake tukul. Mātēēchē biich :kiy ake tukul.

24 -Mēēchēēnkyinootē keey nkit karaamat, nteenee ichēēnkyinootē alak.

25 Ō-āmē bēeny ake tukul nyoo koo-alee wōlēē /kyoolēē banyeek amookany kwaamaak mēt kule ara /kākēēsooytoochi āynātōōs nto acha.

26 Mwooyē :siruutēk kule, “Bo Yēyiin :kōōrēēt āk tukuuk chēē mii kōōrēēt.”†

27 Yoo kākuurook :chii nyēē mānēyēnchi *Kāārārookiintēēt kule bōō-āmiisyē ām kanyii ānkōōmāchē kule obe, obe. O-am bēeny ake tukul nyoo kākōōnook amookany kwaamaak mēt kule ara /kēēchāmwook o-am.

28 Nteenee, yoo kāmwooy :chii kule /kākēēsooytoochi āmiichu āynātōōs, mēērook o-am kubo chiichooto kāmwoowook, kuuyu yoo koo-am āmiichoo kōōsōōtē :chiichoo kule miyaat.

29 Mā akweek :chēē ōsōōtē kule miyaat, nteenee chiichooto :nyēē imuuchē koosoot kuu nyooto.

Imuuchē kumwooy :chii kule, “Kērēktoo anii nyi atyaakaat kule nee :wōlēē isōōtitooy :chiito?

30 Yoo ākoo āmiitē ā-āmiisyē ābirchinē Yēyiin kōōnkōy ii, kwaam :nee sukung'alaaleenaa :chii kule kaayey nyēē miyaat?”

10:18 Laawi. 19:5-8 10:19 1Kōōr. 8:4 10:21 2Kōōr. 6:15-16 10:23 1Kōōr. 6:12; 8:7-12 10:24 Room. 15:1-2; 1Kōōr. 10:32; 13:5; Filib. 2:4 † 10:26 Tyēēn. 24:1 10:26 Tyēēn. 89:11 10:28 1Kōōr. 8:7, 10-12 10:30 Room. 14:6; 1Tēm. 4:3-4

³¹ Kookas, yoo ō-āmē nto yoo ōyyēē kiy, nto yoo ōyēyē kiy ake tukul, kumāchāktōōs ōyēyē ōkoonyitē Yēyiin.

³² -Mooyey kiy nyēē miyaat ām wōlēē mii :biiko ānku Yuutayeek, choo mā Yuutayeek nto ku biikaab Kiriistō.

³³ Āsyēēmē ang'ereech chii ake tukul ām kēēlto ake tukul. -Māāmiitē āchēēnkyinootē keey :anii nkit karaamat nteenee āchēēnkyinootē biiko chēē chaang', /sikiiraraach.

11

¹ Māchāktōōs ōyēyē kuu wōloo āyēytooy :anii, kuu wōloo ārubtooy wōlēē yēytooy :Kiriistō.

Kāāburtaab kooruuk yoo /kēēmiitē saayeet

² Āsiltook, kuuyu ōsōōtoo ām kiy ake tukul ānkōōriibē kāānēētēywēek kuu yoo kyāānēētook.

³ Āmāchē ōnkēt kule bāwu :murēnēēt koorkēēt, kubāwu :Kiriistō murēnēēt. Nto nyēē bāwu Kiriistō ku Yēyiin.

⁴ Yoo kēēyēēn :murēno ake tukul ām acheek mētinyii yoo sooyē nto yoo ng'ālooltoochinē Yēyiin, kōōbooru kule mākoonyitē Kiriistō.

⁵ Nto nkinee koorko ake tukul nyoo mēēbērē kēēyēēn mētinyii yoo sooyē nto yoo ng'ālooltoochinē Yēyiin, mākoonyitē saanteenyii. Kerkeey :yoto wuu nyēē kēērēr mētinyii kōōntosuur saanteet.

⁶ Yoo mēēbērē kēēyēēn :koorko mētinyii kōōboor koonyit ām wōlēē miitē :saanteenyii kukaykay kōōrēr. Nto subak, kuuyu ng'ālyoo nyēē mābo koonyit ām wōlēē mii :saanteet yoo kēērēr :koorko mētinyii, kumāchāktōōs kōōyēēnē.

⁷ -Mēēyēēn :murēno mētinyii kuuyu /kikeeyey /kiikerkeeyey Yēyiin ānkukoonyitē Yēyiin. Nto koorkēēt, kukoonyitē :nyoo saanteenyii.

⁸ Mēēbērē kiyēwunēē :Yēyiin murēnēēt koorkēēt, nteenee kiyēwunēē koorkēēt murēnēēt,

⁹ āmēēbērē /kikēēyēyē murēnēēt kubo koorkēēt, nteenee /kikēēyēyē koorkēēt kubo murēnēēt.

¹⁰ Nto kubo malayikaanik, kumāchāktōōs :koorko kōōyēēnē mētinyii sukōōboor kule bāwu inee :saanteenyii.

¹¹ Ānkoo wuu nyoo, buch :koorko yoo mātinyē saannyyaa anku buch :nkinee saannyyaa yoo mātinyē :koorko, yoo kiikōōyēnchi Mokoryoontēt.

¹² Kichōōnēē :koorkēēt bōōrtaab murēnēēt ānkusichē :koorko murēn. Kunyoo, kwoonēē :tukwaay wōlēē mii :Yēyiin.

13 Kunyi, okas :akweek nkit. Ara karaam ām akweek yoo sooyē :koorko āmēyēēnoot :mētinyii?

14 Ara, inēetook :wōlēē wuu ātēbuutēkaab biiko kule ng'ālyoo nyēbo kāāntosuurāt kutinyē :murēno buut chēē kōōyēch?

15 Nteenee yoo boonto :koorko buut chēē kōōyēch kuy-ibchinē koonyit, kuuyu /kikiikoochi buutēechooto sukōōyēēnē mētinyii.

16 Yoo mächē :chii ake tukul kule kukwiil ng'aleechu, kumābootēch :ng'ala chēē wuu choo āmābooto nkicheek kanisoosyek ām wōlto ake tukul.

Ōrōotootē kiyēē ibooru :bōorto āk korotiikaab Mokoryoontēēt

17 Mākoy āsilook ām kiyēē āmiitē wāāmwoowook kuuyu kiyēē ōmiitē ōyēyē ām tuuyōōsyēkwook kumā karaam.

18 Ng'ālyoo nyēbo taay ku kule kosiila yiit kule -mōōkāsyiintōōsii yoo ōtuuytōōsii ōkutunkynē Yēyiin ankataacham kule wuu nyooto.

19 Āchāmē kule imuuchē kukaraam yoo kōōchuunchuunnyē, sukutook kule mbo ng'oo ām akweek :chēē churtootiin ām wōlēē miitē :Yēyiin.

20 Yoo kyōōtuuytōōsii, kyōōbērē tōōs ōmiitē ō-āmē āmnyoontēētaab Mokoryoontēēt nteenee mēēbērē bo Mokoryoontēēt :āmnyoontoonoo,

21 kuuyu simkwoomē :chii āmiikyii ānkuyyēēsyo amakanyee chuut sukuyemta tukul. Yooto makubeetee :alake kuut nto alak kubiyoong'iis ānkubōōkiit.

22 Yoo kā saakwa nyēbo āmiisyō, kwoomiis :chii ām kanyii. Ōmōōntoochinē nee akweek :choo ōyēku mokorēēn biikaab Kiriistō choo kuskusēch? Ara +māāsilook? Achicha!

23 Kyāā-āmwook kiyēē kiyey :Mokoryoontēēt. Ām kwēēmowuunoo /kikēēchoomtooy Mokoryoontēēt Yēesu, kinam mukaatiit,

24 nto yu kikiikubirchi Yēyiin kōōnkōy, kubetes ānkumwooy kule, “Bōōrnyuu :nyi nyēē /kākēēkōōn kubo akweek. O-am sōōsōōtēēnoo.”

25 Yu kābokwoomiis kubēk, kunam terekyeet nyēē kimii *:tifaayiik ānkumwooy kule, “Kirootyeet :nyi nyēē lēēl kubununēē korotiikyuu. Ōyyēē sōōsōōtēēnoo.”

26 Ō-āmē āmnyoontooni ānkōōyyēē tifaayiichu ākoy bēsyēēt nyēē iyēēwunēē :Mokoryoontēēt sōōsōōtēē meenyii.

27 Kunyi, chii ake tukul nyoo āmē āmnyoontooni nto nyoo yyēē tifaayiichu ām kēēlto nyēē mā karaam, kukāākuchoolwookēn kuuyu -mēērābchinē kiyēē ibooru :bōorto āk korotiikaab Mokoryoontēēt.

28 Māchāktōōs kōōrōōtootē keey :chii kurook nto āmē mukaatiit nto kuyyēē tifaayiik.

29 Chii ake tukul nyoo āmē mukaatiit nto kuyyē tifaayiik kumānēēnkēt kiyēē ibooru :bōōrtaab Mokoryoontēēt, kumii kōōtiilchinē keey ng'al.

30 Kiyooto :nyēē yēyē chēē chaang' ām akweek kutānkusiitu kut kōōkubēk :alake.

31 Nteenee, yoo kēērōōtoot keey :chii, mākoy /kiitiilchēēch ng'al.

32 Chuulēēch :Yēyiin -/ simakiiruusteech āk choo mānēēyēnchi Yēyiin.

33 Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, yoo ōmāchē o-am āmnyoontēētaab Mokoryoontēēt kumāchāktōōs ōkānyē keey.

34 Yoo āmē chii :kēmēy, kumāchāktōōs simkwoomiisyē ām kanyii, simēēsākyyi keey :inee /kiitiilchi ng'al yoo ō-āmiisyē. Kunyi, kurubta keey āk ng'aleek alak chēē tāāboontē, +machaasat yoo kāāchōō.

12

Kāāmuukēywēēk chēē rōōbchinē biich :Tāmirmiryēētaab Yēyiin

1 Mbo ng'eetaabiya, kurubta keey āk kiyēē rōōbchinē biich :Tāmirmiryēētaab Yēyiin, -māāmāchē ōbuur nyēē -mōōnkētē nyēē karaam.

2 Ōnkētē kule yoo kitākutoombo ōyēnchi Yēyiin, /kikiikēētēwēchook ōyēēlchi āynātōōsyēchoo māng'āloolē.

3 Kunyi, āmwoowook kule māmwōoyē :chii nyēē intōōchinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule, “Kuchubākoy :Yēēsu.” Āmāmii :chii nyēē imuuchē kumwooy kule, “Mokoryoontēēt :Yēēsu” yoo kāmēēboorchi :Tāmirmiryēēt.

4 Rōōbchinē biich :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kāāmuukēy chēē tēērchiin, nteenee akeenke :Tāmirmiryoonoo.

5 Mii :yiisyōōnuutēk chēē makerkeey chēbo Mokoryoontēēt, nteenee akeenke :Mokoryoontoonoo.

6 Mii :ng'ala chēē /kiilātē chēē makerkeey, nteenee akeenke :Yēyiin nyoo yēyiisyēē chiito ake tukul.

7 Iboorunē keey :Tāmirmiryēēt wōlēē mii :chii sukuyēētyēēchi biiko tukul.

8 Ikoochinē :Tāmirmiryēēt chiito ake kiirnātēēt ānkuyēyē ake kōōnkēt wōlēē wuu :ng'aleek chēē wunyootiin.

9 Ikoochinē ake kookaasee keey ām mooyēēt akeenke kule ākoy kuyeyakay :kiyēē bēērē. Nto ake, kurōōbchi kāāmuukēywēēk chēē isoobsēē.

10 Ikoochinē ake kāāmuukēy kuyey ng'al chēē / kiilātē, nto ake, kuyey kung'ālooltoochinē Yēyiin. Ikoochinē ake kāāmuukēywēēk chēē inkētēē kule tāmirmiryēēt nkōnō :nkōnō nto ake kōōkoochi kung'alaal ām ng'ēlyēēbik chēē tēerchiintōōs. Nto ake, kōōkoochi nyoo kumwooy kiyēē ibooru :ng'aleechaata kāmwooyē :nyiin.

11 Akeenke :Tāmirmiryooni kōōnu kāāmuukēy / keeyey ng'aleechu tukul ānkōōkoochinē :inee chii ake tukul kāāmuukēywēēchoo kuu wōlēē māktooy.

Akeenke :bōōrtaab chiito ānkutinyē komoswookik chēē chaang'

12 Akeenke :bōōrtaab chiito ānkoo chaang' :komoswookik chēē yēyē bōōriitēnyi. Wuu nyotoo mbo ām wōlēē miitē :Kiriistō.

13 / Kikeebatisaneech ām Tāmirmiryēēt akeenke kēēyēku bōōrto akeenke ānkiiyēku Yuutāyiin nto nyēē mā Yuutāyiin, nyēē motwooriin nto nyēē bāwu keey. /Kikēēkōōnēēch tukul Tāmirmiryēēt akeenke keeyye.

14 /Kimākēēyēyēē bōōrto kiito akeenke, nteenee /kikeeyeyee komoswookik chēē chaang'.

15 Ānkoo kāmwooy :kereenkeet kule, “-Māābooyē bōōrto, kuyū -māāmuuchē ayey kiyēē yēyē :āwut” kutākubo bōōrto.

16 Ānkoo kāmwooy :yiitit kulē, “-Māābooyē bōōrto, kuuyu -māāmuuchē ayey kiyēē yēyē :koong'ta” kutākubo bōōrto.

17 Nto ki koong'ta :bōōrto tukul ii, nto /kēēyēbchinēē nee yiit ng'aleek? Nto, ki yiitit :bōōrto tukul ii, nto /kiing'uutēē nee?

18 Kubooyiit man, kiikuchōb :Yēyiin komoswookik tukul ām bōōrto kuu wōlēē kimāktooy kōōbuurto :ake tukul.

19 Nto ki komoswookichoo tukul ku kiy akeenke ii, nto kiyēku nee :bōōrto?

20 Kuu wōloo wuu, chaang' :komoswookik, nto bōōrto ku akeenke.

21 -Mēēmuuchē :koong'ta kumwoochi āwunnyēk kule, “-Māāmāchook,” amēēmuuchē :mētīt kumwoochi kēēēnkōōk kule, “-Māāmāchook.”

22 Nteenee komoswookikaab bōōrto choo wuu nyēē kuskusēch, ku chooto :chēē māchāktōōs miisin.

23 Nto komoswookik choo / kēēkāsē kule mābo laat kumāchāktōōs / kēēyibē chooto kubooyiit barak miisin. Nto choo bēēē :biiko mātooku ku chooto :chēē māchāktōōs /kiiyēēnē miisin,

²⁴ nteenee māmāchāktōōs /kiiyēēnē komoswookik chuut alak. Yēyiin nkit :nyēē kiyēyē bōōrto sukung'eet /kēēkoonyit komoswookik choo kuskusēch.

²⁵ Kunyoo, māmāchāktōōs kubchēyē keey :komoswookikaab bōōrto nteenee māchāktōōs kuyēētyēēchinē keey.

²⁶ Yoo nyālilē :komosta akeenke, kunyālilootiin :nkicheek komoswookik chuut alake. Nto yoo koonyitoot :komosta akeenke, kukoonyitootiin :nkicheek komoswookik chuut alake.

²⁷ Kunyoo, akweek :bōōrtaab Kiriistō ānkōōbooyē :tukul inee.

²⁸ Nto ām biikaab Kiriistō, kiikutool :Yēyiin kurook *lēbkēēyik, *wōōrkooyik āk kāānēetik. Kiikōōkoochi alak kuyēyē ng'al chēē /kiilātē, kōōkoochi alak kāāmuukēy kōōsoobso, kuyey alak kuyēētyēēchinē biiko alak, kōōkoochi alak kāāmuukēyweēk kōōntōōchi chuut, nto alak kōōkoochi kung'āloolē ām ng'ēlyēēbik chēē tēerchiintōōs.

²⁹ Ara kēēyēku :tukul lēbkēēyik? Nto kēēyēku :tukul wōōrkooyik? Nto kēēyēku :tukul kāānēetik? Nto kēēyēyē :tukul ng'al chēē /kiilātē?

³⁰ Ara kēēboontē :tukul kāāmuukēy chēē kiisoobsēē? Nto kēēng'ālooltēē :tukul ng'ēlyēēbik? Nto kiimuuchē :tukul kiibooru kiyēē ng'ālooltooy :bichooto?

³¹ Ōchēēng'ē rōōbēyweēkaab Tāmirmiryēēt chēē wōōyēch ānkāāmāchē āboorwook kēēlto nyēē karaam miisin.

13

Chamateet

¹ Ānkoo कांग'alaal ām ng'ēlyēēbik chēbo biich nto chēbo malayikaan, āmēēbērē ātinyē chamateet, ku bōlāt :nyoo buch.

² Nto yoo ātinyē rōōbēywoontēēt nyēē āng'ālooltoochinē Yēyiin ānkāānkētē kiy ake tukul nyēē wunyaat nto mbo kule ātinyē kāāyēnchinooyēēt nyēē imuuchē kōōwuuy kōōrēēt āmāātinyē chamateet, ku buch.

³ Yoo kāākoochi biiko choo bānoon tukuukyuu tukul nto mbo yoo kāākooytē soboonnyuu /sikēēkoonyitoo* āmāātinyē chamateet, māmii :kiyēē ānyōōru.

⁴ Yoo iboontē chamateet, kuyēyiing' imuytoochinē ng'aleekaab biiko alak. Nto yoo tinyē :chii chamateet, ku lēēl :moo āmātinyē tuuyin bo moo, āmāng'āsē keey,

⁵ āmā awees, mātinyē sooyān, māsimmkunyēēru, mānāmtooy ng'al mukuulēy,

12:26 Room. 12:15; 2Kōōr. 11:29 **12:27** Room. 12:4-5; 1Kōōr. 6:15; 10:17; 12:12; Ēfēēs. 1:23 **12:28** 1Kōōr. 12:8-10; Ēfēēs. 4:11-12 **12:31** 1Kōōr. 14:1 **13:1** 2Kōōr. 12:3-4 **13:2** Mat. 7:22; 17:20; 1Kōōr. 12:8 * **13:3** Mwooyē :siruuṭēk alake kule /bokeebeela. **13:3** Māārkō 10:21

⁶ māng'ērēkyinē tukuuk chēbo rōkōs nteenee ng'ērēkyinē choo bo manta,

⁷ lukuyē ng'al, ikoosēē keey ānkōōkēnēē keey Kiriistō ānkumuytooy.

⁸ Māng'ētē :chamateet. Nteenee makuyit :bēsyēēt nyēē mēētākung'ālooltoochinē :biiko Yēyiin, āmēētākung'ālooltēē :biiko ng'ēlyēēbik, /āmēētākēēng'oonkyinē chii ng'al.

⁹ Rartaat :ng'oomnānēēnyoo -āmākēēnyōōru ng'oong'uutēkaab Yēyiin kuchurta.

¹⁰ Nteenee yoo kayit :bēsyēēt nyēē /kēēyēyēē kiy ake tukul kuchurta, mākubootyo :ng'aleek choo māchurtootiin.

¹¹ Yoo kitāāmining', kyāāng'āloolē ānkāāsōōtē ng'al chēbo leekwaanti. Nto yu kāwāāwōōyiitu abakaakte ng'aleechaa kibo leekwaanti.

¹² Kēēmiitē kēēkāsē raat ng'al kumēēymēēyootiin, nteenee +mabokeekas ām bēsyoonoo kuchurta. Kiinkētē raat kereeryaa, nteenee +mābokiinkēt ām bēsyoonoo kuchurta kuu wōloo inkētītēēch :Yēyiin kuchurta.

¹³ Okany keetas taay kiikoosēē keey ānkiikēnēē keey Yēyiin ankookany kēēchāmē chii ake tukul. Kiito nyēbo koomānuut ām ng'aleechu tukul ku kule 'kēēchāmē chii ake tukul.'

14

Ōtitiirē keey yoo ōtuuytōōsii

¹ Ōnēmchi keey chamateet ankoocheeng' rōōbēywēēkaab Tāmirmiryēēt ānku miisin nyēbo kule ōng'ālooltoochi Yēyiin.

² Chii ake tukul nyoo ng'āloolē ām ng'ēlyēēbik, kumāmii kung'āloolchinē biiko nteenee ng'āloolchinē Yēyiin. Māmii :chii nyēē imuuchē kōōnkēt kiyēē miitē :chiichooto kumwooyē kuuyu mii kung'āloolēē ng'al chēē wunyootiin kubununēē tāmirmiryēēnyii.*

³ Nteenee, chii ake tukul nyoo ng'ālooltoochinē Yēyiin, kung'āloolchinē biiko kōōnēērē, kōōkomkoomu ānkusooysooyē.

⁴ Nto chiito nyoo ng'āloolē ām ng'ēlyēēbik, kumiitē :nyoo kōōtitiirē keey nkit. Nto nyoo ng'ālooltoochinē Yēyiin kumiitē :nyoo kōōnēērē kaniseet.

⁵ Ābērē nto ong'alaal :akweek tukul ām ng'ēlyēēbik, nteenee, kāāmāchē miisin kule nto ōng'ālooltoochi :tukul Yēyiin. Karaam yoo kāng'ālooltoochi :chiito Yēyiin kusiir yoo kang'alaal ām ng'ēlyēēbik. Tōōs baateey yoo kēēboor kiyēē kāng'āloolēē ām ng'ēlyēēbichooto sukooneer :ng'aleechaa kaniseet.

13:7 Room. 13:8-10; 1Kōōr. 8:1 **13:12** Room. 8:24; 2Kōōr. 5:7; 1Yoowa. 3:2

13:13 1Tēēs. 1:3; 1Yoowa. 4:16 **14:1** 1Kōōr. 12:10 * **14:2** Nto Tāmirmiryēētaab Yēyiin. **14:4** 1Kōōr. 14:26 **14:5** Kāāyit. 11:29

⁶ Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, yoo kāāchōō wōloo ōmiitē, ankaang'alaal ām ng'elyēebik kumāmii :kāroomnyo. Sārwook baateey yoo kāāng'oong'wook kiy nto ayeyaak ōnkēt kiyēē wunyaat, nto āng'ālooltoochinē Yēyiin nto aneetaak.

⁷ -Mēemuuchē :chii kōōnkēt tyēēntaab bukantiit nto nyēbo kurēeruut yoo /kākēēbutoobut nto /kakeekuutaakuut kuu choo buch.

⁸ Nto subak, yoo kāmāchēy :aryeembuut nyēē karaam, sukukasakay kule kuurē biikaab lukēēt, kumēemuuchē :chii kuwo booryēt.

⁹ Kunyoo, wuu nyooto ām wōlēē ōmiitē :akweek. Yoo koong'alaal ng'al chēē mākasāktōōs kōōmuuchē kule nee kōōnkēt :biiko kiyēē ōmiitē ōmwooyē. Mākuyibē :yoomeet ng'aleekwook.

¹⁰ Tookunoot kule mii :kuutuweek chēē chaang' kōōrēēt kumukuul, ānku yoo /kakeeng'alaal, kumii :kiyēē ibooru.

¹¹ Yoo -māamuuchē kut ānkēt kiyēē mwooyē :chiito ake, āyēku soboyiin ām wōlēē mii :chiichooto nto yoo mākasē nyeenyuu ku soboyiin :nkinee ām wōlēē āmiitē.

¹² Wuu nyooto yoo kang'alaal :chii ām ng'elyēebik chēē -mōōnkētē. Kuu yoo ōchēēng'ē rōōbēywēēkaab Tāmirmiryēēt, kumāchāktōōs ōchēēng'ē miisin choo inēērē kaniseet.

¹³ Kunyi, kurubta keey āk ng'ālyoontooni, māchāktōōs ku-sooyē :chiito nyoo ng'āloolēē ng'elyēebik kule koomuuch kōōboor kiyēē mii kumwooyē.

¹⁴ Yoo āsooyēē ng'elyēebik ku tāmirmiryēenyuu :nyēē sooyē nto yooto tukul māmii :mētinyuu kuyēyē kiy.

¹⁵ Kunyoo, ara +māāyēyē nee? +Māāsooyē āyēyiisyēē tāmirmiryēēt nto ām āsiiswēk alak āsooyēē mētīt. +Māātyēēnēē tāmirmiryēēt nto ām āsiiswēk alak ātyēēnēē mētīt.

¹⁶ Yoo siltooy :chii Yēyiin ām tāmirmiryēēt nkit, mākuwooy kule nee :chii nyēē mānāānooyēē ng'aleechaa kule, “Kuwuyiit nyooto,” yoo -mēēnkētē kiyēē /kēēmiitē /kēēmwooyē?

¹⁷ Imuuchē kumiitē kubirchinē Yēyiin kōōnkōy ām kēēlto nyēē karaam, nteenee -mēēmuuchē :yooto kuyēētyēēchi nyiin ake.

¹⁸ Ābirchinē Yēyiin kōōnkōy, kuuyu āng'āloolē ām ng'elyēebik kusiir akweek tukul.

¹⁹ Nteenee, yoo kēētinyē keey biikaab Kiriistō kēēkutunkyninē Yēyiin, ākāykooyē amwaay ng'aleek muut chēē kāsāktōōs, kusiir ang'alaal ām ng'elyēebik ng'al chēē mā tēē chu.

²⁰ Mbo ng'eetaabiya, obakaakte ng'al chēbo leekwaanti. Nteenee kurubta keey āk rōkōs, ōbuur kuu lēēkōōy. Nto ām tukuuk alak ōyēku biich chēbo kuunyuu.

21 Mwooyē :Yēyiin ām siruutēk kule, “+Māāng'āloolchi bichu kubununēē biiko chēē ng'āloolē ām kuutuweek alak āk choo sobooy. Ānkoo kuwuu nyooto, mākooy kukāswo.”†

22 Yoo ng'āloolē :chii ām ng'ēlyēēbik, kōōboorchinē kiito ake biiko choo mānēēyēnchi Yēyiin āmēēbērē choo kiikōōyēnchi. Nto yoo /kēēng'ālooltoochinē Yēyiin, kumii /kēēng'āloolchinē choo kiikōōyēnchi Yēyiin, āmēēbērē choo mānēēyēnchi.

23 Kunyi, yoo kōōtuuyēēchi yēēt akeenke ankoong'alaal ām ng'ēlyēēbik ankukwa :biiko chēē mānāānooyēē ng'aleechaa nto ku choo mānēēyēnchi Yēyiin, māmwooyē kule kākubunwook :mētēwoy?

24 Nteenee yoo kākō :chii nyoo mānēēyēnchi Yēyiin nto nyēē mānāānooyēē ng'aleechaa, yoo mii kung'ālooltoochinē :biiko Yēyiin, makukasee ng'aleechaa tukul kule boonto miyootyēēt. Nto yooto, kucham kule choolwookēnoot

25 ānkutook :tukuuk chēē kiwung'ta keey. Kunyoo, mākōōryookyi keey ng'wēny kukākutunkyi Yēyiin kumwooyē kule, “Lēyyē, mii :Yēyiin kwēēnuung'woong'.”

26 Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, ara +maamwaay nee? Yoo kōōyēmē yēēt akeenke, kumāchāktōōs kutinyē :chii ake tukul kiyēē mākuwoochi biiko. Imuuchē kutyēēn :ake, kōōnēētis :ake, kuboonto :ake ng'oong'uutyēēt, kung'āloolē :ake ām ng'ēlyēēbik nto ake kōōboor kiyēē ng'āloolēē :nyiin. Yoo otinyē rōōbēywēēchu tukul, kumāchāktōōs ōyēyiisyēē ōnēērēē biikaab Kiriistō.

27 Yoo ākoo māchāksē / keeng'alaal ām ng'ēlyēēbik, kumāchāktōōs kuyēk biich āyēēng' kut ku sōmōk. Nto yoo ng'āloolē, kurōōbu keey ānkumāchāktōōs kumii :chiichēē ibooru kiyēē miitē :icheek kumwoowu.

28 Nto yoo māmii :chii nyēē kēēboor, kumāmāchāktōōs kung'alaal :chiichoo ām ng'ēlyēēbik nteenee kung'āloolchinē keey nkit āk Yēyiin.

29 Ōkānyē kung'āloolē *:wōōrkooyikaab Yēyiin āyēēnku nto ku sōmōk kōōrōōtootē :kāāntōōyik chuut kiyēē /kēēmwooyē.

30 Nto yoo kānyōōr :chii ake nyēē kēēbuurchi keey ng'wēny ng'oong'uutyēēt, kumāchāktōōs kusiis :chiito nyoo kābo taay nyoo kāmii kung'āloolē.

31 Māchāktōōs kurōōbunēē keey :wōōrkooyik akeenke akeenke /sikiineet chii ake tukul kukich.

32 Inkētē :wōōrkooyoontēētaab Yēyiin ām tāmirmiryēēnyii āsiiswēk chēē yēmootiin kung'alaalee,

33 kuuyu māmāchē :Yēyiin taariiryēēt, nteenee māchē kēētēbtē kaalyēēt.

† 14:21 Isaaya 28:11-12 14:23 Yēyuut. 2:13 14:25 Yoowa. 4:17-19 14:26 1Kōōr. 8:1; 12:7-10; 14:4, 12; Ēfēēs. 4:11-13 14:29 1Tēēs. 5:19-22

Kuu wōloo wuunto :chōbuutēk ām wōlēē mii :biikaab Kiriistō tukul,

³⁴ māmachāktōōs kutēēbē :kooruuk ng'al yoo /kēēmiitē tuyēēt. Māchāktōōs kōōywēyiisyē kuu wōloo mwooytooy :kiru-utēk.

³⁵ Nto yēē mächē :ake tukul kōōnkēt ng'ālyoo, wokuteebē saanteenyii ām kōōnyii.

³⁶ -Moosoot :akweek biikaab Kōōriintō kule kichōōnēē :ng'ālyoontēetaab Yēyiin wōlēē ōmiitē, nto mbo kule akweek nkit chēē kōōkuyityook.

³⁷ Yoo isōōtē :chii kule inee ku *wōōrkooyoontēetaab Yēyiin ānkukichoot ām ng'aleekaab Tāmirmiryēēt, ku ākoy kōōnkēt kule kiyēē āmiitē āsirwook ku mākuutyēetaab Mokoryoontēēt.

³⁸ Nto nyoo mākoonyitē mākuutyooni, kumēērook /kēēkoonyit nkinee.

³⁹ Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, ōchēēng'ē ōng'ālooltoochi Yēyiin, amooyeeteē chii kung'alaalee ng'ēlyēēbik

⁴⁰ kātikoo baateey yoo /kēēmii /kēēyēyē kiy ake tukul ām kēēlto nyēē rootaat ankuyemaat.

15

Ng'aleek chēbo koomānuut ām lōkōōywēk chēē kāroomēch

¹ Mbo ng'eetaabiya, āmächē āsōōtwook kiy kurubta keyy āk lōkōōywēk chēē kāroomēch choo kyāā-āmwook. Lōkōōywēchooto ku choo !kyōōyēnchi ānku chooto mbo raat chēē ōyyoong'unēē.

² Ōrāroochootiin kubo lōkōōywēchu yoo kōōkiilchi ng'ālyoontoonoo kyāā-āmu. Nteenee, yoo māwuu nyooto, kukyōōyēnchi nyēbo buch.

³ Kyāā-āmwook ng'aleechu bo koomānuut chu kyāānyōōru nkanii kule: Kime *:Kāārārookiintēēt kubo ng'ōōkiswookiyoo kurubta keyy āk wōlēē mwooytooy :siruutēk.

⁴ /Kikeemuy /ankiing'eeteē meet ām bēsyēetaab sōmōk kuu wōloo mwooytooy :siruutēk.

⁵ Kichokōōboorchi keyy Bētērō, nto mii yoo, kōōboorchi keyy rubiik tukul taman āk āyēēng'.

⁶ Nto mii yoo, chokōōboorchi keyy mbo ng'eetaabiya bokolwookik muut ām yēēt akeenke. Tākusobchootiin :bichooto alake chēē chaang' ānkoo kiikubēk :alake.

⁷ Lētuunoo subak, chokōōboorchi keyy Yāākōbō ānkōōboorchi keyy *lēbkēyik chuut alak,

⁸ nto yityo, chokōōboorwoo keey nkanii āyēku leekwa nyēē -/ mākiiriiku.

⁹ Anii :nyēē ābooyē ng'wēny miisin ām *lēbkēēyik chuut amaayemaat /kēekuuroo kule *lēbkēēyiin kuuyu kyāāwusē biikaab Kiriistō.

¹⁰ Nteenee, ām chamateetaab Yēyiin wuu nyi raat :soboonnyuu. Mānāāwēētēē keey :chamateenyii ām wōlēē āmiitē. Wuu nyooto kuuyu kyaa-am booryēēt nyēē kōrōōm miisin kusiir ake tukul ām *lēbkēēyichoo, āmēēbērē ki anii, nteenee ki kāmūukēywēēkaab Yēyiin :chēē kyoomē booryoonoto kubuntēēnoo.

¹¹ Yoo ki anii nyēē kyāā-āmwook lōkōōywēchu, nto ku *lēbkēēyik chuut alak, māmii yoo :kiy, nteenee ng'aleek chu chēē kyoomu ānku ng'aleechuutēchu :chēē kyōōyēnchi.

/Kiing'ēētēē chii meet

¹² Nto yoo /kiikyoomwook kule king'eetee :Kiriistō meet ānkyōōyēnchi ii, kōōmuuchē kule nee :biiko alake ām akweek kumwooy kule -/mākiing'ēētēē chii meet?

¹³ Nto yoo ākoo -/mākiing'ēētēē chii meet ii, mā ākoo man-aang'eetee :Kiriistō meet?

¹⁴ Nto yoo manaang'eetee :Kiriistō meet, ku buch :kiyēē kēēmiitē acheek kyoomu ānku buch mbo :kiyēē kyōōyēnchi.

¹⁵ Nto kiwuu nyooto, nto kēēyēku ng'wiik ām wōlēē mii :Yēyiin kuuyu kyoomtooy kule kiing'eetee :Yēyiin Kiriistō meet. Nteenee yoo mēēbērē /kiing'ēētēē meet chēē kiikubēk, kumēēbērē kiikung'eetee :Kiriistō meet.

¹⁶ Yoo ākoo -/ mākiing'ēētēē meet chii nyēē kiikume kumēēbērē /kiikiing'eetee Kiriistō meet.

¹⁷ Nto yoo ākoo wuu nyooto, ku buch :kiyēē kyōōyēnchi /āmānāākēēnyōōwook kaat ām choolwookātēēng'woong'

¹⁸ ānkiikubootyo :nkicheek choo kibēk kukiikōōyēnchi Kiriistō.

¹⁹ Nto yoo ākoo kiibuurē kiikēnēē keey Kiriistō kubo so-boontaab kōōrooni buch, kēēmiitē yēē mii :chii.

²⁰ Nteenee, kubooyiit man, /kiikiing'eetee Kiriistō meet. Inee :kaabooret /kiing'eetee meet kuyootyi kēēlto choo kiikubēk.

²¹ Kuu yoo kichōōnchi :meet kōōrooni kubununēē chii, kuchōōnii :nkinee soboonto kubununēē chii.

²² Kuu yoo bēku :biiko tukul choo bo Aatam, /kiing'ēētēē meet biiko tukul choo bo Kiriistō.

²³ /Kikeenyoooyee Kiriistō /kiing'eetee meet, nto yoo iyēēwu kōōyyiin, +/makiing'eetee meet biiko tukul choo cheechii.

24 Nto miitē yoo nanyuun, kuyit :tabanta ām yoo kētyinēē :Kiriistō Baaba Yēyiin bāytooyiisyēēt yoo kaakooserweet :inee bāytooyik alak tukul āk kāāmuukēy alak tukul.

25 Kunyi, tākubāytooyiisyē :Kiriistō ākoy kut koowaang'ta buunikyii tukul

26 nto buunyoontēēt nyēbo lētuut kooserweet ku meet.

27 Mwooyē :siruuṭēk kule, “+/Mākiitōōrchi kiy ake tukul.”† Tookunoot kule yoo /kēēmwooyē kule +/mākiitōōrchi “Kiy ake tukul,” kōōbooru kule mēēbērē nāmē keey :yooto āk Yēyiin kuuyu inee nyēē itōōrchinē Kiriistō kiy ake tukul.

28 Yoo kaakuyey kuu nyooto, +/ mākiitōōrchi Leekweet kwaan Yēyiin, sukubayta :Yēyiin kiy ake tukul kutukul.

29 Ara, kēēmwooyē nee kurubta keey āk choo /kēēbātisānē kubo choo kiikubēk? Yoo /kēēmwooyē kule -/mākiing'ēētēē chii meet ii, kubo :nee naas /kēēbātisānē biiko kubo choo kiikubēk?

30 Nto kurubta keey āk acheek, ātēēbē kule ii, ām nee sikyoosāntooy keey kibtaman?

31 Kubooyiit man, kyaanamaanunee meet āwut. Nteenee āng'ērēchē kubo kiyēē kiikuyey :Kāārārōokiintēēt Yēesu Moko-ryoontēēnyoo ām soboonwēkwōok.

32 Nto kimāākēnēē keey tuwēntaab kibkōōnkōy, nto kimāāwuulyēē bichoo ām Ēfēēsō chu wuu tyoong'in. Nto yoo ākoo -/mākiing'ēētēē chii meet, kiimuuchē keemwaay kule, “Okany kyoomchi keey āmit ānkēēyyēēsyē, kuuyu +mākēēbēku tuun.”†

33 Lēyyē, -mookany /keemaasaak. Yoo koonam keey biiko choo miyootēch :ātēbuutēkwaa, mākōōbootook.

34 Ōsēwu ankootayee keey choolwookātēēt kuuyu miitē :alake ām akweek chēē tākumāng'oon ām wōlēē wuu :Yēyiin. Āmwooyē ng'aleechu sōōchusyē.

+/Makeeweech bōōrwoonik chu bēku kuyēk chēē mābēku

35 Imuuchē kuteeb :chii kule, “Imuuchāktōōs /kiing'eetee meet kule nee choo kiikubēk? Ng'ēētitooy bōōrto nyēē wuu nee?”

36 Wuu nee :kāāsōōtēywēēkwōok ēē? -Mōōnkētē kule yoo /kakeechaan kēbuswoontēēt, kununē :muuyto sukubiit?

37 Yoo 'keechaan kēbuswoontēētaab nkoonuuk nto ku nyēbo kiy ake tukul makerkeey āk nyoo kaakubiit.

38 Yēyiin nkit :nyēē yēyē kēbuswoo ake tukul kubiit ku wōloo māktooy :inee ām kēēlto nyēē teer ām wōlēē mii :ake.

15:24 Room. 8:38 15:25 Tyēēn. 110:1; Māārko 12:36 15:26 Ng'oong'. 1:18; 20:14; 21:4 † 15:27 Tyēēn. 8:6 15:28 Room. 11:36 15:31 Room. 8:36 † 15:32 Isaaya 22:13; 56:12 15:32 Yēyuuṭ. 19:29-31; 2Kōōr. 1:8 15:34 Room. 13:11-12 15:37 Yoowa. 12:24

39 Tēerchiintōōs :bōōrtaab chiito āk nyēbo tyoony. Ku teer nyēbo tariiteet ankuteer mbo :nkinee nyēbo *burburyoontēt.

40 Miitē mbo :nkicheek tukuuk chēbo wōliin bo barak āk chēbo wōlēēb ng'wēny. Lēbkēyēch :choo bo barak ām kēēlto nyeeng'waa, nto chēbo ng'wēny, kukāroomēch :choo ām kēēlto nyeeng'waa.

41 Lebkeey :asiista ām kēēlto nyeenyii, anku lebkeey :nkinee araawēt ām kēēlto nyeenyii, nto nkicheek kookeelik lēbkēyēch ām kēēlto nyeeng'waa. Nteenee teer :lēbkēyyēetaab kookeelyeet ake ām wōlēē mii :ake.

42 Wuu nyooto nkinee ām wōlēē +/makiing'eetita choo kiikubēk. Nunē :bōōrto nyoo /kēēmuyē, nto nyoo /kiing'ēētēē meet kōōbuurē :nyoo kibchuulyo.

43 Yoo /kēēmuyē bōōrto, ku kiy buch. Nto yoo /kiing'ēētēē meet ku kiy nyēbo kwōng'uat. /Kēēmuyē ku kiy nyēē mābo laat, nto yoo /kiing'ēētēē meet kutinyē kāāmuukēywēk.

44 /Kēēmuyē ku bōōr buch, nto yoo /kiing'ēētēē meet, ku bōōr nyēē lēēl nyēbo tāmirmiryēēt. Kuu yoo miitē :bōōrtaab kōōrooni, kumiitē :nkinee bōōrtaab tāmirmiryēēt.

45 Mwooyē :siruutēk kurubta keey Aatam nyēē ki chiito nyēbo taay kule, kitoow :chiichoo soboontaab kōōrooni.† Nto Aatam nyēbo lētuut kukōōnu :nyoo soboontaab tāmirmiryēēt.

46 Kitook :bōōrtaab kōōrooni kurook, nto mii yoo chokutook :bōōrtaab tāmirmiryēēt.

47 /Kikeeyey Aatam kuchōōnēē teng'nyaanteet, nto Yēesu, kuchōōnēē :nyoo kibkōōnkōy.

48 Kuu wōlēē kiwuunto :chiichoo bo ng'wēny, kuwuu chooto :nkicheek choo bo wōlēēb ng'wēnyuuni. Nto wōlēē wuunto :chiichoo bo kibkōōnkōy, kuwuu chooto :nkicheek choo bēētii kibkōōnkōy.

49 Nto kuu yoo kēētinyē tōōntaab chiichoo bo wōlēēb ng'wēny, +mākēēnyōōru nkinee tōōntaab chiito nyoo kichōōnēē kibkōōnkōy.

50 Āmwoowook akweek, mbo ng'eetaabiya, kule -mēēwutē :chii Kaab Yēyiin āk bōōrnyii nyoo bo ng'wēnyuuni. Bēku :bōōrwēchu kēēboontē nyēē mākooy kōōbuur ākookoy.

51 Okany baa, āmwoowook kiy nyēē /kikiyeel ānkōōyēbchi yiit: -Mākēēbēku :acheek tukul, nteenee +/makeeweechech

52 areet akeenke bēsyēēt nyoo /kēēkuutē aryeembuut. Yoo /kēēkuutē aryeembuut kung'ēētōōs :choo kiikubēk /ankeeweechech acheek choo tākēēsobchootiin /kēēnyōōru bōōrwoonik chēē leelach.

⁵³ Yēmāktōōs / keeweechweech bōōrwoonikyoo chu bēku kuyēk chēē mābēku.

/Kiikiisyēēnto meet

⁵⁴ Yoo kaakuyeyakay kuu nyooto, mākuyityiin :siruuṭēchu mwooyē kule, “/Kikiisyēēnto meet kutukul.”†

⁵⁵ Mākuyityiin subak :siruuṭēchu mwooyē kule, “Wōōy, wē, meet nyoo mēēkutinyē biirtooyiisyo, wōōy, wē, meet nyoo mēēkutinyē ng'woonēēt!”†

⁵⁶ Ibēlēē biich :meet ng'oōkisto ānkunyōōrtooy :ng'oōkisto nkuruuk wōlēē mii :kiruutēk.

⁵⁷ Kēebirchinē sōō Yēyiin kōōnkōy nyēē tyaa! Inee :nyēē yēyēēch kēēbiirtooyiisye ām Yēesu Kiriistō Mokoryoontēenyoo.

⁵⁸ Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya choo āchāmē, ōtitir ānkōōkimimiitu. Ōnēmchinē keyy ākookoy yiisyēētaab Mokoryoontēēt ām mooyēēt akeenke kuuyu ōnkētē kule -māwēētii buch :yiisyoonoo ōyēchinē Mokoryoontēēt.

16

Kāāruruukiisyēētaab beesaanik

¹ Kurubta keyy āk beesaanik choo / kiiruruuchē kubo biikaab Kiriistō ām Yēērusālēēm, āmwoowook kule oyey kuu wōloo kyāmwooytoochinē kanisoosyekaab yēēmēētaab Kalatyaa.

² Ām bēsyēētaab taayta nyēbo wiikiit ake tukul, māchāktōōs :chii ake tukul ām akweek kusātyinē komos beesaanik kereeryaa ām chēē nyōōru /subokeekonor. Nto yoo kaayitu, kumāmāchāktōōs kule /kiiruruuch beesaanik alak tukul.

³ Yooto, +mookwey biiko chēē sukuyibchi beesaanik biikaab Kiriistō ām Yēērusālēēm. +Māāsirchi bichoo ng'aleek chēē iboorchinē icheek chiichēē kākōōnu beesaanichaa.

⁴ Nto yēē ākoo yēmāktōōs āwē :nkanii +makeebeete keyy āk icheek.

Chōbuutēkaab Bāwulō

⁵ +Māāruruutoochi Maketoonnya ām bārooyinto nyēē nwaach nto yityo, āwēesyētyook.

⁶⁻⁷ -Māāmāchē kule akasaak baateey ankaakeeyte. Ābērē nto ābuurtē keyy akweek, yoo kacham :Mokoryoontēēt. +Mākēētēbtē keyy kisich nto ākoy mbo kubēk :yiiwootēēt sukung'et o-āmiisoo ānkōōkōōnoo toorētēēt ake tukul ām baannyuu.

⁸ Nteenee, +māwāābēēnii Ēfēēsō ākoy bēsyēētaab *Bēētēkōōst,

⁹ kuuyu kaakuyaatakay :kēlto ayey yiisyēnyuu kuchutito ānkoo miitē :biiko chēē chaang' chēē mii kukwiiloo.

Kiyēē kii-āmiisēē :Bāwulō biiko

¹⁰ Yoo kachō :Tēmētēewō wōloo, kumāchāktōōs otaach nyēē karaam, kuuyu mii kuyēyē yiisyēetaab Mokoryoontēt kuu wōloo āmiitē :anii āyēytooy.

¹¹ Kunyoo, māmāchāktōōs kutay :chii ake tukul. Nto yoo wēētii, kumāchāktōōs ō-āmiis ām bāybooyyēt, sukōōyēew wōlēē āmiitē. Āmiitē ākānyoonu inee kuchōōnto keey mbo ng'eetaabiya.

¹² Nto kurubta keey āk ng'eetaabiya Ābōōlō, kyāāmwoochi nyoo kuchōōnto keey mbo ng'eetaabiya wōloo ōmiitē. Kāmāmāchē :inee kule kuchō, nteenee mākuchō yoo kānyōōr bārooyinto.

¹³ Ōkāsu ānkōōtitir ām kāāyēnchinooyēt. Ōkimkimiitu ānkōōnyōōru nkuruuk.

¹⁴ Ōyēyē kiy ake tukul ām chamateet.

¹⁵ Ōnkētē oob kule ki kaytaab Steefaan :nyēē / kisimkeeweech kunam ng'ālyoontēetaab Yēyiin ām Akaaya ānkiikōnēmchi keey kuyēchi biikaab Kiriistō yiisyēt? Kunyoo, ākiimook akweek mbo ng'eetaabiya kule

¹⁶ orub ng'aleekaab biiko chēē wuu chuutēchu āk mbo chēbo biiko alak tukul chēē yēyiisyē āk bichooto.

¹⁷ Kyaang'erech kuyitu :Steefaan, Fortunaato ākoo Akayiko wōlēē āmiitē kuuyu yoo kikyoomē lōkōōy āk icheek kukerkeey nyēē kyāāmiitē ā-āmē lōkōōy āk akweek.

¹⁸ Kweebaybaayaa kuu wōloo kwēēbāybooytook. Māchāktōōs /kēēkoonyitē biiko chēē wuu chooto.

¹⁹ Isubooyook :mbo kanisoosyek chēbo yēmēetaab Eesya. Isubooyook miisin :nkinee Akiila ākoo Brisiila ām kaayneetaab Mokoryoontēt. Isubooyook mbo :kaniseet nyoo sooyēē kōōng'waa.

²⁰ Isubooyook :nkicheek mbo ng'eetaabiya ām wōli. Ōtōrōōchē keey nyēē ōng'erēkyinē keey.

²¹ Āsirwook :anii Bāwulō kāasubooyiisyooni ām āwunyuu nkit.

²² Mii yēē mii chii :chii ake tukul nyoo māchāmē Yēyiin. Ānkiichōō ōō, Mokoryoontēt.

²³ Kōōbēruurook :Mokoryoontēt Yēēsu.

²⁴ Āchāmook sōō nyēē tyaa kuuyu kēēbooyē :tukul Kāārārōokiintēt Yēēsu.

Barweetaab Āyēēng' nyēē kisirchi :Bāwulō Kōōriintēek

Taayta

Siriintēet, yēē / kikēēsirē āk wōlēē / kikēēsirēē: Kisirē :lēbkēēyiintēet Bāwulō barwaani ām ārook chēē ng'eri kung'eetee kasir Kōōriintēek nyēbo Taayta ām kēnyiitaab 55 KK (kasee kāāboorunēetaab Kōōriintēek nyēbo Taayta). Yoo / kakeekas wōlēē wuu :ng'aleek chēē miitē, /kiisōōtyinē kule kisirē :Bāwulō barwaani kumiitē Maketoonnya ām komostaab tō nyēbo kōōrēetaab Kirikiik, kumiitē kuruutoochinē kaniseetaab Filiibi. Ki kiriinkēēt nyēē wōō :Kōōriintō ām Akaaya ām komosaata bo cheeronko nyēbo kōōroonoo. Ibooru :Bāwulō ām barweenyii kule kimiitē wokuruutoochinē Kōōriintō subak ānku nyooto ku ruutoonyii nyēbo sōmōk (kur. 13:1). Matwekaat :ruutoonyii nyēbo āyēēng' ām Kitaabuutaab Yēyuutēk nteenee / kiisōōtyinē kule imuuchē kiyeyakay yoo kimiitē :inee kutēbunēē Ēfēēsō (Yēyuutēk 19). Twēchē ām kurkeetaab 2 kule ki ng'waa :ruutooyoto kuuyu kiiburyoong'to kaniseet ām kēēlto nyēē kōrōōm. Kimiitē :mwēēnkōōsyēk chēē kibēētii ānkukwoonii ām kwēēnuutaab kiriinkōōsyēchoo ki wōōyēch tukwaay (Ēfēēsō āk Kōōriintō). Kunyoo, kimā wuuy kuwēētēē :chii komosta ake ākoy ake. Kikiikumach :Bāwulō kule nto wo Kōōriintō kurook nto yityo kuyit Maketoonnya, nto mii yoo wokōōyēēw Kōōriintō, nteenee kikwey kuwo Maketoonnya kurook nto yityo kuwo Kōōriintō. Nto yityo, kung'eetee Kōōriintō ānkumur Maketoonnya ankooyeey ākoy Yēērusālēm.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Mānēēwoong' :barweenyii nyoo kibo taay āk ruutoonyii ng'aleek chēē kiyyimē biikaab Kiriistō. Kimiitē :biiko kereeryaanto chēē kitay ng'aleekyii koobeek kut koomuuch mbo kukwiil kāāmuukēywēkyii kuu lēbkēēyiin. Kimwooy :bichooto kule ki lēēbiin :Bāwulō nyēbo beesaan. Kunyoo, sirē :Bāwulō barwaani kuyēētē keye kule bēērē keye kōōbooru kule chuulaat :soboonnyii. Ikiimchinē ām barwaani biikaab Kiriistō koowaany kāāruruukiisyēetaab beesaanik nyoo kikiikutoow :icheek kēnyiit nyoo kikiikusirto sibokēētoorētēē mbo ng'eetaabiya chuut ām Yēērusālēm. Nto mii yoo, kōōkomkoom kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō kootabaan biiko choo yibu wōōrōōr ankuchuul kiy ake tukul simāchokukōrōmchi icheek yoo chōōnii nto kōōbootyi kāāmuukēywēēk choo kiikōōkoochi :Yēyiin, kuwuulyēē ng'al chēbo wōōrōōr. Nteenee māchāktōōs kōōkomkoomunēē kāāmuukēywēēchoo biiko choo kiikōōyēnchi Kiriistō. Ikiimē

:barwaani kule māchāktōōs / kiichoomnyo biiko āk Yēyiin. Ibooru :Bāwulō ām kurkeetaab 3 kule wōō :kiirootyēt nyoo lēel nyēbo soboontaab Tāmirmiryēēt kusiir nyoo bo kēny nyoo iyyoong'unēē kiruutēk.

Kyoorōōrchi keye :Bāwulō Kōōriintēek ānkumākyi bērir

¹ Anii ku Bāwulō nyoo kitoola :Yēyiin āyēku *lēbkēēyiintēetaab Kāārārookiintēēt Yēēsu ānkāāboontē keye ng'eetaabiya Tēmētēwō. Kiisuboooyook akweek biikaab Kiriistō ām *kiriinkēētaab Kōōriintō kunam wōlēē mii :kanisoosyek tukul chēbo yēēmēetaab Akaaya.

² Lēyyē, kōōbēruurook :Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō ānkukōōnook kaalyeet.

Sooysooyēech :Yēyiin ām nyālilutēkyoo

³ Kusilākoy :Yēyiin nyoo kwaaniitaab Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō. Yēyiin ku Baaba nyēē riirēē biich ānkusooysooyē biich ām kēelwookik tukul.

⁴ Sooysooyēech :Yēyiin ām nyālilutēk alak tukul sikeesaaysaay :nkacheek choo boonto nyalil ake tukul kuu wōloo kisooysooytēech :inee.

⁵ Kuu yoo kēēnyāliiltōōsii :acheek miisin ām nyālilutēkaab Kiriistō, /kēēsooysooyēech miisin kubununēē Kiriistō.

⁶ Yoo kākēēnyāliilchē :acheek, kukākēēnyāliilchē kule / sikeesaaysaayaak ānkōōriib kiyēē kyōōyēnchi. Yoo / ka-keesaaysaayeech acheek ku kubo kule +/mākēēyētyēēchook sōōmuytoochi nyālilutēchooto kikēēnyōōru :nkacheek.

⁷ Kiimoong'tēēnook keye miisin kuuyu kiinkētē kule kuu yoo ōnyāliltōōsii :akweek kuu acheek, kusooysooyook :Yēyiin kuu wōloo sooysooytēech acheek.

⁸ Mbo ng'eetaabiya, ābērē karaam ōnkēt :nkakweek wusi-isyēēt nyēē kiikēēnyōōru ām yēēmēetaab Eesya. / Kikiiki-icheech miisin wuu nyēē /kaakiimuukteech nyēē kikiisōōtē kule kimēētābokēēsobtōōsii.

⁹ Kubooyiit man, kikiikwaameech :ng'uusng'uus wuu nyēē / kikiikiitiilchēēch meet. Kiyēyākiiis :ng'aleechu simātākēētiyyēē keye :acheek kāāmuukēywēēkyoo, nteenee kiikēnēē keye Yēyiin nyoo ing'ēētēē biich meet.

¹⁰ Nyoo kiirāroochēēnēēch meet, makooraraacheech subak. Kiikēnēē keye inee kule tāsē taay kōōrāroochēēch,

¹¹ nto yooto tukul ōmiitē :akweek ōsoowēēch. Mākubirchi yooto :biiko wōlēē wōō Yēyiin kōōnkōy kubo acheek ām bērirto nyēē kōōkēēnyōōru /kēēwālunēē soowuutēkwaa.

Kiikiim :Bāwulō kule chii :inee nyēē /kiikoosēē keyy

12 Ng'alyoontēēt :nyi nyēē kēēng'ērēchēē. Mwoowēēch :kāāsōōtēyweēkyoo kule kikiibuur kāāburto nyēē tiliil ānkubo man. Kimēēntōōwēēch :kiirnātēētaab kōōrooni, nteenee kiin-tōōwēēch :chamateetaab Yēyiin, nto miisin, yoo kikiibuurtooy keyy akweek.

13-14 Kēēsirwook ng'aleek chēē rōōtootiin ānkukāsāktōōs yoo koosuman. Kunyi, āboontēē mooyēēt kule ānkoo -mōōmuuchē raat ōnkēt kiyēē kābur nteenee +mōōnkēt kuchurta ām bēsyoōsyēk choo kwoonii. +Moong'erecheeneech acheek kuu yoo +makeeng'erecheenaak :nkacheek bēsyoonoo itililēē :Mokoryoontēēt Yēesu ng'aleek.

15-16 Nto kuuyu kwāātinyēē man ng'alyoontooni, kōkwāāchōb kule āruutoochook akweek yoo āwēētii Maketoonnya nto yoo āyēēwu, atyikaanwaak subak sukuyēētyēēchook :ruutooynyu kunyil āyēēng' nto yityo, ō-āmiisoo yoo āwēētii Yu-uteya.

17 Ara, ibooru keyy kule āyēku chii nyēē -/ mākiikoosēē keyy yu kyaaweēch kāāsōōtēyweēkyuu? Ara āchōbē :anii ng'aleekyuu sāāruumē kule, “Ēē, wuu nyooto,” ānkāāmiitē āmwooyē subak kule, “Acha, māwuu nyoo,” kuu wōloo yēytooy :biikaab kōōrooni?

18 Māwēēchwēēchē keyy :Yēyiin sukung'eet -mākēēmwoowook kule, “Ēē, kēēyēyē kiyi,” nto kule, “Acha, -mākēēyēyē.”

19 Nto kurubta keyy āk Lakwataab Yēyiin Yēesu Kiriistō nyoo kyāā-āmu :anii lōkōōywekyii kēēboontē keyy Siila āk Tēmētēwō, mēēbērē iruumē :inee kule, “Ēē” nto ku, “Acha” nteenee inee nyoo mwooyē kule, “Ēē” ankoochuurta kuu nyooto.

20 Ānkoo ku chaang' :tukuuk chēē kākuurto :Yēyiin, kuyityiin-tōōs :tukul kubununēē Kiriistō. Kunyoo, kiikoostoo :acheek Yēyiin kubo Kiriistō kēēmwooyē kule, “Kuwuuyiit nyooto.”

21 Yēyiin nkit :nyēē king'oobēēch ānkuyēyēēch acheek āk akweek kēēkich ām Kiriistō.

22 Kiikung'oocheeneech :Yēyiin Tāmirmiryēēt / sikiinkētēēnēēch kule kēēyēku cheechii ānkōōboorwēēch :Tāmirmiryoonoo tukuuk chēē mākukōōnēēch.

Kiyēē kikereкта Bāwulō simāruutoochi Kōōriintō

23 Inkētē mbo :Yēyiin kule yu simāāchōō wōloo bo Kōōriintō, ku kule kimāāmāchē akubeenaak ng'aleek.

²⁴ -Mākēēmāchē kēēbāwook kutukul ām wōlēē ōyēnchintooy Kiriistō. Nteenee kēēyēyiisyē :tukul kubo ng'erekweekwook, kukyōōkiilchē ām kāāyēnchinooyēēt.

2

¹ Kunyoo kwaasoot kule māmāchāktōōs tāāruutoochook sitākung'woonchook.

² Yoo kāāng'woonchook ku ng'oo subak :nyēē makoong'erechaa yoo mā akweek?

³ Kyaasirwaak kuu nyooto si yoo kāāchōō, mayeya :bi-iko choo kātēēng'ērēēchoo ānyēēru. Ānkētē man kule yoo ang'erechaat :anii, ōng'ērēkootiin :nkakweek.

⁴ Kyāāsirwook āriirē kukāng'woonchoo. Mēēbērē kyāāyēyē kuu nyooto saayeyaak ōnērēēkiisyē, nteenee kyāāmāchē ōnkēt chamateenyuu nyēē nyikiis nyēē āboontēēnook.

Nyooyetaab kaat

⁵ Yoo kiikuyib :chii ng'woonin kumēēbērē anii :nyēē kiing'woonchoo miisin, nteenee kiing'woonchook nkakweek sinee. -Māāmāchē ānyikiisyook ng'aleechu.

⁶ Kiikuyem chiichotoo :ng'aleek choo kiing'woonchinēē :bi-iko chēē chaang'.

⁷ Kunyi, māchāktōōs ra ōnyōōchi kaat ānkōōkiim simabar :nereekikyii.

⁸ Āsoomook kule ōboorchinē chiichotoo chamateet.

⁹ Kyāāsirwook āmāchē ānkēt kule ara ōmuuchē ōmuytoochi tyēmiisyēēt ānkōōrubē kiy ake tukul nyēē kyāāmwooyē nto acha.

¹⁰ Yoo kōōnyōōchi chiichoo kaat, ānyōōchinē :nkanii kaat yoo ākoo mii :kiy nyēē āmāchē ānyōōchinēē kaat. Ānyōōchinē kaat kubo akweek ākoonyitē Kiriistō,

¹¹ simeeberbeereech :Kibrōkōsyoontēēt kuuyu kiinkētē chōbuutēkyii.

Kiinēmchi keye :Bāwulō yiisyēētaab Yēyiin ām mooyēēt akeenke

¹² Nto mii yu kawaayit Turoowa kule saa-amte lōkōōywēk chēē kāroomēch kurubta keye āk *Kāārārookiintēēt, akas kule kikiikuyootwoo :Mokoryoontēēt kēēlto.

¹³ Kimaakaalyanaat kuuyu manaanyoorte ng'eetaabiya Ti-itō wōlooto. Kunyi, kyāābirchi biiko chameetaab keye ānkāāwē Maketoonya.

¹⁴ Nteenee, kusilākoy :Yēyiin nyoo kiikubiiirtoowēech Ki-brōkōsyooontēēt kubununēē Kāārārookiintēēt. Yēyiisyēēnēēch :Yēyiin sikiibāroostoochi biiko lōkōōywēk chēē kāroomēch.

¹⁵ Kēēboonkyinē Yēyiin nyēē anyiny yoo kēēmiitē kyoomchinē biiko ng'aleekaab Kiriistō. Boonkyinē :lōkōōywēchoo biiko choo /kēēmii /kiirāroochē āk choo mii bokubootōōs ām kēēlto nyēē teer.

¹⁶ Āsu meet ām wōlēē mii :choo mii bokubootōōs, nteenee boong'u soboon ām wōlēē mii :choo /kēēmii /kiirāroochē.

Ara, ng'oo nyēē yemaat kwaamtaat lōkōōywēchu kāroomēch?

¹⁷ -Mākēēyēyēē :acheek mung'aareet ng'ālyoontēētaab Yēyiin kuu wōloo yēytooy biiko chēē chaang'. Nteenee kuuyu Yēyiin :nyēē kiiyookwēēch, kēēmwooyē ām mooyēēt akeenke ng'aleekaab manta chēē kwoonēē wōlēē mii :Kiriistō.

3

Kiyey :yiisyēētaab Bāwulō biiko kuyēk barweetaab Kiriistō

¹ Ara kēēmiitē :acheek kēēsilē keey yoo /kēēmwooyē kuu nyooto? Ara kookeeteebeenaak barwa ake tukul nyēē ibooru wōlēē kēēwuuyē :acheek kuchōōnēē wōlēē ōmiitē nto nyēē /kikēēsirwook akweek, kuu wōloo māktooy :biiko alake?

² Nteenee barweenyoo ku nyēē /kikēēsirchi soboonwēkwook* ānkusumānē :chii ake tukul ānkōōnkēt.

³ Kiyeyaak :yiisyēēnyoo ōyēku barweetaab Kiriistō, āmēēbērē nyēē /kikeesiree kalaamu, nteenee /kikeesiree Tāmirmiryēētaab Yēyiin. Mēēbērē /kikēēsirchi rwoontōōy chēē tēbēlyēl, nteenee /kikēēsirchi soboonwēkwook āriit.

Wōō :lēbkēēyyēētaab kiirootyēet nyēē lēēl

⁴ Kēētinyēē mooyēēt keeyey yiisyooni bo Yēyiin kubununēē Kiriistō.

⁵ Mā chēēchoo :kāamuukēywēēk chēē kēēyēyēē yiisyooni nteenee Yēyiin :nyēē kōōnēēch.

⁶ Nto subak, inee :nyēē kiikuyeyeech kēēyēchinē yiisyooni bo kiirootyēet nyēē lēēl. Mārubtooy keey :kiirootyaani lēēl āk kiruutēk choo /kikēēsirchi kiy barak, nteenee rubtooy keey āk tāmirmiryēēt. Yibu :kiruutēchoo sirootiin meet, nteenee kōōnu :Tāmirmiryēēt soboonto.

⁷ Kirubtooy keey :yiisyēētaab kiirootyēet nyoo kibo kēny āk kiruutēk choo /kikēēng'ōōtyi rwaa. Kuchōōnēē :Muusa lekem, kiilēkēchēēchē :tokochnyii miisin nyēē kitōōrē koonyekaab biikaab Isrāyēēl kut kimēēmuuchē kukas.

2:15 1Kōōr. 1:18 **2:17** 2Kōōr. 4:2; Filib. 1:15-17; 1Tēēs. 2:3, 5, 10 **3:1** Yēyuut.

18:27; 2Kōōr. 5:12; 10:12 * **3:2** Mwooyē :siruutēk alake kule 'soboonwēkyoo'.

3:2 1Kōōr. 9:1-2 **3:3** Cherem. 31:33 **3:5** Room. 15:18 **3:6** Luuka 22:20;

Yoowa. 6:63; Room. 7:6

Nteenee kimeeymeeyaata :lēbkēyyoonoo muut kut wokubēk. Kunyi, yēē ākoo kiimuuchē :yiisyēētaab kiruutēk nyoo kiyibu meet kuchōōnto lēbkēyyēēt ii,

⁸ ku tyaa :lēbkēyyēēt nyēē chōōntooy :yiisyēētaab Tāmirmiryēēt nyoo kōōnu soboon!

⁹ Yoo ākoo boonto :yiisyēēt nyoo iruustoooy biiko lēbkēyyēēt ii, ku tyaa sōō :lēbkēyyēēt nyēbo yiisyēēt nyoo yēyē biiko kuchurta!

¹⁰ Kiyēē /kikēēbērē kēny boonto lēbkēyyēēt, kumēēkutinyē raat lēbkēyyo, yoo /kakiikerkeeyee lēbkēyyēēt nyoo lēl.

¹¹ Nto yoo ākoo kichōōnto :kiirootyaaani kimii kukēytooy lēbkēyyēēt ii, /bokeemwa nee nanyuun wōlēē tēē :lēbkēyyēēt nyēbo nyoo wēētii ākookoy?

¹² Kunyi, kuuyu kiikēnēē keey lēbkēyyooni bo kibchuulyo, māmi :kiyēē kēēwunyē.

¹³ -Makeekerkeeye Muusa nyoo kiwunyē koonyekyii simakas :Isrāyēēlik inee yu kimii kumēēymēeyootē :lēbkēyyēēt.

¹⁴ Nteenee kiyaam :biikaab Isrāyēēl mētēwoy ākoy kura. Tākumii :kiy nyēē iyēēnē koonyekwaa yoo /kēēmiitē /kēēsumānē kiirootyēet nyoo bo kēny. -Mēēnēmtōoy keey :kiyoo nteenee inēmtōoy :kāāmuukēywēēkaab Kiriistō.

¹⁵ Ānkoo mbo kura yoo /kēēmiitē /kēēsumānē kitaabuutaab siruutēkaab *Muusa, kutākukērootiin :koonyekaab biiko.

¹⁶ Nteenee, yoo kātēbi :chii kut kuweech kāāsōōtēywēkyii ankucham Mokoryoontēēt, +/- mākiinēm kiyooto kiker koonyekyii.

¹⁷ Kunyi, kōōnu :Mokoryoontēēt Tāmirmiryēēt. Nto wōloo miitē :Tāmirmiryēēt kootyaaktaat :chii.

¹⁸ Kēēkāsē :acheek tukul choo mākērootiin :koonyekyoo lēbkēyyēētaab Mokoryoontēēt, ānkoo kēēkāsē kumeeymeeyaata. /Kēēmii /kēēwēēchwēēchēēch keekerkeyiitu Mokoryoontēēt kēētāsē taay kēēnyōōru lēbkēyyēēt kuchōōnēē wōlēē miitē :Tāmirmiryēēt.

4

Kiibooru ng'ālyoontēētaab manta kutook

¹ Kikōōnēēch :Yēyiin yiisyooni kuuyu kiriireeneech. Kun-yoo, māko /kēēnyēbēt.

² Kookeesatee keey ng'aleekaab kāāntosuurrāt choo iyēēlē :biiko. Kookeetay kāābērbēēriisyēēt āmākēēkwoonykwoonyē

3:7 Chuy. 34:29-30; Room. 5:21; 6:16, 21, 23; 7:24 **3:9** Room. 8:1-2; Kala. 3:10
3:13 Chuy. 34:33-35 **3:14** Isa. 6:10; Room. 11:25 **3:15** Room. 10:4; 11:7-8;
 Ēfēs. 2:15 **3:17** Yoowa. 8:32, 36; Room. 8:2; Kala. 5:1, 13, 18 **3:18** 1Kōōr.
 13:12; 2Kōōr. 4:6; Room. 8:29 **4:1** 2Kōōr. 3:4, 6

ng'ālyoontēetaab Yēyiin. Nteenee kiibooru ng'ālyoontēetaab manta kutook ānkēechāmē koolyeb :chiī ake tukul soboonwēkyoo ām taayeetaab Yēyiin.

³ Nto yoo iyēēnootiin :lōkōōywēchuchoo chu kāroomēch, kōōyēēnootiin ām wōlēē mii :biiko choo mii bokubootōs.

⁴ Kiikookoor *:Kēniintēt nyoo bāwu kōōrooni bichoo mānēyēnchi ng'ālyoontēt simakas lēbkeēyyēetaab lōkōōywēchooto kāroomēch choo ibooru lēbkeēyyēetaab Kiriistō. Inee :nyooto iboorunēē keey :Yēyiin.

⁵ -Mākēēmiitē kēēng'āloolēē keey :acheek, nteenee kēēmiitē kyoomtooy kule Mokoryoontēt :Kāārārookiintēt ānkēyēchinē :acheek yiisyēt.

⁶ Yēyiin nyooto kimwooyē kule, “Kubot :mēēnānēēt, ānkuchō :lēbkeēyyēt”† ku nyooto :nyēē kiilebkeey kāāsōōtēywēkyoo kēēnyōōru lēbkeēyyēt yu kakeekas Kiriistō kōōbooru wōōyintaab Yēyiin.

Yibwēēch :nyāliilūtēchuchoo bērurtaab kibchuulyo

⁷ Keekerkeeye tērēēn chēē ng'āsng'ās chēē kēēkoochi :Yēyiin kiyoo bo kwōng'uut sukōōboor kule kikwoonēē kāāmuukēywēēk wōlēē mii :Yēyiin, mēēbērē wōlēē kēēmiitē :acheek.

⁸ / Kokiikiicheeneech komoswookik tukul, nteenee / manaakeeruurumeech. Ānkoo kubotwēēch tonkoy, mābēku :moonikyoo.

⁹ / Kōōkēēwusēēch, nteenee / manaakeebakaakteech. / Kēēbirēēch/keemilteech, nteenee /manaakiwaang'teech.

¹⁰ / Kiinyāliilēēch ām wōlēē kakeebe kuu wōloo / kikiinyāliiltooy Yēesu sukung'eet kōōboorunēē keey :soboonnyii soboonwēkyoo.

¹¹ /Kēēmii /kiirēkēērchēēch acheek chu kēēsobchootiin wōlēē mii :meet kubo Yēesu, sukung'eet kōōboorunēē keey yooto :soboonnyii bōōrwoonikyoo chu bēku.

¹² Kunyoo, kānyoonwēēch acheek :meet nteenee +mōōnyōōru :akweek soboonto.

¹³ / Kikeesir kule, “Yu kāāyēnchi Yēyiin, ang'alaal.”† Ām mooyēt nyēē wuu nyooto, kiyyēnchinē :nkacheek Yēyiin ānkyoomtooy lōkōōywēkyii.

¹⁴ Kuu yoo kiinkētē kule nyooto kiing'eētēē Mokoryoontēt Yēesu meet ku nyooto :nyēē makoong'eeteeneech nkacheek meet ankoomuteech āk akweek keebe taayeenyii.

4:2 2Kōōr. 2:17; 3:1; 6:4 4:3 1Kōōr. 1:18 4:4 Yoowa. 12:31; 1Kōōr. 2:6; Ēfēēs. 2:2; Kolos. 1:15; Ibu. 1:3 4:5 2Kōōr. 1:24 † 4:6 Toowu. 1:3 4:6 2Kōōr. 3:18; 1Bēt. 2:9 4:8 2Kōōr. 1:8; 7:5; 11:23-29 4:10 Room. 6:8; 2Kōōr. 1:5; Kala. 6:17; Filib. 3:10-11; Kolos. 1:24; 1Bēt. 4:13 4:11 Room. 8:36 4:12 Kolos. 1:24
† 4:13 Tyēēn. 116:10 4:14 1Kōōr. 6:14

15 Bo :ng'aleechu tukul karaamateeng'woong'. Yoo tāsē taay kuchoong'iitu :biiko chēē iyēnchinē Yēyiin, +/mākēēbirchinē Yēyiin kōōnkōy miisin /ānkiitōrōōr.

16 Kunyoo, mābēku :moonikyoo. Ānkoo sinee /kēēmii /kēēsuusurē bōōrwēk, /kēēmii /kiilēēliitēēnēēch kisich, kisich bēsyo ake tukul.

17 Miitē kuyibwēēch :nyāliluutēkyoo chu mābo laat bērrutaab kibchuulyo kukeeytee nyāliluutēchoo tukul.

18 Kunyi, mēēbērē kēēmiitē kiimoong'tēē keey kiyēē /kēēkāsē, nteenee kiimoong'tēē keey kiyēē -/mākēēkāsē. Kiyēē /kēēkāsē kumābo kibchuulyo, nto nyoo -/mākēēkāsē kubo :nyoo kibchuulyo.

5

Āmchēēch :yēēmootēēt bōōrto nyēē lēēl

1 Kiinkētē kule yoo /kakiiburyeet kēryōōsyēkyoo ām kōōroni, mākukōōnēēch :Yēyiin kooriik chēē leelach ānkubo kibchuulyo ām wōliin bo kibkōōnkōy, chēē kimātēēchē :chii.

2 Kutākēētinyē bōōrwoonichuchoo kēēmiitē kiisiilē ānkwoomchēēch :yēēmootēēt /kiiluumeeneech bōōrto nyēē lēēl nyoo bo wōliin bo kibkōōnkōy.

3 Yoo /kaakiiluumeech, -/mākēēnyōōrwēēch kibchuraat.

4 Yoo tākēēminyē kēryōōsyēkyoo, kiisiilē ānkunyikisyēēch :ng'ala kuuyu -mākēēmāchē /kēēbuutēēch, nteenee kēēmāchē /kiiluumeeneech bōōrwoonik choo bo kibkōōnkōy sukōōyēēn *:soboontaab kibchuulyo bōōrwoonichu bēku.

5 Kunyoo, Yēyiin :nyēē kiyēyēēch kubo soboonoo bo kibchuulyo ānkisimkukōōnēēch Tāmirmiryēēt kuyēk kiy nyēē kēēboorunēē kiyēē +mākēēnyōōru.

6 Kunyi, kēētirootiin ākookoy ānkiinkētē kule kēēmiitē kēēbēētii kanyoo wōlēē miitē :Mokoryoontēēt ānkoo tākēēboontotē bōōrwoonichuchoo.

7 Kēēminyē kiimoong'tēē keey Yēyiin āmēēbērē kiyēē kēēkāsē.

8 Kēētirootiin ānkiikāykooyē keesatee keey bōōri ānkubokiibuurtē keey Mokoryoontēēt.

9 Kunyi, kēēsyeēmē miisin kiing'ereech Mokoryoontēēt, ānku yoo tākēēboontē bōōrwoonikyoo ām kōōroni nto yoo ka-keebe kibkōōnkōy.

10 Tookunoot kule ākoy /kēēkwēryootēēch tukul taayeetaab Kiriistō /ānkiikumwēēch sukunyōōr :chii ake tukul kiyēē misy-inē kubo kiyēē kiyēyē ām kōōrooni, anku miyaat :kiyooto nto ku karaam.

Māchāktōōs /kiichoomnyo biiko āk Yēyiin

11 Kuu yoo kiinkēt kule māchāktōōs kiiywēyē :Yēyiin, kēēchēng'ē miisin kēēyisu biiko. Inkētē :Yēyiin ānkāābērē ōnkētē :nkakweek wōlēē kēēwuuyē :acheek.

12 -Mākēēmiitē kiikoostoochook keyy, nteenee kēēmiitē kēēkōōnook bārooyinto ong'erecheeneech sōōmwoochinē biiko choo tākung'āsēē keyy kiyēē mii saang' kusiir yēē kātāng'āsēē keyy kiyēē miitē āriit.

13 Yoo isōōtē :alake kule kābunwēēch :mētēwoy, ku kubo yisyeētaab Yēyiin. Nto yoo kēēng'āloolē ām kēēlto nyēbo kiirnān, kēēyēyē kuu nyooto kubo akweek.

14 Kērchēēch koong' :chamateetaab Kiriistō kēēyēyē yisyeētaab Yēyiin, kuuyu kēēchāmchiintōōsii kule kime :chiito akeenke kubo biiko tukul, kunyoo kerkeyy nyēē kikēēbēku :acheek tukul.

15 Kime kubo biiko tukul si nto yityo, mēēbērē mākuminyē :choo sobchootiin kubo icheck keyy, nteenee māchāksē kuminyē kubo nyoo kimēē kubo icheck /ankiing'eetee meet.

16 Kunyi, kuchakee raat kuwo taay, -mēēkēēkāsunēē chii komosta nyoo bo kōōrēēt. Ānko kikēēkāsunēē sinee Yēesu yoo kibo taay kēēlooto, mēētākēēkāsunēē kēēlooto subak.

17 Kunyoo, yoo bo :chii Kiriistō /kukiikiiluluut kuyēk chii nyēē lēēl. Kiikukeeyta :ng'aleek chēē yōōsēch ānkutoow :chēē leelach.

18 Kwoonēē :ng'aleechu tukul wōlēē miitē :Yēyiin nyoo kiichoomnyēēch āk inee keyy kubununēē Kiriistō. Kiikukōōnēēch yīisyēēt kiichoomtōōsii biiko āk inee

19 kyoomtooy kule, kiikuchoomnyo :Yēyiin āk kōōrēēt kubununēē Kiriistō simēēyiit ng'ōōkiswookik chēē kiikuyey :biiko. Kunyoo, kōōkukōōnēēch kuut kule kiichoomtōōsii biiko āk inee.

20 Kiiyooktēēch :Yēyiin bokeemwaayte ng'aleekaab Kiriistō. Kunyoo, kēēmwooyē kubo Kiriistō kule māchāktōōs /kiichoomnyo biiko āk Yēyiin.

21 Kiyey :Yēyiin Kiriistō nyēē kimātinyē ng'ōōki ake tukul, kōōwut wōlēē mii ng'ōōkiswookikyoo, si nto yityo keechurte kutukul kubununēē Kiriistō.

5:10 Yēyuut. 10:42; Room. 2:6; 1Kōōr. 3:13-15; 4:5; 2Kōōr. 11:15; 2Tēēs. 1:7-10
 5:11 Room. 1:13; 1Kōōr. 4:1-5; 9:22; 2Kōōr. 4:2; 6:4 5:12 2Kōōr. 3:1; Filib. 2:16
 5:13 1Kōōr. 14:18-19 5:14 Ēfēēs. 3:19 5:15 Room. 6:3-4; 7:4; 14:7-9 5:17
 Room. 6:4; Ēfēēs. 4:24 5:18 Room. 5:10; Ēfēēs. 2:16 5:19 Room. 3:24-26;
 Kolos. 1:20 5:21 Yoowa. 8:46; Room. 8:3; Ibu. 4:15

6

Ng'ērēchēē :Bāwulō yiisyēēnyii

1 Kuu yoo kēyēyiisyē āk Yēyiin, kēēmwoowook kule -mookany kuwo buch :chamateetaab Yēyiin nyoo kyōōnyōōru.

2 Mwooyē :Yēyiin kule, “Kyāākāsuung' ām bēsyēētaab chamtaayeet, ānkāāsāruung' ām bēsyēētaab kaararaacheet.”†
 Āmwoowook kule raat :bēsyoonooto chāmtooy :Yēyiin biiko ānku raat :yēē /kiirāroochē biiko.

3 -Mākēēmāchē kēyēku kāānākuut ām wōlēē mii :biiko simēēntosuurākoy :yiisyēēnyoo.

4 Nteenee, kiibooru ām keel ake tukul kule kēyēchinē Yēyiin yiisyēēt. Kēēmuytooy miisin, kēēnyāliiltōōsii, nyikisyēēch :ng'aleek /ānkiikiichēēch.

5 / Kēēbirēēch / ānkēērātēēch, / kēyēchēēch wōōrōōryēēt ānkēēbirtēēch. Kēēchooyēntōōsii ānkēēbēētēē kuut.

6 Kēyēyē yiisyēēt ām kēēlto nyēē tiliil, kēēsēwunootiin, kēēmuytooy ng'al ānkēēboontē moon chēē leelach. Intōōwēēch :Tāmirmiryēēt ānkēētinyē chamateet nyēbo man.

7 Kēyēyē yiisyoono subak ām ng'aleek chēbo man, ām kāāmuukēywēēkaab Yēyiin ānkēēchōbootiin āk kariik chēbo booryēētaab churtaayeet.

8 Kēyēyē yiisyooni /ankakiikaasteech nto /kamakiikaasteech, yoo /kākēēmwooy ng'aleek chēē miyootēch nto chēē kāroomēch. Kēyēyiisyē ām kēēlto nyēē churtaat nteenee / kēēmwooyē kule kēyēku kiblembechiis.

9 Kēētookunootiin, nteenee / kēēmōōntēēch. Kēēmiitē meet, nteenee kēēsobchootiin. / Kiityōōlēēch, nteenee -/ mākēēbākāchēēch.

10 Kēēnērēēkootiin, nteenee kēēng'ērēkootiin ākookoy. Kēyēku bānoon nteenee kēyēyē / kiibēruur biiko chēē chaang'. -/Mākēētinyē kiy, nteenee kēētinyē kiy ake tukul.

11 Lēyyē, biikaab Kōōriintō, kāākēēng'āloolwook ām mooyēēt akeenke ānkāākēēng'oong'wook wōlēē wuu :kāāsōōtēywēēkyoo.

12 -Mākēēmāchē keewunyeenaak :chamateenyoo, nteenee ōwunyeēnēēch :akweek nyēēng'woong'.

13 Āng'āloolwook kuu lōkōkyuu, kunyi okany kiikoor tukul, ochameech :nkakweek kuu yoo kēēchāmook :acheek.

-Mānoomtōōs :churtaayeet āk rōkōsto

14 Biikyoo, -mookany / kiinoomnyook āk biiko choo mānēyēnchi ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Mānoomtōōs :churtaayeet āk rōkōsto āmānoomtōōs :lēbkēyēyēēt āk mēēnānēēt.

† 6:2 Isaaya 49:8 6:2 Luuka 4:19-21 6:4 2Kōōr. 4:2 6:6 Room. 12:9 6:7 2Kōōr. 10:4-5 6:9 2Kōōr. 4:10-11 6:10 2Kōōr. 11:23-29 6:10 Filib. 4:12-13
 6:13 1Kōōr. 4:14

15 Māchoomtōōs :Kiriistō āk Kibrōkōsyoontēēt, āmānoomtōōs :chii nyēē kiikōōyēnchi ng'ālyoontēēt āk nyoo mānēēyēnchi.

16 Mākāsyiintōōs :Kōōtaab Yēyiin āk āynātōōs. Acheek ku Kōōtaab Yēyiin kuu yoo mwooyē :Yēyiin kule,

+Māāming'tē keey bichoo
ānkēēbēesyētootē :tukul.

+Māāyēku Yēyiintēēng'waa
ānkuyēk :icheek biikyuu.”†

17 Kunyi, mwooyē :Yēyiin subak kule,

“Osatee keey bichoo

āmōōtiiny kiy ake tukul nyēē mā tiliil.”†

Tāsē taay :Yēyiin nyoo bāwu kiy ake tukul kumwooyē kule,

18 +Maataachaak, māāyēku kōōn

ānku +mōōyēku :akweek lōkōkyuu.”†

7

1 Chōōrōōnuutēkyuu, kuu yoo /kōkēēkuurtoowēēch tukuuchu kumāchāktōōs kiitiliil keey ām wōlēē mii :kiy ake tukul nyoo nyēērēē bōōrto āk tāmirmiryēetaab chii. Nto yooto, okany kyaam booryēēt keechurte kutukul ānkiywēyē Yēyiin.

Kibāybāchi :Bāwulō Kōōriintēēk

2 Lēyyē, ochameech subak. Mānāākēēyēchi chii ake tukul ng'ālyoo nyēē miyaat amanaakeenyeeree ātēbuutēkaab chii ake tukul āmānāākēēsāsunēē chii ake tukul ām akweek kiy.

3 -Māāmiitē āwēchook. Kisimāmwoowook :anii kule āchāmook miisin nyēē yoo kābo meet kēēbēku :tukul, nto yoo kābo so-boon, kēēsobchē :tukul.

4 Atyaakaat yoo āng'āloolwook ānkāāng'erēkēēnook. Kōōkōōtitiroo :wōlēē ōmiitē ōbuurtooy nyēē ānkoo āmiitē nyalil, kukōōnoo ng'erekweek.

5 Yoo kikēēyitu Maketoonnya, mānāākēēnyōōru mbo bārooyin nyēē kākiimuunyēē. /Kikiinyāliilēēch kibtaman /kikēēwusēēch ānkyoomēēch :ng'ala mēt.

6 Nteenee yu kāwokuchō :Tiitō, kēēnyōōru saaysaayeetaab Yēyiin nyoo sooysooyē choo kiikubēk :moonik.

7 Mēēbērē /kikeesaaysaayeech sōō baateey kuuyu kichō :Tiitō, nteenee kuuyu kyooyey :akweek kusaaysaayakay :inee. Kimwoowēēch :Tiitō kule kyōōchusyē ānkōōmāchē miisin kule nto okasaa. Kimwoowēēch subak wōlēē ōmāktooy kule nto kēēnoomnyē āk anii. Kunyoo ang'erechaat miisin.

8 Ānkoo kiyeyaak :barweenyuu ōchusyē, ābērē manaayey kiy nyēē miyaat. Nteenee kuu yoo kyaakas kule king'woonchook

† 6:16 Laawi. 26:12; Cherem. 32:38; Ēsēk. 37:27 6:16 1Kōōr. 3:16 † 6:17 Isa. 52:11 † 6:18 2Sām. 7:14 7:2 2Kōōr. 6:13; 12:17 7:3 2Kōōr. 6:11; Filib. 1:7
7:5 2Kōōr. 2:13; 4:8 7:6 2Kōōr. 1:3-4; 2:13

:barwaanaa ām āsiiswēk chēē ng'ēri, asoot kule kyaayey kiy nyēē miyaat sinee.

⁹ Ang'erechaat raat āmēēbērē kuuyu kyōōchusyē, nteenee kule kyooweekse. Kunyi, kyōōchusyē kuu wōloo kimāktooy :Yēyiin, āmāmii :kiyēē miyaat nyēē kikēēyēwook.

¹⁰ Yoo kāchus :chii kukeeywey Yēyiin, kuyēyē :yooto kuweek :chiito, nto yooto +/makiiraraach chiichooto āmāmii :kiy nyēē miyaat nyēē kookuyeyakay. Nto yoo kāmuy kubo kule karub ātēbuutēkaab kōōrooni, kuyibu :yooto meet.

¹¹ Okas baa mbo kiyēē kōōkuyibwook :chusātoonoo: Kookuyeyaak ōsēwu ānkōōtiliil keey. Kookuyeyaak ōburyoong'tē nyoo kiikuyey rōkōs ānkōōmuuyē kubo kiyēē kiikuyeyakay. Kookuyeyaak ōbuur ōmāchē kiyēē bo manta ānkōōmāchē miisin ochuul ng'ālyoontooni ānkōōng'woonchi chiito nyoo kiikuyey rōkōs. Kuu yoo kwooyey ng'aleechu churtootiin tukul, kōōbooru kule kyoochuurte.

¹² Kunyi, yoo kyāāsirwook, mēēbērē baateey kyāāsirē kubo chiichēē kiikuyey ng'al chēē miyootēch nto mbo kubo nyoo / kiikēyēchi ng'al chēē miyootēch, nteenee kyāāsirē sukung'eet ōnkēt ām kāamuukēywēēkaab Yēyiin kule kyōōnēmchēēch keey kuyem.

¹³ Ititiirēēch acheek :ng'aleechaa tukul.

Kēēng'erēkootiin subak miisin keekas kule kobaybay :Tiitō kuuyu kyooyey mētinyii kukaalyan.

¹⁴ Kikyaakaastaak āyooku Tiitō wōloo ōmiitē :akweek, nteenee mānōōntosuuroo. Kōōkēēmwoowunoonwook kwaak manta kunyoo ang'erechaat kule kōyēk man :kiyēē kwāāmwoochi Tiitō kurubta keey āk akweek.

¹⁵ Kunyi, chāmook :Tiitō miisin yoo keesoot kule kyōōkāsyi :tukul ng'aleechaa ankootaach inee ām muyātēt āk bōōtoonik.

¹⁶ Ang'erechaat akas kule āmuuchē amaang'tenaak keey kuchurta.

8

Māchāktōōs kuyēētyēēchinē keey :biikaab Kiriistō

¹ Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, āmāchē ōnkēt wōlēē tēē :bērruto nyēē kinyōōr :biikaab Kiriistō ām yēēmēētaab Make-tonnya.

² Ānkoo kimii :bichoo kubuntēē nyāliluutēk, king'erēkootiin. Ānkoo ki bānoon :bichoo, kileelach :moonikwaa nyēē kiinēmu keey kōōkooytooy beesaanik chēē chaang'.

³ Kiinēmu :bichoo beesaanik chēē chaang' kut wuu nyēē makoorkuut keey nteenee māmii :chii nyēē kikērchinē koong'.

⁴ Kisaayeech kule kōōkoochinē :nkicheek biikaab Kiriistō ām Yēerusālēēm beesaanik.

⁵ Kiyey :bichoo kiy nyēē wōō nyēē kimākiiisōōtyinē :acheek. Kuu yoo kiinēmchi keey :bichoo Mokoryoontēēt, kutoorētēēch acheek kootyiich kiyēē mächē :Yēyiin.

⁶ Kunyi, kēēmwoochinē Tiitō chokōōtitiirook owaang'te yiisyooni karaam bo kāāruruukiisyēēt nyoo kisimkutoowu :inee.

⁷ Ōmiitē nyēē karaam kurubta keey āk kāāyēnchinooyēēt, wōlēē ōng'ālooltooy, kiirnātēēt, wōlēē ōnēmchintooy keey Yēyiin āk chamateet. Kunyoo mächāksē ōnēmchinē keey kāāruruukiisyooni.

⁸ -Māamiitē ākērchook koong', nteenee āmächē akas wōlēē wuu :chamateeng'woong' yoo /kākiikuykuuchiin āk nyēbo alak.

⁹ Ōnkētē wōlēē wuu :chamateetaab Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō. Ānkoo kitinyē :inee tukuuk kuyem, kucham kuyēk banan kubo akweek sukuyeyaak ōnyōōru tukuuk kuyem.

¹⁰ Wōlēē ākāstooy ng'ālyoontooni ām wōlēē ōmiitē :akweek kumiitē kule: Kaykay owaang'te yiisyēēt nyoo kwōōtoowu kēnyiiitkoonye, kuuyu akweek :chēbo taay osoot kule ōkooytē tukuuchoo ankooyey man kuu nyooto.

¹¹ Kunyi, otas taay ām yiisyoonoo kut owaang'te sukuyitita :wōlēē kyōōmāktooy.

¹² Yoo chāmē :chii kōōkoochi Yēyiin tukuukyii, kukāsē :Yēyiin kiyēē kēēkooyto kurubta keey āk kiyēē boonto :chiichooto mēēbērē kiyēē māboonto.

¹³ Wōlēē kēēmāktooy :acheek mēēbērē kule ōsāru alak kut bōōnyāliilchē :akweek, nteenee kēēmächē kule kwooyēēch :biko tukul.

¹⁴ Ōtinyē akweek raat chēē yēmook nteenee mātinyē :icheek. Mii :yēē mākuoonto icheek ku -mōōtinyē :akweek. Kunyi, mākwooyēēch :kiy ake tukul

¹⁵ kuu yoo /kikeesir kule, "Biiko choo kiiruruuch chēē chaang' mēēbērē kikēēytēē chēē kimächē, nto choo kiiruruuch chēē ng'ēri mēēbērē kirārchi."†

Tiitō āk biiko choo kibēētooy keey

¹⁶ Ābirchinē Yēyiin kōōnkōy nyoo kiikoochi Tiitō mooyēēt nyēē wuu nyeenyuu ām wōlēē ōmiitē :akweek.

17 Kicham :Tiitō ām ng'erekweek yu kākēemwoochi kuchō wōloo ōmiitē kuuyu kikiikwoomchi :yēēmootēt miisin kule nto kasaak.

18 Kēēmiitē kiiyooku kuchōōnto keey ng'eetaabiya ake nyēē siltooy :kanisoosyek tukul kubo wōlēē yēytooy yiisyēēnyii bo amtaayeetaab lōkōōywēk chēē kāroomēch.

19 Nto miisin kikwey inee :kanisoosyek kule sikeebeete keey bokēēriib tukuuk chēē /kiiruruuchē. Kēēyēyē yiisyooni sikēēkoonyitēē Mokoryoontēt ānkiiboornēē wōlēē kinēmchintooy keey kēēyētyēēchi biiko.

20 Kēēmāchē keetayee keey kēēyēyē kiyēē imuuchē kuyey biiko kōōng'unyng'uunyiiis ām wōlēē kēēriibtooy kiyi /kēērōōbu.

21 Kēēriibē keey keekas kule kakeeyey kiyēē bo man ām taayeetaab Mokoryoontēt āk nyēbo biiko.

22 Kēēmiitē kiiyooku ng'eetaabiya ake kuchōōnto keey mbo Tiitō. Kiikōōboorwēēch keey :ng'eetaabiya nyiitēnyii ām kēēlwookik chēē chaang' kule boontēē mooyēt yiisyooni ānku raat miisin, kuuyu imoong'tēēnook keey :inee kuyem.

23 Kēēyēchiintōōsii yiisyēt āk Tiitō ām wōlēē ōmiitē :akweek. Nto mbo ng'eetaabiya alak choo kiikukwey :kanisoosyek kukwa, ku biich chēē yēyē /kēēkoonyit Kiriistō.

24 Kunyoo, ōng'ērēkyi icheek sukukas :kanisoosyek tukul chamateeng'woong' ānkōōnkēt kule kikēētinyē :acheek man yoo kikēēsilook.

9

Ōkooytooy kiy ām moo nyēē lēēl

1 Ābērē māmāchāktōōs mbo asirwaak kurubta keey āk kāāruruukiisyēētaab tukuuk choo bo biikaab Kiriistō ām Yēerusālēēm.

2 Ānkētē sinee kule ōboontēē mooyēt miisin ōyētyēēchi biiko alak. Ng'ālyoo :nyoo nyēē kwāākoostoy biikaab yēēmēētaab Maketoonnya āmwoochinē kule kuchakee kēnyitkoonye, ōchōbootiin :akweek ām yēēmēētaab Akaaya ōnēmu tukuuk ānkōōkooytooy. Kuuyu ōchēbchēbēch, kōōkuchēbchēbiitu :nkicheek biiko wōlēē wōō.

3 Nteenee, āmiitē āyooku mbo ng'eetaabiya simāwo buch :kiyēē ing'ērēchoo kubo akweek kurubta keey āk yiisyooni āk kule, ōchōbāksē kuu yoo kyāmwoochinē biikaab Maketoonnya.

4 Yoo kāāchōōntē keey chiito ake tukul nyēbo Maketoonnya ānkēēnyōōrwook kumānōōchōbāksē, +māāchus, nteenee akweek :chēē +mōōchusyē miisin.

5 Kunyoo, kwaakas kule kaykay asaaysaay mbo ng'eetaabiya bokoowaang'ta chōbiisyyēēt kurubta keey āk tukuuk choo kikyōōkuurtē ām mooyēēt nyēē lēēl. Yoo kooyey kuu nyooto, mākuyēk kiy nyēē /kēērōōbtooy ām mooyēēt nyēē lēēl āmēēbērē kiy nyēē /kākēēkēr koong'.

Bēurto nyēbo tukuuk choo /kiikooytooy

6 Māchāktōōs ōrōōtootē ng'ālyoontooni: Chii nyoo kachaan kēbuswēēk chēē ng'ēri kunyōōru āmiik chēē ng'ērīnēch. Nto nyoo kachaan kēbuswēēk chēē chaang', kunyōōru āmiik chēē chaang'.

7 Māchāksē :chii ake tukul kōōnēmu kiy kukāākōōwoonkyi kule kōōnēm. Māmāchāktōōs kukōōnu kukāmēēchi :moo nto /kukākēēkērchi koong' kuuyu chāmē :Yēyiin chii nyoo kōōnu kiy ām ng'erekweek.

8 Imuuchē :Yēyiin kōōbēruurook miisin sōōtinyē tukuuk kuyem. Mākukōōnook kiy ake tukul nyēē ōmāchē sōōtoorētiisyyēē ām kāroomnyo ake tukul,

9 kuu yoo /kikeesir kurubta keey kiyēē bo man kule, “Ki-ikooytoot tukuukyīi kōōkoochinoot choo kuskusēch. Mākoy /kēēwuutyēē karaamateenyīi.”†

10 Yēyiin nyoo ikoochinē biiko kēbuswēēk kuchaanta ānkōōkoochi mbo subak kiyēē āmē, ku nyooto :nyēē mākukōōnook nkakweek kēbuswēēk sōōnyōōru chēē chaang' kubununēē churtaayeeng'woong'.

11 Makuyeyaak :Yēyiin ōboor ām keel ake tukul sōōnēmu chēē chaang' ām mooyēēt nyēē lēēl. Yoo kākēēyibchi :acheek biiko choo māchē /kēēyēētyēēchi tukuuk choo kōōrōōbu, mākubirchi :bichoo Yēyiin kōōnkōy.

12 Mēēbērē ōmiitē ōyēētyēēchinē biikaab Kiriistō choo māboonto kiy baateey, nteenee kōōnu mbo subak /kēēbirchi Yēyiin kōōnkōy kunyil chēē chaang'.

13 Makookaasta :biiko Yēyiin, kuuyu kōōkōōboor :yiisyyēēng'woong' kule ōyēēchinē lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo Kiriistō. Makookaasta Yēyiin subak ām wōlēē ōnēmuntooy tukuukwook ām mooyēēt nyēē lēēl ānkōōbchēchiintōōsīi āk icheek āk mbo chii ake tukul.

14 Mākusoowook kwaak ām mooyēēt akeenke kubo bēurtaab Yēyiin nyēē wōō miisin nyēē kyōōnyōōru.

15 Kunyoo, okany kēēbirchi Yēyiin kōōnkōy kubo Kiriistō nyoo rōōbēywoontēenyīi nyēbo kwōng'uut.

10

Kiyeet keey :Bāwulō kubo yiisyyēēnyīi

¹ Mwooyē :biiko alake kule -māākōrōmchook yoo kēēboontē keey akweek, nto yoo -mākēēboontē keey, ākōrōmchook. Nteenee yoo āyēyē kuu nyotoo āyiswook ām ntusātēēt āk sikēnātēēt kuu wōloo kiyēytooy :Kiriistō.

² Āsoomook kule yoo kāāchōō, mēēbērē bōōyēyoo ākōrōmchook kuu wōloo ākōrōmchintooy biiko choo bērē kēērubē :acheek ātēbuutēkaab kōōrooni.

³ Ānkoo kēēminyē kōōrooni, makerkeey :booryēenyoo āk nyoo bo biikaab kōōrooni.

⁴ Makerkeey :kariikyoo bo booryēēt āk chēbo biikaab kōōrooni. Kwoonēē :kariikyoo acheek wōlēē mii :Yēyiin. Tinyē :kariichaa kāāmuukēywēēk kooserweet tukuuk chēē imēērtooy :Buunyoontēēt. Kiisērweētē kwiilat ake tukul

⁵ āk ng'aseetaab keey ake tukul nyēē mächē kule kuk-wiilē kiirnatēetaab Yēyiin ānkēēbunyē kāāsōōtēywēēk tukul sukubayta :Kiriistō.

⁶ Yoo koochamte Yēyiin kuchurta, +mākēēchōb keey king'woonchi choolwookiin ake tukul.

⁷ Mächē ōkāsē ng'aleek kuu wōlēē wuu. Yoo inkētē :chii kubooyiit man kule bo Kiriistō, kumächāktōōs kōōnkēt kule kēēbooyē :nkacheek Kiriistō kuu wōloo wuunto :inee.

⁸ -Māākāsē muyāt ake tukul yoo kaantumeeree kāāmuukēywēēkyuu kuu lēbkēēyiin nteenee mākoy ayey kuu nyotoo. /Kimākēēkōōnoo kāāmuukēywēēchu aserweeteenaak nteenee ātitiirēenook

⁹ simaanyokoortaak ām bārōōnōōkyuu.

¹⁰ Mwooyē :biiko alake kule, “Siru :chiichoo ng'al chēē nyikiisēch ānku kōrōōmēch, nteenee yoo inee nkit :nyēē ng'ālōolē, ku chii nyēē mābo laat āmāyisē biich :ng'aleekyii.”

¹¹ Mächāktōōs kōōnkēt :chiito nyoo isōōtē kuu nyotoo kule ng'aleek choo āmwooyē ām bārōōnōōkyuu yoo -māālēēkit, ku chooto :chēē chāāyēyē yoo kāāchōō.

¹² -Māāmächē okerkeeyeenaa biiko choo ng'āsē keey. I-āyēēchēē keey :ake ām bichoo ake, nto nyoo yēyē kuu nyotoo ku sōōriin.

¹³ -Mākēēmächē :acheek keeng'as keey kukeeyta, nteenee kiikuchōbwēēch :Yēyiin kule keeyey yiisyēēt nyēē yityook ak-week.

¹⁴ Kuuyu ki acheek :chēbo taay kēēyibwook lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo Kiriistō, mēēbērē kēēmiitē kiiwutēē keey ng'aleechu buch.

¹⁵ Nto subak -mākēēng'āsē keey kukeeyta kubo yiisyēēt nyēē yēyē :biiko alake. Kiyēē kēēmächē keekas ku kule yoo

10:2 2Kōōr. 13:10 **10:4** Room. 13:12; 2Kōōr. 6:7; Ēfēes. 6:13-17; 1Tēes. 5:8

10:5 Isa. 2:11-12 **10:6** 2Kōōr. 2:9 **10:8** 2Kōōr. 13:10 **10:11** 2Kōōr. 13:1-2

10:12 2Kōōr. 3:1 **10:13** Room. 12:3; Kala. 2:7

ōtāsē taay miisin ōkichē ōyēnchinē Kiriistō, kubārāyiitu :yi-isyēēnyoo.

¹⁶ +Makyaamtaate yooto lōkōōywēk chēē kāroomēch kyoochi yēēmōōsyēk chuut alak, simakeeng'asee keyy yiisyō nyēē kiikuyey :chiito ake.

¹⁷ Nteenee ii, lēyyē, chiito nyoo ng'āsē keyy, kumāchāksē kung'āsēē keyy kiyēē koyey :Mokoryoontēēt.

¹⁸ -/Mākēēchāmtooy chii nyoo silē keyy nkityō kule karaam. Nteenee /kēēchāmtooy nyoo silē :Mokoryoontēēt kule karaam.

11

Bāwulō āk lēbkēēyik chēē mābo man

¹ Ābērē nto ōmuytoochoo ānkoo mbo yoo wuu nyēē kaaber-beriitu. Nteenee ānkētē kule ōmiitē ōyēyē kuu nyooto mbo raat.

² Okerkeeye tyēē *ārung'oonyoo nyēē kiikēēkuurtoochi saannyya nto saantaanaa ku Kiriistō. Kunyoo, māāmāchē chokooberbeeraak :chiito ake kuuyu kookuyeya :Yēyiin ārijibook -mōōlumootē.

³ Āmoo mēt kule kuu yoo kiimuuchē :eereeneet kukenta Aawa, kōōmuuchē /kēētēwēchook nkakweek ōchuunnyēē so-boonng'woong' nyoo kyōōnēmchi keyy Kiriistō.

⁴ Ō-āsyinē keyy kāānēēt tuut alak tukul. Chōōnii :chiito ake ānkwoomwook kiyēē mānāmē keyy āk kiyēē kikyoomwook kurubta keyy Yēesu, i-ārōōrwook kēēltaab kaararaacheet nyēē mānoomtōōs āk nyoo kikyoomwook :acheek ānkwoomwook kurubta keyy āk tāmirmiryēēt ake nyēē mā nyoo bo Yēyiin ānkōōyēbchinē yiit.

⁵ Māmii :kiyēē biirēēnoo :alake choo ng'āsē keyy kule icheck ku *lēbkēēyik chēē wōōyēch.

⁶ -Māāyēku sinee ng'āloliin tēērērēēwo, nteenee ātinyē ki-irnātēēt. Ābērē kwookas :akweek kiirnātoonoo kuchurta ām kiy ake tukul nyoo kookeeyey :acheek.

⁷ Ara, ki miyaat ā-āmwook lōkōōywēk chēē kāroomēch /āmākēēkwēwoo kiy? Ki miyaat āyib keyy ng'wēny sāātōrōōrook?

⁸ Kyaacham kōōruruukwo :kanisoosyek alake beesaanik sichāā-āmwook lōkōōywēk.

⁹ Nteenee yoo kikēēboontē keyy āk akweek ānkubotwo :kiy, manaanyalaak kuuyu kikōōnoo :mbo ng'eetaabiya choo kik-woonēē Maketoonnya kiyēē kyāāmāchē. Kwāāriiboonu keyy

kule nto -māākoochi chii ake tukul ām akweek nyikiisinto ānkāātāsē taay āyēyē kuu nyooto.

¹⁰ Kubooyiit man, kuu yoo kyaalaach mantaab Kiriistō, māmii :chii mbo akeenke ām yēmēētaab Akaaya nyēē imuuchē kukerektaa amwaay kuu nyooto.

¹¹ Ām nee simaacham toorētēeng'woong'? Ara, kuuyu -māāchāmook? Inkētē :Yēyiin kule āchāmook.

¹² +Maatas taay ayey kiyēē āmiitē āyēyē sāāchoolchi bēy biiko choo mächē kule nto nyōōr bārooyinto nyēē kēē-āyēēchēēnēēch keey ām tukuuk choo intumēērēē :icheek.

¹³ Mā *lēbkēeyik :bichoo chēbo man. Tinyē ng'wiiynaneet ānkuyēyē keey wuu nyēē icheek lēbkēeyikaab Kiriistō.

¹⁴ Māmii :tōsōosyo ām ng'ālyoontoonoo kuuyu yēyē keey :nki-nee Kibrōkōsyoontēēt wuu nyēē inee :nyēē yibu lēbkēeyyēt.

¹⁵ Kunyi, mēēbērē ng'ālyoo nyēbo kwōng'uut yoo kayey keey :biiko choo yēchinē Kibrōkōsyoontēēt yiisyēt kuyēk chēē yēyē yiisyēt nyēbo churtaayeet. +/Mabokiiruusta bichoo kurubta keey āk wōlēē wuu :ātēbuutēkwaa.

Nyāliluutēk chēē kibuntēē :Bāwulō

¹⁶ Āmwoowook subak kule māyibo :chii kule aberber. Nto yoo mii :chii nyēē isōōtē kule aberber :anii, kumāchāksē kutaacha kuu wōloo /kēētooktooy nyoo berber nto anyuun ang'as keey mbo kisich.

¹⁷ Yoo āng'ālōolē āng'āsē keey, -māāng'ālōolē kuu wōloo kātāng'ālōoltooy :Mokoryoontēēt nteenee, āng'ālōolē kuu chii nyēē berber.

¹⁸ Kuu wōloo ng'āstooy keey :biiko chēē chaang' ām kōōroni, kany ang'as keey :nkanii kuu nyooto.

¹⁹ Kyoocham ōkāsyinē choo bērbērēch kuuyu ōng'oomēch miisin.

²⁰ Nto kubooyiit man, ōkāsyinē mbo choo yēyook ōyēku motwoor, choo sāsūnēēnook tukuukwook, choo lātwook, choo yibē keey barak nto mbo choo chuurook.

²¹ Āmuyoot amwaay kule ākoo kikēēkuskusēch kēēyēwook kuu nyooto.

Nto kiyēē ng'āsēē keey :bichoo, ānkoo āng'ālōolē :anii wuu nyēē aberber, kany ang'asee keey :nkanii nyooto.

²² Yuutayeek :icheek? Ntēē āyēku :nkanii Yuutāyiin. Isrāyēēliik :icheek? Ntēē āyēku :nkanii Isrāyēēliin. Bo kōōtaab Abraam? Ntēē ābooyē :nkanii kōyooto.

²³ Yēchinē :icheek Kiriistō yiisyēt? Ntēē āyēchinē :nkanii kusiir icheek. (Āng'ālōolē wuu nyēē kāākubunwoo keey :mēt.)

Kwaa-am :anii booryēēt kusiir icheek. /Kiikeerataanwaa kib-taman kusiir icheek, /kikēēbiroonwoo kusiir icheek ankyaana-maanunee meet āwut kibtaman.

²⁴ Kiikōōtyōōlēēnoo :Yuutayeeek musyāritiitaab anweet kun-yil muut. /Kikiityōōloo areet sosom āk sokool ām bārooyin ake tukul.

²⁵ /Kiikēēmōōrēēnoo syaariit kunyil sōmōk /ankeewiireenaa mbo bēsyēēt ake rwoontōōk. Kyāāwēētēē mwēēnkōōsyēk sōmōk kunyēērāktōōs ām araarayta, kyāābuurēē bēsyēēt ake araaray kuyeech kut wokwiimēn.

²⁶ Kyāāwēēsyētootēē kōōrōōsyēk chēē chaang'. Yooto tukul, kyāāmiitē yēē mii :chii kubo āynōōsyēk, sāsiik, biikaab kōōrēēnyuu āk choo mā Yuutayeeek. Kyāāmiitē subak nyēē miyaat ām kiriinkōōsyēk, suurkwēēnēēt, araarayta āk mbo biiko choo yēyē keey kule biikaab Kiriistō.

²⁷ Kyāāyēyisye miisin ā-āmē booryēēt ānkyāāchooyēnē bēsyōōsyēk alak. Kyaakas ng'woonintaab kēmēwuut āk melelta ānkyāārukuutē keey kibtaman. Kimāāboontē sirook chēē yēmoo ānkyoomoo :yoomat.

²⁸ Mā choo baateey, āsōōtē miisin wōlēē wuunto :kanisoosyek ām kiriinkōōsyēk tukul.

²⁹ Yoo miitē :chiito nyēē kinyēbēt, kitāānyēbēt :nkani, nto yoo mii :chii nyēē kimii wokōōbootē kāāyēnchinooyēēnyii, kiki-ikuriikyoo nkani āboot nyeenyuu.

³⁰ Nto yēē ākoo yēmāksē ang'as keey, ang'asee keey tukuuk choo ibooru kuskuusyēēnyuu.

³¹ Inkētē :Yēyiin nyoo kwaaniitaab Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō nyoo tōrōōr ākookoy kule -māang'wiiynānē.

³² Kimii :chiito ake ng'wēnyuutaab bāytooyiintēēt Areeta nyēē kiiyyoonkyinē *kiriinkēētaab Tamaasko. Kimwooy :chi-ichoo kule /kēēriib kiriinkoonoo /sikeenama,

³³ nteenee /kikiyyokooytēēnoo tiriisyeetaab tōōtēētaab kiri-inkoonoo āmiitē mōōntiit. Yooto achililee āwunnyēkyii.

12

Yēyisye :kāāmuukēywēēkaab Kiriistō ām wōlēē mii :kusku-usyēēt

¹ Māchāksē atas taay ang'as keey ānkoo mākōōnu kiy. Ntee-nee, kany ang'alaalee ng'oong'uutēk āk tukuuk chēē ki-ikōōboorwoo :Mokoryoontēēt.

2-3 Ānkētē chiitaab Kiriistō nyēē ām kēnyiisyēk taman āk ang'wan choo kiikukeeyta, / kikeesar ām bārooyinto nyēē kisich kuwo barak ānkurēk. Yoo kitākumii bōōrnyii nto kimāmii kumāānkētē, nteenee inkētē :Yēyiin.

4 Kikas ām wōlooto ng'al chēē -/ mākyoomu chēē -/ mākēechāmchinē chii kutwech.

5 Āmāchē ang'āsēē keey kiy nyēē wuu nyoo. -Māāmāchē ang'āsēē kiyēē kyaayey nteenee, ang'ērēchēē kuskuusyēēnyuu.

6 Ānkoo kāālē ang'as keey kubo ng'oong'uutēchoo bo kwōng'uut, -maaberber, kuuyu āmiitē yooto āmwooyē manta. Nteenee ātāyēē keey sukung'eet -meesoot :chii kule akaraam :anii kusiir wōlēē wuu :kiyēē āyēyē āk nyēē āmwooyē.

7 Kiikoochi :Kibrōkōsyoontēēt kateet bōōrnyuu nyēē ikōrē simāātōrōōr keey.

8 Kyaasaaysaay Mokoryoontēēt kunyil sōmōk kule kōōnēmtoowoo

9 nteenee kumwoowoo kule, “Yēmiing' :chamateenyuu kuuyu churtooy :kāāmuukēywēkyuu ām wōlēē mii :kuskuusyēēt.” Kunyoo, +maang'as keey miisin ām ng'erekweek kubo kuskuusyēēnyuu sukooluumaa :kāāmuukēywēēkaab Kiriistō.

10 Kiyooto :nyēē yēyoo ang'erech ām kuskuusyēēt, yoo ābuntēē ng'al chēē ng'woonēch, wuuyinwēēk, wusiisyēēt āk nyalil ake tukul kubo Kiriistō. Kunyi, yoo ākāsē keey kule akuskus, ākichoot.

Kyaam mēt Bāwulō :ng'aleekaab Kōōriintēek

11 Aberber yoo āsilē keey, nteenee akweek :chēē kyōōtōōrchoo, kuuyu akweek :chēē kātōōsiloo. -Māābooyē :anii ng'wēny ām *lēbkēēyichu wōōyēch, ānkoo māāwōō.

12 Kyāāyēwōok ām muytaayeet nyēē nyikiis miisin tukuuk chēē ibooru kule anii :lēbkēēyiintēēt nyēbo man. Kiyēyākiis :tukuuk chēbo kwōng'uut ām kāāmuukēywēēkaab Yēyiin.

13 Kiyēē mānāyibwōok akweek ku nyikiisinto, kuu wōloo kyāāyibchintooy kanisoosyek chuut alak. Yēē ākoo ng'alyoo kis, ōnyōōwōo kaat ām lēēluutyoonoo.

14 Nto raat kuunyi, āchōboot āruutoochook nyēbo sōmōk āmēēbērē āyibchook nyikiisinto kuuyu -māāmāchē tukuukwōok nteenee āmāchook akweek nkit. Mākōnōrchinē :lēēkōōy sikiikwaa kiy, nteenee sikiik :chēē kōnōrchinē lēēkōōk.

15 Kunyi ang'erechaat miisin āyēyiisyēē tukuukyuu tukul chēē āboontē kubo akweek. Ām nee sōōchāmoo kisich ānkāāchāmook :anii miisin?

16 Ōmuuchē ocham kule manaayey kunyikisyook :kiy, nteenee imuuchē kumwooy :chii kule kyaaberbeeraak.

17 Ātēebē kule ii, kilātu ng'oo :bichoo kyāayooku kukwa wōloo ōmiitē?

18 Kyaasaaysaay Tiitō kuchō wōloo ōmiitē kuchōōnto keey ng'eetaabiya ake. Ara kilātwook :Tiitō? Ara -mēētōwēēch :Tāmirmiryēt akeenke āk inee? Nto -mākiirābchinē kēelto akeenke āk inee ōō?

19 Ābērē kwōōsōōtē kutēē yooto tukul kule yoo kēēmwooyē kuu nyooto, kēēmiitē kēēyēētē keey. Lēyyē, kōkēēng'aloolē ām kāāmuukēywēēkaab Yēyiin kuu biich chēē kiikunam Kiriistō. Mbo ng'eetaabiya, kēēyēyē kiy ake tukul kēēmāchē kiititi-irook.

20 Āmuyoot akas kule yoo āchōōnii āmuuchē ānyōōrwook -mōōmiitē ōbuurē kuu wōlēē āmāktooy, āmēēbērē +mōōng'ērēkyi ng'aleek chēē +maamwaay. Iyiimoo mēt kule wuu nyēē tōōwookuutōōsii, ōtuuyiityinē keey moon, ōnyēērchinē keey, ōsooyēnē, ōnchuruurē keey, ōyēyootē seemseemnyeet, ō-āwēsyinē keey ānkōōchuunchuuntōōsii.

21 Āmuyoot mbo kule yoo kāāchōō +mooyeyaa āchus ām taayeetaab Yēyiin nyēē ākoy ānērēēkyi biiko chēē chaang' choo kichoolwookēnootiin amanaaweek kutayee keey martaayeeet āk sikornateet sukutililiitu.

13

Ōrōōtootē soboonwēkwook ankoosatee keey miyootyēt

1 Ruutoonyuu :nyitēnyi nyēbo sōmōk āchōō wōloo ōmiitē. Kubo kwaak yoo kātook :lēēlis, ānkumwooy :biiko āyēēnku nto ku sōmōk kule kōkāsē kuyēyāktōōs, /kiitiil kule wuu nyooto.

2 Miitē :ng'ālyoo nyēē kisimataayeenaak yoo kyāāruutoochok ām baannyuu bo āyēēng'. Kunyoo, tāākētyinē keey ng'ālyoontoonooto ālōō. Āmwoowok kule yoo kāāyēēwu, -māāsooyēē chii ake tukul ānku nyoo kichoolwookēnoot, nto nyoo kōtākuchoolwookēnē.

3 Yooto yēē +mookas kule āyēyisyyēē kāāmuukēywēēkaab Kiriistō. -Mēēkuskuusyook keey :inee, nteenee yēyisyyēē kāāmuukēywēēkyii.

4 Imuuchē / kiisoot kule kimātinyē kāāmuukēy yoo / kikēēkwērtōochinē murtooywoontēēt, nteenee minyyēē raat kāāmuukēywēēkaab Yēyiin. Ām kēelto nyēē wuu nyooto, kēēkuskusēch :nkacheek, nteenee +mābōkēyēyisyyēē kāāmuukēywēēkaab Yēyiin ām wōlēē ōmiitē.

12:17 2Kōōr. 7:2 12:18 2Kōōr. 2:13 12:20 1Kōōr. 1:10-11; 2Kōōr. 1:23; 10:2

12:21 2Kōōr. 13:2 13:1 Kiruu. 19:15; Mat. 18:16 13:2 1Kōōr. 4:21; 2Kōōr. 1:23; 10:11; 12:20; 13:10 13:4 1Kōōr. 1:25; 2Kōōr. 12:9-10

⁵ Kunyoo, ōrōotootē keey ankootyemte keey sookas yoo ōtinyē manta. Nto yoo kookas kule -mōōtinyē Yēesu Kiriistō, kukōōsuuytē ām kiyēē kōōtyēmchinē keey.

⁶ Ātinyē mooyēēt kule +mookas kule mānāākiisuuytē :acheek ām tyēmiisyēēnyoo.

⁷ Kēesooyē Yēyiin kule osatee keey kiy nyēē miyaat. Kiyēē bo koomānuut ku kule oyey :akweek kiyēē bo man āmēēbērē kule /kēēsilēēch acheek.

⁸ Mēemuuchāksē keekwiil keey āk manta, nteenee māchāksē kēerubē manta.

⁹ Kēēng'ērēkootiin ām kuskuusyēēnyoo kātikoo baateey yoo ōkichootiin :akweek. Kēesooyē :acheek kule ochurte.

¹⁰ Ng'ālyoontoonooto :nyēē yēyoo asir ng'aleechu yoo tāālōō ām wōlēē ōmiitē, si nto yoo āyitu mēēbērē chāākōrōmchook ām kāāmuukēywēēk choo kikōōnoo :Mokoryoontēēt. /Kiikēēkōōno kāāmuukēywēēchoo ātitiirēēnook, āmēēbērē aserweeteenaak.

Kāā-āmiisēēt

¹¹ Ng'ālyoo nyēbo lētuut ii, mbo ng'eetaabiya, ong'erech. Okas kule koochurte, ōkimkimiitu, okany kunoomnyo :mētēwookwook ānkōōkoolyoontōōsii. Yoo kooyey kuu nyooto, +mōōbuurtē keey Yēyiintēētaab chamateet āk kaalyeet.

¹²⁻¹⁴ Ōtōrōōchē keey nyēē ōng'ērēkyinē keey. Lēyyē, ōnyōōru :akweek tukul bērurtaab Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō, chamateetaab Yēyiin āk sinēntaab Tāmirmiryēēnyii. Isubooyook :biikaab Kiriistō tukul ām wōli. Chameetaab keey.

Barweet nyēē kisirchi :Bāwulō Kalatyeeek

Taayta

Siriintēēt, kēnyiit nyēē /kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē: Kisirē :lēbkēēyiintēēt Bāwulō barwaani kumii Antyookya ām kēnyiit nyēē /kiisōōtyinē kule ki nyēbo 49 KK, kurub bakeenke tuuyēēt nyēē ki wōō nyēbo lēbkēēyik ām Yēērusālēēm. Kiriinkēētaab Antyookya :nyēē kibo taay kunyōōr biikaab Kiriistō chēē kimā Yuutayeeek ānking'ālōolē kuutiitaab Kirikiik.

Kitoowunoot :Bāwulō āk Barnaaba kanisoosyek chēē chaang' ām yēmēētaab Kalatyaa ām Eesya nyoo Mining' (Uturuki) (kasee Yēyuutēk 13:14; 14:23). Nto yu kābēēchi keey :icheek, kutoow :Yuutayeeek kereeryaanto chēē ki biikaab Kiriistō kusaaysaay biikaab Kiriistō choo kimā Yuutayeeek kule māchāktōōs /kiimuraatan icheek ankurub kiruutēkaab Yuutayeeek. Kiiboorchinēē :Bāwulō Kalatyeeek barwaani kutook kule kimāwu nyoo.

Kiiboorchinēē :Bāwulō Kalatyeeek kiyēē kiyeyakay ām Antyookya kule kiiburyoong'to :inee Bētērō āk Barnaaba kuuyu kitay :icheek kwoomchiin āk biiko choo /manaakiimuraatan choo Kirikiik. Kiyey mbo :Bētērō kuu nyooto kuuyu kimii kuruutoonu :Yuutayeeek choo kiikōōyēnchi Kiriistō chēē ki chōōrōōnuutēkaab Yāākōbō (kasee kur. 2:11-19). King'eet :Yuutayeeek alake lētuunoo chēē ki Farisaayeeek chēē kikwoonēē Yēērusālēēm kuruutoochi Antyookya ankumach kule kurub :biikaab Kiriistō choo mā Yuutayeeek kiruutēkaab Yuutayeeek /ankiimuraatan /sikiyiityi icheek wōlēē mii :biikaab Yēyiin (kur. 2:4). Nyēē mā tyaa, kuwo :Bāwulō, Barnaaba āk Tiitō Yēērusālēēm subokukāsyiin āk kaniseet nyoo wōō. Twēchē :Bāwulō tuuyooni bo koomānuut ām kurkeetaab 2:1-10 ankusiraat mbo ām Yēyuutēk 15.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Kikwa Kalatyaa :Yuutayeeek chēē ki kānēētikaab biikaab Kiriistō ankooneet lōkōōywēk chēē teer ām chēē kikiikooneet :Bāwulō āk Barnaaba. Kunyoo ki ng'ālyoo nyēbo koomānuut kuyeet keey kurubta keey āk kuursēenyii kuyēk lēbkēēyiintēēt, kursēēt nyēē kimāchōōnēē wōlēē mii :biich nteenee wōlēē mii :Yēyiin. Kwiilē :Bāwulō koobeek kānēētiisyēētaab Yuutayeechaa. -Mēēyyoong'unēē :kaararaacheet ng'aleekaab kāāmurootāniisyēēt nto kule /keerub kiruutēkaab Yuutayeeek. Iyyoong'unēē kityō yoo kēēyēnchi :chii Kiriistō nyoo kime kubo acheek nto ām kēēlooto, kootyaakteeneech nyēērunātēētaab Yēyiin āk ng'wooninyii. Kuurē :Bāwulō Abraam kule

'tiikiityoontēetaab kāāyēnēēt' nyēē kimii ām kēnyiisyēk 400 / kumānāākiikoochi Muusa kiruutēkaab Yuutayeeek. Kuu yoo kichāmē :Yēyiin Abraam kubo kāāyēnēenyii, kubo nee kōōkiimē :biiko alake kule ākoy kuriib :chiito kiruutēkaab Yuutayeeek sukucham :Yēyiin? Ikiimē :Bāwulō wōlēē wuu :soboontaab chiitaab Kiriistō kule: Iyyoong'unēē wōlēē miitē :Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō āk / kēēkoonyit toorētēetaab Tāmirmiryēetaab Yēyiin.

Ititiirē :barwaani manta nyēbo āriit kule, /kiirāroochēēch kubo chamateetaab Yēyiin yoo kakiikaasee keye Yēesu. Mābo man :kāānēētūutēk alake tukul (kur. 1:7). Kēētinyē kaalyeet ām wōlēē mii :Yēyiin kubununēē kāāyēnchinooyēēt (kur. 2:16) ānkēēyēku lōkōkaab Abraam (kur. 3:7) āk subak biikaab Yēyiin chēbo kāāyēnēēt nyēē lēēl, biikaab Isrāyēēl chēbo man nto chēbo soboontaab tāmirmiryēēt (kur. 6:16). Māmāchāktōōs kumēto :biikaab Kiriistō kaatyaaktaayaanaa (kur. 5:1). Nteenee māmāchāktōōs keenyeeree kaatyaaktaayaanaa kēechuunnyēē kiyēē māchē :Yēyiin. Mākweēch kēeminy ām soboonto nyēē intōōwēēch :Tāmirmiryēēt (kur. 5:16), kuuyu yooto yēē sikiimuuch kiityiich mākuutyēetaab chamateet nto ām kēēlooto, kuyityiin :wōlēē māktooy :kiruutēkaab Muusa (kur. 5:14). Kiruutyēēt nyēbo koomānuut ām kiirootyeetaab chamateetaab Yēyiin, ku mākuutyēēt nyoo bo Kiriistō (kur. 6:2).

Kyoorōōrchi keye :Bāwulō Kalatyeeek ānkumākyi bērrur

¹ Anii nyoo *lēbkēēyiintēēt Bāwulō. Āmwoowook kule mēēbērē kitōōloo :biich buch nto ku chii ake tukul āyēku lēbkēēyiintēēt, nteenee nyēē kitōōloo ku Yēesu Kiriistō āk Baaba Yēyiin nyoo kiing'ēētēē Yēesu meet.

² Āsubooyē kanisoosyek tukul chēbo yēēmēetaab Kalatyaā kēēboontē keye mbo ng'eetaabiya tukul.

³ Lēyyē, kōōbēruurook :Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō ānkukōōnook kaalyeet.

⁴ Kuu yoo ōnkētē, kiikooyto :Yēesu soboonnyii kubo ng'ōōkiswookikyoo sukuwēēkunēēnēēch wōlēē mii :kāāsōōtēyewēēkaab rōkōs chēbo bichēēb kōōrooni. /Kikeeyey kuu nyooto kurubta keye āk wōlēē māktooy :Yēyiin nyoo Baaba.

⁵ Lēyyē, kutōrōriit :Yēyiin ākookoy. Kuwuuyiit nyooto!

Kyōōyēbchi yīit kāānēētūut chēē miyootēch

⁶ Ng'ētē :mooyēēt yoo kaakas wōlēē kyootayte areet akeenke Yēyiin nyoo kikuurook ōminy ām chamateetaab Kiriistō ānkōōwēēkyi keey kānēētūtēk alak

⁷ chēē mā kāroomēch. Kāākōōboor keey man kule mii :biiko chēē mii kōōbootook mētēwoy kumāchē kutubtub lōkōōywēk chēē kāroomēch choo rubtooy keey āk Kiriistō.

⁸ Okany āmwoowook, ānkoo koomwook :chii ām acheek lōkōōywēk chēē teer āk choo kikyoomwook, nto ku *malayi-keet :nyēē koom, kunyoolu /bokēētōōrchi wōlēē bo maataab kibchuulyo.

⁹ Kuu yoo kātōōkāsē, okany tāāmwoowook subak: Yoo mii kwoomwook :chii ake tukul lōkōōy chēbo kaararaacheet chēē teer āk choo kikyoomwook :acheek, kunyoolu /bokēētōōrchi wōlēē bo maataab kibchuulyo.

Wōlēē kinyōōrunto :Bāwulō kāāmuukēywēēk kuyēk lēbkēēyiintēēt

¹⁰ Yoo kaamwaay kuu nyooto āmiitē āng'ērēēchē biiko? Acha, āmiitē āng'ērēēchē Yēyiin. Nto kyāābērē taang'ereech biiko, nto mēēbērē āyēmē tāāyēchi Kiriistō yiisyēt.

¹¹ Mbo ng'eetaabiya, āmwoowook kule lōkōōywēchoo kāroomēch choo kyāā-āmwook mākwoonēē wōlēē mii :biich buch.

¹² Mēēbērē kyāākāsēē biich nto kule kiineetaa :chii. Ntee-nee, king'oong'woo :Yēesu Kiriistō.

¹³ Ābērē kyookas wōlēē kyāāwuuyē :anii yoo kitāārubē miisin wōlēē wuu :ātēbuutēkaab Yuutayeeek. Kyookas oob wōlēē kyāāwustooy biikaab Kiriistō nyēē kōrōōm miisin ānkāāsyēmē wōlēē kyāāmuuktooy awaang'te bichooto kutukul.

¹⁴ Kikyāāriib :anii miisin kiruutēkaab mbo kuuko kusiir wōlēē kiriibtooy :Yuutayeeek chuut alake chēbo bintanyuu.

¹⁵⁻¹⁶ Nteenee king'oong'woo :Yēyiin ām chamateenyii ānkēt wōlēē wuu :lakwanyii. Kubooyiit man, kisimkutoola ām chamateenyii nkit /kumānāākēēsicho, ā-āmchinootē biiko choo mā Yuutayeeek lōkōōywēk chēē kāroomēch kurubta keey āk Yēesu Kiriistō. Mānāāsoom chii kule koonēetaa.

¹⁷ Mānāāwē mbo Yēerusālēm kule wāātēēbunēē choo kisimkuyēk *lēbkēēyik, nteenee kyaachuul kēēlto bakeenke ākoy suurkwēēnēētaab Areebya nto yityo, ayeey Tamaasko.

¹⁸ Nto yu kāwokubēk :kēnyiiyēk sōmōku kuchakee kākuuro :Yēyiin, atooch ākoy Yēerusālēm waa-amee Bētērō lōkōōy. Kiki-ibuurtē keey Bētērō bēsyoōsyēk taman āk muut.

19 Kyaakas nkinee Yāākōbō nyoo tuubcho āk Mokoryoon-tēēt ānku lēbkēēyichoo to āyēēng' baateey chēē kyaakas.

20 Āmwoowok ām taayeetaab Yēyiin kule man :kiyēē āmiitē āsirwook nyēē -māāng'wiynānē.

21 Yu kāwokubēk :bēsyoōsyēchoo ām Yēērusālēēm, ayeey ākoy yēēmēetaab Siirya ākoo nyēbo Kiliikya.

22 Kimānāāruutoochi kanisoosyek chēbo Yuuteeya.

23 Nteenee kiyityinē baateey ku lōkōōy / kēēmwooyē kule, “Mii kwoomtootē ra :chiitkiinye kiwusootēēch ng'ālyoontēetaab Yēyiin nyoo kimāchē kule kōōboot.”

24 Kisilto :bichoo Yēyiin kubo kiyēē kiyeyakay ām soboon-nyuu.

2

Kicham :lēbkēēyik chuut alake kāānēētiisyēētaab Bāwulō

1 Nto yu kakeeyta :kēnyiisyēk tamanu āk ang'wan, ayeey Yēērusālēēm. Kyāāwēētē keey Barnaaba ām baani āboontootē keey Tiitō.

2 Kyāāwē Yēērusālēēm kuuyu king'oong'woo :Yēyiin. Āmiitē wōlooto, āboorchi biiko choo tookunootiin ām kanisa lōkōōywēk chēē kāroomēch choo ā-āmchinootē biiko choo mā Yuutayeek. Kyaayey kuu nyooto simāābirtē nkuruukyuu buch.

3 Ānkoo *kimeemuraatanaat :Kirikiintēēt Tiitō nyi kyāāwēētooy, / mānāākēēkērchi koong' kule / kiimuraatan / sikēēchāmchi kuyēk chiitaab Kiriistō kuchurta.

4 Kimii :biich chēē kikiikukwa Antyookya chēē kimwooyootē kule kimāchāktōōs / kiimuraatan chii / sikēēchāmchi kuyēk chiitaab Kiriistō kuchurta. Kikiikuyey keey :bichoo kule kiikōōyēnchi Yēēsu ānkurisēēch. Kikiikōōsāb :bichoo bokuyooteech ām tankasta nyēē kiikēēnyōōru kubuntēē :Kāārārookiintēēt Yēēsu, sukung'eet kuyeyeech kēēyēku subak motwoor chēbo kiruutēkaab Yuutayeek.

5 Nteenee mēēbērē kikyooysi keey bichoo mbo kisich. Ki-keeyey kuu nyooto sōōtēbtē :akweek ng'ālyoontēetaab manta.

6 Nto kurubta keey biich choo tookunootiin, mānāātāysi :icheek kiy ām kiyēē ānēētē :anii. (Mā kiy yoo tookunoot :chiito nto mātookunoot kuuyu mākāsunēē :Yēyiin chii wōlēeb saang'.)

7 Kikas :bichoo kule / kikiēkōōno anii kāāmuukēywēēk ā-āmchinootē biiko choo mā Yuutayeek lōkōōywēk chēē kāroomēch kuu yoo / kikiikoochinē Bētērō kāāmuukēywēēk kwoomchinoot Yuutayeek lōkōōywēk chēē kāroomēch.

⁸ Kiinkēt kule Yēyiin nyoo kiyēyē Bētērō kuyēk *lēbkēēyiintēēt ām wōlēē mii :Yuutayeeek, ku Yēyiin nyiitēnyi :nyēē kiyēyoo nkanii āyēku lēbkēēyiintēēt ām wōlēē mii :biiko choo mā Yuutayeeek.

⁹ Yu kawokukas :Yāākōbō āk Bētērō kuboonto keey Yoowaana choo ki kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō kule kiibēruur :Yēyiin yiisyēenyoo, koosubaayaa anii āk Barnaaba kukachamta kāānēētiisyēenyoo. Kichāmchiin kule kyoomchi :acheek lōkōōywēk biiko choo mā Yuutayeeek ānkwoomchi :icheek choo Yuutayeeek.

¹⁰ Kiyēē kimwoowēēch ku kule kiisōōtē biikaab Kiriistō choo bānoon ām Yēērusālēm, ng'ālyoo nyēē kyāāchōboot miisin ayey.

Wōlēē kikwiilta :Bāwulō Bētērō ām Antyookya

¹¹ Kimii :yēē kiruutoochi :Bētērō Antyookya, nto ābērē akas, kimachuulaat. Yooto asoot kule ākoy akwiil kukāsē :biiko.

¹² Nto kiyēē kiisach ku kule: Kuyitu :Bētērō, kyoomchiintōōs āmiik āk biiko choo mā Yuutayeeek. Nto yu kabokuyit :biiko alake chēē kikwoonēē wōlēē mii :Yāākōbō, kusatee keey :Bētērō wōlēē mii :biiko choo mā Yuutayeeek, kuuyu kiyywēyē choo mwooyē kule mābooyiitu :chii Kiriistō kuchurta yoo / kamakiimuraatan.

¹³ Kirub :nkicheek Yuutayeeek alake ātēbuutēkaab Bētērō ānkulumchi :nkinee Barnaaba ng'aleechaata.

¹⁴ Nto ābērē akas :anii kule kimāyēyē :bichoo kurubta keey āk wōlēē wuu :manta nyēbo lōkōōywēk chēē kāroomēch, āburyoong'tē Bētērō kukāsē :biiko tukul kule, “Murooni, ānkoo iyēku inyiing' Yuutāyiin, kōmēērubē :inyiing' kiruutēk tukul chēbo Yuutayeeek. Kunyoo ii, imuuchē kule nee ikērchi koong' biiko choo mā Yuutayeeek kurub kiruutēkaab Yuutayeeek?

¹⁵ Ānkoo kēēyēku :acheek Yuutayeeek ām yyootēēt amakeek-erkeeye biiko alak choo -mēēnkētē kiruutēkaab Yēyiin,

¹⁶ kiinkētē kule -/mākiitiilchinē chii ake tukul kule churtaat ām taayeetaab Yēyiin kuuyu rubē kiruutēk. Ntee-nee, /kiitiilchinē kule churtaat kuuyu iyēnchinē Yēēsu nyoo Kāārārōokiintēenyoo. Kiyooto :nyēē yēyēēch :acheek Yuutayeeek kiikaasee keey Kāārārōokiintēēt Yēēsu sukung'eet /kiitiilweech kule /kēēchurtootiin ām taayeetaab Yēyiin āmēēbērē kubo kule kēērubē kiruutēk. -/Mākiitiilchinē chii kule churtaat kubo kule rubē kiruutēk.

¹⁷ Yībēēch :Yuutayeeek alake kule kēēchoolwookēnootiin kuuyu kōōkēēmētē kiruutēkaab Yuutayeeek sukung'eet kōōtiilwēēch :Yēyiin kule kēēchurtootiin ām Kāārārōokiintēēt, āmēēbērē kubo kiruutēk. Ara ibooru sōō :yooto kule yēyēēch

:Kāārārookiintēēt kēēchoolwookēn? Achicha! Māwuu nyoo mbo kisich.

¹⁸ Nteenee yoo kaacham subak kule /kiirāroochē chii kubo kule bēng'tēē kiruutēk, āchoolwookēnoot.

¹⁹ Kikiikōōtiinyoo nkanii :ng'aleekaab kiruutēk nteenee /kiikiityaakteenaa wōlēē mii kiruutēchoo, sāāminy kubo Yēyiin.

²⁰ Kuu yoo kimēē :Kiriistō wuu nyēē kyaameey :nkanii kuu nyooto. Mēētākūwuu :soboonyuu yoo kibo taay, nteenee āboontē ra Kiriistō ām soboonyuu. Soboonto nyēē āminyē ku nyēē ākoosēē keey Lakwataab Yēyiin. Kichama :lakwani kut kōōkooyto soboonyii kubo anii.

²¹ Irāroochēēch :Yēyiin kubo chamateenyii nkit āmēēbērē kuuyu kēērubē kiruutēk. Kiy :nyoo nyēē -māābākooktooy. Nto ki man kule /kiitiilchinē chii kule churtaat kuuyu rubē kiruutēk, kukime sōō :Kiriistō nyēbo buch?"

3

/Kiirāroochē chii kubo kule ikoosēē keey Yēyiin mēēbērē kuuyu rubē kiruutēk

¹ Ōbērbērēch :Kalatyeeek sōō nyēē tyaa! Kiitaankooyaaak :ng'oo ēē? So! Ntēē /kikiiboorwook kutook kiyēē kibur sukumēēchi :Yēesu murtooywoontēēt.

² Lēyyē, ānkōōmwoowoo, kyōōnyōōru Tāmirmiryēētaab Yēyiin kuuyu kyoorub kiruutēkaab Yuutayeeek ēē, nto, kuuyu kyōōyēnchi kiyēē /kikyoomwook?

³ Ōbērbērēch nyēē -/ mākyoomu. Kyōōtoowunēē Tāmirmiryēētaab Yēyiin, neennyi ōmāchē kule boowaang'tee kāāsōōtēywēēkaab biiko buch!

⁴ Ōmāchē ōmwoowoo kule kyōōnyāliilchē nyēbo buch? Ku-booyiit man, kimābo buch.

⁵ Kikōōnook :Yēyiin Tāmirmiryēēnyii ankuyey tukuuk chēē /kiilātē ām wōlēē ōmiitē kuuyu kyōōyēnchi kiyēē /kikyoomwook āmēēbērē kuuyu kyoorub kiruutēkaab Yuutayeeek.

⁶ Kiikoosēē keey :Abraam Yēyiin. Yooto, kuchamta :Yēyiin kule churtaat.†

⁷ Kunyi, māchāktōōs ōnkēt kule, biiko choo ikoosēē keey Yēyiin kuu yoo kiyēyē :Abraam, kubo :choo Kiriistō kuchurta.

⁸ Kisimkōōboor :siruutēkaab Yēyiin kule mākōōtiilchi :Yēyiin biiko choo mā Yuutayeeek kule imuuchē kuchurta yoo keekaasee keey inee. /Kikiiboorunēē yooto yoo kimwoochinē :Yēyiin Abraam kule, "Mākōōbēruurākiis :biiko tukul chēē mii kōōrēēt kubununēēniing!"†

2:18 Ēfēēs. 2:15 **2:19** Room. 7:6; 6:2-4, 11; Kala. 6:14 **2:20** Room. 8:10-11; Kala. 1:4 **2:21** Kala. 1:6; 5:4 **3:5** Yēyuut. 19:2, 6; Room. 8:9-16; 2Kōōr. 3:6, 17; Kala. 4:6 † **3:6** Toowu. 15:6 **3:6** Room. 4:3 **3:7** Luuka 13:16; 19:9; Yoowa. 8:39; Room. 4:11-12; Kala. 3:9, 29 † **3:8** Toowu. 12:3; 18:18; 22:18

9 Kunyoo, kōōbēruurākiis :biiko tukul choo ikoosēē keey Yēyiin kuu yoo kiyēyē :Abraam.

10 Nteenee chubootiin :biiko tukul choo swēē kiruutēk ku-yuu mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, “Chuboot :chii ake tukul nyoo māyēyē tukuuk tukul choo /kikēēsirchi kitaabuutaab kiruutēk.”†

11 Nteenee kubooyiit man, māmii :chii nyēē chāmtooy :Yēyiin kule churtaat kubo kule rubē kiruutēkaab Muusa. Mwooyē :siruutēk kule, “Nyōōru soboonto :chiito nyoo churtooy kubo kaakaaseenyii.”†

12 Yoo rubē :chii kiruutēk kumāmāchāksē kōōkoosēē keey Yēyiin. Nto chiito nyoo swēē ng'aleekaab kiruutēk, kōōtiinyē nyoo :kiruutēchoo.†

13 Kiwālāng'wēēch :Kiriistō kēēng'eētyēē chubiisyēēt nyoo mwooyē :kiruutēk, yoo kichubāktōōs :inee kubo acheek. Mwooyē :siruutēk kule, “Chuboot :chii nyoo /kākiikārtooty keet.”†

14 Yoo kiwālāng'wēēch :Kāārārookiintēēt Yēesu, /kiibēruur nkicheek biiko choo mā Yuutayeeek kuu yoo /kikiibēruurē Abraam. /Kikeeyey kuu nyooto sikeēnyōōru Tāmirmiryēēt nyoo kikuurtoowēēch :Yēyiin yoo kakiikaasee keey inee.

Kiruutēk āk kiyēē kiikukuurtoowēēch :Yēyiin

15 Mbo ng'eetaabiya, okany baa, āboorunēēnook ng'aleechu wōlēē kēētēbtooy kwaak: Yoo kāākuyēchiin :biiko āyēēnku ki-irootyēt ām kiyēē kāākukāsyiin ānkōōtiinkyi āwut, kumāmii :chii nyēē imuuchē kwiiri. Kerkeey :ng'aleechu āk yooto.

16 Kikuurtoochi :Yēyiin Abraam kiy āk kesennyaanteenyii. Mēēbērē mwooyē :siruutēk kule keseniisyekyii wuu nyēē ibooru :yooto kule biiko chēē chaang'. Acha, nteenee ng'ālōolēē chiito akeenke yoo mwooyē kule 'kesennyaanteet'† nto nyooto ku Kiriistō.

17 Kiyēē āmiitē ābooru ku nyi: Kiyey :Yēyiin kiirooty-eet āk Abraam. Kunyoo, -mēēmuuchē :kiruutēk choo /ki-bokēēyēyē ām kēnyiiisyēk bokolwookik ang'wan āk sosom lētuunoo kuweechweech kiirootyaanaa. Kunyi, -mēēmuuchē kutilta :kiruutēkaab *Muusa kiyēē kiikukuurtoowēēch :Yēyiin.

18 Kikuurtoochi :Yēyiin Abraam ām chamateet kule mākōōbēruur inee. Nto /kikēēnyōōru bēruuroo kuuyu rubē :chii kiruutēk, nto kimēēyyoong'unēē :bēruuroo chamateetaab Yēyiin.

19 Kibo nee naas :kiruutēk? Okany āmwoowook. /Kikēētās kiruutēk kuuyu choolwookēnē :biiko. Kimāchāktōōs kule

† 3:10 Kiruu. 27:26 3:10 Room. 4:15; Yāāk. 2:10 † 3:11 Aabak. 2:4 3:11 Room. 1:17; 3:20 † 3:12 Laawi. 18:5 3:12 Room. 10:5 † 3:13 Kiruu. 21:23 3:13 Yēyuut. 4:30; 2Kōōr. 5:21 3:14 Kala. 3:2, 5; 2Kōōr. 1:22 † 3:16 Toowu. 22:18 3:17 Chuy. 12:40 3:18 Room. 4:14; 11:6

kōōbuur :kiruutēchoo ākoy kutook :kesennyaantaanaa kibo Abraam nyoo king'āloolēē :Yēyiin. Kiyey :Yēyiin kiruutēchoo ānkōōkoochi *wōōrkooyoontēēt Muusa kubununēē malayikaanik.

²⁰ Boonto :wōōrkooyoontō kubo kwaak komoswookik āyēēng' chēē iyyoonkyinē. Nteenee akeenke :Yēyiin.

²¹ Ara kimii :Yēyiin kukwiilē keey nkit ām tukuuk chēē kikuurtoochi biiko yoo kikōōnu kiruutēk? Acha, māwuu nyoo mbo kisich! Nto /kikēēkōōnu kiruutēk sukukōōn *soboon-taab kibchuulyo, nto kiimuuchē :chiito kutililiit kuchurta ām wōlēē mii :Yēyiin kubo kiruutēk.

²² Nteenee, iboorwēēch :siruutēk kule rātootiin :biiko tukul ām choolwookātēt. Kunyoo, mākōōkoochi :Yēyiin biiko choo ikoosēē keey Yēesu Kiriistō kiyoo kiikukuurtoochi.

²³ Kikēērātootiin :tukul ām kiruutēk ānkikirkirēēch :kiruutēchoo ākoy kuchō :Yēesu nyoo kiikoosēē keey.

²⁴ / Kikēēkōōnēēch kiruutēchoo kuriibootēēch kut kuyit :Yēesu. Yooto /kiitiilwēēch kule kēēchurtootiin kuuyu kiikoosēē keey inee.

²⁵ Kunyoo, kuu yoo kookiikaasee keey Kiriistō kōmēētākuriibootēēch :kiruutēk.

Lōkōkaab Yēyiin

²⁶ Kyōōyēku :tukul lōkōkaab Yēyiin kuuyu ōkoosēē keey Kāārārōokiintēēt Yēesu.

²⁷ Yu /kabokeebatisanaak ōbooyiitu Kiriistō, oluume keey inee ānkōōnoomnyē āk inee.

²⁸ Mātiny kule ng'oo :ng'oo. Yoo kā Yuutayeek nto ku choo mā Yuutayeek, yoo choo motwoor nto choo mā motwoor, yoo murēn nto koorko, kumāmii :tēerchinooyēēt. Ōyēku :tukul akeenke ām Yēesu Kiriistō.

²⁹ Kuu yoo ōbooyē Kiriistō, ōyēku lōkōkaab Abraam ānkunyoolu /kēērōōbwook bērruto nyoo kikuurtoochinē :Yēyiin Abraam.

4

¹ Okany āboorunēēnook kiyi: Yoo tāku mining' :leekwa, kukerkeey āk motwooriin. Ānkoo ku cheechii :tukuukaab kwaan, mātinyē kāāmuukēywēēk ām wōlēē mii :tukuuchoo.

² Mii :inee āwunnyēkaab tilyōōnuutēkyii āk chēē iyyoonkyinē tukuuchooto ākoy /kiikoochi kāāmuukēywēēk kubāw tukuuchoo, ānku bēsyeēt :nyooto nyēē kikiikukwey :kwaan.

³ Yoo kitākubāwēēch :kiruutēk āk ātēbutēkaab kōōrooni, ki-keekerkeeye lēēkōōy choo -mēēmuuchē keey.

⁴ Nto yu kayit :bēsyeēt nyēē /kikiikēēchōb, kukōōn :Yēyiin lakwanyii nyēē kisichē :koorko kumii ng'wēnyuutaab kiruutēkaab *Muusa.

⁵ Kichokootyaakteech acheek choo kikēēmiitē ng'wēnyuutaab kiruutēk sukung'eet kēēyēku lōkōkaab Baaba Yēyiin kuchurta.

⁶ Kuu yoo kēēyēku lōkōkaab Yēyiin, kōōkōōyook :Yēyiin Tāmirmiryēētaab lakwanyii chokōōwutēēch. Tāmirmiryoonotoo ku nyoo yēyēēch kēēkuur Yēyiin kule, “Baaba.”

⁷ Kunyoo, -mēētākēēyēku motwoor nteenee kēēyēku lōkōkaab Yēyiin. Kunyi, kuuyu kēēbooyē Yēyiin, mākukōōnēēch kiy ake tukul nyoo bo lōkōkyii.

Kinyālilchi :Bāwulō Kalatyeeek sukunam ng'ālyoontēētaab manta

⁸ Yoo kitākutoombo ōnkēt Yēyiin, kyōōbēng'tēē āynātōōs chēē māyēmāksē /kēēkutunkyinē.

⁹ Nto raat yu kōōnkēt Yēyiin, nto kuuyu kōōkōōnkēttook :inee, ām nee yu ōmāchē subak ōyēēchi ātēbuut āk ntāsimum choo māyēētyēēchook kiy? Ōmāchē subak tākōōbootook :tukuuchoo?

¹⁰ Ōmiitē baatey ōswēē ōriibē bēsyoōsyēk chēē wōōyēch, nto ārook ākoo kēnyisiyēk.

¹¹ Amuyoot ām wōlēē ōmiitē ōbuurtooy nyēē yoo kaakas, kwāābirtoochook nkuruukyuu nyēbo buch!

¹² Mbo ng'eetaabiya, āsoomook kule ōtēbii kuu anii nyoo kyāāmētē ātēbuutēkaab Yuutayeek ankaakerkeyiitu akweek choo kimābāwook :kiruutēchoo.

Māmii :lēēlis nyēē kyōōyēwo yoo kyāāyēku too ām wōlēē ōmiitē.

¹³ Ōnkētē :akweek kule nto kimā bōōrnyuu nyi kimakaraam, nto kimānāāchōō wōloo ōmiitē yu kibo taay.

¹⁴ Kiimuuchē kuyeyaak :nyaamburuureenyyu ochweesa nto otayaa. Nteenee, kyootaachaa wuu nyēē kyāāyēku *malayikeetaab Yēyiin, nyēē wuu nyēē ki :anii Kāārārookiintēēt Yēesu bakeenke.

¹⁵ So! Kookwaamaak :nee ra? Kiba ānō :ng'erekweechaakwook kyōōboontē yu kibo taay? Amwoowook kubooyiit man kule kyōōbāybāyēch nyēē nto kiimuuchāktōōs, nto kyōōlōōtu koonyekwook ānkōōkōōnoo.

¹⁶ Kunyoo ii, ara kwōōyiboo āyēku buunyoo ām wōlēē ōmiitē kuuyu kwāāmwoowook manta?

¹⁷ Mii kusyēēmē :bichoo mākwook orub kiruutēk kule kusaaysaayaak ōchāmchi ng'aleekwaa āmēēbērē kubo ng'al

chēē kāroomēch. Nteenee mächē kusateenaak wōlēē āmiitē :anii sukung'eet oroob icheek.

¹⁸ Karaam yoo kēēnēmchi keey :chii ām akweek ng'ālyoo kātikoo baateey kubo kāroomnyo. Ōyēyē kuu nyooto ākookoy āmēēbērē baateey yoo kēēboontē keey.

¹⁹ Biikyuu chēē āchāmē, kuu yoo āmē cheebyoosya :moo yoo mākusich, kumii kung'woonchoo :nkanii kuu nyooto ākoy kut akas kule kōōkich ām Kāārārookiintēēt.

²⁰ Ābērē nto kākēēboontē keey, sāārēekunēē mukuulēyto yoo āng'āloolwook, kuuyu āmoo mēt :ng'aleekwook.

Lōkōkaab koorkēētaab kayta āk chēbo koorko motwooriin

²¹ Nto akweek choo ōmāchē kubāwook :kiruutēk ii, -mōōnkētē kiyēē mwooyē :siruutēkaab *Muusa?

²² Siraat kule kiboonto :Abraam wērikyii āyēēng'. Kisichē ake :koorkēētaab kayta kusich nyiin ake :koorko nyēē motwooriin.

²³ /Kikēēsich wēēroo kibo koorko nyēē motwooriin kurubta keey āk kāāsōōtēywēēkaab biiko buch. Nteenee /kikēēsich nyēbo koorkēētaab :kayta kurubta keey āk kiyēē kikuurto :Yēyiin.

²⁴ / Kikiwuuytēē kooruuchoo ng'al. Kerkeey :kooruuchoo āk kiirrootiisyek āyēēng'. Kiirrootyēet nyoo kibo taayta nyoo /kikēētoowunēē Tulwēētaab Sinaay* kukerkeey :nyoo āk *Akaar. Kwoonēē nyooto :lēēkōōy chēē motwoor.

²⁵ /Kikiwuuytēē Akaar tulwoonoo bo Sinaay ām kōōrēētaab Araabuuk nto nyooto ku Yēērusālēēm nyi bo raat nyoo motwoor :biikyii ām kiruutēk.

²⁶ Nteenee kerkeey :Yēērusālēēm nyoo bo kibkōōnkōy āk koorkēētaab :kayta nyoo mēēbērē motwoor :biikyii ānku inee ku moomo nyēēnyoo acheek choo kiikiiyēnchi Kiriistō.

²⁷ Mwooyē :siruutēk kule:

“Ing'erech wē, koorko nyēē sōōn,
nyoo mānēēsich leekwa.

Ichirirēn miisin

:nyoo maneekeas ng'woonintaab leekwa.

Tyaa sōō :lēēkōōy chēbo :koorko nyoo lōōlēnoot!

Makuchaang'iit kusiir chēbo nyoo kānyōōr saannyya.”†

²⁸ Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, okerkeeye :akweek Isaka wēēroo bo koorkēētaab :kayta, kuuyu /kikēēsichook kurubta keey āk kiyēē kikuurto :Yēyiin.

4:17 Kala. 1:7 **4:19** 1Tēēs. 2:11 **4:22** Toowu. 16:15; 21:2-3 **4:23**

Toowu. 16:1-5; 17:16-21; Room. 9:7-9 * **4:24** /Kikēēkōōnunēē kiruutēkaab Muusa

Tulwēētaab Sinaay. **4:24** Chuy. 19:3–24:18; Kala. 3:23; 4:1; 5:1 **4:26** Ibu.

12:22; Ng'oong'. 21:2 † **4:27** Isa. 54:1 **4:27** Toowu. 15:5

29 Kuu wōloo kiwuu :ng'aleek ām taay, kuwuu nyooto mbo raat. Ng'ēētē :choo / kikēēsich kurubta keey āk kāāsōōtēywēēkaab biiko buch kuwus choo / kikēēsich ām kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēt.

30 Nteenee, mwooyē nee :siruutēkaab Yēyiin kurubta keey yuutēyu? Mwooyē kule, “Ikwetee koorkoonoo motwooriin kayi kuboonto keey wēeroonyii. Mākoy kuyemta :wēeroo bo koorkoonoo kiy āk wēritaab koorkēētaab kayta.”†

31 Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, -mākēēbooyē :acheek koorko motwooriin, nteenee kēēbooyē koorkēētaab :kayta.

5

-Matookany kubāwook :kiruutēk

1 Yoo kiityooktook :Kiriistō, kimāchē kule simātākōōtiinyook :kiruutēk. Kunyi, ōkiilchi kaatyaaktaayaanaa -amookany / kiiwutēēnook subak muchōōkiitaab motwoornātēēt.

2 Oyēbchi yiit ng'aleekyuu. Amwoowook :anii Bāwulō kule yoo koocham */kiimuraatanaak kule sukuchamtaak :Yēyiin, māyēetyēēchook kiy mbo kisich :meetaab Kāārārookiintēēt.

3 Nto subak āmwoochinē chii ake tukul nyoo chāmtooy keey /kiimuraatan kule, yoo kayey kuu nyooto, kumākyinē kuriib kiruutyēētaab Yuutayeek kumukuul.

4 Nto akweek choo ōbērē kuchamaak :Yēyiin kule ōchurtootiin kuuyu ōrubē kiruutēkaab Yuutayeek, kyōō-irii tilyaanateet āk Kiriistō. Kyoochuchuyee keey chamateet nyoo kiirāroochēēnook :Yēyiin.

5 Kēētiyēē keey :acheek Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule +mākēēnyōōru soboontaab kibchuulyo, kuuyu kiikoosēē keey Kāārārookiintēēt.

6 Yoo /kakiimuraatan chii nto yoo /kamakiimuraatan, kumā kiy ām wōlēē mii :Kāārārookiintēēt Yēesu. Nteenee kiyēē bo koomānuut kookaasee keey :chii Kāārārookiintēēt ānkuboonto chamateet.

7 Kyōōmiitē ōlābātē nyēē karaam. So, ng'oo subak :nyēē king'emaak otay ng'ālyoontēētaab manta?

8 Māchōōnēē :ng'ēmiisyēēt nyēē wuu nyoo wōlēē mii :Yēyiin nyoo kikuurook ōyēku lōkōkyii.

9 Yēyē :muumaryaanto nyēē kisich mayyeek tukul kukuut. Kunyi, imuuchē :ng'ālyoo nyēē mining' kuweechaak nkak-week tukul.

10 Ātinyē man ām Mokoryoontēēt kule mēēbērē +moosoot ām kēēlto ake. +/Mākiing'woonchi chiito nyoo kēēbotbootook nyēē mātiny kule ng'oo :chiichoo.

11 Mbo ng'eetaabiya, nto kitāāmiitē ānēetook kule ākoy / kiimuraatan chii sukuyēk chiitaab Kiriistō, nto mēēbērē / tākēēwusoo. Nto kiwuu nyooto, nto ki buch aneet meetaab Yēesu ām murtooywoontēēt nyoo iyimē icheek mētēwoy.

12 Ābērē nto bokuchwenta keyy :bichoo mii kōōyimook mētēwoy.

Soboontaab Tāmirmiryēēt āk nyēbo kōōrēēt

13 Nto kurubta keyy āk akweek ii, mbo ng'eetaabiya, ōkuurootiin āmēēbērē tākubāwook :kiruutēk nteenee, mayeyaak :yooto ō-āsyi keyy muchastaab bōōrwoonikwook. Ōyēētyēēchinē keyy ām chamateet.

14 Iyumē kiruutēk tukul :kiruutyoonoo mwooyē kule, "Icham laatyeeng'uung' kuu wōloo ichāmtooy keyy."†

15 Osaan ōloong'tēē keyy āmōō-āmē keyy nkosyur, kuuyu ōmuuchē owaang'te keyy.

16 Āmwoowook nanyuun kule ōbēēsyētēē Tāmirmiryēēt simatwaaraak :muchastaab bōōrwoonikwook.

17 Kwiilē keyy :muchastaab bōōrwoonik āk Tāmirmiryēēt. Kunyi itoyēēnook :muchastaab bōōrwoonik orub Tāmirmiryēēt. Nteenee mwoowook :Tāmirmiryēēt kule -moorub tukuuchoo miyootēch, simooyey kiyēē māchē :moonikwook.

18 Kunyi, yoo intōōwook :Tāmirmiryēēt, mēēbērē tākubāwook :kiruutēk.

19 Tookunootiin :yēyuuṭēkaab chii nyēē muchāsiin nto chooto ku: martaayeet, soboonto nyēē mā tiliil, sikornateet,

20 kutunkyinooyēētaab āynātōōs, sookēyēēk, wēchēētaab keyy, wookuutyēēt, yoo mēēchinē ake :moo kubo kiyēē boonto :ake, nyēērunātēēt, sooyānēēt, bcheyeetaab keyy, kaankweleet,

21 tuuyintaab moo, bōōkitēēt, sookwoonuut chēē /kyoomē kut /bokiikēēytēē āk alak chēē kerkeyy āk chooto. Lēyyē, āmwoowook kuu yoo kyāāmwoowunoonwook, kule ōriib keyy kuuyu mānyōōru :choo rubē ng'aleechu ātēbto ām Kaab Yēyiin.

22 Nteenee, kiyēē yibu :Tāmirmiryēēt ku chamateet, ng'erekweek, kaalyeet, muytaayeet, ntusātēēt, karaamateet, kaakaaseet,

5:10 Kala. 1:7 5:11 1Kōōr. 1:23; Kala. 6:12 5:13 1Kōōr. 6:12; 10:23-24; 1Bēt. 2:16 † 5:14 Laawiik 19:18 5:14 Mat. 22:36-40; Room. 13:9; Yāāk. 2:8 5:17 Room. 8:2-13; Kala. 5:25 5:18 Room. 6:14; 7:4 5:21 Māārko 7:21-22; Room. 1:28-32; 1Kōōr. 6:9-10; Ēfēēs. 5:3-5; Kolos. 3:5-8; 1Tēm. 1:9-10; 2Tēm. 3:2-4; 1Bēt. 4:3 5:22 Ēfēēs. 5:9

²³ yibēetaab keey ng'wēny āk riibēetaab keey. Māmii :kiruuty o ake tukul nyēē kwiilē ng'aleechu.

²⁴ Kiikubakaakta :biikaab Kāārārookiintēēt Yēesu muchastaab bōōrwoonikwaa āk tukuuk chēē miyootēch chēē māchē :moonikwaa.

²⁵ Kuu yoo kōōkukōōnēēch :Tāmirmiryēēt soboonto nyēē lēēl, okany kēēbēesyētēē Tāmirmiryoonoo.

²⁶ Kunyoo, -mōōkānyē kēēng'āsē keey āmākēēchiwēnootē biiko alak nto kiituuyiityinē keey moon.

6

Ōyēchinē chii ake tukul nyēē karaam

¹ Mbo ng'eetaabiya, yoo kayey :chii ng'ōōki, -moosyool nteenee ōyisu muut :akweek choo ōkichootiin ām Tāmirmiryēēt ānkōōriibē keey simōōsuuchi :nkakweek ng'ōōki.

² Ōyētyēchinē keey yoo kānyikisyook :ng'ala. Yoo !kooyey kuu nyooto, +mootyiich kiyēē mwooyē :mākuutyēetaab Kiriistō.

³ Yoo isōōtē :chii kule inee ku anum āmēēbērē wuu nyooto, kākwerto keey :nyoo.

⁴ Māchāktōōs :chii ake tukul kōōrōotootē ātēbuutēkyii. Yooto, makung'erech kubo kiyēē kiikuyey āmēēbērē kule kēēkuykuuyēē keey kiyēē kiikuyey :chiito ake.

⁵ Kālābē :chii nyalilnyii nkit.

⁶ Biich alak tukul choo /kēēmiitē /kiinēētē ng'ālyoontēetaab Yēyiin, kumāchāktōōs kuyēmtooy tukuuk chēē boonto āk kānēētikwaa.

⁷ -Mookany /kiiberbeeraak. Māmii :chii nyēē imuuchē kuchiraneē Yēyiin. Kiyēē choonē :chii kukēsē kiyooto.

⁸ Nyoo choonē muchasta, kukēsē meet. Nto nyoo choonē ng'aleekaab Tāmirmiryēēt, kukēsē *soboontaab kibchuulyo.

⁹ -Mookany kēēchoosyē kēēyēyē chēē kāroomēch, kuuyu yoo kayit :āsiiswēk chēē kiikuchōb :Yēyiin, mākutuwēnēēch yoo kāmākēēnyēbēt.

¹⁰ Kunyoo, kuu yoo tākēēboontē bārooyinto, okany kēēyēyē tukuuk chēē kāroomēch ām wōlēē mii :biiko tukul ānku miisin, ām wōlēē mii :choo kiikōōyēnchi Yēyiin.

Ng'aleekaab lētuut

¹¹ Okasee siruutēchu wōōyēch kule anii nkit :nyēē āmiitē āsirwook.

5:24 Room. 6:6; Kala. 2:19; 6:14; Kolos. 3:5; 1Yoowa. 3:6 **5:25** Room. 8:4; 1Kōōr. 6:19; Kala. 5:16 **5:26** Room. 12:10; Filib. 2:3 **6:1** Mat. 18:15; 1Kōōr. 10:12; Yāāk. 5:19 **6:2** 2Kōōr. 11:29 **6:3** 1Kōōr. 4:7 **6:5** Room. 14:12 **6:6** Room. 15:27 **6:7** Āyub 4:8; Kāālēw. 22:8-9 **6:8** Room. 8:6, 13 **6:9** 2Tēēs. 3:13 **6:10** Yoowa. 13:34; Room. 12:10; 14:15; 1Kōōr. 8:1; 2Kōōr. 8:7-8; Kala. 5:6, 13-14; 1Tēēs. 3:12; 4:9; 1Bēt. 1:22; 2Bēt. 1:7 **6:11** 1Kōōr. 16:21

¹² Biiko choo mächē kōōboorunēē wōlēēb saang' kule kāroomēch :choo mii kukērchook koong' kule */ kiimuraatanaak. Yēyē :bichoo kuu nyooto /simākēēwus kubo murtooywoontēētaab Kiriistō.

¹³ Ānkoo kuwuu nyooto, māriibē :bichooto /kiimurootānē kiruutēk tukul, nteenee mächē kule / kiimuraatanaak sukung'et kung'asee keey murootāniisyēēng'woong'.

¹⁴ Lēyyē, mākoy ang'erechee kiito ake, nteenee āng'ērēchēē murtooywoontēētaab Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō. Ki-ikuyeya :meetaab Yēesu ām murtooywoontēēt akas kule buch :soboontaab kōōrooni ānkāyēku :nkanii buch ām wōlēē mii :soboontoto.

¹⁵ Māyēētyēēchinē kiy yoo /kakiimuraatan chii nto yoo /ka-makiimuraatan. Nteenee kiito nyēbo koomānuut ku kunyōōr :chiito soboonto nyēē lēēl.

¹⁶ Lēyyē, kōōkoochi :Yēyiin kaalyeet biiko tukul choo rubē ng'aleechu ānkōōbēruur. Bichooto ku biikaab Yēyiin chēbo man.

¹⁷ Kunyoo, matakukwiilaataa :chii kung'eetee ra kuwo taay kuuyu āboontē bēēruutook ām bōōrnyuu chēē kyāānyōōru kubo Yēesu.

¹⁸ Mbo ng'eetaabiya, kōōbēruurook :Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō. Kuwuuyiit nyooto.

Barweet nyēē kisirchi :Bāwulō Ēfēēsēek

Taayta

Siriintēēt, kēnyiit nyēē /kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē: Kisirē :Bāwulō barwaani kurataat ām Rooma ām kēnyiit nyēē /kiisōōtyinē kule kibo 60 KK. Ki kiriing' :Ēfēēsō nyēē wōō ām yēēmēetaab Eesya nyi /kēēkuurē ra kule Eesya nyēē Mining' ānki mātēēbēēt nyēē wōō nyēbo mung'aareet. Kiibuur :Bāwulō Ēfēēsō nyēē lōō ām ruutoonyii nyēbo sōmōk ankoomuuch kutoow kaniseet nyēē kichokukiiimiit miisin ām wōlooto. Nyēē mā tyaa, /bokēetoow kanisoosyek ām kiriinkōōsyēk chēē ki lēēkitēch. Barwaani bo Ēfēēsō ku nyēē /kēēmāchē kuyityi kanisoosyek tukul ām Eesya nyoo Mining'. Yoo /kākēēnyōōr barwaani, kumāchāktōōs /kēēsumānchi biikaab Kiriistō.

Kiyēē mii āriit āk kiyēē āmu: Makerkey :barwaani bo Ēfēēsō āk bārōnōōkaab Bāwulō chuut kuuyu māwuulyēē ng'aleekaab kānēētiisyō nyēbo lembech nto kāāyimuutēk alak ām wōlēē mii :biikaab Kiriistō. Kisirē :Bāwulō barwaani kumāchē kooyeesta keye :soboontaab tāmirmiryēēt nyēbo biikyii chēē makusuman sukung'et kōōnkēt ām kēelto nyēē karaam kiyēē mākyinē icheek :Yēyiin kurubta keye āk kaararaacheet. I-ārōōru :barweet ām kēeli wōlēē kiwuu :chōbutēkaab Yēyiin kurubta keye āk kaararaacheet kumānāātoow kuyey barak āk ng'wēny, kubuntēē kiyēē kiyeyakay ām yoo kibo Kolkoota ānkuwo kuu nyooto ākoy tabantaab kōōrēēt yoo /kiisyēēntooy rōkōs. Iboorchinē :Bāwulō biikyii choo kāsē ng'aleechu kule miitē kuboortōōs :rōkōsto āk kāroomnyēēt nto nyooto ku booryēetaab Buunyoontēēt āk Yēyiin (kur. 6:12). Kuu yoo kēēyēku bōōrto akeenke, /kikiēēkuurtoowēēch biirtooyiisyēēt ām booryoonoonyii.

Iboorunēē barwaani kēelwookik chēē teer ām wōlēē wuu :tilyaanateet nyēē mii kwēēnuutaab biikaab Kiriistō āk Moko-ryoontēēng'waa. /Kikiiboorunēē kāāburtaab murēnēēt āk koorkēenyii, bōōrto nyēē mētit ku Kiriistō, kōōto nyēē tolochta ku Kiriistō āk alak. Itēryēēchēē kāākiimēēt kule kēēminyē ākookoy ām soboonto nyēē ing'ērēēchē Kiriistō.

Kyoorōōrchi keye :Bāwulō biikaab Ēfēēsō ānkumākyi bērrur

¹ Anii :nyoo Bāwulō nyēē kitoola :Yēyiin āyēku *lēbkēēyiintēetaab Kāārārōokiintēēt Yēesu. Āsirwook lōkōōywēchu akweek biikaab Kiriistō chēbo *kiriinkēetaab Ēfēēsō choo kyōōyēnchi Kāārārōokiintēēt Yēesu.

² Lēyyē, kōōbēruurook :Baaba Yēyiin ānkōōnyōōru kaalyeet
ām wōlēē miitē :inee āk Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō.

Kichōb :Yēyiin /kiiraraach biiko

³ Kusilākoy :Yēyiin nyoo kwaaniitaab Mokoryoontēēnyoo
Yēesu Kiriistō. Kukōōnēēch :Yēyiin bērrur ake tukul nyēbo
soboontaab Tāmirmiryēēt kubununēē Kiriistō.

⁴ Kisimkutooleech :Yēyiin / kumānāākēetoow kōōrēēt
kubununēē :Kāārārookiintēēt sukung'eet kēētililiitu nyēē
-mākēētinyē miyootyo ake tukul ām taayeenyii.

⁵ Kisimkootiil :Yēyiin ām chamateenyii kule kēēyēku lōkōkyii
kubununēē Kāārārookiintēēt Yēesu. Kiyey yooto kuu wōloo
kimāktooy nkityōōniin.

⁶ Okany kiitōrōōr Yēyiin kubo bērruroo wōō nyoo
kiikurōōbwēēch kubununēē lakwanyii nyoo chāmē :inee.

⁷ Kiikuwālāng'wēēch :Kāārārookiintēēt ām korotiikyii choo
kiwasta, nto yooto / kukōōkēēnyōōwēēch kaat ām chool-
wookātēēnyoo. Chāmēēch sōō :Yēyiin nyēē tyaa!

⁸⁻⁹ Ām chamataani wōō, kiiboorwēēch chōbēēnyii nyēē kiyye-
elaat. Kirōōbwēēch kiirnātēēnyii ankuyeyeech kiinkēt kiyēē
kimāchē kuyey kubununēē Kiriistō. Kiitiil kuyey kuu nyooto
kuuyu kikas :inee nkityōōniin kule ki karaam.

¹⁰ Kiito nyēē kiikuchōb :Yēyiin ku kule Kiriistō :nyēē mākuyis
ānkubāw tukuuk tukul chēē mii barak āk ng'wēny yoo kāyityiin
:bēsyoōsyēk chēē yēmootiin.

¹¹ /Kisimkeekweyeech ām Kiriistō kēēbooyiitu Yēyiin nyoo
ityiichē tukuuk tukul kurubta keey āk wōlēē kikiikusatita āk
wōlēē kimāktooy.

¹² Kunyoo, māchāktōōs :acheek Yuutayeek choo kisimki-
ikēnēē keey chōōnēētaab :Kāārārookiintēēt, kēēsiltyoo Yēyiin
kubo wōōyinnyii.

¹³ Kyōōyēnchi :nkakweek choo kimōōyēku Yuutayeek yoo
kyōōnāmē ng'alyoontēētaab manta nyoo irāroochē biich. Yu
kābōōyēnchi Kiriistō / keeng'oocheenaak Tāmirmiryēētaab
Yēyiin nyoo /kikiikēēkuurtoowook /sikiinkētēēnook kule obooyē
Yēyiin.

¹⁴ Yu /kikēērōōbwēēch Tāmirmiryēēt, ki kereeryaanteet :nyoo-
ooto nyēbo nyoo +mākēēnyōōru ām bēsyeēt nyoo /kiityook-
tēēch acheek choo kēēbooyē Yēyiin. Kēēsiltē Yēyiin kubo
wōōyinnyii.

Kisoochi :Bāwulō biikaab Kiriistō chēbo Ēfēesō

15 Kyaakas kule ōkoosēē keey miisin Mokoryoontēēt Yēesu ānkōōchāmē biikaab Kiriistō.

16 Kunyi, kimāākustooy ābirchi Yēyiin kōōnkōy yoo āsoowook.

17 Āsooyē kibtaman Baaba Yēyiin nyoo boonto lēbkēēyyēt ānku kwaaniitaab Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō kule kukōōnook kiirnātēēt ānkung'oong'wook ōnkēt wōlēē wuu :inee.

18 Āsooyē subak kule kusēw :mētēwookwook sōōnkēt kule ōkēnēē keey miisin kiyoo kiikukuurtoowook :Yēyiin kule sukurōōbwook āk mbo kule sookas wōlēē tēē :bēurto nyoo kyōōnyōōru :akweek āk biikaab Kiriistō tukul.

19 Āsooyē mbo subak ōnkēt wōlēē tēē :nyikiisinto nyēbo kāāmuukēywēēk chēē mii kuyēyiisyēē :Yēyiin ām wōlēē kēēmiitē :acheek choo kiikiyēnchi inee nyēē māmii :kiyēē /kiuwuuytēē.

20 Kiyēyiisyēē :Yēyiin kāāmuukēywēēchooto, yoo kiing'ēētēē Kiriistō meet ankuyey wokutēbunēē āwunyii bo taay ām kibkōōnkōy kubāytooyiis :tukwaay.

21 Bāytooy :Kiriistō chii ake tukul nyēē bāytooyiin ām barak, biiko tukul choo bo kāāmuukēywēēk āk mokorēēnik tukul. Inee :nyēbo kāāmuukēywēēk chēē wōōyēch miisin kusiir alak ām kōōrooni āk mbo ām kōōrēēt nyoo mākuchō.

22 Kiikōōkoochi :Yēyiin Kiriistō kubāw kiy ake tukul ankuyey inee kuyēk kāāyooong'iintēētaab biikaab Kiriistō.

23 Biikaab Kiriistō ku bōōrtaab Kiriistō. Inee :nyēē yēyē bōōroo kuchurta ānku inee nyēē yēyē kiy ake tukul kuchurta ām wōlto ake tukul.

2

/Kēērōōbwēēch soboonto nyēē lēēl ām Kiriistō

1 Ām taay, kikyōōbēku ōsobchootiin kubo ng'ōōkisto nyēē kyōōboontē,

2 yoo kitōōrubē ātēbuutēk chēē nāmē keey āk soboontaab kōōrooni āk mbo chēbo bāytooyiintēētaab tāmirmirook chēē miyootēch ām wōliin bo barak. Bāytooyiintonoo :nyi mii kuyēyiisyēē choo mākāsyinē Yēyiin.

3 Kikeekerkeeye :nkacheek tukul āk bichooto. Kitōōrtēēch :muchastaab bōōrwoonikyoo ānkikēērubē miisin kāāsōōtēywēēkaab tukuuk chēē miyootēch. Kuu wōlēē wuu :biiko alake, kinyoolchēēch nkacheek kēēnyōōru ng'wooninto nyēē /kimākiing'woonchi bichooto.

4 Nteenee kuuyu chāmēēch :Yēyiin miisin ānkuriirēēnēēch kuyitita,

⁵ kukōnēech soboonto nyēē lēel ām Kiriistō. Ānkoo sinee kikiikēēbootyē kubo ng'ōōkisto nyēē kikēēboontē, kooraraacheech ām chamateenyii.

⁶ Kiikoong'eeteeneech :Yēyiin meet āk Kāārārookiintēēt Yēesu ānkōyoomēēch āk inee sikēēbāytooyiisyē :tukul ām barak,

⁷ sukōōboorunēē yooto ām bēsyōōsyēk choo kwoonii kule chāmēēch miisin nyēē māmii :kiyēē /kiiwuuytēē. Kiiboorwēēch chamataanaa kubununēē Kiriistō.

⁸ Yēyiin nkityō :nyēē kiyēyook /kiiraraachaak kubununēē chamateenyii yoo kyōōkoosēē keey inee. Mēēbērē kyōōbirtoochi nkur nteenee kiy :nyoo nyēē kirōōbu :Yēyiin.

⁹ Kunyi, mang'as keey :chii kule /kikiiraraach, kuuyu mēēbērē kibirtoochi kiyoo nkur.

¹⁰ Yēyiin :nyēē kiyeyeech kēēyēku cheechii. Nto kuu yoo kēēyēku cheechii, kumāk wēēch kēēyēyē tukuuk chēē kāroomēch choo kisimkuchōbwēēch kubununēē Kāārārookiintēēt Yēesu.

Kiichoomnyo :Yēyiin Yuutayeeek āk choo mā Yuutayeeek

¹¹ Ōnkēt kule -mōōyēku Yuutayeeek :akweek ām yootēt. Kuurook :choo /kiimurootānē kule 'chēē -/mākiimurootānē' (kiy nyēē /kēēyēyēē āwuun buch).

¹² Okas kule kimānōōnkēt Kiriistō yu kibo taay, /ankiki-ikeekertaak saang' nyēē ki mākyō ōnyōōru bērurtaab *Isrāyēēl nyoo kiikukuurtoochi :Yēyiin biikyii. Kikyōōminy kōōrooni nyēē māmii :kiyēē tōōkēnēē keey āmōōnkētē Yēyiin.

¹³ Kyōōlōōyēch :akweek ām wōlēē mii :Yēyiin yu kibo taay. Nteenee /kōōkēēkwērwook raat ōlēēkityi Yēyiin kubununēē korotiikaab Yēesu.

¹⁴ Inee nkityōōniin :nyēē kiyibchi Yuutayeeek āk choo mā Yuutayeeek kaalyeet ānkiikōōtuuyo bōrōryōōsyēchooto tukwaay kuyēk kiito akeenke. Kiikubut tōōtēēt nyoo kiyibu buunyoontiit.

¹⁵ Yu sukuyeyakay kuu nyooto, kiikooyto :Kāārārookiintēēt soboonnyii sukoowaang'tee kiruutyēētaab Yuutayeeek āk mbo mākuutēkaab kiruutyoonoo. Kiyey yooto kiito akeenke kuyēwunēē wōlēē mii :bōrōryōōsyēchooto āyēēnku ānkunoomnyo āk inee nkit. Kiyib kaalyaanaa ām kēēlooto.

¹⁶ Yu kāwokumēēchi :Kāārārookiintēēt murtooywoontēēt, koowaang'ta yooto buunyoontiit ānkōōchoomnyo bichoo kuyēk kiito akeenke.

2:5 Room. 3:24; Kolos. 2:13 **2:6** Ēfēēs. 1:3; Kolos. 2:12; 3:3-4 **2:8** Kala. 2:16
2:9 Room. 3:28; 1Kōōr. 1:31; 2Tēm. 1:9; Tiitō 3:5 **2:11** Room. 2:28-29; Kala. 5:6
2:12 Room. 9:4; 1Tēēs. 4:13 **2:13** Room. 11:17 **2:13** Ēfēēs. 1:7 **2:14** Yēyuut.
 10:36; 1Kōōr. 12:13; Kala. 3:28; Ēfēēs. 2:16; 4:1-6 **2:15** Room. 7:4-6; 2Kōōr. 5:17;
 Kolos. 2:14 **2:16** 2Kōōr. 5:18; Ēfēēs. 1:23

¹⁷ Kichō :Kāārārookiintonoo sukuyibwook kaalyeet akweek choo mā Yuutayeek choo kyōōlōōyēch ām wōlēē mii :Yēyiin ānkuyibchi nkicheek kaalyeet Yuutayeek choo kilēēkitēē.

¹⁸ Kunyoo, inee :nyēē yēyē :bōrōryōōsyēchuutēchu tukwaay kuyityi Baaba Yēyiin ām Tāmirmiryēēt akeenke.

¹⁹ Kunyi, -mātōōyēku sobooy :akweek choo mā Yuutayeek. / Kikēētāsyook biikaab Kiriistō ānkēēbooyē :tukul kayta akeenke nyēbo Yēyiin.

²⁰ Okerkeeye kō nyēē /kikeeteech yēbo tiyēywoontēētaab ng'aleekaab *lēbkēyik āk *wōōrkooyik kuboonto keyy Kāārārookiintēēt Yēesu nyēē tolochta.

²¹ Kiriistō :nyēē tiyē keetiik tukul chēbo kōōto kut kuyēk Kōōtaab Yēyiin.

²² /Kēēmii /kēētēektook nkakweek ām Kiriistō ōyēku kōōto wōlēē sukuminyē :Yēyiin ām Tāmirmiryēēt.

3

Kyoomchi :Bāwulō lōkōōywēk biiko choo mā Yuutayeek

¹ Ām ng'aleechaata tukul, ākutunkyinē :anii Bāwulō Yēyiin. Āmiitē kāābrātiisyō kuuyu kyāā-āmwook akweek choo mā Yuutayeek lōkōōywēk chēē kāroomēch kurubta keyy āk Kāārārookiintēēt Yēesu.

² Kyookas kule king'oobwoo :Yēyiin ā-āmwook lōkōōywēchu kāroomēch bo chamateenyii.

³⁻⁴ King'oong'woo lōkōōywēchoo kiyyēēlōotiin. Yoo koosuman ng'aleechu kāāsirwook ām nwookinto, +mōōnkēt tukuuk choo kiyyēēlōotiin choo ānkētē :anii kurubta keyy āk Kāārārookiintēēt.

⁵ Ng'ālyoo :nyoo nyēē /kimānāākiiboorchii biiko bēsyēēt ake kuu yoo kāākōōboorchii :Yēyiin *lēbkēyikyii chēē /kiitāboonchi āk *wōōrkooyikyii kubununēē Tāmirmiryēēt.

⁶ Ng'ālyoontoonoo kiyyeelaat ku kule, mākurōōbchi :Yēyiin biiko choo mā Yuutayeek kiy kuu yoo kirōōbchinē choo Yuutayeek. Kāākunoomnyo :icheek tukul kuyēk kiito akeenke ānkumākunyōōr kiyoo kiikukuurtoochi :Yēyiin biiko kubununēē lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo Kāārārookiintēēt Yēesu.

⁷ Kikōōno :Yēyiin ayey yiisyooni bo āmtooyiisyēētaab lōkōōywēchoo kāroomēch kurubta keyy āk bērunyii nyēē kirōōbwoo ām kāāmuukēywēkyii.

⁸ Ānkoo ābooyē sinee ng'wēny miisin ām biikaab Kiriistō tukul, /kikēērōōbwoo kiyoo kule ā-āmchi biiko choo mā Yuu-tayeek lōkōōywēk chēē kāroomēch kurubta keey āk bāytit nyēē mātēē nyi nyēē boonto :Kāārārookiintēēt.

⁹ Māchāktōōs āboorchi chii ake tukul ng'aleechaa kiiyēēlootiin kuchakee /kikeeyey kōōrēēt. Kiiyeel :Yēyiin nyoo kiyēyē kiy ake tukul chōbēenyii ākoy bēsyēēt nyēē

¹⁰ kēēboorchi bāytooyik āk choo bo kāāmuukēywēēk ām kōōrēēt barak kiirnātēenyii nyēē tinyē komoswookik chēē tēērchiintōōs. Kimāchē :Yēyiin kōōboorunēē kiirnātoonoo wōlēē mii :biikyii.

¹¹ Kikiikuchōb :Yēyiin ng'aleechaa kumanaayey kōōrēēt. Nto yityo chokootyīich kubununēē Kāārārookiintēēt Yēesu Mokoryoontēenyoo.

¹² Yoo kiikoosēē keey Kāārārookiintooni, kiityookootiin kubo inee kēēyityi Yēyiin nyēē māmii :tōsōōsyoo ake tukul.

¹³ Kunyoo, āmwoowook kule -mookany kubēk :moonikwook ām kiyēē ānyālilēē kubo akweek, kuuyu kiyēyākiis :ng'aleechaa /sikēēyibwook lēbkēēyyēēt.

Kisoochi :Bāwulō biikaab Ēfēēsō

¹⁴ Ām ng'aleechaa tukul, ākutunkyinē Baaba Yēyiin.

¹⁵ Inee :nyoo ibooru wōlēē māchāktōōs kōōbuurtooy :sikiintō āk lōkōkyii ānku ām wōliin bo kibkōōnkōy nto ng'wēny.

¹⁶ Wōō :Yēyiin, lēyyē! Kōōtitiirēēnook kāāmuukēywēēkyii kubununēē Tāmirmiryēenyii nyoo mii āriing'woong'.

¹⁷ Āsooyē kule otēbtooy Kāārārookiintēēt ākookoy :akweek choo ōkoosēē keey inee. Kuchutitēēnook :chamateet

¹⁸ soomuuch :akweek ākoo biikaab Kiriistō tukul ōnkēt kule chāmēēch :Kāārārookiintēēt miisin ānku tēē :chamataanaa wōlii āk wōliin

¹⁹ ānkōōnkēt mbo subak kule kēēyētēē :chamataani wōlēē kēēkāstooy. /Kiinyiitwook chamataanaa bo Yēyiin kuyem.

²⁰ Kutōrōriit :Yēyiin nyoo kōōnu kukeeytee chēē kākēēsoom nto mbo chēē kiisōōtyinē kurubta keey āk kāāmuukēywēēkyii choo mii kuyēyē yiisyēēt ām wōlēē kēēmiitē.

²¹ Kutōrōriit :Yēyiin kēnyis āk kēnyis ām wōlēē mii :biikyii kubo Kāārārookiintēēt Yēesu. Kuwuuyiit nyooto.

4

Noomnyēēt ām bōōrtaab Kiriistō

¹ Āmwoowook :anii nyoo arataat kubo yiisyēētaab Mokoryoontēēt kule ōbuur ām soboonto nyēē chuulaat nyoo kikuurchook :Yēyiin.

² Ōyibē keey ng'wēny kutukul ānkōōntustōōsii. Ōmuytoochinē ng'al ānkōōchoomtōōsii.

³ Osyeem wōlēē ōmuuktooy okas kule kōōriib noomnyēēt nyoo kōōnu :Tāmirmiryēēt āk kaalyeet nyoo ituuyook.

⁴ Akeenke :bōōrnyoo anku akeenke :nkinee Tāmirmiryēēt kuu yoo /kikēēkuurchēēch kiikēnēē keey kiito akeenke.

⁵ Akeenke :Mokoryoontēēt, akeenke :manta anku akeenke :batsaneet.

⁶ Akeenke :Yēyiin nyoo kwaaniitaab biikaab Kiriistō tukul. Bāytooy tukul, yēyiisyēē tukul ānkumiitē āriitaab tukul.

⁷ Kirōōbchi :Kāārārookiintēēt chii ake tukul ām acheek yisyēēt kurubta keey āk wōlēē wuu :chii.

⁸ Kiyooto :nyēē mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule:
“Kiwēēto kibratiisyek barak,

ānkurōōbchi biiko tuwēnuutēk.”†

⁹ Ibooru nee :ng'aleechu: “Kiwo barak?” Ibooru kule kirēk kurook wōlēēb ng'wēny.

¹⁰ Nyooto kirēku, ku inee mbo subak :nyoo kiwēētii barak kut wokoong'irta sukootyiichakay :kiy ake tukul ām kōōrēēt.

¹¹ Inee :nyooto kiyey biiko alak kuyēk *lēbkēyik, kuyēk :alake *wōōrkooyik, kuyēk :alake āmtooyik, kuyēk :alake ākiikaab biikaab Kiriistō nto alak kuyēk kāānēetik.

¹² Kiyey kuu nyooto sukuchōb :bichoo biikaab Kiriistō kuyey yiisyēēt kōōtitiir bōōrtaab Kiriistō

¹³ ākoy kēēnoomnyē :tukul ām kiyēē kēēchāmtooy ānkiinkēt Lakwataab Yēyiin kuchurta. Yooto kēēkich ankeechurte kutukul ām Kiriistō.

¹⁴ Yooto, mēēbērē tākēēng'ārng'ārēch ām ng'ālyoontēēt / āmākēēwēēchwēēchēēch kēēyēēlchi komosta nyi nto nyiin kubo wusōōnēētaab kāānēētiisyēēt ake tukul nyēbo biich chēē ng'oomōōt chēē ibērbēērē biich ānkukēntooy biich.

¹⁵ Nteenee, okany kēēkich ām tukuuk tukul keekerkeyiitu Kāārārookiintēēt nyoo kāāyooong'iintēēnyoo, kēēmwooyē ng'al chēbo manta ām chamateet.

¹⁶ Inee :nyēē inoomtōōs komoswookikaab bōōrto kuyēk kiito akeenke kutoorētē keey :tukul. Yoo kayey :komosta ake tukul ām komoswookichoo yiisyēēnyii, kunērē :bōōrtaab Kāārārookiintēēt tukul ām chamateet.

Onam ātēbuutēk chēē leelach

¹⁷ Ōrōōtootē ng'ālyoontooni: Āmwoowook ām
kāāmuukēywēēkaab Mokoryoontēēt kule -mōōminy kuu

4:2 Kolos. 3:12-13 4:3 Ēfēēs. 2:14-16; Kolos. 3:14-15 4:4 Ēfēēs. 1:23; 2:18

4:5 Yoowa. 10:16; 1Kōōr. 8:6 4:6 Yēyuut. 17:28; 1Kōōr. 12:6 4:7 1Kōōr. 12:11

† 4:8 Tyēēn. 68:18 4:9 Yoowa. 3:13 4:11 1Kōōr. 12:28 4:12 1Kōōr. 14:26

4:13 Kolos. 1:28 4:14 1Kōōr. 14:20 4:15 Ēfēēs. 1:22 4:16 Ēfēēs. 2:21-22;

4:13; Kolos. 2:19

wōloo ming'tooy :biiko choo -mēēnkētē Yēyiin choo tinyē kāāsōōtēywēek chēē māyēētyēēchinē kiy.

18 Miitē :bichoo mēēnān ām wōlēē isōōtitooy /ankikiitabaa-nee wōlēē mii :soboonto nyoo kōōnu :Yēyiin. -Mēēnkētē :icheek kiy kuuyu kiyoomcho :mētēwoy.

19 Kimēētākusobchootiin :mētēwookwaa. Kiikwoosyi keey sikornateet ānkōōwutootēē keey kuyēyē ng'al alak tukul chēē mā tiliilēch.

20 Māwuu nyoo :mākuutyēētaab Kiriistō nyoo /kikiineetaak.

21 Miitē :manta wōlēē mii :Yēesu ānkōōnkētē :akweek inee. /Kiikiineetaak

22 otayee keey ātēbuutēchoo kibo taay choo kitōōrchook :muchas choo kimii wokwooroontook.

23 /Kiikiineetaak mbo subak oweeksee kāāsōōtēywēēchoo kibo taay ankoorub kēēltaab Tāmirmiryēēt

24 ankoonam ātēbuutēk chēē leelach. /Kikeeyeyaak ok-erkeyiitu Yēyiin okārāmiitu kuchurta ānkōōtililiitu kurubta keey āk manta.

25 Kunyi, ōmētē ng'wiiynaneet ānkōōmwoochinē chii ake tukul ng'al chēbo manta. Kēēbooyē :tukul bōōrto akeenke.

26 -Mookany kutōōrchook :siirmōōyto ng'ōōkisto, āmānyēēr :chii kwiimēn.†

27 -Mōōkoochi Kibrōkōsyoontēēt bārooyinto mbo kisich.

28 -Mātākuchōōrso :chii nyoo kō chōōriin, nteenee māchāktōōs kucheeng' yiisyēēt sukung'eet kunyōōr kiy nyēē kābchēchiin āk choo nyālilootiin.

29 -Mōōng'āloolē ng'al chēbo āwēēsyo. Ōng'āloolē ng'al chēē ititiirē biiko alak yoo kābotyi :kiy, sukung'eet kōōbēruurākiis :choo yēbchinē yiit.

30 -Mooyey kunyēēr :Tāmirmiryēēt nyoo kikōōnook :Yēyiin /sikiinkētēēnook kule ōyēku cheechii, ng'ālyoo nyēē ibooru kule mii :bēsyeēt nyēē makooraachaak :inee kutukul.

31 -Mookany kung'woonchook :ng'ala. Otayee keey siirmōōyoontiit. -Mōōnyēēru, āmōōyēyē wōōrōōr, āmōōng'ōōmē keey. Ōmētē ng'al alak tukul chēē miyootēch.

32 Ōtānkāsē kityō, ōriirēē alak ānkōōnyōōchinē keey kaat kuu yoo kiikunyōōwook :Yēyiin kaat kubununēē Kāārārookiintēēt.

5

1 Āmwoowook kule ōtēbchēē kuu wōloo wuunto :Yēyiin, kuuyu ōyēku lōkōkyii chēē chāmootiin

4:18 Room. 1:21; 1Bēt. 1:14 4:22 Room. 8:13; Kolos. 3:9 4:23 Room. 12:2
 4:24 2Kōōr. 5:17; Kolos. 3:10 4:25 Seka. 8:16; Ēfēēs. 1:23 † 4:26 Tyēēn. 4:4
 4:28 1Tēēs. 4:11 4:29 Ēfēēs. 5:4; Kolos. 4:6; Yāāk. 3:10 4:30 Isa. 63:10; 2Kōōr.
 1:22; Ēfēēs. 1:13 4:32 Mat. 6:14-15; 18:22-35; Kolos. 3:13 5:1 Mat. 5:45, 48;
 Yoowa. 1:12

² ānkōōminyē nyēē ōchoomtōōsii kuu yoo kichameech :Kāārārōokiintēēt. Kichameech kut kōōkooyto soboonnyii kubo acheek kuu kiy nyēē boong'u nyēē anyiny nyēē / kākēēbēēlchinēē Yēyiin kōrōsēēk.

³ Māmāchāktōōs kutookunēēnook :ng'ala chēē rubtooy keyy āk martaayeet nto orub kēēlwookik alak chēē mā tiliilēch nto mbo oyeyaate mooyēētyoontiit. Ng'al :choo chēē mā kāroomēch ām wōlēē miitē :biikaab Kiriistō choo tiliilēch.

⁴ Nto mbo subak, māmāchāktōōs /kēēng'ālōolē ng'al chēē miyootēch, ng'al chēbo bēērbēēryo nto /kēēyēyē chiiran nyēē mā karaam. Nteenee kiyēē māchāktōōs kukēēbirchinē Yēyiin kōōnkōy.

⁵ Ōrōōtootē ng'aleechu: -Mēēmuuchē :mārtooyiintō, nto ku chii nyēē mā tiliil nto ku nyēē chēēmooyēētyoo kunyōōr ātēbto ām bāytooyiisyēētaab Kiriistō āk nyēbo Yēyiin. Mooyēētyoontiit ku kēēlto ake nyēē kutunkyinēē :biiko tukuuk alak yoo kātākutunkyinē Yēyiin.

⁶ -Mookany kooberbeereenaak :chii ng'al chēē māmii yēēt :kiy. Yēyē :ng'aleechaa kunyēēr :Yēyiin ānkōōng'woonchi biiko choo -mēēywēyē inee.

⁷ Kunyoo, osatee keyy biich chēē wuu choo.

⁸ Kyōōmiitē mēēnān yu kibo taay, nteenee ! kōōnyōōru lēbkēēyyēēt ām Mokoryoontēēt. Ōminy ōyēku lōkōkaab lēbkēēyyēēt,

⁹ kuuyu lēbkēēyyēēt :nyēē yibu boorātēēt ake tukul nyēbo karaamateet, churtaayeet āk manta.

¹⁰ Osyem okas kiyēē ing'erēēchē Mokoryoontēēt.

¹¹ -Mōōwutēē keyy ng'al chēbo mēēnān chēē mākōōnu kiy, nteenee ōsyooru kuruuyo saang'.

¹² Bo muyāt /keetwech ng'ālyoo nyēē yēyēē wung'aan :biiko choo mākāsyinē Yēyiin.

¹³ Nteenee kiy ake tukul nyoo keekweny :lēbkēēyyēēt kutooku,

¹⁴ kuuyu lēbkēēyyēēt :nyēē yēyē kiy ake tukul kutook. Ng'ālyoontoonoo :nyoo yēyē /kēēmwooy kule,

“Ng'eet, wē, chēēbrwooniin,

ankiing'eetee meet!

Yotoo, mākōōluuchiing' :Kiriistō.”

¹⁵ Ōriib keyy miisin ām wōlēē ōming'tooy. -Mōōminyē ām kēēlto nyēbo bēērbēēryo, nteenee ōng'oomēkiitu.

¹⁶ Ōyēyiisyēē bārooyin ake tukul kuyem kuuyu tinyē :bēsyōōsyēchu rōkōs.

17 Kunyoo, -mōōkwērtē keey, nteenee ōnkēt kiyēē māchē :Mokoryoontēēt.

18 Otayee keey bōōkitēēt kuuyu āroontook. Yēē kātāwuu nyooto, okany /kiinyiitwook Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

19 Yooto, +mōōtyēēnē tyēēnwookik chēē tēērchiintōōs ōsiltooy Yēyiin. Ōtyēēnchinē Mokoryoontēēt ām mooyēēt akeenke

20 ānkōōbirchinē Baaba Yēyiin kōōnkōy ākookoy kubo kiy ake tukul ām kaayneetaab Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō.

Wōlēē māchāktōōs kōōbuurtooy :biich chēē kiikoomut keey

21 Ōywēyē keey nto yooto, kukōōyibchi Kiriistō koonyit.

22 Māchāktōōs kōōywēyē :kooruuk saanikwaa kuu wōloo iywēytooy Kiriistō,

23 kuuyu saanteet :nyēē bāwu koorkēēt kuu yoo bāwu :Kiriistō kaniseet kumukuul nyoo bōōrnyii ānku inee :Kāārārookiintēēt.

24 Kuu wōloo iywēytooy :kaniseet Kiriistō, māchāktōōs kōōywēyē :koorko saanteenyii.

25 Nto nkinyiing' saanteet, māchāktōōs ichāmē koorkēēng'uung' kuu yoo kicham :Kāārārookiintēēt kaniseet kut kōōkooyto soboonnyii

26 sukōōtiliilēē :kanisaanaa kubununēē ng'ālyoontēētaab Yēyiin.*

27 Kiikooyto soboonoto sukuchōbchi keey kaniseet nyēbo lēbkēēyyo, nyēē mātinyē tisyā, mā maasaat nto kutinyē miyooto ake tukul.

28 Ām kēēlto nyēē wuu nyiitēnyi, māchāktōōs :saannyā ake tukul kuchāmē koorkēēnyii kuu wōloo chāmtooy keey. Murēn ake tukul nyoo chāmē koorkēēnyii kuchāmē keey nkit.

29 Māmii :chii bēsyēēt ake nyēē kiikutay keey, nteenee bāyē bōōrnyii ānkuriibē kuu wōloo yēytoochintooy :Kiriistō biikyii,

30 kuuyu acheek :chēē kēēyēyē bōōrtaab Kiriistō.

31 Kuu yoo /kikeesir kule, “Kunyoo kiyooto nyēē yēyē murēn kung'eetee kōōtaab kwaan āk kaamet ankoomut koorkēēnyii ānkunoomnyo :tukwaay kuyēk kiy akeenke.”†

32 Mii :manta nyēē wōō miisin nyēē iyeelaat nyēē ibooru :siruutēchu ānkung'āloolēē Kiriistō āk biikaab Kiriistō.

5:18 Room. 13:13 **5:20** Kolos. 3:16-17 **5:21** 1Bēt. 5:5 **5:23** 1Kōōr. 11:3; Ēfēēs. 1:22-23 **5:24** Kolos. 3:18; Tiitō 2:3-5; 1Bēt. 3:1-6 **5:25**

Kala. 1:4 * **5:26** Imuuchē :Bāwulō kung'āloolēē saakweetaab kooyēyē nyēbo Yuutayeeek nyēē kimākyinē kule /kiiwuun kōōkōōnyoontēēt /ānkiilookyi sirook chēē kāroorānēch /kumānāākiimutyi saanteet. **5:26** 1Kōōr. 6:11; Tiitō 3:5; Ibu. 10:22; 1Bēt. 3:21 **5:27** 2Kōōr. 11:2; Ēfēēs. 1:4; Filib. 1:10; Kolos. 1:22 **5:30** Ēfēēs. 1:23 † **5:31** Toowu. 2:24 **5:32** Ng'oong'. 19:7

³³ Kunyoo, māchāktōōs :nkinee chii ām akweek kuchāmē koorkēnyii kuu wōloo chāmtooy keey ānkumākyinē mbo :nkinee koorko kōōywēyē saanteenyii.

6

Kāāburtaab lēekōōk āk sikiikwaa
(*Kolosaayek 3:20-22*)

¹ Nto akweek lēekōōk, māchāktōōs ōywēyē sikiikwook, kuyuu ng'alyoo :nyoo nyēē mākwook :Yēyiin.

² Mwooyē :siruutēk kule, “Iywey kōōn āk koomēt.”† Kiruutyēēt :nyiiitēnyi nyēbo taay nyēē kikuurto :Yēyiin

³ kumwooyē kule, “Siiminy nyēē karaam ām kōōrēēt ākoy kooliloon.”†

⁴ Nto akweek sikiik, māmāchāktōōs ōwusē lōkōkwook kut bokwoowēsiiitu, nteenee ōnēētē ātēbuutēk chēē rubtooy keey āk Mokoryoontēēt.

Kāāburtaab motwoorik āk mokorēēnikwaa
(*Kolosaayek 3:23—4:1*)

⁵ Nto akweek motwoorik, māchāktōōs ōkāsyinē mokerēenikaab kōōrooni. Ōywēyē ām mooyēēt akeenke kuu wōloo ōywēytooy Kiriistō.

⁶ -Mōōywēyē sōō baateey kule sukuchamaak yoo kakasaak, nteenee ōywēyē kuu wōloo ōywēytooy Kiriistō, ōyēyē ām moonikwook kiyēē mächē :Yēyiin.

⁷ Ōyēyiisyē ām mooyēēt akeenke wuu nyēē ōmiitē ōyēchinē Yēyiin yiisyoonoo āmēēbērē kule ōyēchinē biiko.

⁸ Ōnkēt kule mākutuwēn :Yēyiin chii ake tukul ām kāroomnyo ake tukul nyēē kayey ānku motwooriin :chiichoo nto bāwu keey.

⁹ Nto nkakweek mokorēēnik, māchāktōōs ōnāmē motwoorikwook ām kēēlto nyēē karaam. -Mōōlyōōlchinē kuyuu ōnkētē kule nyoo Mokoryoontēēng'waa icheek ku Mokoryoontēēng'woong' nkakweek :nyooto ānku inee :nyoo miitē kibkōōnkōy. Mächāmē :inee chiito ake kusiir ake.

Booryēēt kubo soboontaab Tāmirmiryēēt

¹⁰ Ng'alyoontēēt nyēē āwoong'tēē ku kule, ōnyōōru nkuruuk kukwaanee wōlēē mii :Yēyiin nyoo boonto kāāmuukēywēēk.

¹¹ Onam kariikaab booryēēt chēbo Yēyiin sukung'eet oyee-tee keey ām wōlēē mii kēntooyiisyeēetaab Kibrōkōsyoontēēt.

¹² Mābo :booryoonoo kule / kiitaata koroti. Nteenee kēēmiitē kēēbooryēē bāytooyik, kāāntōōyik alak chēbo

5:33 Kolos. 3:19; Tiitō 2:6; 1Bēt. 3:7 6:1 Kolos. 3:20 † 6:2 Chuy. 20:12 † 6:3 Kiruutēk 5:16 6:3 Kiruu. 5:16 6:4 Kolos. 3:21 6:6 1Kōōr. 7:22 6:8 Kolos. 3:22-25; 1Tēm. 6:1-2; Tiitō 2:9-10; 1Bēt. 2:18-21 6:8 2Kōōr. 5:10 6:9 Kolos. 4:1; Yāāk. 2:1 6:10 1Kōōr. 16:13 6:11 Yāāk. 4:7

kāamuukēywēek, kāāyyoong'ikaab kōōroonēeb mēēnān āk nkuruukaab tāmirmirook chēē miyootēch ām kōōrēēt barak.

¹³ Kunyoo, onam kariikaab booryēt chēbo Yēyiin kuyem, sōōyēetu yoo yitu :bēsyoonoo bo rōkōs nyoo chōōnii, si yoo !koo-am booryēt, kumāchāktōōs tōōtitirootiin.

¹⁴ Ōchōb keey ōyēku biich chēē ōmwooyē ng'al chēbo man, kuu yoo rātē keey :chii nyēbo lukēet yoo māchē kuwo booryēt. Oluumee keey churtaayeet sōōriibēē keey kuu yoo iluumēē keey :chii karneet wōlēeb tekēt yoo wēētii booryo.

¹⁵ Oluumee keey mbo lōkōōywēk chēē kāroomēch choo yibu kaalyeet sukung'eet ōyyoong'unēē yooto kuu yoo iluumēē keey :chii kwēyōōn kērēēnkōōy.

¹⁶ Nto subak, onam kaakaaset kuyēk loong'eet nyēē ōyēētēē keey ām kootyēk tukul choo bo ng'woonēēt choo mwooku :Kibrōkōsyoontēēt kuu yoo yēētēē keey :chii loong'eet ām booryo.

¹⁷ Ōriibē mētēwookwook sōōsōōtē kurubta keey wōlēē kiiraraaktaak :Kāārārookiintēēt kuu yoo iloochē :chii nyēbo lukēet kuutwēēt sukukērēktēē mētinyii. Onam ng'ālyoontēētaab Yēyiin sōō-āmēē booryēt kuu yoo nāmē :chii chōōkiit yoo wēētii booryo.

¹⁸ Ōyēyē ng'aleechu tukul ōsooyē Yēyiin kuyēētyēēchook. Ōsooyē kibtaman ām Tāmirmiryēt. Ām ng'ālyoontooni, kumāchāktōōs ōchōbē keey -mookany kubēk :moonik. Ōsoochinē biikaab Kiriistō tukul ākookoy.

¹⁹ Ōsoowoo nkaniī ānyōōru ng'aleek chēē āmwooyē sāābooru nyēē māmii :muyāt, kiyēē iyeelaat kurubta keey āk lōkōōywēk chēē kāroomēch.

²⁰ Arataat :anii kuuyu āyēku kiiyookiin nyēē ā-āmtooy lōkōōywēchoo kāroomēch. Osaay kule āmwoowu ng'aleechaa nyēē māmii :muyāt kuu wōloo māchāktōōs amwaayte.

Chameetaab keey

²¹⁻²² Āmiitē āyooku Tukiikō kuchō wōloo ōmiitē. Ng'eetaabiya :inee nyēē chamaat ānku nyēē / kiikoosēē keey kubo yi-isyēētaab Mokoryoontēēt. Mākumwoowook lōkōōywēk tukul chēē rubtooy keey āk anii sōōnkēt :nkakweek wōlēē āwuuyē :anii āk kiyēē āyēyē ānkumwoowook wōlēē kēēwuuyē :acheek tukul ānkōōtitirook.

²³ Ōtēbtē :akweek mbo ng'eetaabiya kaalyeet. Kuyēētyēēchook :Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō sōōchoomtōōsii ānkōōkoosēē keey inee.

²⁴ Kōōbēruurākiis :biiko tukul choo chāmē Mokoryoon-
tēenyoo Yēesu Kiriistō ām chamateet nyēē mābēku.

Barweet nyēē kisirchi :Bāwulō Filibiik

Taayta

Siriintēēt, kēnyiit nyēē /kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē: Kisirē :Bāwulō barwaani kurataat ām Rooma (kasee Yēyuutēk 28:16 āk chēē rubē.) /Kiisōōtyinē kule ki kēnyiitaab 61 KK. Kimāchē :Bāwulō kubirchi chōōrōōnuutēkyii kōōnkōy ām Filibi kubo toorētēētaab beesaanik chēē /kikiiyookyinē inee.

Kiyēē mii āriit: Toowunēē :Bāwulō ām barwaani kubirchinē kaniseet kōōnkōy ānkumwooy wōlēē kiwuu :soboonnyii ām Rooma. Kiyēyiisyēē bārooyinooto kōōkiimēē kaniseetaab Filibi kukiilchi kāāyēnēēng'waa ānkoo kumiitē :wusiisyēēt āk kāāyimuutēk alak. Mwoochinē kusatee keey ng'al chēbo muchas, kusyeem kuyibē keey ng'wēny ānkunoomnyo. Isōōtyinē icheek kule /kiirāroochē yoo kēēyēnchi Kiriistō āmēēbērē kuuyu rubē kiruutēkaab Yuutayeeek.

Kiyēē āmu: Ibooru :Bāwulō ām barwaani tiinyē soboonnyii, ng'erekweek kubo kule kiikōōyēnchi :inee Kiriistō ānkoo kurataat āmēēnkētē kiyēē makuyeyakay ām taay. Yoo ākoo /tākēēchāmchinē tākusob, makung'erech kubo chamateetaab Yēyiin. Nto yēē ākoo makume, mākwoomchi :yēēmootēēt wokuming'to keey Yēesu ām barak. Kanyoo acheek choo kiikiyēnchi Kiriistō :wōliin bo barak (kur. 3:20), kunyoo, kiimuuchē kēēmuytoochi nyāliluutēk ām kōōrēēt kēētinyē bāybooyyēēt āk nyikanateet.

Kyoorōōrchi keey :Bāwulō biikaab Filibi ānkumākyi bērrur

¹ Anii :nyoo Bāwulō, āboontē keey Tēmētēewō kēēyēchinē Kāārārookiintēēt Yēesu yiisyēēt. Āsirwook biikaab Yēesu Kiriistō ām Filibi, kāāntōōyik āk toorētik.

² Kōōbēruurook :Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō ānkōōnyōōru kaalyeet.

Kisoochi :Bāwulō biikaab Filibi

³ Yoo āsōōtook, ābirchinē ākookoy Yēyiintēēnyuu kōōnkōy.

⁴ Yoo āsoowook akweek tukul, āsooyē ām ng'erekweek,

⁵ kuuyu kikēēyēētyēēchinoonu keey ām yiisyooni bo lōkōōywēk chēē kāroomēch kuchakee bēsyoonoo kyōōnyōōru ng'aleechu ākoy kura.

⁶ Āchāmtooy kule makutas taay kōōtitiurook :Yēyiin nyoo ki-toowu yiisyēēt nyēē karaam ām wōlēē ōmiitē. Yēyē kuu nyooto

ākoy yoo /kaakiywaang'ta yiisyoonoo ām bēsyoonoo iyēēwu :Yēesu Kiriistō.

⁷ Misyoo āsōotook kuu nyooto, kuuyu oboontēēnoo mooyēēt. Kyōōtiyoo yooto āyēchinē Yēyiin yiisyēēt ānkoo mbo yoo kyaarataat ām nyōrōōrōōnik nto yoo kyāākiimē ānkāā-āmtooy lōkōōywēk chēē kāroomēch.

⁸ Inkēt :Yēyiin kule āmchoo anii :yēēmootēēt akweek tukul ām chamateetaab Yēesu Kiriistō.

⁹ Asoowook kule kuner :chamateeng'woong' miisin ōnyōōru kiirnātēētaab Yēyiin ānkōōrōōtootē ng'aleek kāroomin

¹⁰ soomuuch okwey kiyēē karaam ānkōōtililiitu bēsyoonoo itiilē :Kiriistō ng'aleek.

¹¹ Asoowook ōyēyē ākookoy tukuuk chēē churtootiin kubununēē :Yēesu Kiriistō /sikiitōrōōr /ankiikaasta Yēyiin.

O-am booryēēt kubo Kiriistō

¹² Lēyyē, mbo ng'eetaabiya, āmāchē āmwoowook kule kiyēē kiyeyakay ām wōlēē āmiitē kōōkuyēētyēēchi kutas taay :lōkōōywēk chēē kāroomēch.

¹³ Inkētē mbo raat :riibiik tukul chēbo kaytaab bāytooyiintēētaab Rooma āk biiko alak tukul kule arataat :anii kuuyu āyēchinē Kiriistō yiisyēēt.

¹⁴ Nto subak, kookuyey :rātiisyēēnyuu kunyōōr mooyēēt :mbo ng'eetaabiya chēē chaang' ām Mokoryoontēēt kwaamta lōkōōywēkaab Yēyiin nyēē kōrōōm miisin āmēēywēyē.

¹⁵ Man sinee mii :biiko alake chēē āmu lōkōōywēchoo bo Kiriistō ām tuuyintaab moo ānkukwiiloo, nteenee mii :alake chēē āmu lōkōōywēchoo ām mooyēēt nyēē karaam.

¹⁶ Yēyē :icheek ng'aleechu kubo chamateet kuuyu inkētē kule kikwērwoo :Yēyiin wōli sukung'et ayeet lōkōōywēkyii.

¹⁷ Māng'āloolēē :bichooto kābo taay Kiriistō ām mooyēēt nyēē lēēl, nteenee ng'āloolēē kubo tuuyintaab moo. Isōōtē kule nto /kēētāsyi /kēēwuso yoo tāāmiitē wōlēēb kāābrātiisyō.

¹⁸ Nteenee mā :kiy! Ang'erechaat kule /kyoomtooy Kiriistō ām keel ake tukul. Yoo āmtooy :alake kōōsōōtē nyēē miyaat, kwoomtootooy :alake kōōsōōtē nyēē karaam.

¹⁹ Ātāsē taay āng'ērēchē ānkētē kule +/ makiityaaktaa / ānkēēsārwoo, kuu yoo ōsoowoo ānkuyēētyēēchoo :Tāmirmiryēētaab Yēesu Kiriistō.

²⁰ Ākēnēē keey ānkāāyyoong'unēē kiito akeenke kule mākoy āmuy āyēchi Kiriistō yiisyēēt. Nteenee +māākiil raawuut kuu kwaak sāātōrōōrē Kiriistō ām wōlēē āburtooy yoo tāāsoboot nto yoo kaameey.

²¹ Soboonyuu ku Kiriistō ānku kaykay mbo yoo kaameey.

²² Yoo tāāsoboot tāku kāroomēch :tukuuk chēē tookunēēnoo āyēchinē Kiriistō yiisyēt. Kunyoo botwoo kule nee :nyēē +maakwey.

²³ Mii :ng'ala āyēēnku yu. Ākāykooyē āwēēchi keey wōlēē mii :Kiriistō bokiibuurtē keey tukwaay kuuyu kiy :nyoo nyēē karaam miisin,

²⁴ nteenee kaykay ām wōlēē ōmiitē :akweek yoo āsoboot :anii.

²⁵ Kunyoo kāānkēt kule māchāktōōs tākiibuurtē keey āk akweek kōōrooni sāāyēētyēēchook ong'erech ānkōōkiilchē ām kaakaaseeng'woong'.

²⁶ Yoo kāāruutoochook subak, +moong'erech kubo kiyēē yēyē :Yēēsu Kiriistō kubuntēēnoo anii.

²⁷ Māchāksē kityō ōbuurē kuu yoo mwooyē :lōkōōywēkaab Kiriistō, si yoo kachaakasaak nto kamachaakasaak, +māānkēt kule ōkiilchinē kiy akeenke ānkōōwuulyēē :tukul lōkōōywēkaab Kiriistō

²⁸ āmōōmuyēē buunikwook. Yoo kakas :kwiilōōtichoo wōlēē ōyēnchintooy Yēyiin, mākōōboor :yooto kule kōōkubootyoo :icheek /ankiiraraachaak akweek. Yēyiin nkit :nyēē kiikuchōb kuu nyooto.

²⁹ Mēēbērē /kiikēēchāmwook sōō kule okaasee keey baateey Kiriistō, nteenee /kiikēēchāmwook kule /kiinyāliilook kubo inee.

³⁰ Ōmiitē :nkakweek ō-āmē booryoonoo kyōōkāsē ā-āmē :anii ānkutāā-āmē kura.

2

Ōyibē keey ng'wēny kuu Yēēsu

¹ Ara, /kiikiimē keey ām Kiriistō? Ara, /kiititiirē keey ām chamateenyii? Ara, /kēēsinēnē ām Tāmirmiryēētaab Yēyiin? Ara, /kēēriirēē keey ānkēēkāsyinē keey kiisayta?

² Yoo wuu nyooto, ong'erechaa miisin ōkāsyiintōōsii, ōchoomtōōsii ānkōōyēku akeenke ām moonikwook āk kāāsōōtēywēēkwook.

³ -Mōōmākyinē keey tukuuk nkit, nto ōkāsē keey buch, nteenee ōyibē keey ng'wēny ānkōōyibē alak kule kāroomēch kusiir akweek.

⁴ -Mōōkāsē baateey kiyēē ōmāchē :akweek nkit, nteenee ōkāsē :nkinee kiyēē māchē :biiko alake.

⁵ Māchāktōōs ōkāsē kiy kuu wōloo kāstooy :Kāārārookiintēēt Yēēsu.

6 Kiwuu :inee Yēyiin, āmēēbērē kiisoot kule kisāsu kāāmuukēywēchoo sukukerkeyiit Yēyiin.

7 Ānkoo kuwuu nyooto, kibakaakta kāāmuukēywēchooto ankucham kuyēk motwooriin.

8 Nto yu ki chii, kiyibē keey ng'wēny kukoonyitē Yēyiin ankucham mbo kumēēchi murtooywoontēēt.

9 Kunyi, kiitōrōōr :Yēyiin Yēesu ānkōōkoochi kaayneet nyēē wōō miisin kubiir kaayna ake tukul.

10 Kunyoo, mākukutuny :chii ake tukul nyoo mii barak, nyoo mii ng'wēny āk nyoo mii *kāābkwoombiich kukoonyitē kaayneetaab Yēesu

11 ānkumwooyē :chii ake tukul kule Yēesu Kiriistō :Mokoryoontēēt, /sikiitōrōōr Baaba Yēyiin.

Ōbooru kule ōywēyē Yēyiin

12 Lēyyē, chōōrōōnuutēkyuu, yoo kōkēēboontē keey kwaak, kwōōkoonyitoo miisin. Kunyoo ānkoo ālōō raat ām wōlēē ōmiitē, ōywēyiisyē miisin kusiir yoo kōbo taay ānkōōyēyē tukuuk chēē ibooru kule /kookiiraraachaak.

13 Ōnkētē kule imuuchē :Yēyiin kuyētyēēchook yoo ōmāchē oyey kiyēē māchē :inee ānkōōyēyē kiyooto.

14 Ōyēyē kiy ake tukul nyēē -mōōng'unyng'uunyē nto ōkwiilē keey.

15 Yooto +mōōyēku biich chēē ōbēērē keey ānkōōtililiitu kuu lōkōkaab Yēyiin chēē mātinyē lēēlis ām kōōrooni bo chukurāt āk biich chēē moosootiin. Olekecheech kuu kookeel

16 ānkōōkiilchi lōkōōywēkaab soboonto. Yoo kooyey kuu nyooto, āng'ērēchē bēsyoonoo itilē :Yēesu Kiriistō ng'aleek, kuuyu mānāāwo buch :yiisyonoo kyāāwuulyēē.

17 Ānkoo +/makeewasta korotiikyuu /kiitaata kuu kōrōs kuuyu kyaa-am booryēēt sōōyēnchi Yēesu, +maang'erech ankeeng'erech :tukul āk akweek.

18 Kunyoo nanyuun, māchāktōōs :nkakweek ong'erech āk anii.

Tēmētēwō ākoo Ēbāfurōtiitō

19 Āmoong'tēē keey Mokoryoontēēt Yēesu kule +māāyooku Tēmētēwō ām lēēkitō kuchō wōloo ōmiitē saang'erech yoo /kāchokyoomwoo lōkōōywēkwook.

20 -Māāboontē chiito ake nyēē kāswook ng'aleekwook kuu inee.

2:6 Yoowa. 1:1-2; 17:5; Ibu. 1:3 2:7 Yoowa. 1:14; 2Kōōr. 8:9 2:8 Ibu. 5:8; 12:2
2:9 Yēyuut. 2:33; Ēfēēs. 1:21; Ibu. 1:4 2:11 Isa. 45:23; Yoowa. 5:23; Ng'oong'.
5:13 2:13 Yoowa. 15:5; Room. 7:18; Filib. 1:6 2:15 Kiruu. 32:5; Tān. 12:3;
Mat. 5:14; Ēfēēs. 5:8 2:16 1Kōōr. 1:31; 15:2; 2Kōōr. 1:14; 5:12; Filib. 1:10; 1Tēēs.
2:19; 2Tēēs. 1:4 2:17 2Tēm. 4:6; 1Yoowa. 3:16 2:18 Filib. 3:1; 4:4 2:19
1Kōōr. 4:17

21 Wuulyēē :biiko alake ng'aleekwaa baateey, amēēbērē ng'aleek chēē māchē :Yēesu Kiriistō.

22 Ōnkētē :akweek mbo wōlēē kiikōōboorunto keey :Tēmētēewō nkityō, kuuyu ayēyiisyē :anii āk inee kuu leekwa āk kwaan kubo yiisyēetaab lōkōōywēkaab Yēyiin.

23 Kunyoo, āsōōtē +māāyooku kuchō wōloo ōmiitē yoo kaakas wōlēē wuunto :ng'aleek am wōlēē āmiitē.

24 Ākoosēē keey Mokoryoontēt kule +māāchōō :nkaniin wōloo ōmiitē am lēēkitō.

25 Kyōōyooku ng'eetaabiya Ēbāfurōtiitō wōlēē āmiitē sukuyēētyēēchoo. Kōōkēewuulyēē lōkōōywēk chēē kāroomēch kyoomē booryēt tukwaay. Nteenee, kwaasoot kule karaam ākētu inee kuchō wōloo ōmiitē,

26 kuuyu kōōkwoomchi inee :yēēmootēt kubērē nto kasaak akweek tukul ānkōōyīmē mēt kuuyu kyookas kule kikiikun-nyaan :inee.

27 Manta kimnyoonē ankitame. Nteenee kiriiree :Yēyiin. Mēēbērē inee baateey, nteenee kiriireenaa nkaniin simātāsyi :meenyii ng'wooninto nyēē āboontē.

28 Anii miisin :nyēē kwāāmāchē kule kuchō wōlooto soong'erech subak yoo kookas inee, nto yooto mēēbērē tāāsōōtē miisin.

29 Otaach am ng'erekweek tukul kuu ng'eetaabiya am Moko-ryoontēt. Ōkoonyitē miisin biiko chēē wuu chutēchu,

30 kuuyu kyaalta keey nyēē kitāmēē kubo yiisyēetaab Kiri-istō nto yooto kuyēētyēēchoo, ng'ālyoo nyēē kimōōmuchē :ak-week kut ōyēētyēēchoo.

3

Wōlēē /kēēyēytooy /sikeechurta

1 Lēyyē mbo ng'eetaabiya, amwooyē kule ōng'ērēchē am Mokoryoontēt. -Māāyīmē keey yoo ākētyinē keey ng'aleechu kikyāāsirwook, kuuyu mākuriibook :ng'aleechaata.

2 Ōriibēē keey buunichoo bo Yēyiin choo yēyootē ng'al chēbo miyootyo ānkutilootē bōōrwoonikaab biiko.

3 Acheek :chēē */kikiimuraataneech nyēbo man, kuuyu kēēkutunkyinē Yēyiin am Tāmirmiryēenyii ānkiimoong'tēē keey Kāārārōokiintēt Yēesu amēēbērē kubo kiyēē kiikēyēchi Yēyiin.

4 Āboontē sinee :nkaniin ng'ālyoo am kiyoo ng'āsēē keey :bi-choo alake. Yoo mii :chii nyēē mwooyē kule imoong'tēē keey tukuuk chēē yēyē :biich buch, āboontē :anii ng'ālyoo nyēē siirē chooto.

5 / Kikiimuraatanaa āboontē bēsyoōsyēk sisiit / ānkikēēsicho kuu *Isrāyēēliin nyēbo kōōtaab Beenchamiin, *Iburāniintēēt mētīt. Kyāāriibē :anii kiruutēkaab *Muusa kuu *:Fārisooyiintēēt,

6 ānkyāākōrōōm miisin nyēē kyāāwus biikaab Kiriistō. Kyāāriibē kiruutēchoo nyēē kimāālēlē.

7 Nteenee tukuuchoo kyāāyiitē :anii tukul kule ki kāroomēch, āyiitē choo raat kule buch ām kiyēē kiikuyēwoo :Kāārārookiintēēt.

8 Ng'alyoo nyēē karaam miisin kukeeytee kiyēē isōōtē :bichoo ku ānkēt Kāārārookiintēēt Yēēsu Mokoryoontēenyuu. Kyāāmētē kiy ake tukul kubo inee ānkāāyibē tukuuk tukul choo kyāāyēyē kuckerkeyiit biyek saanam Kāārārookiintēēt kutukul

9 ānkāāyēku akeenke āk inee. -Māyēyoo :kiruutēkaab Muusa achurte ām taayeetaab Yēyiin, nteenee āchurtooy kuuyu ākoosēē keyy Kāārārookiintēēt. Yēyiin nkit :nyēē yēyē chiito kuchurta yoo keekaasee keyy :chiichooto inee.

10 Kiyēē āmāchē baateey ku kule ānkēt Kāārārookiintēēt āk kāāmuukēywēek choo kiing'eētēē inee meet. Amāchē akerkeyi-itu inee nyoo /kikiinyaliil /ankeebakach

11 si nto anyuun, /kiing'eeteena nkanii meet.

Ālābātyinē awaang'te kiyoo kitōōlchoo :Yēēsu

12 -Māāmwooyē kule kwāāwoong'u nto kwāābuntoochi tabantaab churtaayeet, nteenee tāākiilē keyy ayey kiyoo kitōōlchoo :Kāārārookiintēēt Yēēsu.

13 Lēyyē, mbo ng'eetaabiya, -māāsōōtē kule kwaateryeech kiyooto. Kiyēē ārābchinē, ku āwuutyēē kiy ake tukul nyēē mii lētuunyuū ānkāākiilchi keyy kiyēē mii taayeenyuū.

14 Kunyoo, ālābātē ānyōōru kiyēē tuwēnēēnoo :Yēyiin kubununēē :Kāārārookiintēēt Yēēsu.

15 Māchāktōōs :acheek tukul choo kēēkichootiin kiisōōtē kuu nyiitēnyi. Nto yoo ōboontē :akweek alake kāāsōōtēywēek chēē teer, mākōōboorwook :Yēyiin.

16 Okany keetas taay kiibuurtē lēbkēēyyoonoo kikēēnyōōru.

17 Mbo ng'eetaabiya, ōkāsēē biiko choo yēyē kuu wōloo āyēytooy :anii ankooyey :nkakweek kuu nyooto.

18 Kisimāmwoowook areet chēē chaang' ānkutāāmwoowook nyēē āriirē kule, kwiilē :biiko chēē chaang' ng'aleekaab meetaab Kāārārookiintēēt ām murtooywoontēēt.

19 Mii :bichoo bokwooroontōs. Intōōytēē moonikwaa, intumēērēē tukun chēē miyootēch yēē kātāmuuytōs ānkōōsōōtē baateey tukuuk chēbo kōōrooni.

20 Nteenee kēēbooyē :acheek kibkōōnkōy ānkēēmiitē kēēkānyē miisin Kāārārōokiintēēt nyoo Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō kuchōōnēē kibkōōnkōy.

21 Makuweech bōōrwēkyoo chu bo ng'wēnyuuni kukerkeyiit bōōrnii nyoo bo lēbkēēyyēēt ānkubāw kiy ake tukul.

4

1 Lēyyē, mbo ng'eetaabiya choo āchāmook, ōkiilchi Moko-ryoontēēt kuu nyooto. Āmchoo akweek :yēēmootēēt miisin ānkāāng'ērēchēēnook sōō nyēē tyaa.

Ōbuurtē kaalyeet

2 Lēyyē, āsooyiing' inyiing' Ewootya ākoo Suntiikē kule ōkāsyiinē ām Mokoryoontēēt.

3 Nto inyiing' choorweenyuu nyoo kiichuutyiintōōsii,* iyēētyēēchi chēēbyōōsōōchu kukāsyiin. Kikyaam booryēēt āk icheek kubo lōkōōywēk chēē kāroomēch kēēboontē keyy Kēlēēmēēn ākoo biikyuu choo kikēēyēyiisyē tukul choo mii :kooyōōkwaa kitaabuutaab soboonto.

4 Lēyyē, ōng'ērēchēē Mokoryoontēēt ākookoy. Āmwooyē subak kule ōng'ērēchēē!

5 Okany kukas :biiko tukul ntusātēēng'woong'. Mii :Mokoryoontēēt kuchōōnii ām lēēkitō.

6 -Mōōmuyēē kiy ake tukul nteenee ōsooyē Yēyiin kukōōnook kiito ake tukul nyēē -mōōboontē. Ōbirchinē inee kōōnkōy ākookoy yoo ōsoomē.

7 Nto yooto kuriibwook :kaalyeetaab Yēyiin kāāsōōtēywēēkwook kubuntēē Kāārārōokiintēēt Yēesu. Wōō :kaalyaanaa miisin nyēē māyityinē :kāāsōōtēywēēkaab biiko.

8 Lēyyē mbo ng'eetaabiya, ōrōōtootē ng'aleechu ankoorub: ng'aleekaab manta, tukuuk chēē /kēēkoonyitē, chēē chuulootiin, chēē tiliilēch, chēē kāroorānēch, chēē /kēēng'ērēkyinē, chēē kāroomēch āk chēē /kiikoostooy.

9 Ōyēyiisyēē tukuuk choo kyāānēētook, choo kyāāmwoowook nto ku choo kyōōkāsē āyēyē. Nto yooto +mōōboontē keyy Yēyiintēētaab kaalyeet.

Kibirchi :Bāwulō kōōnkōy biikaab Filiibi

3:19 Room. 16:18 3:20 Ēfēēs. 2:6; Ibu. 13:14 3:21 Room. 8:29; 1Kōōr. 15:25, 28, 43-53; Kolos. 3:4 4:1 1Tēēs. 2:17-20 * 4:3 Mwooyē :alake kule Siisikō. 4:3 Ng'oong'. 3:5 4:4 Filib. 2:18 4:5 Room. 13:11-12; 1Kōōr. 16:22; Ibu. 10:25; Yāāk. 5:8; Ng'oong'. 22:20 4:6 Tyēēn. 37:5; Mat. 6:25; 1Bēt. 5:7 4:7 Yoowa. 14:27; Kolos. 3:15 4:9 1Kōōr. 4:16

¹⁰ Tyaa sōō, :ng'erekweek chēē āboontē ām Mokoryoon-tēēt kuuyu ānkoo kikiikukeeyta :bēsyōōsyēk chēē chaang', kyoomuuch ōyookwoo tukuuk subak. Ānkētē sinee kule kyōōmāchē ōyēētyēēchoo nteenee kimōōtinyē bārooyinto.

¹¹ -Māāmwooyē sōō, ng'aleechu āmāchē kiy. Kyaaneet keey ayemakse āk kiyēē āboontē.

¹² Ānkēt wōlēē wuu :soboonto yoo -māāboontē kiy āk yoo āboontē tukuuk chēē chaang'. Kyaaneet keey āyēmāktōōsii ām soboon ake tukul ānku yoo /kakeebaya nto ku yoo āmoo :kēmēy nto āboontē chēē chaang' nto ku ng'ēri.

¹³ Āmuuchē kiy ake tukul ām kāāmuukēywēēk choo kōōnoo :Kāārārōokiintēēt.

¹⁴ Kikaramiit mbo sinee ōyēētyēēchoo ām nyāliluutēkyuu.

¹⁵ Ōnkēt :akweek biikaab Filiibi kule yoo kyōōkāsē nyēbo taay lōkōōywēk chēē kāroomēch yoo kyāāng'ēētēē yēmēētaab Maketoonnya, mānāāyēētyēēchoo :kaniseet ake tukul ām yēmōōsyēk alak, nteenee akweek nkit :chēē kyōōyēētyēēchoo.

¹⁶ Kyōōyēētyēēchoo areet āyēēng' yoo kimāāboontē kiy āmiitē Tēēsālōōnikē.

¹⁷ Karaam sinee ōkōōnoo kiy nteenee kiito nyēbo koomānuut kukunyōōr :chii tuwēnēētaab Yēyiin.

¹⁸ Kōōnkōy kuuyu kōōkuyityoo :tukuuk tukul choo kyōōyooku Ēbāfurōtiitō kuyibwoo. Kunyoo, ātinyē ra chēē yēmoo. Ker-keey :tukuuchoo kōrōs chēē ānyiny chēē /kākēēbēēlchi Yēyiin, chēē chāmē :inee ānkōōng'ērēēchē.

¹⁹ Mākukōōnook :Yēyiintēēnyuu kiyēē -mōōboontē, kubununēē Yēesu Kiriistō kuuyu inee :nyēē boonto tukuuk tukul.

²⁰ Kutōrōriit ākookoy :Yēyiintēēnyoo nyoo Baaba. Kuwuyiit nyooto.

Kāā-āmiisēēt

²¹ Ōsuboowoo chii ake tukul nyēbo Yēesu Kiriistō. Isubooyook :kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō āk mbo tuubchōōsyēk chēē kēēboontē keey.

²² Isubooyook :biikaab Kiriistō tukul chēē mii wōli, ānku miisin choo yēyiisyē kaab bāytooyiintēētaab Rooma.

²³ Kōōbēruurook :Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō ām tāmirmiryēēt.

Barweet nyēē kisirchi :Bāwulō Kolosaayek

Taayta

Siriintēēt, kēnyiit nyēē / kikēēsirē āk wōlēē / kikēēsirēē: Kisirē :Bāwulō barwaani kurataat ām Rooma ām kēnyiit nyēē / kiisōōtyinē ki nyēbo 60 KK (kasee Yēyuutēk 28:16 kutas taay). Wuu nyēē /kikēēsirē kēnyiit akeenke āk nyēbo Ēfēēsō nteenee kisimkoonto ām nyoo bo Filibiik. Toorētiintēenyii Tukiikō :nyēē kiyibē barweetaab Ēfēēsō āk nyēbo Kolosaay. Kimānāāwo :Bāwulō Kolosaay. Kiyyēē :yiisyēētaab Bāwulō ām kiriinkēētaab Ēfēēsō, kaniseetaab Kolosaay. Āybēeryoontēēt Ebaafura nyoo kireeny keey kubuntēē yiisyēētaab Bāwulō ām kaniseetaab Ēfēēsō :nyēē kiyibē lōkōōywēkaab Yēesu Kiriistō kuba Kolosaay nyoo /kiisōōtyinē kule ki kiriinkēēnyii.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Kiiyiim mēt Ebaafura :ng'aleek chēē kimiitē Kolosaay. Yooto kuruutoochi Bāwulō ām Rooma. Kunyoo, iboorchinē :barwaani biikaab Kiriistō wōlēē mächē kōōbuurtooy. Ryoochē ntāsimuutēk, kāānēētuut chēbo biich chēē mātinyē kāāyēnēēt āk wōlēē sooytooy :Yuu-tayek. Ng'al :choo chēē kimii kung'ēēnyootē biikaab Kiriistō kut koolebleeb kāāyēnēēng'waa ām wōlēē mii :Yēesu kule inee ku lakwataab Yēyiin. Ibooru :Kiriistō wōlēē wuu :Yēyiin. Inee :nyēē iyyoong'unēē :tukuuk tukul, inee :mokoryoontēētaab biikaab Kiriistō ānku Kāārārookiintēēt nyoo kiichoomnyo chito āk Yēyiin. Chōōnēē :kaararaacheet wōlēē mii :inee nkit. Mātiinyē keey āk kāānēētuut alak tukul āk mbo ātēbuut alak. Ibooru :Bāwulō wōlēē ibooruntooy keey :kāāyēnchinooyēēt ām soboontaab chiito nyoo kiikutaach Kiriistō.

Kyoorōōrchi keey :Bāwulō Kolosaayek ānkumākyi bēnur

¹ Anii ku Bāwulō nyoo kitōōloo :Yēyiin āyēku lēbkeēyiintēētaab Kāārārookiintēēt Yēesu. Āboontē keey ng'eetaabiya Tēmētēwō.

² Āsubooyook akweek biikaab Kiriistō ām Kolosaay choo ōtiliilēch ānkōōkoosēē keey Kiriistō ānkēētuubchē :tukul ām inee. Kōōbēruurook :Baaba Yēyiin ānkukōōnook kaalyeet.

Kisoochi :Bāwulō biikaab Kolosaay

³ Kēēbirchinē Yēyiin kōōnkōy kwaak nyoo kwaaniitaab Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō yoo kēēsoowook.

⁴ Kēēng'ērēkootiin kuuyu kookeekas kule ōkoosēē keey misin Kāārārookiintēēt Yēesu ānkōōchāmē biikaab Kiriistō tukul,

⁵ kuu yoo mii :kiy nyēē ōkēnēē keey nyēē /kiikēēkōnōrwook
ām Kaab Yēyiin. Kisimokasee ng'ālyoontooni lōkōōywēkaab
manta chēē kāroomēch

⁶ choo /kikyoomwook. Kuu yoo kōōkuyēstoochi :lōkōōywēchu
kāroomēch kōōrēēt tukul ānkōōkuyibchi biiko bērir,
kyōōbēruurāksē :nkakweek kung'eetee bēsyoonoo kyōōkāsē
ānkōōnkēt kule chāmook man :Yēyiin.

⁷ Kyōōkāsēē lōkōōywēchu Ebaafura nyoo kēēyēyiisyē :tukul
ānku chiinyoo nyoo kēēchāmē. Iyyoong'oot :inee kuyēyē yi-
isyēētaab Kiriistō kubo akweek.

⁸ Inee mbo subak :nyēē kyoomwēēch acheek choomnyēēt
nyēē ōboontēē keey ām Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

⁹ Kunyi, kiikēēsoowunoonwook kung'eetee kikeekas
ng'aleechaa ākoy kura, kule okas kuchurta kiyēē mākwok
:Yēyiin ānkōōnyōōru kiirnātēēt nyēē wōō nyēē kōōnu
:Tāmirmiryēēnyii.

¹⁰ Yooto nanyuun, +moong'ereech Mokoryoontēēt ām
ātēbuutēkwok, ōyēyē ng'aleek chēē kāroomēch ānkōōtāsē taay
ōnkētē Yēyiin miisin.

¹¹ Kēēsooyē kule ōkiilchē ām kāāmuukēywēēkyii tukul
sōōmuytooy ānkōōlukuyē ng'al ām ng'erekweek

¹² ōbirchinē Baaba kōōnkōy nyoo kiyēyook ōnoomnyē āk bi-
ikaab Kiriistō alak oyemte :tukul lēbkēēyēētaab Kaab Yēyiin.

Wōōyintaab Kāārārookiintēēt

¹³ Kiikōōnēmuneēnēēch :Yēyiin wōlēē mii
:kāāmuukēywēēkaab mēēnānēēt ānkōōwuuchēēch
bāytooyiisyēētaab lakwanyii nyoo chāmē.

¹⁴ Lakwanyii nyiitēnyi :nyoo yēyē / kiityaaktech /
ānkēēnyōōwēēch kaat ām ng'ōōkiswookikyoo.

¹⁵ Inee :nyēē kiiboornēē keey :Yēyiin nyoo -/mākēēkāsē.
Kisimkutook :inee /kumanaakeeyey kōōrēēt,

¹⁶ kuuyu kibununēē inee :kiy ake tukul nyoo miitē barak
āk nyoo miitē ng'wēny, choo /kēēkāsē āk choo -/mākēēkāsē,
bāytooyik āk mokorēēnik, choo bāytooyiisyē ām kōōrēēt barak
āk choo bo kāāmuukēywēēk. /Kikēēyēyē kiy ake tukul kubo
inee.

¹⁷ Kimii :inee /kumanaakeeyey kiy ake tukul ānkutāsē taay
:tukuuchoto tukul ām kāāmuukēywēēkyii.

¹⁸ Kunyi, biikaab Kiriistō tukul ku bōōrnyii ānku inee :mētī.
Inee :nyēē kitoowunēē keey :kiy ake tukul ānku kaabooret
kung'eetee meet sukubāwu kiy ake tukul.

19 Kicham :Yēyiin kukerkeyiit :Kiriistō āk inee ām keel ake tukul.

20 Kimāchē :Yēyiin kōōchoomnyo kiy ake tukul āk inee kubununēē Kiriistō ānku tukuuk chēē miitē ng'wēny nto chēē miitē barak. Kiyib kaalyeet kubununēē korotiikaab Kiriistō choo kiwāstooy keey ām murtooywoontēēt.

21 Kyōōlōōyēch ām wōlēē miitē :Yēyiin ānkyōōyēku buunikyii, kuuyu kyōōyēyē ng'aleek chēē miyootēch.

22 Nteenee kwōōchoomnyē ra āk inee kubununēē meetaab Kāārārōokiintēēt sukung'eet obe wōlēē miitē ōtiliilēch nyēē -mōōtinyē tisyā āmāmii :chii nyēē mwooyē kule ōtinyē miyootyo.

23 Yoo sōōyityi yooto, ōkiimiitu ōkoosēē keey Kiriistō amaasaak :chii osatee keey kiyoo ōkēnēē keey kubununēē lōkōōywēk chēē kāroomēch choo /kikyoomwook choo /kiikyoomchinē biiko tukul ām kōōrēēt ānku chooto :chēē kwāāyēkunēē :anii Bāwulō motwooriin.

Yiisyēētaab Bāwulō

24 Ang'erechaat anyalil kubo akweek. Abaybay akas kule ākālābē nyāliluutēk choo kiituuchē :Kāārārōokiintēēt kubo biikaab Kiriistō choo icheek ku bōōrnyii.

25 Āyēchinē :anii biikyii yiisyēēt, kuuyu kitoola :Yēyiin ā-āmwook kuyityiin :ng'ālyoontēēnyii nyoo

26 /kikiyyeelaan kung'eetee kēny, nteenee /kōōkiiboorchii ra biikyii.

27 Kichōb :Yēyiin kule kōōboorchii biiko tukul wōōyintaab ng'ālyoontoonoo kiyyeelaat. Ng'ālyoontoonooto ku kule: Miitē :Kiriistō āriinyoo ānkiikēnēē keey bērrurtaab Kaab Yēyiin kubununēē inee.

28 Kiriistō nyooto :nyiiitēnyii kyoomtooy :acheek kiisōōwu ānkiinēētē chii ake tukul ām kiirnātēēt tukul sukukiimiit ankuchurtaat ām Kiriistō yoo yitu taayeetaab Yēyiin.

29 Kiyiitēnyii :nyēē āmiitē ā-āmchinē booryēēt ānkāābirtoochinē nkuruuk kuyēētyēēchoo :Yēyiin.

2

1 Āmāchē ōnkēt kule āmiitē ā-āmē booryēēt kubo akweek Kolosaayek, biikaab Kiriistō ām Laawotikeeya āk alak choo manaakasa.

2 Āmāchē ātitiir biiko kunoomnyo ām chamateet sukukich miisin ānkōōnkēt kāroomin kiyēē kikiyyeel :Yēyiin nto nyooto ku Kiriistō.

³ Kiriistō :nyēē ng'oong'u tukuuk tukul chēbo kiirnātēetaab Yēyiin choo kāroomēch ānkiyyēlōotiin.

⁴ Āmwoowook ng'aleechu simeeberbeereenaak :chii ng'aleekaab kwiilat chēē bēre :chii kāroomēch ākoo buryo.

⁵ Ānkoo -mākēēboontē keey akweek ām wōloo ōmiitē, kēēboontē keey ām Tāmirmiryēēt ankaang'erechaat akas kule ōbuurē ām kēelto nyēē karaam ōyēnchinē Kiriistō nyēē māmoosook :kiy.

Kiikootyaakteeneech :Kiriistō kiruutēkaab biiko

⁶ Kuu yoo kyōōyēnchi Kāārārookiintēt Yēesu nyoo Mokoryoontēng'woong', otas taay ōbuurtooy inee.

⁷ Ōkwērtoochi inee tiikiitēk sōōkich kāroomin ām soboonwēkwook. Ōkoosēē keey inee nkit kuu wōloo / kiikiinēētitook ānkōōbirchinē Yēyiin kōōnkōy kibtaman.

⁸ -Moo-aste keey kwaasantaak :alake ōrātākiisyē kubununēē kāānēētuit alak chēē māyēētyēēchinē kiy. Kāābērbēēriisyō :nyoo nyēē rubtooy keey āk ātēbuut chēbo biiko buch nyēē iyyoong'unēē wōlēē wuu :ātēbuutēkaab kōōrooni, kusiir chēbo soboontaab Kiriistō.

⁹ Kiiboornēē keey :Yēyiin Kiriistō kutukul

¹⁰ ankiikooluumaak akweek :Yēyiin kutukul ām Kiriistō nyoo inee :nyēē bāwu kiy ake tukul.

¹¹ Yoo kyōōwēksēē ng'ōōkiswookikwook */kikiimuraatanaak ōbooyiitu Kiriistō. *Kāāmurootāniisyō :nyoo nyēē makerkeey āk nyoo yēyē :biiko nteenee /kikiimuraatanaak ām Kiriistō,

¹² yoo / kikēebātisānook. / Kikeemuyaak āk Kiriistō / ankiing'eeteenaak meet āk inee, kuuyu kyookaasee keey kāāmuukēywēēkaab Yēyiin nyoo kiing'ēētēē inee meet.

¹³ Yoo kikiikubaraak :ng'ōōkisoo kyōōboontē, kyōōminyēē soboonoto. Nteenee kukōōnook :Yēyiin soboonto nyēē lēēl kuu yoo kiikoochinē Kiriistō. Kinyōōwēēch :Yēyiin kaat acheek tukul ām ng'ōōkiswookiyoo

¹⁴ yu kiibuuktoowēēch kiyēē kikiikōōtiilwēēch :kiruutēk ānkōōnēmtoowēēch ng'aleechaa ānkukwērtoochi murtooywoontoono.

¹⁵ Kiikubut kāāmuukēywēēkaab tāmirmirook chēē miyootēch choo bāytooyiisyē ankoobaartaat icheek kuu kibratiiis nto yityo kōōrōōktoochi murtooywoontēt.

¹⁶ Kunyi, -mēētiilchook :chii ng'al kukōōnook kiruut kubo āmit, kiyēē ōyyēē, ntāsimuut bo saayeet kuu chēbo yoo kālēēl :araawa nto ku bēsyēētaab *Sabaato.

¹⁷ Kiimutyoonu :kiruutēchoo ng'al chēē kimii kukwoonii. Nto ng'ālyoontēēt nyēbo man ku Kiriistō.

¹⁸ Kicham :biiko alake kuyēyē keey kule kāyib keey ng'wēny ānkukutunkyinē malayikaanik. -Mookany kukereктаak :bichoo -/mākēētuwēnook. Ng'āsē keey :bichoo kule nyōōru ng'oong'uutēk, nteenee kubooyiit man, itoomootē ng'al. Ker-keey :ng'aleekwaa āk wōlēē wuu :kāāsōōtēyewēekaab biiko choo māyēētyēēchinē chii kiy.

¹⁹ Kiikoobetyeenyee keey :chii nyēē wuu nyoo wōlēē mitē :Kiriistō nyoo inee ku mētīt nto acheek ku bōōrnyii nyēē tākēēnoomtōōsii āk inee kuu yoo inoomtōōs :yiinook āk mēliilook bōōrto, kēēnēērtōōsii ānkēēnyōōru nkuruuk kukwaa-nee wōlēē miitē :Yēyiin.

²⁰ Kyōōbēku / ankiikiityaakteenaak ātēbuutēkaab kōōrooni kuu yoo kimēē :Kiriistō. Ām nee yu tōōrubē kiruutēkaab kōōrooni

²¹ chēē mwooyē kule: -moonam nyi, -moo-am nyi nto -mōōtiiny nyi?

²² Kāānēētūutēkaab biiko buch :kiruutēchoo tukul. / Kikēēyēyē āmiik kule /sikyoomē ānkuyēyiisyēē :bōōrto.

²³ Tooku :kiruutēchu sinee wuu nyēē bo ng'oomnān ānkumāchāksē /kiinēmchinē keey miisin /ānkēēyēyē keey wuu nyēē /kēēyibē keey ng'wēny ānkuwuuyiityinē bōōrto, nteenee māyēētyēēchinē :kiruutēchu chiito kuriibēē keey muchastaab bōōrto.

3

Kēēlto nyēbo soboonto nyēē tiliil

¹ Kunyi, kuuyu kyōōwut soboonto nyēē lēēl kuu yoo king'ēētē :Kiriistō, ōchēēng'ē kiyēē miitē Kaab Yēyiin wōloo miitē :inee kukēēbuurunēē āwutaab taay nyēbo Yēyiin.

² Māchāktōōs ōsōōtē tukuukaab Kaab Yēyiin -āmōōwoonkyi kāāsōōtēyewēekwook tukuuk choo rubtooy keey āk soboontaab kōōrooni.

³ Kiikubēk :soboönwēkwook choo kibo kēny ānkumii :so-boönwēkwook choo leelach wōlēē mii :Kiriistō kubo kiyēē kiikuyey :Yēyiin.

⁴ Yoo kēēyēēw :Kiriistō ām lēbkēēyyēētaab Yēyiin makeek-erkeyiitu inee.

⁵ Kunyi, māchāktōōs ōtub kiy ake tukul nyoo rubtooy keey āk soboontaab kōōrooni kuu: Martaayeet, soboonto nyēē mā tiliil, muchas nyēbo bōōrwoon, āk kāāsōōtēy chēē miyootēch.

Otayee keey mooroong'nyaantiit, kuuyu tōōrchinē chii kuti-iyē mēt tukuuk chēē boonto yoo kātēēkoosēē keey Yēyiin.

⁶ Mākōōng'woonchi :Yēyiin biiko choo yēyē ng'aleechaa.

⁷ Kyookerkeeye :nkakweek nyooto yoo kitōōrubē ng'aleekaab soboontaab kōōrooni.

⁸ Nto raat, osatee keey tukuuchoo. -Mōōnyēērchinē keey āmōō-āwēsyinē keey. -Mōōkāwōōtēnchinē keey, āmōōng'āloolēē keey nyēē miyaat, āmōōwiirunootē ng'al chēbo rōkōs.

⁹ -Mōōbērbēērē keey, kuuyu kyōōmētē kāāburng'woong' nyoo kibo taay āk ātēbuutēkyii

¹⁰ ankoonam soboonto nyēē lēēl. Miitē :Yēyiin kōōlēēliitē kāāsōōtēywēēkwook okerkeyiitu inee.

¹¹ Yoo nyēē mā Yuutāyiin nto Yuutāyiin, nyēē imuraatanaat nto nyēē meemuraatanaat, soboyiin, boontāyiin, motwooriin nto nyēē bāwu keey. Nteenee Kiriistō :nyēē kiy ake tukul ānkuminyē āriitaab chii ake tukul nyēē mēēkutiny kule ng'oo :ng'oo.

¹² Kunyoo, kuuyu chāmook :Yēyiin ankookukweyaak ōyēku cheechii chēē ōtiliilēch, māchāktōōs ōriirēē alak, ōlēēliityinē keey moon, ōyibē keey ng'wēny, ōtālāyiitu, ānkōōlukuyē ng'al.

¹³ Ōmuytoochinē keey ānkōōnyōōchinē keey kaat ām ng'ālyoo ake tukul nyēē kōōkuyēchi chiito :ake ake. Ōnyōōchinē keey kaat, kuu yoo kinyōōwook kaat nkakweek :Mokoryoontēēt.

¹⁴ Nto ng'ālyoontēēt nyēbo koomānuut miisin ku chamateet. Inoomtōōs :chamataani biiko kuyēk akeenke kuchurta.

¹⁵ Okany kubāw :kaalyeetaab Kiriistō kāāsōōtēywēēkwook, kuuyu / kikēēkuurook ōyēku kiito akeenke ām kaalyaanaa ōbirchinē Yēyiin kōōnkōy ākookoy.

¹⁶ Kooluumaak :ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Ōnēētiisyē, ānkōōyisu keey ām kiirnātēēt tukul. Ōsiltooy Yēyiin ōbirchinē kōōnkōy ām tyēēnwookik chēē makerkeey ākoo tyēēnwookik chēē iboorwook :Tāmirmiryēēt.

¹⁷ Nto yoo ōmwooyē ng'ālyoo nto yoo ōyēyē kiy, māchāktōōs ōmwooyē ānkōōyēyē ām kaayneetaab Mokoryoontēēt Yēesu ānkōōbirchinē Baaba Yēyiin kōōnkōy kubununēē inee.

Wōlēē māchāksē kōōbuurtooy :biikaab Kiriistō

(Ēfēēsēēk 5:22–6:9)

¹⁸ Māchāktōōs kōōywēyē :koorko ake tukul saanteenyii. Kēēlto :nyooto nyēē mākwook :Mokoryoontēēt.

3:5 Room. 6:6, 11; 8:13; Kala. 5:24 **3:6** Ēfēēs. 5:6 **3:7** 1Kōōr. 6:11; Ēfēēs. 2:3, 11-12; 4:22; 5:8; Tiitō 3:3 **3:8** Kala. 5:19-21 **3:10** Ēfēēs. 4:22-24 **3:11** Kala. 3:27-28; Kolos. 2:11 **3:13** Ēfēēs. 4:32 **3:14** Ēfēēs. 5:2 **3:15** Ēfēēs. 4:2-4 **3:15** 1Kōōr. 7:15; Ēfēēs. 1:23; 4:3; Filib. 4:7, 9 **3:17** Ēfēēs. 5:19-20; Ibu. 13:15 **3:18** Ēfēēs. 5:22-24

19 Nto akweek murēnik, mākwook kuchāmē :chii koorkēenyii nyēē māwusē.

20 Māchāktōōs akweek lēēkōōk ōywēyē sikiikwook ām keel ake tukul. Yoo ōyēyē kuu nyooto, ōng'ērēēchē Mokoryoontēēt.

21 Māmāchāksē akweek sikiik ōwusē lōkōkwook. Yoo kōōwus, kōōbānoonē keey :lōkōchoo.

22 Nto akweek motwoorik, māchāktōōs ōkāsyinē moko-rēēnikwook ām kōōrooni ām keel ake tukul. -Mōōyēyē kuu nyooto baateey yoo kāsook soong'ereech icheek, nteenee ōyēyē ām mooyēēt akeenke, kuu yoo ōkoonyitē Mokoryoontēēt.

23 Yoo ōyēyē kiito ake, ōyēyē ām mooyēēt akeenke, kuuyu nyēē ōmiitē ōyēchinē yiisyoonoo ku Mokoryoontēēt mēēbērē biiko.

24 Māchāktōōs ōnkēt kule mākutuwēnook :Mokoryoontēēt Kiriistō nyiitēnyi ōmiitē ōyēchinē yiisyooni.

25 Chii ake tukul nyoo yēyē kiy nyēē miyaat, +/mākēēyēchi nyēē wuu nyooto. Māchāmē :Yēyiin chiito ake kusiir ake.

4

1 Āmwoowook nkakweek mokorēēnik kule ōyēchinē motwoorikwook manta ām kēēlto nyēē yemaat ānkumāchāktōōs ōnkētē kule ōboontē :nkakweek Mokoryoontēēt nyēēng'woong' ām kibkōōnkōy.

Ōsooyē ānkōō-āmtooy lōkōōywēk chēē kāroomēch

2 Ōnēmchi keey soowuutēk, ōriibē keey ākookoy ānkōōbirchinē Yēyiin kōōnkōy.

3 Ōsoowēēch nkacheek kuyootwēēch :Yēyiin kēēlto sikyaamte lōkōōywēkaab Kiriistō choo /kiikēēng'oong'wēēch. Kiyooto :nyi kiyey /keerata anii.

4 Osaay kule a-ante lōkōōywēchu kukas :biiko nyēē karaam.

5 Ōkāsu yoo ōboontē keey biiko choo -mēēnkētē Yēyiin. Ōyēyiisyēē nyēē karaam bārooyin ake tukul nyoo kōōnyōōru.

6 Ōng'āloolchinē bichoo ām kēēlto nyēē karaam nyēē ibāybooyē ānkōōwālchinē tēēbuutēkwaa nyēē karaam.

Kāā-āmiisēēt

7-8 Ng'eetaabiya :Tukiikō nyēē chamaat. Yēyē :inee yiisyēēnyii ām mooyēēt akeenke ānkēēyēchiintōōs :tukwaay yiisyēēt ām Kiriistō. Āmiitē āyooku chokōōboorwook wōlēē wuu :ng'aleek ām wōlēē kēēmiitē :acheek ānkōōkiimook. Māchokwoomwook ng'ālyoo ake tukul kurubta keey āk anii.

⁹ Mākuchōōnto keey ng'eetaabiya Ōnēsimō nyoo akeenke ām akweek. Kiikoosēē keey murooniitēnyi ānkēēchāmē. +Mābokumwoowook :murēchooto kiy ake tukul nyēē miitē kuyēyāksē ām wōli.

¹⁰ Isubooyook :Aristaarko nyoo kēērātootiin :tukwaay ānkōōsubooyook :nkinee Māarkō nyoo tilyeetaab Barnaaba. Ābērē kyōōnyōōru kuut kule yoo kāchō :Māarkō otorooch.

¹¹ Isubooyook mbo :nkinee muroonoo / kēēkuurēē Yēesu nto kule Yuustō ām kaayneet ake. Icheek :Yuutayek baatey chēē kēēboontotē keey kēēyēyē yiisyēētaab Yēyiin ānkōōkōōwoong'woo ng'ēēlātēēt.

¹² Isubooyook :nkinee Ebaafura nyoo nyēēng'woong' ānku motwooriintēētaab Kiriistō. Āmē booryēēt kwaak kusoowook nto anyuun ōkiilchē ām kiyēē mākwōok :Yēyiin ānkōōkich.

¹³ Āyēnchiintōōsii āk booryēēt nyēē miitē kwoomē :inee kubo akweek, biikaab *kiriinkēētaab Laawotikeeya āk nyēbo Iyerabooli.

¹⁴ Isubooyook mbo :nkinee kāānyooyiintēēt Luuka nyoo kēēchāmē āk nkinee Teema.

¹⁵ Ōsuboowoo mbo ng'eetaabiya choo bo Laawotikeeya ānkōōsuboowoo nkinee cheebiya Niimfa āk biikaab Kiriistō choo sooyēē kōōnyii.

¹⁶ Yoo / kāākēēsumānwook lōkōōywēchu, māchāktōōs okas kule / kākēēsumānchi nkicheek kaniseet ām Laawotikeeya ankoosuman :nkakweek barweet ake nyēē kyāāsirchinē bi-chooto.

¹⁷ Ōmwoochi Ārkiibō kule māchāktōōs kooteryeech yiisyēētaab Mokoryoontēēt nyoo /kikiitōōrchi.

¹⁸ Ng'ālyoontēēt nyēē āmiitē wāā-āmiisēēnook, ku nyēē āsirē :anii Bāwulō nkityō ām āwunyuu. Lēyyē, -mōōwuutyēē kule arataat. Kōōbēruurook :Yēyiin.

Barweetaab Taayta nyēē kisirchi :Bāwulō Tēēsālōōnikēēk

Taayta

Siriintēēt, kēnyiit nyēē / kikēēsirē āk wōlēē / kikēēsirēē: Kisirē :Bāwulō barwaani kumiitē Kōōriintō ām kēnyiitaab 51 KK. Rubē :barwaani nyoo bo Kalatyek ānku akeenke ām bārōōnōōkyii chēbo taay ām Kiirootyeet nyēē Lēēl. Kitoow :Bāwulō kaniseet ām ruutoonyii nyēbo āyēēng' ām Tēēsālōōnikē nyi ki kiriinkēēt nyēē wōō miisin ām Maketoonnya. Nteenee king'eetee kiriinkoonoo areet akeenke kubo wōōrōōryēēt nyēē kiing'etng'eetaat :Yuutayek (kasee Yēyutēk 17:5-10). Yu kang'eetee Tēēsālōōnikē, kuwo ākoy Bereeya ankutas taay ākoy Aaten. Nto yityo, kōōyookto toorētiintēēnyii Tēmētēēwō kuwo Tēēsālōōnikē wokōōtitiir kaniseet ankutas taay koonet, nteenee kiruutoochi :Bāwulō Kōōriintō (kur. 3:1-3). Kiwokuyit :nkinee Tēmētēēwō lētuunoo Kōōriintō ānkuchokurārchii Bāwulō wōlēē kiwuu :ruutoonyii bo Tēēsālōōnikē kurubta keyy āk kaniseet nyēē kiiyyoong'oot ām wōlēē mii :Yēyiin ānkoo ki wōō :wusiisyēēt āk kwiilateet. Kumiitē :Bāwulō Kōōriintō, kusirchi kaniseet ām Tēēsālōōnikē barweet kōōkimkiimē ānkuwālchinē kāāyiyumuutēk chēē kiboonto kurubta keyy āk kāāyēēwunēētaab Yēēsu.

Kiyēē miitē āriit: Kimāchē :Bāwulō kōōtitiir kāāyēnēētaab Tēēsālōōnikēēk ām kāānēētuutēk chēē nāmē keyy āk so-boontaab Kiriistō āk kāroomnyēēt nyēē boonto. Mwooyē :Bāwulō kule kukasee :biiko wōlēē wuu :soboonyii ām wōlēē iyēchintooy Kiriistō. Nto yityo, kuwālchi tēēbuutēkwaa. Imuuchē kikiikumēēyo :biiko kereeryaanto ām wusiisyēēt nyoo kitook, kunyoo kitēēbēē keyy :choo kitākusobchootiin yoo imuuchē :nkicheek choo kiikubēk kutas choo māchokunyōōr :Yēēsu yoo iyēēwu chokuyibē biikyii. Ikiimchinē :Bāwulō bichoo kule yoo kime :chii kukiikōōyēnchi Kiriistō, kutāsē wōloo mii choo chokuyibē :Yēēsu ānkumākuyēk mbo chēbo taay kōōwut soboontaab kibchuulyo (kur. 4:16).

Kiyēē āmu: Sooysooyē :barwaani ānkōōkomkoomu biikaab Kiriistō choo / kikiikēēwus. Kimwoochi kule boonto keyy :Yēyiin icheek ānkumākunyōōr biirtooyiisyēēt yoo iyēēwu :Kiri-istō chokuyibē choo cheechii. Kunyoo, māchāktōōs :icheek kubāybāyiyitu ānkuyēk nyikoon kumuyta nyāliluutēk ānkuminy kōōywēyē Kiriistō.

Kyoorōōrchi keyy :Bāwulō biikaab Tēēsālōōnikē ānkumākuyi bērer

¹ Anii ku Bāwulō ānkāāboontē keey Siila ākoo Tēmētēwō. Āsirwook akweek kaniseet ām Tēēsālōōnikē choo ōbooyē Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō. Lēyyē, kōōbēruurook :Yēyiin ānkōōnyōōru kaalyeet.

Kisoochi :Bāwulō kaniseetaab Tēēsālōōnikē ānkōōkiim

² Kēēbirchinē Yēyiin kōōnkōy ākookoy kubo akweek tukul yoo kēēsoowook.

³ Kiisōōtook ām yiisyēēt nyoo ōyēyē ōkoosēē keey inee ānkōōboontē chamateet. Kēēbirchinē Baaba Yēyiin kōōnkōy subak, kuuyu kyōōkiimchi keey ōkēnēē keey :Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō.

⁴ Mbo ng'eetaabiya, kiinkētē kule kiikukweyaak :Yēyiin nyoo chāmook,

⁵ kuuyu yoo kikyoomwook lōkōōywēk chēē kāroomēch mēēbērē ki ng'al buch, nteenee kibo kāāmuukēy kuboonto keey Tāmirmiryēētaab Yēyiin soochamte :akweek manta. Ōnkētē :akweek mbo wōlēē kikiibuurtooy :acheek yoo kikēēboontē keey :tukul.

⁶ Kyoocham ōyēchi Yēyiin yiisyēēt kuu acheek. Kyootaach lōkōōywēchoo ām ng'erekweekaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin ānkoo kiyeyaak /kēēwusook.

⁷ Ām yooto nanyuun ōyēku kāānēētēywoo ām wōlēē mii :biiko tukul chēbo yēēmēētaab Maketoonnya ākoo Akaaya choo iyēnchinē Kāārārōōkiintēēt.

⁸ Mēēbērē kiyit :lōkōōywēkwook choo bo Mokoryoontēēt yēēmēētaab Maketoonnya ākoo Akaaya baateey, nteenee kikas :kōōrēēt tukul kule ōkoosēē keey Yēyiin. Kunyoo, māmii :kiy nyēē tākumāchāktōōs keemwaay.

⁹ Ng'ālōolēē :bichooto tukul wōlēē kyoochamte ng'alekyoo āk wōlēē kyootayte āynātōōs ankoorub Yēyiin nyoo bo manta.

¹⁰ Nto yooto ōkānyoonu lakwanyii kōōyēēwunēē kibkōōnkōy. Nyooto ku Yēesu nyoo kiing'ēētēē :Yēyiin meet. Inee :nyēē makuyeeteech /simākiing'woonchēēch.

2

Kyoorōōr :Bāwulō wōlēē kiwuu :soboonyii ām Tēēsālōōnikē

¹ Mbo ng'eetaabiya, ōnkētē :akweek kule mānāāwo buch :ruutooyto nyoo kikēēkwoonii :acheek wōlooto.

² Ōnkētē wōlēē / kisimkēēwustēēch / ānkiintosuurtēēch ām *kiriinkēētaab Filiibi. Ānkoo / kikeekwiileech miisin, kikōōnēēch :Yēyiin nkuruuk kyoomwook lōkōōywēkyii chēē kāroomēch.

³ Okas kule kimākyoomtooy ng'al chēbo ng'wiiynan nto kikiisōōtē ng'al chēē mā kāroomēch nto kikēēbērē kule kēēkēnwook.

⁴ Kichamteech :Yēyiin ānkōōtōōrwēech :lōkōōywēchu kāroomēch. Kunyi, mēēbērē kyoomtooy lōkōōywēchu kule sikiing'ereech biiko, nteenee kyoomtooy kule sikiing'ereech Yēyiin nyoo inkētē kāāsōōtēywēēkyoo.

⁵ Ōnkētē :akweek kuchurta kule mēēbērē kikeekwaante :acheek ng'aleek chēē kikiilēblēēbēēnook nto kikeekwaante ng'al chēē iyēēlē mooyētyoontiit nyēē kēēboontē. Rōōbēēch mbo :Yēyiin kurubta keyy āk ng'aleechu.

⁶ Manaakeesyem kule nto okaasteech :akweek nto ku chii ake tukul,

⁷ ānkoo kiyemaat kēēnyikiisyoook :acheek kēēyēku *lēbkēēyikaab Kiriistō. Nteenee yu kikēēboontē keyy akweek kikēēyibook nyēē karaam kuu wōloo yibtooy :cheebyoosya nyēē ruroot :moo lōkōkyii kuriibē.

⁸ Kikēēmāchē miisin kiibuurtē keyy āk akweek nyēē mēēbērē kikēēkōōnook lōkōōywēkaab Yēyiin baateey, nteenee kikiiboorwook ng'aleek chēē rubtooy keyy āk soboonwēkyoo, kuuyu kikeechamaak miisin.

⁹ Mbo ng'eetaabiya, maanii ōnkētē wōlēē kikeeyeyte yisyeēt āk wōlēē kikyoomtooy booryēēt! Yooto kikēēyēyiisyē bēēt āk kwēemooy. Kikēēyēyē kuu nyooto simākēēnyikisyoook yoo kikyoomwook lōkōōywēchoo bo Yēyiin.

¹⁰ Yoo kikēēboontē keyy akweek choo ōyēnchinē Kiriistō, kyookas ankiikukas :nkinee Yēyiin kule kēēyēku :acheek biich chēē kēēchurtootiin, chēbo man, āmākēēboontē lēēlis.

¹¹ Ōnkētē mbo kule kikēēyibook :acheek kuu wōloo yibtooy :booyoo lōkōkyii.

¹² Kikiititirook ānkiikiimchook kule ōyēyē ng'aleek chēē ing'ērēchē Yēyiin nyoo kuurook bōōbuur :tukul oyemte bāytooyiisyēnyii ākoo wōōyinnyii.

¹³ Kēēbirchinē Yēyiin kōōnkōy ākookoy, kuuyu yoo kikēēyibwook lōkōōywēkyii okas ankoocham amēēbērē kuu lōkōōy chēbo chii buch, nteenee bo Yēyiin. Man, yēyiisyē :ng'ālyoontoonooto am āriing'woong' akweek choo ōyēnchinē Kiriistō.

¹⁴ Kyōōnyōōru :akweek, mbo ng'eetaabiya ng'aleek chēē kerkeyy ākoo choo kinyōōru :biikaab Kiriistō choo mii Yuuteeya. Kiinyaliilaak :biikwook kuu yoo kiinyaliilē icheck :Yuutayeeek

15 choo kibākāchē Mokoryoontēēt Yēesu ākoo *wōōrkooyikaab Yēyiin ankukweteēch acheek. -Mēēng'ērēēchē :bichoo Yēyiin ānkukwiilē chii ake tukul.

16 Kisyeeem mbo kule nto kerekteech kyoomchi lōkōōywēk biiko choo mā Yuutayeek, lōkōōy chēē kimakuyey /kiiraraach bichoo. Nteenee miī kutāsyinē :Yuutayeēchaa ng'ōōkiswookik alak ām chooto boonto. Kunyoo, kōōkōōng'woonchi icheek :Yēyiin.

Kyoomchi Bāwulō :yēēmootēēt kuruutoochi Tēēsälōōnikēēk

17 Mbo ng'eetaabiya, ānkoō kookuyeyeech :biiko keebakaakte keey kisich ām bōōrwēk, kiisōōtook ākookoy ām tāmirmiryēēt. Kaakwaameech :yēēmootēēt miisin keekasaak subak.

18 Kiyooto :nyēē kiyeyeech keemach kiyyēēwu wōloo ōmiitē. Kyaasyeeem :anii Bāwulō kunyil areet chēē chaang' kule nto āyēēwu wōloo ōmiitē nteenee kikerekteech :Kibrōkōsyoontēēt.

19 Mbo ng'oo :chēē kiikēnēē keey :acheek ānku ng'oo :chēē kēēng'ērēchēē, nto ku ng'oo :chēē kēēng'āsēē keey yoo +/mākēētuwēnēēch ām taayeetaab Mokoryoontēenyoo Yēesu bēsyoonoo iyēēwu? Mā akweek?

20 Kubooyiit man, akweek :chēē kēēng'āsēē keey ānkēēng'ērēēchēē.

3

/Kikiyookto Tēmētēwō ānkuchōōnto lōkōōy chēē kāroomēch

1 Yu kakeekas kule kimēēkiimuuchē takeemuyte, kiisoot kēēng'ētunēē *kiriinkēētaab Aaten

2 ānkiiyooku ng'eetaabiya Tēmētēwō nyoo kēēyēchinē :tukul Yēyiin yiīsyēēt kyoomtooy lōkōōywēkaab Kiriistō. Kikiyooku chokōōtitirook ānkōōkiimook okaasee keey Kiriistō

3 sukung'eet mēēbērē +/mākiinyēbēēt chii ām akweek kubo wusiisyooni. Ōnkētē :akweek kule māchāktōōs kēēbuntēē wusiisyoēt.

4 Kisimkēēmwoowook oob kēēboontē keey kule +/mākēēwusēēch? Kunyi, kōōkuyēyākiis kuu nyooto, kuu yoo ōnkētē.

5 Kiyooto :nyēē kiyeya āyooku Tēmētēwō. Kimāāmuuchē taamuyte subak. Kunyoo, āyooku inee chokukas yoo tōōkoosēē keey Kiriistō. Kyāāmuy akas ām kēēlto ake kule kityemaak *:Kēniintēēt sukubooyiit buch :yiisyoono kikēyēyē.

6 Kōōkōōyēēwunēē :Tēmētēēwō wōloo ōmiitē, ānkōōkuyibwēēch lōkōōywēk chēē kāroomēch kurubta keey kaakaaseeng'woong' āk choomnyēēt nyēē ōboontē. Kōōkumwoowēēch kule ōsōōtyēēch ākookoy nyēē karaam ānkōōmāchē kule nto okaseech kuu yoo kēēmāchē :nkacheek kule nto keekasaak.

7 Lēyyē, mbo ng'eetaabiya, kōkēētītir yu / kākyoomwēēch wōlēē wuu :kaakaaseeng'woong' ām Kiriistō ānkoo / ki-inyāliilēēch / ānkēēwusēēch.

8 Yoo kōōkiilchi :akweek Mokoryoontēēt kēēng'ērēchē :acheek

9 nyēē māmīitē :wōlēē +mākēēbirtoochi Yēyiintēēnyoo kōōnkōy. Kēēng'ērēkootiin miisin ām taayeenyii kubo akweek.

10 Kēēsooyē inee ākookoy bēēt āk kwēēmooy kule nto keekasaak sikiititirook ānkēēkōōnook kiyēē -mōōboontē kurubta keey ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

11 Kēēsooyē Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēēnyoo Yēesu kule kuyootwēēch kēēlto keekwaa bokeekasaak subak.

12 Lēyyē, kuyey :Mokoryoontēēt kuwōōyīit :choomnyēēt nyoo ōboontē āk chamateet nyoo ōboontē chii ake tukul, kuu nyoo kēēboontēēnook :acheek.

13 Kōōtitiir :Yēyiin kāāsōōtēywēēkwook soochurte ānkōōtililiitu ām taayetaab Baaba Yēyiin kuboonto keey biikyīi tukul, bēsyoonoo chōōnii :Mokoryoontēēnyoo Yēesu.

4

Soboonto nyēē ing'ērēchē Yēyiin

1 Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, ābērē kiikiineetaak wōlēē / kiibuurtooy / sikiing'ereech Yēyiin ānkuwuu nyooto :wōlēē ōbuurtooy. Nanyuun, kiikāloonē kēēmwoowook ām kaayneetaab Mokoryoontēēnyoo Yēesu kule, otas taay miisin oyey kuu nyooto.

2 Ōnkētē ng'aleek choo kikiiboorwook :acheek kubununēē kāāmuukēywēēkaab Mokoryoontēēt Yēesu.

3 Mākyook :Yēyiin ōtililiitu -āmōōmārtootē.

4 Kuyibē :murēno ake tukul koorkēēnyīi ām kēēlto nyēē tiliil ānkubo koonyit.

5 -Mookany kutwaaraak :muchastaab bōōrwoonikwook kuu bichoo -mēēnkētē Yēyiin.

6 Ām ng'ālyoo nyēē wuu nyiitēnyī, mā-ālāk :chii ng'eetaabkaamet. Kisimkiisōōwook kule mākōōng'woonchi :Yēyiin biiko choo yēyē rōkōsiitēnyī.

7 Kimākuurēech :Yēyiin kule subokēēmārtootē, nteenee māchē kule kiibuur kāāburto nyēē tiliil.

8 Kunyoo, yoo otāyē kāānēētēywēechu mēēbērē kootay chii, nteenee kootay Yēyiin nyoo kōōnook Tāmirmiryēēnyii.

9 Nto nanyuun ng'ālyoo kurubta keyy āk chamateetaab mbo ng'eetaabiya, māmāchāktōōs kēēsirwook kiy, kuuyu kiikooneetaak :Yēyiin ochoomtōōsii.

10 Kyōōbuur :nkakweek kuu nyooto oĥāmē mbo ng'eetaabiya tukul choo mii yēmēētaab Maketoonnya. Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, kēēsoomook kule ochoomtōōsii miisin.

11 Okas kule obuure ām kaalyeet ānkōōyēyē yiisyēēng'woong' nkit o-āmē kiyēē kōōbirtēē nkuruukwook kuu yoo kisimkēēmwoowook.

12 Yoo kōōbuur kuu nyiitēnyi, mākukoonyitook mbo :biiko choo mēēbērē iyēnchinē Mokoryoontēenyoo āmāmii :kiy nyēē mākubotwook.

Chōōnēētaab Mokoryoontēēt

13 Mbo ng'eetaabiya, kēēmāchē ōnkēt manta kurubta keyy āk biiko choo kiikubēk simōōmēesyē kuu biiko choo māboonto kiyēē ikēnēē keyy.

14 Kēēchāmtooy kule kime :Yēesu ankung'eetee meet. Kunyoo, kēēchāmchiintōōsii kule makoong'eetee :Yēyiin meet biiko choo kiikubēk kuu yoo kiing'eētēē Yēesu.

15 Kāānēētēywēēkaab Mokoryoontēēt :chu chēē kēēmwoowook: -Mākiintōōyē :acheek choo kēēsobchootiin ām choo kiikubēk bēsyoonoo chōōnii :Mokoryoontēēt.

16 Mākuwookyī *:malayikeet nyēē wōō barak / ankeekuut aryeembuutaab Yēyiin. Yooto nanyuun mākuchōōnēē :Mokoryoontēēt Kaab Yēyiin. /Makiing'eetee meet kurook :biikaab Kiriistō choo kiikubēk.

17 Nto yityo, /kiiruruuchēech acheek choo tākēēsobchootiin kēētuyē āk bichooto keebeete keyy wōliin bo boolik bokēēyēmē barak āk Mokoryoontēēt. Kuchakee yooto nanyuun, +mākiibuurtē keyy Mokoryoontēēt ākookoy.

18 Kunyoo ii, lēyyē, otitiirēē keyy ng'aleechu.

5

Ōchōb keyy kubo chōōnēētaab Mokoryoontēēt

1-2 Mbo ng'eetaabiya, māmāchāktōōs kēēsirwook kurubta keyy bēsyēēt nyēē chōōnēē :Mokoryoontēēt, kuuyu ōnkētē

4:7 Filib. 1:27; 1Bēt. 1:15-16 4:8 1Kōōr. 6:19-20 4:9 Cherem. 31:33-34; Yoowa. 6:45; 1Yoowa. 2:20, 27 4:11 Ēfēēs. 4:28; 1Tēēs. 2:9; 2Tēēs. 3:10, 12
4:12 Kolos. 4:5 4:13 1Kōōr. 15:19; Ēfēēs. 2:12 4:14 Room. 14:8-9; 1Kōōr. 15:3-4, 12, 20 4:16 Māārko 13:26; 1Kōōr. 15:51-52 4:17 Yoowa. 12:26; Room. 5:17; Filib. 1:23

:nkakweek kule mākumuung' kuu chōōriin nyoo chōōnii kwēemooy.

³ Bēsyēet nyoo mwooyē :biiko kule kaalya :kōōro / ānkēeriibootiin, ku yooto :yēē +/ makiiserweetee bichoo. Māchililē :chii. Mākumuunki bichoo :ng'aleechaa kuu ng'woonin nyoo nyōōru :koorko nyoo mächē kōōtuusyo.

⁴ Nteenee -mōōmiitē :akweek mbo ng'eetaabiya mēēnān nyēē imuuchē kunyōōrwook :bēsyoonoo -kumōōchōbootiin.

⁵ Ōbooyē :akweek tukul lēbkēēyyēēt ānkōōbooyē bēētuut. -Mākēēbooyē kwēēmowuut -āmākēēbooyē mēēnānēēt.

⁶ Kunyoo, māmāchāksē kēēruuyē kuu biiko alak, nteenee mächāksē kēēyēku biich chēē kāsunoottiin ānkēeriibē keyy.

⁷ Bo :rwoonik kwēemooy ānku kwēemooy yēē bōōkiitōōs :biiko.

⁸ Nteenee kēēbooyē :acheek bēētuut, kunyi mächāksē kēēriibē keyy. Mächāktōōs kiiluumee keyy kaakaaseet āk chamateet kuyēk kariikaab booryēēt choo / kiilookyiné teket, ankiilaach nkinee kākēnēēt nyēbo kaararaacheet kuu kuutwēētaab booryēēt nyoo /kiilookyiné mēt.

⁹ Manaakweyeech :Yēyiin sukōōng'woonchēēch, nteenee mächē sukooraraachech kubununēē :Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō.

¹⁰ Kime :Kiriistō kubo acheek kule subokēēminy āk inee ānku yoo tākēēsobtōōsii ee, nto kukiikēēbēku.

¹¹ Kunyoo, mächāktōōs ōtitiirē keyy ānkōōsooysooyē keyy kuu yoo ōmiitē ōyēyē kuunyyiitēnyi.

Kāā-āmiisēēt

¹² Mbo ng'eetaabiya, kēēsoomook ōkoonyit bichoo kiikukwey :Yēyiin choo āmē booryēēt kōōntōōwook ānkōōtitiirook ām Mokoryoontēēt.

¹³ Ōkoonyitē bichoo miisin ānkōōchāmē ām yiisyēēt nyēē yēyē. Nto akweek, ōbuurtē kaalyeet.

¹⁴ Kiikāloonwook akweek mbo ng'eetaabiya kule ōchuulē biiko choo tinyē kēwēynātēēt, ōtitiir choo nyōkōōrēch, ōyēētyēēchinē choo kuskusēch ānkōōmuytoochinē chii ake tukul.

¹⁵ Okas kule māmii :chii nyēē kākētyi ake miyootyēēt, nteenee ōsyēēmē ākookoy ōboorchinē karaamateet biiko tukul.

¹⁶ Ōng'ērēchē ākookoy,

¹⁷ ōsooyē āsiiswēk tukul,

¹⁸ ōbirchinē Yēyiin kōōnkōy ām yēēt ake tukul. Ng'ālyoo :nyi nyēē mākyook :Yēyiin ōyēyē ām Kāārārōokiintēēt Yēēsu.

¹⁹ -Mōōmiis Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

²⁰ -Mōōchuur ng'aleekaab *wōōrkooyik.

²¹ Ōrōōtootē tukuuk tukul ānkōōnāmē choo kāroomēch

²² ankootayee keey kiy ake tukul nyēbo rōkōs.

²³ Kuyeyaak :Yēyiin nyoo kōōnu kaalyeet ōtililiitu ām keel ake tukul. Kuriibākoy :tāmirmiryēētaab chii ake tukul, soboonnyii āk bōōrnyii nyēē māmii :lēēlis ākoy yoo iyēēwu :Mokoryoon-tēēnyoo Yēēsu Kiriistō.

²⁴ Māwēēchwēēchē keey :nyoo kikwēyook ānku makuyey kuu nyooto.

²⁵ Mbo ng'eetaabiya, ōsoowēēch acheek.

²⁶ Ōsuboowoo mbo ng'eetaabiya alak tukul nyēē ōng'ērēkyinē.

²⁷ Āmwoowook ām kāāmuukēywēēkaab Mokoryoontēēt kule ōsumānchi barwaani mbo ng'eetaabiya tukul.

²⁸ Kōōbēruurook :Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō.

Barweetaab Āyēēng' nyēē kisirchi :Bāwulō Tēesālōōnikēēk

Taayta

Siriintēēt, yēē /kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē: Inoomēē :barwaani nwaach yoo kāng'ētēē :nyiin kābo taay. Bāwulō :nyēē kisirē barwaani ām Kōōriintō ām ārook lo kung'eetee kisir nyoo bo taay (kasee kāāboorunēētaab nyoo bo taay).

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Kimanaaweek :ng'ala ām Tēesālōōnikē kung'eetee kisir :Bāwulō barweet nyoo kibo taay. Kiyēēchinē :biiko kereeryaanto kule kikiikōōyēēw kēny :Kiriistō nto alak kōōsōōtē kule kikiikulēēkitiit miisin :chōōnēēnyii nyēē kimēērook /takeeyey yiisyō.

Kiwālchi :Bāwulō bichoo kurubta keey āk yuutēyu kule: Kutoombo kuchōōnii :Kāārārookiintēēt, mākuwōōyiyit :rōkōsto ām kōōrēēt. Ām bēsyōōsyēk choo kwoonii yoo iyēēwu :Kiriistō, makuyey :kwiiliintēētaab Kiriistō kuchuunyo :biiko miisin. Imuuchē kuyēyākiis :ng'aleechu āsiiswēk alak tukul nteenee māmāchāktōōs kuyeyeech kēēnyēbēt (kas kur. 3:10). Ikiimchinē :Bāwulō biikaab Tēesālōōnikē kutitir ām kaakaaseeng'waa ānkoo kumii :wusiisyēēt ankukanyaan nyēē māmii :ng'uusng'uus tukuuk chēē mākuuyēyākiis bēsyōōsyēk choo kwoonii.

Kyoorōōrchi keey :Bāwulō biikaab Tēesālōōnikē ānkumākyi bērrur

¹ Anii Bāwulō, āboontē keey Siila ākoo Tēmētēēwō yu āsirwook barwaani akweek kaniseetaab Tēesālōōnikē choo obooyē Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō.

² Kōōbēruurook :Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō ānkōōnyōōru kaalyeet.

Kāātiilēy ām bēsyoonoo chōōnii :Yēesu

³ Mbo ng'eetaabiya, māchāksē kēēbirchinē :acheek Yēyiin kōōnkōy ām āsiiswēk tukul kubo akweek, kuuyu otāsē taay ookoosēē keey Kiriistō miisin ānkōōchoomtōōsii :tukul.

⁴ Kēēng'ērēchēēnook :acheek yoo kyoomchinē kanisoosyek alak wōlēē wuu :soboonwēkwook kuuyu otāsē taay omuytooy ānkōōokoosēē keey Kiriistō ām wusiisyēēt nyoo ōmiitē ōbuntēē.

⁵ Ibooru :yooto kule man :kiyēē itiiilē :Yēyiin, yoo itiiilwook kule ōyēmootiin ōwut bāytooyiisyēēnyii nyoo ōmiitē ōnyāliilchinē.

⁶ Makuyey :Yēyiin kiyēē bo manta yoo keenyaliiil choo inyāliilook,

⁷ ānkumākōōmuung'wook akweek choo ōnyālilē āk mbo nkacheek. Mākuyēyākiis :ng'aleechaa yoo tookunē :Yēesu barak kuboonto keey malayikaanikyii choo boonto kāāmuukēywēek

⁸ āk maat nyēē irikitiitē. +Māchokōōng'woonchi biiko choo -mēēnkētē Yēyiin āk choo -mēēyēnchinē lōkōōywēkaab Mokoryoontēēt Yēesu.

⁹ Mākunyōōr :bichoo ng'wooninto nyēbo kibchuulyo, / ankumakesatee wōlēē mii :Mokoryoontēēt āk wōloo mii :wōōyintaab kāāmuukēywēēkyii.

¹⁰ Yēyāktōōs kuu nyooto yoo chōōnii :Mokoryoontēēt chokunyōōru koonyit ām wōlēē mii :biikyii kōōkoostoo :biiko tukul choo ikoosēē keey inee. +Mōōyēmē :nkakweek āk bichooto, kuuyu kyoocham lōkōōywēk choo kikēēmwoowook.

¹¹ Kiyiitēnyi :nyēē yēyēēch kēēsoowook ākookoy, sukuyēētyēēchook :Yēyiintēēnyoo ōbuur kuu wōloo māktooy :inee ānkōōyēyē kiyoo ōkāsē kule karaam. Kēēsoowook subak kule kukōōnook kāāmuukēywēek chēē ōmuuchē ōyēchinē yiisyēēnyii ōkoosēē keey inee.

¹² Yooto, +/ makiikaasta kaayneetaab Mokoryoontēēnyoo Yēesu ām kiyēē ōyēchinē /ankiikaastaak nkakweek. Yēyāktōōs :ng'aleechaa tukul, kuuyu chāmook :Yēyiintēēnyoo āk Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō.

2

Choolwookiintēēt nyēē -/mākyoomu

¹ Mbo ng'eetaabiya, kēēmāchē kiiboorwook kiy kurubta keey āk chōōnēētaab Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō āk yoo / kiiruruukyēēch inee. Kēēsoomook kule

² -mōōbootyē ām kāāsōōtēywēēkwook, nto ōmuuyē yoo / kēēmwooyē kule kaakuyit :bēsyēētaab Mokoryoontēēt, ānko kimwooyē kuu nyooto *:wōōrkooyoontēēt ake nto ku biiko alak nto /kēēmwooy kule kikeesir :acheek ng'aleechu ām barweēt ake.

³ -Mookany kooberbeeraak :chiito ake ām keel ake tukul. Māyitu :bēsyoonoo ākoy yoo kaakutay Yēesu :biikyii alake ānkutook :choolwookiintonoo +/ mākiimukuusēē maataab kibchuulyo.

⁴ Kwiiilē :choolwookiintonoo kiy ake tukul nyoo kutunkyinē :biiko āk kiy ake tukul nyoo kāsē :biiko kule bo Yēyiin. Imuuchē mbo kōōwut *Kōōtaab Yēyiin ānkuyib keey barak kule inee ku Yēyiin.

⁵ -Mōōsōōtē :akweek yoo kyāāmwoowook :anii ng'aleechu tukul kēēboontē keey?

⁶ Nto yu ōnkētē :akweek kiyoo tākōōkooyē choolwookiintonoo nto kāākuyityo chokutook :inee ām bēsyōōsyēkyii.

⁷ Mii kuunyiitēnyi kuyēyiisyē :kāāmuukēywēēkaab choolwookiintonoo ām wung'aan, nteenee makutas taay :kiyoo kookaay yiisyonoo ākoy /bokiinēmtō.

⁸ Yooto nanyuun yēē mākutook :choolwookiintonoo nteenee makubiirta :Mokoryoontēēt Yēesu ām muuyēēt nyēē chōōnēē kuutiinyii. Makookarbuusee :Yēesu choolwookiintonoo kāāmuukēywēēkyii.

⁹ Mākuchōōnto :choolwookiintonoo kāāmuukēywēēkaab Kibrōkōsyoontēēt ankuchokooberbeer biiko kuyēyē ng'aleek chēē chaang' chēbo kwōng'uut.

¹⁰ Yēyiisyēē ng'ālyoo ake tukul nyēbo rōkōs kōōbērbēērē biiko choo mākubootyo. Mākubootyo :bichoo, kuuyu kitay :icheek kucham ng'ālyoontēētaab manta /sikiiraraach.

¹¹ Kunyi, makuyey :Yēyiin icheek kōōyēnchi ng'wiiynan /sikēētēwēch

¹² /ankiiruusta tukul choo king'erēkyi ng'al chēbo rōkōs āmānāākōōyēnchi ng'aleekaab manta.

Kōōtitirook :Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō

¹³ Nto akweek ii, mbo ng'eetaabiya choo chāmook :Mokoryoontēēt, mächāktōōs kēēbirchi Yēyiin kōōnkōy ākookoy kubo akweek. Kikweyaak :Yēyiin ōyēku alak ām chēbo taayta /kiiraraach. Kiitabaanaak :kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēēt ōyēku cheechii, yoo kyōōkoosēē keey ng'ālyoontēētaab manta.

¹⁴ Kikuurook :Yēyiin kubununēē lōkōōywēk chēē kāroomēch choo kikyoomwook sikeeyemte :tukul lēbkēyyēētaab Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō.

¹⁵ Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya, oyeet keey ānkōōkiilchi kāānēētēywēēchoo kikyoomwook ānkēēsirwook.

¹⁶⁻¹⁷ Kichameech :Baaba Yēyiin ankuyeyeech kēēbāybāyiitu ākookoy kiikēnēē keey kiyēē karaam. Kōōtitirook :Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō nkityōōniin āk Baaba Yēyiin ānkōōkiimook ōyēyē ānkōōmwooyē kiyēē karaam.

3

Kimwooy :Bāwulō kule /kēēsoochi

¹ Mbo ng'eetaabiya, ōsoowēēch kutas taay :ng'ālyoontēētaab Mokoryoontēēt koosambaakta areet akeenke ānkunyōōr koonyit, kuu wōloo kiwuu ām wōloo ōmiitē :akweek.

² Ōsooyē subak kusār wēēch :Yēyiin ām wōlēē mii :biich chēē āwēēsēch ānku miyootēch, kuuyu mēēbērē :biiko tukul chēē iyēchinē manta.

³ Nteenee Mokoryoontēēt :nyēē / kiikoosēē keyy. Mākōōtitirook ānkuriibook ām wōlēē mii :Kibrōkōsyoontēēt.

⁴ Kiinkētē ām Mokoryoontēēt kule ōyēyē kiyēē kēēmwoowook ānkōōtāsē taay ōyēyē kuu nyooto.

⁵ Kōōrēētootyook :Mokoryoontēēt chamateetaab Yēyiin ānkōōbuur ām muytaayeetaab Kiriistō.

Moomiis :chii nyēē māyēyiisyē

⁶ Mbo ng'eetaabiya, ām kaayneetaab Mokoryoontēēt Yēesu, kēēmwoowook kule osatee keyy ng'eetaabiya ake tukul nyēē kēwēyiin, nyēē mārūbē kānēētēywēēchoo kōkēēmwoowook.

⁷ Ōnkētē :akweek kule māchāktōōs ōyēyē kuu wōloo kēyēytooy :acheek choo kimākēētinyē kēwēynāt yoo kikēēboontē keyy.

⁸ -Mākyoomē āmnyoo nyēbo chii yoo mānāākēēkwēchi kiy, nteenee kikēēyēyiisyē bēēt āk kwēēmooy simākēēnyikisyook.

⁹ Ānkoo sinee kiyemaat kēēnyōōru kiy, kikeeyey kuu nyooto sikiineetaak orub kiyēē kēyēyē.

¹⁰ Yooto kēēboontē keyy akweek kikēēmwoowook kule, “-Mookany kwoomiis :chii nyoo māmāchē kuyēyiis.”

¹¹ Kēēmwooyē kuu nyooto, kuuyu kēēkāsē kule tinyē :biiko alake ām akweek kēwēynātēēt. Māyēyē kiy, nteenee kwoonykwoonyootē biiko mētēwoy ām kiyēē yēyē.

¹² Ām kāamuukēywēēkaab Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō kēēmwoochinē bichu kule kōōbuurē nyēē karaam ānkuyēyiisyē sukunyōōr kiyēē āmē.

¹³ Nto akweek, mbo ng'eetaabiya, -mōōchoosyē ōyēyē ng'al chēē kāroomēch.

¹⁴ Yoo mākoonyitē :chii lōkōōywēchu kēēsirwook, kumāchāktōōs ōnkēt chiichoo -āmōōbuurtē keyy sukumuy :inee nkit.

¹⁵ -Mōōyib chiichooto kuu buunyoo, nteenee ōyisu kuu tubchēēt.

Kāā-āmiisēēt

¹⁶ Kunyoo, kukōōnook :Yēyiin kaalyeet ākookoy ām keel ake tukul, kuuyu inee nkit :nyēē kōōnu kaalyeet. Kuriibook :Yēyiin.

¹⁷ Āsirwook :anii Bāwulō kāāsubooyiisyooni ām āwunyuu nkit. Wuu nyiitēnyi :wōlēē ātiinkyintooy :anii āwut barwa ake tukul.

¹⁸ Kōōbēruurook tukul :Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō.

Barweetaab Taayta nyēē kisirchi :Bāwulō Tēmētēwō

Taayta

Siriintēet, yēē / kīkēēsirē āk wōlēē / kīkēēsirēē: Yu / kābokiityookunēē :Bāwulō kāābrātiisyō ām Rooma ām kwēēnuutaab kēnyiitaab 60-62 KK (kasee Yēyūutēk 28:16 kuwo taay), koonam ruutoonyii nyēbo ang'wan. Matwekaat :ruutooyi bakeenke ām Biibilyaa. Kibākookyi Tiitō Kērēētē ām baani sukōōyyoonkyi kaniseetaab wōlooto. Kubākookyi Tēmētēwō wōliin bo Ēfēēsō sukuyēētyēēchi kaniseetaab wōlooto. Kiwo :Bāwulō nkit ākoy Fīliibi ām Maketoonnya. Kisirchinēē wōlooto Tēmētēwō barweenyii nyēbo taay āk nyoo kisirchinē Tiitō. Mātōokunoot :kēnyiit nyēē / kīkēēsirē barwaani nteenee /kiisōōtyinē kule wuu nyēē ki kēnyiitaab 66 KK.

Kiyēē mii āriit: Kīiyimē :wuuyinwēk chēē tēērchiin kaniseetaab Ēfēēsō. Wuuyinwēchoo ku kiruutēkaab Yuutay-eek ānkiyibē kiriisyēētaab tukun kubo saayeet ām kēelto nyēē kimēēnkētē. Kiisōōtē :Kirikiik kereeryaanto kule miyootēch :tukuuk tukul ām kōōrēēt āk kule kimāchāmtooy :Yēyiin chii ākoy tōōs baateey yoo kāākunyōōr :chii ng'oomnān nyēbo kwōng'ūut. Nto subak yoo karub :chii kiruut kuu: /kēēkir āmit alak, tukun chēē /kēēyyēē āk mbo kule mātuuyo :biich choo kiikoomut keey. Kiinach Bāwulō :kāānēētuutēchu kun-yoo, kisirchi Tēmētēwō barwaani kōōkiimēē kule kuyēchinē Yēesu Kiriistō yiisyēēt ām mooyēēt akeenke. Irwookyinē mbo choorwaaniitēnyinyii tāku āybēeryoo, kurubta keey āk wōlēē / kiintōōchintooy biikaab Kiriistō.

Kiyēē āmu: Iwuruurē :kāānēētuutēkaab lembech wōlēē mākuwuuyiit :soboonyoo. Māchāktōōs kiinkētē ng'aleekaab manta sukung'eeet keeyeet keey ankeekerekte kāānēētiisyēētaab lembech āk Buunyoontēēt simāturēēch acheek biikaab Kiriistō ankwaaraanta soboonwēkyoo.

Kyoorōōr keey :Bāwulō ānkumākyi Tēmētēwō bērir

¹ Anii ku Bāwulō *lēbkēēyiintēētaab Yēesu Kiriistō kuu wōloo kitōōltooy :Yēyiin nyoo Kāārārōokiintēēnyoo kubununēē Yēesu Kiriistō nyoo kiikēnēē keey.

² Āsiruung', inyiing' Tēmētēwō nyoo āchāmiing' ānkyāāyēētyēēchiing' icham Yēesu. Kōōbēruuriing' :Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō, kuriireeniing' ānkukōōning' kaalyeet.

Iriibēē keey kāānēētik choo mātinyē manta
(1 Tēmētēwō 4:1-7; Tiitō 1:10-11; 3:8-11)

³ Kuu yoo kyāāmwoowuung', āmiitē āwēētii Maketoonnya, māchāktōōs ibuur Ēfēēsō sukung'eet ibōlchi biiko alak kusaa-nee keey kōōnēētē tukuuk chēē mābo man.

⁴ Kusaan kōōbootyinē āsiiswēk kurāru tyoonkōōchoy chēē mābo laat āk kutētu koynōōy chēbo Yuutayeeek chēbo kēny, kuuyu yibu :ng'aleechaa kwiilat āk wookuut, yoo / kātākēyēchinē Yēyiin yiisyēēt ām manta.

⁵ Kiyēē burē siibōlchi bichu ku kule kunyōōr chamateet kubununēē mooyēēt nyēē lēēl ankuyey kiyēē inkētē kule bo man ankookaasee keey Yēyiin.

⁶ Kiikuchunnyēē :alake kookaasee keey Yēyiin ānkuyēēlchi ng'al buch chēē mābo man.

⁷ Bērē :bichoo nto yēk kāānēētikaab kiruutēk nteenee -mēēnkētē kiyēē ng'ālōolēē nto mbo kiyēē ikiilchinē keey kurāru.

⁸ Kiinkētē kule kāroomēch :kiruutēk, yoo kāyēyiisyēē :chiito ām kēēlto nyēē karaam.

⁹ Māchāksē :chii kōōnkētē kule mēēbērē / kikēyēyē kiruutēk kubo biich chēē churtootiin, nteenee / kikēyēyē kubo biiko chēē mā churtootiin āk choo māchāmē / keebayta. Bo subak :kiruutēk biiko choo -mēēywēyē Yēyiin, choo choolwookēnootiin, choo mā tiliilēch āk choo āwēēsēch. Bo subak :kiruutēk biiko choo rumē sikiikwaa āk choo bākākiisyootē,

¹⁰ choo mārtooy, choo sikōrē keey, āk choo chōōrē biiko. Bo choo ibērbēēriisyē āk choo mōlōlchinē biich ng'al āk kiy ake tukul nyoo mārubtooy keey kāānēētutēkaab man.

¹¹ Miitē :kāānēētutēchoo wōlēē bo lōkōōywēk chēē kāroomēch choo / kikiitōōrwoo kule a-amte. Yēyiin nyoo boonto lēbkēyēyēēt ānkōōtōrōōroot :nyēē kikōōnoo lōkōōywēchoo kāroomēch.

Wōō :chamateetaab Yēyiin ām wōlēē mii :biiko

¹²⁻¹³ Ābirchinē Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō kōōnkōy nyoo kikōōno kāāmuukēywēēk, kuuyu kikasa kule / kiikoosēēnoo keey. Kyāāyēyootē ng'al chēē kimāānkētē kumānāāyēchinē inee nteenee kuriireenaa. Ānkoo kyāāng'ālōolēē inee nyēē miyaat ānkāāwusootē biikyii ānkāākāwōōtēnootē, kutoola āyēchi yiisyēēnyii.

1:4 1Tēm. 4:7; 2Tēm. 4:4; Tiitō 1:14; 3:9 **1:5** Room. 12:9; 1Tēm. 1:19; 2Tēm. 1:3; 2:22; Tiitō 1:15 **1:6** 1Tēm. 6:4, 20; Tiitō 1:10 **1:7** 1Tēm. 4:1-10; 6:3-5, 20-21; 2Tēm. 2:16-18, 23-26; Tiitō 1:10-16; 3:9-11 **1:8** Room. 7:12 **1:10** Kala. 3:19; 5:19-21 **1:10** 1Tēm. 6:3; 2Tēm. 1:13; 4:2-3; Tiitō 1:9; 2:1, 7-8 **1:12-13** Yēyuut. 8:3

14 Kinyōōwoo :Mokoryoontēnyoo kaat ām chamateet nyēē kiboontēēnoo ānkoo kimaayemaat :anii. Kiyeya acham inee ānkāākoosēē keey.

15 Ng'ālyoontēēt nyēē māchāktōōs /kiikoosēē keey amakany :chii kwaam mēt ku kule, kichōōnii :Kāārārookiintēēt Yēesu ng'wēny chokōōrāroochē biiko choo kiikuchoolwookēn, ānku anii :akeenke ām bichooto :nyēē āchoolwookēnoot nyēē /mākyoomu!

16 Ānkoo kiwuu nyooto, /kikeeriireenaa anii ām biiko tukul sukōōboorunēē :Kiriistō kule iruruunyē mooyēenyii ām wōlēē mii :choo kiikuchoolwookēn. Yoo imuuchāktōōs /kiiraraachaa anii ānkāānyōōru *soboontaab kibchuulyo, kōōmuuchāktōōs /kiiraraach nkicheek biiko alak.

17 Kunyoo, kusilākoy ānkukoonyitākoy :Yēyiin nyoo makāsāksē ānkubāytooyiisyē kēnyiis āk kēnyiis. Kuwuuyiit nyooto.

Kimwoochi :Bāwulō Tēmētēwō kwaam booryēēt nyēē karaam

18 Wēnyoo Tēmētēwō, ārwookuung' kurubta keey ng'aleek choo kimwooyē *:wōōrkooyik kubo inyiing'. Yoo 'keerub ng'aleechaa, mākyūētyēēchiing' sii-am booryēēt nyēē karaam

19 ankiitas taay ikoosēē keey Yēyiin ankiiyey kiyēē inkētē kule karaam. Kiikubootyo :biiko alake chēē kitay kuyey kuu nyooto.

20 Alak ām bichooto kiikuyey kuu nyooto ku Umenaayo ākoo Alekisaanta. Kwāātōōrchi Kibrōkōsyoontēēt sukukasee keey kule māmāchāktōōs kung'āloolēē Yēyiin nyēē miyaat.

2

Kōōnēmchinē keey :biiko saayēēt

1 Ng'ālyoontēēt nyēbo koomānuut miisin ku kule isooyē Yēyiin ānkiibirchinē kōōnkōy kubo biiko tukul.

2 Māchāktōōs /kēēsoochinē bāytooyik āk kāāntōōyik sikēēminy ām kaalyēēt āk tāloosyēēt ānkiinēmchinē keey Yēyiin ānkiibuur nyēē /kēēkoonyitēēch.

3 Yoo kakeeyey kuu nyooto, ku karaam ānkōōng'erēēchē Yēyiin nyoo Kāārārookiintēēnyoo.

Irāroochē biich :Yēyiin kubununēē lōkōōywēk chēē kāroomēch

4 Māchē :Yēyiin kule /kiiraraach biiko tukul kōōnkēt ng'ālyoontēētaab manta.

5 Yēyiin ku akeenke nkit, ānku akeenke :chiito nyēē ichoom-nyēēch āk Yēyiin. Nto nyooto ku Yēesu Kiriistō.

⁶ Kiikooyto :Yēesu soboonnyii sukuwālāng'unēē biiko tukul. Kiyityiin :ng'ālyoontooni ām āsiiswēk chēē yēmootiin.

⁷ Kunyi, / kikeekweya anii a-amte ng'aleechaa kuu *lēbkēeyiintēēt. Man :kiyēē āmwooyē. Ānēētē biiko chēē mā Yuutayeek ākoosēē keey Yēyiin ānkāamwooyē ng'al chēbo manta.

Kāāburtaab murēnik āk kooruuk choo kiikōōyēnchi Kiriistō

⁸ Mākyiintōōs :murēnik ām yēē /kākiiruruukyi keey kōōtōrōōrē āwunnyēk chēē tililēch kusooyē Yēyiin āmānyēēru nto kuyey wookuut.

⁹ Mākyiintōōs :kooruuk kōōloochē keey nyēē karaam. Kōōloochē sirook chēbo koonyit ānkuboonto ātēbuutēk chēē kāroomēch. Māmāchāktōōs kōōlēētē buutēēk kule / sikēēchōrōkyinē, kōōloochē chobosaak, tukuukaab kaat āk sirooy chēē ālē beesaan chēē chaang'.

¹⁰ Nteenee, māchāktōōs kuboonto ātēbuutēk chēē kāroomēch chēē misyinē kooruuk choo kiikōōnēmchi keey Yēyiin.

¹¹ Māchāktōōs kōōnēētē keey :koorko ake tukul ng'aleek ām kēelto nyēē intusoot ānkōōwēyiisyē.

¹² -Māāchāmchinē koorko kuyēk kāānēētiintēētaab ng'ālyoontēētaab Yēyiin nto mbo kule kubayta saanteenyii. Māchāktōōs kusiisyinē keey.

¹³ Aatam :nyēē kisimkuyey :Yēyiin kurook, nto mii yoo, chokuyey Aawa.

¹⁴ Mēēbērē ki Aatam :nyēē /kikeekenta kut kuyey ng'ōōkisto, nteenee ki koorkēēt.

¹⁵ Māchāktōōs :koorko ake tukul kuriibē kōōnyii āk lōkōkyii ām kēelto nyēē karaam. Yoo kamuyta, kookaasee keey Yēyiin, kutinyē chamateet, kutiliil ānkuriibē keey, mākutēbto *so-boontaab kibchuulyo ākookoy.

3

Kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō

(Tiitō 1:5-9)

¹ Mii yu naas :ng'ālyoo nyēē māchē /kiyyoong'unēē. Yoo kamach :chii kōōntōōchi biikaab Kiriistō, kāākukwēchi keey yiisyō nyēbo koonyit.

² Māchāktōōs :kāāntōōyiintonoo ku chii nyēē mātinyē lēēlis, ku chii nyēē tēērēē koorkēenyii nkit, kusēwunoot ānkuriibē keey, kukoonyitoot, kururoot :moo ānkōōmuuchē kōōnēētiis.

³ Māmāchāktōōs ku kibōōkityoo āmā chii nyēbo wōōrōōryēēt. Nteenee māchāktōōs kōōntusoot ānku tala, āmāboonto muchas-
taab beesaan.

⁴ Māchāktōōs kōōnkētē kuriib kanyii nyēē karaam kukas
kule iywēyē :lōkōkyii kutukul.

⁵ Yoo -mēēmuuchē :chii kuriib kanyii kumēēmuuchē kuriib
kaniseet.

⁶ Māmāchāktōōs / kēēkwēyē chii nyoo mānāākich ām
ng'ālyoontēetaab Yēyiin kule kōōntōōchi chuut kuuyu imuuchē
koontumeer. Nto yooto, +/mākiitiilchi ng'aleek kuu choo /
kikiitiilchinē Kibrōkōsyoontēēt.

⁷ Māchāktōōs :kāāntōōyiintonoo ku chii nyēē tinyē
kaayna nyēē karaam ām wōlēē mii :yēēmēēt simānyōōr
:Kibrōkōsyoontēēt bārooyinto nyēē katechee.

Toorētik

⁸ Māchāktōōs :nkicheek toorētikaab biikaab Kiriistō
kukoonyitootiin nyēē māwēēchwēēchē ng'al, āmā kibōōkitiis,
nto kutōōrtooy :moonik kumach beesaan.

⁹ Māchāktōōs kukiilchi ām mooyēēt akeenke
ng'ālyoontēetaab manta nyoo /kiikēēng'oong'wēēch ānkuyēyē
kiyēē inkētē kule bo man.

¹⁰ Māchāktōōs /kēētyēmtooy bichoo kutoombo /kēēkwēyē.
Nto yoo mātinyē ng'ālyoo, /kēēchāmchi kuyēk toorētik.

¹¹ Māchāktōōs :nkicheek kooruuk chēē toorētik* ku
chēēbyōōsōoy chēē koonyitootiin, chēē māyēyootē seemseem.
Māchāktōōs ku koor chēē riibē keyy /ānkiikoosēē keyy ām kiy
ake tukul.

¹² Māchāktōōs :chii ām toorētichoo kutēērēē koorkēēnyii nkit
ānkuriibē lōkōkyii āk kanyii ām kēēlto nyēē karaam.

¹³ Chii ake tukul nyoo kāyēyiis nyēē karaam, kōōloong'u
keyy ām komostaab ng'ālyoontēetaab Yēyiin ānkukich ām manta
nyēbo Kāārārōokiintēēt Yēesu.

Manta nyēē wōō nyēbo Yēyiin

¹⁴ Ānkoo sinee āboontēē mooyēēt kule +māāchōōnii wōloo
imiitē, āsiruung' ng'aleechu si

¹⁵ yoo kaakaay keyy, 'kēēnkēt wōlēē māchāktōōs
kōōbuurtooy :biikaab Kiriistō. Bichooto ku choo kikwey
:Yēyiin kuyēk cheechii. Tolochta :bichoo āk sisinēēt nyēē
iyyoong'unēē :manta.

¹⁶ Ng'ālyoo nyēbo man kule wōō :kiyēē kiikung'oong'wēēch
Yēyiin:

/Kikēēsich inee kuu chii ake tukul,

kiiboor :Tāmirmiryēetaab Yēyiin kule churtaat.

Kikas :nkicheek malayikaanik.

/Kikyaamtaat inee ām kōōrōōsyēk.
/Kikiiyēnchi ām kōōrēēt,
/ānkēēyib kuwo barak wōloo mii :lēbkēēyēēt.

4

Māchāktōōs/kēētāyē kāānēētēyēwēēk chēē mābo man

¹ Ibooru :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kutook kule ām bēsyoōsyēk choo kwoonii, mākuchuunnyēē :biiko ng'ālyoontēētaab manta ankurub ng'aleekaab biiko choo tēwēchē :tāmirmirook chēē miyootēch.

² Ibērbēēriisyē :bichoo āmēēkōōnkētē ng'ālyoontēēt nyēbo man āk nyēbo ng'wiinyan.

³ Yēētēē biiko kōōmutiis āk kule kumaam āmiik alak ānkoo kiyēyē :Yēyiin āmiichoo kule kutaach :biikiyii choo inkētē manta ankwaam kubirchinē inee kōōnkōy.

⁴ Karaam :kiy ake tukul nyoo kiyēyē :Yēyiin kunyoo, māmachāktōōs /kēētāyē kiy mbo akeenke yoo /kakeetaach /kēēbirchinē Yēyiin kōōnkōy.

⁵ Yēyē :ng'ālyoontēētaab Yēyiin āk saayeet kutililiit :kiy ake tukul nyēē kiyēyē Yēyiin.

⁶ Yoo 'kēēboorchi mbo ng'eetaabiya ng'aleechu, 'keeyey ām kēēlto nyēē karaam yiisyēētaab Kāārārookiintēēt Yēēsu. Nto yooto imiitē ititirēē ng'ālyoontēētaab manta nyoo /kikiineetiing' nyoo irubē.

⁷ Itay tyoonkōōchoy chēbo bēērbēēryo chēē mārubtooy keey āk Yēyiin. Ichōbāksē ākookoy inēētē keey ibuurē kuu wōlēē māktooy :Yēyiin.

⁸ Yoo 'keeneet bōōrng'uung', mākuyēētyēēchiing' ām kōōrooni, nto yoo 'keeneet keey ibuurē kuu wōloo māktooy :Yēyiin, mākuyēētyēēchiing' ām soboontaab kōōrooni ākoo nyēbo kōōrēēt nyoo mākuchō.

⁹⁻¹⁰ Kiikoosēē keey Yēyiin. Inee :Kāārārookiintēēt nteenee chēē irāroochē, ku biiko choo iyēnchinē inee. Māchāktōōs /kēētiyyēē mēt ng'aleechaa ānkuyēmāktōōs /kēēchāmē kutukul. Kiyooto :nyēē kēēmiitē kēēng'ētiichinē keey.

¹¹ Ng'aleechaa chēē māchāktōōs 'ikiimē yoo 'inēētiisyē.

¹² -Meekany kumoontiing' :biiko kuuyu tēēmining'. Nteenee inyiing' :nyēē māchāktōōs kukāsēēniing' :biiko tukul choo kiikōōyēnchi ng'ālyoontēēt, wōlēē ing'ālooltooy āk wōlēē itēbtooy, wōlēē ichāmtooy biiko, wōlēē 'iyēnchintooy Yēyiin āk tiliilinto nyēē iboontē.

3:16 Mat. 28:18-19; Māārō 16:20; Luuka 24:50-51; Yoowa. 1:14; Yēyuut. 2:33, 36; Room. 1:3-4; Ēfēēs. 1:20-21; Filib. 2:6-11; Kolos. 1:6, 23; 1Tēm. 2:7; 2Tēm. 4:17; Ibu. 1:6, 13; 2:9 **4:1** Mat. 24:10; 2Tēm. 3:1 **4:3** 1Kōōr. 10:30; Ibu. 13:9 **4:4** Toowu. 1:31; Māārō 7:15 **4:7** 1Tēm. 1:4 **4:8** 1Tēm. 6:6 **4:9-10** Tiitō 3:4 **4:12** Tiitō 2:7

13 Iyēyiisyēē bārooyinto nyoo mii kumanaayitu, isumānchinēē biiko ng'ālyoontēēt, i-āmchinēē ānkiinēētēē.

14 -Meechwees kāāmuukēywēēchoo kirōōbuung' :Yēyiin kubununēē kiyēē kimwooy *wōōrkooyoontēēt ake yoo kitiinyēēniing' āwunnyēk :kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō.

15 Iyēyē tukuuchoo kibtaman ānkiinēmchinēē keey kutukul sukung'eet kukas :chii ake tukul wōlēē imiitē itāstooy taay.

16 Māchāktōōs irōōtootē soboonng'uung' āk ng'aleek chēē 'inēētē. Imuytoochi tukuuchoo kuuyu, yoo keeyey kuu nyooto, +meeraraachakse :inyiing' āk biiko choo 'inēētē.

5

Ibooru koonyit

1 -Mēeryōōnkyinē booyoo yoo imiitē iyisu, nteenee ing'āloolchinēē kuu kōōn. Iyibē nkicheek āybēeriik wuu nyēē mbo ng'eetaabkoomēt.

2 Iyibē cheebyoosya ake tukul wuu nyēē koomēt. Nto tiibiik, inam choo wuu nyēē mbo chēēbkoomēt ām kēēlto nyēbo tiliilinto.

Wōlēē māchāktōōs /kēēriibtooy musukuunēk

3 Māchāktōōs /kēēyēētyēēchinēē musukuunēk choo mātinyē chii nyēē kāriib.

4 Nteenee yoo boonto :cheebyoosya nyēē musuku lēēkōōy nto muchōkōrōōn, kumāchāktōōs :lōkōchoo kuriib sikiikwaa, kuukaanyii nto kōōkōōnyii sukōōboorunēē yooto kule iywēyē Yēyiin. Yoo kayey kuu nyooto, kumii kuyooku kiyēē / kikēyēchinēē icheek, ng'ālyoo nyēē chāmē :Yēyiin.

5 Kooroko nto cheebyoosya nyēē kiikung'ēt nkit ku musik kumāchāktōōs kōōkēnēē keey Yēyiin nkit ānkuriirchinēē bēēt āk kwēēmooy kule kuyēētyēēchi.

6 Nto kooroko nyoo musik ankicham tukun chēbo leles, kukiikume :nyoo kusobē.

7 Māchāktōōs imwoochi nkicheek biiko ng'aleechu, sukung'eet mariirtee chii.

8 Chii ake tukul nyoo māyēētyēēchinēē tilyōōnuutēkyii ānku miisin biikyii choo bo kō, kāākutāchiin āk ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Miyaat :chiichoo kusiir nyoo mānēyēnchi ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

9 Yoo / sikiiyiityi cheebyoosya nyēē musik komostaab choo yēmē / kēētoorēt kumāchāktōōs kukiikukeeytee kēnyisiyēk tāmānwookik lo. Māchāktōōs ku cheebyoosya nyēē mānāāchoonchooyēnoot

10 ānkitookunoot ām yēyuutēk chēē kāroomēch kuu wōlēē kiriibtooy lōkōkyii, wōlēē kitooktooy tāyēēk, wōlēē kiyētyēēchintooy biikaab Kiriistō, wōlēē kitoorētitooy biiko choo nyāliltōōs āk mbo tukuuk alak chēē kāroomēch chēē kiikuyey.

11 Māmāchāktōōs /kēēsirtooy musukuun choo tākuminkēēch kuuyu yoo kabiirta :muchastaab bōōrwoonikwaa wōlēē kiikōōnēmchintoochi keey Kiriistō, kumach /kiimut.

12 Yooto, kōōsākyyi keey /kiitiilchi ng'al, kuuyu kāākwiiri kiyēē kiikukuurtoochi Yēyiin.

13 Ilumootēē :kooru chēē wuu choo koorin kōōboototēē āsiiswēkwaa. Māwuu nyooto baateey, nteenee yēyootēē mbo subak seemseemnyeeet kōōwutootēē keey ng'al chēē mā cheekwaa ānkung'āloolootēē mbo ng'al chēē māyēmāksē.

14 Kunyoo, āmwoochinē musukuunēk choo tākuminkēēch kule kucheeng' saanik ānkuriib lōkōkwaa āk kooriikwaa simānyōōr :Buunyoontēēt bārooyinto nyēē kang'alaalee icheek nyēē miyaat.

15 Kookuweech keey kēny :alake kuba wōlēē mii :Syeetaani ankookurub ng'aleekyii.

16 Nto yoo mii :cheebyoosya nyēē kiikuchamta Yēyiin ānkuming'tooy keey musukuunēk, kumāchāktōōs kuyētyēēchinē musukuunēchoo ām kēēlto ake tukul. Māmāchāktōōs kubākookyyi nyikiisinoō kaniseet. Yooto, mākuyētyēēchi :kaniseet musukuunēk choo minyē nkityō.

/Kēēkoonyitē kāāntōōyikaab kanisa

17 Māchāktōōs /kēēkoonyitē /ānkēyētyēēchinē booyikaab kanisa choo tinyē kāāntōōysēēt nyēē karaam, ānku miisin choo āmtooy ng'ālyoontēēt ānkōōnēētē.

18 Mwooyē :siruatēk kule, “-/Mākēērātē yēēyto kuutiit yoo yēyiisyē.”† Nto subak, “Yēmē :chii nyoo kāākubirto nkuruukyii kunyōōr kiy.”†

19 Māmāchāktōōs simiyēnchinē ng'ālyoo nyēē /kākēēmwooy /kēēng'āloolēē booyik nyēē miyaat, nteenee ākoy baateey yoo kāākumwooy :biiko chēē yitē āyēēng' nto sōmōk kule wuu nyooto.

20 Yoo kāchoolwookēn :kāāntōōyik, 'iburyoong'tooy kukāsē :biiko, sukung'eet kōōywēyē :chuut alake.

21 Kunyoo ii, Tēmētēwō, āmwoowuung' ām taayeetaab Yēyiin āk nyēbo Kāārārōokiintēēt Yēesu āk mbo ām taayeetaab malayikaanik choo kwēyootiin kule, irub ng'aleechaa nyēē -mēēkwēyē chii. Māmāchāktōōs ichāmē biiko alak kusiir alak.

²²-Mēēsāmsāmānē keey yoo itiinyēē chii āwunnyēk itōōlchinē yiisyēētaab Yēyiin -ameekany kunaming' :ng'ōōkistaab biiko alak. Ibuur itiliil.

²³-Mēēyyēē bēēko baateey, nteenee imōōsē *tifaayīik tisich kubo bōōrtaab moo nyoo iyīimsētiing' btaman.

²⁴ Mēēmuuchāktōōs kōōyēēlākiis :ng'ōōkiswookikaab biiko alak, nteenee /simkēēkāsē bakeenke /kumānāābokiiitiilchinē ng'al. Nto chēbo alak, kōōyēēlootiin ākoy bēsyoonoo +/mākiitiilchi ng'al.

²⁵ Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, simkutooku :kāroomnyēētaab yēyuutēkaab biiko alak, āmāwunyāktōōs ākookoy :choo iyēēlootiin.

6

Wōlēē māchāktōōs kōōbuurtooy :motwoorik

¹ Māchāktōōs :motwoorik kōōywēyē mokorēēnikwaa sukung'et -/mākēēng'āloolēē Yēyiin nyēē miyaat āk mbo kāānēētēyewēkyoo.

² Māmāchāktōōs :motwoorik choo kiikōōyēnchi :mikorēēnikwaa Yēyiin kōōywēyē mokorēēnichoo kisich, kuuyu mbo ng'etaabiya ām Kiriistō. Nteenee, māchāktōōs kuyēyē yiisyēēng'waa kutook, kuuyu chēē yēētyēēchinē :yiisyōōnuutēchoo ku choo kiikōōyēnchi ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Ng'aleek chooto :chēē māchāktōōs inyīing' Tēmētēwō 'inēētē ānkiikiimē biiko kurub.

Kāānēētēiisyēēt nyēbo lembech āk bāytit nyēbo man

³ Chiito nyoo kaakoobetyeenyee keey wōlēē mii :Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō ankooneet ng'al chēē mābo man,

⁴ kukiikoolaambuuch nyoo :ng'aseetaab keey āmēēnkētē kiy. Kicham :chiichoo kwiilat āk wookuut. Yibu :ng'aleechaa kōōtuuyiityi keey :biich moon. Kuwookuut, kung'alaalaatee keey nyēē miyaat, kōōsōōtyēēchinē alak nyēē miyaat,

⁵ ānkuchuunchuuntōōs :mētēwookaab bichoo kubo kāāsōōtēyewēk chēē miyootēch chēē boonto. Bichuutēchu :chēē /kiikēēbuutēē ng'ālyoontēētaab manta ānkōōsōōtē kule tōōs yoo kasyeem :chii kurub kēēltaab Yēyiin ku kēēlto :nyooto nyēē yēyē chii kunyōōr bāytit ām kōōrooni.

⁶ Nteenee, yoo kēēnēmchi keey :chii yiisyēētaab Yēyiin, āmēētuyiityinē ake moo, kāākunyōōr bāytit nyēē wōō miisin ām Kaab Yēyiin.

⁷ Mēēbērē /kikēēsiktēēch kiy, āmākēēbēētooy kiy kōōyyiin kākēēbēku.

⁸ Nteenee, yoo kēēnyōōru kiyēē kyoomē āk kiyēē kiiloochē, kuyēmēēch :chooto.

⁹ Nto biiko choo bēre nto cheeng' tukuuk sukumokornoon, kutōrchinē :ng'aleechaa tyēmiisyēēt ankutech. Tōorchinē :ng'aleechaa kuyey tukuuk chēē chaang' chēbo bēerbēeryo āk mbo muchastaab tukuuk chēē iwoong'tooy biich. Tōortooy :ng'aleechaa biiko kubootoyo ānkwooroon.

¹⁰ Toowunēē keyy :miyootyēēt wōlēē wōō muchastaab beesaan. Biiko choo loosyootē kumāchē beesaan kukiikuchunnyēē ng'ālyoontēētaab Yēyiin ānkuyibchi keyy ng'woonin nyēē -/mākyoomu.

Kiyēē kiikāloonchi :Bāwulō Tēmētēwō

¹¹ Nto inying' nyoo ibooyē Yēyiin, māchāktōōs isatee keyy wōlēē mii :ng'aleechaa ankiirub soboonto nyēē churtaat, inēmchi keyy Yēyiin ankiikaasee keyy inee, ichāmē biiko alak, imuytoochinē ng'al ānkiitālāyiitu.

¹² I-am booryēēt nyēē karaam kubo ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Inkēt kule kikuuring' :Yēyiin inyōōru *soboontaab kibchuu-lyo. Kunyi, 'ikiilchi soboonoo 'kiichāmchiintōōsii kukāsē :biiko chēē chaang'.

¹³ Ām taayeetaab Yēyiin nyoo ikoochinē kiy ake tukul soboonto āk mbo ām taayeetaab Yēesu Kiriistō, nyoo kichāmchiin ām taayeetaab Bōōntyō *Bilaato kule inee ku Kāārārookiintēēt, āmwoowuung' kule

¹⁴ ikiilchi ng'ālyoontēētaab Yēyiin. -Meekany inyōōru tisyā nto mbo kule /keeng'alaaleening' nyēē miyaat. Iriib kuu nyooto ākoy bēsyēēt nyoo kachōōnēē :Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō.

¹⁵ Mākukweryoon :Yēyiin ām bēsyēēt nyoo kiikōōtōōrto :inee. Itōrōōroot :Yēyiin ānku inee nkityō :bāytooyiintēēt. Inee :bāytooyiintēētaab bāytooyik ānku mokoryoontēētaab mokerēēnik.

¹⁶ Yēyiin nkityō :nyēē māmēē ānkuminyē ām lēbkēyyēēt nyēē mākāsāksē. Māmii :chii nyēē kiikukas Yēyiin nto mbo nyēē imuuchē kukas. Kukoonyitākoy :Yēyiin ānkubāytooyiis ākookoy. Kuwuuyiit nyooto.

Biikaab Kiriistō chēē boonto bāytit

¹⁷ Imwoochi choo boonto bāytit ām kōōrooni kule māng'āsē keyy āmātiyyēē mēt tukuuchoo. Tukuuk choo chēē -/mākiinkētē batay āk moo. Nteenee kiyēē māchē kuyeyē kukutiyyēē Yēyiin mēt nyoo kōōnēēch kiy ake tukul kuyem ānkuyeyēēch :tukuuchoo keeng'erech.

18 Imwoochi bichoo kuyey ng'aleek chēē chaang' chēē kāroomēch, kuyēk biich chēē leelach :moonik ānkuchāmē kuyēmtooy tukuuk āk biiko alak.

19 Yoo kayey kuu nyooto, kāākuyēytoochi keey bāytit nyēē tiyyēē keey ām kōōrēēt nyoo chōōnii, sukung'eet kukiilchi soboontaab manta.

Ng'aleek chēbo lētuut

20 Tēmētēwō, kāāmwoowuung' kule -meekuste iyey ng'aleechaa tukul choo kiikōōtōōruung' :Yēyiin. Isatee keey kwiilateet nto wookuut nyēbo bēērbēēryō nyoo yēyē :choo ng'āsēē keey kiirnātēēt nyēē mā bo man.

21 Yēyē keey kule ng'oomēch, nteenee kiikuchuunnyēē ng'ālyoontēetaab Yēyiin. Kōōbēruurook :Yēyiin.

Barweetaab Āyēng' nyēē kisirchi :Bāwulō Tēmētēwō

Taayta

Siriintēēt, yēē / kīkēēsirē āk wōlēē / kīkēēsirēē: Yu kaakoowaany :Bāwulō ruutooynyii nyoo kibo ang'wan, kooyeey Rooma. / Kikeekerta subak kō nto yityo / keeratee nyōrōōrōōnik. Kisirē barwaani bēsyoōsyēkyii chēbo lētuut kurataat kukaakuriik wokubakach :bāytooyiintēēt Nēērō nyēē ki rumiin kibkerkoong'nyaa. -/Mākiinkēt kule ki āyu yēē / kīkēēsirē barwaani nteenee ākoy /kīkēēsirē kukābēk :maata nyoo kibo Rooma ām kēnyiitaab 64 KK kutoombo kōōkēētē keey :Nēērō ām kēnyiitaab 68 KK. Isōōtē :biiko wōlēē wōō kule /kīkēēbākāchē Bāwulō kēnyiitaab 67 nto 68 KK. /Kikiyookyine Tēmētēwō barwaani kumiitē Ēfēēsō.

Kiyēē mii āriit: Kikas :Bāwulō kule kikiikubakaakta :chōōrōōnuutēkyii, kunyoo kisirchi Tēmētēwō barwaani kuuyu kikiikung'ēēlēnchi miisin kut kwoomchi :yēēmootēēt kule nto kas Tēmētēwō. Nteenee kimātinyē ārookēnēēt ake tukul kuuyu kiinkētē kule ānkoo kimii wokubēku :soboonnyii ām lēēkitō, kitinyē kāākēnēēt kule mākuriib inee :Yēyiin ām nyalilta nyoo buntēē :inee ām bēsyoōsyēchoo ng'ēri yoo tākumiitē kōōrēēt kutoombo kut kōōwutē wōlēē mii :soboon- taab kibchuulyo.

Ibooru :Bāwulō ām barweenyii kule riirēē :inee miisin biikaab Kiriistō choo kiikubuntēē wuuyinwookik āk wusiisyēt kumii :icheek ng'wēnyuutaab bāytooyiintēēt Nēērō. Ikomkoomu Tēmētēwō kule kuriib kāāyēnchinooyēēt ām lōkōōywēkaab Kiriistō ankwaamta lōkōōywēchoo ām nyikanateet ānkoo kumiitē :wusiisyēēt. Kimāchāktōōs mbo kōōburyoong'to choo inēētē ng'al chēbo lembech.

Kiyēē āmu: Kiyēē irābchinē :barwaani miisin kukōōkomkoom biich kule / kēēmuytoochinē ng'al ānkoo ku chaang' :wuuyinwēk. Yēyiin nkit :nyēē mā kubāw kiy ake tukul ānkutuwēnē choo ikēnēē keey inee. Māchāktōōs kurubē wōlēē kiwuu :soboon- taab Bāwulō.

Kyoorōōr keyy :Bāwulō ānkumākyi Tēmētēwō bērrur

1 Anii ku *lēbkēēyiintēēt Bāwulō nyoo āyēchinē Kāārārookiintēēt Yēesu yiisyēēt. Kitoola :Yēyiin ānkōōyookwoo chāā-āmchi biiko kurubta keyy āk *soboon- taab kibchuulyo nyoo kikuurtoowēēch kubununēē Yēesu Kiriistō.

² Āsiruung' inyiing' wērinyuu Tēmētēwō nyoo āchāmē miisin. Kōōbēruuriing' :Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēenyoo Yēesu Kiriistō. Kuriireeniing' ānkukōōning' kaalyeet.

Māchāktōōs /kēētītirē /ānkiikoosēē keey Yēyiin

³ Ākutunkyinē Yēyiin kuu wōloo kiyēytooy mbo :kuuko ānkāāyēyē kiyēē ānkētē kule karaam. Kuuyu āsōōtiing' ākookoy, āsoowuung' bēēt āk kwēemooy ānkāābirchinē Yēyiin kōōnkōy.

⁴ Yoo kaasoot wōlēē 'kiiriirte bēsyoonoo kyāābākooktiing', kwoomchoo :yēēmootētē kule nto akasiing' saang'erech.

⁵ Ānkētē kule 'ikoosēē keey Yēyiin miisin. Kiikoosēē keey :kōōkōōng' Lōyis Yēyiin āk koomēt Yuuniis, wōlēē ānkētitooy kule imiitē :nkinyiing' iyēyē kuu nyooto.

⁶ Kunyi, kurubta keey āk yooto, āsōōtuung' kule ikany kōōmwo keey :kāāmuukēywēēk choo kirōōbuung' :Yēyiin yoo kyāātiinyēēniing' āwunnyēk.

⁷ Mānāākōōnēēch :Yēyiin Tāmirmiryēēt nyēbo muyātēēt, nteenee kikōōnēēch nyēbo nyikanateet, chamateet āk riibēētaab keey.

⁸ Kunyoo, -meekany kunaming' :muyātēēt yoo +meeng'alaalee Mokoryoontēenyoo nto yoo isōōtoo anii nyoo /kiikeerata kubo inee. Nteenee, ikany kēēnyāliilchē :tukwaay kubo lōkōōywēk chēē kāroomēch kukōōniing' :Yēyiin nyikanateet.

⁹ Kiikooraraacheech :Yēyiin ānkiikukuurēēch kēēyēku biikyii. Manaayey kuu nyooto kubo kiy ake tukul nyēē kiikeeyey, nteenee kubo wōlēē māktōoy :inee nkit ām mooyēēnyii āk mbo subak kubo chamateenyii nkityō. Kisimkuchameech :Yēyiin /kumānāākēētoow kōōrēt

¹⁰ ānkōōboorwēēch chamataanaa ām chōōnēētaab Kāārārōokiintēenyoo Yēesu Kiriistō. Kiikōōsyēēntoowēēch :Kiriistō meet ānkwoorōorwēēch kēēlto nyēbo *soboontaab kibchuulyo kubununēē lōkōōywēk chēē kāroomēch.

¹¹ Kunyoo, kookutoola :Yēyiin a-āmtaate lōkōōywēchu, āyēku *lēbkēēyiintēēt ānkāānēētootē ng'ālyoontēētaab manta.

¹² Kiyooto :nyēē /kiinyāliilchoo kuu nyiitēnyi. Ānkoo kuwuu nyooto, -māāmuyoot, kuuyu ānkētē chiichēē kyāāyēnchi ānkāātinyēē man kule imuuchē kuriib kiyēē kiikōōtōōrwoo ākoy bēsyoonoo iyēēwunēē.

¹³ Tēmētēwō, 'inēētē biiko kuu wōloo kyāānēētitooy :anii ānkiikoosēē keey Kāārārōokiintēēt Yēesu ānkiichāmē biiko kuu wōloo kyāāyēytooy :anii.

14 Ikaaman ng'aleechaa kāroomēch choo /kiikiitōōruung'. Kuyēētyēēchiing' :Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyoo minyē āriinyoo.

15 Ābērē 'inkētē kule kookubakaaktaa :chii ake tukul nyēbo yēēmēētaab Eesya kuboonto keey Fukēēlō āk Eermokeen.

16 Āsooyē kule kuriiree :Yēyiin kaab Ōnēsifōōrō nyoo kimāmuyoot chokukasa arataat. Kichokōōbāybooyoo ānkōōtitiiroo btaman.

17 Yu kāwokuyit Rooma, koomuuch kucheeng'aateenaa wōlto ake tukul ākoy kut wokunyōōrwoo.

18 Ābērē 'inkētē kubooyiit man kule kiyēētyēēchoo :Ōnēsifōōrō ām kēēlwookik chēē chaang' yoo kyāāmiitē Ēfēēsō. Lēyyē, kuriiree :Mokoryoontēēt Ōnēsifōōrō bēsyoonoo itilchinē biiko ng'al.

2

Kiyēē māchāktōōs kuyēyē :Tēmētēēwō yoo kānyōōr nyāliluutēk

1 Wēnyoo, Tēmētēēwō, ikiil, kuuyu 'inkētē kule chāmiing' :Kāārārookiintēēt Yēēsu ānkutiyyiing'.

2 Nto tukuuk choo 'kiikāsē ā-āmu ām taayeetaab biiko chēē chaang', itōōrchi choo biiko chēē /kiikoosēē keey ānku chēē imuuchē kooneet biiko alak.

3 Imuytoochi nyāliluutēk kuu chii nyēē āmē booryēēt nyēē karaam kubo Kāārārookiintēēt Yēēsu kuu wōloo kēēyēytooy :acheek.

4 Yoo kēēwutēē keey :chii nyēbo lukēēt ng'aleekaab biikaab yēēmēēt, -mēēng'ērēēchē nyēē wōō nyēbo lukēēt.

5 -/Mākēētuwēnēē chii loong'eetaab labateet yoo kamarub mākuutēkaab kaang'weeneet.

6 Kāābātiin nyoo ikiilchinē keey kāābātiisyēēt ku nyooto :nyēē māchāktōōs /simkiikoochinē āmiikyii chēbo yiisyēēt.

7 Tēmētēēwō, irōōtootē kiyēē āmwooyē, kuuyu makuyeying' :Mokoryoontēēt inkēt ng'aleechu tukul.

8 'Inkēt kule king'eetee meet :Yēēsu Kiriistō nyoo kichōōnēē kōōtaab *Tāwuti. Kuuyu ā-āmtootē lōkōōywēchu kāroomēch,

9 kaanyalil kut /kēērātoō wuu nyēē kaanyeeree ng'al. Ntee-nee, mēēmuuchāktōōs /keerat ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

10 Kunyoo, āmuytoochinē kiy ake tukul kubo choo kiikuk-vey :Yēyiin, nto anyuun kooraraach nkicheek :Yēēsu Kiriistō sukunyōōr lēbkēēyyēētaab kibchuulyo.

11 Ng'ālyoo :nyoo nyēē /kēētiyyēē keey kuuyu,

“Yoo kākēēbēku āk Kiriistō
+mābokēēminy āk inee.

12 Nto yoo kākēēmuytoochi,
+mābokēēbāytooyiisyē āk inee.

Yoo kakeetay :acheek,
+mawokutayeech :nkinee.

13 Ānkoo -/mākiikoosēē keey biiko,
/kiikoosēē keey inee,

kuuyu mātāyē keey :inee nkit.”

Chii nyēē chāmtooy :Yēyiin

14 Māchāktōōs isōōtyinē biiko ng'aleechu: Imwoochi ām taayeetaab Yēyiin kule māmāchāktōōs kukwiilēē keey ng'al. Māmii :kiy mbo kisich :nyēē yēētyēēchinē :kwiilataanaa, ntee-nee nyēērēē kāāsōōtēyewēēkaab biiko choo yēbchinē yīit.

15 Isyeem wōlēē 'imuuktooy iyey yiisyēēng'uung' ām kēēlto nyēē karaam nyēē chāmtooy :Yēyiin. Kutook kule iyēku chii nyēē mātinyē muyāt ānku nyēē nāmē ng'ālyoontēētaab manta ām kēēlto nyēē churtaat.

16 Itayee keey imwooyootē ng'al chēē mārubtooy keey āk ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Biiko choo iwutootēē keey ng'al chēē wuu choo, mākutāsē taay kulōōyēkiitu miisin ām wōlēē mii :Yēyiin.

17-18 Makwaamaat :kāānēētiisyēētaab bichoo biiko kuu yoo āmootē :kisēērēēchēēt kereenkaab chii. Biiko alak chēē kichuunnyēē ng'ālyoontēētaab manta ku Umenaayo ākoo Filēētō. Mwooyē :bichuutēchu kule kiyeyakay kēny :ng'eteetaab meet kunyēērootēē kāāyēnchīnooyēētaab biiko alak.

19 Ānkoo kut kuwuu nyooto, tākōōyyoong'oot :tiyēywoontēētaab Yēyiin / ānkēēkāsēē siruutēchu mwooyē kule, “Inkētē :Yēyiin biiko chēē cheechii.” Nto “Chii ake tukul nyēē kuurē Mokoryoontēēt kumāchāktōōs kubakaakta miyootyēēt.”

20 Ām kōōto ake tukul nyēē wōō, miitē :tērēkōōk chēē / kikeeyeyee *ta-aabuut āk chēbo *feeteet. Miitē mbo subak :chēbo keetiik āk chēbo mēnēēt. /Kēēyēyiisyēē tērēkōōchu alak /kēēbāyēē tāyēēk, nto chuut alak /kēēkōnōrēē tukuuk chēē mābo koonyit.

21 Kunyi, yoo kēētilililēē keey :chii ake tukul wōlēē mii :tukuuchoo miyootēch mākuyēk terekyeet nyēbo koonyit nyēē imuuchē :chiitaab kōōto kuyēyiisyēē kubo yiisyō ake tukul nyēē karaam kurubta keey āk wōlēē kichōbto.

22 Tēmētēwō, satee keey muchastaab āybēer nyoo bo miyootyo ankiirub kēēlto nyoo karaam kuchurta, iyēku chii nyēē

/kiikoosē keey, nyēbo chamateet āk sinēnto. Iyey tukuuchooto kuu wōloo yēytooy :biiko alake choo sooyē Yēyiin ām moonik chēē tiliilēch.

²³ Itayee keey kwiilateet nyēbo bēerbēeryo āk solwoonti. 'Inkētē kule yibu :ng'aleechaa wookuut.

²⁴ Māmākyinē chii nyoo yēyē yiisyēētaab mokoryoontēēt kuyēyē wookuut. Nteenee māchāktōōs kutālāyīitu ām wōlēē mii :chii ake tukul, kōōnēētiisyē nyēē karaam ānkumuytooy.

²⁵ Nto yoo mii :biiko chēē kwiilē inee, kumāchāktōōs kuyisu muut ānkutinyēē mooyēēt kule imuuchē kōōkoochi nkicheek :Yēyiin mooyēēt kuweek sukōōnkēt manta.

²⁶ Yooto, kōōmuuchē :icheek kusēw ankuchililee mastiitaab Kibrōkōsyoontēēt nyoo kiikunam icheek sukuyey kiyēē mächē :inee.

3

Chuunnyēētaab ng'ālyoontēētaab manta

¹ Irōotootē ng'ālyoontooni: Mākumiyātiitu :bēsyōōsyēk choo bo tabanta.

² Mākusooyēnēn :biiko, makucham beesaan, makukas keey ānkumēēnyo. Mākung'āloolootēē Yēyiin nyēē miyaat, -mēēywēyē sikiikwaa āmātiny kumwooy kōōnkōy ām kiy. Mākuyēk biich chēē mā tiliilēch ām taayeetaab Yēyiin

³ āmātinyē chamateet. Māriirēē biich, mōlōlchinootē biich ng'al āmāriibē keey. Mākukāwōōtēnē ānkuchāmē kuyēyē ng'al chēē miyootēch.

⁴ Mākuchoomtooy chuut ānkutuchinootē ng'al. Mākuyibē keey kule inkētē kiy ake tukul. Mākuyēk biich chēē kicham lelesta āmāchāmē Yēyiin.

⁵ Mākuyēyē keey kule bo Yēyiin, nteenee kutāyē kāāmuukēywēkyii. Isatee keey bichooto.

⁶ Mii :alake ām bichoo chēē bēētootē kēēstonikaab biiko alak subokōōbērbēērē koor chēē kuskusēch chēē kiikunyikisyi :ng'ōōkiswookik ānkutōōrtooy :muchas nyēbo kiy ake tukul.

⁷ /Kiinēētē kooruuchoo kibtaman, nteenee -mēēmuuchē kut kōōnkēt :icheek kutukul ng'ālyoontēētaab manta.

⁸ Kwiilē :bichoo ng'ālyoontēētaab manta kuu yoo kikwiilē :Yaane āk Yaambure *Muusa. Kiikutoonkōōyis :bichu ānkiikubootyo ām manta.

⁹ Māyitē wuy :bichoo, kuuyu makukas :chii ake tukul bēerbēeryēēt nyēē boonto kuu wōloo /kikēēkāstooy chēbo Yaane āk Yaambure.

Ng'ālyoontēētaab lētut nyēē /kikiikiimchi Tēmētēwō

10 Tēmētēwō, ābērē 'inkētē kurubta keey āk kāānēētēywēkyuu, wōlēē ābuurtooy, kiyēē ānēmchinē keey ayey āk wōlēē āmoong'tēē keey Yēyiin. Inkētē mbo subak kule -māsimānyēēru ānkāāboontē chamateet āk muytaayeet.

11 Inkētē mbo subak kule kyāāmuytoochi wusiisyēēt nyēē kyāānyōōru āk nyāliluutēk chēē kyāābuntēē yoo kyāāmiitē Antyookya, Ikonnyaa āk Luustra. Nteenee kisārwoo :Mokoryoontēēt ām tukuuchoo tukul.

12 Nto kubooyiit man, +/mākēēwus chii ake tukul nyēē kēēnēmchi keey kurub Yēesu Kiriistō.

13 Nto biiko choo choolwookēnootiin, choo ibērbēēriisyootē, mākumiyātyi choo miisin. Kiikutēwēchākiis :choo ānkutēwēchootē biiko alak.

14 Nteenee, kurubta keey āk inying' ii, Tēmētēwō, itāsē taay irubē kiyoo /kiikiineetiing' ankiichamte, kuuyu 'inkētē biiko chēē kiinēētiing'

15 āk mbo subak wōlēē kiinkētītē siruutēkaab Yēyiin kung'eetee leekwaanti. Kiikuyeying' :siruutēchoo inkēt kule nyōōru :chii kaararaacheet yoo keekaasee keey Yēesu Kiriistō.

16 Kwoonēē :siruutēchoo tukul wōlēē mii :Yēyiin. Kāroomēch :siruutēchooto, yoo /kiinēētiisyēē /ānkiiburyoong'tēē biiko /kēēchuulē /ānkiiboorchinē biiko kukārāmiitu kuchurta.

17 /Kēēyēyē kuu nyooto sukung'eet kuchōbākoy :chiitaab Yēyiin kutukul kubo yiisyō ake tukul nyēē karaam.

4

1 'Inkēt kule mākōōyēēw :Yēesu sukutoow bāytooyiisyēēnyii. Kunyi, ām taayeetaab Yēyiin āk nyēbo Kāārārookiintēēt Yēesu nyoo +māchokōōtiilchi ng'al biiko choo sobtōōs āk choo kiikubēk, āmwoowuung' kule,

2 i-āmtooy ng'ālyoontēēt ākookoy ānkoo ku wuuyēch :ng'ala nto ku nyumnyumēch. Imuytoochinē yoo 'inēētē biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin, ichuulē, iburyoong'tooy ānkiikimē.

3 Mākuchō :bēsyēēt nyēē mēēkōōmuuchē :biiko kut takucham kiyēē inēētē :siruutēk chēbo man. Makurub :bichoo kiyēē māchē :mētēwookwaa. Mākōōruruukoot kāānēētikwaa ku chaang' chēē mākōōnēētē icheek kiyēē kicham kuyēbchinē yiit.

4 Mākōōmiinkyi mēt ng'ālyoontēētaab manta ānkuwēēkyi keey tyoonkōōchoy chēē mābo man.

5 Nto inying', āmwoowuung' kule ikiil ām kēēlwookik tukul. Imuytoochinē nyāliluutēk chēē inyōōru. Iyēyē yiisyēēt nyēē /

kēēmākyinē āmtooyiin kule kuyēyē. Iteryeech yiisyēēng'uung' tukul nyoo māchāktōōs kule iyēyē.

Ng'aleek chēē rubtooy keyy āk Bāwulō

⁶ Mii wokuyitu :bēsyēēt nyēē / kēēmiitē / bokiikooytoo / keeyeyeenaa kōrōsēēk. Kaakuyit :bēsyēēt nyēē āng'ēētēē kōōrooni.

⁷ Kwaa-am booryēēt nyēē karaam. Kwaawaany labateenyuu ānkwāākiilchi manta.

⁸ Kunyoo, mii kukānyoonwoo :kiito ake nyēē +/ mākēētuwēnēēnoo. Nto kiyooto ku tuwēnēetaab churtaayeet. Tuwēnoonoto ku nyēē mākukōōno :Mokoryoontēēt nyoo churtaat yoo ituilchinē biich ng'al. Mēēbērē anii nkit :nyēē mii chokutuwēnoo, nteenee chokutuwēnē biiko tukul choo mii kōōkēnoonu chōōnēēnyii.

⁹ Isyeem wōlēē 'imuuktooy ichōō areet akeenke wōli āmiitē.

¹⁰ Kookubakaaktaa :Teema ānkuwēēchi keyy ākoy Tēēsālōōnikē kuuyu kikicham tukuuk chēbo kōōrooni. Kōōkuwo :nkinee Kērēēsēē ākoy Kalatyaa ānkōōkuwo :nkinee Tiitō Taalmatyaa.

¹¹ Kwāāng'ētu nkit āk Luuka. Ichōōntē keyy Māārkō, kuuyu chii :inee nyēē imuuchē kuyēētyēēchoo ām yiisyoonyuu.

¹² Kāāyooktē Tukiikō kuwo ākoy Ēfēēsō.

¹³ Kunyoo, yoo ichōōnii iyibwoo kābuutiinyuu nyoo kyāābākookyininē kaab Kāārbō ām Turoowa. Iyibwoo mbo nkicheek kitaabuunekyuu ānku miisin choo / kikeeyeytee muuyto.

¹⁴ Kookwaaraantaa nyēē -/ mākyoomu :kiitoong'iintonoo bo karin nyoo / kēēbērē Aleksaanta. Nteenee mākuyookyi :Mokoryoontēēt ām kiyēē kookuyey.

¹⁵ Kunyi, iriibēē keyy :nkinyiing' wōlēē mii :chiichoo, kuuyu kikwiil ng'aleekyoo ām nkuruuk.

¹⁶ Yoo kyāāyēētē keyy nyēbo taay, kumwēyēēnoo :chii ake tukul nyēē māmii :mbo akeenke nyēē kichokusārwoo. Lēyyē, āsooyē Yēyiin kunyōōchi bichooto kaat.

¹⁷ Ānkoo kiwuu nyooto, kichō :Mokoryoontēēt ānkōōtitiuroo sukung'et / kiimuuch / kyaamta ng'ālyoontēēt kuchurta kubuntēēnoo anii nto anyuun, kukas :nkicheek biiko choo mā Yuutayeeek. Nteenee, / kikiiraraacheenaa kuutiitaab kimakeetyeet.

¹⁸ Makooraacheenaa :Yēyiin wōlēē mii :kiy ake tukul nyēē miyaat ānkōōrēētootoo nyēē karaam ākoy wāāwut kanyii ām

kibkōōnkōy. Lēyyē, kutōrōriit :Yēyiin ākookoy. Kuwuuyiit nyooto.

Kāā-āmiisēēt

¹⁹ Isuboowoo Brisiila āk boontēenyii Akiila āk nkicheek biikaab kaytaab boontēēt Ōnēsifōōrō.

²⁰ King'ētunēē :Eraasto Kōōriintō, nteenee kyāābākooku Turōfiimō kumnyaanaat ām Milēētō.

²¹ Kunyoo, isyeem wōlēē 'imuuktooy iyitu wōli kumānāāng'ootyēn :kōōrēēt. Isubooyiing' :Ēbuulō āk Buutē āk Liinuus ākoo Kilaawutyaa āk nkicheek mbo ng'eetaabiya alak tukul.

²² Kuriib :Yēyiin tāmirmiryēēng'uung' ānkōōbēruuriing'.

Barweet nyēē kisirchi :Bāwulō Tiitō

Taayta

Siriintēēt, yēē kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē: Ki akeenke :Tiitō ām Kirikiik chēbo taay kōōyēnchi Kiriistō kubuntēē āmtooyiisyēētaab Bāwulō ām Antyookya. Kikiisimkukwey inee :Bāwulō kuyēk toorētiintēēnyii ānkuwēeto keey tuuyēētaab lēbkēēyik nyēē kimiitē Yēerusālēēm ām kēnyiitaab 49 KK (kas Kalatyēek 2:1-3). Kiyēētyēēchi :Tiitō Bāwulō ām Ēfēēsō ām ruutooynyii bo sōmōk. Nto mii yoo kōōyookto :Bāwulō Tiitō wokukas kaniseetaab Kōōriintō. Yu kāwokubēk :bēsyoōsyēkaab Bāwulō choo /kikēērātēē ām Rooma, kuwēēto :inee Tiitō ām ruutooynyii bo ang'wan ānkubokutoow :tukwaay kaniseet ām Kērēētē. Nto yu tāsē taay :Bāwulō ām ruutooynyii bo ang'wan, kubākookyi Tiitō Kērēētē sukuriib kaniseetaab wōlooto.

/ Kiisōōtyēēchinē kule kisirchinē :Bāwulō Tiitō barwaani kēnyiitaab 66 KK, yooto ku bēsyoōsyēk chēē ng'eri kung'eetee kāsirchi Tēmētēēwō barweenyii nyēbo taay. Mwoochinē Tiitō ām barwaani kusyeem kunyōōr bārooyinto kuchōōnēē mwēēnkēēt ākoy kiriinkēētaab Nikōbōōli nyēē miitē tabantaab araaray ām tinkēēywēētaab kōōrēētaab Kiriki (kur. 3:12). Chito nyēē kiyibē barwaani ku Seena āk Ābōōlō (kur. 3:13).

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Isōōtyinē :Bāwulō Tiitō kumwoochi biiko kule bo koomānuut ām wōlēē mii :biikaab Kiriistō āk kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō kuminyē ām soboonto nyēē mātinyē tisyā. Kiikiimchi kuu nyooto kuuyu ki wōō :miyootyēēt Kērēētē bēsyoōsyēchooto. Māchāktōōs kuminyē :kaniseetaab soboonto nyēē iyyoong'unēē kāānēētēywēēkaab manta kuu kule, māchāktōōs kusēwunootiin ānkukoonyitootiin. Nto subak kooneet icheck :chamateetaab Yēyiin kuminye soboonto nyēbo Kaab Yēyiin. Itōrōōrē biich :soboonto nyēē wuu nyoo kusiir kumwaayaat :chii ng'al chēē chaang'.

Kyoorōōr keey :Bāwulō ānkumākyi Tiitō bērrur

¹ Anii nyoo Bāwulō nyoo āyēchinē Yēyiin yiisyēēt. Ki-toolā :Yēesu Kiriistō āyēku *lēbkēēyiintēēnyii ānkōōyooktoo āyēētyēēchi biiko choo kiikukwey :Yēyiin kōōyēnchi inee ankaaneet icheck manta kurubta keey kiyēē mākūwēēch :Yēyiin.

² Āyēyē yiisyooni ākēnēē keey *soboontaab kibchuulyo. Kisimkumwooy :Yēyiin nyoo mātinyē lembech /

kumānāākēetoow kōōrēēt kule māukukōōnēēch soboonēēb kibchuulyo.

³ Yu kayit :bēsyēēt nyoo kikiikutool :Yēyiin, kung'oong' :inee nyoo Kāārārōokiintēenyoo ng'ālyoontēēnyii ankutoola anii amtaate lōkōōywēchu kāroomēch.

⁴ Āsiruung' inyiing' Tiitō nyoo iwuuyē lakwanyuu nyēbo man, kuuyu kiikoosēē keey :tukwaay Yēyiin. Kōōbēruuriing' :Baaba Yēyiin āk Kāārārōokiintēenyoo Yēesu Kiriistō ānkukōōning' kaalyeet.

*Kāāntōōyikaab biikaab Kiriistō
(1 Tēmētēwō 3:1-7)*

⁵ Kiyēē kiyeya sāābākookyiang' Kērēētē ku kule, kyāāmāchē siiteryeēch yiisyōōnuutēk choo kimanaakiiwaang'te. Kyāāmāchē mbo subak siitoolaate booyikaab kanisa ām kiriing' ake tukul kuu wōloo kyāāmwooytoowuung'.

⁶ Māchāktōōs :boontēēt nyēbo biikaab Kiriistō ku chii nyēē mātinyē lēēlis ānku chii nyēē tēērēē koorkēēnyii nkit. Māchāktōōs kutinyē lēēkōōy chēē /kiikoosēē keey chēē mā kāwōōt āmātinyē kēwēynāt.

⁷ Māchāktōōs :kāāntōōyiintō ku chii nyēē mātinyē lēēlis, kuuyu iyyoonkyinē yiisyēētaab Yēyiin. Māmāchāktōōs kung'āsē keey nto ku kibiirmōōyoo. Māmāchāktōōs mbo ku chii nyēē kibōōkityoo nto ku chii nyēē kicham wōōrōōryēēt nto chēēmooyēētyoo.

⁸ Nteenee, māchāktōōs ku chii nyēē ruroot :moo ānku nyēē kicham kuyēyē ng'al chēē kāroomēch. Māchāktōōs subak ku chii nyēē sēwunoot, nyēē chuulaat, nyēē tiliil ānkuriibē keey.

⁹ Māchāktōōs kuriibē miisin kāānēētēywēēk chēbo man kuu wōloo /kikiineetita sukung'eet kōōtitiir biiko alak ām kāānēētēywēēchoo ānkōōburyoong'tooy biiko choo kwiilē ng'aleechaa.

*Iriibēē keey kāānēētik choo mātinyē manta
(1 Tēmētēwō 1:3-11; 4:1-7)*

¹⁰ Mii :biiko chēē chaang' chēē cheemakwiiliis. Bōloobōlootē :bichu baateey, kōōboototē biich mētēwoy. Biiko chēē yēyootē ng'aleechu miisin ku :choo isōōtē kule ākoy*/kiimuraatan chii sukuchamta :Yēyiin.

¹¹ Ikērē koong' bichoo kuuyu mii kōōboototē koorin kumukuul kōōnēētootē tukuuk chēē māyēmāktōōs. Yēyootē :bichu kuu nyooto kumāchē chēēbkiisyoong'.

¹² Kimwooy mbo :wōōrkooyoontēēng'waa akeenke kule, “Kiblembechiis ākookoy :biikaab Kērēētē ānku biich chēbo rōkōs, tinyē kēwēynāt ānku chēēmooyēētis.”

¹³ Man :ng'ālyoontoonoo. Kunyoo, iburyoong'tooy bichooto sukung'eet kumēto kānēētutēchoo bo lembech ankurub ng'ālyoontēetaab Yēyiin ām kēelto nyēē karaam

¹⁴ amarub tukuuk chēē inēētē :Yuutayeek alake nto kiru-utēkaab biich buch. Kiikuchuunnyēē :bichu ng'ālyoontēetaab manta.

¹⁵ Tiliil :kiy ake tukul ām wōlēē mii :biiko choo /kiikiitiliil. Nto choo mā tiliilēch amēēyēnchinē, māmii :kiy nyēē tiliil ām wōlēē mii :choo. Kubooyiit man, kwoonykwoonyootiin :mētēwookwaa nyēē -mēēnkētē kiyēē karaam āk nyēē miyaat.

¹⁶ Yēyē keey :bichoo kule inkētē Yēyiin, nteenee ibooru :ātēbuutēkwaa kule -mēēnkētē. Miyootēch :bichoo ānku kāwōōt nyēē māyēmootiin mbo kuyey kiy ake tukul nyēē karaam.

2

Kiyēē yēmāktōōs/kiinēētē

¹ Nto inyiing' Tiitō, mächāktōōs 'inēētē kiyēē rubtooy keey āk kānēētēyewēēkaab man.

² Mächāktōōs :booyik kuriibē keey, kuyēk booy chēē koony-itootiin ānku sēwunootiin. Kōōkoosēē keey Yēyiin kuyitita ām chamateet āk muytaayeet.

³⁻⁴ Inēētē nkicheek chēēbyōōsōōk choo yōōsēch kōōbuurē kuu wōloo wuunto :choo kiikōōyēnchi Kiriistō. Kutayee keey seemseemnyeet āk bōōkitēēt. Mächāktōōs kōōnēētē kooruuk choo tāku minkēēch kuchāmē saanikwaa āk lōkōkwaa,

⁵ kule kuriibē keey, kuminy soboonto nyēē tiliil, kuriibē kēēstoonikwaa nyēē karaam, kubāybāyēch ānkōōywēyē saanikwaa simēēntosuurākoy :ng'ālyoontēetaab Yēyiin.

⁶ Inēētē nkicheek āybēeriik kuriibē keey.

⁷ Nteenee iyēyē :inyiing' kiy ake tukul ām kēelto nyēē karaam sukukāsēēniing' :biiko chuut. Yoo inēētē biiko, kumächāktōōs inēētiisyē ām kēelto nyēē churtaat ānkuyibuung' koonyit.

⁸ Yoo i-āmu lōkōōy, kumächāktōōs kubo man, si yoo kālē :chii kukwiiling', mākuchus kuuyu māmii :kiyēē miyaat nyēē imuuchē kumwooy kurubta keey āk acheek.

⁹ Mächāktōōs kōōywēyē :motwoorik mokorēēnikwaa ānkuyēyē kiy ake tukul nyēē ing'ērēēchē mokorēēnichoo. Māmächāktōōs kukētyinē mokorēēnikwaa ng'ālyoo

¹⁰ āmāchōōrēē tukuukwaa. Nteenee māchāktōōs kutooku ām taayeetaab mokorēēnikwaa kule kāroomēch :icheek / ānkiikoosēē keey ām kiy ake tukul sukoomuuch kuyey :yooto kāānēētiisyēetaab Kāārārōokiintēenyoo Yēyiin kung'ērēkyi :biiko.

¹¹ Kōōkōōboor :Yēyiin kule chāmē chii ake tukul ānkōōrārōochē chiito nyoo ikoosēē keey inee.

¹² Yēyēēch :chamateetaab Yēyiin keetay tukuuk choo mā-ābu wōlēē mii :inee āk mbo choo bo kōōrooni, ānkēēminy nyēē kēēriibē keey, nyēē churtaat ānku nyēē rubtooy keey āk wōlēē māktooy :Yēyiin.

¹³ Yooto tukul, kēēmiitē kiikēnēē keey bēsyēēt nyoo tooku :Yēyiin āk Kāārārōokiintēenyoo Yēēsu Kiriistō ām lēbkēēyyēēt nyēē wōō.

¹⁴ 'Inkēt kule kiikooyto :Yēēsu soboonnyii sukuwālāng'unēēnēēch wōlēē mii :rōkōs ake tukul sukōōtiliilēēch acheek kēēyēku cheechii choo kēēmāchē miisin kēēyēyē tukuuk chēē kāroomēch.

¹⁵ Kunyoo, 'inēētē ng'aleechaa !kaamwaay ititiirēē biiko ānkiiyisu choo moosootiin iyēyiisyēē kāāmuukēywēēkaab Yēyiin. -Meekany kumoontiing' :chii.

3

/Kēēyēyē kiyēē karaam

¹ Māchāktōōs isōōwu biikaab Kiriistō kōōywēyē bāytooyik āk kāāntōōyik ānkuchōbootiin kuyēyē kiy ake tukul nyēē karaam.

² Māmāchāktōōs kung'ālōolootēē biiko alak nyēē miyaat nto kuwookuutyēē. Nteenee māchāktōōs ku biich chēē tālooyēch kutukul ānkuyibē keey ng'wēny.

³ Inkēt mbo kule kikēēkōryootiin :nkacheek bēsyēēt ake ānkikēēyēyē kēwēynātēēt. Kikiikēētēwēchāksē ankikiikoolaambuuchēch :tukuuk tukul chēbo leles āk tuuyintaab moo. /Kikiikeetayēch ankikiikeetay :nkacheek biiko alak.

⁴ Nteenee, kiiboorwēēch :Yēyiin nyoo Kāārārōokiintēenyoo, kāroomnyēēnyii āk wōlēē chāmtooy biiko.

⁵ Kiiraraacheech āmēēbērē kule kuuyu kikēēyēyē tukuuk chēē churtootiin, nteenee kiriireeneech buch. /Kikiitiliilēēch yoo /kikēēsichēēch subak kubununēē Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

⁶ Kiroonkyēēch :Yēyiin Tāmirmiryēēnyii kuyem kubununēē Yēēsu Kāārārōokiintēenyoo ānkēēnyōōru soboonto nyēē lēēl.

2:10 Ēfēēs. 6:5-8 **2:11** 1Tēm. 2:4 **2:13** 1Kōōr. 1:7 **2:14** Ēsēk. 37:23; Kala. 1:4; Ēfēēs. 5:26; Ibu. 9:14; 1Yoowa. 1:7, 9 **3:1** Room. 13:1 **3:3** Kolos. 3:7 **3:4** 1Tēm. 2:3; 4:10; Tiitō 1:3; 2:11 **3:5** Yoowa. 3:3-7; Room. 6:4; Ēfēēs. 2:9; 5:26; 1Bēt. 1:3 **3:6** Yēyuut. 2:33; Room. 8:9-16; 1Kōōr. 6:11; Kala. 5:25; Filib. 3:20; 2Tēm. 2:10; Tiitō 2:13; 1Yoowa. 4:14

⁷ Kiyey kuu nyooto sukung'eet keechurte ām taayeenyii kubo chamateet nyēē boontēēnēēch / ānkēērōōbwēēch *so-boontaab kibchuulyo nyoo kiikēnēē keey.

⁸ Ng'ālyoo :nyooto nyēē /kiikoosēē keey.

Kāānēētiisyēētaab manta

(1 Tēmētēwō 1:3-11; 4:1-7)

Māchāktōōs ikas kule kēēnkēt :biiko ng'aleechu kāroomin sukung'eet kōōnēmchi keey :choo iyēnchinē Yēyiin kuyēyē tukuuk chēē kāroomēch. Yoo kayey :biiko ng'aleechaata, māukārāmchi.

⁹ Nteenee itayee keey kwiilateet nyēē berber nto irāru kooyōōkaab Yuutayeech choo kiikuba kēny. Itayee keey mbo subak wookuut āk kwiilat nyoo rubtooy keey kiruutēkaab Yuutayeech kuuyu buch :tukul.

¹⁰ Irwookyī areet āyēēng' chiito nyēē yibu kāānēētūut choo bchēyē biich, nto yoo mākasē, ikwet chiichoo.

¹¹ 'Inkēt kule cheemakwiilyaa :chiichoo ānkōōbooru mbo :ng'ōōkisto nyēē boonto kule machurtaat.

Ng'aleek chēbo lētūut

¹² Āmiitē wāāyooku Arteema nto Tukiikō. Yoo kasimkuyit :ake tukul, isāru keey areet akeenke ākoy Nikōbōōli. Kaasoot kule wāāmuunyēē wōlooto ām yiiwootēt nyi chōōnii.

¹³ Isyem wōlēē 'imuuktooy iyēētyēēchi Seena nyoo tinyē kiirnatēētaab kiruutēk āk nkinee Ābōōlō yoo bēēchinē keey. Ikas kule kānyōōr kiy ake tukul nyēē māchē.

¹⁴ Māchāktōōs kōōnkēt :biikyoo kuyēyē tukuuk chēē kāroomēch kuu kuyēētyēēchinē choo yēmāksē /kēētyēētyēēchi, sukung'eet /kēētūwēn kōōyyiin.

¹⁵ Isubooyiing' :chii ake tukul nyēē kiibuurtooy keey ām wōli. Kunyoo, isubaay :nkinyiing' biiko choo chāmēēch ānkōōkoosēē keey Yēyiin kuu acheek. Kōōbēruurook Yēyiin akweek tukul.

Barweet nyēē kisirchi :Bāwulō Filēmōōn

Taayta

Siriintēēt, yēē /kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē: Kisirchinē :Bāwulō Filēmōōn barwaani kutākumii kāābēērit ām Rooma ām kēnyiit nyēē /kiisōōtē kule ki 60 KK. Kēnyiinooto mbo :yēē kisirchinē :Bāwulō biikaab Kiriistō chēbo Kolosaay barweet ānkōōyookto Ōnēēsīmō āk Tukiikō kuyib bārōōnōōchoo tukwaay.

Kiyēē mii āriit: / Kikēēsirchinē barwaani Filēmōōn nyoo ki chii nyēē kitookunoot ām kaniseetaab Kolosaay. Ki motwooriintēetaab Filēmōōn :Ōnēēsīmō. Kimii :yēē kichooree :Ōnēēsīmō Filēmōōn tukuukyii ānkumwēy. Ki lēēluut :nyoo nyēē kōrōōm miisin kurubta keyy āk kiruutēkaab kōōrēetaab Rooma nyēē kinyoolchinē Ōnēēsīmō kume. Yooto kuwo :Ōnēēsīmō ākoy kiriinkēetaab Rooma wōlēē kiwokunyoorta Bāwulō nyēē kyoomchi inee lōkōōywēkaab Kiriistō. Yooto, kureeny keyy :Ōnēēsīmō kutaach Yēēsu ām soboonnyii. Nto mii lētuunoo kumwoochi :Bāwulō Ōnēēsīmō kooyeey āk barweet nyēē kimwooyē kule: Filēmōōn, itaach subak Ōnēēsīmō amēēng'woonchi. 'Inkēt kule ānkoo tāku motwooriintēēng'uung', kookuweek :inee kuyēk chiitaab Kiriistō, nyēē kōōkuyēk akeenke āk acheek.

Bo kwōng'uut :barwaani ānku akeenke ām bārōōnōōk chēē syēēmē kuyey chiito nyoo sumānē, kuchāmchiin āk kāāsōōtēywēēkaab siriintēēt. Kēēnyōōrchinē rooteet nyēē wuu nyiitēnyi bārōōnōōkaab Bāwulō alak. Yu kaakoowaany :siriintēēt kōōsubooyiis (kēr. 1-3), kumach nanyuun kōōtitiir tilyaanateenyii āk chiito nyoo toochē lōkōōywēchu (kēr. 4-7). Nto mii yoo, kucheeng' kēēlto nyēē karaam nyēē rārchinēē ng'aleek chiito nyoo toochē lōkōōywēk kunamta mēt (kēr. 11-16), nto yityo kung'ālōolchi soboonnyii tukul (kēr. 20-21). Itēryēektēē :Bāwulō barwaani kāāsūbooyiisyēēt ānkumākyyi biich bērrutaab Yēyiin.

Kiyēē āmu: Nwaach :barwaani ānkubo koomānuut. Ibooru kule -mēēnkwēlē :Yēyiin chii. Kiiraraach motwooriin nyēē kikiikumwēy ām kēēlto nyēē kitēērāroochēē nkinee moko-ryoontēetaab motwooriintonoo. Ibooru mbo subak kule imuuchē :soboontaab chiito nyoo kaakuweek kubooyiit Kiriistō kuyēk yēētyēēt nyēē kēēchoomnyo biiko chēē kikiikuyēk :ake buunyoō ām wōlēē mii :ake.

Kyoorōōr keey :Bāwulō ānkumākyi Filēmōōn āk chuut alak bērrur

¹ Anii nyoo Bāwulō nyoo arataat kubo Kāārārookiintēēt Yēesu. Kēēboontē keey Tēmētēewō ānkiisubooyiing' inyiing' tilyeenyoo Filēmōōn nyoo kēēchāmē miisin ānkēyēyiisyootē tukul.

² Itookwēēsē mbo nkinee cheebiya Afiya ānkiisubooyē nkinee Ārkiibō nyoo kyoomootē booryēēt :tukul. Isubooyē nkicheek biikaab Kiriistō choo sooyēē kang'uung'.

³ Kōōbēruurook :Baaba Yēyiin āk Mokoryoontēēt Yēesu Kiriistō ānkukōōnook kaalyeet.

Kisoochi :Bāwulō Filēmōōn ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy

⁴ Yoo āsooyē, ābirchinē Yēyiin kōōnkōy kubo inyiing',

⁵ kuuyu ākāsē /kēēmwooyē wōlēē wuu :kaakaaseeng'uung' ām Mokoryoontēēt Yēesu āk wōlēē ichāmtooy biikyūi tukul.

⁶ Āsooyē kule kutitir :biikaab Kiriistō choo 'intōchinē ānkōōnkēt kuchurta kiy ake tukul nyēē karaam nyēē kēēboontē /sikēēkoonyit Kiriistō.

⁷ Kookoong'ereehaa miisin :chamateeng'uung' ānkōōtitiiroo kuuyu ii, ng'eetaabiya, 'kweebaybaay biikaab Kiriistō.

Kisaaysaay :Bāwulō Filēmōōn

⁸ Ānkoo kiikukōōno :Kiriistō kāāmuukēywēēk ākērchiing' koong' iyey kiyēē karaam,

⁹ āsooysooyiing' ām chamateet. Anii booyoo nyēē kwaayoosiitu ankaarataat kuunyi kubo Kāārārookiintēēt Yēesu.

¹⁰ Āsoomiing' :anii Bāwulō, kurubta keey āk Ōnēēsīmō nyoo kichokuyēk lakwanyuu yoo kiiyēnchinē Kiriistō kutaarataat.

¹¹ Ki buch :wēēri yeekiinye ām wōlēē imiitē, nteenee kōōkuyēk ra leekwa nyēē kiikoosēē keey :acheek tukwaay.

¹² Āmiitē āyokoowu muroonooto āchāmē, kōōyēēw wōloo imiitē.

¹³ Kāābērē nto tāābuurtē keey inee yu taarataat kuuyu kyaa-amtaate lōkōōywēk chēē kāroomēch sukookeeriing' kuyēētyēēchoo.

¹⁴ Nteenee -māāmāchē ayey kiy kumaneecham. Kāmāāmāchē siiyib kule kāākērchiing' koong' nteenee āmāchē kule icham ām mooyēēng'uung' nkit.

¹⁵ Ābērē tōōs /kikiitabaan Ōnēēsīmō ām wōlēē imiitē ām bēsyoōsyēk chēē ng'ēri kule si nto yoo wokōōyēēwu, ōbuurtē keey ākookoy.

16 Kāmēētāku motwooriin, nteenee kookukaramiit kusiir motwooriin ānkōōkuyēk ng'eetaabiya nyēē chaman. Āchāmē murooniitēnyi miisin, nteenee ābērē +meecham ra kusiir wōlēē kiichāmtooy taay kuu chiing'uung' āk mbo subak kuu ng'eetaabiya ām Mokoryoontēēt.

17 Kunyoo, yoo ichāmē kule kēēyēyiisyē :tukwaay ii, Filēmōn, itaach Onēsimō kuu wōloo kātēetooktoo anii.

18 Yoo kikiikuyēwuung' ng'ālyoo ake tukul nyēē miyaat, nto yoo boonto bēsēng'uung', iyaachaa :anii.

19 Kaasiree ng'aleechu āwunyuu nkit ābooruung' kule +māākwēwuung'. 'Inkēt kule iboontē *soboontaab kibchuulyo kubo anii.

20 Lēyyē, ng'eetaabiya, ābērē nto iyēētyēēchoo kisich kubo Mokoryoontēēt siibaybaayaa ām Kiriistō.

21 Āsiruung' ānkētē kule +meeyey kiyēē kāāsoomiing' ānku +meeyey mbo kusiirtēē wōlēē kāāmāktooy.

Kāā-āmiisēēt

22 Nto kiito akeenke subak ku nyi: Iyēytoowoo rwoonto kuuyu ābērē +māāyēēwu wōlēē ōmiitē kuuyu ōmiitē ōsoowoo.

23 Isubooyook :Ebaafura nyoo kēērātootiin :tukwaay kubo Kāārārookiintēēt Yēēsu.

24 Isubooyook :nkicheek mbo Māārko, Aristaarko, Teema ākoo Luuka choo kēēyēyiisyootē tukul.

25 Kōōbēruurook :Mokoryoontēēt Yēēsu Kiriistō.

Barweet nyēē /kikēēsirchi Iburaneek

Taayta

Siriintēēt, yēē / kikēēsirē āk wōlēē / kikēēsirēē: Mēenkētāktōōs :chiichēē kisirē barwaani nteenee isōōtē :biiko wōlēē wōō kule kisirē :Abōōlō. /Kēētwechē mbo nkinee Barnaaba āk alak chēē chaang'. Nteenee /kikiyēnchinē kung'eetee kēnyiitaab 400 ākoy nyēbo 1600 KK, kule Bāwulō :nyēē kisirē barwaaniitēnyi. / Kikēēsirē kumanaaserwet :Yēerusālēm ām kēnyiitaab 70 KK, kuuyu kitākumiitē :biiko kuyēyēē kōrōsēēk Kōōtaab Yēyiin. Nteenee kuuyu kibo :kōrōsēēchoo bēsyoōsyēkaab kirootyeet nyēbo kēny, mächē :siriintooni kule kubēk :ng'aleechara ām lēēkitō (kur. 8:13).

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Bo koomānuut :barwaani ām Kirootyeet nyēē Lēēl. / Kikēēsirchinē biikaab Kiriistō choo kiinkētē kiruutēk āk ātēbuutēkaab Yuutayeek / ānkikēētākyinē miisin biikaab Kiriistō choo ki Yuutayeek. Kimächē :bichu ām keel ake kōōyēēchi ntāsimuutēkaab Yuutayeek. Ibānyboonyē :siriintēēt komoswookik chēē chaang' chēē i-ārōōru kule kiikookeer :kirootyeet nyoo lēēl kirootyeet nyoo bo kēny. Ibooru mbo kule kichokooyiich :Yēesu wōōrkooyoontiit tukul āk tukuuk tukul choo kiwuu kitōōntōyēēn. I-ārōōru :komosta nyēbo taay kurubta keey Yēesu āk malayikaanik. Kikoonyitē :Yuutayeek choo kikiikoonkwel keey (Farisaayeek) malayikaanik miisin, nteenee wōō :Yēesu kusiir malayikaanichaa. Wōō mbo subak :Yēesu kusiir Muusa nyoo ki kāāntōōyiin nyēbo kwōng' uut ām bēsyoōsyēk choo kibo kirootyeet nyoo bo kēny anku inee :nyoo kiityooktēē Yuutayeek motwoornātēētaab Miisir. Kibkōrōs nyēē wōō :Yēesu nteenee ām kēēlto nyēē teer ām wōlēē mii :mbo kibkōrōs choo wōōyēch chēbo kēny. Kichokutoow :Yēesu bēēlsēētaab kōrōsēēk ām kēēlto nyēē lēēl anku inee :kibkōrōs nyēē wōō kuchōōnēē barak ānkuwēēti kibchuulyo. /Kikiikeeree kōrōsēēk tukul choo kibo kēny choo /kikēēyēyē kēnyiit ake tukul kōrōsyoontēēt akeenke, nto nyooto ku Yēesu nkityōōniin. Kichokutoow mbo subak :Yēesu kirootyeet nyēē lēēl āk biiko tukul ām kōōrēēt kusiir kirootyeet nyoo bo kēny nyoo /kikēēyēyēē Tulwēētaab Sinaay. Ng'ooraa :kirootyaani lēēl ām komoswookik chēē chaang' chēbo kirootyeet nyoo bo kēny. Nyēē tookunoot miisin ku nyēbo Cheremnyaa 33:31-34 nyēē twekaat ām barwaani bo Iburaneek 8:8-12.

Ikwēnyē :siriintēēt ām kurkeetaab 11 āk 12, biiko chēē kitookunootiin ām soboontaab biikaab Isrāyēēl ānkōōbooru

kule icheek :chēē kikiikunam ng'aleekaab kāāyēnēēt. Itēryēēchēē :barwaani kāā-āmiisēēt nyēē mwooyē kule, “Okany kiirōōtootē Yēesu nyoo intōōwēēch kiikaasee keye Yēyiin. Tāsē taay :inee kōōtitiirēēch ākoy tabanta.” (Kur. 12:2)

King'āloolwēēch :Yēyiin kubununēē lakwanyii

¹ King'āloolchinē :Yēyiin kēny mbo kuuko areet chēē chaang' ām kēelwookik chēē chaang' kubununēē *wōōrkooyikyii,

² nteenee ām bēsyōōsyēchu bo lēt king'āloolwēēch kubununēē lakwanyii nyēē kiikurōōbchi kiy ake tukul. Lakwanaata :nyēē kiyēyēē :inee kōōrēēt barak āk ng'wēny.

³ Kēēkāsēē lakwanaa wōōyintaab Yēyiin. Inee :nyooto kerkey Yēyiin bakeenke ānkubāwu kōōrēēt barak āk ng'wēny ām kāāmuukēywēēkaab ng'ālyoontēēnyii. Yu kāwokume sukōōtiliil biiko ām choolwookātēēng'waa, kuwēēchi keye kibkōōnkōy wokutēbunēē āwutaab taay nyēbo Yēyiin nyoo bāwu kiy ake tukul.

Wōō :Yēesu kusiir malayikaanik

⁴ / Kikeeyey lakwanaa kunyōōr wōōyinto kusiir malayikaanik. /Kēēkuurē inee kule Lakwataab Yēyiin, kaayna nyēē wōō kusiir nyēbo malayikaanik.

⁵ Ara, *malayikeet nkōnō :nyēē kiikumwoochi :Yēyiin kule, “Inyiing' lakwanyuu!

Kāāyēku ra kōōn.”†

Mānāāmwooy yēēt ake :Yēyiin kurubta keye malayikeet kule, “+Māāyēku kwaan

ānkuyēk lakwanyuu.”†

⁶ Nto subak yu kēēyook :Yēyiin lakwanyii kibooret kuchō kōōrooni, kimwooy kurubta keye lakwanaa kule,

“Kukutunkyii :malayikaanik tukul inee.”*

⁷ Kurubta keye āk malayikaanik /kikēēmwooy kule,

“Kiiyookiintēētaab Yēyiin mbo :wusōōnēēt†

ānku motwooriintēēnyii :nkinee iileet.”†

⁸ Nto kurubta keye āk Lakwataab Yēyiin /kēēmwooyē kule,

“Wēētii :bāytooyiisyēēng'uung' ākookoy oō, Yēyiin!

Ibāytēē :inyiing' biikuuk manta.

⁹ Ichāmē :inyiing' kiyēē bo man,

-āmēēriiku ng'al chēbo rōkōs.

Kiyooto :nyēē kiyey Yēyiin kung'aabing',

ānkukōōning' ng'erekweek kusiir bāytooyiin ake tukul.”†

1:2 Yoowa. 1:3; Ibu. 3:6 **1:3** Yoowa. 1:14; Yoowa. 14:9; Kolos. 1:15; Ibu. 8:1 **1:4** Filib. 2:9 † **1:5** Tyēēn. 2:7 † **1:5** 2Sām. 7:14 **1:5** Mat. 3:17;

Yēyuut. 13:33; Ibu. 5:5 * **1:6** Kwoonēē :ng'aleechu Kiruutēk 32:43 ām wēēksēēt nyēbo kuutiitaab Kirikiik. **1:6** Tyēēn. 89:27 † **1:7** Ng'ālyoontēēt 'malayikeet' ām kuutiitaab Kirikiik āk Iburaneek kōōbooru kule 'kiiyookiintēēt'. † **1:7** Tyēēn. 104:4 † **1:9** Tyēēn. 45:6-7

- 10 /Kikēemwooy subak kule,
 “Ām taayta, 'kiiyey :inyiing' Mokoryoontēēt kōōrēēt wōlēēb
 ng'wēny
 ankiyey nkinee wōliin bo barak.
- 11 Mākubot :barak āk ng'wēny,
 nteenee imiitē :inyiing' ākookoy.
- 12 +Mākung'ētyo kuu sira nyēē yoos
 ankiimaman kuu kōōtiit nyēē kibsānkāti
 nto yityo ikeeree alak chēē leelach.
- Nteenee inyiing' ku nyooto bo kwaak
 nyēē mākokoy iyoosiitu bēsyēēt ake.”†
- 13 Ara malayikeet nkōnō :nyēē kiikumwoochi :Yēyiin kule,
 “Ibuurunēē āwunyuū nyēbo taay
 ākokoy yoo kaayeyiing' itēbēē buunikuuk.”?†
- 14 Ng'oo :malayikaanik nanyuun? Icheek ku tāmirmirook
 choo iyooktooy :Yēyiin ānkuyēētyēēchinē biiko choo mii /boki-
 irāroochē.

2

Māchāktōōs kēēkiilchi ng'ālyoontēētaab kaararaacheet

1 Kuniyī, māchāktōōs kēēkiilchi miisin ng'ālyoontooni ki-
 ikeekas, simakiichabaayte.

2 Iyyoong'ootiin :kiruutēkaab Yēyiin choo /kikēemwoowu
 kubununēē malayikaanik. Yoo kameeywey :chii kiruutēchoo,
 kumisinyinē /kiing'woonchi.

3 Yoo ākoo /kikiimuuchē /kiing'woonchi bichoo ii, +/
 mākiing'woonchēēch acheek nyēē tyaa yoo kāmākēēyēbchi yīit
 ng'ālyoontooni wōō bo kaararaacheet? Kisimkwoom :Moko-
 ryoontēēt ng'ālyoontooni ānkuchokōōrōōbērweēch :choo kikāsē
 kule kibo man.

4 Kiiboor mbo subak :Yēyiin kule man :ng'ālyoontoonoo
 kubununēē tukuuk chēbo kwōng'uut chēē teer ānkōōkoochi bi-
 iko rōōbēywēēkaab :Tāmirmiryēēnyii kuu wōloo māktooy :inee.

Kiyēk :Yēesu chii sukooraraacheech

5 Mānāāchōb :Yēyiin kule kubayta :malayikaanik kōōrooni
 lēēl nyi kēēng'āloolēē.

6 Mii ām siruutēk :yēē mwooyē kule,
 “Chii nkinee ku kiy nee ām wōlēē imiitē siiyiimēē keey
 ānku kiy nee siibirtoochinē nkur?”

7 Ānkoo 'kiiminiing' chii ām bēsyōōs chēē ng'ēri ām wōlēē mii
 :malayikaanik,
 'kiikoochi wōōyinto āk koonyit.

† 1:12 Tyēēn. 102:25-27 † 1:13 Tyēēn. 110:1 1:13 Choos. 10:24; Mat. 22:44;
 Ibu. 8:1; 10:13 1:14 Tyēēn. 34:7; 91:11; 103:20 2:2 Yēyuut. 7:53 2:3 Ibu.
 10:29; 12:25 2:4 Yoowa. 2:11; 10:37-39; Yēyuut. 15:12; 19:11; 1Kōōr. 12:4-11

⁸ Kiiyey kubayta tukuuk tukul.”†

Yoo / kēēmwooyē kule ‘kubayta tukuuk tukul’, māmii :kiy nyēē mābāytooy. -Mākēēkāsē raat kubāytooy :biikaab Kiriistō tukuuk tukul,

⁹ nteenee kēēkāsē Yēesu nyoo /kikeeyey kuming’iit bēsyōōs chēē ng’eri ām wōlēē mii :malayikaanik, / kukāākiikoochi wōōyinto āk koonyit, kuuyu kime kubo biiko tukul ām chama-teetaab Yēyiin.

¹⁰ Kiyey :Yēyiin kiy ake tukul ānkuriibē. Kunyi, kimisyinē kunyalil :Yēesu sukuyeyakay :kiyēē kichōb :Yēyiin ānkōōrēētoot bichu chaang’ bo Kiriistō bokunyōōr :nkicheek wōōyinto. Kunyoo, Yēesu :nyēē kiiyootyi biiko kēēltaab kaararaacheet.

¹¹ Boonto :Yēesu āk biiko choo itiliilē :inee kwaan akeenke. Neennyi, māmuyē :Yēesu kukuur bichoo kule mbo ng’eetaabiya.

¹² Mwoochinē kule,
“+Maachaayte kaayneeng’uung’ ām wōlēē mii :mbo ng’eetaabiya
ānkāāsiltēēniing’ wōlēē kēēruuukyi keey :biiko.”†

¹³ Mwooyē subak kule,
“+Māākoosēē keey inee.”†
Tāsē taay kumwooyē kule,

“Āboontē keey lēēkōōk chēē kōōkukōōno :Yēyiin.”†

¹⁴ Kiyēk :nkinee Yēesu chii kukerkeyiit :lōkōchooto sukung’et kōōbēl :meenyii kāāmuukēywēēkaab Ki-brōkōsyoontēēt choo yibu meet,

¹⁵ nto yoto, kootyaakta biiko choo kirātootiin ām muyātēētaab meet.

¹⁶ Kubooyiit man, kimāchokōōtyooktooy :Yēesu malayikaanik, nteenee kichokōōtyooktooy biiko choo tinyē kāāyēnēēt kuu Abraam.

¹⁷ Kunyi, kimāchaktōōs kukerkeyiit :Yēesu chii sukung’et kuyēk kibkōrōs nyēē wōō nyēē riirēē biiko /ānkiikoosēē keey ām yiisyēētaab Yēyiin. /Kikeebakach /sikēēnyōōchi kaat biiko tukul ām choolwookātēēng’waa.

¹⁸ Imuuchē raat kuyēētyēēchi biiko choo /kakeetyem, kuuyu /kikeetyem nkinee /ankiinyaliil.

3

Wōō :Yēesu kusiir Muusa

† **2:8** Tyēenwookik 8:4-6 **2:8** 1Kōōr. 15:27 **2:9** Filib. 2:8-9 **2:10** Room. 11:36; Luuka 24:26; Ibu. 5:8-9; 7:28; 12:2 **2:11** Mat. 25:40; Māārkō 3:35; Yoowa. 20:17
† **2:12** Tyēēn. 22:22 † **2:13** Isa. 8:17 † **2:13** Isa. 8:18 **2:14** Yoowa. 1:14; Toowu. 3:15; 1Kōōr. 15:54-57; 1Yoowa. 3:8 **2:16** Yoowa. 8:39; Room. 4:16; 9:6-8; Kala. 3:7, 29 **2:17** Filib. 2:7; Ibu. 5:2; 1Yoowa. 2:2 **2:18** Ibu. 4:15

1 Mbo ng'eetaabiya choo kikuurook :Yēyiin ankootabaanaak ōyēku cheechii, ōsōōtyēēchi baa kiyēē / kiibooru yoo / kēēmwooyē kule kichokuyēk :Yēēsu *Lēbkēyiintēēt ānku *Kibkōrōs nyēē Wōō.

2 Kikoonyit :inee Yēyiin nyoo kitōōlē kuyēchi yiisyooni, kuu yoo kikoonyitē *:Muusa Yēyiin kōōntōōchi biikyii.

3 Kuu yoo / kēēkoonyitē chiito nyoo kitēēchē kōōto kusiir kōōto nkit, /kēēkoonyitē Yēēsu kusiir Muusa.

4 Tinyē :kōōt ake tukul tēēkiin, nteenee Yēyiin :nyēē tēēkiintēēt nyēē wōō kusiir tukul.

5 Kikoonyitē :Muusa Yēyiin kōōntōōchi biikyii ānkyoorōōru ng'aleek chēē kimākōōboor :Yēyiin ām kēnyiisyēk choo kimii bokukwoonii.

6 Nteenee kikoonyitē :Yēēsu Yēyiin miisin kuu kibooreetyeet ām biikaab Kiriistō. Acheek :bichooto bo Kiriistō, kātikoo baateey kēētāsē taay kēēkiilchinē ānkēēng'erēkyinē kiyoo kiikēnē keyy.

Ōriib keyy simōōchuunnyēē Yēyiin

7 Ōnkēt :akweek kule mwooyē :Yēyiin kubununē Tāmirmiryēēnyii kule,

“Ābērē nto ōyēbchi yiit ra kiyi mwoowook:

8 -Mooyaam mētēwoy kuu bichoo kikwiiloo

ām bēsyōōsyēkaab /kikēētyēmē ām suurkwēēn.

9 Kiyiimaa :mbo kuukoong' kutyēmoo,

ānkoo kikiikukasaan ng'aleekaab kwōng'uut choo kyāāyēyē.

10 Kunyi, king'woonchoo :ātēbuutēkaab bichu ām kēnyiisyēk artam

kut āmwoowu kule,

'Mākoonyitoo :bichu

āmārübē mākuutēkyuu kwaak.'

11 Kikwaanya keyy :moo kut awaal keyy kule,

'Nkiryō, mākooy kōōwut :bichu kōōroonoo kwāābērē wokukaalyanee.' †

12 Kunyi ii, mbo ng'eetaabiya, ōriib keyy simōōchoolwookēn ōchuunnyēē Yēyiin kut otay okaasee keyy.

13 Ōtitiirē keyy kwaak yoo tākumii :bārooyinto simakentaak :choolwookātēēt oyaam mētēwoy.

14 Yoo kakeetas taay kiikoosēē keyy Yēyiin ākooy bēsyēētaab lētut kuu yoo kikēētoowu, +/- mābokēēbchēwēēch kiyēē kinyōōru :Kiriistō.

15 Ōrōōtootē kiyoo kātāāmwoowook kule,

“Yoo ōmuuchē ra oyeb yiit okas kiyi mwoowook:

-Mooyaam mētēwoy kuu bichoo kikwiiloo

ām bēsyōōsyēkaab tyēmiisyēēt kēemiitē suurkwēēn.”

16 Mbo ng'oo :chēē kikas kiyēē kimwooy :Yēyiin ankukwiil?
Ara, mā icheek :tukul choo kiing'ēētēē :Muusa kōōrēētaab
Miisir?

17 Ng'oo :chooto kinyēērchinē :Yēyiin kēnyiisyēk artam? Mā
bichoo kikiikuchoolwookēn choo kibēkyinē suurkwēēn?

18 Ki ng'oo :choo kimwoochinē :Yēyiin ng'ālyoo nyēē
ng'waa, kule, “Mākoy kukwa kanyuu bokiimuuny :tukul”?
King'āloolēē bichoo kikōchōnkyinē inee.

19 Kēēkāsē nanyuun kule kuuyu maneeakaasee keey :icheek
Yēyiin, mānāāchut wōloo /kikēēkuurtoochinē kule mābokunyōōr
kāāmuung'to.

4

Kāāmuung'taab biikaab Kiriistō

1 Okany kēēriib keey, sukunyōōr :chii ake tukul kiyoo
tākukuurtoowēēch :Yēyiin kule +makeebe kanyii bokiimuuny
tukul.

2 Kookeekas lōkōōywēk chēē kāroomēch kuu yooto kikāsē
:bichooto. Nteenee mānāāyēētyēēchi :lōkōōywēchoo bichoo
kuuyu kitay kōōyēnchi ng'aleechaata kikāsē.

3 Acheek nkit choo kiikoosēē keey inee :chēē kēēbēētii Kaab
Yēyiin bokiimuuny. Nto kurubta keey āk choo mānēēyēnchi
inee, kimwooy :Yēyiin kule,

“Kikwaanya keey :moo kut awaal keey kule,

‘Nkiryō, mākoy kōōwut :bichu kōōroonoo kwāābērē
wokukaalyanee.’ ”

Kimwoowu :Yēyiin ng'aleechu ānkoo sinee kichōboot
:kāāmuung'ooto kuchakee keewaany :inee kuyey kōōrēt.

4 Mii :yēē mwooyē ām siruutēk kurubta keey ākoo
bēsyēētaab tisab kule, “Kiimuuny :Yēyiin ām bēsyēētaab tisab
kukaakoowaany yiisyēēnyii.”†

5 Ānkoo kichōboot :wōlēē /bokiimuunyēē, kimwooy :Yēyiin
kule, “Mākoy kuba wōloo bokōōmuunyēē.”

6 Mānāābokōōmuuny :biiko choo kibo taay choo kikas
lōkōōywēk kuuyu mānāākōōyēnchi :icheek lōkōōywēchooto.
Nteenee biiko choo kiikoosēē keey inee :chēē /kēēchāmchinē
bokōōmuuny āk Yēyiin.

7 Kiikusātyi :Yēyiin bichu bēsyēēt bokōōmuuny āk inee nto
bēsyoonooto ku raat. King'āloolēē :Yēyiin kubununēē *:Tāwuti

kukaakukeeyta :kēnyiisyēk chēē chaang' kuchakee katay :bi-
choo bokōōmuunyēē wōloo kichōbchinē Yēyiin. Kimwooy
ng'aleechu /kātākēēmwoowook kule,

“Ābērē nto ōyēbchi yiit ra kiyi mwoowook:

-Mooyaam mētēwoy.”

⁸ Nto kikiiyiitita :Chooswa biiko wōloo kibokōōmuunyēē,
nto mēēbērē king'āloolēē :Yēyiin subak bēsyēēt ake nyēbo
kāāmuung'to.

⁹ Kunyi, mii :kāāmuung'to nyēbo biikaab Kiriistō.

¹⁰ Chiito nyoo imuunyē āk Yēyiin kukāākōōmuunyēē :nkinee
yiisyōōnuutēk kuu yoo kiimuunyēē :Yēyiin yiisyēēnyii.

¹¹ Okany nanyuun keesyem wōlēē kiimuuktooy boki-
imuuny āk Yēyiin. -Mātēwēchākoy :chii ake tukul kulumchi
kōchōōng'nātēētaab chuut.

¹² Boonto :kiyēē mwooyē :Yēyiin kāāmuukēywēēk
ānkuyēyiisyē ākookoy. Ng'atiib :ng'ālyoontēētaab Yēyiin
miisin kusiir rōōtwo nyoo litaat :wook tukwaay. Chutitooy
:ng'ālyoontoonoo ākoy soboontaab chiito āriit, ānkōōbooru
tēērchinooyēētaab kiyēē mächē :mooyēēt āk nyēē mächē
:Tāmirmiryēēt. Ng'oonkyinē biiko kāāsōōtēywēēkwaa kōōnkēt
kiyēē karaam āk nyēē miyaat.

¹³ Māmiitē :kiy nyēē wunyaat ām wōlēē mii :Yēyiin.
Ng'aanyaat :kiy ake tukul ānkutooku ām taayeetaab Yēyiin
nyoo mākōōtiilwēēch ng'aleek.

Yēesu kibkōrōs nyēē wōō

¹⁴ Okany nanyuun kēēkiilchi kiyēē kiyyēnchinē, kuuyu
kēēboontē *kibkōrōs nyēē wōō nyoo mii kibkōōnkōy wōloo mii
:Yēyiin. Nyooto ku Yēesu Lakwataab Yēyiin.

¹⁵ Riirēēnēēch :kibkōrōs nyoo wōō ām kuskuusyēēnyoo, ku-
uyu ānkoo kimāchoolwookēnoot, /kikeetyem inee ām keel ake
tukul kuu wōloo /kēētyēmtēēch nkacheek.

¹⁶ Kunyi, yoo kēēmächē / kēēyēētyēēchēēch, okany ki-
inookyi ng'echereetaab bāytooyiisyēētaab Yēyiin nyēē māmiitē
:muyātēēt sukuyēētyēēchēēch ām kiisaynyii āk chamateenyii.

5

¹ /Kēētōōlē kibkōrōs ake tukul nyēē wōō kuchōōnēē wōlēē
mii :biiko sukuyēchi Yēyiin yiisyēēt kubo bichooto. Inēmchinē
:inee Yēyiin tukuuk ānkubēēlē kōrōsēēk kōōwuunto ng'ōōkisto
nyoo kiikuyey :biiko.

² Imuuchē kuriiree biiko choo /kēēmoosē ānkukustooy kuuyu
kuskus :nkinee.

³ Kiyooto :nyēē māchāktōōs kuyey :inee kōrōsēēk kubo ng'ōōkiswookik cheechii āk chēbo biiko alak.

⁴ Māmii :chii nyēē tōōlē keey kuyēk kibkōrōs nyēē wōō. Yēyiin nkityō :nyēē kuurē chiito kuyēk kibkōrōs nyēē wōō kuu wōloo kikuurtooy *Āārōn.

⁵ Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, mānāātōōlchi keey :Yēēsu yiisyoonoo bo koonyit kuyēk kibkōrōs nyēē wōō. Nteenee Yēyiin :nyēē kimwoochi kule,
“Inyiing' lakwanyuu.

Kāāyēku ra kōōn.”

⁶ Kimwooy subak ām yēēt ake kule,

“+Mēēyēku kibkōrōs ākookoy,
kuu Mēlkiētēk.”†

⁷ Kumii :Yēēsu kōōrēēt, kisooyē kukuurchinē barak kuri-irchinē Yēyiin, nyoo kiimuuchē kusār inee. Kikāsyi :Yēyiin, kuuyu kiyibē keey ng'wēny :Yēēsu ānkiikōōnēmchi keey Yēyiin.

⁸ Ānkoo ki Lakwataab Yēyiin :Yēēsu, ki ākoy kunyalil sukōōnkēt kule koonyit ku kiy nee.

⁹ Yu keewaany :Yēēsu yiisyēēt nyoo kichōbchinē :Kwaan, kuyootyi biiko choo ikoosēē keey inee *soboontaab kibchulyo.

¹⁰ Kiyey kuu nyooto kuuyu /kikeetool inee kuyēk kibkōrōs nyēē wōō kuu Mēlkiētēk.

Ōkiilchi Kiriistō

¹¹ Ābērē nto taamwaay chēē chaang' kurubta keey āk ng'aleechuutēchu, nteenee wuuy kuuyu ōyēku biich chēē -mōōkāsē ng'al areet akeenke.

¹² Kāyēmāktōōs kukōōyēku kāānēētik, nteenee tōōmāchē /takiineetaak tukuuk choo kyōotoowunēē. Yoo kātōō-āmē āmit chēbo biich chēē wōōyēch ōmāchē /takiikuuyeeenaak chēēko.

¹³ Chii nyoo lwēē chē tāku leekwa nyoo -mēēnkētē kiyēē karaam āk nyēē miyaat.

¹⁴ Biiko :chēē imuuchē kwaam āmiikaab biiko chēē wōōyēch ku choo kiikooneet keey kōōnkēt kiyēē karaam āk nyēē miyaat.

6

¹ Okany keetas taay nanyuun kēēkich ām lōkōōywēkaab Kiriistō ānkēēsātyi komos kāānēētēywēēchoo kikēetoowunēē. Māyēmāktōōs /kēēkētyinē keey /kiinēētē kule /keeweeksee

5:3 Laawi. 9:7; 16:6; Ibu. 7:27; 9:7 5:4 Chuy. 28:1 5:5 Ibu. 1:5 † 5:6 Tyēēn. 110:4 5:6 Ibu. 6:20 5:7 Māārko 14:32-42 5:8 Filib. 2:8; Ibu. 3:6; 4:15 5:9 Ibu. 7:27 5:10 Ibu. 4:14; 6:20 5:13 1Kōōr. 3:1-2; 1Bēt. 2:2 5:14 Room. 16:19; 1Kōōr. 14:20; Ēfēēs. 4:14; Ibu. 13:9

miyootyēēt nyoo yibchinē biich meet, nto / kiineet kule kookaasee keey :chii Yēyiin.

² Mēerook kēēkētyi keey mbo subak kiineet chii kurubta keey āk bātisāniisyēēt, /kēētiinyēē biiko āwunnyēk, ng'eeteetaab meet nto ng'woonintaab kibchuulyo.

³ Nteenee yoo kacham :Yēyiin, okany keetas taay āk kāānēētēywēēk alak yoo kacham :Yēyiin.

⁴⁻⁶ Yoo kiikōōnkēt :chiitaab Kiriistō lēbkeēyyēetaab Yēyiin ankiikuchamcham rōōbēywoontēetaab kibkōōnkōy ānkiikunyōōr Tāmirmiryēetaab Yēyiin, ankuchamcham kāroomnyēetaab ng'ālyoontēetaab Yēyiin, ankiikukas wōlēē wuu :kāāmuukēywēēkaab kōōrēēt nyēē lēēl, nto yityo kutay Kiriistō, kumēētākōōmuuchāktōōs / kēēyisunēē wōlēē mii :miyootyēēt! Yoo kaakutay, kukerkeey nyēē kaakuketita Lakwataab Yēyiin / bokēēkwērtoochi murtooywoontēēt / ānkiinchuruur.

⁷ Yoo keechiim :mbareet bēēkaab roobta ankuyey āmiik chēē yēētyēēchinēē keey :biiko choo choonē, mākōōbēruur :Yēyiin mbaraanaa.

⁸ Nto yoo kamayey āmit ānkubiityēē :kātooy nto ku wuuyo, kuchuboot :mbaraanaa +/ānkumākiiimukuusēē maata lētuunoo.

⁹ Chōōrōōnuutēkyuu, ānkoo kāāmwoowu kuu nyooto, ānkētē kule ōyēyē :akweek ng'al chēē kāroomēch ōyēku biich chēē / kiikiiraraach kuchurta.

¹⁰ Iyyoong'unēē :Yēyiin manta yoo itilchinē biich ng'al. Māwuutyēē yiisyēēng'woong' āk chamateet nyoo kyōōboorchi inee ōyēētyēēchinē biikyii ānkutōōtāsē taay ōyēētyēēchinē bi-choo.

¹¹ Kiyēē mächē :mooyēēnyuu ku kule ōkāng'u kubo kiyēē ōkēnēē keey sōōkich ākoy bēsyēēetaab tabanta

¹² simōōburēn. Orub ātēbuutēkaab biiko choo kiikoosēē keey Yēyiin miisin ānkitynyē muytaayeet choo mii wokunyōōru kiyēē kiikukuurtoochi :Yēyiin.

Bo man :kiyēē kiikukuurto :Yēyiin

¹³ Yoo kimāchē :Yēyiin kōōtitiir kiyēē kikuurtoochinē Abraam, kōōwoonkyi ām mooyēēnyii kule makootyich kiyooto, kuuyu kimāmii :chii nyēē ki wōō kusiir inee nyēē kimēēmuuchē koowaal keey ām kaayneetaab chiichoo.

¹⁴ Kimwoochi kule, “+Māābēruuriing'. +Mēēnyōōru muchōkōrōōn chēē chaang'.”†

¹⁵ Kikānyiiis :Abraam ām muytaayeet ānkinyōōr kiyoo / kikēēkuurtoochinē.

¹⁶ Yoo iwoolchinē keey :chii kiito ake kutwēchē kiy nyēē iywēyē. Yooto mākunāmtoochi :ng'aleechaata.

17 Kuuyu kimāchē :Yēyiin kōōboorchi kārōomin biiko kule -mēēmuuchē kuweek ām kiyēē kiikukuurto, kōōkiimēē kiyoo kikuurtooy kaawaaleet.

18 Kunyi, kiyey :Yēyiin tukuuk āyēēng'. Kiiwoolchi keey ānkukuurto kōōbooru kule mākooy kuweechweech kiyēē kāākumwooy nto kōōbērbēēriis. Kiyey kuu nyooto sukōōtitiirēēch miisin acheek choo kiikēēmwechi inee kukerekteech sikēēkōōbchi kiyoo kiikēnēē keey.

19 Ititiirēēch :kiyoo kiikēnēē keey kuu bōrōōwēēt nyēē wuuy miisin nyēē /kākēēkwiililchi Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy.

20 Kiwo :Yēesu Kitōōkiinoo kōōntōōwēēch kubuntēē ankeet nyēē /kikeeng'aree kōyoo sukusoom Yēyiin kunyōōwēēch kaat ām ng'ōōkiswookiyoo. Kunyoo nanyuun kiikuyēk :Yēesu kibkōrōs nyēēnyoo nyēē wōō ānkubo ākookoy kuu Mēlkišetēk.

7

Kibkōrōs Mēlkišetēk

1 Ki bāytooyiintēēt :Mēlkišetēk nyēbo *kiriinkēētaab Sālēm ānki kibkōrōs nyēbo Yēyiin nyoo tōrōōr. Yoo kichōōnēē :Abraam booryēēt nyoo kiibēlē bāytooyik ang'wan, kutuuyēē :Mēlkišetēk ānkōōbēruur inee.

2 Kiikoochi :Abraam chiichoo akeenke ām taman nyēbo tukuuk choo kibāru. Ibooru :kaaynaani bo Mēlkišetēk kule 'Bāytooyiintēētaab churtaayeet'. Ibooru :ng'ālyoontooni bo Sālēm kule tāloosyēēt. Kunyi boonto :Mēlkišetēk kaayneet ake subak nyēē /kēēkuurē kule 'Bāytooyiintēētaab tāloosyēēt'.

3 Māmii :yēē ibooru kwaaniitaab Mēlkišetēk nto ku kaamet āmāmiitē mbo :yēē ibooru areenyii, nto ku bēsyēēt nyēē /kikēēsichēē nto nyēē kimēē. Kibkōrōs :inee nyēē mātinyē toowunēēt nto wōlēē ng'ētēē. I-ārōōru :yuutēyu wōlēē wuunto :yiisyēētaab Lakwataab :Yēyiin.

4 Osōōtyi baa :akweek wōōyinto nyoo kiboonto :Mēlkišetēk. Kiikoochi inee :kuuko Abraam akeenke ām taman nyēbo tukuukyii tukul choo kibārunēē booryēēt.

5 Kimākyinē :kiruutēkaab *Muusa /kēēyibchinē biiko choo bo kōōtaab kōrōsēēk akeenke ām taman nyēbo tukuuk chēē kiboonto. Kinyōōrunēē :icheek tukuuchoo wōlēē mii mbo :biiko chuut alake ānkoo kibo :icheek tukul Abraam.

6 Ānkoo kimāchōōnēē :Mēlkišetēk kōōtaab kōrōsēēk nyoo kisālu Laawi, kikwēchi :Abraam akeenke ām taman nyēbo tukuuchoo kibāru. Kiibēruur :chiichoo bo kōrōs Abraam nyoo kikuurtoochinē :Yēyiin bēruur.

⁷ Chiito kwaak nyoo ibēruurē ake ku wōō :nyooto kusiir nyoo /kākiibēruurē.

⁸ Ki biich buch :mbo kibkōrōs chēbo kōōtaab Laawi, nteenee kinyōōru akeenke ām taman nyēbo tukuuk chēē kiboonto :biiko. -Mēēnkēt :chii wōlēē kichōōnēē :Mēlkišetēk āk wōlēē kiwokung'ētyi :soboonnyii.

⁹ Imuuchē :ake kumwooy mbo kule kiikooyto :nkinee kōōtaab Laawi akeenke ām taman bēsyoonoo kubuntēē Abraam,

¹⁰ kuuyu yoo kituuytōōs :Abraam ākoo Mēlkišetēk, kitāku kēbuswoo :Laawi ām suweetaab kuukaanyii Abraam.

/Kikeeweech kiruutēkaab Muusa āk bēēlsēētaab kōrōsēēk

¹¹ Kiyēyē :mbo kibkōrōs chēbo kōōtaab Laawi yiisyēng'waa kōōyyoong'unēē kiruutēkaab *Muusa. Nto kiimuuchē kuyey :kiruutēkaab Muusa biiko kuchurta ām bēēlsēētaab kōrōsēēk, nto kibo nee kōōyook Yēyiin kibkōrōs nyēē teer kuu Mēlkišetēk? Kiyēmē oob :kibkōrōs nyoo wōō nyēbo kōōtaab Āārōn?

¹² Kunyi, yoo /kaakiikeeree kōrōsēēkaab kēny kōrōsēēk chēē leelach / ānkiilēliit mbo kibkōrōs, kumāchāktōōs / kiilēliit nkicheek kiruutēk.

¹³ Wuu nyooto kuuyu kimāchōōnēē :Yēesu kōōtaab Laawi. Māmii :chii nyēē kiikuyēk kibkōrōs ām kōōto nyēē kichōōnēē :Yēesu.

¹⁴ Tookunoot kule / kikēēsichē Mokoryoontēēnyoo kuchōōnēē kōōtaab Yuuta, āmāmii :yēē mwooyē :kiruutēkaab Muusa kule imuuchē kukwaanee :mbo kibkōrōs kōyi.

¹⁵ Kiyēē ityiichē :ng'aleechuutēchu ku kule, kōōkutook ra :kibkōrōs ake nyēē wuu Mēlkišetēk.

¹⁶ Mēēbērē /kikeerub kiruutyēēt nyoo ibooru kōōto nyēē māchāktōōs kukwoonēē :mbo kibkōrōs yoo /kikēēyēyē Yēesu kuyēk kibkōrōs. Nteenee /kikēēyēyē kuyēk kibkōrōs kurubta keey āk kāāmuukēywēēkaab soboontaab kibchuulyo,

¹⁷ kuu yoo mwooyē :siruutēk kule,

“+Mēēyēku kibkōrōs ākookoy,

kuu Mēlkišetēk.”

¹⁸⁻¹⁹ Kimēēmuuchē :kiruutēkaab Muusa kuyey chii kuchurta. Kunyi, /kikēēsātyi kiruutēchoo komos, kuuyu kikuskusēch ānki buch. Nto raat kiikēnēē keey kiy nyēē karaam kusiir nyiin ake. Tākyēēch :kiyiitēnyi wōlēē mii :Yēyiin.

²⁰ Kiikiim :Yēyiin ām kaawaaleet kule yēku :Yēesu kibkōrōs. Nteenee maneewaal keey yoo kiyēyē biiko alak kuyēk mbo kibkōrōs.

²¹ Kimwooy :Yēyiin kurubta keey āk Yēēsu kule, “Kaawaal keey āmēēbērē +maaweech kāāsōōtēy wēēkyuu: Inying’ :kibkōrōs ākookoy.”

²² Kunyi, iyyoong’unēē :kiirootyēet nyēē lēēl Yēēsu ānkusiirē nyoo bo kēny.

²³ Ki chaang’ :mbo kibkōrōs choo kibo kōōtaab Laawi nyēē ki yoo kame :ake, kōōkēērē :ake.

²⁴ Nteenee, māko /kiikeer Yēēsu kuuyu soboot :inee ākookoy.

²⁵ Kunyi, kuu yoo soboot :Yēēsu ākookoy ānkusoochinē biiko, imuuchē nanyuun kooraraach kutukul choo yootyinē :inee kēēlto kukwa wōlēē mii :Yēyiin.

²⁶ Kibkōrōs nyēē wōō :Yēēsu nyēē imuukwēēch kiyēē kēēmāchē. Tiliil :inee nyēē mātinyē ng’ōōki. Kunyoo, /kikiinēmuneē wōloo mii :kibng’ōōkisiisyēk / ānkiitōrōōr ākoy wokutēbi āk Yēyiin ām kibkōōnkōy.

²⁷ Makerkeey :inee ākoo mbo kibkōrōs chuut alak choo wōōyēch choo kibēēlē kōrōsēēk ākookoy kubo ng’ōōkiswookikwaa kurook, nto yityo kookeer chēbo biiko. Nteenee, kiyey :Yēēsu kōrōsyooontēēt akeenke baateey, nto nyooto kukime /sikēēnyōōchi kaat biiko ām ng’ōōkiswookikwaa.

²⁸ Kurubta keey āk kiruutēkaab *Muusa, /kikēētōōlē biiko buch kuyēk mbo kibkōrōs chēē wōōyēch. Ānkoo kimii :kiruutēchoo, kiiwaal keey :Yēyiin kutool lakwanyii kuyēk *kibkōrōs nyēē wōō nyoo churtaat ākookoy.

8

Kiirootyēet nyēē lēēl

¹ Ng’ālyooontēēt nyēbo koomānuut ku kule, kēēboontē Kibkōrōs nyoo wōō nyoo mii āwutaab taay nyēbo Yēyiin ām kibkōōnkōy.

² Yēchinē :inee Yēyiin yiisyēēt ām Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy nyoo kiyēytooy :Yēyiin āmēēbērē biiko.

³ /Kēētōōlē mbo kibkōrōs chēē wōōyēch tukul kōōkoochinē Yēyiin tukuuk ānkubēēlē kōrōsēēk. Kunyi, kuuyu kibkōrōs nyēē wōō :nkinee Yēēsu, kimāchāktōōs kōōkoochi Yēyiin kiy.

⁴ Kimēēmuuchāktōōs / keetool Yēēsu kuyēk kibkōrōs yu kitākumii kōōrēēt kuuyu kimābo :inee kōōtaab mbo kibkōrōs choo kiinēmchinē Yēyiin tukuukaab kōrōsēēk kuu wōloo kimwooytooy :kiruutēk.

⁵ Kiyēyēē :mbo kibkōrōs yiisyēēt Kōōtaab Yēyiin nyoo mii wōlēēb ng’wēny ku kitōōntōyēētaab nyoo mii kibkōōnkōy. Kimwoochi :Yēyiin Muusa yoo kimāchē kuteech *Kēryēētaab Yēyiin

kule, “Māchāktōōs ikas kule 'keeteech kiy ake tukul irub kuu wōloo kāāmwooytoowuung' ām lekem.”†

⁶ /Kiikiikoochi Yēesu yiisyēetaab koomānuut nyoo bo Yēyiin kusiir nyoo kibo mbo kibkōrōs. Ām kēelto nyēē wuu nyooto, karaam :kiirootyeeet nyooto kiyēyē :Yēesu kusiir nyoo kibo kēny. Irābchinē :kiirootyaaanaa tukuuk chēē kāroomēch chēē siirē tukuuk alak choo /kikēēkuurtooy.

⁷ Nto kimā kuskus :kiirootyeeet nyoo kibo kēny, nto / kimākēyēyē nyoo lēēl.

⁸ Kikas :Yēyiin kuskusyoonoo, yooto kumwooy kule, “Mii :bēsyeēt kuchōōnii nyēē +maayey kiirootyeeet nyēē lēēl āk biikaab kōōrēetaab Isrāyēēl āk chēbo Yuuta.

⁹ Mēēbērē makukerkeyiit :kiirootyaaani āk nyoo kyāāyēyē āk mbo kuukaanyii yoo kyāārēetootē icheek kung'ēētyēē kōōrēetaab Miisir. Kuuyu manaarub :icheek kiirootyaaanaa, a-aste icheek.

¹⁰ Kiirootyeeet nyēē +maayey āk biikaab Isrāyēēl ām bēsyoōsyēk choo kwoonii ku nyi: +Māākoochi mākuutēkyuu mētēwookwaa āriit ānkāāsirchi soboonwēkwaa. +Māāyēku Yēyiintēeng'waa ānkuyēk :icheek biikyuu.

¹¹ Māmii :chii ām icheek nyēē tākōōnēētē laatyenyii nto biikaab kang'waa kumwoochinē kule, 'Inkēt Yēyiin,' kuuyu mākōōnkētoo :biiko tukul kung'eetee lēēkōōk ākoy biiko chēē wōōyēch.

¹² +Māānyōōchi anii icheek kaat ng'ōōkiswookikwaa āmētoochi kutukul.”†

¹³ Yoo kimwooyē :Yēyiin kule 'lēēl' :kiirootyaaani kōōbooru kule kookuyoosiit :nyoo bo kēny. Nto kiy ake tukul nyoo yōōsiitu kumii wokubotē.

9

Kiiwut :Kiriistō Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy

¹ Kitinyē :kiirootyeeetaab kēny mākuutēk chēē kiiboorchinē biiko wōlēē yēytooy yiisyēetaab Yēyiin ānkimii nkinee *:Kōōtaab Yēyiin kōōrēēt.

² Kitinyē :kōyoo kisēēnkōōsyēk āyēēng' chēē /kikeeng'aree ankeet. /Kikēēkuurē yoo bo Yaama kule wōlēē tiliil. /Kikiitōōrē yooto kiito nyēē /kiikoochinē taariinek āk meeseet nyēē /kiikoochinē mukaatiinek choo /kiitāboonchinē Yēyiin.

³ /Kikēēkuurē wōliin bo Kitōōk kule wōlēē tiliil miisin.

⁴ /Kikiyiityinē kāābkōrōs nyēē /kikeeyeyee *ta-aabuut nyēē /kēēbēēlēē tukuuk chēē boong'u nyēē anyiny wōliin bo Kitōōk

† **8:5** Chuy. 25:40 **8:5** Kolos. 2:17; Ibu. 9:2, 9; 10:1 **8:6** Luuka 22:20; Ibu. 7:22; 8:13; 9:15; 12:24 † **8:12** Cherem. 31:31-34 **8:12** Ibu. 10:16-17 **9:2** Chuy. 26:1-3; 25:31-39, 23-30; Ibu. 8:5 **9:3** Chuy. 26:31-33; Laawi. 16:1-2; Ibu. 6:19; 9:7, 12; 10:20

ānkoo sinee kimāmii wōlooto. Nteenee kimiiitē :Sāāntukuutaab Kirootyeet nyēē / kikiiluume ta-aabuut Kitōōk. Kiboonto :sāāntukuunoo tērēētaab ta-aabuut nyēē kimii :maana āriit, kirōktaab *Āārōn nyēē kilēēlēē :toobtōōk āk rwoontōōk āyēēng' chēē tēbēlyēlēch choo /kikēēsirchi kiruutēk.

⁵ Kimii * :kēruubiik chēē /kikeekus chēē kikiikubuuyēē kebebaakwaa ng'echereetaab kiisayta ām mwēēnkoonoo. Mēēbērē maabanybaany raat ng'aleek tukul kurubta keey tukuuchu.

⁶ Ki yoo /kakeetet tukuuchoo tukul kuu nyooto, kubēētii bēsyo ake tukul :mbo kibkōrōs yoo bo Yaama bokuyēyē yi-isyēēng'waa.

⁷ Nteenee ki kibkōrōs nyoo wōō nkit :nyēē kiwēētii Kitōōk areet akenke ām kēnyiiit. Ki yoo wēētii, kuyibē kiisēēnik kubo ng'ōōkiswookiyii ākoo choo kiyēyē :biiko kumēēnkētē.

⁸ Inēētēēnēēch :Tāmirmiryēētaab Yēyiin ng'aleechu kule yoo tākumii :Kōyoo bo Yēyiin ng'wēny, -mēēmuuchē :biiko chuut alake kōōwut Kitōōkiinoo.

⁹ Iboorwēēch :ng'aleechu raat kule -mēēmuuchē :tukuuk chēē / kikiikoochinē Yēyiin āk kōrōsēēk choo / kikēēbēlēē, kōōwuunto kāāsōōtēywēēk chēē miyootēch ām mētēwookaab biiko.

¹⁰ Rubtooy keey :kiruutēk āk āmiisyēēt, yyēēsyēēt āk ntāsimuut chēē / kiiwuunootē keey. / Kikēēyēyiisyēē kiruutēchoo ākoy kut chokuyey :Yēyiin kirootyeet nyēē lēēl.

¹¹ Neennyi, kichokuyēk :Kiriistō kibkōrōs nyēē wōō nyēbo tukuuk chēē kāroomēch choo kōōkutook. Kiiwut :inee Kōōtaab Yēyiin nyoo bo kibkōōnkōy nyoo / kimākēēyēyēē āwuun ankuchurtaat kusiir nyoo bo kōōrooni.

¹² Yoo kiiwutē :Kiriistō Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy, mānāāwēēto kiisēēnikaab kwēyiyi nto chēbo wu-unōōy, nteenee kiikooyto korotiikyii areet akenke baateey sukuwālāng'wēēch ākookoy.

¹³ / Kyāānkēēyisēē biiko choo kilēēlootiin kiisēēnikaab kwēyiyēk āk wuunōōk nto areekaab roorta, /kikiisōōtē kule /kāākiitiliil.

¹⁴ Bo kwōng'uut :yiisyēētaab Kiriistō kusiir ntāsimuut choo bo kēny. Kiinēm keey ām Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyoo bo kibchulyo kuyēk kōrōsyoo nyēē churtaat ām wōlēē mii :Yēyiin. Kicham :kāāsōōtēywēēkyoo bo ng'ōōki kutākyēēch meet, nteenee kōōkōōtīlīlīlēch ra :korotiikyii sikēēyēchi Yēyiin yiisyēēt.

Kiityiich :korotiikaab Yēēsu kirootyeet nyēē lēēl

9:4 Chuy. 16:31-34; 25:10-22; 30:1-10; Kāāyīit. 17:6-11 **9:5** Chuy. 25:18-22 **9:6** Kāāyīit. 18:1-5; 28:1-8 **9:7** Laawī. 16:1-19; Ibu. 9:25; 13:11 **9:9** Ibu. 8:5; 7:19 **9:10** Laawī. 11:1-47; 15:1-33; Kāāyīit. 19:1-22 **9:11** Ibu. 4:14 **9:12** Room. 3:25-26; Ibu. 7:27; 9:25; 12:24; 13:12, 20; 1Bēt. 1:18-19 **9:13** Kāāyīit. 19:1-10, 17 **9:14** Room. 7:5-6, 24-25

15 Kiyey :Yēyiin kirootyeet nyēē lēēl yoo kimēē :Kiriistō /sikēēnyōōchi biiko kaat ām ng'ōōkiswookikwaa chēē kiyēyē kumii ng'wēnyuutaab :kirootyaanaa bo kēny. Kiyey kuu nyooto sukunyōōr :biiko choo kuurē :Yēyiin bērurtaab kibchuulyo nyoo kikuurtoochinē.

16 Yoo kamwaayta :chii yoo kaakuriik kume /kēērōōbchi biiko alak tukuukyii, mānyōōru :bichoo tukuuchoo ākoy yoo kāākutook man kule kaakume :chiichooto.

17 Nāmtoochinē :ng'ālyoontoonoo yoo kaakume :chiito amēēbērē yoo tākusoboot.

18 Ki yoo sukunāmtoochi :kirootyeet nyoo kibo kēny, ki ākoy /keebakach :tyoony.

19 Yu kikiikumwoochi * :Muusa biiko kiruutēk tukul, kumam sokēēkaab *yuusob nyēē /kikeenaankuyee sabur chēē sālootiin nyēē arraa ankoolumta kiisēēnikaab wuunōōk āk chēbo kwēyiyēk* chēē /kikeetasee bēēko ānkuyisēē kitaabuutaab kiruutēk āk biiko tukul

20 kumwooyē kule, “Kiisēēnik :chu chēē ikiimē kirootyeet nyoo mwooyē :Yēyiin kule orub.”†

21 Kiyisēē :Muusa subak kiisēēnik Kēryēētaab Yēyiin āk tukuuk tukul choo /kēēyēyiisyēē am wōlooto.

22 Mwoowēēch :kiruutēkaab Muusa kule /kēēyēyiisyēē kiisēēnik /kiitiliilēē tukuuk chēē chaang'. Māmii mbo :nyooyee-taab kaat yoo māmii :kiisēēnik.

23 /Kikiitiliilēē *Kōōtaab Yēyiin nyēbo kōōroni kiisēēnik ku kitōōntōyēētaab Kōōtaab Yēyiin nyoo miitē kibkōōnkōy. Nteenee tēērchiintōōs :Kōōtaab Yēyiin bo kibkōōnkōy āk nyi mii kōōroni kuuyu mächē :nyoo bo kibkōōnkōy kōōrsyoontēēt nyēē kiimoot miisin.

24 Mānēēwut :Kiriistō Kitōōkiinoo bo Yēyiin nyoo kiyēyē :biiko ānku kitōōntōyēētaab nyoo bo man, nteenee kiwēēwēēch :inee wōlēē mii :Yēyiin suwokōōyyoong'wēēch.

25 Mēēbērē kiwut :Kiriistō kibkōōnkōy areet chēē chaang' kōōkooyto keey kuu wōloo kiiwutitooy :kibkōōrs nyēē wōō Kitōōkiinoo bo kōōroni am kēnyit ake tukul kuboontootē kiisēēnikaab tyoong'in.

26 Nto kiwuu nyooto, nto kiikunyalilaan :Kiriistō areet chēē chaang' kuchakee yoo /kikēēyēyēē kōōrēēt. Nteenee kiinēm keey :Kiriistō areet akeenke baateey yu kikiikuriik :tabanta kuyēk kōōrsyoo sukōōsyēēnto kāāmuukēywēēkaab ng'ōōkisto.

27 Mēē :chii ake tukul meet akeenke, nto yityo kōōtiilchi :Yēyiin ng'aleekyii.

9:15 Ibu. 8:6 * 9:19 Mātinyē :siruutēk alake ng'aleechu: 'āk chēbo kwēyiyēk'.
† 9:20 Chuy. 24:8 9:22 Laawi. 17:11 9:23 Ibu. 8:5 9:26 Ibu. 7:27

28 Ām kēlto nyēē wuu nyooto kichamta keyy :Kāārārookiintēēt kume meet akeenke sukōōnēmto ng'ōōkiswookikaab biiko chēē chaang'. Mākuchō subak :Kāārārookiintēēt āmēēbērē chokōōnēmu subak ng'ōōkiswookikaab biiko, nteenee chōōnii chokōōrāroochē biiko choo ikēnēē keyy inee.

10

1 Ki kitōōntōyēēt :kiruutēkaab *Muusa nyēbo tukuuk chēē kāroomēch chēē kimii kukwoonii. -Mēēmuuchē :kiruutēchooto āk kōrōsēēk choo yibu :biiko /sikēēbēlē kwaak ām kēnyiit ake tukul kuyey bichoo kuchurta.

2 Nto kiiwuuntoochinē :kōrōsēēchoo bichoo ng'ōōkiswookikwaa kutukul, nto kiyyoong'tooy :bēēlsēētaab kōrōsēēk ānkuwuutyēē ng'ōōki ake tukul nyēē kiikuyey.

3 Kiisōōtyinē buch :bēēlsoonoo bo kōrōs biiko ng'ōōkisng'waa ām kēnyiit ake tukul,

4 kuuyu kimēēmuuchē :kiisēēnikaab wuunōōy āk chēbo kwēyiy kōōwuunto ng'ōōkiswookichoo.

5 Kunyi, yu kichōōnii :Yēēsu kōōrooni, kimwoochi Yēyiin kule, “Kimēēmāchē bēēlsēētaab kōrōs āk tukuuk chēē /kēēkōōning', nteenee kiichōbwoo bōōrto ākooytē.

6 -Mēēng'ērēkyinē kōrōsēēk choo /kēēbēlē kutukul nto ku choo /kiibuuktēē ng'ōōkisto.

7 Yooto amwaay kule,

‘Āchōboot oō, Yēyiin,

ayey kiy ake tukul nyoo imākwoo ayey,

kuu wōloo mwooytooy :siruutēk kurubta keyy anii.'

”†

8 Kinyooyee kumwooy kule, “Kimēēng'ērēkyinē tukuuk chēē /kēēkōōning' āk tyoong'in choo /kēēbēlē kutukul nto kōrōs choo /kiibuuktēē ng'ōōkisto.” Kimwooy kuu nyooto ānkoo /kikēyēyē kōrōsēēchu kurubta keyy āk wōlēē wuu :kiruutēk.

9 Nto mii yoo, kumwooy kule, “Āchōboot oō, Yēyiin, ayey kiy ake tukul nyoo imākwoo ayey.” Kunyoo, kiinēmto :Yēyiin kirootyēt nyoo kibo kēny ankookeeree kirootyēt nyēē lēēl.

10 / Kikiitiliilēēch kuuyu kiyey :Yēēsu Kiriistō kuu wōloo kimāktooy :Yēyiin ānkōōkooyto soboonnyii kunyil akeenke baateey.

11 Yēyē :mbo kibkōrōs chēbo Yuutayee kiyēyēt bēsyō ake tukul kubēlē kōrōsēēchooto areet chēē chaang' āmēēmuuchāktōōs kōōnēmto :bēēlsoonoo bo kōrōs ng'ōōkiswookik.

12 Nteenee, yoo kiikooytooy keey :kibkōrōs nyēenyoo areet akeenke baateey, wokōobuurēē āwutaab taay nyēbo Yēyiin.

13 Mii wōlooto raat kukānyiisyē ākoy bēsyēēt nyēē +/ mākiisyēēntēē buunikyii.†

14 Kiyey :meetaab Yēesu nyoo kiinēmu keey kunyil akeenke sukuchurta ākookoy :biiko choo /kōōkiitāboonchi Yēyiin.

15 Chāmchiintōs :nkinee Tāmirmiryēētaab Yēyiin āk ng'aleechaa kumwooyē kurook kule,

16 “Kiirootyeet :nyi nyēē +maayey āk bichoo ām bēsyōōsyēk choo kwoonii. +Māākoochi mākuutēkyuu mētēwookwaa āriit ānkāāsirchi soboonwēkwaa.”

17 Nto yityo, kumwooy kule, “+Māāmētoochi ng'ōōkiswookikwaa āk choolwookātēēng'waa.”

18 Yoo / kāākēnyōōwēēch kaat nanyuun, mēēbērē tākumāchāktōs /kēēbēlē kōrōs.

Okany kēēlēkityi Yēyiin

19 Mbo ng'eetaabiya, kēēbēētii nyēē -mākēēmuuytōōsii Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy, kuuyu kiwasta :Yēesu korotiikyii kubo acheek.

20 Kiyootwēēch :inee kēēlto nyēē lēēl nyēē irēētootēēch ākoy wōlēē mii :Yēyiin kēēbuntēē ankeet nyoo kikiyyeel Kitōōkiitaab Kōōtaab Yēyiin. Kēēli lēēl ku Yēesu nyoo soboot.

21 Kēēboontē kibkōrōs nyēē wōō nyoo bāwēēch.

22 Okany kēēlēkityi Yēyiin ām manta kiikoosēē keey inee kutukul, kuuyu /kiikēēyisēēnēēch korotiikaab Yēesu /ānkiiwuunēēnēēch bēēko chēē tiliilēch, simēētākiisōōtē tukuuk chēē miyootēch choo kikēēyēyē.

23 Māchāktōs kēēkiilchi miisin kiyēē kiikēnēē keey, kuuyu Yēyiin nyoo /kiikoosēē keey :nyēē kikuurtooy kiyooto.

24 Okany kiirōōtootē wōlēē +mākiititiirtooy keey ām chama-teet ānkēēyēyē tukuuk chēē kāroomēch.

25 -Mookany keebakaakte tuuyōōsyēkyoo choo bo kwaak kuu yoo kiikubakaakta :alake. Okany kiikiimē keey miisin, kuuyu ōkāsē kule miitē kulēēkitiitu :bēsyēētaab tabanta.

26 Nto yoo kāākēnyōōru ng'ālyoontēētaab manta ānkēēkwētyi kēēyēyē ng'ōōkisto, māmii :kōrōsēēk alake tukul chēē tākōōwuuntoowēēch ng'ōōkiswookichoo.

27 Kēēkānyoonu /kiiruusteeneech mayaa yong'oos nyoo mākōōmukuus buunikaab Yēyiin!

10:12 Ibu. 8:1 † 10:13 Tyēēn. 110:1 10:13 Choos. 10:24; 1Kōōr. 15:25; Ibu. 1:13 10:17 Cherem. 31:33-34; Ibu. 8:10-12 10:19 Room. 5:2; Ēfēēs. 3:12; Ibu. 4:16; 9:8 10:20 Mat. 27:51; Ibu. 9:3, 14-15 10:21 Ibu. 4:14; 3:6 10:22 Ēsēk. 36:25; Ēfēēs. 5:26 10:23 1Kōōr. 1:9; Ibu. 4:14 10:24 Ibu. 13:1 10:25 Yēyuut. 2:42; 1Kōōr. 1:13; Filib. 4:5; Ibu. 1:13 10:27 Isa. 26:11; 1Tēēs. 1:5-10; Ibu. 9:27; 12:29

28 Ki yoo katay :chii kurub kiruutēkaab *Muusa -/ mākēeriirēē nteenee / kikēebākāchē yoo biiko āyēēng' nto ku sōmōk :chēē kikāsē ng'aleechaa.

29 Mākung'woonchi nyēē tyaa :chiito nyoo kamoonta Lak-wataab Yēyiin ankuchwees korotiikaab kirootyeenyii choo kiitiliilē chiichooto. Kōōkōōng'woonchi :chiichoo sōō, nyēē tyaa Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyoo bo kiisayta!

30 Kiinkētē :acheek Yēyiin nyoo kimwooyē kule, “Anii :nyēē āyooku.”† /Kēēmwooyē subak kule, “Mākōōtiilchi :Yēyiin biikyii ng'aleek.”†

31 Yong'oos sōō, nyēē tyaa yoo / kākiirēkēērchiing' āwunnyēkaab Yēyiin!

Māchāktōōs ōmuytoochi

32 Osoot bēsyōōsyēchoo kibo taay yoo kyōōnyōōru lēbkēēyyēētaab Yēyiin. / Kikēēwusook nyēē kōrōōm, nteenee kyoomuyte.

33 Kimii mbo :bēsyōōsyēk alake chēē / kikēēmōrook / ānkēēwusook, nto ām bēsyōōsyēk alak kyōōtiiyē mbo ng'eetaabkoomēt choo /kikēēyēchinē ng'aleechaata.

34 Kyōōkāsyinē kiisayta biikaab Kiriiistō alak choo /kakeerat ānkyōōng'ērēchē mbo yoo / kikiinēmunēēnook tukuukwook, kuuyu kyōōnkētē kule ōboontē kiyēē karaam kusiir tukuuchooto ānku nyēē mābēku.

35 Kunyoo, otas taay ōkoosēē keey Yēyiin nyoo mākutuwēnēēnook kiy nyēē wōō miisin.

36 Māchāktōōs ōyēyē kiyēē māchē :Yēyiin ām muytaayeet sōōnyōōru kiyēē kikuurtoowook.

37 Mwooyē :siruutēk kule, “Mākuchō ām lēēkitō :nyooto chōōnii nyēē -mēēkooyē keey.

38 Nyōōru soboonto :chiito nyoo churtooy kubo kaakaaseenyii. Nteenee -māāng'ērēkyinē yoo ituytuuyootē.”†

39 -Mākēēyēku akeenke āk choo ituytuuyootē ānkubootyootiin nteenee, kēēboontē keey choo ikoosēē keey Yēyiin ānkumii / bokiirāroochē.

11

Kaakaaseet

1 Yoo kiikoosēē keey Yēyiin kuyityiintōōs :kiyēē kiikēnēē keey ānkuyēyēēch :kaakaaseet kiikēnēē keey tukuuk chēē -/ mākēēkāsē.

10:28 Kiruu. 17:6-7; 19:15 10:29 Ibu. 6:4-6 10:29 Māārko 3:29; Ibu. 6:6; 9:12; 2:3 † 10:30 Kiruu. 32:35 † 10:30 Kiruu. 32:36 10:34 Ibu. 11:26; 13:14; 1Bēt. 1:4-5 10:36 Room. 5:3; Ibu. 3:14; 6:11-12; 12:1; Yāāk. 1:3-4, 12; 5:11; 2Bēt. 1:6 † 10:38 Aabakuuk 2:3-4 10:38 Room. 1:17; Kala. 3:11 10:39 1Bēt. 1:9
11:1 Room. 8:24-25; 2Kōōr. 4:18; 5:7

² / Kikeeng'alaalee mbo kuuko nyēē karaam kuuyu kikoosēē Yēyiin.

³ Kuuyu kiikoosēē keey Yēyiin, kiinkēt kule yoo kimwooyē :Yēyiin ng'ālyoo, kuyeyakay :barak āk ng'wēny. Kikwaanee :tukuuk choo /kēēkāsē wōlēē mii :choo -/mākēēkāsē.

⁴ Kuuyu kiikoosēē keey :Ābēl Yēyiin, kuyey kōrōsēēk chēē kicham :Yēyiin kusiir choo kibo Kaayin. Kicham :Yēyiin kōrōsēēchoo, kōōbooru kule kichurtaat :Ābēl. Ānkoo kime :Ābēl, tākōōrwookyinē biich kubuntēē kaakaaseenyii.

⁵ Kuuyu kiikoosēē keey :Enok Yēyiin, / kēēyib kuwo kibkōōnkōy kusoboot nyēē / manaaboakeekas subak. Nto kutoombo / kēēyibē Enok kuwo kibkōōnkōy, / kikēēmwooyē kule kikiikoong'ereech Yēyiin.

⁶ Māmii :chii nyēē ing'erēēchē Yēyiin yoo -mēēkoosēē keey inee. Nto chii nyoo mächē kulēēkityi Yēyiin, kumächāktōōs kōōyēnchi kule miitē :Yēyiin ānkutuwēnē biiko choo chēēng'ē inee.

⁷ Kuu yoo kiikoosēē keey :Noowa Yēyiin, kuteech mwēēnkēēt nyēē kiisob kanyii. Kikoonyit :inee kiyēē kimwoochinē :Yēyiin kurubta keey ākoo tukuuk chēē mānāatook bēsyēēt ake. Kiiyēnchi :Noowa ām kēēli kule kimisyinē /kiikarbuus kōōrēēt. Kichamta inee :Yēyiin kubo kaakaaseenyii.

⁸ Nto kuuyu kiikoosēē keey :Abraam Yēyiin, kukoonyit yoo kimwoochinē :Yēyiin kule kuwuuchi kōōr nyēē kimēēnkētē nyēē kimii wokōōkoochinē :Yēyiin.

⁹ Kiminy :inee kōōroonooto kikiikukuurtoochi :Yēyiin ku soboyiin. Kiminyē kēryōōnik ānkiminy :nkicheek mbo Isaka āk Yāākōbō kōōroonooto /kikēēkuurtoochinē.

¹⁰ Kikānyoonu :Abraam *kiriinkēēt nyēē wēēti kibchuulyo nyoo kimākusisin :Yēyiin ankuteech.

¹¹ Nto kuuyu kiikoosēē keey :Saara nyoo ki sōōn Yēyiin, kunyōōr leekwa ānkoo ankikiikuyoosiit miisin. Kiisoot :Saara kule yemaat /kiikoosēē keey Yēyiin nyoo kikuurtoochinē inee leekweet.

¹² Kunyoo, kichokuyoot :chiito akeenke nyēē kikiikuri-ich meet, lēēkōōk chēē chang' miisin kuu kookeelik nto ng'aayneetaab sakaramteetaab araarayta.

¹³ Kibēk :bichu tukul chu kiikoosēē keey Yēyiin kumānāānyōōr kiyēē kikiikukuurto :Yēyiin, nteenee kitoobēnchi buch wōlēē lōō ankukanyaan. Kichāmchiin kule ki sobooy :icheek ām kōōrēēt.

14 Yoo mwooyē :biiko ng'aleek chēē wuu chuutēchu kōōbooru kule miī kukānyoonu kōōrēēt ake.

15 Nto kiisōōtyēēchinē :bichoo kōōroonoo kikwoonēē, nto kiyyēyē.

16 Nteenee, kimāchē miisin :bichu kōōr nyēē karaaran miisin, nto nyooto ku Kaab Yēyiin. Kunyoo, ng'ērēchē :Yēyiin yoo kuurē :bichoo inee kule Yēyiintēng'waa, kuuyu kiikuchōbchi bichooto *kiriinkēēt ām kibkōōnkōy.

17 Nto kuuyu kiikoosēē keey :Abraam Yēyiin, kicham kōōkooyto wērinyi akeenke baateey /keeyeyee kōōrōsēēk yoo kityēmē inee :Yēyiin,

18 ānkoo kikiikukuurtochi :Yēyiin kule, “Isaka :nyēē makuroobta siintaaryeeng'uung'.”†

19 Kiinkēt :Abraam kule imuuchē :Yēyiin koong'eetee biiko meet. Kunyi, /kikēēkētyi Isaka nyēē kitāmēē.

20 Nto kuuyu kiikoosēē keey :Isaka Yēyiin, kiibēruurchi Yāākōbō āk Esaawu tukuuk choo kimii bokukwoonii.

21 Nto kuuyu kiikoosēē keey :Yāākōbō Yēyiin, kiibēruur wērikaab Yōōsēef yooto kimii wokumēē. Kitiiyēē keey :Yāākōbō kirōknyii ankusaay Yēyiin.

22 Nto kuuyu kiikoosēē keey :Yōōsēef Yēyiin, kimwooy yoo kimēē wōlēē kimākōōrēētoonunto :Yēyiin Isrāyēēliik kung'ēētyēē Miisir ānkumwooy wōlēē +/mākēēriibto koyikyii.

23 Nto kuuyu kiikoosēē keey :sikiikaab *Muusa Yēyiin, kuwuny inee ārook sōmōk. Maneeywey :sikiichoo kiyēē kikiikoobaraasta :bāytooyiintēēt kuuyu kikas kule kikaraaran :wēēroo.

24 Nto kuuyu kiikoosēē keey :Muusa Yēyiin, kutay yu kāwokuwōōyit / kēēkuur kule wēritaab chēēbtaab bāytooyiintēētaab Miisir.

25 Kikwey :Muusa kunyalil āk biikaab Yēyiin kusiir kwoonyinkyi :ng'aleekaab leles choo māyitē wuy.

26 Kikas kule kikaykay /kēēwus kuu Kāārārookiintēēt, kuuyu kikānyoonu miisin kiyēē +/mākēētuwēnēē kusiir yoo kātānyōōru bāytit nyēbo Miisir.

27 Nto kuuyu kiikoosēē keey :Muusa Yēyiin, kung'eetee kōōrēētaab Miisir nyēē mānāāmuyēē kōōōmātēētaab bāytooyiintēētaab Miisir. Kimuytoochi kuuyu wuu nyēē kikāsonu Yēyiin nyoo -/mākēēkāsē.

28 Kuuyu kiikoosēē keey :Muusa Yēyiin, kunwoochi Isrāyēēliik kwaam *Saakweetaab Keeytaayeet ānkumwoochi

11:16 2Tēm. 4:18; Chuy. 3:6, 15; Ibu. 13:14 11:17 Toowu. 22:1-14; Yāāk. 2:21

† 11:18 Toowu. 21:12 11:19 Toowu. 22:2, 5; Room. 4:21; 2Kōōr. 1:9 11:20

Toowu. 27:27-29, 39-40 11:21 Toowu. 47:31-48:20 11:22 Toowu. 50:24-25;

Chuy. 13:19 11:23 Chuy. 2:2; 1:22 11:24 Chuy. 2:10-12 11:26 Ibu. 12:2;

13:13 11:27 Chuy. 11:4-8; 12:51; 13:21-22

kuyisēē kiisēēnik kurkootik simabakach *:malayikeetaab
Yēyiin wērikaab Isrāyēēliik choo kibōōrēētōōk.

²⁹ Nto kuuyu kiikoosēē keey :Isrāyēēliik Yēyiin, kwaay
Araarayta nyēē Arraa nyēē kiyey :Yēyiin kuyaam. Nto yu
kibērē :Miisiriik kwaay, kubakach :bēēko.

³⁰ Kuuyu kiikoosēē keey :Isrāyēēliik Yēyiin, kōōmuutmuut
kiriinkēētaab Yēērikō bēsyōōsyēk tisab, yooto kuluulcho
:tōōtōōsyēkaab *kiriinkoonoo.

³¹ Nto kuuyu kiikoosēē keey :Raa-ab nyoo ki chēēmurēnyoo
Yēyiin kutaach yōōtiikaab Isrāyēēliik. Kiyey :yooto -/makee-
bakach inee āk bichoo kikōchōnkyinē Yēyiin.

³² Ara, mataamwaay nee? Yibē āsiiswēk chēē chaang' yoo
kāālē ātētu kiyēē kiyey :Kiityōōn, Barak, Sāmsōōn, Cheefta,
*Tāwuti, Sāmwēēl ākoo *wōōrkooyikaab Yēyiin.

³³ Kuuyu kiikoosēē keey :bichoo Yēyiin, kubooryēē
kōōrōōsyēk ānkōōbēl, kuyey kiyēē churtaat, kunyōōr kiyēē
kikiikukuurtoochi :Yēyiin, kiimooltuutākiis :ng'ētuunyēk
kumayeyee bichoo kiy,

³⁴ koomuukta kāāmuukēywēēkaab maata nyēē kiyong'oos
ankuchililee chōōkiinēk. Kiweek :kuskusyēētaab bichoo
kuyēk kiimnātēēt. Kikōrōmiitu ām booryēēt ānkōōsyēēnto
lukēētaab booryēēt nyēbo kōōrēēt ake.

³⁵ Kitaach :kooruuk biikwaa chēē king'eētyēē meet. /
Kikiinyaliil bichoo alak /ankeebakach kuuyu kitay kumēto
kaakaaseeng'waa kumāchē kule /sikiing'eetee meet sukun-
yōōr soboonto nyēē karaam kusiir nyoo bo kōōroni.

³⁶ /Kikiintosuur alak /ānkēēbir, /keerat alak /ankeekerta
kāābrātiisyō.

³⁷ /Kikeewiiree alak rwoontōōk kumēēyo, /keemurmuree
alak musumēēnoonik, nto alak /keebakachee chōōkiinēk. Ki-
ilaach :alake mākātōōkaab kēēchiir āk ng'oroor. Ki bānoon
ānkōōmbāchootē, nyēē kiwusootiin ānkunyāliilootiin.

³⁸ Kiming'ootē suurkwēēn, lekemoos, kēbēnoon
ānkuwunyootēē keey ng'wēēnoon. Ki kāroomēch :icheek miisin
nyēē kimānyoolchinē kōōroni.

³⁹ /Kikēēng'aloolēē bichoo nyēē karaam kuuyu kiikoosēē
keey Yēyiin, nteenee mānāānyōōr kiyēē kikuurtoochi :Yēyiin,

⁴⁰ kuuyu kiikuchōbwēēch :inee kiy nyēē karaam miisin.
Kimāchē kule kunyōōr :bichooto āk acheek kiyoo /
kēētuwēnēēnēēch yoo kaakeeyit tabanta.

11:28 Chuy. 12:1-14 **11:29** Chuy. 14:21-29 **11:30** Choos. 6:12-21 **11:31**
Choos. 6:23 **11:32** Kiir. 4:4-5:31; 6:11-8:32; 11:1-12:7; 13:2-16:31; 1Sām.
16:1, 13; 1Bāy. 2:11 **11:33** Kiir. 14:6-7; 1Sām. 17:34-36; Tān. 6:1-28 **11:34**
Tān. 3:23-25 **11:35** 1Bāy. 17:17-24; 2Bāy. 4:18-37 **11:36** Cherem. 20:2; 37:15
11:37 2Tēt. 24:21; Cherem. 26:23

12

Ōmuytoochinē kuu Yēesu

¹ Tākēemiitē :acheek keeweetaab labateet kēelābātē ānkēemuutwēēch :biiko chēē chaang' choo kisimkookaasee keey Yēyiin. Kunyoo, okany kēēmētē kiy ake tukul nyēē rikirēēch ānkiitiliil keey ām wōlēē mii :ng'ōōkiswookik choo nooynooyēēch ānkēēmuytoochi keelabat.

² Okany kiirōotootē Yēesu nyoo intōdōwēēch kiikaasee keey Yēyiin. Tāsē taay :inee kōōtitiirēēch ākoy tabanta. Ma-nee chuchuy keey yoo kinyālilē nteenee kichamta keey kume ām keel nyēbo kāāntosuurāt ām murtooywoontētē kubo ng'erekweek chēē kimii kukānyoону. Nto mii yoo, wokōōbuurēē āwutaab taay nyēbo Yēyiin kubāytooyiis :tukwaay.

³ Kimuytoochi :Yēesu wēchēētaab kibng'ōōkisiis. Kunyi, osoot baa kiyēē kibuntēē :inee, simōōchoosyē ānkubēkwook :moonik.

Chuulēēch :Yēyiin

⁴ Mānōōbooryēē :akweek mbo miyootyēētaab kōōrooni kut owaste korotiikwook.

⁵ Ōrōotootē kiyēē mwooyē :siruutēk kurubta keey akweek choo ōyēku lōkōkaab Yēyiin. Mwooyē :siruutēk kule, "Lakwanyuu, -meetay yoo kachuuling' :Yēyiin nto kumeeying' keey :moo yoo kāyisuung'

⁶ kuuyu chuulē :Yēyiin chii nyoo chāmē ānkubāsē nyoo yibē kule lakwanyii."†

⁷ Yoo / kēēmii / kēēchuulook ōmuytoochinē, kuuyu yibook :Yēyiin kuu lōkōkyii. Ara, miitē man :leekwa nyēē māchuulē :kwaan?

⁸ Yoo / kamakeechuulaak kuu yoo / kēēchuulē lēēkōōy, kōōbooru kule -mōōyēku lōkōkaab :kayta, nteenee ōyēku lēēkōōy chēbo saang'.

⁹ Kikēēboontē :tukul mbo baaba chēē kichuulēēch ānkikiywēyē. Kunyi kiiywēyē sōō, kule nee Baaba Yēyiin nyoo kēēnyōōrunēē soboonto?

¹⁰ Kichuulēēch :mbo baaba choo bo kōōrēēt ām bēsyoōsyēk chēē ng'ēri kuu wōlēē kikāstooy :icheek. Nteenee chuulēēch :Yēyiin sikeētiliiliitu kuu inee.

¹¹ Ng'woonchēēch yoo / kēēchuulēēch āmēēng'erēēchēēch. Nteenee mākōōnkēt :biiko lētuunoo choo / kiikiineet wōlēē yeytooy tukuuk chēē churtootiin ānkunyōōr tankaseet.

Keebe kōōrēēnyoo nyēē mēēsimsiimāktōōs

¹² Ōtitiir āwunnyēkwook choo kōōwuusootē ānkōōkomkoomu kuutung'ookwook choo kāākuranchooch.

12:1 1Kōōr. 9:24-25; Ibu. 10:36

12:2 Ibu. 2:10; 13:13; 8:1

† 12:6 Kāālēwēnik

3:11-12 12:6 Ng'oong'. 3:19

12:7 Kiruu. 8:5

12:10 Mat. 5:48; 2Bēt. 1:4

12:12 Isa. 35:3

13 /Kēēbēesyētēē kēēlto nyēē chuulaat,† /simakiinach choo sōnkōchootiin nteenee kukimkimiitu.

14 Osyeeem ōbuurtooy keey biiko tukul ām tāloosyēēt, ānkōōtiliiti kuuyu māmii :chii nyēē makukas Mokoryoontēēt yoo mā tiliil.

15 Okas kule makusta :chii chamateetaab :Yēyiin sukung'eet -mabiit :keet nyēē ng'waa nyēē imuuchē kooyiimaak ankunyeere :ng'woonēēnyii biiko chēē chaang'.

16 Okas kule mayey :chii ng'aleekaab martaayeet, nto kutay Yēyiin kuu yoo kitāyē :Esaawu sukwooltooy bērunnyii bo kibooret kuwalee āmnyoo buch.

17 Ōnkētē kule kitay :kwaan kōōbēruur inee lētuunoo yoo kimāchē kunyōōr bēruuro. Ānkoo kiriir nyēē tyaa, ma-neemuuch kuweech kāāsōōtēyweēkaab kwaan.

18 Manookwaa bakeenke Tulwēētaab Sinaay nyoo kiirikiitiē, nyoo kikiker :boolteet kule tutung', tuuluunkēnēēt āk wusōōnēēt,

19 chēyātēētaab aryeembuut āk kaaruumeetaab kuutiib chii. Yooto kabokukas :biiko kuutiinaa, kusooysooyiis / kumātākēēmwoochi ng'alyoo ake,

20 kuuyu kimāmāchē takukas ng'aleechaa / kikēēmwooyē kule yoo kātiiny mbo :tyoony lekemaanaa kumāchāktōōs / keewiiree rwoontōōk kut kume.

21 Kiyōng'ōsyi *Muusa :ng'aleechaa kut kumwooy kule, "Kāāmuy kut abootan!"†

22 Nteenee kookwaa :akweek lekemeetaab *Sāāyōōn, *kiri-inkēētaab Yēyiin, Yēērusālēēm :nyooto nyēbo kibkōōnkōy wōlēē mii :malayikaanik chēē chaang' miisin chēē ng'erēkootiin.

23 Kookwaa nanyuun wōlēē mii :kibōōrēētōōk choo si-rootiin kooyndōōkwaa ām Kaab Yēyiin ankookwaa wōlēē mii :Yēyiin nyoo ituilchinē biiko tukul ng'aleek āk wōlēē mii :tāmirmirookaab biiko choo kāroomēch choo kiikuyit tabanta.

24 Kookwaa wōlēē mii :Yēesu nyoo kiyibu kiirootypeet nyēē lēēl nyoo kiityiichēē korotiikyii choo kiwāstooy keey kōō-ārōōr ng'aleek chēē kāroomēch kusiir korotiik choo kibo Ābēl.

25 Ōriib keey nanyuun, amootay ōkāsyi Yēyiin nyoo ng'āloolwook. Yoo kimachilil :biiko choo kitāyē kukāsyi Yēyiin nyoo king'āloolchinē kuchōōnēē kōōrēēt ii, kēēchililtooy ānō :acheek yoo kakiichuchuuyee keey Yēyiin nyoo ng'āloolwēēch kuchōōnēē kibkōōnkōy?

† 12:13 Kāālēw. 4:26 12:14 Tyēēn. 34:14; Mat. 5:9; Room. 14:19; 1Kōōr. 7:15; Ibu. 12:11 12:15 Kiruu. 29:18; Kala. 1:6 12:16 Toowu. 25:29-34 12:17 Toowu. 27:30-40 12:19 Chuy. 19:16-22; 20:18-21 12:20 Chuy. 19:12-13 † 12:21 Kiruu. 9:19 12:22 Kala. 4:26; Ibu. 13:14 12:23 Ng'oong'. 3:5 12:24 Luuka 22:20; Toowu. 4:10; Ibu. 8:6; 9:12-22; 1Bēt. 1:2 12:25 Ibu. 2:2; 3:7-19; 6:4-6

26 Kiisimsiimākoy :kōōrēēt yooto ām kaaruumeetaab kuutiinyii, nto raat kiikukuurto kule, “+Māātimtiim subak kōōrēēt ng'wēny āk wōliin bo barak.”†

27 Ng'ālyoontoonoo bo 'subak' kōōbooru kule +/mākiinēmto kiy nyoo itimtiimāktōōs nto nyooto ku barak āk ng'wēny. Yooto mākung'ēt :tukuuk chēē mēētimtiimāktōōs.

28 Kēēmiitē :acheek bokēēnyōōru kōōrēēnyoo nyēē mēētimtiimāktōōs. Kunyi, okany kēēbirchi Yēyiin kōōnkōy ānkēēyēchi yiisyēēt nyēē /kēēchāmē ānkiiywēyē inee miisin,

29 kuuyu wuu :Yēyiintēēnyoo maata nyēē irikitiitē nyēē iwoonyē biich.

13

Wōlēē /kiing'erēēktooy Yēyiin

1 Otas taay :akweek ōchoomtōōsii kuuyu ōtuubchē.

2 Lēyyē, ōtoochē mbo soboyiin kuuyu kiikuyey :alake kuu nyooto ankutaach malayikaanik kumēēnkētē.

3 Ōyibē biiko choo mii kāābrātiisyō wuu nyēē ōboontē keey. Ōkāsē nkicheek choo nyāliltōōs wuu nyēē ōnyāliltōōsii :tukul.

4 Māchāktōōs kukas :chii ake tukul kule kākoonyit kēēsyēēt. Māchāktōōs kukoonyitē :saanteet koorkēēnyii ānkukoonyit :koorkēēt saanteenyii kuuyu ing'woonchinē :Yēyiin biiko choo rwootootē keey nto choo mārtootē.

5 Osatee keey muchastaab beesaan ankooyemakse ām tukuuk chēē ōboontē kuuyu mwooyē :Yēyiin kule, “Mākoy abakaaktiing' āmāmētiing'.”†

6 Kunyi āmuuchē amwaay ām nyikanateet kule, “Yēētiintēēnyuu :Yēyiin. -Māmii :kiy nyēē inyōkōōrtoo. Kunyoo, nee :nyēē imuuchē kuyeyeenaa :chii buch?”†

7 Ōsōōtē kāāntōōyikwook choo kisimkwoomwook ng'aleekaab Yēyiin. Osoot baa wōlēē kiming'tooy :bichoo ankookaasee keey Yēyiin kuu wōloo kiyēytooy :icheek.

8 Manaaweeek :Yēēsu Kiriistō. Inee :nyooto kibo kēny, nyi-itēnyi bo raat ānku nyoo wēētii kibchuulyo.

9 -Mookany kooberbeeraak :kāānēētutēk alake chēē moosootiin. Karaam yoo kēēkimkiim :Yēyiin kāāsōōtēywēēkyoo ām chamateenyii kusiir yoo /kakeerub ntāsimuutēkaab āmit chēē māyēētyēēchinē biich.

10 Kēētinyē :acheek *kāābkōrōs nyēē lēēl nyēē -/mākēēchāmchinē mbo kibkōrōs chēbo Yuutayeeek.

† 12:26 Akaay 2:6 12:26 Chuy. 19:18; Akaay 2:6, 21 12:28 Ibu. 13:14 12:29 Kiruu. 4:24 13:1 Kala. 6:10; Ibu. 6:10; 10:24; 13:16; 1Bēt. 1:22 13:2 Toowu. 18:1-8; 19:1-3; Room. 12:13; 1Tēm. 3:2; 5:10; 1Bēt. 4:9; 3Yoowa. 5-8 13:3 Mat. 25:36; Ibu. 10:34 13:4 1Kōōr. 7:2-4; 1Tēēs. 4:3-7 † 13:5 Kiruutēk 31:6 13:5 Filib. 4:11-12; 1Tēm. 6:7-10 † 13:6 Tyēēnwookik 118:6-7 13:7 1Kōōr. 4:16 13:8 Isa. 41:4

11 Yibē :kibkōrōs nyēē wōō kiisēēnikaab tyoong'in kukwa Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin sukōōbuuktēē ng'ōōkisto, nteenee /kēēbēēlēē tyoong'iichoo *kiriinkēēt saang'.

12 Ām kēēlto nyēē wuu nyooto, kimēēchi :Yēēsu *kiriinkēēt saang' sukōōtiliilēē biiko korotiikyii.

13 Kunyoo nanyuun, okany keebe *kiriinkēēt saang' wōloo /kikiinchuruurēē Yēēsu ānkoo +/mākiinchuruurēēch nkacheek.

14 -Mākēēboontē *kiriinkēēt nyēbo kiinkō ām kōōrooni, nteenee kēēkānyoonu *kiriinkēēt nyēē lēēl nyēē mākuchō.

15 Kunyoo, okany kiikoochinē ākookoy Yēyiin kōrōsēēkaab kaakaastaayēt kubo Yēēsu ānkēēsiltōoy kaayneenyii.

16 Okas kule ōyēyē ng'al chēē kāroomēch ānkōōyēētyēēchinē keey, kuuyu kōrōsēēk :chuutēchu chēē ing'ērēēchē Yēyiin.

17 Ōkoonyit kāāntōōyikwook ānkōōrubē kiyēē mwooyē. Icheek :chēē riibook ānkōōnkētē kule +/ makeeteabee ng'aleek kurubta keey āk yiisyooni. Yoo kōōkoonyit kāāntōōyichoo, mākuyēyē yiisyoōnuutēkwaa ām ng'erekweek, nto yoo -mōōkoonyitē, kuwuuyiityinē :yiisyeēt āmēēbērē mākuyēētyēēchook kiy.

18 Ōsoowēēch. Kēēmāchē kēēmīny ām kēēlto nyēē yibwēēch koonyit. Ānkētē kule māmiitē :kiy nyēē miyaat nyēē kyaayey.

19 Āmāchē kule ōsoowoo kuu nyiitēnyi sāāchōō wōloo ōmiitē ām lēēkitō.

Saayēet

20-21 Kukōōnook :Yēyiintēētaab tāloosyēēt kiy ake tukul nyēē karaam sooyey kiyēē māchē :inee. Yēyiin nyoo kiing'ēētēē meet Mokoryoontēenyoo Yēēsu, nyoo ākiintēēt nyēē wōō nyēbo kēēchiirēk. /Kikeeyey kiirōotyāanaa wēētii kibchuulyo kubununēē korotiikaab Yēēsu. Kuyey :Yēyiin yiisyeēnyii ām wōlēē kēēmīitē kubununēē Yēēsu Kiriistō sikiing'ereech inee. Kutōrōriit :inee ākookoy! Kuwuuyiit nyooto.

Ng'aleekaab lētuut

22 Lēyyē mbo ng'eetaabiya, āsooyook ōmuytochinē lōkōōywēchu ititiirē biich ānkoo kunwaach :barwaani.

23 Āmāchē ōnkēt kule / kookiityaakta tuubchēēnyoo Tēmētēwō ām kāābrātiisyō. Yoo kāsimkuchō, +makeekwaante keey bokeekasaak.

24 Ōsuboowēēch kāāntōōyikwook tukul ākoo biikaab Kiriistō tukul. Isubooyook :tuubchōōsyēk chēbo Itaalya.

13:11 Laawi. 16:15; Chuy. 29:14; Ibu. 9:7 **13:12** Luuka 23:26; 22:20 **13:14** Filib. 3:20; Ibu. 11:9-10, 13, 16; 12:22, 28; 1Bēt. 2:11; Ng'oong'. 21:2 **13:15** Tyēēn. 50:23; Ēfēēs. 5:19-20 **13:16** Filib. 4:18; Ibu. 13:1 **13:17** Ēsēk. 3:17; Yēyuut. 20:28-31; 1Kōōr. 16:16; 1Bēt. 5:1-4 **13:18** Yēyuut. 24:16; Room. 15:30; Ibu. 10:22 **13:20-21** Luuka 22:20; Yoowa. 10:11; Ibu. 9:12; 8:6; Ēfēēs. 4:11-16; Ēfēēs. 2:12-13; 1Yoowa. 3:22 **13:23** 1Kōōr. 4:17

²⁵ Kōōbēruurook :Yēyiin akweek tukul.

Barweetaab Yāākōbō

Taayta

Siriintēet, yēē /kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē: Kisirē barwaani :Yāākōbō nyoo ki ng'eetaabkaametiitaab Yēesu. Inee :nyēē kitookunoot miisin ām kāāntōōyikaab taay chēbo bikaab Kiriistō. Kiyyoonkyinē :inee kaniseetaab Yēerusālēēm. Kiyey :yooto kōōyyoong'tēē :kāāntōōyikaab Yuutayeek kōōk ām kēnyiitaab 62 KK, kōōntōōchinē :kibkōrōs nyēē wōō Anaas nyoo bo āyēēng' / ānkiitiilchi meet. / Kikeewiiree rwoontōōk kut kume. Imuuchē /kikēēsirē barwaani kwēēnuutaab kēnyiitaab 45 āk 48 KK kunyi, siruutēk :chuutēchu chēbo taay ām Kiirootyeet nyēē Lēēl. Nteenee isōōtē :biiko chēē chaang' kule / kikēēsirē ām kwēēnuutaab kēnyiitaab 50 āk 59 KK. Nto kuuyu ki barwa nyēē kimāchāktōōs kuyityi biich chēē chaang', nwaach :komosta nyoo bo kāāboorunēēt āmātinyē komosta nyoo bo kaateryeeket.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Kimāchāktōōs :barwaani kuyityi biikaab Kiriistō choo ki Yuutayeek ānku miisin choo kiyēyē :wusiisyēēt kusērētyinoot kōōrēētaab Rooma kumukuul yu /kabokeewiiree Steefaan rwoontōōk kume. Kuu wōloo /kiinkētitooy, king'ētunēē :Yāākōbō Yēerusālēēm ām soboonnyii tukul ānkwoomchinē Yuutayeek nkit lōkōōywēk chēē kāroomēch. Kunyoo tookunoot kule kisirchinē barwaani bikaab Kiriistō choo Yuutayeek. Tookunoot mbo subak kule kitētu ng'aleekyii kutinyē Yuutayeek ām mētinyii. Ām kurkeetaab taayta, ibooru ām nwookinto tukuuk chēbo koomānuut chēē miitē wokung'āloolēē. Ibānyboonyē ām kurkootik choo ikēērē tukuuchuutēchu kurōōbunēē akeenke akeenke.

I-ārōōru :barweet ng'aleek choo kyoomu Yēesu ām lekem (kas Mataayo kur. 5-7). Ng'āloolēē :Yāākōbō ām nwookinto kurubta keyy ng'aseetaab keyy, kaankweleet, bananta, moorong'nateet, muchasta, kēntooyiisyēēt, yeyeetaab keyy, ming'ātēetaab soboontaab kōōrooni, kaakabuubeet, wookuutyēēt, mōlōlchinooyēetaab ng'al āk alak chēē chaang'. Ibooru mbo subak kāroomnyēētaab kaakaaseet, tiliilinto, yibēetaab keyy ng'wēny, saayeet, muytaayeet āk kiirnātēēt kurubta keyy āk soboontaab chii nyēbo Kiriistō.

Ikiimē mbo :Yāākōbō kule māchāktōōs kuwēēchiintōōs :kaakaaseet āk yēyuutēk. Mā kiy :kaakaaseet yoo -/ mākiiboorunēē yēyuutēk.

Kyoorōōr keyy :Yāākōbō ānkōōsubooyiis

¹ Anii nyoo Yääkōbō nyoo äyēchinē Yēyiin āk Mokoryoon-tēēt Yēesu Kiriistō yiisyēēt. Āsubooyook akweek biikaab Kiriistō, choo ōkwoonēē aroosyek taman āk äyēēng' choo kyōōsērētyinootē kōōrōōsyēk chēē chaang'.

Muytaayeet āk saayeet

² Mbo ng'eetaabiya, yoo kōōnyōōru tyēmuutēk chēē chaang', ōyib kuyēk ng'erekweek,

³ kuuyu ōnkētē kule yoo kōōbuntēē tyēmuutēchoo ōkoosēē keey Yēyiin, mākukich :muytaayeeng'woong'.

⁴ Yoo koomuyte, +mōōkiilchē nyēē -mōōkuskusiitu āmākoy kubotwook :kiy bēsyēēt ake.

⁵ Nto yoo kābotwook :kiirnān, osaay Yēyiin nyoo baybay āmābōlchinē biich. Yooto, mākukōōnook.

⁶ Nto yoo soomē :chii kiy, kumāchāktōōs kusoomē ām mooyēēt akeenke nyēē māmii :kāāsōōtēywēēk alake. Chiito nyoo boonto kāāsōōtēywēēk äyēēng', kukerkeey āk keet nyēē isooyēnē :yoomēet.

⁷ Kunyoo, -meesoot :chii nyēē wuu nyoo kule nyōōru kiy kuchōōnēē wōlēē mii :Yēyiin. Kubooyiit man,

⁸ iwiiywiiyoot :chiichoo nyēē bērē nto wo kēēlto nyi nto nyi.

Mokornoontiit āk bananta

⁹ Māchāktōōs :chiitaab Kiriistō nyoo / kēēmōōntooy ām kōōrooni kung'erech, kuuyu /kiikiitōrōōr ām Kiriistō.

¹⁰ Māchāktōōs kubāybāyiitu :biikaab Kiriistō choo boonto bāytit yoo keechuchuuk :Yēyiin kuuyu kēēytooy :bāytit kuu toobtōy chēē lēēltoōs,

¹¹ chēē yoo katoor :asiista, kusistōōs ankurarach. Imuuchē kunyōōr chii :meet kutākumii kuswēē ng'aleekaab bāytit.

Mātyēmē :Yēyiin chii kuyey ng'ōōkisto

¹² Mii nyēē karaam :chiito nyoo kamuyta tyēmuutēk. Yoo kaakoomuukta tyēmuutēchoo, +/ mākēētuwēnēē soboonto nyoo kikuurtoochinē :Yēyiin biiko choo chāmē inee.

¹³ Yoo /kakeetyem chii kuyey ng'ōōkisto, mēērook kumwooy kule Yēyiin :nyēē kātōōrchi kuyey ng'aleechara miyootēch. Mēēmuuchāktōōs kutyem Yēyiin :ng'ōōkisto āmēēbērē tyēmē :Yēyiin chii kuyey ng'ōōki.

¹⁴ Nteenee tyēmāktōōs :chii yoo katoorta :muchasta.

¹⁵ Yoo kaakubayta :muchasnyii, kuyēk :yooto ng'ōōki, nto yoo kāākuwōōyiit :ng'ōōkisto kuyibu meet.

16 Kunyoo ii, mbo ng'eetaabiya choo āchāmē, -mookany / keekentaak.

17 Rōōbu :Baaba Yēyiin kiy ake tukul nyoo karaam āk nyoo churtaat. Yēyiin nkit nyoo kiyēyē lēbkēēyēēt :nyēē kōōnu tukuuchoo. Iyyoong'oot :inee ankulebkeey ākookoy.

18 Kiikukwey :Yēyiin kukōōnēēch soboonto kubununēē ng'ālyoontēētaab manta sukung'eet ām tukuuk tukul choo kiyēyē, kēēyēku :acheek lōkōkyii.

Ikas ng'ālyoontēēt ānkiiyēyiisyēē

19 Mbo ng'eetaabiya choo āchāmē, okas ng'aleechu: Māchāktōōs kuyēbchinē yiit :chii ng'aleek ām kēēlto nyēē karaam. Māmāchāktōōs simkōōroonchinē :chii ng'al āmāsimkunyēēru.

20 Mākōōnu :nyēērunātēēt kiyoo churtaat nyoo mākyinē biich :Yēyiin.

21 Kunyoo, obakaakte ātēbuutēk alak tukul choo mā kāroomēch āk rōkōs nyoo kiikoolaambuuch kōōrēēt ankoocham ām mooyēēt akeenke ng'ālyoontēēt nyoo imuuchē kooraraachaak nyoo !kyōōnyōōru.

22 Yoo kookas baateey ng'ālyoontēētaab Yēyiin āmēēbērē kooyey kiyēē mwooyē :ng'ālyoontoonoo, ōmiitē ōbērbēērē keyy.

23 Chii ake tukul nyoo yēbchinē yiit ng'ālyoontēēt āmāyēyē kiyēē mwooyē :ng'ālyoontoonoo, kukerkeyy āk chii nyēē kāsēē eernyii kiyyēēt.

24 Makukas sinee eernyii nteenee yoo kāākuwēēchi keyy, kāmēētākōōnkētē wōlēē kāwuunto.

25 Nteenee chiito nyēē koomānē mākuutyēēt nyoo churtaat nyoo ityooktooy biich āmāwuutyēē ng'ālyoontoonoo ānkuyēyiisyēē, +/mākiibēruur chiichoo ām kiy ake tukul nyēē yēyē.

26 Nto chii ake tukul nyoo yibē keyy kule rubē mākuutyēētaab Yēyiin āmēēbērē riibē kuutiinyii, kākwerto keyy :nyoo ānku buch :wōlēē sooytooy ām taayeetaab Yēyiin.

27 Kēēlto nyēē tiliil kurubta keyy āk wōlēē /kēēsooytooy ānku nyēē māchē :Yēyiin ku nyi: /Kēēriibē lēēkōōy choo bānoon āk musukuunēk ankusatee keyy :chii miyootyēēt nyoo yēyē :biiko choo bo kōōrooni.

2

Ōyibē biiko tukul kwooyēēchiin

¹ Mbo ng'eetaabiya, ām akweek choo kyōōyēnchi Mokory-oontēēt Yēesu nyoo itōrōōroot, māmāchāktōōs ōkwēyē biiko kule anum :nyi ku anum :nyoo.

² Keemwaay baa kule kakwa :biiko āyēēnku kōōto nyēē / kēēsooyēē. Tinyē :ake kimoorinaakaab *ta-aabuut ankoolaakaat nyēē karaaran. Nto nyiin ake, ku banan ānkōōloochē sirooy chēē kibsānkātiin.

³ Yooto, itaach nyoo ilaakaat imwoochi kule, “Boontēēt nyēbo koonyit, chēētēbēē ng'echereet nyi mii yu bo taay.” Nto nyoo banan, imwoochi nyoo kule, “Māmii :ng'echer. Iyyoony yooto nto wēētēbēē ng'wēny ām wōliin bo lēt.”

⁴ Yoo keeyey kuu nyooto, mēēbērē kaankweleet :nyooto ām wōlēē ikāstooy biiko alak ām kēēlto nyēē miyaat?

⁵ Mbo ng'eetaabiya chēē āchāmē, okas baa ng'ālyoontooni: Kiikukwey :Yēyiin biiko choo bānoon ām kōōrooni ānkōōkoochi mokornoontiitaab kibkōōnkōy nyoo kiikukuurtoochi biiko choo chāmē :inee.

⁶ Lēyyē, yoo ōyēyē kuu nyooto, ōmiitē oob ōnchuruurē chichoo banan? Mēēbērē bichu mokorēēn :chu mii kutēbēēnook? Mēēbērē icheek :chēē mii bokōōyyoong'tēēnook kōōk?

⁷ Nto mā icheek :choo mii kung'ālōolēē nyēē miyaat kaayneetaab Yēesu Kiriistō nyoo ōkuurtēē keey?

Mākuutyēētaab chamateet

⁸ Ōmiitē ōyēyē nyēē karaam, yoo ōriibē man kiruutyēēt nyoo wōō ām tukul nyoo mwooyē ām siruutēk kule, “Icham laatyeeng'uung' kuu wōloo ichāmtooy keey.”†

⁹ Nteenee yoo ōchāmē baateey biiko choo tookunootiin, kōō-iriii kiruutyēēt ānku ng'ōōki :nyooto.

¹⁰ Chii ake tukul nyoo kirē kiruutēk tukul nto mii yoo koochabaayta ām akeenke, kāākwiiri kiruutēk tukul.

¹¹ Yēyiin nyoo kimwooyē kule, “-Meemarte,” tāku inee :nyooto kimwooyē kule, “-Meebakach chii.”† Yoo mēēbērē 'keemarte, nteenee ibākākiisyē, 'kēē-iriii kiruutyēēt.

¹² Kunyoo, ōyēyē ng'aleek ōnkētē kule mākōōyyoong'tēē :Yēyiin chii kōōk kōōyyoong'unēē mākuutyēētaab chamateet nyoo ityooktooy biiko.

¹³ Yoo ōruustooy biiko alak nyēē -mōōriirēē, makooruustaak nkakweek :Yēyiin. Kunyoo, karaam /keeriiree chii kusiir /kiiruusta.

Ōyēnchi ng'ālyoontēēt ankooyey

2:1 Laawi. 19:15; Kiruu. 1:17; Room. 2:11; Yääk. 2:9 **2:5** Luuka 6:20-21; 1Kōōr. 1:26-28; Yääk. 1:9 † **2:8** Laawi. 19:18 **2:8** Määrkō 12:31 **2:9** Yääk. 2:1 **2:10** Mat. 5:19; Kala. 3:10; 5:3 † **2:11** Chuytaayeet 20:13-14; Kiruutēk 5:17-18 **2:12** Yääk. 1:25 **2:13** Mat. 5:7; 18:32-35

14 Mbo ng'eetaabiya, kārōomnyo nee :nyēē miitē yoo yēyē keey :chiito kule kiikōōyēnchi ng'ālyoontēētaab Yēyiin āmēēbērē iboorunēē yēyuutēk? Ara imuuchē kusār inee :kāāyēnchīnooyēēt nyēē wuu nyooto?

15 Keemwaay baa, kule mātīnyē :ng'eetaabkoomēt nto chēēbkoomēt sira nto āmnyoo nyēē kaam.

16 Yoo kāmwoochi :chii ām akweek kule, “Weekaalāyan ānkiibiyoony,” āmēēbērē kēēkoochi kiy ii, kukāyēētyēēchi nee chiichooto?

17 Kerkeey :yooto āk yoo iyēnchinē :chii ng'ālyoontēētaab Yēyiin baateey āmēēbērē yēyē kiy. Buch :kāāyēnchīnooyēēt nyēē wuu nyooto.

18 Nteenee imuuchē kumwooy :chii kule, “Tīnyē :chiito ake kāāyēnchīnooyēēt, nto ake kutīnyē yēyuutēk.” Kiyēē +māāwālchi chiichoo ku kule, “Mwoowoo baa, imuuchāktōōs :chii kutīnyē kāāyēnchīnooyēēt āmā yēyuutēk? +Māāboorunēē kāāyēnchīnooyēēnyuu yēyuutēk.

19/Kiīyēnchinē oob kule akeenke :Yēyiin? Wuu nyooto! Nteenee ii, ntēē chāmchiintōōs naas :tāmirmirook chēē miyootēch kuu nyooto ānkutākubōōtoontōōs ām muyātēēt.

20 Tyaa sōō, :bēērbēēryēēt nyoo! /Sikiinkēt āyu kule buch :kāāyēnchīnooyēēt nyēē -/mākiiboorunēē yēyuutēk?

21 Kiiboorunēē :kuuko Abraam yēyuutēk kule churtaat ām taayeetaab Yēyiin yoo kichāmtooy wērinyyi Isaka kule kume ām yoo kibo *kāābkōrōs.

22 Kookas oob kule kiiboorunēē :inee kāāyēnchīnooyēēt yēyuutēk? Kichurta :kāāyēnchīnooyēēnyii ām kiyēē kiyey.

23 Kiyityiīn :yooto kuu yoo kimwooy :siruutēk kule, ‘Ki-yiēnchi :Abram kiyēē kimwoochi :Yēyiin. Yooto kuchamta :Yēyiin kule churtaat :inee.’† Kiyey :ng'ālyoontooni /kēēkuurēē Abraam ‘Choorweetaab Yēyiin’.

24 Kookas sōō, kule /kēēchāmē chii kule churtaat kubo kiyēē yēyē āmēēbērē baateey kule ām kiyēē iyēnchinē?

25 Kiwuu nyooto mbo ām wōlēē mii :koorkoonoo ki chēēmurēnyoo nyoo /kikēēkuurēē Raa-ab. Kichurta ām taayeetaab Yēyiin kubo kiyēē kiyey. Kiimuuch :koorkoonoo kutaach yōōtiik chēē ki Yuutayeeek ankooyeel nto yityo, kumwoochi kubeeteē kēēlto ake.

26 Kunyoo, kuu yoo meeyaāt :bōōrto nyoo mātīnyē soboonto kumeeyaāt :nkīnee kāāyēnchīnooyēēt nyoo mātīnyē yēyuutēk.

3

Kuriib :chii ng'elyebta

¹ Mbo ng'eetaabiya, -moomach :chēē chaang' ām akweek kule ōyēku kānēētikaab ng'ālyoontēetaab Yēyiin. Ōnkētē kule yoo /kiitiilchinē biiko ng'aleek, /kiikwēnyēēch acheek miisin choo kiinēētē ng'ālyoontēetaab Yēyiin.

² Kiichiwiitē sinee :tukul ng'al. Nto chii nyoo -mēēchiwiitē ng'aleek kukichoot ānkōōmuuchē kuriib soboonnyii tukul.

³ /Kiimuuchē /kiikoochi kiito ake kuutiitaab faraasiit /sikiitutē yoo /kēēkweryootē. Yoo /kākiitut kiyoo, kuwēēchē keey :tyoonyoo. Kunyi yoo /kaakeeyey kuu nyooto, /kukaa-keebayta tyoonyoo.

⁴ Yoo mii mbo :mwēēnkēēt nyēē wōō ararayta, kōōrēetootē :yoomet nyēē nyikiis. Nteenee mii :kiy nyēē mining' miisin nyēē /kēēwēēchwēēchootēē /sikēētākyinootē wōlēē māchāktōōs kuwo.

⁵ Okas baa, mbo subak kule imuuchē :maat nyēē mining' kubeel wōōkēēt nyēē tēē wōli āk wōliin. Mining' :ng'elyebta miisin nteenee yēyē ng'al chēē nyikiisēch.

⁶ Kōrōōm :ng'elyebta nkinee kuu maata. Ām bōōrtaab chiito kumukuul, ng'elyebta :nyēē kiwung'ta keey rōkōs nyēē -/mākyoomu. Yoo kēēwuruur :Kibrōkōsyoontētēē ng'elyebta kunyēēēē chiito kutukul.

⁷ Kiikuriiboon :biiko tyoong'in ānkutākuriibē, kunam wōlēē mii :tāriitēk alake, tyoong'iik choo ichuutēē keey ng'wēny āk alak choo mii wōloo bo ararayta.

⁸ Nteenee māmii :chii mbo akeenke nyēē kiikoomuuch kut kuriib ng'elyebta. Kibrōkōsyoō :ng'elyebta, wayway ānkuboonto ng'woonētēē nyēē kōrōōm miisin.

⁹ /Kēēyēyiisyēē ng'elyebta /kiikoostēē Mokoryoontētēē āk Baaba Yēyiin. Nto mii yoo subak, /kēēyēyiisyēē ng'elyebiitēny /kēēchubēē biiko choo kiyēyē :Yēyiin kookerkeeyee keey.

¹⁰ Kunyoo, kuutiini akeenke :nyēē /kēēsiltēē Yēyiin nto yi-tyo subak /kēēchubiisyēē. Mbo ng'eetaabiya, māmāchāktōōs kuyeyakay kuu nyooto.

¹¹ Mēēmuuchāktōōs kukulkulunee :bēēko chēē kāroomēch āk chēē chāmu muunyeet yēbo koong'ta akeenke.

¹² Nto, mbo subak ii, mbo ng'eetaabiya, -mēēmuuchē :lāmāywēēt kuyey mbuuniik, āmāyēyē :kōmōōlwēēt lamayeek. Kunyi, -mēēmuuchē kukulkulunee :bēēko chēē kāroomēch yēbo koong'ta nyēbo bēēko chēē chāmu muunyeet.

Kiirnatētēē nyēbo man āk nyēē mābo man

13 Mii :chii ām akweek nyēē boonto kiirnātēēt ānkukāsē ng'al? Yoo miitē, kumāchāktōōs / kēēkāsē kiirnātēēnyii kubununēē kiyēē yēyē ām ntusātēēt.

14 Nteenee, yoo kiwung'ta keey :chii tuuyin bo moo āk sooyin nyēē ng'waa nyēbo muchas, māmākyinē kung'āsēē keey kiirnātēēnyii. Yoo kayey kuu nyooto, ku ng'wiin ānkukwiilē ng'ālyoontēētaab manta.

15 Bo :ng'aleek chēē wuu choo kōōrooni nyēē mākwoonēē Kaab Yēyiin. Bo Kibrōkōsyoontēēt āmārubtooy keey āk Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

16 Biiko choo tuuyēch :moonik ānku soyiik kubo muchas, kuchuunchuuntōōs ānkuyēyē ng'al chēē choong'ēch chēē miyootēch.

17 Nteenee tiliil :kiirnātēēt nyēē chōōnēē wōlēē mii :Yēyiin. Bo tāloosyo āk ntusātēēt. Yēyē chiito kuyibē keey ng'wēny, kuriirēē biich ānkōōbooru tukuuk chēē kāroomēch chēē kwoonēē yēyuutēk. Mātinyē kweyateet āk lembech.

18 Yoo kachaan :biikaab kaalyeet churtaayeet, /mākēēnyōōr churtaayeet.

4

Ōkoonyit Yēyiin

1 Kiy nee :nyēē mii kōōwārook sōōwookuutyē ānkōōbooryē? Ng'aleekaab muchas :chēē mii kōōyiimook mētēwoy kutōōrchook oyey kuu nyooto.

2 Ōbērē nto ōnyōōru kiy, āmōōnyōōru. Ōchōbē ōbāriisyē ānkōōtuuyiityi keey moon sōōnyōōru, āmōōnyōōru. Ōwookuutyootēē ānkōōbooryootēē biich āmōōnyōōru kiyēē ōmāchē. -Mōōnyōōru tukuuchoo tukul kuuyu -mōōsooyē Yēyiin kukōōnook.

3 Ānkoo mbo yoo kōōsoom, -mōōnyōōru kuuyu ōsoomē ām kēēlto nyēē māyēmāktōōs, ōmāchē kule ōyēyiisyēē kubo leles.

4 Wuusyō, wē, bichu kyōōchuunnyēē Yēyiin. Yoo kēēchuutook :tukuukaab kōōrooni, +mōōtooytoochiinē āk Yēyiin. Chii ake tukul nyoo kakwey kuyēk choorweetaab kōōrooni, ku buun-yoo :nyoo ām wōlēē mii :Yēyiin.

5 Ng'ālyoo nyēbo man yoo mwooyē :siruutēk kule māchē :Yēyiin kule nto yeyeēch :tāmirmiryēēt nyoo kikōōnēēch kēēkoonyitē inee nkit.

6 Kuni, ibēruurēnēēch :Yēyiin chamateenyii. Mwooyē :siruutēk kule, “Mēēriiku :Yēyiin biiko choo ng'āsē keey, nteenee ibēruurē choo yibē keey ng'wēny.”†

3:14 2Kōōr. 12:20; Kala. 5:20 3:15 1Tēm. 4:1; Yāāk. 1:5, 17 3:17 Mat. 5:48; 1Kōōr. 13:4-7; Kala. 5:22-23 3:18 Mat. 5:9 4:1 Room. 7:5; Kala. 5:13-21; Tiitō 3:9 4:4 Mat. 6:24; 1Yoowa. 2:15 † 4:6 Kāālēw. 3:34 4:6 Mat. 23:12; 1Bēt. 5:5

7 Kunyoo ii, biikyoo, ōkoonyit Yēyiin ankootay Kibrōkōsyoontēēt. Yoo kooyey kuu nyooto, mākwēyēēnook :Kibrōkōsyoontoonoo.

8 Yoo kōōnookyi Yēyiin, mākwēyēēnook :nkinee. Ōsoom :akweek choo kyōōchoolwookēn /kēēnyōōwook kaat ānkōōnēmchi keey Yēyiin ām mooyēēt akeenke :akweek choo ōwiywiiyootiin.

9 Ōriiryē ankoo-am mbuy ānkōōnchōōyiisyē. Yoo kātōōrooryēē, ōriiryē nto yoo kātōōng'ērēchē, ōnyēēru.

10 Yoo kōōyib keey ng'wēny ām taayeetaab Mokoryoontēēt, makoolaang'teenaak :inee.

-Mōōng'ālōolēē keey nyēē miyaat

11 Mbo ng'eetaabiya, -mōōng'ālōolēē keey nyēē miyaat. Chii ake tukul nyoo kang'alaalee ng'eetaabkaamet nyēē miyaat nto kēētiilchi kule miyaat, kaakung'alaalee nyēē miyaat mākuutyēētaab chamateet ankootiil kule miyaat. Nto yoo 'kēētiilchi kule miyaat :mākuutyoonoo -mēēmiitē iyēyē kiyēē mwooyē :mākuutyoonoo. Kunyoo imiitē yooto itiilē kule miyaat mākuutyoonoo bo chamateet.

12 Akeenke baateey :nyēē kōōnu mākuutēk ānku inee :nyēē itiiilchinē biich ng'al. Nyooto ku Yēyiin nyoo irāroochē ānkōōkārbusē biich. Nto ii, inying' ku ng'oo siitiilchi chiito ake kule miyaat?

-Mookaasee keey bēsyēētaab tuun

13 Kunyoo ii, biikyoo, ōyēbchi yiit, baa :akweek choo ōmwooyē kule, "+Makeebe ra *kiriinkēēt nyēē bērē, nto tuun +makeebe nyēē bērē. +Mābokiibuur wōlooto kēnyit akeenke kēyēyē yiisyōōnuutēkyoo bo mung'aareet ānkēēnyōōru beesaanik."

14 Kāālē ii, ōnkētē wōlēē makuyyeeekta :bēsyēētaab tuun? Ok-erkeeye chēēbkēēru nyēē ituung'u nto nyēē mā tyaa, kuseret.

15 Māchāktōōs ōmwooyē kule, "Yoo kacham :Yēyiin, +mākwēyēē ankeeyey kiyēē bērē nto nyēē bērē."

16 Nteenee, yoo kātōōyēyē :akweek kuu nyooto, ong'as keey. Miyaat :ng'asaanaa bo keey kutukul.

17 Kunyoo, chii ake tukul nyēē inkētē kiyēē karaam nyēē māchāktōōs kuyey, āmēēbērē kayey, kāākuchoolwookēn.

5

Kuriib keey :biiko choo kiikōōtiiny alak

4:7 Ēfēēs. 6:12; 1Bēt. 5:8-9 4:8 Isa. 1:16; Seka. 1:3; Mal. 3:7 4:10 1Bēt. 5:6
4:11 Laawi. 19:16; Tyēēn. 101:5 4:12 Mat. 7:1; Room. 14:4; 1Kōōr. 4:5 4:14
Kāālēw. 27:1; Luuka 12:18-20 4:14 Āyub 7:7-9 4:15 Yēyuut. 18:21; 1Kōōr. 4:19;
16:7 4:16 1Yoowa. 2:16 4:17 Luuka 12:47; Room. 7:19-24

1 Ōyēbchi yiit baa :akweek mokorēēnik. Ōriiryē ānkōnchōōyīisyē kuuyu mii wokuchōōnchok :ng'wooninto.

2 Mii wokubotē :mokornoontiinoong'woong' ankumak-waam :tooyik siroochokwook choo ālē beesaan chēē chaang'.

3 Makwaamakay :ta-aabuut āk feeteet nyoo ōboontē muut. Mākōōboor :yooto miyootyēēt nyēē ōboontē ānkuchututēēnook kōōmirtiitook kuu maat. Bo nee tōōtukuulchi keey mokornoontiinoo ām bēsyōōsyēchēēb lēt?

4 Okas wōlēē miitē kuriirtooy :biiko choo kyōōtāyē ōkwēchi tukuukwaa kubo yiisyēēt nyēē kiyēwook ām mbareenikwook. Kōōkuyityi Yēyiin nyoo bāwu kiy ake tukul, :riirikaab bichoo.

5 Kyōōminy kōōrooni ōchāmē tukuuk chēbo leles ānkyōōboor kuyem. Kyōōnēryē ōlumlumiitu ōmiitē ōkānyoonu bēsyēēt nyēē /kēētilēēnook.

6 Kyooruuste biiko ankoobakach ānkoo kimātinyē lēēlis āmēēbērē kikwiilook.

Muytaayeet āk nyalilta

7 Mbo ng'eetaabiya, omuyte ākoy bēsyēēt nyēē iyēēwunēē :Mokoryoontēēt. Okasee mbo wōlēē kāng'tooy :kāābātintō kurur mbareenyii. Muytoochinē kut kunyōōr roobta nyoo bo taay āk nyēbo lēt.

8 Kunyi mākwook nkakweek ōmuytoochinē ānkōōkimkimiitu kuuyu kaakuriik kuyit :bēsyēēt nyēē iyēēwunēē :Mokoryoontēēt.

9 Mbo ng'eetaabiya, -mōōng'uunyānē keey /simākiitiilchok ng'al. Kaakuyit :kāātiiliintēēt kurkat.

10 Mbo ng'eetaabiya, ōsōōtēē *wōōrkooyik choo king'alaal ām kaayneetaab Yēyiin. Okasee nyāliluutēk chēē kinyōōr āk muytaayeeng'waa.

11 Kiibēruurootiin :biich choo kimuyta. Ābērē kyookas muytaayeet nyēē kiboonto :Āyub āk kiyēē kichokuyēchi :Yēyiin ām lētuunoo. Lēyyē, riirēē biich :Yēyiin kuyem ām mooyēēt nyēē lēēl.

12 Mbo ng'eetaabiya, ng'ālyoo nyēē mächē ōrōōtootē ku nyi: -Mōōwoolē keey kule, "Kuu Yēyiin nto kule kwaama :teng'et" Yoo 'kēēchāmiisyē, ichāmiisyē, nto yoo 'kēētāyiisyē, itāyiisyē, /simakiiruustaak.

Saayeet :kirkit

13 Yoo kānyōōr :chii ām akweek nyalil, kumāchāktōōs kusaay Yēyiin. Nto yoo ng'erekaat, kutyēēn kusiltooy Yēyiin.

14 Nto yoo kamnyaan, kumāchāktōōs kukuur booyikaab kanisa subokusoochi ankooyiilee mwaayta ām kaayneetaab Mokoryoontēēt.

15 Yoo /kēēsoochinē chii nyēē imnyoonē /kiikoosēē keey Yēyiin, mākōōsoob :Yēyiin chiichoo. Nto yoo kiikuchool-wookēn, +/mākēēnyōōchi kaat.

16 Kunyoo ii, biikyoo, kumwoochi :ake, ake miyootyēēt nyēē kiikuyey ānkōōsoochinē keey, sukung'eet /kiisoobook. Yoo kasaay :chii nyēē churtaat, kunāmtoochinē :soowuutēkyii ānkutinyē kāāmuukēywēēk.

17 Ki chii *Eliiya nyēē wuu acheek. Kisaay miisin kule mārōōbēn. Yotoo, kuwo :roobta kēnyiisyēk sōmōk āk ārook lo.

18 Nto mii yoo, kusaay subak kule kurōōbēn. Yotoo, kurōōbēn ankuyey :kōōrēēt āmiik miisin.

19 Mbo ng'eetaabiya, yoo kāchuunnyēē :chii ām akweek wōlēē mii :manta, kumāchāktōōs /kēēyis.

20 Okas baa ng'ālyoontooni: chii ake tukul nyoo kāyisunēē chiito ake wōlēē mii :miyootyēēt, kukāākōōsoob nyiin ankuyey /kēēnyōōchi kaat ām ng'ōōkiswookik chēē chaang'.*

5:14 Māārko 6:13 **5:15** Māārko 16:18 **5:16** Tyēēn. 32:3-5; Kāālēw. 28:13; Mat. 3:6; Yēyuut. 19:18; 1Yoowa. 1:8-9 **5:17** 1Bāy. 17:1; Luuka 4:25 **5:18** 1Bāy. 18:41-45 **5:19** Mat. 18:15; Kala. 6:1 * **5:20** Yoo kāmwooy :Yuutayeeek kule, “/Kiiyēēn ng'ōōkiswookik” kōōbooru kule, “/Kēēmēto ng'ōōkiswookik.” Kas Tyēēnwookik 32:1 āk 85:2. **5:20** 1Bēt. 4:8

Barweetaab Taayta nyēbo Bētērō

Taayta

Siriintēet, yēē / kīkēēsirē āk wōlēē / kīkēēsirēē: Kisirē :lēbkeēyiintēēt Bētērō barwaani ām kēnyiitaab 65 KK / ānkiisōōtē kule kisirēē kiriinkēētaab Rooma wōloo / kibokēēbākākyinē lētuunoo kubāytooyiisyē :Nēērō. Boonto :barwaani ng'al chēē wuuyēch chēbo kuutiitaab Kirikiik. Kunyoo, / kēēmwooyē kule Siila :nyēē kisirē barwaani ām kuutiini bo Kirikiik ānkuyētyēēchi ām wōlēē rōōtitooy :ng'aleek (kas kur. 5:12). Nteenee wōlēē / kikeetetita ng'aleek kurubē rooteetaab kuutiitaab Iburaneek. Kerkeyy :kāāsōōtēywēēk chēē miitē barwaani āk choo bo barweetaab Yāākōbō, ng'alyoo nyēē yēmē keyy āk wōlēē yibtooy biikaab Kiriistō choo Yuutayeek ng'al. Nteenee Bāwulō :nyēē kiisākyi ng'aleek choo bo kuutiitaab Kirikiik kukwa barwaani kubununēē Siila nyoo kikiikuyēyiisyon tukwaay kēnyiis chēē chaang'.

Kiyēē miitē āriit āk nyēē āmu: Kisirchi :Bētērō barwaani biikaab Kiriistō choo / kikiikēēwus choo kiminyē komostaab Eesya nyoo Mining' (Uturuki), kusirchinē Yuutayeek choo kikiikumwēyēē kōōrēēng'waa. Kiikiimchinē bichoo kule kukiilchi kaakaaseeng'waa ām Kiriistō ānkoo kiimuuchē :icheek kutyēmākiis kule kubakaakta / simākēēwus. Kiyēyiisyēē :Bētērō soboontaab Yēēsu kōōboorunēē kule ākoy kubuntēē :chiitaab Kiriistō tyēmuutēk ānkōōboor mbo kule kōōkuyēk :biikaab Kiriistō biikaab Yēyiin chēē kwēyootiin. Kunyoo, yēchinē ra :biikaab Kiriistō tukul Yēyiin yiisyēēt ām ng'erekweek kubo kāāyēnchinooyēēt ānkoo mii kubuntēē nyāliluutēk.

Kyoorōōr keyy :Bētērō ānkumākyi biiko bērrur

¹ Anii :nyoo Bētērō, *lēbkeēyiintēētaab Yēēsu Kiriistō. Āsirwook akweek choo kiikukweyaak :Yēyiin, choo kyōōsērētyi yēēmōōsyēkaab Bōōntō, Kalatyaa, Kabatookya, Eesya ākoo Biituunnya.

² Kisimkucham :Baaba Yēyiin kule makukweyaak, ānkōōtiliilook :Tāmirmiryēēnyii kuyisēēnook korotiikaab Yēēsu Kiriistō sōōkoonyit Yēēsu.

Kōōbēruurook :Yēyiin miisin ōnyōōru kaalyeet.

Ong'erech ām kiyēē + mōōnyōōru

³ Kusilākoy :Yēyiin nyoo kwaaniitaab Mokoryoontēēnyoo Yēēsu Kiriistō nyoo kiriireeneech miisin kuyeyeek /

kēēsichēēch subak kēēnyōōru soboonto nyēē kiimoong'tēē keey, kuuyu kiing'eetee Yēēsu meet.

4 Kēēboontē bēruur ām kibkōōnkōy nyēē konoraat kubo acheek, nyēē mābotē, nyēē mānunē, āmānyēērāktōōs.

5 Kuuyu kiikoosēē keey Yēyiin, riibēēnēēch kāāmuukēywēēkyii ākoy bēsyēētaab tabanta yoo kāākiirāroochākiisyē kutukul.

6 Ong'erech kubo ng'aleechu ānkoo kōōbuntēē wusiisyēēt āk nyāliluutēk chēē makerkeey ām bēsyōōs chēē ng'eri.

7 /Kēētyēmook /sikiinkēt kule ōkoosēē keey man Yēyiin. Kuu yoo /kiitiliilēē maata *ta-aabuut nyoo mābēēnyēē, /kiitiliilēē kaakaaseeng'woong' nyāliluutēk kubooyiit kwōng'uut misin. Yooto, +/mākiitōrōōrook /kiikaastaak /ānkēēkoonyitook bēsyoonoo iyēēwu :Yēēsu.

8 Ōmiitē ōchāmē Yēyiin, ānkoo mēēbērē kyookas. Ānkoo mēēbērē ōkāsē inee raat, ōkoosēē keey inee ānkōōbuurē ām ng'erekweek chēbo barak miisin nyēē māmii mbo :ng'ala chēē /kiimuuchē /kēēmwoowunēē ng'erekweechaata.

9 Bōōnyōōru tuwēnto nyēbo kaakaaseeng'woong' bēsyoonoo /kiirāroochook kutukul.

10 King'oor *:wōōrkooyikaab Yēyiin chēbo kēny wōlēē kimakooraraaktaak :inee ām chamateenyii. Kichēēng'sē :wōōrkooyichoo miisin ānkubilbiliis kōōnkēt ng'aleechuutēchu.

11 Kimāchē kōōnkēt bēsyēēt nyēē kimākuchōōnēē :Kāārārookiintēēt āk wōlēē mākuwuuyiit :bēsyoonooto. Kimwoochi :Tāmirmiryēētaab Kiriistō nyoo kimii āriing'waa kung'oor ng'wooninto nyēē kimākunyōōr :Kāārārookiintēēt āk wōlēē /kimākiitōrōōrto.

12 Kiiboorchī :Yēyiin wōōrkooyichoo kule kimāyēchinē keey :icheek yiisyonoo, nteenee kiyēwook akweek. Ōnkētē ra ng'aleechu, kuuyu kyoomwook :biiko lōkōōywēk chēē kāroomēch kubununēē kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēēt nyoo kichōōnēē kibkōōnkōy. Ng'aleechuutēchu :chēē bēē mbo :malayikaanik nto inkēt.

Māchāktōōs ibuur ming'ātēēt nyēē tiliil

13 Kunyi, lēyyē, onamte mēt kiyoo kyookas. Ōriib keey ānkōōkēnēē keey kuchurta kiyēē +/mākiibēruurēēnook yoo kātook :Yēēsu Kiriistō.

14 Kuu yoo ōmāchē ōkāsyi Yēyiin, -mōōrubē tukuukaab muchas choo kyōōboontē kumānōōnkēt inee.

15 Ōtililiitu ām kiy ake tukul nyēē ōyēyē, kuu yoo tiliil :Yēyiin nyoo kikuurook.

16 Mwooyē :siruutēkaab Yēyiin kule, “Ōtililiitu, kuuyu ātiliil :anii.”†

17 Kēēboontē Baaba nyoo -mēēnkwēlē chii ānkōōtilchinē bi-iko tukul ng'aleek kurubta keey wōlēē kiikuyeyta. Kunyi, ōywēyē inee ānkōōminyē ōnkētē kule ōyēku tāyēēk ām kōōroni.

18-19 Ōnkētē kule / kimākēewālunēenook tukuuk chēē wuu *feetaan nto *ta-aabuun choo bootōos, nteenee kiwālunēenook :Kāārārookiintētēēt korotiikyii chēē māmii :kiyēē /kiiwuuytēē sōōng'ēētyēē atēbuutēchoo kimābo laat choo kibo mbo kuukoong'. Yoo kiwāstooy :inee korotiikyii, kikerkeey mēēnkich nyēē tiliil ānku *lubkoob.

20 / Kikiikeekwey Kāārārookiintonoo / kumanaakeeyey kōōrēt /ānkibokiiboor inee ām bēsyōōsyēchu bo tabanta kubo akweek.

21 Kuu yoo kyookaasee keey Kiriistō, ōmuuchē ra ōtiyyēē keey Yēyiin nyoo kiing'ēētēē inee meet ānkōōtōrōōr. Kunyoo, ōmuuchē omaang'tee keey Yēyiin kutukul.

22 Kunyoo, lēyyē, ōchoomtōōsii miisin ām mooyēēt akeenke, kuuyu kyōōkoonyit ng'ālyoontēētaab manta ānkyōōtiliil keey sōōnyōōru chamateet nyēbo man ām wōlēē mii :tuubchōōsyēkwook.

23 / Kikēēsichook subak kubununēē ng'ālyoontēētaab Yēyiin nyēē yēyiisyē ākookoy. Kimāchōōnēē :sobooni lēēl kiy nyēē bēku, nteenee kichōōnēē kiy nyēē mābēku.

24 Mwooyē :siruutēk kule,

“Kerkeey :biiko tukul suus

ankukerkeey :soboonng'waa toobtōōy.

Sistōōs :suuswēk,

ānkurārāchē :toobtōōy,

25 nteenee māng'ētē :ng'ālyoontēētaab Yēyiin ākookoy.”†

Ng'ālyoontooniitēnyi :nyoo /kikyoomwook.

2

1 Kuu yoo kootayee keey nanyuun kāābērbēēriisyēēt, ng'al chēbo lembech, tuuyintaab moo nto ng'ōōmsēēt,

2 ōchēēng'ē chēēko chēbo soboontaab Tāmirmiryēēt kuu yoo māchē :lēēkōōy kurēēri. Yoo kooyey kuu nyooto makwaalaak ām sobooni lēēl,

3 kuuyu kyoochamcham sikēnātēētaab Mokoryoontēēt.

† 1:16 Laawiik 11:44-45; 19:2 1:17 Mat. 6:9; Room. 8:15; 2:6, 11; 1Bēt. 2:11

1:18-19 Mat. 20:28; 1Kōōr. 5:7; 6:20; Māārko 7:6-9; Yoowa. 1:29; Ibu. 9:12 1:20

Yēyuut. 2:23; Ēfēēs. 1:4-5 1:22 Ibu. 13:1; 1Bēt. 2:17; 3:8; 4:8; 2Bēt. 1:7 1:23

Ibu. 4:12; Yāāk. 1:18; 1Bēt. 1:3 † 1:25 Isaaya 40:6-8 1:25 Yāāk. 1:10-11 2:1

Ēfēēs. 4:25; Yāāk. 1:21; 4:11 2:2 1Kōōr. 3:2; Ibu. 5:12-13 2:3 Tyēēn. 34:8

Mbo kibkōrōs chēē leelach

⁴ Tiyyēywoo :Kiriistō anku rwaā nyēē soboot. Kitay :biiko rwaantaanaa, nteenee kikwey :Yēyiin ankucham. Ōkwoonchi inee :akweek choo

⁵ ōyēku rwoontōōk chēē sobchootiin / sikeetecheenaak kōōtaab soboontaab Tāmirmiryēēt. Ōyēku mbo kibkōrōs choo kiikootabaan :Yēyiin ōyēchinē kōrōsēek chēē chāmē :inee ām Tāmirmiryēēnyii kubuntēē Yēesu Kiriistō.

⁶ Mwooyē :siruutēk kule,
 “+Māāchibchi *Sāāyōōn rwaā nyēē tiyyēywoo,
 rwaā nyēē kyaakwey ānkāāchāmē.

-/Mākiintosuurē nyoo ikoosēē keey rwaantaanaata.”†

⁷ Bo kwōng'uuut :rwaantaanaa ām akweek choo ōkoosēē keey Kāārārookiintēēt. Nteenee mwooyē :siruutēk kurubta keey choo -mēēkoosēē keey inee kule,

“Rwaanteet nyoo kitāyē :biiko kuteekta

:nyēē kōōkuyēk tiyyēywoontēētaab kōōto.”†

⁸ /Kikeesir subak kule,

“Inee ku rwaā nyēē kāānākuut

ānkōōnāchēē biich.”†

Ibooru :siruutēchu kule ibutōōs :biiko, yoo tāyē kookaasee keey ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Wuu nyooto :wōlēē kiikuchōbto :Yēyiin.

⁹ Nteenee, ōkwēyootiin :akweek, mbo kibkōrōs chēbo Bāytooyiintēēt, biiko chēē tiliilēch chēē kisat :Yēyiin ōyēku cheechii soomwaayte kāroomnyēētaab nyoo kikuurook okwaanee wōlēē mii :mēēnānēēt ōbēēchi lēbkēēyyēēnyii nyoo bo kwōng'uuut.

¹⁰ Kimōōbooyē Yēyiin, nteenee ōbooyē ra. Kimāriirēēnook :Yēyiin, nteenee riirēēnook ra.

Ātēbuutēk chēē kāroomēch

¹¹ Lēyyē chōōrōōnuutēkyuu, kuuyu ōbooyē kōōrēēt ake, āmwoowok kule -moocham kōōbēlook :muchastaab kōōroomi.

¹² Māchāktōōs ōtēbtooy biiko choo -mēēnkētē Yēyiin ām kēēlto nyēē karaam. Ānkoo kung'āloolēēnook nyēē miyaat, mākōōsōōtē tukuuk chēē kāroomēch choo ōyēyē ānkumākusilto Yēyiin bēsyoonoo +māchokōōtiilchi biiko ng'aleek.

Ōkoonyitē kāāntōōyik

2:4 Tyēēn. 118:22; Isa. 28:16; 42:1 **2:5** Isa. 61:6; Room. 12:1; 1Kōōr. 3:16; Ēfēēs. 2:21-22; 1Bēt. 2:9 † **2:6** Isa. 28:16 **2:6** Room. 9:33 † **2:7** Tyēēnwookik 118:22 **2:7** Māārko 12:10-11; Yēyuut. 4:11 † **2:8** Isa. 8:14 **2:8** Luuka 2:34; Room. 9:33 **2:9** Chuy. 19:5-6; Laawi. 19:2; Kiruu. 14:2; Yēyuut. 26:18; 1Tēm. 1:17; 6:15; Tiitō 2:14; 1Bēt. 2:5; 1:1-2 **2:10** Osee. 2:23; Room. 9:25 **2:11** Room. 13:14; Kala. 5:16-21; Ibu. 13:14; 1Bēt. 1:1, 17 **2:12** Mat. 5:16

13 Ōkoonyitē biiko choo wōōyēch sukukoonyitākooy :Mokoryoontēēt. Ōkoonyitē bāytooyiintēēt nyoo /kikiikoochi kāāmuukēywēēk kubāytooyiis

14 āk kāāntōōyik choo mii ng'wēnyuunyii choo kāsē kule / kākiing'woonchi kāwōōtik /ānkēēsilto choo kāroomēch.

15 Māchē :Yēyiin kule ōyēyē tukuuk chēē kāroomēch simānyōōr :choo -mēēnkētē kiy kiyēē mwooyē.

16 Ōtyookootiin :akweek ām kiruutēk nteenee, mayeyaak :yooto ōyēyē ng'al chēē miyootēch. Ōnkēt kule ōyēchinē Yēyiin yiisyēēt.

17 Ōkoonyitē biiko tukul. Ōchāmē biikaab Kiriistō choo ōboontē keey. Ōywēyē Yēyiin ānkōōkoonyitē bāytooyiin.

Ōmuytooy kuu wōloo kiyēytooy :Yēēsu

18 Māchāktōōs akweek motwoorik ōkoonyitē moko-rēēnikwook kuyem. -Mōōkoonyitē baateey choo sikēn ānku kāroomēch, nteenee ākoo nkicheek choo āwēēsēch.

19 Yoo kōōmuytoochi ng'woonin nyēē māmisyook, kōōbēruurook :Yēyiin, kuuyu ōnkētē kiyoo mākwook.

20 Ara ii, karaamat nee :nyēē mii yoo ōmuytoochinē / kēēbirook kubo kiyēē miyaat nyēē !kooyey? Yoo kōōmuytoochi ng'woonin kukooyey ng'al chēbo man, mākōōbēruurook :Yēyiin.

21 Ng'aleek chēē wuu chuutēchu :chēē kikuurchook :Yēyiin. Kinyalil :Yēēsu kubo akweek ānkiikubākooktoowook kāānēētēywo soorub kuu wōloo kiyēytooy :inee.

22 Manaayey :inee ng'ōōki āmānālāt biich.

23 Ki yoo /kākēēchub, kimākētu, nto yoo kāng'woonchi kiy, kimēēruutooy biich, nteenee kibākookyinē tukul Yēyiin nyoo itilē ng'aleek chēbo manta.

24 Kiium :Yēēsu ng'ōōkiswookikyoo ānkuwēēto ākoy mur-tooywoontēēt. Kunyoo kimēētākubāwēēch :ng'ōōkisto nteenee kēyēyē ng'aleekaab manta. / Kiikiisobēēch kubo ng'woowōōkyii.

25 Kikeekerkeeye kēēchiirēk chēē kikiikubootyo, nteenee kōōkukētēwēēch raat keekwaa wōlēē mii :ākiintēēt nyēē ri-ibēēch.

3

Kōōywēyē :koorko saanteenyii

2:14 Room. 13:1 **2:15** 1Bēt. 3:16 **2:16** Yoowa. 8:32; Room. 6:22; 7:6; 8:2; Kala. 5:13 **2:17** Kāālēw. 24:21; Māārkō 12:17; Filib. 2:12; 1Bēt. 1:22 **2:20** 1Bēt. 5:12 **2:20** 1Bēt. 4:14 **2:21** Efēēs. 6:5-8 **2:21** Mat. 10:38-39; Filib. 2:5; 1Bēt. 3:18 **2:22** Yoowa. 8:46; Ibu. 4:15 **2:23** Isa. 53:7; Māārkō 14:48-49, 65; 15:5, 16-20; 1Bēt. 3:9 **2:24** Isa. 53:5; Room. 6:10-11; Kolos. 2:4 **2:25** Isa. 53:6; Cherem. 50:6; Ēsēk. 34:5-6, 16; Yoowa. 10:11

1 Māchāktōōs :nkakweek kooruuk ōywēyē saanikwook, si yoo maneekaasee keey :icheek ng'ālyoontēētaab Yēyiin, mākuyis icheek :ātēbuutēkwook choo kāroomēch kookaasee keey Yēyiin nyēē mǎnōōtwēkyi ng'ālyoo.

2 Yēyāktōōs kuu nyooto kuuyu makukasee ātēbuutēkwook āk wōlēē ōywēytooy Yēyiin.

3 -Mōōmoong'tēē keey tukuuk chēē yēyook ōkāroorāniitu kuu: ōyēytooy buutēkwook, ōloochē sinkiliinēk nto sirook chēē kāroorān.

4 Cheebyoosya nyoo baybay ānkōōntusoot kutookunēē wōlēē wuu :kāroorāninto nyēē iboorunēē keey soboonnyii nyoo bo āriit. Karaaranataani mǎbēku :nyēē chāmē :Yēyiin miisin.

5 Kiikāroorānēē keey :kooruuk chēē tiliilēch choo kibo taay choo kiimoong'tēē keey Yēyiin soboon nyēē wuu nyooto. Ki-iywēyē saanikwaa,

6 kuu yoo kiiywēyē :Saara Abraam kukuurē kule mokoryoontēēnyii. Ōyēku :akweek tibikaab Saara, yoo ōyēyē ng'aleek chēē kāroomēch nyēē mǎkoy ōmuyēē saanikwook.

Kucham :saannyya koorkēēnyii

7 Nto akweek saanik, ōbuurtooy chēēbyōōsōōkwook ām kēēlto nyēē intusoot ānkōōchāmē, ōnkētē kule biich :icheek chēē ānyoosēch, kuuyu mǎkutuwēnook :Yēyiin akweek tukwaay ōnyōōru soboonto nyēē lēēl. Ōyēyē kuu nyooto simakerekta :kiy soowuutēkwook.

-Mooyaaktee miyootyēēt ake ake

8 Māchāktōōs nanyuun ōkāsyiintōōsii :tukul ānkōōriirēē keey. Ōchoomtōōsii, ōkāsyinē keey kiisayta ānkōōyibē keey ng'wēny.

9 -Mooyaaktee miyootyo, miyootyo -āmōōnchuruuriisyē yoo / kākiiinchuruurook. Nteenee ōsoomchinē bērrur biiko choo yēwook kiy nyēē miyaat, kuuyu mǎkwook :Yēyiin kule ōyēyē kuu nyooto sōōnyōōru bērrur.

10 Mwooyē :siruutēk kule,
“Chii nyoo mǎchē kuminy ām ng'erekweek,
ākoy kooliloon,

kutayee keey kuwiirunootē ng'al chēē āwēēsēch
ankusaan kung'āloolootē ng'al chēbo lembech.

11 Kusatee keey rōkōs ankuyey ng'al chēē kāroomēch
ānkōōnēmchi kōōbuur ām kēēlto nyēē yibu kaalyeet.

12 Yēbchinē yiit :Yēyiin biiko choo kāroomēch,
ānkukāsyinē riirikwaa.

Nteenee ituukyinē batay kibrōkōsiis.”†

Nyalilta kubo kiyēē ōyēyē nyēē karaam

13 Ara mii :chii nyēē ing'woonchinē biiko chēē kayey ng'al chēē kāroomēch?

14 Yoo koonyalil kubo kiyēē karaam nyēē kooyey, ōnyōōru bērrur. -Mōōnyōkōriitu nto kwaamaak :ng'uusng'uus.

15 Ōywēyē Kiriistō nyoo Mokoryoontēēng'woong'. Māchāktōōs ōchōbootiin ākookoy sōōtinyē kiy nyēē ōmuuchē ōwālchi chii ake tukul nyēē kateebeenaak ng'ālyoo kurubta keey kiyēē ōkēnēē keey.

16 Nteenee ōyibē keey ng'wēny ānkōōkoonyitiisyē. Ōbuurē nyēē chuulootiin :kāāsōōtēywēēkwook, sukuchōlyo :choo ng'ālōolēenook nyēē miyaat kubo kāroomnyēēt nyoo ōyēyē ōbooyē Kiriistō.

17 Ōnkēt kule kaykay / kiinyaliilaak yoo kooyey kiyēē karaam yoo ākoo chamateetaab Yēyiin, kusiir yoo kooyey kiyēē miyaat.

18 Ānkoo kichurtaat :Kāārārookiintēēt, kime kubo biiko chēē mā churtootiin sukōōnkēt :bichoo Yēyiin. Kime meet akeenke kubo ng'ōōkiswookikaab biiko tukul. /Kikeebakach bōōrnyii / ānkiikoochi soboontaab tāmirmiryēēt.

19 Nto yityo, wokwoomchi lōkōōywēk tāmirmirook ām *kāābkwoombiich.

20 Ki tāmirmirook :chuutēchu chēbo biiko choo kimānāākoonyit Yēyiin yoo /kikiikoochinē bārooyinto nyēē wōō kule kuweek kutēēchē :Noowa mwēēnkēēt. /Kiikiiraraach biiko chēē ng'eri choo kimii mwēēnkoonoo ām taambiliilyeet. Ki sisiit :bichooto baateey.

21 Kyoorōōru :kiyēē kibuntēē :bichoo ām mwēēng' bātisāniisyēēt kuuyu nyōōru :biiko kaararaacheet bēsyoōsyēchu kubuntēē bēēko ām batisaneet. -Mēēwuunē :batisaneet sumtaab bōōrto nyēbo chii, nteenee bo kule kōōnkēt :chii tilyaanateenyii āk Yēyiin. Yēyāktōōs kuu nyooto yoo iyēnchinē :chiito kule kiing'eetee :Yēyiin Yēēsu Kiriistō meet.

22 Kiikuwo :Yēēsu Kaab Yēyiin ānkumii āwutaab taay nyēbo Yēyiin kubāytooy malayikaanik tukul, choo bāytooyiisyē āk choo bo kāāmuukēywēēk.

4

Ōbuurē kuu wōloo māktooy :Yēyiin

3:13 Room. 13:3; Tiitō 2:14 3:14 1Bēt. 4:14-16 3:15 Kolos. 4:5-6; 1Bēt. 1:3-5
 3:16 1Bēt. 2:15 3:18 Yēyuut. 3:14; Room. 5:6-8; Ibu. 7:27; 1Bēt. 2:21 3:19
 1Bēt. 4:6 3:20 Toowu. 6:5-22; 2Bēt. 2:5 3:21 Yēyuut. 22:16; Room. 6:3-4; Ēfēēs.
 5:26 3:22 Yēyuut. 1:9; Ēfēēs. 1:21; Ibu. 4:14; Mat. 28:18

¹ Kinyalil :Kāārārookiintēēt. Kunyoo, oyeyte keey :nkakweek ōnyāliilchē, kuuyu chiito nyoo kaakuchamta keey kunyalil kaakusatee keey ng'ōōkisto.

² Mēētākōōwoonkyinē :chiichoo soboonnyii tukul kurubē muchastaab biikaab kōōrooni, nteenee ibuurē kuu wōloo māktōoy :Yēyiin.

³ Kyōōbootyi bēsyoōsyēk chēē chaang' ōyēyē kuu wōloo yēytooy :biiko choo -mēēnkētē Yēyiin. Kyōōyēyē sikorna-teet, kyōōrubē muchas, kyōōbōōkiitōōsii, kyōōchuultōōsii sook-woonuut ānkōōkutunkyninē āynātōōs.

⁴ Ilātē :chōōrōōnuutēkwook choo kibo kēny yoo -mōōlumchinē ng'ōōkisng'waa nto yotoo nanyuun, kung'ōōmook.

⁵ Mākūrār :chii ake tukul ām bichoo ng'aleekyii nkit ām taay-eetaab Yēyiin, nyoo ituilchinē ng'aleek biiko choo sobchootiin āk choo kiikubēk.

⁶ Kiyotoo :nyēē kiyey /kyoomchi lōkōōywēk chēē kāroomēch biiko choo kiikubēk, si ānkoo kibēk :icheek, kunyōōru soboon-taab tāmirmiryēēt ām wōlēē mii :Yēyiin.

Ōyēyiisyēē rōōbēywēēkaab Tāmirmiryēēt ām kēēlto nyēē karaam

⁷ Kāākulēēkitiit :tabantaab kiy ake tukul. Kunyoo ōriib keey sōōnēmchinē keey saayeet ām mooyēēt akeenke.

⁸ Kiito nanyuun nyēē miitē ku ōchoomnyē miisin kuuyu yibu :chamateet nyooyeetaab kaat kubo ng'ōōkiswookik chēē tēērchiin.*

⁹ Ōtoochē keey ām kēēlto nyēē -mōōng'unyng'uunyē.

¹⁰ Kiikōōkoochi :Yēyiin chii ake tukul ām akweek rōōbēywoontēētaab Tāmirmiryēēt nyēē makerkeey āk nyēbo ake, sōōyēētyēēchinē biiko alak. Kunyi, mächāktōōs kuyēyiisyēē :chii rōōbēywoontēēnyii ām kēēlto nyēē karaam.

¹¹ Yoo ng'aloolē :chii, kumāchē kung'alooltoochinē Yēyiin, nto nyoo yētyēēchinē chuut, kumächāktōōs kōōnkētē kule Yēyiin :nyēē kōōnu kāāmuukēywēēk. Yoo /kakeeyey kuu nyotoo, /kiikaasta Yēyiin ām tukuuk tukul kubununēē Yēesu Kiriistō. Kutōōriit :inee ānkubāytooyiis ākookoy. Kuwuuyiit nyotoo.

Ōyōōtu kuuyu ōkoosēē keey Kiriistō

¹² Lēyyē chōōrōōnuutēkyuu, -mōōlātē yoo /kākiibuuntēēnook maataab tyēmuutēk. -Mookas yotoo kuu kiy nyēē lēēl nyēē kayeyakay ām wōlēē ōmiitē.

4:1 2Kōōr. 4:10 4:2 1Bēt. 2:21 4:3 Kala. 5:19-21; Ēfēēs. 2:3; Tiitō 3:3 4:5 Yēyuut. 10:42 4:6 1Bēt. 3:19 4:7 1Kōōr. 7:29, 31; 10:11; Yāāk. 5:8; 1Yoowa.

2:18 * 4:8 Yoo kāmwooy :Yuutayeek kule. "/Kiyyēēn ng'ōōkiswookik" kōōbooru kule, "/Kēēmēto ng'ōōkiswookik." Kas Tyēēnwookik 32:1 āk 85:2. 4:8 Yāāk. 5:20;

1Bēt. 1:22 4:9 Ibu. 13:2 4:10 Room. 12:4-8; 1Kōōr. 12:4-11 4:11 Room. 12:7; 1Kōōr. 10:31; 12:8 4:12 1Bēt. 1:6-7

13 Nteenee ōng'erēkiisyē, kuuyu ōmiitē ōnyālilē ākoo Kāārārōokiintēēt, sōōnyōōru ng'erekweek chēē chaang' bēsyoonoo mākutook :wōōyinyii.

14 Yoo /kākiinchuruurook, kuuyu ōkoosēē keey Kiriistō, ōyib kule ōbēruurootiin miisin kuuyu ōboontē keey Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyoo bo kwōng'uuut.

15 -Mookany kung'woonchook kuu wōloo ng'woonchintooy chii nyēē kārumiis, nyēē kächōōrso, nyēē yēyē ng'al chēē miyootēch, nto mbo nyoo iwutootēē keey ng'aleekaab biiko alak.

16 Yoo kōōyōōtu kuuyu ōrubē Kiriistō, -mōōmuyēē, nteenee ōbirchi Yēyiin kōōnkōy, kuuyu ōbooyē Kiriistō.

17 Kaakuyit :bēsyēēt nyēē /mākiitiilchi biich ng'aleek ānku +/ mākēētoowunēē biikaab Kiriistō. Ara, yoo kātōowunēēnēēch keey :ng'aleek ii, mākuwuuyiit nee ām wōlēē mii :choo -mēēyēchinē lōkōōywēk chēē kāroomēch?

18 Kuu yoo mwooyē :sirūutēk kule, “Yoo wuuyiityinē biiko choo kāroomēch /kiiraraach, kuwuuyiityinē sōō, nyēē tyaa kibrōkōsiis?”†

19 Kunyoo, māchāktōōs biiko choo /kakiinyaliil kuu wōloo māktooy :Yēyiin, kukiilchi Yēyiin nyoo /kiikoosēē keey ankutas taay kuyēyē ng'aleek chēē kāroomēch.

5

Kuriibē :booyik biikaab Kiriistō nyēē karaam

1 Lēyyē, booyikaab biikaab Kiriistō, anii :akeenke ām akweek. Kyaakas wōlēē kinyalilta :Kāārārōokiintēēt ānku +/ mākēērōōbwoo nkani wōōyinto kōōyyiin iyēēwu :inee.

2 O-ake kēēchiirēk choo kiikukōōnook :Yēyiin. -Mōōriibē wuu nyēē /kākēēkērchook koong', nteenee ōnēmchinē keey kuu yoo māchē :Yēyiin. -Mookany kutoortaak :muchastaab beesaan, nteenee ocham ōyēchi Yēyiin yiisyēēt.

3 -Mōōruruunyē biiko choo /kikēēkōōnook ōriib, nteenee ōyēyē kiyēē karaam sukukāsēēnook :bichoo.

4 Nto yoo kächō :Ākiintēēt nyoo wōō, +/mākēētuwēnēēnook kiy nyēē wōō nyēē wēētii ākookoy.

Ōyibē keey ng'wēny ānkōōkiilchinē Yēyiin

5 Māchāktōōs akweek āybēēriik ōkoonyitē booyik. Ōyibē keey :tukul ng'wēny, kuuyu mwooyē :sirūutēkaab Yēyiin kule, “-Mēēriiku :Yēyiin nyoo ng'āsē keey, nteenee ibēruurē nyoo yibē keey ng'wēny.”†

⁶ Yoo kōōyib keey ng'wēny ām wōlēē mii :Yēyiintēētaab kāāmuukēy, mākōōtōrōōrook yoo kayit :bēsyēēnyii.

⁷ Ōbākookyi muyātēēng'woong' tukul Yēyiin, kuuyu riibook.

⁸ Ōriib keey ānkōōkāsū! Miitē :Kibrōkōsyoontēēt nyoo buunyoontēēng'woong' kuwooliinkēnootē ānkōōririyyootē kuu ng'ētuny kuchēēng'ē chii nyēē keereem kubēk.

⁹ Ōkiilchinē ōkoosēē keey Yēyiin sookerekte buunyoontoonoo. Ōnkētē kule miitē mbo :tuubchōōsyēkwook ām kōōrēēt tukul kubuntēē nyalilta nyēē wuu nyiitēnyii.

¹⁰ Yoo /kākiing'woonchook bēsyōōs chēē ng'ēri, mākōōtitirook :Yēyiin nyoo chāmook ānku nyoo kiikukuurchook wōōyinnyii nyēbo ākookoy ām Kiriistō sōōkiil ānkōōkimkimiitu.

¹¹ Kubāytooyiis :inee ākookoy. Kuwuuyiit nyooto.

Kāā-āmiisēēt

¹² Ayookwook lōkōōywēchu ng'ēri kāsirwoo :Siila, ng'eetaabiya nyēē ākoosēē keey. Āmāchē ātitirook āmwoowook kule ōkiilchi chamateetaab Yēyiin nyoo bo manta nyoo māchāktōōs ōyyoong'unēē.

¹³ Isubooyook :biikaab Kiriistō ām Bābulōōn* choo /ki-keekwey kuu akweek ānkōōsubooyook :nkinee Māārkō nyoo kyaayey kuyēk wērinyuu.

¹⁴ Otorooch keey :tukul ām chamateet.

Ōbuurtē :biikaab Kiriistō tukul kaalyeet.

5:6 Yāāk. 4:10 5:7 Tyēēn. 37:5; 55:22; Filib. 4:6 5:8 2Kōōr. 2:11; 1Tēēs. 5:5-8
5:9 Ēfēēs. 6:11-12; Yāāk. 4:7 5:10 2Tēēs. 2:17 5:12 Yēyuut. 15:22; 1Tēēs. 1:1

* 5:13 Kiiyēēlēē :kaaynaani bo Bābulōōn nyoo bo Rooma. 5:13 Yēyuut. 12:12

Barweetaab Āyēēng' nyēbo Bētērō

Taayta

Siriintēēt, yēē / kīkēēsirē āk wōlēē / kīkēēsirēē: Kisirē :Bētērō barwaani kumiitē kiriinkēētaab Rooma ām kēnyiiitaab 67 nto 68 KK, kukāākung'ēt :bēsyoōs chēē ng'eri /keebakach. Kutakurataat :Bētērō kukānyē /keebakach, koosoot yoo kimwoochinē :Yēesu kule mēēbērē mākōōlil :inee (kas kur. 1:14 āk Yoowaana 21:18-19).

Kiyēē āmu āk nyēē ibooru: / Kēētākyinē barwaani biikaab Kiriistō / kēēmwoochinē kule kuriibēē keey wōlēē mii :kānēētikaab lembech āk ng'aleekaab miyootyo nyēē yibu :kānēētutuutēchoo. Iboorchinē bichoo bo Kiriistō kule bo koomānuut kukiilchi :chii kānēētutuutēkaab manta kurubta keey Yēyiin āk Kiriistō, kuu yoo kyoomchinē icheek :lēbkēēyik choo kiboontootē keey Yēesu. Māchāmchiintōōs :Bētērō āk kāāsōōtēywēēkaab biiko alak choo mwooyē kule -mēēyēēwu :Kiriistō. Mwooyē :Bētērō kule yitu 'bēsyeētaab Mokoryoontēēt', nteenee tākōōkēniisyē :Yēyiin kuuyu tinyē muytaayeet āmāmākyinē chii meet. Yoo /kākēēlē 'bēsyeētaab Mokoryoontēēt' ām wōlēē wuunto ām yuutēyu, kōōbooru kule bēsyeēt nyēē iwutēē keey :Yēyiin ām kēēlto nyēbo kwōng'uut ng'aleekaab biiko. Irābchinē bēsyeēt nyoo itiiilchinēē biich :Yēyiin ng'aleek ānkōōmuuchē kōōboor chōōnēētaab Yēesu. Kuu wōliitēnyi kāstooy :Bētērō, ikiimchinē nanyuun biiko choo kāsē ng'aleek chēē mii barwaani kuminyē ām kēēlto nyēē kiikōōwoonkyi kāāsōōtēywēēkwaa Yēyiin ānkumuytoochinē nyāliluutēkwaa yooto kukānyoonu ām mooyēēt akeenke chōōnēētaab Yēesu nyēbo āyēēng'.

Kyoorōōr keey :Bētērō ānkumākyi biiko bērrur

¹ Anii Simōōni Bētērō nyoo āyēchinē Yēesu Kiriistō yiisyeēt ānkāāyēku *lēbkēēyiintēēnyii. Āsirwook akweek choo kōōkēēnyōōru :tukul kāāyēnchinooyēēt nyēbo kwōng'uut ankeechurte ām taayeetaab Yēyiin kubununēē Yēesu Kiriistō. Inee :Kāārārōokiintēēnyoo ānku Yēyiintēēnyoo.

² Kōōbēruurook :Yēyiin miisin ōnyōōru kaalyeet yooto tukul ōtāsē taay ōnkētē inee āk Yēesu Mokoryoontēēnyoo.

Ōkimkimiitu ām kiirnātēētaab Kiriistō

³ Kikōōnēēch :Yēyiin ām kāāmuukēywēēkyii kiy ake tukul nyēē yēyēēch kēēminy kuu wōloo māktooy :inee. Yēyāktōōs

kuu nyooto yoo kēētāsē taay kiinkētē inee. Kiikukuurēēch sukurōōbwēēch wōōyinnyii āk karaamateenyii.

⁴ Yoo kayey :Yēyiin kuu nyooto, kukaakootyich tukuuk chēbo kwōng'uut choo kikuurtoowēēch. Yooto, +mākēēnyōōru soboontaab Tāmirmiryēēnyii ankeechililee rōkōstaab kōōrooni nyoo yibu :muchasta nyēē miyaat.

⁵ Kunyi, osyeem wōlēē ōmuuktooy okas kule katas taay :kaakaaseeng'woong'. Otasee kaakaaseet ātēbuutēk chēē kāroomēch ankootasee ātēbuutēchoo kiirnātēt.

⁶ Otasee kiirnātoonoo riibēētaab key ankootasee riibēētaab key muytaayeet. Otasee muytaayeet kāāburto nyēē mächē Yēyiin

⁷ ankootasee kāāburoo chamateetaab biich chēē tuubcho. Yoo kooyey kuu nyooto, +mōōbuurē ām chamateetaab Yēyiin.

⁸ Yoo ōboontē ng'aleechu kuyem, ōyēchinē Yēyiin yiisyēēt nyēē karaam miisin ānkōōkimkimiitu ām kiirnātēētaab Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō.

⁹ Nteenee yoo -mōōboontē, ōkōryootiin āmōōnkētē kiyēē mākwōok :Yēyiin ānkyōōwuutyēē kule / kikiwuuntoowōok ng'ōōkiswookikwook.

¹⁰ Kunyoo, lēyyē, mbo ng'eetaabiya, osyeem wōlēē ōmuuktooy ōyēyē kiyēē ibooru kule kiikukweyaak :Yēyiin ōyēku cheechii. Yoo kooyey kuu nyooto, -mōōbootōōsii,

¹¹ anku +/makeetoroochaak ōwut Kaab Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō nyoo Kāārārookiintēt wōlēē +mābōōminy ākookoy.

Kiikeekas wōōyintaab Kiriistō

¹² +Māāsōōtwook kwaak ng'aleechaata, ānkoo kyōōnkēt si-nee ānkyōōkiilchi ng'ālyoontēētaab man nyoo kyōōnyōōru.

¹³ Ākāsē kule karaam āboorwook ng'aleechuutēchu, yoo tāāsobē,

¹⁴ kuuyu ānkētē kule āmiitē wāāmēē kuu yoo kiiboorwook :Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō.

¹⁵ +Maasyeem wōlēē āmuuktooy āboorwook ng'aleechu sōōsōōtē ām bēsyōōsyēk tukul yoo kāmāmiitē kōōrēt.

¹⁶ Yoo kikēēmwoowōok kule mākōōyēēw :Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō ām kāāmuukēywēēkaab Yēyiin, mēēbērē kikēēmwoowunēē tyoonkōōchōy chēbo ng'oomnān, nteenee kiikeekasee :acheek wōōyinnyii koonyekyoo.

¹⁷⁻¹⁸ Kikeekas :acheek kuutiit nyēē kichōōnēē barak yoo kikēēmiitē āk inee lekemaanaa kitookunēē :Yēyiin. Kiitōrōōr

:Yēyiin inee ānkōōkoochi wōōyinto kumwooyē kule, “Inyiing’ lakwanyuu nyēē āchāmē ānkāāng’ērēkyinē.”†

Onam ng’aleekaab wōōrkooyikaab Yēyiin

19 Kunyoo, / kikiititiir ng’aleek choo kimwooyē *:wōōrkooyikaab Yēyiin. Karaam miisin oyēbchinē yīit wōōrkooyichu bo Yēyiin kuuyu kerkeey :lōkōōywēkwa taariit nyoo lāyē kwēēmooy ākoy bēsyoonoo mākōōrir :kōōrēēt kutook :toboyaanteet* kōōluuchook akweek.

20 Nto miisin, mächē ōnkētē kule kimāwōōrkooyēnēē keey :wōōrkooyikaab Yēyiin,

21 nteenee kiiboorchinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kumwoowu ng’aleekaab Yēyiin.

2

Kāānēētik choo bo ng’wiinyan

1 Kitook kēny :wōōrkooyikaab lembech ām wōlēē mii :biikaab Yēyiin, nto ām kēlto nyēē wuu nyooto mākukwoonchook :kāānēētikaab lembech. Mākuwoow keey kukwoontooy kāānēētēywēēk chēē mābo man. Iburyēētē biich :kāānēētēywēēchoo ānkutāyē mbo :icheek Mokoryoontēēt nyoo kiwālāng’wēēch. Nteenee yoo kayit :tabanta, kuburyētōōs :kāānēētichoo areet akeenke.

2 Makurub :biiko chēē chaang’ ng’ōōkiswookikaab kāānēētichoo ankuyey / keeng’alaalee nyēē miyaat kēēltaab manta.

3 Mākōōchuutunēēnook :kāānēētichu mētēwoy tyoonkōōchoy chēē itoonyē buch kumächē chēēbkiisyoong’. Kiisimkuchōb keey :Yēyiin kēny kooruusta bichoo ankiikuyeyta keey :kāāmukuusiintēēt.

4 Manaasaayee :Yēyiin malayikaanik choo kiyēyē ng’ōōkisto, nteenee kiwiirchi kāābkwombiich wōloo tuuy ānkurātootiin ām nyōrōōrōōnik kukānyē bēsyēēt nyēē +/ mābokiitiilchinē ng’aleek.

5 Manaasaayee :Yēyiin kōōrēēt nyoo kibo kēny, nteenee kitōōrchi taambiliilyeet koowaang’ta kibrōkōōsiisyēk. Biiko baatey chēē kisār :Yēyiin ku Noowa ākoo biikyii tisab. Inee :nyoo kyoomu lōkōōywēkaab manta.

6 Kiimukuusēē maata kiriinkōōsyēkaab Sōtōm āk Komoora sukuyēk kāānēētēywoo ām wōlēē mii :biiko choo mārübē ng’aleekyii.

† 1:17-18 Mataayo 17:5; Māārō 9:7; Luuka 9:35 * 1:19 Kaayneet ake ku kubnoonkowut. 1:19 Tyēēn. 119:105; Room. 1:2; 13:12; 1Bēt. 1:10-11 1:21 2Tēm. 3:15-16 2:1 Mat. 7:15; Kala. 1:7-9; 2:4 2:3 1Tēm. 6:5 2:4 1Bēt. 3:19-20 2:5 1Bēt. 3:20; 2Bēt. 3:6 2:6 Toowu. 19:24-25

⁷ Kisār yooto :Yēyiin Lōōt nyoo kichurtaat ānkiiyimē :ng'aleekaab biich chēē ki sikoran āmēēywēyē kiruutēk.

⁸ Kiming'iisyē :chiichoo āk bichooto ānkikāsē kiyēē kiyēyē :bichoo kwaak. Kiyyimē :ng'ōōkistaab bichoo kāāsōōtēywēēkyii chēē ki churtootiin.

⁹ Kunyoo, inkēt :Yēyiin wōlēē sāruntooy biiko choo iyēnchinē inee kung'ēētyēē nyāliluuutēk. Inkētē mbo wōlēē riibtooy ki-brōkōsiisyēk choo rātootiin ākoy bēsyēēt nyoo /kiitiilchinēē biiko tukul ng'aleek.

¹⁰ Nto chēē +/- mākiing'woonchi miisin ku choo rubē ng'aleekaab muchas ānkutāyē /keebayta.

Rēerchinē keey :kāānēētichu bo lembech tāmirmirook chēē miyootēch choo kōrōōmēch nyēē mānyōkōriitu kuchubē.

¹¹ Ntēē māchub mbo :malayikaanik choo boonto kāāmuukēy miisin kubiir kāānēētichoo tāmirmiroochoo ām taayeetaab Mokoryoontēt.

¹² Chubē :bichu mbo kiyēē -mēēnkētē. Kerkeey :icheek tyoong'in choo -mēēnkētē kiy. / Kikēēyēyē / sikēēnāmē / ānkēēbākāchē kityō. Mākubootyo :bichu kuu tyoong'iichoo.

¹³ +/- Mākiing'woonchi bichoo / kēēyookyinēē kiyēē kiyēyē :icheek. Chāmē ng'aleekaab muchas kulebkeey :kōōro. Sōōr :bichu nyēē intosuurē biich ām kaabsaakwa.

¹⁴ Kiikōōwoonkyi :bichoo kāāsōōtēywēēkwaa ng'aleekaab martaayeet āmēēmuunyē kuyēyē ng'ōōkisto. Ibērbēērootē choo kuskusēch kōōsuuchi ng'al chēē miyootēch. Kiikubāw mbo icheek :mooroong'nateet anku +/-makiiruusta.

¹⁵ Kiikubakaakta kēēlto nyēē chuulaat ankurub kēēltaab *wōōrkooyoontēt Balaam araab Beyoor nyoo kicham /kiikoochi beesaan sukuyey kiyēē miyaat.

¹⁶ Nteenee kikereкта :sikiryēt solwoontiinyii yoo king'aloolē kuu chii.

¹⁷ Buch :kāānēētichu bo lembech kuu lōōswēk choo ki-ikutēēnkyo, nto boolik choo iwuuyē :yoomat āmā roob. Ki-ikuchōbchi :Yēyiin bichooto kāābkwombiich wōlēē kikerakay :mēēnān.

¹⁸ Yēyiisyēē ng'al chēbo ng'wiinyan kōōchuutunēē biiko choo kātākumwēyēē rōkōsto, kōōyēēchi ng'aleekaab muchas kulum-chi martaayeet.

¹⁹ Kuurtoochinē :kāānēētichoo bichoo rātootiin kule +/-maki-ityaach, nteenee rātootiin :nkicheek ām ng'al chēbo rōkōs chēē yēyootē, kuuyu kiy ake tukul nyoo ibēlē chiito kubāwu :kiyooto chiichoo.

20 Yoo kāākōōnkēt :chiito Mokoryoontēenyoo nyoo Kāārārookiintēenyoo Yēesu Kiriistō ānkāakumwēyēē ng'ōōkistaab kōōroni nto yityo kumuutmuutyi keey ng'ōōkiso, kwoorānē. Yooto mākumiyātyi chiichoo miisin kusiir yoo kitākumii mēēnān.

21 Kikaykay ām wōlēē mii :inee nto kimānāākōōnkēt kēēltaab manta kusiir kōōnkēt nto yityo kumaasakay kutay ng'ālyoontēetaab Yēyiin nyoo /kikiikoochinē inee.

22 Ibooru :kiyēē yēyāktōōs ām wōlēē mii :chiichoo kule bo man ng'ālyoontooni /kēēmwooyē kule, “Iyēēchinē :ng'ōōk kaang'uung'taakyii,”† nto “Kooyeey :nkurwēēyit nyoo / kākiwuun wokoomilmiilee ruurēētyēēt.”

3

Ōchōb keey kubo bēsyēētaab Mokoryoontēēt

1 Lēyyē, chōōrōōnuutēkyuu, barweetaab āyēēng' :nyiitēnyii āsirwook. Kwāāsirwook bārōōnōōchuutēchu tukwaay ākiimēē kāāsōōtēyewēekwook kuchuulākiis.

2 Āmāchē ōsōōtē ng'aleek choo kimwooyē *:wōōrkooyikaab Yēyiin kēny ākoo mākuutyēetaab Mokoryoontēēt ānku Kāārārookiintēēt nyoo kikōōnook *:lēbkēēyikwook.

3 Māchē ōnkētē kāroomin kule ām bēsyōōsyēk chēbo lētuut mākutook :biiko chēē kiikubāw :muchastaab bōōrwoonikwaa. Mākōōnchuruurook :bichoo

4 kumwooyē kule, “Kikiikukurto oob :Yēesu kule mākoōyēēw? Ara mii ānō :inee naas? Nto ii, ntēē tākōōyooong'oot :kiy ake tukul kuu yooto /kikēēyēyē kōōrēēt kung'eetee bēsyōōsyēkaab mbo kuuko ākoy raat?”

5 Kikwētyi buch :bichoo kumwooyē kule kimāyēyē :Yēyiin kēny barak āk ng'wēny kubununēē ng'ālyoontēenyii. Kitookunēē :kōōrēēt bēēko ānkusātyi :Yēyiin bēēko komos sukutook :kōōrēēt

6 ānkōōmukuusēē bēēko kōōrēēt bēsyoonoo kibo taambiliilyeet.

7 Riibē :Yēyiin barak āk ng'wēny kubuntēē ng'ālyoontoonootonyii ākoy bēsyēēt nyoo /kiimukuusēē maat yoo /kiitiilchinē /ankeemasta biiko choo mābo Yēyiin.

8 Chōōrōōnuutēkyuu, ōnkēt kule ām wōlēē mii :Yēyiin, kerkey :bēsyēēt akeenke āk kēnyiisyēk kisyereet akeenke ānku kerkey :kēnyiisyēk kisyereet akeenke āk bēsyēēt akeenke.

9 -Mēēkooyē keey :Yēyiin ām kiyēē kiikukurto kuu yoo isōōtē :biiko alake. Nteenee muytoochook kuuyu

2:20 Mat. 12:45; Ibu. 6:4-6; 2Bēt. 1:11 2:21 Luuka 12:47-48 † 2:22 Kāālēwēnik 26:11 2:22 Yuuta 4-13 3:3 Yuuta 17-19 3:3 2Tēm. 3:1 3:4 Isa. 5:19; Cherem. 17:15; Ēsēk. 12:22; Mat. 24:27, 48-51 3:5 Toowu. 1:6-9; Ibu. 11:3 3:6 Mat. 24:37-39; 2Bēt. 2:5 3:8 Tyēēn. 90:4

māmāchē kule kubot :chii. Mākyinē biiko tukul kuweeksee ng'ōōkiswookikwaa.

¹⁰ Mākumuung' :bēsyeētaab Mokoryoontēēt kuu chōōriin. Mākubot yooto :wōliin bo barak kōōruumootē ānkumukuus :kookeelik āk araaweeet ānkubēk :kōōrēēt kuboonto tukuukyii tukul.

¹¹ Ara yoo +/mākiimukuus tukuuchu tukul ii, kumāchāktōōs ōbuurtē ānō ām soboonwēkwook? Māchāktōōs ōnēmu keey ōtiliitu ānkōōtāboonchi keey Yēyiin.

¹² Ōkānyoonu bēsyoono bo Yēyiin ānkōōwuruurē kulēēkitiit. +/ Mākiimukuusēē maat wōliin bo barak ānkuchōlyo :kookeelik āk tukuuk alak tukul bēsyoonooto.

¹³ Nteenee kēēkānyē barakuut nyēē lēēl āk kōōrēēt nyēē lēēl nyoo churtaat wōloo kikuurtooy :Yēyiin.

¹⁴ Kunyoo ii, chōōrōōnuutēkyuu, kuu yoo ōmiitē ōkānyoonu bēsyoonooto, māchāktōōs ōsyēēmē wōlēē ōmuuktooy ōbuurē ām soboonto nyēē tiliil si nto yoo ōbēētii taayeetaab Yēyiin, -mōōtinyē ng'uusng'uusyo.

¹⁵ Ōnkēt kule muytooy :Yēyiin /sikiiraraach biiko. Kisirwook kuu nyooto nkinee :ng'eetaabiya Bāwulō nyoo kēēchāmē kuyēyiisyēē kiirnātēēt nyoo kiikoochinē :Yēyiin.

¹⁶ I-ārōōru :inee ng'aleek chēē wuu chuutēchu ām bārōōnōōkyii tukul. Miitē :ng'aleek alake bārōōnōōkyii chēē mā nyumnyumēch /keekas. Itoomē :maanayiisyeek āk choo tākōōwiywiytōōs ng'aleekyii. Nyēērēē :bichu siruutēkaab Yēyiin alak, ng'ālyoo nyēē makuyey :icheek kubootyo.

¹⁷ Chōōrōōnuutēkyuu, kuu yoo kōsimākāloonwook, ōriib keey, simayeyaak :ng'aleekaab biiko choo mārūbē Yēyiin ochabaayte ām kiyēē ōyyoong'unēē.

¹⁸ Otas taay ōtitiir keey ām chamateet āk kiirnātēētaab Yēesu Kiriistō Mokoryoontēēnyoo nyoo Kāārārōokiintēēnyoo. Kutōrōriit :inee ākookoy. Kuwuuyiit nyooto.

Barweetaab Taayta nyēbo Yoowaana

Taayta

Siriintēet, yēē /kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē: /Kikēēkuurē kaametiitaab lēbkēēyiintēet Yoowaana kule Sālōōmē ānki cheebkaametiitaab Maaryaa nyoo ki kaametiitaab Yēesu (kas Mataayo 27:56; Māarkō 16:1; Yoowaana 19:25). Ki inee, Yāākōbō nyoo ki ng'eetaabkaametiitaab Yēesu āk Bètērō, ām rubiik chuut, :chēē ki lēēkitēē Yēesu. Kisir :Yoowaana barwaani ankusir subak kitaabuutaab lōkōōywēk chēē kāroomēch āk nyēbo Ng'oong'uutyēēt. Ānkoo manaatwech :bārōōnōōchu kule siriintēet :ng'oo, tookunoot :wōlēē bēētooy :ng'aleekaab bārōōnōōchuutēchu kule kerkey āk choo bo kitaabuutaab lōkōōywēk chēē kāroomēch kuu wōloo kisirta :Yoowaana kule siriintēet akeenke :nyēē kisirē tukul. Chāmchiintōōs mbo :booyik choo kisimkunam ng'ālyoontēetaab Yēyiin kule kisirē :Yoowaana tukul. /Kikēēsirē bārōōnōōchu tukul ku sōmōk ām bārooyinto akeenke nto yoto ku yoo kikiikuriik kumēēchi key :Yoowaana ām kwēēnuutaab kēnyiiitaab 85 āk 95 KK. Imuuchē kukisirē :Yoowaana bārōōnōōk āk kitaabuut nyēbo lōkōōywēk chēē kāroomēch kumiitē kiriinkēētaab Ēfēēsō ām Eesya nyoo Mining' (Uturuki) wōlēē kichokōōtēryēēkyi :inee bēsyoōsyēkaab soboonnyii ku kāāntōōyiin nyēē koonnyitoot miisin ām biikaab Kiriistō.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Kimāchē :Yoowaana ām barwaaninyii kōōkomkoom biiko choo kāsē lōkōōywēkyii, kulēēkitiit :tilyaanateeng'waa āk Yēyiin ānkuchoomnyo :icheek nkit. Mwoochinē mbo subak kule kuriibēē key wōlēē mii :kāānēētutēk chēbo lembech choo māchāmchiintōōs kule /kikēēsich Yēesu kuu chii ankume ku chii. /Kēēmwooyē mbo subak kule kiwuu nyēē ki chii :Yēesu nteenee ki tāmirmiryēēt kubooyiit man. Nto subak, /kēēmwooyē mbo kule king'eetee bōōrnyii nyoo chii /kumānāābokēēkwērtoochi murtooywoontēēt. Tooku mbo subak kule mii :Yoowaana kōōboorchinē biiko kule kuriibēē key ng'oomng'ookik, nto chooto ku kāānēētikaab lembech choo kimwooyootē kule ng'ālyoo nyēbo kwōng'uut yoo tinyē :chiitaab Kiriistō ng'oomnānēēt nyēbo man. Kunyoo kimwooyē :bichoo kule kābo kiyēē kayeyee :chii bōōrto. Kimā ng'ālyoo nyēbo koomānuut yoo kāminy :chii ām soboon nyēē mā chuulaat ānkoo ku chiitaab Kiriistō. Mwooyē :Yoowaana kutook kule ng'wiinyan :ng'aleekaab ng'oomnānēēt choo inēētē :kāānēētikaab lembech. Nteenee chōōnēē :ng'oomnānēēt

nyēbo man wōlēē miitē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin. Ibooru :Yoowaana kule ki chii kubooyiit man :lakwataab Yēyiin nyoo wēētii kibchuulyo. Ikiimē mbo subak ng'aleekaab chamateet, nyooyeetaab kaat, /kyoomchiin āmit, /kiibēl ng'ōōkisto, kutinyē :chiito manta kule /kiirāroochē, tiliilinto āk soboontaab kibchuulyo.

Ng'ālyoontēētaab soboonto

¹ Ng'ālyoontooni kyoomwook :acheek ku nyēē kimii /kumānāākēētoow kōōrēt. Kikeekasaanu Ng'ālyoontooni ām yiitiikyoo ankeekasee mbo koonyekyoo, kiirōōtootē ānkēētiinyēē āwunnyekyoo. Ng'ālyoontooni ku ng'ālyoontēētaab soboonto.

² Kichō :Soboonto. Kiboonto keyy :Soboonoo āk Baaba Yēyiin. Kōōkōōyookwēēch :Baaba Soboonoo. Kikeekas Soboonoto ānkēēng'āloolēē. Sobooniitēnyi ku soboontaab kibchuulyo nyēē kyoomwook.

³ Kyoomwook nkakweek kiyēē kookeekas sōōyēku akweek akeenke āk acheek kuu yoo kēēyēku :acheek akeenke āk Baaba ākoo Lakwanyii, Yēēsu Kiriistō.

⁴ Kēēsirwook si yoo koorub ng'aleechu, kuyitita :ng'erekweekwook.

Māchāktōōs kēēbēēsyētootēē lēbkēēyyēēt

⁵ Lōkōōywēk chēē kookeekas kukwaanee wōlēē mii :Yēēsu chu kēēmiitē kēēmwoowook ku kule, lēbkēēyyēēt :Yēyiin. Māmii :mēēnān wōlēē mii :Yēyiin.

⁶ Yoo kēēyēyē keyy kule kēēyēku akeenke āk Yēyiin ānkutākēēbēēsyētootēē mēēnān, kēēmiitē kiibērbēēriisyē āmākēērubē ng'aleekaab manta.

⁷ Nteenee yoo kēēbēēsyētootēē lēbkēēyyēēt, kuu yoo mii :Yēyiin lēbkēēyyēēt, kēēyēku kiito akeenke ānkōōwuuntoowēēch :korotiikaab Yēēsu ng'ōōki ake tukul.

⁸ Yoo yibē keyy :chii kule māyēyē ng'ōōki ake tukul, kōōbērbēērē keyy :nyoo anku manaanam ng'ālyoontēētaab manta.

⁹ Nto yoo kāchāmchiin :chii kule kiikuyey ng'ōōki, kun-yōōchinē :Yēyiin kaat ānkōōtiliilē ām tukuuk tukul choo māchurtootiin, kuuyu churtaat :Yēyiin /ānkiikoosēē keyy.

¹⁰ Nto yoo yibē keyy :chii kule manaayey ng'ōōki ake tukul, kumiitē kumwooyē kule ng'wiin :Yēyiin amanaanam ng'ālyoontēēnyi.

2

1 Biikyuu choo āchāmē, āsirwook ng'aleechu simōōchoolwookēn. Nto yoo kāchoolwookēn :chii, kung'ālooltoowēech :chiito ake nyēē ming'tooy keey Baaba. Nyotoo ku Yēesu Kiriistō nyoo churtaat.

2 Kiikooyto :Yēesu soboonnyii sukoomuuch :Yēyiin kun-yōōwēech kaat ām choolwookātēenyoo. Mēēbērē choolwookātēenyoo acheek baateey, nteenee choolwookātēetaab chii ake tukul.

Māchāktōōs kēērubē kiyēē mwooyē :Yēyiin

3 Yoo sikiinkēt man kule kēēbooyē Yēyiin, ku yoo kēērubē kiyēē mwooyē.

4 Chii nyoo mwooyē kule, “Ābooyē :anii Yēyiin,” āmēēbērē yēyē kiyēē mākyinē :Yēyiin ku ng'wiin :chiichoo āmāboonto manta.

5 Nteenee chii nyoo karub ng'ālyoontēetaab Yēyiin kukaakucham :chiichoo Yēyiin kuchurta. Kēēliitēnyi :nyēē iboorwēech kule kēēyēku akeenke āk Yēyiin.

6 Chii ake tukul nyoo mwooyē kule kiikunoomnyo āk Yēyiin kumāchāktōōs kōōbuurē kuu wōloo kiibuurtooy :Yēesu.

Māchāktōōs kēēchoomtōōsii

7 Chōōrōōnuutēkyuu choo āchāmē, mākuutyēēt nyēē āmiitē āsirwook kumēēbērē nyēē lēēl, nteenee bo :mākuutyooni kēny ānku nyoo kyookasaanu.

8 Nteenee, mii :kiy nyēē lēēl mākuutyooni nyēē āmiitē wāāsirwook. Imuuchē keekaaman mākuutyooni kuu wōloo kiyēytooy :Yēesu, kuuyu mii kubotē :mēēnānēēt ānkumii kutooku :lēbkēyyēēt nyēbo man.

9 Chii ake tukul nyoo yibē keey kule mii lēbkēyyēēt, ānkuwēchē ng'eetaabkaamet, tākumii :nyoo mēēnān.

10 Nto nyoo chāmē ng'eetaabkaamet, kumii :nyoo lēbkēyyēēt āmāyēyē biiko kuchuunnyēē Yēyiin.

11 Nteenee, nyoo wēchē ng'eetaabkaamet, kumii :nyoo mēēnān ānkuwēesyētootē kibtuuy ma. -Mēēnkētē wōlēē wēētii, kuuyu kaker :mēēnānēēt koonyekyii.

-Mōōchāmē tukuukaab kōōrooni

12 Āsirwook akweek lēēkōōk kuuyu kōōkunyōōwook :Yēyiin kaat ām ng'ōōkiswookikwook, kubununēē kaayneetaab Yēesu.

13 Āsirwook akweek booyik kuuyu ōnkētē Yēesu nyoo kimii / kumānāākēetoow kōōrēt.

Āsirwook akweek āybēēriik kuuyu kyōōsyēēntē
Kibrōkōsyoontēēt.

Kāāsirwook akweek, lēēkōōk, kuuyu ōnkētē Baaba.

14 Kāāsirwook akweek, booyik kuuyu ōnkētē Yēesu nyoo
kimii /kumānāākēetoow kōōrēēt.

Kāāsirwook akweek āybēēriik kuuyu ōkichootiin ankyoonam
ng'ālyoontēetaab Yēyiin ānkyōōsyēēntē Kibrōkōsyoontēēt.

15 Biikyuu, -moocham tukuukaab kōōrooni. Chii ake tukul
nyoo yēētyinē keey tukuuchu, kumāchāmē :nyoo Baaba.

16 Mākwoonēē :tukuuchoo wōlēē mii :Baaba, nteenee bo
kōōrooni. Tukuuchoo ku muchastaab bōōrto, kiyēē chōrōkyinē
:koonyekuuk ākoo mēēnātēēt.

17 Bēku :kōōrooni āk muchas nyēbo keel ake tukul, nteenee,
chii nyoo yēyē kuu wōloo māktooy :Yēyiin, kuboonto :nyoo
*soboontaab kibchuulyo ākookoy.

Ōriibēē keey biiko choo kwiilē Kiriistō

18 Biikyuu, bēsyōōsyēk :chu chēbo tiing'āt. Ābērē ky-
ookas kule mākucho :Kwiiliintēetaab *Kiriistō nyēē wōō.
Mii :biiko wōlēē wōō mbo kuunyyitēnyi kukwiilē Kiriistō.
Ng'ālyoontooniitēnyi :nyēē kiinkētēē kule bēsyōōsyēk :chu-
utēchu chēbo tiing'āt.

19 Kiibetyeenyee keey :bichoo wōlēē kēēmiitē ānkubēēchi
keey. Nteenee ākoo kimā chēēchoo man :bichoo kuuyu nto ki
chēēchoo, nto mēēbērē kibākooktēēch. Nteenee, kiiboorwēēch
:wōlēē kibeeta kule kimāmii mbo :akeenke ām bichooto nyēē
ki nyēēnyoo.

20 Nteenee kiikung'aabeenaak akweek :Yēesu Tāmirmiryēēt
ānkōōsēwunootiin :tukul.

21 Mēēbērē āmiitē āsirwook kuuyu -mōōnkētē manta, ntee-
nee āsirwook kuuyu ōnkētē. Nto subak ōnkētē kule māmii
:ng'ālyoo nyēbo ng'wiinyan nyēē chōōnēē manta.

22 Ng'wiintēēt ku ng'oo? Ng'wiintēēt ku nyoo mwooyē kule
mā Kāārārōokiintēēt :Yēesu nyoo kiiyooku :Yēyiin. Kwiiliin-
tēetaab Kiriistō :nyoo nyēē tāyē Baaba āk Lakwanyii.

23 Chiito :nyēē tāyē Leekweet kukaakutay nkinee Kwaan.
Nto nyoo chāmē Leekweet kuchāmē nkinee Kwaan.

24 Māchāktōōs okas kule koonamte mēt kiyēē kyookasaanu
kuchakee kēny. Yoo koonamte mēt, +mōōtēbunēē komostaab
Leekweet āk Baaba.

25 *Soboontaab kibchuulyo :nyiiitēnyi nyoo /
kikēēkuurtoowēēch.

²⁶ Āmiitē āsirwook ng'aleechu kurubta keey biiko choo syēmē kule kukentaak.

²⁷ Nteenee kyōnyōru :akweek Tāmirmiryoonoo king'oobēenook :Yēesu. Yoo miitē :Tāmirmiryēēt āriing'woong', mēebērē ōtiyēē keey kānēētēywēēkaab biich buch. Nteenee nyēē inēetook kurubta keey āk kiy ake tukul nyēē yēmāktōōs, ku Tāmirmiryēēt. Inee :nyoo manta āmāng'wiiynānē. Kunyoo, orub kānēētēywēēkaab Tāmirmiryēēt ānkōōkiilchi Yēesu.

²⁸ Kunyoo ii, biikyuu, ōkiilchi Yēesu, sukung'et kēētinyē man nyēē -mākēēmuuytōōsii ām taayeenyii ām bēsyeēt nyoo chōōnēē.

²⁹ Kuu yoo ōnkētē kule churtaat :Yēesu, ōnkētē naas kule chii ake tukul nyoo yēyē kiyēē churtaat kubo :nyoo Yēyiin.

3

Ōbuur kuu wōloo ibuurtooy :lōkōkaab Yēyiin

¹ Chāmēēch sōō, :Yēyiin nyēē tyaa kut / kēēkuurēēch kule lōkōkaab Yēyiin. Ānku man, kēyēku cheechii. Kiito nyēē yēyē biiko alak simēēnkētēēch ku kule -mēēnkētē :icheek Yēesu.

² Chōōrōonuutēkyuu choo āchāmē, kāākēyēku lōkōkaab Yēyiin ānko toombo kutook mbo kule +mākēyēku nee lētuunoo. Nteenee, kiinkētē kule yoo kēyēēw :Yēesu, +makeekerkeyiitu āk inee kuuyu +makeekas inee kuu wōloo wuunto.

³ Chii ake tukul nyoo boontēē ng'ālyoontooni mooyēēt, kōōbuurē ām soboonto nyēē tiliil kuu wōloo wuunto :Yēesu.

⁴ Chii ake tukul nyoo yēyē ng'ōōki, kāākwiiri :nyoo kiruutēkaab Yēyiin. Kubooyiit man ng'ōōki / kyiiri kiruutēkaab Yēyiin.

⁵ Nteenee, ōnkētē kule kichō :Yēesu sichokōōbuuktoowēēch ng'ōōkiswookiyoo, ānkōōnkētē :akweek mbo kule mātinyē :Yēesu ng'ōōki ake tukul.

⁶ Chii ake tukul nyoo kiilchinē Yēesu māyēyē ng'ōōki. Nto nyoo yēyē ng'ōōki -mēēnkētē :chiichoo wōlēē wuu :Yēesu.

⁷ Biikyuu, -mookany /kiiberbeeraak. Chii nyoo yēyē kiyēē māchē :Yēyiin ku churtaat :nyoo kuu yoo churtaat :Yēesu.

⁸ Nto nyoo yēyē ng'ōōki, kubo :nyoo Kibrōkōsyoontēēt, kuuyu chōōnēē :ng'ōōki Kibrōkōsyoontoonoo nyoo kiikuyeyaan ng'ōōki kung'eetee kēny. Nteenee kichōōnii :Lakwataab Yēyiin chokooburyeet yiisyēētaab Kibrōkōsyoontēēt.

⁹ Māmii :chii nyēbo Yēyiin nyēē tāsē taay kuyēyē ng'ōōki yoo miitē :Yēyiin āriinyii. -Mēēmuuchē kuyey :chii nyēbo Yēyiin ng'ōōki.

¹⁰ Mii :ng'alyoo yu nyēē /kiinkētēē kule lōkōkaab Yēyiin :chu, nto choo kubo Kibrōkōsyooontēēt. Chii ake tukul nyoo māyēyē kiyēē churtaat, kumābo :nyoo Yēyiin. Wuu nyooto mbo ām wōlēē mii :chii nyoo māchāmē ng'eetaabkaamet.

Māchē kēēchoomtōōsii kuu wōloo chāmtēēch :Yēēsu

¹¹ Ng'alyoo nyēē kyookasaanu ku kule, māchē kēēchoomtōōsii.

¹² -Mookany keekerkeyiitu ākoo Kaayin nyoo kibo Kibrōkōsyooontēēt, nyoo kibārē ng'eetaabkaamet. Kibārchi nee ng'eetaabkaamet? Kibar kuuyu kimiyootēch :ātēbuutēkyii nteenee ki kāroomēch chēbo nyiin.

¹³ Kunyi ii, mbo ng'eetaabiya, -mōōlātē yoo kāwēchook :biiko ām kōōrooni.

¹⁴ Kiinkētē kule kookeekwaanee wōlēē mii :meet ankookeyitu wōlēē mii :soboonto. Kiito nyēē kiinkētēē ku kule kēēchāmē mbo ng'eetaabiya. Chii ake tukul nyoo wēchē ng'eetaabkaam, tākumii :nyoo wōloo mii :meet.

¹⁵ Chii ake tukul nyoo wēchē ng'eetaabkaamet, ku miyaat :nyoo kuu rumiin. Ābērē ōnkētē kubooyiit man kule mātinyē :rumiintō *soboontaab kibchuulyo.

¹⁶ Kiyēē kōōnēēch kiinkēt wōlēē wuu :chamateet ku kule kiikooyto :Yēēsu soboonnyii kubo acheek. Kunyoo, mākūwēch nkacheek kiikooytooy soboonwēkyoo kubo mbo ng'eetaabiya.

¹⁷ Yoo boonto :chii tukuukyii ānkukāsē kunyālilē :ng'eetaabkaamet āmāriirēē nyiin ii, kōōmuuchē kule nee kuboonto :chiichoo chamateetaab Yēyiin?

¹⁸ Biikyuu, -mookany kiiyiilē kuutuweek buch kule kēēchoomtōōsii, nteenee māchāktōōs kiiboornēē chamataanaa yēyuutēkaab manta.

¹⁹⁻²⁰ Yoo kēēyēyē kuu nyooto, kiinkētēē yooto kule kēēbooyē manta. Yoo kāmwooy :kāāsōōtēywēkyoo kule -mākēēboontē manta, okany kēēyisu kāāsōōtēywēēchoo yoo mēēmiiitē taay-eetaab Yēyiin. Māchāktōōs kēēmwooyē kule wōō :Yēyiin kusiir kāāsōōtēywēkyoo ānkōōnkētē :inee kiy ake tukul nyēē kēēyēyē.

²¹ Chōōrōōnuutēkyuu, yoo kāmwooy :kāāsōōtēywēkyoo kule kēēboontē man, +mākiiyyoong'iisyē taayeetaab Yēyiin nyēē māmii :muyātēēt

²² ānkēenyōōru kiy ake tukul nyoo kēēsoomē, kuuyu kēērubē mākuutēkyii ānkēēyēyē kiyēē ing'ērēēchē inee.

²³ Mākuutyēētaab Yēyiin ku kule, māchāktōōs kiyyēnchinē kule Lakwataab Yēyiin :Yēesu ānku Kāārārookiintēēt. Māchāktōōs kēēchoomtōōsii kuu yoo /kēēmwooytoowēēch.

²⁴ Biiko choo rubē mākuutēkaab Yēyiin :chēē kiikunoomnyo āk Yēyiin. Kiyēē kiinkētēē kule kēēyēku akeenke āk Yēyiin ku Tāmirmiryēēt nyoo kiikurōōbwēēch.

4

Ōriibēē keey biiko choo mātinyē manta

¹ Chōōrōōnuutēkyuu, kookukwaanaat :biich chēē chaang' chēē yibē keey kule *wōōrkooyikaab Yēyiin. Kunyoo, -mōōyēnchi ng'al alak tukul choo kookas. Nteenee, ōrōōtootē nyēē karaam sōōnkēt yoo kwoonēē man wōlēē mii :Yēyiin.

² Okany āboorwook wōlēē sōōnkētitooy biiko chēē boonto Tāmirmiryēētaab Yēyiin. Chii ake tukul nyoo chāmtooy kule kichō :Yēesu Kiriistō kōōrēēt kuu chii, kuboonto :chiichoo Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

³ Nto chii ake tukul nyoo māchāmtooy kule wuu nyooto, mābo :nyoo Yēyiin nteenee kwiiliintēētaab Kiriistō. Ābērē kyookas kule mākuchō :Kwiiliintēētaab Kiriistō, nteenee kookukwaanaat mbo :alake kēny.

⁴ Biikyuu, ōbooyē :akweek Yēyiin. Kyobiirte choo kwiilē Kāārārookiintēēt kuuyu Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyoo ōboontē :akweek ku wōō kusiir nyoo bāwu tāmirmirook choo miyootēch choo iwārē biiko ām kōōroni.

⁵ Bo :kwiilōōtichoo kōōroni. Kunyoo, ng'āloloote ng'al chēē rubtooy keey āk soboontaab kōōroni ānkukāsyinē :biikaab kōōroni.

⁶ Nteenee kēēbooyē :acheek Yēyiin, nto nyoo chāmē Yēyiin kukāswēēch. Nto nyoo mābo Yēyiin, kumākāswēēch. Kēēlooto :nyēē kiinkētēē tāmirmiryēēt nyēbo manta ākoo nyēbo ng'wiiynan.

Chamateetaab Yēyiin

⁷ Chōōrōōnuutēkyuu, okany kēēchoomtōōsii kuuyu toowunēē :chamateet wōlēē mii :Yēyiin. Chii ake tukul nyoo chāmē ake, kubo :nyoo Yēyiin ānkōōnkētē Yēyiin.

⁸ Nto nyoo māchāmē ake, kumēēnkētē wōlēē wuu :Yēyiin kuuyu Yēyiin ku chamateet.

⁹ Kiiboorwēēch :Yēyiin chamateenyii yu kikōōnu Lakwanyii akeenke baateey kuchō kōōrēēt sukung'eet kēēsobchē kubununēē Lakwanaa.

¹⁰ Chamataanaa kumēēbērē acheck :chēē kikeecham Yēyiin, nteenee kichameech :Yēyiin kut kukōōn Lakwanyii kuyēk kōōrosyoo /sikēēnyōōwēēch kaat ām choolwookātēēnyoo.

¹¹ Chōōrōōnuutēkyuu, kuuyu chāmēēch :Yēyiin miisin kuu nyooto, kumākwēēch nkacheek kēēchoomtōōsii.

¹² Ānkoo māmii :chii nyēē kiikukas Yēyiin, nteenee yoo kēēchoomtōōsii kēēboontē keey Yēyiin ankumakuchurta :chamateenyii ām wōlēē kēēmiitē.

¹³ Kiyēē kiinkētēē kule kēēyēku akeenke āk Yēyiin ku Tāmirmiryēēnyii nyoo kiikukōōnēēch.

¹⁴ Kookeekasee :acheek koonyekyoo ānkiibooru kubooyiit man kule kōōkukōōn :Baaba Lakwanyii chokooraraach kōōrēēt.

¹⁵ Yoo kachamta :chii kule Lakwataab Yēyiin :Yēēsu, ku akeenke :chiichoo āk Yēyiin.

¹⁶ Kiinkētē :acheek chamateet nyēē boontēēnēēch :Yēyiin ānkiikoosēē keey chamataanaa.

Chamateet :Yēyiin. Chii ake tukul nyoo kiilchinē chamateet, kiikunoomnyo :nyoo āk Yēyiin.

¹⁷ Yoo kēēboontē chamateet ānkiibuurē kuu wōloo kiibuurtooy :Yēēsu ām kōōrēēt, kēēmiitē kiibooru chamateet nyēē churtaat. Yooto nanyuun, -mākēētinyē muyāt ām bēsyēēt nyoo /kiitiilchinē biiko ng'aleek.

¹⁸ Māmuyē :chii nyoo tinyē chamateetaab Yēyiin kuuyu kwētē :chamateet nyēē churtaat muyātēēt. Yoo kāmuyēē :chii /kiing'woonchi, kōōbooru :yooto kule mānāākich :chamateetaab Yēyiin nyēē boonto.

¹⁹ Kēēchoomtōōsii kuuyu kisimkuchameech :Yēyiin.

²⁰ Yoo kāmwooy :chii kule chāmē Yēyiin āmāchāmē ng'eetaabkaamet, ku ng'wiin :chiichoo. Yoo māchāmē :chii ng'eetaabkaamet nyoo kāsē ii, makucham kule nee Yēyiin nyoo manaakas?

²¹ Mākuutyēēt nyēē kikōōnēēch :Yēyiin ku nyi: Māchāktōōs :chii nyoo chāmē Yēyiin kuchāmē nkinee ng'eetaabkaamet.

5

Tinyē soboonto :chiito nyēē kiikuchamta Lakwataab Yēyiin

4:10 Room. 5:8; Yoowa. 3:16 **4:10** 1Yoowa. 2:2; 3:5 **4:11** Yoowa. 13:34;
1Yoowa. 3:11; 4:21; 2Yoowa. 5 **4:12** Yoowa. 1:18; 1Yoowa. 2:5; 4:17 **4:13**
Yoowa. 14:16; Room. 8:4-6, 9, 14 **4:14** Yoowa. 15:27; 4:25 **4:15** 1Yoowa. 2:23
4:16 Yoowa. 15:4-5 **4:17** Yoowa. 3:18; 5:24-25; 1Yoowa. 4:12; 3:21 **4:20**
1Yoowa. 2:9 **4:21** 1Yoowa. 4:11

¹ Chii ake tukul nyoo chāmtooy kule Kāārārookiintēēt :Yēesu, kubo :chiichoo Yēyiin. Nto nyoo chāmē kwaaniitaab leekweet, kuchāmē mbo nkinee leekweet.

² Kiinkētē kule kēēchāmē lōkōkaab Yēyiin yoo kēēchāmē Yēyiin ānkēērubē mākuutēkyii.

³ Kiyēē ibooru kule kēēchāmē Yēyiin ku kēēriib mākuutēkyii, āmānyikisyēēch :mākuutēchoo.

⁴ Chii ake tukul nyoo bo Yēyiin, kubiirtooy miyootyēt nyēē mii kōōrooni. Yoo kakiikaasee keey Yēyiin, +mākiibēl kōōrēt.

⁵ Ng'oo :nyēē isyēēntooy kōōrēt ēē? Nyēē isyēēntooy ku nyoo chāmtooy kule Lakwataab Yēyiin :Yēesu.

⁶ Yu kichōōnii :Yēesu Kiriistō kōōrēt, kibununēē bēēko āk korotiik.* Mēēbērē kibununēē bēēko baateey, ntee-nee kibununēē bēēko ākoo korotiik. Mwooyē :Tāmirmiryēēt ng'aleechu, ānkumwooyē :Tāmirmiryēēt kiyēē bo man.

⁷ Miitē :tukuuk sōmōku chēē iboorwēēch kule kichō :Yēesu kuu chii.

⁸ Tukuuchoto ku: Tāmirmiryēētaab Yēyiin, bēēko āk korotiik. Ibooru :tukuuchu sōmōku kiito akeenke.

⁹ Yoo kēēchāmē kiyēē mwoowēēch :biiko ii, +makeecham sōō, nyēē tyaa kiyēē mwooyē :Yēyiin kurubta keey ākoo Lakwanyii!

¹⁰ Chii ake tukul nyoo chāmtooy Lakwataab Yēyiin kōōnkētē man kule inee :nyooto. Nto chii nyoo māchāmtooy ng'aleechu, kumwooyē :nyoo kule ng'wiin :Yēyiin kuuyu manaachamta kiyēē mwooyē :Yēyiin kurubta keey ākoo Lakwanyii.

¹¹ Kimwoowēēch :Yēyiin kule kiikukōōnēēch *soboontaab kibchuulyo. Kēēnyōōru soboonoto kubununēē Lakwanyii.

¹² Chii nyoo boonto Lakwataab Yēyiin kutinyē soboontaab kibchuulyo. Nto nyoo māboonto kumātinyē soboonoto.

¹³ Āsirwook akweek choo ōkoosēē keey Lakwataab Yēyiin ng'aleechu sōōnkēt kule ōboontē soboontaab kibchuulyo.

Ng'ālyoo nyēē /kiiwoong'tēē

¹⁴ Kēēboontēē mooyēt kule yoo kēētēēbē kiyēē chām wēēch :Yēyiin, mākuukāswēēch.

¹⁵ Yoo ākoo kiinkētē kule kās wēēch ām kiy ake tukul nyoo kakeesaay, kiinkētē ām yooto kule kēēnyōōru kiyēē kēētēēbēē.

¹⁶ Yoo ikāsē kuyēyē :ng'eetaabkoomēt ng'ōōkisto nyēē -mēēsākyinē kōōboot soboontaab kibchuulyo, isaay Yēyiin kunyōōchi kaat. Yooto, mākoōkoochi :Yēyiin chiichoo

5:1 Yoowa. 4:25 5:3 Mat. 11:30 5:4 Yoowa. 16:33 5:5 Room. 8:37-39;

1Yoowa. 4:4 * 5:6 Ibooru :ng'ālyoontēēt 'korotiik' ām yu kule 'meet'. Isōōtē :biiko alake kule ibooru :ng'ālyoontēēt 'bēēko' 'kwootēēk' kuu yoo iboorunoot ām Yoowaana 3:5, nto alak, kōōsōōtē kule ibooru 'bēēkaab bātisāniisyēt'. 5:6 Yoowa. 19:34; 16:13 5:10 Room. 8:16; Kala. 4:6 5:12 Yoowa. 5:24 5:13 Yoowa. 20:31 5:15 Yoowa. 15:16 5:15 Māārko 11:24

:soboontaab kibchuulyo. Mii :ng'ōōkisto nyēē yēyē chiito kōōboot soboontaab kibchuulyo. Mēēbērē kāāmwoowu kule isaay ām ng'ōōkisto nyēē wuu nyoo.

¹⁷ Miyaat :ng'ōōki ake tukul. Nteenee, mii :alake chēē māyēyē chii kōōboot soboontaab kibchuulyo.

¹⁸ Kiinkētē kule mēēbērē tāsē taay :chii nyēbo Yēyiin kuyēyē ng'ōōki. Riibē :Lakwataab Yēyiin chiichoo nyēē mākooy kutiiny :Kibrōkōsyoontēt.

¹⁹ Kiinkētē kule kēēbooyē :acheek Yēyiin. Nteenee bāwu :Kibrōkōsyoontēt kōōrēt.

²⁰ Kiinkētē mbo subak kule kiikuchō :Lakwataab Yēyiin ankiikuyeyeech kiinkēt Yēyiin nyoo manta. Kēēyēku cheechii kuuyu kēēbooyē Lakwanyii. Kubooyiit man :inee ku Yēyiin anku soboontaab kibchuulyo.

²¹ Biikyuu, kāāmwoowook, osaanee keyy kiy ake tukul nyēē imuuchē kootabaaneenaak wōlēē mii :Yēyiin.

Barweetaab Āyēēng' nyēbo Yoowaana

Taayta

Siriintēēt, yēē / kīkēēsirē āk wōlēē / kīkēēsirēē: (Kasee kāāboorunēēt Yoowaana nyēbo Taayta.)

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: / Kēēsirchinē barwaani biiko alak chēbo Kiriistō chēē mēēnkētootiin kuuyu yēyiisyēē :Yoowaana ng'al chēē iyēēlootiin simēēboor kule ng'oo :chooto. / Kikiikēēwusoot biikaab Kiriistō kut kikiikuwunyaatee keyy koorin yoo sooyē. / Kēēkuurē kaniseet kule 'Cheebyoosya nyēē chamaat', nto biiko chēbo kanisaanaa ku 'lōkōkaab cheebyoosyaanaa'. Nto kaniseet nyēē kisiriisyēē :Yoowaana yooto ku nyēē / kīkēēkuurē kule 'cheebkaamet'. -Mēēbooru keyy :Yoowaana nkit nteenee kuurē keyy kule 'boontēēt'. Ikiimchinē :Yoowaana biiko choo kāsē ng'aleekyii kukoonyit kiruutyēētaab chamateet kuu wōloo kiiboorunto :Kiriistō ankwaamta nyoo kiikukasaan kung'eetee / kākyoomchi lōkōōywēk chēē kāroomēch. Ikomkoomu mbo subak bichoo kule kuyēk toomōōn sukung'eet kōōkuykuuchiin kāānēētiisyēētaab manta āk nyēbo lembech. Yoo keechaayta :chii kāānēētiisyō nyēbo lembech, kaakukwaanee nkit kubo ng'aleechaa.

Kyoorōōr keyy :Yoowaana ānkumākyi biiko bērrur

¹ Anii nyoo boontēēt nyēē wōō. Āmiitē āsiruung' cheebyoosya nyēē ikweyaat āk lōkōkuuk. Āchāmook manta. Mēēbērē anii baateey :nyēē āchāmook nteenee chāmook :nkicheek biiko tukul choo chāmē ng'ālyoontēētaab manta

² nyoo kiikēēnyōōru. +Mākiibuurtē ng'ālyoontoonoo ākookoy.

³ Mākōōbēruurēēch :Baaba Yēyiin kuboonto keyy āk Lakwanyii Yēesu Kiriistō. Makuriireeneech +ānkumākēēnyōōru kaalyeet yoo kiibuurtooy chamateet āk manta.

Choomnyēēt

⁴ Ang'erechaat miisin, kuuyu kyaakas lōkōkuuk alak kurubē ng'ālyoontēētaab manta kuu yoo kimwoowēēch :Baaba.

⁵ Neennyi ii, cheebyoos, āmwoowuung' kule ōchoomtōōsii. Mēēbērē mākuutyēēt nyēē lēēl :ng'ālyoontoonoo, nteenee kimiitē :mākuutyoonoo kung'eetee kēny.

⁶ Chamateet ku yoo kēyēyē kiyēē mwoowēēch :Yēyiin. Kuu yoo kisimokas ām taay, kimwooy kule māchē ōbuurē ām chamateet.

-Mookany/kiiberbeeraak

⁷ Miitē :biich chēē chaang' chēē ibērbēeriisyoote. Māchāmtooy :bichu kule kichō :Yēesu kōōrēet kuu chii. Chii nyēē mwooyē kuu nyooto ku ng'wiin ānkukwiilē *Kiriistō.

⁸ Ōriib keey sukung'eet -mōōboot kiyēē kiikēechoosyi, / sikēētuwēnook kuyitita.

⁹ Chii nyoo mārubē kāānēētēywēēkaab Kiriistō ānkutāsyi cheechii, mābo :nyoo Yēyiin. Nto nyoo karub kāānēētēywēēkaab Kiriistō, kubo :nyoo Baaba āk Lakwanyii.

¹⁰ Yoo kāchō :chii ake tukul wōlēē ōmiitē āmēēbērē kāyibwook kāānēētēywēēchu, mataach :chii kuchō kanyii.

¹¹ Nto chii ake tukul nyoo katorooch chiichoo, mākunoomnyo :tukwaay ām miyootyēēt nyēē boonto :chiichoo.

Kāā-āmiisēēt

¹² Kātāāboontē ng'aleek chēē chaang' chēē kātāāmāchē tāāsirwook, nteenee -māāmāchē tāāyēyiisyēē kartaasiit āk kalaamuut. Ābērē +māāruutoochook subokyaam :tukul lōkōōy kēēboontē keey sukung'eet kuyitita :ng'erekweekyoo.

¹³ Isubooyook :lōkōkaab chēēbkoomēt nyēē kweyaat.

Barweetaab Sōmōk nyēbo Yoowaana

Taayta

Siriintēet, yēē / kīkēēsirē āk wōlēē / kīkēēsirēē: (Kasee kāāboorunēet Yoowaana nyēbo Taayta.)

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Kī chaang' :wuuyinwēk ām wōlēē mii :biikaab Kiriistō kubāytooyiisyē :Tyooturefe nyoo kī kāāntōōyiin kibkerkoong'nyaa. Kiiyookto :Yoowaana biikyii alak chēē kiyēyiisyē āk inee nteenee kitay :Tyooturefe. / Kikeekwet mbo biikaab kanisa choo kitaach bichoo / kiki-yooku. Kitaach mbo :Kāyō bichoo kiiyooku :Yoowaana ānkoo kimēēnkētē bichoo. Kunyoo kisirchi :Yoowaana Kāyō barwaani yoo kitāsirchinē kāāntōōyikaab kanisa. Tēmētēēryō :nyēē kiyibchinē Kāyō barweet.

Kyoorōōrchi keye :Yoowaana Kāyō ānkumākyi bērrur

¹ Anii nyoo boontēet. Āmiitē āsiruung' inyīing' choorweenyuu Kāyō, nyoo āchāmiing' manta.

² Choorweenyuu, āsooyē Yēyiin kule inyōōru bāybooyyēet āk kaalyeet ām kiy ake tukul nyēē iyēyē. Ānkētē kule imiitē iriibē nyēē karaam, ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

³ Kōbokumwoowoo mbo :ng'eetaabiya alake wōlēē iriibtooy ng'ālyoontēētaab manta. Kunyoo, ang'erechaat miisin.

⁴ Māmii :ng'erekweek alake chēē āboontē kusiir chēbo akas kule mii :lōkōkyuu kubēesyētēē manta.

Karaam /kēēyēētyēēchinē tāyēēk

⁵ Choorweenyuu, imiitē iyēyē kiyēē karaam kuuyu kweet-aach mbo ng'eetaabiya ānkoo kō tāyēēk.

⁶ Kōbokwoomchi :bichooto 'kwēētoochē kaniseet ām wōli kurubta keye ākoo chamateeng'uung'. Ābērē +meeyey nyēē karaam yoo kēē-āmiis tāyēēchu āyooku ām kēēlto nyēē ing'ērēēchē Yēyiin.

⁷ Kuu yoo kiyēchinē :bichoo Yēesu yiisyēet, manaamach kuyēētyēēchi icheek :biiko choo manaanam ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

⁸ Kunyi, māchāktōōs kēēyēētyēēchinē biiko chēē wuu chooto sukung'eet kēēyēyiisyē :tukul kubo ng'ālyoontēētaab manta.

Kāāntōōyiin nyēē miyaat

⁹ Kyāāsirchi barwa kaniseet nyoo imiitē, nteenee mākāswēēch :Tyooturefe nyoo kicham kuyēyē keye kuyēk kāāntōōyiintēng'waa.

¹⁰ Kunyi, yoo kāāchōō, +māchāāsyooru kiyēē mii kuyēyē. Kiitoomchēēch ng'ālyoo nyēē miyaat. Mēēbērē nyoo baateey, māchāmē kut kutorooch mbo ng'eetaabiya choo kēēytooy. Kērēktooy mbo subak choo māchē kutōrōōkiis nto nyoo kātōrōōkiis, /kēēchēkwēytēē kanisa.

¹¹ Choorweenyuu, -meerub tukuuk chēbo ng'ōōki, nteenee iyēyē chēē kāroomēch. Chii nyoo yēyē tukuuk chēē kāroomēch kubo :chiichoo Yēyiin. Nto nyoo yēyē chēbo ng'ōōki, -mēēnkētē :nyoo Yēyiin.

Tēmētēeryō āk kāā-āmiisēēt

¹² Ng'āloolēē :chii ake tukul Tēmētēeryō nyēē karaam. Nto subak ibooru mbo wōlēē rubtooy :inee ng'ālyoontēētaab manta. Kēēng'āloolēē :nkacheek nyēē karaam ānkiinkētē :in-yiing' kule man :kiyēē kēēmiitē kēēmwooyē.

¹³ Kātāāboontē ng'aleek chēē chaang' chēē kātāāmāchē tāāsiruung', nteenee -māāmāchē taasiruneeniing' kalaamuut.

¹⁴ Ābērē machaakasiing' ām lēēkitō subokyaam :tukwaay lōkōōy.

¹⁵ Ibuurtē tāloosyēēt. Isubooyiing' :chōōrōōnuutēk ām wōli. Kunyi, isubaay :nkinyiing' choorwa ake tukul ām wōloo.

Barweetaab Yuuta

Taayta

Siriintēēt, yēē / kīkēēsirē āk wōlēē / kīkēēsirēē: Kuu yoo tookunoot ām barwaani, Yuuta ng'eetaabkaametiitaab Yāākōbō :nyēē kisirē lōkōōywēchu. Yāākōbō nyiitēnyi :nyoo ki kāāntōōyiin nyēē kitookunoot nyēbo kaniseetaab Yēērusālēm ānku ng'eetaabkaametiitaab Yēēsu ānku inee mbo nyoo kisirē barweet nyoo bo Yāākōbō. / Kiisōōtē kule ki Yuuta nyēē ki mining' ām mbo ng'eetaabkaametiitaab Yēēsu choo ki ang'wan (Mataayo 13:55). Tinyē :barwaani komoswookik chēē chaang' chēē bēēchiintōōs āk chēbo nyoo bo Bētērō nyēbo āyēēng' ānkōōmuuchē /kīkēēsirē barwaaniitēnyi ām bēsyoōsyēk chēē ng'ēri kung'eetee /kakiwaany nyiitēnyi bo Bētērō nyēbo āyēēng'. Kuu yoo ng'ēētē :Yuuta ām kērēwoontēētaab 18 kutwech 2 Bētērō 3:3, kuyemaat /kēēchāmchiin kule kiinkētē :inee 2 Bētērō. Yēyiisyēē :tukwaay ng'ālyoontēēt akeenke nyēbo kuutiitaab Kirikiik nyēē /kēēnyōōrchinē 2 Bētērō 3:3 āk Yuuta kērēwoontēētaab 18. Imuuchē mbo ku man kule twēchē :Yuuta āk Bētērō kāānēētuutēk alak chēbo lēbkeēyik. Tookunoot kubooyiit man ām wōlēē /kikeetetita ng'aleek chēbo kuutiitaab Kirikiik ām bārōōnōōchu tukwaay kule twēchē :Yuuta ng'aleekaab Bētērō. (Isōōtē mbo :biiko alake kule Bētērō :nyēē twēchē ng'aleek chēbo Yuuta.) Mii :ng'aleek alake barwaani bo Yuuta chēē /kiisōōtyinē kule kirutunēē kitaabuut nyēbo Enok nyēē kiinkētōot miisin bēsyoōsyēchooto ām wōlēē mii :Yuutayeeek choo kimanaachamta Kiriistō āk choo kikiikuchamta Kiriistō. Nteenee kikuskus :kitaabuuni bo Enok nyēē kimayemaat kuyēk akeenke ām choo mii ra Biibilyaa. Twēchē :barwaani bo Yuuta kitaabuutaab Enok ām kērēwoontēētaab 14-15.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Ikiimchinē :Yuuta biiko choo kiikōōyēnchi Kiriistō kusatee keey wōlēē mii :kāānēētikaab lembech choo mii kōōchutchuutyinē kāāyēnēētaab biikaab Kiriistō kumāchē kung'eeny koowaany kubuntēē kāānēētiisyēētaab lembech āk ming'ātēētaab soboonto nyēē -mēēng'ērēēchē Yēyiin. Mākōōng'woonchi :Yēyiin kāānēētichoo bo lembech. Nteenee mächaktōōs kururyootiin :moonik biiko choo kichootiin ām kāāyēnēēt sukuriirēē choo kuskus āk choo tākutinyē tōsōōsyo ām ng'al. Kwaam :biiko booryēēt kōōkomkoom soboonwēkwaa kubuntēē kāāyēnēēng'waa.

Kyoorōōr keey :Yuuta ānkumākyi biiko bērir

¹ Anii :nyoo Yuuta, ng'eetaabkaametiitaab Yāākōbō, nyēē āyēyē yiisyēetaab Yēesu Kiriistō. Āsirwook akweek biiko choo /kiikeekweyaak ānkuchāmook :Baaba Yēyiin ānkuriibook :Yēesu Kiriistō.

² Kuriireenaak :Yēyiin miisin ānkukōōnook kaalyeet āk chamateet.

Kāānēētikaab lembech

³ Mbo ng'eetaabiya, ānkoo kāāmāchē miisin asirwaak kiyēē rubtooy keey āk soboonto nyēē lēēl nyoo kēēboontē :tukul, kaakas kule māchāktōōs ākiimook soo-am booryēēt ōriib kāānēētutēchoo kyōōyēnchi choo kiikoochinē :Yēyiin biikyii.

⁴ Kōōkuwoow keey :biiko alake chēē moosē chamateetaab Yēyiintēenyoo sukunyōōr kiyēē yēētēē keey ām ng'ōōkiswookikwaa ankutay Yēesu Kiriistō nyoo :inee nkit Mokoryoontēenyoo ānkubāwu kiy ake tukul. /Kisimkeesir kēny kule +/makiiruusta bichoo.

⁵ Ānkoo ōnkētē sinee :akweek ng'aleechu, āmāchē āsōōtwook kule kisār :Yēyiin biikyii kung'eētyēē Miisir. Nteenee kichokōōmukuus lētuunoo biiko choo kitay kōōyēnchi inee.

⁶ Ōsōōtyēēchi baa :akweek malayikaanik choo kikeeytee kāāmuukēywēēk choo /kikiitōōrtoochinē, nto yooto kubakaakta wōlēē kiminyē. Kiikoochi :Yēyiin malayikaanichaa wōlēē bo mēēnān ānkurātōōtiin ām nyōrōōrōōnikaab kibchuulyo ākoy bēsyoonoo wōō nyoo +/mabokiiruustee.

⁷ Okas mbo subak kiyēē kiyeyakay ām Sōtōm, Komoora ākoo kiriinkōōsyēchoo kilēēkitēē yooto. Kisikōrākiis :nkicheek biikaab kiriinkōōsyēchoo kuyey ng'aleek chēbo sikornaanti āk martaayeet. Yooto /kiimukuusēē bichoo maata, ng'ālyoo nyēē iboorwēēch kule +/mākiing'woonchinēē biiko choo kayey ng'aleek chēē wuu chooto maataab kibchuulyo.

⁸ Ām ng'aleek chēē wuu chooto, nyēērēē :kāānēētichoo bo lembech bōōrwoonikwaa ām choolwookātēēt nyoo yēyē. Mōōntooy :bichoo kāāmuukēywēēkaab Yēyiin ānkuchubē tāmirmirook chēē miyootēch choo kōrōōmēch.

⁹ Ānkoo mbo yoo kikwiilē keey :Mukāyil nyoo malayikeet nyēē wōō āk Kibrōkōsyoontēēt kubo muustaab *Muusa, kiyyey kuchub Kibrōkōsyoontoonoo. Nteenee kimwoochi kule, "Kōōburyoong'tiing' :Yēyiin."

¹⁰ Nteenee chubē :bichoo mbo ng'aleek chēē -mēēnkētē. Tōōrtooy bichoo :moonik kumukuus kuu tyoong'in choo -mēēnkētē kiy.

11 Lēyyē, ng'woonin nyēē tyaa :nyēē mākungyōōr :bichoo! Kaakurub kēēltaab Kaayin. Kāākuyisyi keyy komostaab Bal-aam nyoo kiboonto muchastaab beesaanik. Kāākukāwōōtēn :bichoo kuu yoo kikāwōōtēnē :Koorā. Kunyi, +/mākiimukuus nkicheek kuu yoo /kikiimukuusē Koorā.

12 Biich :choo chēē mānyoolu ām kaabsaakwa nyoo bo choomnyoot. Yoo ō-āmiisyē :tukul kulāklākānē āmit nyēē māmuytōōs. Kerkeey :bichoo bool chēē iwuyyē :yoomat āmāboonto roob. Kerkeey keet chēē māboonto lokoyeek ānkoo ku bēsyōōsyēk :chooto chēē yēyēē lokoyeek. +/Makeeng'eyta ānkubēk meet nyēbo āyēēng'.

13 Kerkeey :bichoo araarayta nyēē tinyē :bēēkyii bukaanteet nyēē tuuroot kubo tukuuk chēē mānyoolu chēē yēyē. Kerkeey :bichoo kookeelik choo ibetyēēnyēē keyy wōlēē mii :chuut. Tākyinē keyy :choo wōlēē mii :mēēnānēētaab kibchuulyo.

14 King'oor :Enok, tilyaanaa kibo tisab ām areetaab Aatam, ng'aleekaab bichuutēchu. Kimwooy kule, “Okas! Mākuchōōnto keyy :Mokoryoontēēt lukēētaab biikyii chēē chaang' miisin.

15 +Mābokōōtiilchi chii ake tukul ng'aleek chēē kiikuyey ankooruusta biiko tukul choo mābo Yēyiin kubo rōkōsng'waa ākoo ng'aleek tukul choo miyootēch choo kiikumwooy kumoolootēē Yēyiin.”

16 Ing'unyng'uung'tōōs :bichu kwaak kung'āloolootēē biiko alak nyēē miyaat. Rubē :icheek muchasng'waa nyoo samis. Ng'āsootē keyy kōōchooytooy alak sukuboorēē :icheek yooto.

Kuriib keyy :chii

17 Nteenee ii, chōōrōōnuutēkyuu, -mōōwuutyēē kiyēē kisimkumwooy *:lēbkēēyikaab Mokoryoontēēnyoo Yēesu Kiriistō.

18 Kimwoowook kule mākutook :biiko ām bēsyōōsyēkaab lētut chēē kiikubāw :muchasta. Mākōōnchuruurook kuyēyē ng'aleekwaa bo rōkōsto.

19 Biiko chēē wuu chuutēchu :chēē yibu bcheyateet. Rubē :bichooto ātēbuutēkaab biikaab kōōrēēt choo māboonto Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

20 Nto akweek ii, chōōrōōnuutēkyuu, māchāktōōs ōtitiirē keyy ām kaakaaseeng'woong' nyēē tiliil ānkōōsooyē ām Tāmirmiryēētaab Yēyiin.

²¹ Ōriib keey sōōbuurtē chamateetaab Yēyiin yoo ōkānyoonu bēsyoonoo chōōnii :Mokoryoontēenyoo Yēesu nyoo riirēēnook. Māchokukōōnook soboontaab kibchuulyo.

²² Ōriirēē biiko choo botyinē :tonkoy ām kaakaaseeng'waa.

²³ Ōsāru biiko choo kariik kōōsuuchi ma. Ōriirēē biiko choo choolwookēnootē ānkōōwēchē ātēbutēkwaa choo miyootēch nteenee ōriibē keey simōōlumchi lukēēng'waa.

Saayeet nyēē itōrōōrē Yēyiin

²⁴ Kutōrōriit :Yēyiin nyoo imuuchē kuriibook simōōbutyē. Makoomutaak ōtiliilēch boong'erech ām taayeenyii.

²⁵ Kutōrōriit :Yēyiin nyoo akeenke baateey nyoo kiiraraacheech kubununēē Yēesu Kiriistō Mokoryoontēenyoo. Wōō :Yēyiin ānkuboonto kāāmuukēywēek tukul. Kibāwu :inee tukuuk tukul kēny, bāwu tukuuk tukul raat ānkumākubāwu tukuuk tukul ākookoy. Kuwuuyiit nyooto.

Ng'oong'uutyēēt Nyēē /kikiiboorchī Yoowaana

Taayta

Siriintēēt, yēē / kikēēsirē āk wōlēē / kikēēsirēē: Kitiil :Chuustiinō nyoo kichāmtooy kume kubo kāāyēnēnyii ānkiming'iisyē yu kikiikukeeyta :kēnyiisyēk chēē kimāchē kuyitē bokolwookik āyēēng' KK, kule lēbkēēyiintēēt Yoowaana nyoo ki ng'eetaabkaametiitaab Yāākōbō :nyēē kisirē kitaabuuni bo Ng'oong'uutyēēt. Tinyē :kitaabuuni ng'oong'uutēk āk tukuuk chēē /kikiiboor chēē kinyōōru :Yoowaana kurataat ām Baatmo wōloo kikiikwēēn :bēy. /Kiisōōtē kule /kikēēsirē kēnyiitaab 95 KK, kubāytooyiisyē Toomiityaan ām kiriinkēētaab Rooma. Tākwoomē biiko mēt bēsyōōsyēchu kule wuu nyēē kimā lēbkēēyiintēēt Yoowaana :nyēē kisirē kitaabuuni. Ānkoo kuwuu nyotoo, kerkey :ng'aleek chēē chaang' chēē mii kitaabuutaab lōkōōywēk chēē kāroomēch kuu wōloo kisirta :Yoowaana, chēbo bārōōnōōkyii āk nyi bo Ng'oong'uutyēēt. Sālu :ng'aleekaab kitaabuuni kuutiit nyoo bo Iburaneek, ng'ālyoo nyēē ibooru kule imuuchē /kikeesiree kurook kuutiitaab Iburaneek nto nyēbo Araameek nto yityo /bokēēwēēkyi nyēbo Kirikiik. Imuuchē ku man kule kisiree :Yoowaana ng'oong'uutēkyii kuutiitaab Kirikiik kōōwuruurē :ng'aleekaab kuutiinyii bo Iburaneek.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Kubāytooyiisyē :Nēērō, /kikēēwus biikaab Kiriistō nyēē -/mākyoomu nto miisin ām kēnyiitaab 64-68 KK. Ki kēnyiisyēchuutēchu yoo /kikēēbākāchē lēbkēēyiintēēt Bāwulō āk Bētērō. Nteenee kiyēk :kōōrēēt murō ām kēnyiisyēk chēē kibāytooyiisyē :Fasbaasyaan āk Tiitō. Nto yu kachokunam :Toomiityaan bāytooyiisyēēt, kutoow subak :wusiisyēēt. Kimāchāmchiintōōs :bāytooyiintooni āk yoo kiyibē :biikaab Kiriistō kule bāytooyiintēēng'waa :Yēēsu, kunyoo kitay :icheek kukutunkyi Toomiityaan. /Kikēēsirē kitaabuuni ām bēsyōōsyēchooto bo wusiisyēēt.

Kikēēbchēwunēē kitaabuuni āyēēng'. Tinyē :komosta nyēbo taay (kur. 1-3) ng'aleek chēē /kikēēsirchinē kanisoosyek tisab ām Eesya nyoo Mining' (Uturuki). Nto komosta nyoo bo āyēēng' (kur. 4-22), kutinyē ng'oong'uutēk āk tukun chēē chaang' chēē /kikiiboor kurubta keyy āk bēsyōōsyēk choo kwoonii, chēē /kikēēmwoowunēē ng'al chēbo kitōōntōyēēn. Iliiwu keyy :ng'oong'uutēk nyēē mārōōbu keyy kurubta keyy āk bārooyinto nyēē yēyāktōōs, kurub kuu wōloo rāruntooy :kuutiitaab Iburaneek ng'aleekwaa. Kunyoo, mākyinē chiito nyoo sumānē kōōnkēt wōlēē rōōbuntooy keyy :ng'aleek sukukas

kule nkōnō :nyēē ikēērē nyiin ake. Nteenee wuuyiityinē :yuutēyu biiko choo ywooyē ng'aleek cheekwaa kōōnkēt kule nkōnō :nyēē kiyēyāktōōs āyu.

Irābchinē :ng'oong'uutēchu chuunnyēētaab rōkōs nyēē / kikēēyēchi Yēyiin, nyēērunēētaab Yēyiin kōōng'woonchi kibrōkōsiis, / kikiibēl Buunyoontēēt āk kāāmuukēywēēkaab rōkōs, chōōnēētaab Kiriistō /kēēkāsē, ng'aleekaab kēnyiisyēk kisyēereet akeenke, yēē yitu :tabantaab kōōrēēt ankookeer :yēē / kēēyēyēē kōōrēēt ng'wēny āk barak nyēē lēēl wōlēē māmii :rōkōs āk nyalil ānku wōlēē -/mābokēēkāsē subak meet, ng'woonin āk lōōkyoo (kur. 21:4).

Ārōōrunēēt

¹ Ng'oong'uutyēēt :nyi nyēē kiikoochi :Yēyiin Yēēsu Kiriistō kōōboorchi biikyii ng'aleek chēē māchāktōōs kuyēyākiis ām lēēkitō. Kiiyookto :Yēēsu malayikeenyii wokōōboorwoo anii motwooriintēenyii Yoowaana, ng'aleechu.

² Āmwooyē kiyēē kyāākāsē, ng'ālyoontēētaab Yēyiin āk ng'aleek kurubta key Yēēsu Kiriistō.

³ Ibēruuroot :chii nyoo kasuman ng'aleechu ānkōōbēruurootiin :choo kāyēbchi yīit ankooywey kiyēē siraat kuuyu lēēkit kuyēyākiis :ng'aleechuutēchu.

Kāāsubooyiisyēēt

⁴ Anii :nyoo Yoowaana. Āsubooyē kanisoosyek ām kiri-inkōōsyēk tisab chēbo yēēmēētaab Eesya. Miitē :Yēyiin ānkimii ānku nyoo mākuchō. Kōōbēruurook :inee kuboonto key tāmirmirookyii tisab choo miitē taayeetaab ng'echereenyii bo bāytooyiisyēēt ānkukōōnook kaalyeet.

⁵ Kōōbēruurook :nkinee Yēēsu Kiriistō ānkukōōnook kaalyeet. /Kiikoosēē key ng'aleekyīi, inee nyēbo taay /kiing'ēētēē meet ānku inee :nyēē bāwu bāytooyik ām kōōrēēt. Itōōroot :nyoo chāmēēch ankiwasta korotiikyīi sukootyaakteeneech ng'ōōkiswookikyoo.

⁶ Kikōōnēēch :Yēēsu kēēbāytooyiisyē āk inee ānkēēyēchinē yiisyēēt Yēyiin nyoo Kwaan. Kutōōriit :Yēēsu nyoo boonto kāāmuukēywēēk ākookoy. Kuwuuyiit nyooto.

⁷ Okas baa, chōōntooy :inee boolik ankumakukas :chii ake tukul ānkoo mbo choo kibārē inee. Yooto mākuriiryo :biikaab kōōroni tukul. Aay, kuwuuyiit nyooto.

8 Mwooyē :Mokoryoontēēt Yēyiin nyoo mii, ānkimii ānku nyoo mākuchō ānkubāwu kiy ake tukul kule, “Anii ku *Alfa āk Omeeka, nyēē ātoowu ānkāāwoong'tooy.”

Toowunēētaab ng'oong'uutyēēt

9 Anii nyoo ng'eetaabkoomēt Yoowaana nyoo kēenyāliiltōosii :tukul kubo yiisyēētaab Yēesu. Kiikukōōno nkanii :Yēesu muytaayeet ānkēēboontē keyy ām bāytooyiisyēēnyii. / Kikēēkweryootoo ākoy Baatmo kōōroonoo kiikwēen :bēeko kuuyu kyāā-āmtootē ng'ālyoontēētaab Yēyiin ānkāāng'āloolootēē Yēesu.

10 Kichōōnchoo :Tāmirmiryēētaab Yēyiin ām bēsyēētaab Mokoryoontēēt,* nto yooto, akas kuutiit ām lētuunyuu nyēē kichēy kuu aryeembuut.

11 Kimwooy kule, “Isir kiyēē ikāsē ānkiiyookyi kanisoosyechu tisab: nyēbo Ēfēēsō, Simiirna, Beerkamoon, Tyaatiira, Saarti, Filateelfya ākoo Laawotikeeya.”

12 Yooto, aweech keyy akas kule ki ng'oo :nyooto king'āloolwoo. Nto ābērē ālē, akas tukuuk tisab chēbo *ta-aabuut choo /kiitōōrē taariinek.

13 Kimii :kiy nyēbo kwōng'uut nyēē wuu chii kwēēnuutaab tukuuchooto, nyēē kikiilaach sireet nyēē kooy nyēē kitiinyē ng'wēny /ānkikēēmurēē tekeenyii kiy nyēē wuu anwa nyēē kiboonto tōōntaab ta-aabuut.

14 Kiilēkēchēēchē :mētīt anki leelach :buutēēkyii kuu chēēko ānkichōōnēē :maata koonyekyii nyēē kiirikitiitē.

15 Kiilēkēchēēchtōōs :kērēēnkōōk kuu syaabeet nyēē /kātākiinēmunēē ma. Kiiruumē :kuutiinyii kuu bēēkaab chēēsuruur.

16 Kikinamee āwunyii nyēbo taay kookeelik tisab ankichuwunee kuutiinyii :chōōkiit nyēē litaat wook tukwaay. Kiwuu :tokochnyii asiista nyoo kēēluuw.

17 Yu kaakas chiichoo, āryookyi keyy kērēēnkōōkyii taay wuu nyēē kaameey. Yooto kutiinyēēnoo :chiichoo āwunyii nyēbo taay ānkumwoowoo kule, “-Mēēmuy, anii :taayta āk lētuut.

18 Āsoboot :anii! Kikyaameey, nteenee ikas āsoboot ākookoy. Āboontē yootēywēēkaab meet āk *kāābkwoombiich.

19 Kunyi, isir nanyuun tukuuk choo keekas kunam wōlēē mii :choo mii āk choo mākuyēyākiis lētuunoo.

20 Kany ā-ārōōru ng'ālyoo kurubta keyy āk kookeelichaa tisab choo kēēkāsyinē āwunyuu nyēbo taay āk tukuuchoo bo *ta-aabuut choo /kiitōōrē taariinek. Kookeelik tisab ku

1:8 Isa. 44:6; Ng'oong'. 1:17; 2:8; 21:6; 22:13 * 1:10 Bēsyooni ku nyoo bo Chumābiili. 1:10 Yēyuut. 20:7; 1Kōōr. 16:2; Ng'oong'. 4:2; 17:3; 21:10 1:13 Tān. 7:13-14 1:16 Ibu. 4:12; Ng'oong'. 2:12, 16; 19:15, 21 1:17 Tān. 8:17; Ng'oong'. 1:8 1:18 Room. 14:9; 1Kōōr. 15:25-26

malayikaanik chēbo kanisoosyechaa tisab nto tukuuchotoo
tisab choo /kiitōōrē taariinek ku kanisoosyechaa tisab.

2

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Ēfēēsō

¹ Sirchi malayikeetaab kaniseetaab Ēfēēsō: Anii :chi-
ichoo kaanam kookeelichaa tisab ām āwunyuu nyēbo taay
ānkāwēēsytēē tukuuchoo tisab choo /kiitōōrē taariinek
choo /kikeeyeyee ta-aabuut.

² Ānkētē kule kyoo-am booryēēt miisin ānkyōōmuytoochi
wusiisyēēt. Ānkētē kule -mōōriiku kibrōkōsiis. Kyootyem mbo
bichoo yēyē keey kule *lēbkēyikaab Yēyiin āmāwuu nyooto
ankyookas kule kiblembechiis :icheek.

³ Kyōōmuytoochi nyālilutēk kubo kaayneenyuu
āmānōōchoosyē.

⁴ Ānkoo kuwuu nyooto, ātinyēēnook kwek. -Mōōchāmoo ra
kuu wōloo kyōōwuuyē taay.

⁵ Osoot wōlēē kyōōwuuyē yoo kibo taay kutoombo ōsuuytooy.
Kunyi, oweekse ankooyey ng'aleek choo kyōōyēyē taay. Yoo
kamooweekse, +māāchōōnchook ānkānēmuneēnook kiyoo /
kiitōōrē taariit ām yoo miitē.

⁶ Nteenee ng'aleek :chu chēē kāroomēch ām wōlēē ōmiitē
:akweek: Ōwēchē ātēbuutēkaab Nikolaayee kuu yoo āwēchē
:nkanii.*

⁷ Nyoo yēbē yiit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēetaab
Yēyiin kanisoosyek. +Māāchāmchi chiito nyoo kamuyta ākoy
tabanta, kwaam lokoyee kaab kēētitaab soboonto nyēē miitē
kibkōōnkōy.

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Simiirna

⁸ Sirchi malayikeetaab kaniseetaab Simiirna: Anii :chi-
ichoo bo taayta ānkubo lētuut, nyoo kimēē ānkusoboot subak.

⁹ Ānkētē wusiisyēēt nyēē kwōōnyōōru ānkāānkētē banan-
nyaantiing'woong', ānkoo kuwuu nyooto, ōyēku mokorēen!
Ānkētē subak seemseemnyeet nyēē mwooyē :Yuutayee choo
kuurē keey kule biikaab Kiriistō. Mā biikaab Kiriistō :bichoo
mbo kisich nteenee bo Syeetaani.

¹⁰ -Mōōmuuyēē nyalil ake tukul nyēē mākuchōōnchook.
Kāāmwoowook, makukerta :Kibrōkōsyoontēēt alak ām akweek
kāābrātisyō. Makutyemaak ānku +mōōnyāliilchē bēsyoōsyēk

2:1 Ēfēēs. 1:1; Ng'oong'. 1:16, 20 **2:2** 2Kōōr. 11:13; 1Yoowa. 4:1 * **2:6**
Kiinēētē :Nikolaayee kule kimā miyaat :martaayeeet. **2:7** Toowu. 2:8-9; 3:22-24;
Ng'oong'. 22:2, 14, 19 **2:8** Ng'oong'. 1:8, 18 **2:9** 2Kōōr. 6:10; 11:14-15; Yāāk.
2:5; Ng'oong'. 3:9

taman. Nteenee okaaseenaa keey ānkoo kēēsākyyook :yooto / keebakachaak. +Māātuwēnēēnook :anii soboonto.

¹¹ Nyoo yēbē yīit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyek. Mānyōōru :chiito nyoo kamuyta ākoy tabanta ng'woonin mbo kisich ām meetaab āyēēng'.

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Beerkamoon

¹² Sirchi ng'aleechu malayikeetaab kaniseetaab Beerkamoon: Anii :chiichoo āboontē chōōkiinoo litaat wook tukwaay.

¹³ Ānkētē wōlēē ōminyē, wōloo bāytooyiisyēē :Syetaani ām kiimnātēēt. Ānkoo kuwuu nyooto, kyōōkiilchoo. Manootayaa mbo ām bēsyoōsyēchoo kibo āmtooyiintēenyuu Antibaas. Ki-yyoong'unēē :inee manta /ānkikēēbākākyi kiriinkēēng'woong' wōloo minyē :Syetaani.

¹⁴ Nteenee ātinyē ng'ālyoob kwek ām wōlēē ōmiitē: Mii :bi-ich wōlooto ōmiitē chēē rubē kāānēētiisyēētaab Balaam nyoo kiinēētē Balak kwaasan Isrāyēēlik kuchoolwookēn kukaam banyeech choo /kēēsooytoochinē āynātōōs nto yooto kumarta.

¹⁵ Nto subak ōboontē :akweek biiko alak chēē rubē kiyēē inēētē :Nikolaayeechaa.

¹⁶ Kunyi, oweekse! Nto buch, +māāchōōnchook ām lēēkitō ānkāābooryēē bichooto ām chōōkiinoo chōōnēē kuutiinyuu.

¹⁷ Chii nyoo yēbē yīit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyek. Nto chiito nyoo kēēbēliis +māākoochi maana āmnyoontoonoo konoraat. +Māākoochi chiichooto subak rwaa nyēē siirwoo nyēē siraat :kaayneet nyēē lēēl nyēē inkēt baateey :chiichooto nyōōru rwaantaanaata.

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Tyaatiira

¹⁸ Sirchi ng'aleechu malayikeetaab kaniseetaab Tyaatiira: Anii ku Lakwataab Yēyiin nyoo irikitiitōōs :koonyek kuu maata ānkōōlēkēchēēchtōōs :kērēēnkōōk kuu syaabeet nyēē karaaran.

¹⁹ Ānkētē kiyēē ōyēyē, chamateeng'woong', kaakaaseeng'woong', yiisyēēng'woong' ākoo muy-taayeeng'woong'. Ānkētē subak kule ōmiitē ōyēyē ng'aleechuutēchu miisin kusiir wōlēē kyōōyēytooy yoo kibo taay.

²⁰ Ānkoo kuwuu nyooto, ng'ālyoob kwek ku kule: Ōbāroochinē Cheesebeel, koorkoonoo kuurē keey kule *wōōrkooyoo nyēbo Yēyiin, kwaasanta biikyuu ām

kānēētiisyēēnyii kut kōōsuuchi martaayeet ankwaam āmit choo /kēēsooytoochinē āynātōōs.

²¹ Kwāākoochi koorkoonoo bārooyinto nyēē kaweekee am choolwookātēētaab martaayeet āmāchāmē kuweek.

²² Kunyi +māāmilchi inee kisyeeeret† ankaayey bichoo mārtotē tukul kulālākiis miisin yoo kamaweekee ng'aleechaa bo koorkoonoo.

²³ +Maabakach mbo lōkōkaab koorkoonoto. Mākōōnkētēē yotoo :biikaab Kiriistō kule anii :nyēē ānkētē kāāsōōtēywēēkaab biiko tukul āk kiyēē māchē :bichotoo. +Māāyēchi chii ake tukul ng'alyoo kurubta keyy ākoo kiyēē kiikuyey.

²⁴ Nto akweek alak ām Tyaatiira choo manoonam kānēētēywēēchoo bo koorkoonoo amanoneet keyy ng'al choo kuurē :alake kule 'ng'aleekaab āriit' chēbo Syeetaani, āmwoowok kule -māātāsyook nyikiisinto ake.

²⁵ Nteenee, tōōkiilchi ng'aleek chēē kāroomēch choo /kiiki-ineetaak ākoy wāāchōō.

²⁶ +Maayey chiito nyoo kēēbēliis nyoo makurub ng'aleekyuu ākoy tabanta, kubayta kōōrōōsyēk.

²⁷ Kuu yoo /kikeesir kule, 'Mākubāytooyiisyēē :inee kirōktaab karneet ānku mākuyyēyi biiko kuu tērēēn,† mākunyōōr kāāmuukēywēēk kuu yoo kyāānyōōrunēē :anii Baaba.

²⁸ +Māākoochi nkinee toboyaanteet.

²⁹ Chiito nyoo yēbē yiit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyek.

3

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Saarti

¹ Sirchi ng'aleechu malayikeetaab kaniseetaab Saarti: Anii :nyoo nāmē Tāmirmirookaab Yēyiin tisab āk kookeelik tisab.

Ānkētē kiyēē ōyēyē. Yibook :biiko kule ōsobchootiin nteenee kyōōbēku ōsobtōōsii.

² Kunyoo ōsēwu. Ōmwooy kiy kisich nyoo tōōboontē ku-toombo kubotē, kuuyu kwāānkēt kule mā churtaat :kiyēē ōyēyē ām taayeetaab Yēyiintēēnyuu.

³ Osoot nanyuun kiyēē /kiikiineetaak āk nyēē kyookas. Ōkoonyit ng'aleechaa ankooweekee miyootyēēt. Nto yoo kāmōōsēwu, +māāchōō kuu chōōriin nyēē -mōōnkēt āsiiswēk chēē āchōōnchook.

2:20 Kāāyit. 25:1-8; 1Bāy. 16:31; 2Bāy. 9:22; Yēyuut. 15:20 † 2:22 "/Kēēmilchi kisyeeeret" am kuutiitaab Kirikiik kōōbooru kule /kēētōōrchi bōōr. 2:23 Mat.

16:27 2:25 Ng'oong'. 3:11 † 2:27 Tyēēn. 2:9 2:27 Ng'oong'. 12:5; 19:15

2:28 Ng'oong'. 22:16 3:1 Ng'oong'. 1:4, 16 3:3 Mat. 24:43

⁴ Ōboontē biiko chēē ng'eri ām Saarti chēē riibē ātēbuutēkwaā kumanam :lēelis. +Māāwēesyētītē keey bichoo, kōōlookootiin sirook chēē leelach kuuyu yēmootiin kuyey kuu nyotoo.

⁵ Chiito nyoo kēēbēliis, makoolaach sirook chēē leelach. Mākoy ānēmuneē kaayneetaab chiichoo kitaabuutaab soboonto, nteenee +māāyibchi kaayneenyii Baaba āk malayikaanikyii.

⁶ Chii nyoo yēbē yīit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyek.

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Filateelfya

⁷ Sirchi ng'aleechu malayikeetaab kaniseetaab Filateelfya: Anii :nyoo ātiliil ānkāābooyē man nyoo ānāmē yootēwoontēētaab *Tāwuti. Māmii :chii nyēē imuuchē kuker kiyēē āyootē, āmāmii :nyēē imuuchē kuyaat kiyēē ākērē.

⁸ Ānkētē kiyēē ōyēyē. Ānkētē kule ōboontē kāāmuukēywēēk chēē ng'eri ānkyōōriib ng'alyoontēēnyuu, amanootayaa. Okas, kyāāyootwook kurkeet nyēē -mēēmuuchē :chii kuker.

⁹ +Maayey bokukutung'wook :Yuutayeek choo bo Syeetaani choo kuurē keey kule biikaab Yēyiin āmāwuu nyotoo. Yotoo nanyuun, mākōōnkēt :bichoo kule āchāmook :anii.

¹⁰ Kyoomuyte kuu yoo kyāāmwoowook. Kunyi, +maayeetaak :nkani ām tang'anyta nyoo mākuchō kōōrēēt ankutyem biiko choo bo kōōrooni.

¹¹ +Māāyēēwu areet akeenke. Kunyoo ōriib kiyēē kyōōyēnchi simēēnēmuneēnook :chii kiyēē +/mākēētuwēnēēnook.

¹² +Maayey chiito nyoo kēēbēliis kuyēk tolochtaab Kōōtaab Yēyiintēēnyuu, nyēē mākoy kubakaakta :chiichoo kōyoo. +Māāmoolchi chiichoo kaayneetaab Yēyiintēēnyuu āk kaayneetaab *kiriinkēētaab Yēyiintēēnyuu, nyotoo ku Yēērusālēm nyēē lēel nyēē mākurēkunēē barak wōlēē mii :Baaba. +Māāmoolchi subak chiichoo kaayneenyuu nyēē lēel.

¹³ Chiito nyoo yēbē yīit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyek.

Lōkōōy kuyityi kaniseetaab Laawotikeeya

¹⁴ Sirchi ng'aleechu malayikeetaab kaniseetaab Laawoti-keeya: Ng'alyoo nyēē mwooyē :'Kuwuuyiit nyotoo', ku nyi: Ābooyē manta, /kiikoosēēnoo keey ānku anii :nyēē toowunēēnoo keey :kiy ake tukul nyēē kiyey :Yēyiin.

¹⁵ Ānkētē kiyēē kyoooyey nteenee ōlēlēbēch. Ki karaam nto kyōōkāytitēch nto ōlāyootiin.*

3:5 Ng'oong'. 6:11 3:5 Chuy. 32:32; Filib. 4:3; Ibu. 12:23; Ng'oong'. 13:8; 17:8; 20:12, 15; 21:27 3:7 Isa. 22:22; Mat. 16:19 3:9 Ng'oong'. 2:9 3:10 Luuka 21:19; 2Bēt. 2:9 3:11 1Kōōr. 9:24-25; Ng'oong'. 2:16; 22:7, 12, 20 3:12 Ng'oong'. 14:1; 22:4; 21:2 3:14 2Kōōr. 1:20; Ng'oong'. 1:5 * 3:15 /Kikēēmōōysēē bēēko chēē lāyootiin /ānkēēyyēē chēē kāytitēch.

16 Nteenee, kuuyu ōlēlēbēch, nyēē -mōōlāyootiin nto ōkāytitēch, kaakuriik ang'utwaak ām kuutiinyuu.

17 Ōmwooyē :akweek kule, 'Kēēyēku :acheek mokorēēn nto kule kiikēēnyōōru bāytit nyēē māmii :kiy nyēē -mākēēboontē.' Nteenee, -mōōkāsē :akweek kule ōburyētootiin, kyōōchooririi, ōyēku bānoon, ōkōryootiin ānkōōbēēsytē kibchuraat.

18 Ārwookwook :anii nanyuun kule o-aleenaa anii *ta-aabuut nyēē /kikiitiliilēē maat, sōōyēku mokorēēn. O-aleenaa sirook chēē leelach olaach simoobeesyēt kibchuraat, ng'ālyoo nyēē yibchook muyāt. O-aleenaa saakityeek ānkōōroonkyi koonyek sookaste.

19 Āburyoong'tooy biiko choo āchāmē āchuulē. Oweeksee choolwookātēēng'woong' ānkōōnēmchi keey Yēyiin.

20 Āmiitē kurkat ākuursē. Chii nyoo kakas kuutiinyuu ankootyaach keey, +māāwut soboonnyii kēēminy :tukwaay.

21 +Maayey chii nyoo kēēbēliis kōōbuur yoo ābāytooyiisyēē :anii kuu yoo kyāābēliisyē :anii ānkāābuurtē keey āk Baaba ām yoo bāytooyiisyēē :inee.

22 Chii nyoo yēbē yiit kukas kiyēē mwoochinē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kanisoosyek.”

4

Bāytooyiisyēēt ām Kaab Yēyiin

1 Yu kakeeyta :choo, ānyōōru :anii ng'oong'uutyēēt nyēē kyaakas kurkeet nyēē kiyaataat ām barak. Kikuurso :kuut nyēē kichēy kuu aryeembuunaa kyāākāsē kung'āloolwoo. Kimwooyē kule, “Chōō wōli bo barak sāābooruung' tukuuk chēē mākuyēyākiis.”

2 Kinama bakeenke :Tāmirmiryēēt ānkuyibo barak ankaakas chiito ake nyēē kēēbuurēē ng'echereetaab bāytooyiisyēēt.

3 Kiilēkēchēchē :tokochtaab chiichoo kuu almaasiit nto kuwuu rwaa nyēē karaaran. Kimii :cheebkalaasyeet keebaawuut yooto kikiibuurēē :chiichooto. Kiikwēnyē :cheebkalaasyaanaa kuu rwaa nyēē nyaliil nyēē / kēēkuurēē simāriitiit.

4 Kikiimuut ng'echeraanaata wōō :ng'ēchērōōk alake tibtēmu āk ang'wan chēbo bāytooyiisyēēt ānkikiibuurēē ng'ēchērōōchoo :booyik tibtēmu āk ang'wan. Kiiloochē :booyichoo sirook chēē leelach āk kuutwōōsyēkaab bāytooyiisyēēt chēē /kikeeyeyee *ta-aabuut.

⁵ Kiiwēchēē :iileet ng'echeraanaa wōō ānkutulē. Kilāytōōs :nōmōryēēk tisabu ām taayeetaab ng'echeraanaa. Ki tāmirmirookaab Yēyiin tisab :chuutēchu.

⁶ Kimii :kiito ake taayeetaab ng'echeraanaa nyēē wuu araarayta anki tankilil kuu kiiyēēt.

Kikiimuut ng'echeraanaa wōō :tukuuk alake ang'wanu chēē sobchootiin ānki mā ng'eri :koonyek bōōrwoonikwaa.

⁷ Kerkeey :akeenke ām tukuuchoo ng'ētunyto, kukerkeey :nyēbo āyēēng' wuunweet, kuboonto :nyēbo sōmōk tokoch nyēē wuu nyēbo chiito, nto nyēbo ang'wan kukerkeey :nyoo siirērēēt nyoo kateereerta.

⁸ Kiboonto :tukuuchooto tukul kebebaak lo chēē kimii :koonyek komoswookik tukul. Kimwooyē :tukuuchoo kwiimēn āk kuyeech kule,

“Tiliil, tiliil, tiliil :Mokoryoontēēt Yēyiin

nyoo bāwu kiy ake tukul,

nyoo mii, ānkimii ānku nyoo mākuchō.”

⁹ Yoo tyēēnē :tukuuchoo kōōkoostoo, kukoonyitē ānkubirchinē kōōnkōy chiichoo bāytooyiisyē ānku soboot ākookoy,

¹⁰ kōōryookyinē keey :booyichoo tibtēmu āk ang'wan taayee-taab chiichoo kēēbuurēē ng'echereetaab bāytooyiisyēēt kuku-tunkyinē nyooto soboot ākookoy. Ikoochinē :booyichoo kutwōōsyēkwaa taayeetaab ng'echeraanaa ānkumwooyē kule,

¹¹ “Yēyiintēēnyoo, wē, Mokoryoontēēnyoo,

iyemaat /kiikaastiing' inyiing' nyoo iboontē kāāmuukēywēēk / ānkēēkoonyitiing',

kuuyu kiyēyē kiy ake tukul.

Kiikuyēyākiis :tukuuchoo tukul ānkusobtōōs

kuu wōloo kiimāktooy.”

5

Kitaabuut ākoo Mēēnkit

¹ Nto mii yoo, akas kitaabuut nyēē wuu makateet nyēē / kēētooyē. / Kikeesir kitaabuunaa wook tukwaay ānkimii āwutaab taay nyēbo chiichoo kiibuurēē ng'echeraanaa wōō. / Kikikēēnuchēē kitaabuunaa tukuuk tisab.

² Kyaakas malayikeet nyēbo kāāmuukēywēēk kukuurchinē barak kule, “Ng'oo :nyēē yemaat kōōnēm tukuuchoo / kikēēnuchēē kitaabuut, sukung'aany kitaabuunaata?”

³ Nteenee, māmii :chii barak, wōlēēb kōōrēēt nto ku *kāābkwoombiich nyēē imuuchē kuyaat kitaabuunaa nto mbo kukas āriit.

4 Kyaariir ankaariir, kuuyu kimāmii :chii nyēē kiyemaat kuyaat nto kukas kitaabuunaata āriit.

5 Nto mii yoo, kumwoowoo :boontēēt akeenke ām booyichoo kule, “-Meeriir. Kāākōōbēliis :chiichoo kuu ng'ētunyaab Yuuta nyoo rutunēē tiikiityoontēētaab *Tāwuti ānkuchōōnēē kōōnyii. Imuuchē :chiichooto kōōnēm tukuuchoo tisab choo /kikēēnuchēē kitaabuunaa ankuyaat kitaabuut.”

6 Nto mii yoo, akas *Mēēnkit nyēē wuu nyēē /kakeebakach kukēēyyoonyēē yēē mii :ng'echeraanaa wōō kukāmuut :tukuuchoo ang'wanu āk booyichoo. Kiboonto :Mēēnkoo kuuyook tisab ākoo koonyek tisab. Tāmirmirookaab Yēyiin :chooto tisab chēē /kiikiyooktooy kuba kōōrēēt kumukuul.

7 Kiwokōōnēmuneē :Mēēnkoo chiito nyoo kimii ng'echereetaab bāytooyiisyēēt kitaabuunaa kumii āwutaab taay nyēbo chiichooto.

8 Yu kayey kuu nyooto, kōōryookyi keey :tukuuchoo ang'wanu ākoo booyichoo tibtēm āk ang'wan taayeetaab Mēēnkoo. Kiboonto :chii ake tukul ām booyichoo bukantiit ākoo kibumbōōk chēbo *ta-aabuut chēē mii :tukuuk chēē boong'u :yyētiing'waa nyēē anyiny, nto chooto ku soowuutēkaab biikaab Kiriistō.

9 Kityēēn tyēēnto nyēē lēēl nyēē mwooyē kule,

“Iyemaat inam kitaabuunaa

ānkiinēmu tukuuk choo /kikēēnuchēē,

kuuyu /kikeebakachiing'

sukuwālāng' :korotiikuuk biiko kukwaanee kuutuweek tukul,

aroosyek tukul, bōrōryōōsyēk tukul āk yēēmōōsyēk tukul kukwa wōlēē mii :Yēyiin.

10 Kiiyey :inyiing' icheek kuyēk bāytooyik

kubāytooyiis ām kōōrēēt

ānkuyēchinē Yēyiintēēnyoo yiisyēēt.”

11 Nto mii yoo, akas malayikaanik chēē kiyitē kisyēērōōk chēē mātinyē rarwa. Kiimuut :malayikaanichaa ng'echeraanaa wōō āk tukuuchoo ang'wan āk booyichoo kutyēēntōōs.

12 Kityēēnchinē barak kule,

“Yemaat /kēēsilto Mēēnkoo /kikēēbākāchē.

Inee :nyoo tinyē kāāmuukēywēēk, bāytit, kiirnātēēt āk nku-ruuk.

/Kēēkoonyit, /kiitōrōōr /ankiikaasta!”

¹³ Yooto akas kiito ake tukul nyēē soboot ām barak, nyēē mii kōōrēēt, nyēē mii araarayta āk mbo nyēē mii kāābkwombiich kutyēēnē kule,

“Kusilākoy ākookoy :chiichoo kēēbuurēē ng'echeraanaa wōō ānkusilākoy :nkinee Mēēnkoo.

Koonyitootiin :icheek ānku wōōyēch

ānkuboonto kāāmuukēywēēk kēnyiiis āk kēnyiiis!”

¹⁴ Nto yityo kumwooy :tukuuchoo ang'wanu kule, “Kuwu-uyiit nyooto.” Kukutuny :booyichoo ānkuyim kusiltooy Yēyiin.

6

Kiinēm :Mēēnkoo tukuuk choo /kikikēēnuchēē kitaabuut

¹ Nto mii yoo, akas Mēēnkoo kōōnēmu kiito nyēbo taayta ām choo /kikikēēnuchēē kitaabuunaa. Kyaakas kumwooyē :kiyoo akeenke ām tukuuchoo kisobchootiin ang'wan kutulē kuu iileet kule, “Chōō!”

² Kyaakaste, nto bēē ālē, akas faraasiit nyēē siirwoo! Kiboonto :chiito nyēē kimiitē faraasiinaa kiyaang'ta āk kutwēēt ām mētinyii ānkiwo booryoot nyēē kiibēliis.

³ Nto tēē yoo, kōōnēm :Mēēnkoo kiito nyēbo āyēēng' nyoo /kikikēēnuchēē kitaabuunaa. Yooto akas kumwooy :kiyoo soboot nyoo kibo āyēēng' kule, “Chōō!”

⁴ Kuchō :faraasiit ake nyēē ki arraa. /Kikiikoochi chiito nyēē kimii faraasiinaa kibchoonchuryēēt nyēē wōō miisin āk kāāmuukēywēēk kuyey biiko kubaraat keey kōōboot tāloosyēēt ām kōōrēēt.

⁵ Nto tēē yoo, kōōnēm :Mēēnkoo kiito nyēbo sōmōk nyoo /kikikēēnuchēē kitaabuunaa. Yooto akas kumwooy :kiyoo soboot nyoo bo sōmōk kule, “Chōō!” Akaste nto bēē ālē, kumii taayeenyuu :faraasiit nyēē tuuy! Kiboonto :chiito nyoo kimii faraasiinaa kiito ām āwunyii nyēē /kii-āyēēkiisyēē.

⁶ Nto mii yoo, akas kuutiit nyēē kichōōnēē wōloo mii :tukuuchoo ang'wanu, kumwooyē kule, “Mākwoolē :beesaanik chēbo yiisyēētaab bēsyēēt akeenke nkoonuuk mukutuutyēēt akeenke, ankwaal subak *syāyiriik mukutuutēk sōmōk. Ntee-nee, -moonyeeree *tifaayik āk mwaayta!”

⁷ Nto tēē yoo, kōōnēm :Mēēnkoo kiito nyēbo ang'wan nyoo /kikikēēnuchēē kitaabuunaa. Yooto akas kuutiitaab kiyoo soboot nyoo bo ang'wan kumwooy kule, “Chōō!”

⁸ Kyaakaste nto bēē ālē, kumii taayeenyuu :faraasiit nyēē āruus! /Kikēēkuurē :chiito nyēē kimii faraasiini kule Meet ānkimii :Kāābkwombiich lētuunyii. /Kikiikoochi bichoo kāāmuukēywēēk kubāw komosta akeenke ām komoswookik ang'wan choo bo kōōrēēt tukul kumukuul, sukung'eet

koowaang'tee biiko booryēēt, kēmēwuut, tānkuusyēēt āk tyoong'iikaab wuuyēēt.

⁹ Nto tēē yoo, kōōnēm :Mēēnkoo kiito nyēbo muut nyoo / kikiēēnuchēē kitaabuunaa. Yooto akas :tāmirmirookaab biiko ām *kāābkōrōs keel choo /kikiēēbākāchē kuuyu kiinēmchi keey ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

¹⁰ Kikuurchinē barak kule, “Wōōy, Mokoryoontēēnyoo nyoo itiliil ānkiibooyē man, ara 'ibuurē ākoy āyu siitiilchi biikaab kōōrooni ng'al iyooku soboonwēkyoo?”

¹¹ / Kikiikoochinoot bichoo sirook chēē leelach ānku kōōyēch. / Kikiēēmwoochi tākōōmuuny kisich ākoy kuyityiin :laatitaab mbo ng'eetaabkaamet chēē kimāchē /sikeebakach choo yēyē yiisyēēt kuu nyoo kiyēyē :icheek.

¹² Kyāārōōtootē kōōnēmu :Mēēnkoo kiito nyēbo lo nyoo / kikiēēnuchēē kitaabuunaa. Kitook :kibring'ring'nyēēt nyēē kōrōōm miisin. Kitubākoy :asiista. Kusalakay :araawēet kuu koroti,

¹³ ānkōōsuuw :kookeelik kuu mōkōyōōn chēē kararach yoo kāwus :yoomēet.

¹⁴ / Kikiinēmto wōliin bo barak kubot kuu muuyto nyēē / kakiiriiny / ānkiiboot nkicheek lekemoosyek tukul āk kōōrōōsyēk tukul choo kiimuut :bēēkaab araarayta.

¹⁵ Nto yityo kuwuny keey :bāytooyik, biiko choo tookunootiin, kāāntōōyikaab lukēētaab booryēēt, mokorēēnik, biiko choo bo kāāmuukēy, motwoorik tukul āk mbo biiko alak tukul. Kiwunyēē keey :bichoo kēbēnoonik āk rwoontōōk ām wōloo bo lekem.

¹⁶ Kikuurchinē :bichoo barak kumwoochinē lekemoosyek āk rwoontōōk kule, “Ōluulchēēch simakaseech :chiichoo bāytooyiisyē āmēēng'woonchēēch :Mēēnkoo,

¹⁷ kuuyu kāākuyityiin :bēsyēēt nyēē ing'woonchinēē :icheek biiko ng'aleek. Ara, ng'oo :nyēē imuuchē kuchilil?”

7

Mākuriibākiis :biiko choo yēchinē Yēyiin yiisyēēt

¹ Yu kāākuyityo :yoo, akas malayikaanik ang'wan chēē kiyyoong'sēē komoswookik ang'wan chēbo kōōrēēt. Kiiyyoong'tooy :malayikaanichaa yoomat ake tukul nyēē wusunēē komoswookichoo ang'wan. Kiyeyakay kuu nyooto simāwus :yoomēet kōōrēēt nto araarayta nto keet ake tukul.

6:8 Seka. 1:8; 6:1-7; Ng'oong'. 19:11, 14 **6:8** Cherem. 24:10 **6:9** Ng'oong'. 1:2, 9; 12:11, 17; 19:10; 20:4 **6:11** Ng'oong'. 3:4-5, 18; 4:4; 7:9, 13; 15:6; 19:8, 14
6:13 Mat. 24:29; Ng'oong'. 8:12 **6:14** Isa. 34:4; Ibu. 1:12 **6:15** Isa. 2:10, 19, 21 **6:16** Osee. 10:8; Luuka 23:30 **6:17** Chōōw. 2:11; Nāwu. 1:6; Sefa. 1:14-18; Mal. 3:2 **7:1** Cherem. 49:36; Tān. 7:2

² Kyaakas subak malayikeet ake kuchōōnēē koong'asiis kuboontoonu ng'oocheet nyoo bo Yēyiin. Kikuurchi barak :malayikaanaa malayikaanik choo ki ang'wan choo kiki-ikuchāmchi :Yēyiin kule kōōturbuub kōōrēēt ākoo araarayta.

³ Kimwoochi kule, “Masimo-araante kōōrēēt, araarayta ākoo keetiik. Okany ākoy kut /keeng'ooch tokoochikaab biiko choo yēchinē Yēyiintēēnyoo yiisyēēt.”

⁴ Yooto nanyuun, akas /kēēmwoowoo laatitaab biiko chēē /kikeeng'ooch. Biikaab Isrāyēēl tukul chēē /kikeeng'ooch ku 144,000.

⁵ Biiko chēē /kikeeng'ooch kukwaanee kōōtaab Yuuta ku 12,000, /keeng'ooch 12,000 chēbo kōōtaab Rubēēn /ankeeng'ooch 12,000 chēbo kōōtaab Kaat.

⁶ /Kikeeng'ooch biiko 12,000 chēbo kōōtaab Asyeer, /keeng'ooch biiko 12,000 chēbo kōōtaab Naftaali /ankeeng'ooch biiko 12,000 chēbo kōōtaab Mānāāsē.

⁷ /Kikeeng'ooch biiko 12,000 chēbo kōōtaab Simiyōōn, /keeng'ooch 12,000 chēbo kōōtaab Laawi /ankeeng'ooch 12,000 chēbo kōōtaab Isakaar.

⁸ /Kikeeng'ooch biiko 12,000 chēbo kōōtaab Sābulōōn, /keeng'ooch 12,000 chēbo kōōtaab Yōōsēēf /ankeeng'ooch 12,000 chēbo kōōtaab Beenchamiin.

Bōrōryōōsyēk chēē chaang' chēē irāroochootiin

⁹ Yu kāākuyityo :yoo, akas biiko chēē kimātinyē rarwa chēbo bōrōr ake tukul, kōōr ake tukul āk chēbo yēēm ake tukul. Kikiyyoonyēē :bichooto ng'echeraanaa bo bāytooyiisyēēt āk taayeetaab Mēēnkoo. Kikiilaach :bichoo sirook chēē leelach chēē kōōyēch ankikinam sokēēkaab sōōsik.

¹⁰ Kikuurchinē :bichoo barak kumwooyē kule, “Kibiraraacheech :Yēyiintēēnyoo nyoo kēēbuurēē ng'echereetaab bāytooyiisyēēt āk Mēēnkoo.”

¹¹ Kiiyyoong'iis :malayikaanik tukul kumuut ng'echeraanaa āk yoo mii :booyichoo āk tukuuchoo ang'wan choo sobchootiin. Kikubuy kuut :malayikaanichaa ām taayeetaab ng'echeraanaa kukutunkyinē Yēyiin,

¹² kumwooyē kule, “Kuwuuyiit nyooto. Kusilākoy :Yēyiintēēnyoo nyoo tōrōōr nyoo boonto kiirnātēēt. /Kēēbirchinē kōōnkōy /ānkēēkoonyitē nyoo bo kāāmuukēy āk nkuruuk kēnyis āk kēnyis. Kuwuuyiit nyooto!”

¹³ Kuteebeenaa :akeenke ām booyichoo kule, “Ng'oo :bichu keelaach siroochoo leelach ānku kōōyēch ānkukwoonēē ānō?”

¹⁴ Āwālchi kule, “Inkētē :inyiing' ōō, boontēēt.” Kumwooy :boontoonoo kule, “Bichoo ku chēē kiikoomuukta wusiisy-oonoo wōō ānkōōkōōwuunēē sirookwaa korotiikaab Mēēnkoo kutililiitu.

¹⁵ Kunyi, kwēēyyoonyēē :bichooto yoo bāytooyiisyēē :Yēyiin ānkuyēchinē Yēyiin yiisyēēt bēēt āk kwēēmooy ām yoo ibuurēē. Mākuming'to keey :bichooto Yēyiin ām yooto.

¹⁶ Mākoy kwaam bichooto subak :kēmēy, meleta, kubeel :asiis nto kuwus icheek :yoomat nyēē layaat,

¹⁷ kuuyu mākwookooy icheek :Mēēnkoo kēēyyoonyēē ng'echeraanaa komos. Mākōōrēētoot bichooto kuba wōlēē mii :riiriyyōōsyēkaab bēēkaab soboon ānkumāsyi :Yēyiin icheek lōōkyoo ake tukul.”

8

*Kiinēm :Mēēnkoo kiito nyēbo tisab nyoo /kikēēnuchēē kitaabu-
unaa*

¹ Nto yu kēēnēm :Mēēnkoo kiito nyēbo tisab nyoo /kikēēnuchēē kitaabuunaa, kusiis :wōliin bo barak ām kišiincheetaab asiista akeenke.

² Yooto, akas / kiikoochinē aryeembuunek tisab malayikaanichaa kiiyyoonyēē taayeetaab Yēyiin.

³ Kichō :malayikeet ake nyēē kiboonto kibuumbeet ake nyēbo *ta-aabuut ānkōōyyoonyēē yoo bo *kāābkōrōs. /Kiki-ikoochi malayikaanaa tukuuk chēē chaang' choo boong'u nyēē anyiny sukusiltēē Yēyiin kuboonto keey soowuutēkaab biikaab Kiriistō ām kiitaab kōrōs bo ta-aabuut nyoo mii taayeetaab ng'echereetaab bāytooyiisyēēt.

⁴ Kichiiltēē :yyētiitaab tukuuchoo boong'u nyēē anyiny yēbo āwutaab malayikaanaa kuwēētii barak kuboonto keey soowuutēkaab biikaab Kiriistō.

⁵ Kiinēm :malayikaanaa kibumbaanaa ankuram maata ām kāābkōrōs ankoosyaaree mayaa kōōrēēt. Yooto koowech :iileet, kutul :kōōrēēt, kooruum ānkōōring'riing'.

Aryeembuunek ang'wan chēbo taay

⁶ Nto mii yoo, kuyeyta keey :malayikaanichaa tisabu sukukuut aryeembuunek.

⁷ Kikuut :malayikeet nyēbo taayta aryeembuut nyeenyii. Yu kakuut kuchēy, kuroonkyi keey kōōrēēt :kweyaanteet nyēē iliing'oot maata ākoo korotiik. Kilay :kereeryaanteet akeenke ām sōmōk nyēbo kōōrēēt. Kilāyo :nkicheek keetiik chēē tēē chooto ankulay :saamiitya āk kiy ake tukul.

⁸ Kukuut :malayikeet nyēbo āyēēng' aryeembuut nyeenyii. Yu kakuut, /kēēwiirchi araarayta kiito ake nyēē wuu lekemyaa nyēē wōō nyēē kilāyē. Yooto, kuweechakay :kereeryaan-teet akeenke ām sōmōk nyēbo araarayaa kuyēk koroti.

⁹ Kibēk :ng'ooluutyēēt akeenke ām sōmōk nyēbo tyoong'iik ankuling'ta :nkicheek mwēēnkōōsyēk chēē tēē chooto ām araaray.

¹⁰ Kukuut :malayikeet nyēbo sōmōk aryeembuunyii. Yu kakuut, kōōsuuwunēē barak :kookeelyeet nyēē wōō nyēē kilāyoonu kuu nōmōryoontēēt. Kiisuuchi kereeryaan-teet akeenke ām sōmōk nyēbo āynōōsyēk āk mōōkōōtōōsyēk.

¹¹ / Kēēkuurēē kookeelyaanaa 'Ng'woonin'. Kunyi, king'waaniit :komosta akeenke ām sōmōk nyēbo bēēko. Kibakach :bēēchoo biiko chēē chaang' ām kōōrēēt.

¹² Kukuut :malayikeet nyēbo ang'wan aryeembuunyii. / Keeryaach komostaab akeenke ām sōmōk nyēbo asiista /ankeeryaach nkinee komosta nyēbo araaweeet nyēē tēē nyooto. /Kikeeryaach komosta nyēē tēē nyooto nyēbo kookeelik kutubākiis :tukul. Kimāmii :komosta akeenke ām sōmōk nyēbo lēbkēēyyēēt ām bēsyēēt ānkimāmii :komosta akeenke ām sōmōk nyēbo lēbkēēyyēēt kwēēmowuut.

¹³ Nto bēē akaste, akas siirēēēt nyēē kiteērēērtooy ām kōōrēēt barak kuwoochotē kule, "Ng'woonin, lēyyē, ng'woonin, ng'woonin! Yoo kuutē :malayikaanik alake sōmōku aryeembuunek, ku tyaa sōō, :ng'wooninto nyēē mākichōōnchi biiko tukul!"

9

Aryeembuutaab muut

¹ Kukuut :malayikeet nyēbo muut aryeembuunyii. Yu kakuut, akas kookeelyeet nyēē kikiikōōsuuwunēē barak. / Kikiikoochi kookeelyaanaa yootēywoontēētaab nkōriit nyoo māng'ētē.

² Yu kayaat nkōriino, kuchiilunee :yyētiit yooto kuu yyētiit nyēbo maata nyēē wōō miisin. Kiker :yyētiino barak kutubākoy :asiista.

³ Kiteērēēruneē yyētiino kukwa kōōrēēt :taalamik chēē / kikiikoochi ng'woonēēt nyēē wuu nyēbo kēnyēiisyēk.

⁴ /Kikēēmwoochi taalamichaa kumanyeeree suus alak tukul ām kōōrēēt, nto keet ake tukul, nteenee kutoor biiko choo kimāboonto ng'oocheetaab Yēyiin ām tokoochikwaa.

⁵ /Kimākēēmākyinē taalamichaa kubakach bichoo, nteenee koosuusyaneē ng'wooninto nyēē wuu nyoo bo kēnyēiisyēk ām ārook muut.

⁶ King'woonchi biiko :bēsyōōsyēchooto kut kookaykaay meet nteenee kimwēyēē icheek :meet.

⁷ Kichōbootiin :taalamichaa kuu faraasiinek chēbo booryo. Kiiloochē tukuuk chēē wuu kuutwōōsyēk chēē /kikeeyeyee *ta-aabuut ānkityē :wōlēēb koonyek tōōntaab chiito.

⁸ Ki kōōyēch :buutēēkwaa kuu chēbo koor ankukerkeey :keelekwa chēbo ng'ētuuny.

⁹ Kikiyēēn :karneet tēkēētikwaa ānkichēytōōs :kebebaakwaa kuu kōrōkōchōōnikaab faraasiinek choo bēēti booryēt.

¹⁰ Kiboonto :taalamichaa saaruuraak chēē tōōrē biich kuu kēnyēiisyēk /ānkikiikoochi kāāmuukēywēēk koonyaliil biiko ām ārook muut.

¹¹ Bāytooyiintēēng'waa ku malayikeetaab kāābkwombiich nyēē /kikēēkuurē ām kuutiitaab Iburaneek kule Ābātōōn nto ām kuutiitaab Kirikiik ku Ābōōlyōōn. Ibooru :kaaynaani kule kāānyāliiliintēēt.

¹² Ng'wooninto nyēbo taayta :nyooto. Mii :alake āyēēnku chēē makukwa.

Aryeambuutaab lo

¹³ Kikuut :malayikeet nyēbo lo aryeambuunyii. Yooto, akas kuutiit nyēē kichōōnēē kuuynook ang'wan chēbo kiitaab kōrōs nyēbo *ta-aabuut nyoo miī taayeetaab Yēyiin.

¹⁴ Kimwoochi :kuutiinaa malayikaanaa bo lo kule, "Ityaakte malayikaanichaa ang'wan choo /kikēērātyi yoo bo āynoonoo wōō bo Fraati."

¹⁵ / Kikiikēēchōbchi malayikaanichaa kubakach ng'ooluutyēēt akeenke ām sōmōk nyēbo biiko ām kōōrēēt kumukuul kēnyīniitēnyī, araawaaniitēnyī, bēsyooniitēnyī āk āsiiswēchuutēchu. Kunyoo, /kikiityaakta malayikaanichaa.

¹⁶ / Kikēēmwoowoo kule ki rarwoosyek āyēēng' :biikaab booryēt chēē kibēētēē faraasiinek kōōntōōchinē :malayikaanichaa.

¹⁷ Ām ng'oong'uutyoonoo, kyaakas faraasiinechaa āk biiko chēē kibēētēē faraasiinechaa. Kikiilookyi :bichoo kariik tekēt chēē kikiirirto kuu mā, chēē buusyēēnēch āk chēē ki toolēlyoonēch. Kikerkeey :mētēwookaab faraasiinek chēbo ng'ētuunyēk ānkwoosu :kuutuweekwaa maata, yyētiit āk aryaanteet nyēē layaat.

¹⁸ Kibakach :mēēyinwēchu kyoosunēē kuutuweekaab faraasiinechaa, kereeryaanteet akeenke ām sōmōk nyēbo biiko ām kōōrēēt kumukuul.

19 Kibākākiisyēē :faraasiinechaa kuutuweekwaa āk saaru-
uraakwaa. Kiboonto :saaruuraakwaa mētēwoy chēē kitōōrē
biich kuu chēbo ēērēēnōōy.

20 Mānāāwēchākiis :biiko tukul choo king'ētunēē mēēyinoō.
Nteenee kitas taay kukutunkyninē tāmirmirook chēē miyootēch
āk āynātōōs. Buch :āynātōōsyēchoo chēē mākāstooy āmākāsē
mbo ng'al nto kubēēsyētē, chēē kiyeyee :icheek *ta-aabuun,
*feetaan, syaabaan, rwoontōōy āk keet.

21 Manaaweeksee :bichoo rōkōsng'waa bo rumiisyō,
mosoonkoyeenikwaa, martaayeet nto ku chōōrsēēt.

10

Malayikeet āk kitaabuut nyēē mining'

1 Nto mii yoo, akas malayikeet ake nyēbo kāāmuukēywēēk
kuchōōnēē barak. Kiilaakaat :malayikaanaa boolteet ankiki-
ibaawuut :cheebkalaasyeet mētinyii. Kikerkeyy :tokochnyii
asiista ānkiikwēnyē :kērēēnkōōk kuu ma.

2 Kikinamee āwunyii kitaabuut nyēē mining' nyēē
king'aanyaat. Kikiitaar :kereenkeenyyii nyēbo taay araarayta
ankootaar :nyēbo kaataam kōōrēēt

3 ankoorum miisin kuu ng'ētunyto. Yu keeruum, kuchēyo
:iilootik tisabu.

4 Kyāāmāchē āsirisiyē yooto kāchēy :iilootichoo tisabu, ntee-
nee akas kuutiit kuchōōnēē barak nyēē kimwooyē kule, "Iriib
kiyēē mwooyē :iilootichoo tisabu ameesir ng'aleechaata."

5 Nto mii yoo, kōōtōrōōr āwunyii nyēbo taay :malayikaanaa
kikiitaar araarayta ākoo kōōrēēt.

6 Kiiwaal keyy ām kaayneetaab Yēyiin nyoo ming'iisyē
ākookoy, nyoo kiyēyē barak āk kiy ake tukul nyēē mii wōlooto,
nyoo kiyēyē kōōrēēt āk tukuuk tukul choo mii āriinyii āk
araarayta kuboonto keyy āk kiy ake tukul nyēē mii āriinyii.
Kimwooy :malayikaanaa kule, "Mēētākiikooyē keyy!

7 Nteenee yoo kuutē :malayikeetaab tisab aryeembuunyyii,
kōōwoong'tooy :Yēyiin kiyēē kiyeelaat nyoo kikiikuchōb kuu
yoo kiiboorchinē *wōōrkooyikyii choo yēchinē inee yiisyēēt."

8 Nto mii yoo, kung'āloolwoo subak :kuutiinaa kikyaakas
kuchōōnēē barak kumwooyē kule, "Iwē /bokēēkōōning' ki-
taabuunaa yaataat nyoo mii āwutaab malayikaanaa keetaar
araarayta āk kōōrēēt."

9 Yooto āwē ānkāasoom malayikaanaa kukōōno kitaabu-
unaa mining'. Kumwoowo kule, "Ong'nyi, nēmu ankii-
am. Anyiny sinee ām kuutiing'uung' kuu kimnyet nteenee
mākung'woonchiing' :mooyēēt."

10 Kyāānēmuneē kitaabuunaa āwutaab malayikaanaa ankaa-am. Kyaanyinyiit ām kuut kuu kimnyeteet, nto yu kaawaany kung'woonchoo :mooyēēt.

11 Yooto / kēēmwoowoo kule, “Tākumii :ng'aleek chēē māchāktōōs tēng'ālooltoochi Yēyiin imwoochinē biiko chēē chaang', bōrōryōōs, yēēmōōsyēk āk bāytooyik.”

11

Wōōrkooyikaab Yēyiin āyēēng' ām Yēērusālēm

1 /Kikēēkōōno keet nyēē /kiirookiisyēē /ānkēēmwoowoo kule, “Wē, ānkirookē *Kōōtaab Yēyiin, *kāābkōrōs ānkiiyiit biiko choo sooyēē wōlooto.

2 Nteenee, -mēērookē biiwuutaab kōyoo kuuyu bo :wōlooto biiko choo -mēēnkētē Yēyiin. Makootartaaraat :bichoo ām ārook artam āk āyēēng' kiriinkoonoo tiliil.

3 +Māākoochi *wōōrkooyikyuu āyēēng' kāāmuukēywēēk kung'ālooltoowoo ām bēsyoōsyēk 1,260. Makoolaach :bichooto sirookaab mēēysēēt.”

4 Kerkey :wōōrkooyichoo āyēēnku keetiikaab *musēytuuniinēk āyēēng' ākoo tukuuk āyēēng' choo /kiitōōrē taariinek chēē iyyoonyēē taayeetaab Nyoo Wōō ām kōōrēēt kumukuul.

5 Yoo kasyeem :chii kule kubar bichu āyēēng', makung'ut :icheek maata kōōmukuus buunichookwaa. Wuu nyiitēnyi :wōlēē māchāktōōs /keebakakta chiito ake tukul nyoo māchē kubar bichoo.

6 Boonto :bichoo kāāmuukēywēēk kukerekta roobta yoo mii kung'ālooltoochinē Yēyiin ānkuboonto kāāmuukēywēēk kuweech bēēko kuyēk koroti, kubar kōōrēēt ām mēēyinto ake tukul kuu wōloo māktooy :icheek nkit.

7 Yoo kaakoowaany nanyuun :wōōrkooyichoo kwoom lōkōōywēchoo, mākuchōōnēē :tyoony nkōriinoo māng'ētē ānkubooryēē wōōrkooyichoo kut kubakach.

8 Mākōōtulēēlēē :wōōrkooyichoo kēēloo murē kiriinkoonoo wōō nyoo /kikēēkwērtōochinē Mokoryoontēng'waa murtooywoontēēt. Kiikērkēyēē :kiriinkoonoo Sōtōm nto ku Miisir.

9 Ām bēsyoōsyēk sōmōk āk kisiincheet, mākōōrōōtoot muuswēchoo :biiko kukwaanee yēēmōōsyēk, aroosyek, āk bōrōryōōsyēk tukul āmēēbērē / mākēēchām / keemuy muuswēchooto.

10 Mākung'ērēkyi :biikaab kōōrēēt kumukuul meetaab bichoo āyēēng'. Makwaam saakweet ānkutuwēn keey, kuuyu

kikiikutōrchi :wōōrkooyichoo biikaab kōōrēēt mēēyinto nyēē wōō miisin.

¹¹ Nteenee yu kaakukeeyta :bēsyoōsyēchoo sōmōku āk kisi-incheet, kukētyi :Yēyiin bichoo soboonto. Yooto kung'ēētyo :bi-chooto. Kimuuyo miisin :biiko tukul chēē kikas ng'aleechaa.

¹² Nto yityo, kukas :wōōrkooyichoo /kēēkuurunēē Kaab Yēyiin kule, “Okwaa wōli.” Kuba :bichoo barak ām boolteet, kukāsē :buunikwaa.

¹³ Kichō yooto :kibring'ring'nyēēt nyēē kikōrōōm miisin. Kimis *:kiriinkēēt kereeryaanteet akeenke ām taman ānkubēk :biiko kisyēērōōk tisabu. Kimuuyo :biiko chēē king'ēt ānkukoonyit Yēyiintēētaab kibkōōnkōy.

¹⁴ Mēēyinto :nyooto nyēbo āyēēng'. Lēēkit kuchō :nyēbo sōmōk.

Aryeembuutaab tisab

¹⁵ Yu kāākuyityo :yoo, kukuut :malayikeet nyēbo tisab aryeembuunyii / ānkēēkuurunēē barak kule, “Kaakunam :Yēyiintēēnyoo āk Kāārārōokiintēēt bāytooyiisyēētaab kōōrēēt ānkumākubāytooyiis ākookoy.”

¹⁶ Yooto, kukubuy kuut :booyichoo tibtēmu āk ang'wan choo kēēbuurēē ng'ēchērōōkaab bāytooyiisyēēt ām taayeetaab Yēyiin. Kusilto Yēyiin

¹⁷ kumwooyē kule, “Yēyiintēētaab kāāmuukēy, nyoo mii, ānkimii, kēēbiruung' kōōnkōy kuuyu kēēbooru kāāmuukēywēēkuuk ānkēētoowu ibāytooyiisyē.

¹⁸ Kinyēēr :biikaab kōōrēēt, neennyi +mēēng'woonchi bichoo. Mii wokuyitu :bēsyeēt nyēē /kiitiilchinē ng'aleek biiko choo kiikubēk / ānkēētuwēn motwoorikuuk choo *wōōrkooyikuuk. +/Mākēētuwēn biikuuk choo iywēyiing' ānku minkēēch nto ku wōōyēch. /Kiimukuusē choo imukuusē kōōrēēt.”

¹⁹ Kiyāataat :Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy nyēē kiimuuchē :Sāāntukuutaab Kiurootyenyii kutook. Kiwēchē :iileet, kōōrumē :kōōrēēt ānkutulē, kōōring'riing'ē ānkuroong'u keey :kweyaanteet nyēē mā mining'.

12

Koorko ākoo tyoony nyēē yong'oos

¹ Kitook :kiy ām barak nyēbo kwōng'uut. Ki koorko nyēē /kikiiluumee asiista ānkimii :araaweeet ng'wēnyuutaab kērēēnkōōkyii. /Kikiilookyi mēt nkwaatyēet nyēē /kikēētētyi kookeelik taman āk āyēēng'.

² Kikooyaat :koorkoonoto. Nto yu mākusich, kōōnchō kubo ng'woonintaab sichēēt.

³ Kitook subak :kiito ake nyēbo kwōng'uut ām barak. Ki chēēsoosum :kiyoo nyēē ki arraa ānkiboonto mētēwook tisab āk kuuyook taman. Kikiilookyi mēt ake tukul kuutwēēt nyēbo bāytooyiisyēēt.

⁴ Kimastee :tyoonyoo saaruuryeenyii komosta akeenke ām sōmōk nyēbo kookeelik ām barak kurārākyi kōōrēēt. Kiiyyoonyēē :chēēsoosum taayeetaab koorkoonoo kimāchē kusich, si yoo sichē, kwaam leekweet bakeenke.

⁵ Kisich :koorkoonoo wēero nyēē makubayta kōōrēēt kumukuul ām kirōktaab karneet. /Kikeesar lakwanaa ākoy yēē bāytooyiisyēē :Yēyiin.

⁶ Mākumwēchi :koorkoonoo kōōr nyēē suurkwēēn wōlēē kiikuchōbchi :Yēyiin /ānkēēriib ām bēsyōōsyēk 1,260.

⁷ Nto mii yoo, kuchēy :booryēēt ām barak. Kibooryēē :Mukāyil āk malayikaanikyii chēēsoosum. Kuyēēt :nkinee chēēsoosum kuboonto key lukēēnyii,

⁸ nteenee /kikiibēl chēēsoosum. Yooto, /kēēwōōnunēē inee barak

⁹ / kēēwunuk kuchō ng'wēny. Inee :ereenaanaa kibo kēny nyoo /kēēkuurēē Kibrōkōsyoontēēt ākoo Syeetaani nyoo kikēntooy biiko tukul ām kōōrēēt. Kunyoo, /kikēēwunukunēē tyoonyoo barak kuboonto key lukēēnyii tukul kuchō kōōrēēt.

¹⁰ Nto mii yoo, akas kuutiit kukuurunēē barak kule, “Kaakuyit nanyuun :soboontaab Kaab Yēyiin, bāytooyiisyēēnyii, kāāmuukēywēēkyii āk choo bo Kāārārookiintēēt. / Kāākiituruur nyoo king'ālōolēē mbo ng'eetaabiya bēēt āk kwēēmooy nyēē miyaat ām taayeetaab Yēyiin.

¹¹ Kiibēl :mbo ng'eetaabiya chiichoo ām kiisēēnikaab *Mēēnit āk manta nyēē kimwoowu :icheek ākoo subak kuuyu kikiikuchamta soboonwēkwaa kubo ng'aleechaata.

¹² Kunyoo, lēyyē, kung'erech :wōliin bo barak āk biiko choo minyē wōlooto! Tyaa sōō :mēēyinto nyēē mākunyoōr :kiy ake tukul nyēē tinyē soboon ām kōōrēēt āk araarayta, kuuyu kāākurek :Kibrōkōsyoontēēt. Nyēērunoot :inee miisin, kuuyu inkētē kule kāākung'ētyi :bēsyōōsyēk chēē ng'ēri.”

¹³ Yu kakas :chēēsoosum kule ākoo /kāākēēwunuk kuchō ng'wēny, kutoow kukeeyanaat koorkoonoo kisichē wēēroo.

¹⁴ Nteenee / kikiikoochi koorkoonoo kebebaak chēē wuu chēbo siirēēēt nyēē wōō kuteereertee ākoy wōlēē /

kikēēsātyi ām wōlooto bo suurkwēēn. Kimāchāktōōs /bokēēriib koorkoonoto ām wōlooto kēnyiisyēk sōmōk āk kisiincheet simānyōōr :eereenaanaa.

¹⁵ Yooto, koong'uung' :eereenaanaa bēēko ām kuutiinyii kuroot kuu āynēēt sukutwaar koorkoonoo.

¹⁶ Nteenee kiyaatakay :ng'wēnyuut ankoochiim bēēchoo king'uung'u :tyoonyoo.

¹⁷ Kinyēēr :chēēsoosum ānkuchōb keyy wokubooryootēē lōkōkaab koorkoonoo alak choo kiriibē mākuutēkaab Yēyiin ānkukoonyitē ng'aleekaab Yēēsu.

¹⁸ Nto mii yoo, kuwo :chēēsoosum yēbo sakaramteetaab araarayta.

13

Tyooong'iik āyēēng' chēē yōng'ōōsēch

¹ Yooto, akas tyoonyto ake kusyoorunēē keyy araarayta. Ki-boonto :tyoonyoo mētēwook tisab āk kuuynook taman. Kimii :kuutwōōsyēkaab bāytooyiisyēēt kuuynoochoo /ānkikikēēsirchi mēt ake tukul kaayna nyēē intosuurtooy Yēyiin.

² Kikerkeyy :bōōrtaab tyoonyi nyēbo mēliil ankikerkeyy :mukuunkookyii chēbo siiburukuut. Kikerkeyy :kuutiit ake tukul nyoo bo ng'ētuny. Kirōōbchi :chēēsoosum tyoonyi kāāmuukēywēēk āk nkuruukaab bāytooyiisyēēt.

³ Kiboonto :tyoonyoo ng'waayeet nyēē ki wōō miisin ām mētīt akeenke nteenee kikiikusob :ng'waayaanaa. Kiilat :bi-ikaab kōōrēēt tukul kubo ng'aleechar ānkutoow kurub tyoonyoo.

⁴ Kikutunkyi :biiko chēēsoosum, kuuyu kirōōbchi tyoonyoo kāāmuukēywēēk ānkukutunkyi mbo subak tyoonyooto. Kiteeb kule, “Ng'oo :nyēē kiikērkēyēē tyoonyi ānku ng'oo :nyēē imuuchē kubooryēē?”

⁵ / Kikēēchāmchi tyoonyoo kung'ālōolē nyēē ng'āsē keyy ānkōōntosuurtooy Yēyiin. / Kikiikoochi mbo kāāmuukēywēēk kuyēyiisyēē ām ārook artam āk āyēēng'.

⁶ Kiintosuurto :tyoonyoo Yēyiin āk wōloo minyē āk mbo biiko choo mii kibkōōnkōy ām ng'al chēē kimwooyē.

⁷ / Kikiikoochi tyoonyoo kāāmuukēywēēk kubooryēē bi-ikaab Yēyiin ānkōōbēliis. / Kikiikoochi kāāmuukēywēēk kubāw yēēmēēt ake tukul, kōōrēēt āk bōrōryēēt ake tukul.

⁸ Mākukutunkyi tyoonyoo :biiko tukul choo minyē kōōrēēt, choo mēēbērē sirootiin :kooynōōkwaa kitaabuutaab soboonto

kuchakee /kumanaakeeyey kōōrēēt. Kitaabuuni ku nyoo bo Mēēnkoo /kikēēbārē.

⁹ Nyoo yēbē yiit kukas ng'aleechu:

¹⁰ Biiko choo /kiikiitiilchi kule /kēēnāmē /ankeebeeta, +/ makeenam /ankeebeeta. Nto choo /kiikiitiilchi keebaree chōōkiit, +/makeebaree chōōkiit. Yoo yēyāktōōs :ng'aleechu kumāchāktōōs kumuytoochinē :biikaab Yēyiin ānkōōkoosē keey inee.

¹¹ Nto mii yoo, akas tyoonyto ake kōōtuung'unēē kōōrēēt ng'wēny. Kiboonto :nyoo kuuynook āyēēng' chēē kerkeey chēbo mēēnkich ānkiing'āloolē kuu chēēsoosum.

¹² Kiyēyiisyēē kāāmuukēywēēkaab bāytooyiisyēēt chēbo tyoonyoo /kikēērōōbchinē kāāmuukēywēēk. Kiyey biiko tukul ām kōōrēēt kukutunki tyoonyoo kibo taay nyoo kikiikusob :ng'waayeenyii.

¹³ Kiyey :tyoonyi ng'al chēē -/ mākyoomu kuu kule, kitōōrunēē maata barak kukāsē :biiko tukul.

¹⁴ Kilātunēē biiko yēyuutēchoo -/ mākyoomu āk kāāmuukēywēēchoo / kikiikoochinē kuyeyee taayeetaab tyoonyto nyoo kibo taay. Kimwoochi :tyoonyoo biikaab kōōrēēt tukul kuyey āynātēēt nyēē / kiisōōtēē tyoonyoo kikiikusob :ng'waayeenyii nyoo /kikiikōōtēnē ām chōōkiit.

¹⁵ /Kikiikoochi tyoonyi bo āyēēng' kāāmuukēywēēk kōōbuusyi āynātoonoo /kikiikērkēyēē tyoonyoo kibo taay, sukung'et kung'alaal :āynātoonoto sukōōsākyi biiko tukul choo kimākutunkiynē āynātoonoo /keebakach.

¹⁶ Kikērchi koong' subak :tyoonyoo biiko tukul /kiikoochi bēēruutook āwutaab taay nto tokoch nyēē mātiny ku nyēē mining', nyēē wōō, chēē bānoon nto ku mokorēēn, chēē motwoorik nto chēē bāwu keey.

¹⁷ / Kikeeyey kuu nyooto sukung'et māmii :chii nyēē / kēēchāmchinē kwaal nto kwaalta kiy yoo māboonto bēēruutyoonoo. Kimāchāktōōs :bēēruutyoonoo ku kaayneetaab tyoonyoo nto ku kiyēē ibooru kāāyiitēenyii.

¹⁸ Māchē :ng'aleechu kiirnātēēt. Chii ake tukul nyoo yēyiisyēē mētinyii, kōōyiit ānkōōnkēt kiyēē ibooru :kāāyiitēetaab tyoonyoo kuuyu kaayneetaab chii :kāāyiitoonoo. Kāāyiitoonoo ku 666.

14

Mēēnkit ākoo biikyii

¹ Nto bēre akaste, akas *Mēēnit nyēē kēēyyoong'ēē leke-meetaab *Sāāyōōn kuboonto keey biiko 144,000 chēē kitinyē kaayneetaab Mēēnkoo āk nyēbo kwaan ām tokoochikwaa.

² Kyaakas kuutiit nyēē kichōōnēē barak nyēē kiiruumē kuu bēēkaab chēēsuruur ānkutulē kuu iilootik. Kikerkeey nyēbo biich chēē kibutē bukantiin,

³ kutyēēnē tyēēnto nyēē lēēl ām taayeetaab ng'echeretaab bāytooyiisyyēēt āk yoo mii :tukuuchoo ang'wanu choo sobchootiin āk booyichoo. Māmii :chii nyēē kiimuuchē kooneet keey tyēēni, nteenee bichoo 144,000 choo /kiikiiraraach ām kōōrēēt chēē kiineet keey.

⁴ Bichooto ku choo kisatee keey martaayeet kuuyu kiriib keey kumanam :sumto ānku icheck :chēē rubootē Mēēnkoo. /Kikēēwālāng'unēē bichoo wōlēē mii :biiko tukul ām kōōrēēt. Icheck :taabteet nyēbo taayta /kiiyokoochi Yēyiin nyoo boonto keey Mēēnkoo.

⁵ Kimāboonto :bichoo ng'wiiynan nto ku lēēlis.

Kiiboor :malayikaanik sōmōku bēsyēētaab ng'woonin

⁶ Kyaakas malayikeet ake kutēērēertooy ām barak kuyibē lōkōōywēk chēē kāroomēch chēbo kibchuulyo. Kimāchē wokwoomchi kōōr ake tukul, yēēm ake tukul āk bōrōryōōsyēk tukul.

⁷ Kikuurchinē barak kule, “Lēyyē, oywey Yēyiin ānkōōsiltē wōōyinnyii kuuyu kaakuyit :bēsyēēt nyēē mākōōtiilchi biiko ng'aleek. Ōkutunkyi nyoo kiyēyē wōliin bo barak, kōōrēēt, araarayta āk bēy alak tukul.”

⁸ Kookeer :malayikeet nyēbo āyēēng'. Kikuuru :nyoo kule, “Kaakuburyet, kaakuburyet :Bābulōōn kiriinkoonoo wōō nyoo kitoorta biiko ām kōōrōōsyēk tukul ām muchasnyii kubōōkiit ānkuyēyē ng'al chēbo rōkōs.”

⁹ Kookeer :malayikeetaab sōmōk kukuurchinē barak kule, “Chiito nyoo kākutunkyi tyoonyoo nto āynātoonoo kerkeey tyoonyoo, nto /kēēsirchi tokochnyii nto ku āwunyii bēēruutyēētaab tyoonyoo,

¹⁰ mākutuuyēē :chiichoo ng'woonintaab Yēyiin kuyem. Kōrōōm :ng'wooninoo miisin. +/Mākēētōōrchi chiichoo maat nyēē ng'āsyānē, kukāsē :malayikaanik chēē churtootiin āk *Mēēnit.

¹¹ Mākukuululuuytōōs :yyētiit ākookoy ām wōloo /kiing'woonchinēē icheck. Mākoy kōōmuung'iis mbo kisich :biiko choo kikutunkyinē tyoonyoo nto āynātoonoo kerkeey tyoonyoo ānkuboonto bēēruutyēētaab kaayneetaab tyoonyoo.”

14:3 Ng'oong'. 4:4, 6; 5:9 14:8 Isa. 14:12-15; 21:9; Cherem. 50:1-2; Ng'oong'. 18:2; 17:2 14:9 Ng'oong'. 13:14-15 14:10 Cherem. 25:15; Ng'oong'. 15:7; 16:1, 19 14:11 Ng'oong'. 19:3

¹² Māchāktōōs nanyuun kumuytooy :biikaab Yēyiin choo riibē mākuutēkyii ānkōōbuur kōōkoosēē keey Yēēsu.

¹³ Nto mii yoo, akas kuut nyēē kikuur ām barak kule, “Sir ng'aleechu: Kuchakee ra, ibēruurootiin :biiko choo ikooytooy soboonwēkwaa kubo Mokoryoontēēt. Ēē, mwooyē :Tāmirmiryēētaab Yēyiin kule mākōōmuung'iis ām yiisyēēng'waa +/ānkumākēētuwēn ām kiyēē kiikuyey.”

Kēsiisyēēt ām kōōrēēt

¹⁴ Kyaakaste, nto ābērē ālē, kimii taayeenyuu :chii nyēē kikiibuurēē boolta nyēē lēēl. Kikiilaach :chiichoo kuutwēētaab bāytooyiisyēēt nyēē /kikeeyeyee *ta-aabuut ankikinam nkesuut nyēē ng'atiib.

¹⁵ Yooto, kuchuwunee :malayikeet ake Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy ānkukuurchi chiichoo kiibuurēē booltaanaa kule, “Kēsiisyēē nkesuung'uung', kuuyu kaakuyit :bēsyēēt nyēē /kēēkēsiisyēē ankookuyem kōōrēēt /keekes.”

¹⁶ Yooto nanyuun kutoow :chiichoo kimii boolteet kukes kōōrēēt.

¹⁷ Kichuwunee :malayikeet ake Kōōtaab Yēyiin ām kibkōōnkōy āk nkesuunyii nyēē ng'atiib.

¹⁸ Kichuwunee :malayikeet ake *kāābkōōrōs :nyēē kiyyoonkyinē komosta nyēē kirubtooy keey āk maata ānkukuurchi malayikeet nyoo kibo taay kule, “Kēsiisyēē nkesuung'uung'. Iruruuch *musābiibuunēk ām kōōrēēt, kuuyu kōōkururyo.”

¹⁹ Kikes :malayikaanaa nanyuun kōōrēēt, nto kāākuyityo, kutōōrchi musābiibuunēchoo yēē /kiitoortoorēē /kiing'woonchi miisin.

²⁰ /Kikiitartaar musābiibuunēchoo ām kiriinkoonotoo saang'. Kiilala :korotiik ām kōōrēēt. Kirootee kōōrēēt ām kōōyinto nyēbo kiilomiitaanik bokolwookik sōmōk ānkiimuuchē kooluum faraasiit nyēē keeweer.

15

Malayikaanik tisab āk mēēyinwēk tisab chēbo lētuut

¹ Kyāākāsyi tukuuk alak chēbo kwōng'uut barak. Kyaakas malayikaanik tisab chēē kimii wokuyibu mēēyinwēk tisab chēbo lētuut.

² Kyaakas kiy nyēē wuu araarayta nyēē ki tankilil kuu kiiyēēt kuliblibēnē kuu maata. Kyaakas subak bichoo kiibēlē tyoonyoo āk āynātoonoo kerkeey tyoonyoo ākoo kāāyitēēt nyoo kiibooru kaayneenyii. Kikiiyyoong'iis yoo bo araarayaa komos, kukanam bukantiinek chēē kēēkoochinē :Yēyiin.

³ Kityēēnē :bichoo kōōkoostoo *Mēēnkit kuu wōloo kityēēntoo * :Muusa tyēēntaab kāābēliisyēēt. Kityēēnē kule, “Lēyyē, Mokoryoontēēt Yēyiintēēnyoo, nyoo bāwu kiy ake tukul.

Wōōyēch ānkubo kwōng'uut :tukuuk chēē iyēyē.

Bāytooyiintēēntaab biiko tukul,

chuulootiin :tukuuchoto ānkubo man.

⁴ Mokoryoontēēt, ng'oo :nyēē -mēēywēyiing' āmēētōrōrē kaayneeng'uung'?

Inyiing' :nkit nyēē itiliil.

Makukwa :kōōrōōsyēk tukul bokukutung'uung',

kuuyu kōōkutook kule churtootiin :yēyuutēkuuk.”

⁵ Yu kāākuyityo :yoo, akas kuyootāktōōs :Kitōōkiit ām Kōōntaab Yēyiin ām kibkōōnkōy

⁶ ankuchuw :malayikaanichaa tisabu choo kimii wokuy-ibu mēēyinwēk tisab. Kikiilaach :malayikaanichaa sirook chēē leelach kut kōōlēkēchēēchtōōs /ānkikēēmurēē tēkēetikwaa ānōōkaab *ta-aabuut.

⁷ Kiikoochinoot :akeenke ām tukuuchoo kisobchootiin ang'wan malayikaanichaa tisab kibuumbōōk tisab choo / kikeeyeyee ta-aabuut. Kinyiyootiin kibuumbōōchoo :ng'woonintaab Yēyiin

⁸ ankikiker Kōōntaab Yēyiin :chēēbkēēruut nyēē kichōōnēē lēbkēēyyēēntaab Yēyiin āk kāāmuukēywēēkyii. Kimāmii :chii nyēē kiimuuchē kōōwut Kōyooto ākoy kung'ētito :mēēyinwēchoo tisabu choo kiyibu :malayikaanichaa tisabu.

16

Kibuumbōōk tisab chēbo ng'woonintaab Yēyiin

¹ Nto mii yoo, akas kuutiit nyēē kikuurunēē Kōōntaab Yēyiin kumwoochinē malayikaanichaa tisab kule, “Bōōwāsyi kōōrēēt ng'woonintaab Yēyiin nyoo mii kibuumbōōchoo tisab.”

² Kuwo :malayikeet nyēbo taayta ānkuwāsyi kōōrēēt tukuuk chēē kimii kibuumbēenyii. Yooto, kunam biiko :ng'woowōōk chēē yōng'ōōsēch ānku ng'woonēch. Bichoto ku choo kiboonto bēēruutyēēntaab tyoonyoo āk choo kikutunkyī āynātoonoo kerkey tyoonyoo.

³ Kuwāsyi :malayikeet nyēbo āyēēng' tukuuk chēbo kibuumbēenyii ararayta. Yooto kuweek :bēēko kukerkeyiit korotikaab muusyoo. Kime :tyoony ake tukul nyēē kimii ararayta.

4 Kuwāsyi :malayikeetaab sōmōk tukuukaab kibuum-beenyii āynōōsyēk āk koong'iikaab bēēko. Kiweek :bēēchoo tukul kuyēk koroti.

5 Nto mii yoo, akas kumwooyē :malayikeet ake nyēē ki-yyoonkyinē komosta nyēbo bēēko kule, “Wōōy, wēē, Yēyiin, imiitē :inyiing' ra nyoo kiimiitē kung'eetee kēnyiis āk kēnyiis. Keeyey manta ām kiyēē 'keetiil.

6 Kuuyu kiikuwasta :bichoo korotiikaab biikuuk āk *wōōrkooyikuuk, misyinē kuyye ng'woonini.”

7 Kyaakas subak kuutiit ake nyēē kikuurunēē *kāābkōrōs kule, “Wōōy, wēē, Mokoryoontēt Yēyiintēēnyoo nyoo bāwu kiy ake tukul, bo man ānku chuulaat kiyēē 'itiilē.”

8 Kuwāsyi :malayikeet nyēbo ang'wan tukuuk chēbo kibuum-beenyii asiista. Yotoo / kēēchāmchi asiista kōōmēlmēēl biiko.

9 Ānkoo /kikiimēlmēēl bichoo, kitay :icheek kureeny keey ānkōōtōrōōr Yēyiin. Nteenee kitas taay kuchub Yēyiin nyoo kitōōrchinē icheek tāng'āng'utēchoo.

10 Kuwāsyi :malayikeet nyēbo muut tukuukaab kibuum-beenyii wōloo bāytooyiisyēē :tyoonyoo. Kitub :mēēnānēēt yēēmēenyii, kōōkitiit :biiko keelek nyēē kāng'woonchi

11 ānkuchub Yēyiintēētaab kibkōōnkōy kubo ng'wooninto āk ng'woowōōk chēē kiboonto. Nteenee kitay :icheek kureeny keey.

12 Kuwāsyi :malayikeet nyēbo lo tukuuk chēbo kibuum-beenyii āynēētaab Fraati. Kitēēny :āynoonoo kut kunyōōr :bāytooyikaab koong'asiis kēēlto nyēē sukwoowunēē.

13 Kyaakas tāmirmirook alak sōmōk chēē miyootēch, chēē kikerkeey mōōrōrōōchook. Kichōōnēē :tāmirmiryēēt ake kuutiitaab chēēsoosum, kuchōōnēē :ake kuutiitaab tyoonyoo ānkuchōōnēē :ake kuutiitaab wōōrkooyoontēētaab ng'wiiynan.*

14 Tāmirmirook :choo chēē miyootēch chēē yēyē ng'al chēē -/ mākyoomu. Bokōōwuruurootē :tāmirmiroochoo bāytooyikaab kōōrēēt tukul kumukuul kōōruruuch biiko kuyey booryēēt ām bēsyoonoo wōō nyoo bo Yēyiintēētaab kāāmuukēy.

15 (Kimwooyē Yēēsu kule, “Ōyēbchi yiit, +māāmuung'u kuu chii chōōriin! Ibēruuroot :chii nyoo chōbtooy keey sirookyii simāwēēsytōot kibchuraat ānkunyōōr muyātēēt.”)

16:4 Chuy. 7:17-21; Ng'oong'. 8:8 16:6 Tyēēn. 79:10; Ng'oong'. 17:6; 18:24; 19:2

16:9 Ng'oong'. 9:20-21 16:10 Chuy. 10:21-22; Ng'oong'. 13:1-2 16:12 Isa.

11:15-16 * 16:13 /Kēēkuurē tyoonyto nyoo bo āyēēng' kule wōōrkooyoontēētaab ng'wiiynan. 16:14 Chuy. 8:6; Ng'oong'. 12:9 16:14 Mat. 24:24; 2Tēēs. 2:9; Ng'oong'. 13:13-14; 14:11-21; 19:20 16:15 Mat. 24:43

16 Kiituuyēēchi :tāmirmiroochoo miyootēch bāytooyikaab kōōrēēt āk lukōōsyēkwaa yēē / kēēkuurē ām kuutiitaab Iburaneek kule Armaketoon.

17 Kuwasta :malayikeet nyēbo tisab tukuukaab kibuum-beenyii kusērētyi wōlto ake tukul. / Kikēēkuurunēē yēē / kēēbāytooyiisyēē ām Kōōtaab Yēyiin kule, “Kāākuyityiin!”

18 Kiiwech :iileet, kutul ānkōōring'ring' :kōōrēēt nyēē kōrōōm miisin. Mānāatook kibring'ring'nyēēt nyēē tēē nyooto kung'eetee /kakeeyey kōōrēēt!

19 Kiitēēsunēē keyy :kiriinkoonoo wōō bo Bābulōōn sōmōk ānkuburyēēt :kiriinkōōsyēk tukul ām kōōrēēt. Kiing'woonchinēē :Yēyiin kiriinkoonoo nyēērunēēnyii nyoo kikiinyiit kikōōmbēēt.

20 Kiling'ta :kōōrōōsyēk tukul choo kiikwēēn :bēēko ām araarayta ānkubootyo :nkicheek lekemoosyek.

21 Kirārākyi biiko :kweyaanteet nyēē kiyitē kiilōōnik sosom. Kichub :biiko Yēyiin kubo mēēyini bo kweyaa kuuyu ki mēēyin :nyoo nyēē -/mākyoomu.

17

Koorko nyēē ki choonchooyēn

1 Kichō :malayikeet ake ām choo kiboonto kibuumbōōk tisab ānkumwoowoo kule, “Chōō ābooruung' ng'wooninto nyēē mākunyōōr :koorkoonoo choonchooyēn nyoo lēēkitēē :lōōswēk chēē chaang'.

2 Kirwootoot keyy :bāytooyikaab kōōrēēt āk koorkoonoto ānkōōbōōkiit :ng'ōōkisnyii biiko ām kōōrēēt.”

3 Nto mii yoo, kukalabaa :malayikaanaa ām kāāmuukēywēēkaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin ākoy kōōr nyēē suurkwēēn. Kyaakas ām wōlooto koorko nyēē kēēbuurēē bataytaab tyoony nyēē arraa. Kikinyiy bōōrtaab tyoonyoo :kooynōōk chēē mōrē Yēyiin. Kiboonto :tyoonyoo mētēwook tisab āk kuuynook taman.

4 Kikiilaach :koorkoonoo sirook chēē siimootyoonēch āk chēē ārroonēch. Kiilēkēchēēchtōōs :siroochoo ām *ta-aabuunek āk rwoontōōk chēē kārorānēch ākoo sanayeek chēē alē beesaanik chēē chaang'. Kikinam :koorkoonoto kikōōmbēētaab ta-aabuut nyēē kinyiy :tukuuk chēē miyootēch chēbo rōkōōstaab choonchooyēnātēēnyii.

5 /Kikēēsirchi tokochnyii kaayna nyēē /kikiiyeelee ng'al kule: 'Bābulōōn nyoo wōō, kaametiitaab koor chēē choonchooyēn āk rōkōōstaab kōōrēēt.'

⁶ Kibōōkitoot :koorkoonoo korotiikaab biikaab Yēyiin choo kyoomu lōkōōy kurubta keey āk Yēesu. Kyaalat miisin yu kaakas koorkoonoo.

⁷ Kimwooy :malayikaanaa kule, “So, nto yu 'ilātē? +Māābooruung' anii kiyēē iyeelaat nyēē rubtooy keey āk koorkoonoo āk tyoonyoo boonto mētewook tisab āk kuuynook taman nyoo kēēbuurēē :inee.

⁸ Kisoboot :tyoonyoo kēēkāsē amēētākumii ra. Nteenee makuchuwunee nkōriit nyēē māng'ētē / ānkubokiimukuus kutukul. Makoolat :biikaab kōōrēēt choo mēēbērē sirootiin :kooynōōkwaa kitaabuutaab soboonto kuchakee / kakeeyey kōōrēēt, yoo kakas tyoonyoo, kuuyu kisoboot taay, mēētākumii ānkumākuchō.

⁹ Māchē :ng'aleechu kiirnātēēt. Mētewoochoo tisab ku leke-moosyek tisab wōlēē tēbunēē :koorkoonooto.

¹⁰ Nto subak ibooru bāytooyik tisab. Kiikukeeyta :bāytooyik muutu, kumiitē :akeenke kubāytooyiisyē, nto ake kumānāāchō. Nto yoo kāchō :nyooto, mākubāytooyiis bēsyoōsyēk chēē ng'eri.

¹¹ Nto tyoonyoo kisoboot kēny amēēkumiitē ra, ku bāytooyiintēētaab sisiit. Kerkeey :inee choo kibo taay tisab /ankumabokiikarbuus.

¹² Kuuynoochoo 'kēēkāsē taman, ku bāytooyik taman chēē mānāānyōōr wōlēē bāytooyiisyēē, nteenee +/- mākiikoochi kāāmuukēywēēk kubāytooyiis āk tyoonyoo am bārooyinto nyēē mining' buch.

¹³ Sōōchiintōōs :bāytooyik ānkumākuyēētyēēchi :icheek tyoonyooto kāāmuukēywēēk.

¹⁴ Mākubooryēē :bāytooyichu *Mēēnkit, nteenee mākōōbēl icheek :Mēēnkit, kuuyu boonto :Mēēnkit kāāmuukēywēēk kubiir mokorēēnik alak tukul ānkubāwu bāytooyik alak tukul. Mākwoomchi :Mēēnkit booryēēt bichoo ikoosēē keey inee choo /kikeekwey ānkukuurootiin.”

¹⁵ Nto mii yoo, kumwoowo :malayikaanaa kule, “Lōōswēchoo 'kēēkāsē, choo kālēēkitēē :koorkoonoo choonchooyēn, ku kōōrōōsyēk, yēēmōōsyēk āk bōrōryōōsyēk.

¹⁶ Mākuwēch :tyoonyoo ākoo kuuynoochoo taman koorkoonoo choonchooyēn. Mākōōnēmunēē inee kiy ake tukul kubuut kung'ēt kibchuraat. Makwaam bōōrtaab koorkoonoo ānkōōmukuus am maat.

¹⁷ Yēyē :bāytooyichoo kuu nyooto kuuyu kiikuchōbchi icheek :Yēyiin kuyey kiyēē mākyinē :inee. Kunyi, mākuchāmchiin

:tukul kōōkoochi tyoonyoo bāytooyiisyēēng'waa ākoy kuyityiin :ng'aleekaab Yēyiin.

¹⁸ Koorcoonoo 'kēēkāsē ku *kiriinkēēt nyēē bāwu bāytooyikaab kōōrēēt tukul.”

18

*Kaakarbuuseetaab *kiriinkēētaab Bābulōōn*

¹ Yu kāākuyityo :choo, akas malayikeet ake kurēkunēē barak. Kiboonto kāāmuukēywēēk chēē wōōyēch miisin ānkitinyē :lēbkēyyēēt nyēē ikwēnyē kōōrēēt.

² Kikuurchi barak kule, “Kaakuburyet! Kaakuburyet :Bābulōōn kiriinkoonoo wōō! Kāākuyēk kaytaab tāmirmiryo ake tukul nyēē miyaat, wōlēē wooyētēē :tariiteet ake tukul nyēē mā *lubkoob āk tyoong'in chēē mā lubkoobēch.

³ Kiikōōbōōkiit kiriinkoonoo :muchastaab ng'al chēbo rōkōs ankutay Yēyiin. Kiikumarta :bāytooyikaab kōōrēēt āk kiriinkoonoo ānkumokornoonēē :cheemung'aariisyeek ng'al chēbo leles chēē /kēēyēyē ām wōlooto.”

⁴ Nto mii yoo, akas /kēēkuuru ām barak kule, “Biikyuu, ōng'ēētyēē wōlooto simōōlumchi rōkōstaab kiriinkoonoo ānkōōtuuyēē ng'woonin nyēē mākunyōōr :kiriinkoonoo.

⁵ Kiikōōtuul keyy :rōkōstaab kiriinkoonoo kut kiikuyit barak, āmānāwuutyēē :Yēyiin miyootyēēt nyēē /kēēyēyē ām wōlooto.

⁶ Kunalil :kiriinkoonoo kuu yoo kiinyāliilē :inee alak, /kēēyookyi inee kunyil āyēēng' ām kiyēē kiikuyey, /kēētāsyi kunyil āyēēng' ng'wooninto nyēē kiikoochi :inee chuut.

⁷ Kunyōōr :kiriinkoonoo nyalil āk lōōkik ām bārooyinto nyēē tēē nyēē kibo lelesta āk ng'aseetaab keyy nyoo kiboonto. Kimwooyēē moo ām mēēnātēēt kule, 'Āyēku koorko bāytooyiin āmāyēku musuk āmākoy kwaama :nyalil bēsyēēt ake.’

⁸ Nteenee mākuchōōnchi :mnyaat ām bēsyēēt akeenke nto chooto ku kēmēwuut āk nyalil. Makookarbuus :maata, kuuyu Mokoryoontēēt Yēyiin nyoo itilchinē kiriinkoonoo ng'aleek kubo kāāmuukēy.

⁹ Yoo kakas :bāytooyikaab kōōrēēt choo kitāyē Yēyiin āk choo king'ērēkyinē lelesta ām kiriinkoonoo yyētiit āk maat ām kiriinkoonoo, mākuriiryō miisin.

¹⁰ Mākōōyooonyēē :bichoo yēē lōō kukeenyokoorta icheek :ng'wooninto nyēē mii yooto. Makwaam mbuy kumwooyē kule,

'Ng'woonin wē, ng'woonin!

Wōōy, wē, kiriinkooni wōō!

Wōōy, baabaay, wē, Bābulōōn,
kiriinkoob kāāmuukēy!

Yyē, !kēēmukusēē asiista akeenke baateey?'

¹¹ Makuriiree :cheemung'aariisyek kiriinkoonoo, kuuyu māmi :chii subak nyēē tākwoolchinē tukuukwaa

¹² bo *ta-aabuun, *feetaan, rwoontōōk chēē kāroorānēch āk sanayeek choo ālē beesaan chēē chaang', sirook chēē siimootyoonēch chēē kāroorānēch āk ankoosyek choo chābooyēch ānku ārroonēch, keetiik choo boong'u nyēē anyiny āk tukuuk tukul choo /kikeeyeyee keelteetaab bēēlyoontēēt āk choo /kikeeyeyee keetiik choo ālē beesaan chēē chaang', syaabaan, karnaak āk rwoontōōchoo ilēkēchēēchē choo /kēētēēksēē.

¹³ Tukuuk alak ku chēbo mutālāsiniit, tukuuk choo /kiinyunkuruurēē nkwēēk, choo boong'u nyēē anyiny āk *maanemaane, *tifaayiik āk mwaayta, busyeeek āk nkoonuuk, tuuka āk kēēchiirēk, faraasiinek āk kōrōkōchōōnik ākoo mbo biiko.

¹⁴ Mākumwoochinē :cheemung'aariisyechara kiriinkēēt kule, 'Kōōkubootyēēniing' tukuukaab leles choo kwēēmāchē miisin ankookuteereerteeniing' :bāyting'uung' tukul āk wōōyinn'g'uung' nyēē mākoy wēēnyōōru bēsyēēt ake.'

¹⁵ Mākōōyyoonyēē :cheemung'aariisyechara yēē lōō ām kiriinkoonoo kikiikōōmokornoon icheek ānkumuuyo kubo nyaliltaab kiriinkoonooto. Mākwoomē mbuy kumēēsē

¹⁶ kule,

'Ng'woonin, wē, ng'woonin!

Wōōy, wē, kiriinkooni wōō!

'Kiilaach sira nyēē nusaat, nyēē siimaatyaa ānku arraa, kiilēkēchēēchē ām *ta-aabuut, rwoontōōy āk sanayeek chēē ālē beesaan chēē chaang'!

¹⁷ /Kaakiiburyeet bāytinoo tukul nyoo kō mā mining' ām asiista akeenke baateey!'

Mākōōyyoonyēē wōlēē lōō kōōsiroorchi keey kiriinkoonoo :biiko choo yibē mwēēnkōōsyēk āk mbo biiko choo bēētēē ānkuyēyiisyē āk choo āliisyoote ām mwēēnkōōsyēchoo.

¹⁸ Yoo kakas yyētiit āk maata nyēē mii kiriinkoonooto, mākumwooy kule, 'Yyē! Kaakwaaran :kiriing' nyēē kōbo kwōng' uut.'

¹⁹ Mākūwāsyinē :bichoo tēertit mētēwookwaa kōōboor mēēsēēt kōōnchōōytōōs kule,

'Ng'woonin, wē, ng'woonin!

Wōōy, wē, kiriinkooni wōō!

Kiimokornoon biiko tukul choo kiboonto mwēēnkōōsyēk ām
araarayta

ām bāyting'uung'!

So, keeburyetee asiista akeenke buch?'

²⁰ Ong'erech ōō, :malayikaanik ākoo biikaab Kiriistō!

Ong'erech *lēbkēyik āk *wōōrkooyikaab Yēyiin.

Kakooruusta :Yēyiin kiriinkoonoo

kurub kuu wōloo /kikēēyēytook."

²¹ Yu kāākuyityo :yoo, kunam :malayikeet nyēē kiboonto
kāāmuukēywēēk miisin rwaanteet nyēē tēē rwaanteetaab
ng'ooysō ānkuwiirchi araarayta ānkumwooy kule, "+/
Mākiiryookuung' areet akeenke wē, kiriinkooni wōō bo
Bābulōōn ām nkuruuk kuu rwaantaanaa, nyēē mākooy /
bokeekasing' bēsyēēt ake.

²² -Māwukutookunēē bēsyēēt ake wōlēē imiitē :biiko chēē
tyēēnē ānkubutē bukantiinek āk chēē kuutē kurēēruunēk
āk aryeembuunek. Mākooy kutookunēēniing' subak
:kiitoong' iintō ake tukul nto ku :biich chēē ng'ooysē.

²³ Mākooy kulay :taari kulēbkēēchiing' bēsyēēt ake. Mākooy
/bokyaam saakweetaab kooyēy ake tukul ām wōlēē imi-
itē. Kitookunootiin :cheemung'aariisyekuuk ām kōōrēēt. Ki-
ikutēwēchākiis :biiko tukul kubo mosoonkoyeenikuuk.

²⁴ /Kikiitaatee āriing'uung' korotiikaab *wōōrkooyik āk bi-
ikaab Kiriistō āk chēbo biiko tukul choo /kikēēbākachē ām
kōōrēēt."

19

Saakweetaab kooyēy nyēbo Mēēnkit

¹ Yu kakeeyta :yoo, akas bōlāt nyēbo biich chēē chaang'
kumwooyē kule,

"Aleluuya!*

Kāārārookiintēēt :Yēyiintēēnyoo,

itōrōōroot ānku cheechii :kāāmuukēywēēk.

² Bo man ānku chuulaat :kiyēē itilē.

Kiikōōtiilchi ng'aleek koorkoonoo ki choonchooyēn,

nyoo kinyēērēē kōōrēēt ām rōkōōnyii bo martaayeet.

/Kikiing'woonchi koorkoonoo,

kuuyu kibakach :inee choo kiyēchinē Yēyiin yiisyēēt.

³ Aleluuya!

Chiiltooy ākookoy :yyētiit ām kiriinkoonoo."

18:19 Ēsēk. 27:29-34 **18:20** Cherem. 51:48 **18:21** Cherem. 51:63-64 **18:22**
Isa. 24:8; Ēsēk. 26:13 **18:23** Isa. 23:8; Cherem. 7:34 **18:24** Isa. 26:21; Cherem.

51:49; Mat. 23:35; Ng'oong'. 16:6 * **19:1** Ibooru ām kuutiitaab Iburaneek
:ng'ālyoontooni kule 'Kusilākoy :Yēyiin'. **19:2** Ng'oong'. 16:6 **19:3** Isa. 34:10;
Ng'oong'. 14:11; 18:9, 18

4 Kikutunkyi :booyichoo tibtēmu āk ang'wan ākoo tuku-
uchoo sobchootiin ang'wan Yēyiin nyoo kimii kēēbuurēē
ng'echereetaab bāytooyiisyēēt kumwooyē kule,
“Aameen, aleluuya.”†

5 Nto mii yoo, kuchōōnēē :kuut yēbo ng'echeraanaa nyēē
kimwooyē kule,

“Ōsiltē Yēyiintēenyoo,
:akweek tukul choo ōywēyē ānkōōyēchinē yiisyēenyii
ānkiimining' nto iwōō.”

6 Yoto akas bōlāt nyēē wuu nyēbo lukēētaab biiko. Kiiru-
umē kuu bēēkaab chēēsuruur ānkutulē kuu iiloot kumwooyē
kule,

“Aleluuya!

Bāytooyiisyē :Mokoryoontēēt Yēyiintēenyoo nyoo bāwu kiy
ake tukul.

7 Okany keetankas ankeeng'erech ankiikaaste
kuuyu kaakuyit :saakweetaab kooyēy nyēbo *Mēēnkit,
ānkāākuchōb keyy :murereenyii.

8 /Kākiilookyi mureraanaa sirook chēē kāroorānēch,
chēē leelach ānku tiliilēch.”

Ibooru :siroochoo leelach yēyuutēk chēē churtootiin chēbo
biikaab Kiriistō.

9 Yoto, kumwoowoo :malayikeet kule, “Sir ng'aleechu:
Ibēruurootiin :biich choo / kākēēkuur kuba saakwaanaa bo
Mēēnkit. Ng'aleekaab man :chu chēbo Yēyiin.”

10 Yu kāākuyityo :yoo, āryookyi keyy yēbo kērēēnkōōkyii
ākutunkyi. Nteenee kumwoowoo kule, “-Mēēkutung'woo! Ntēē
kēēyēchinē :tukwaay Yēyiin yiisyēēt āk mbo ng'eetaabkoomēt
choo kiikukiilchi lōkōōywēk kurubta keyy Yēēsu. Kutunkyi
Yēyiin nkit, kuuyu ng'āloolēē baateey *:wōōrkooyoontēēt
lōkōōywēk kurubta keyy Yēēsu.”

Chiito nyēē kakalab :faraasiit nyēē siirwoo

11 Kyaakas kuyaataat wōliin bo kibkōōnkōy ānkumii
:faraasiit nyēē siirwoo nyēē kēsēnē chii. / Kēēkuurēē
chiichooto 'Manta / ānkiikoosēē keyy.' Yoo itilē ng'aleek nto
kuyēyē booryēēt, kuyēyē nyēbo churtaayeet.

12 Kikerkeyy :koonyekyii maat nyēē irikitiitē ānkimii :ku-
utwōōsyēkaab bāytooyiisyēēt chēē chaang' mētinyii. Boonto
kaayneet /ānkikēēng'ōōtyi kaayna nyēē -mēēnkēt :chii nteenee
:inee nkit :nyēē inkētē.

13 Kiilaach :inee sira nyēē kooy nyēē /kikiikiiluumta ko-
rotiik, nto kaayneenyii ku 'Ng'ālyoontēētaab Yēyiin'.

† 19:4 Kasee ng'aleechu āyēēng' yoo bo kāāboorunēētaab ng'aleek. 19:4 Ng'oong'.
4:4, 6; 5:7 19:7 Ng'oong'. 21:2 19:8 Ng'oong'. 6:11 19:9 Isa. 25:6; Mat. 22:2;
Luuka 14:15-16 19:10 Ng'oong'. 22:8-9; 6:9 19:11 Mat. 3:16 19:12 Ng'oong'.
1:14-15 19:13 Isa. 63:1-6; Yoowa. 1:1

¹⁴ Kirub chiichoo :lukēētaab booryēēt nyēbo kibkōōnkōy. Kikiilaach :lukoonoo sirook chēē nuusyootiin, chēē leelach ānku tiliilēch ānkibēētēē :faraasiinek chēē siirwoonēch.

¹⁵ Kichuwunee kuutiinyii :chōōkiit nyēē ng'atiib nyēē mākuŷēyiisyēē sukōōsyēēntēē biiko chēē -mēēywēyē Yēyiin. Mākōōng'woonchi bichoo ām kirōktaab bāytooyiisyēēt nyēbo karneet ānku mākutum keyy :korotiik kuu bēēkaab musābiibuunēk chēē /kakiitartaar, kōōbooru nyēērunātēētaab Yēyiintēētaab kāāmuukēy.

¹⁶ / Kikēēsirchi sireenyii āk kibēēsnyii kaaynaani: 'Bāytooyiintēētaab bāytooyik ānku Mokoryoontēētaab mokorēēnik'.

¹⁷ Kyaakas malayikeet nyēē kēēyyoonyēē yēbo asiista kukuurē tāriitēk chēē kitēēreērtotē kule, "Ōruruuch keyy kubo Saakweetaab Yēyiin,

¹⁸ okwaa boo-am muuswēkaab bāytooyik, kāāyyoong'ikaab lukōōsyēk āk biikaab nkuruuk āk faraasiinek kuboonto keyy biikwaa choo kēsēnē. Boo-am muuswēkaab chēē bāwu keyy āk chēē mātwoor, chēē wōōyēch āk chēē minkēēch."

¹⁹ Nto mii yoo, akas tyoonyoo bo rōkōs āk bāytooyikaab kōōrēēt kukēēruuuch keyy kuboonto keyy lukōōsyēkwaa bo booryēēt kumāchē kubooryēē chiichoo kālābē :faraasiinaa siirwoo āk lukēēnyii.

²⁰ Nteenee, / kikeenam tyoonyoo, kuboonto keyy wōōrkooyoontoonoo bo ng'wiiynan nyoo kiyēyē tukuuk chēbo kwōng'ut ām kāāmuukēywēēkaab tyoonyoo. Kiibērbēērēē :wōōrkooyoontoonoo ng'aleechuutēchu bo kwōng'ut bichoo kiboonto bēēruutyēētaab tyoonyoo āk choo kikutunkyinē āynātoonoo kerkeyy tyoonyoo. / Kikēēwunukyi tyoonyoo āk wōōrkooyoontoonoo bo ng'wiiynan tōōliilēētaab maat nyēē ng'āsyānē kusobchootiin.

²¹ /Kikeebar lukōōsyēkwaa ām chōōkiinoo kichuwunēē kuutiitaab chiichoo kikālābē :faraasiit. Yoto kwoomiis :tāriitēk tukul kut kulēēsoon.

20

Bāytooyiisyēēt nyēbo kēnyiiisyēk kisyeereet akeenke

¹ Yu kāākuyityo :yoo, akas malayikeet kuchōōnēē barak ku-boontoonu yootēywoontēēt nyēbo nkōriinoo māng'ētē ankikinam nyōrōōrēēt.

² Kirat :malayikaanaa chēēsoosum, eereenaanaa kibo kēny, Kibrōkōsyoontēēt āk Syeetaani.

³ Kitōōrchi :malayikaanaa Kibrōkōsyoontēēt nkōriinoo māng'ētē. Kikerta nkōriinooto kut kubēk :kēnyiisyēk kisyereet akeenke simēētākōōbērbēērē biiko. Nto yityo, /kiityaakta kuyēyiis ām bārooyin nyēē mā tyaa.

⁴ Nto mii yoo, akas ng'echērōōkaab bāytooyiisyēēt chēē kēēbuurēē :biiko / ānkiikoochinē kāamuukēywēēk kootiil ng'aleek. Kyaakas subak tāmirmirookaab biiko choo / kikēēchwēntooy mētēwookwaa kuuyu kiinēmchi keey Yēesu kwoomtootooy ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Bichooto :choo kimānāākutunkyi tyoonyoo nto āynātoonoo kerkeey tyoonyooto āmēēbērē kikiikunyōōr bēēruutyēētaab tyoonyooto ām tokoochikwaa nto ku āwunnyēkwaa. Kisobcho :bichoo subak ānkubāytooyiis āk Kiriistō kēnyiisyēk kisyereet akeenke.

⁵ Ng'eteet :nyi nyēbo taayta ām meet. (Mānāāng'eētyēē meet :biiko chuut alake choo kiikubēk ākoy kukeeyta :kēnyiisyēchoo kisyereet akeenke.)

⁶ Ibēruurootiin ānku tiliilēch :choo mākunyōōr ng'eetaani bo taayta ām meet. Mānyōōru icheek :meet nyoo bo āyēēng', nteene mākuyēchinē Yēyiin āk Kiriistō yiisyēēt ānkumākubāytooyiis āk Kiriistō kēnyiisyēk kisyereet akeenke.

/Kikiibēl Kibrōkōsyoontēēt

⁷ Yoo kaakukeeyta :kēnyiisyēk kisyereet akeenke, +/ mākiityookunēē Kibrōkōsyoontēēt wōloo /kikēērātyinē.

⁸ Māwokulātunoot biiko ām kōōrēēt kutēē yēē tēē nto chooto ku Kook āk Māākōk ānkōōruruuchoot biikaab booryēēt chēē tēē ng'aayneetaab sakaramteetaab araarayta.

⁹ Kikwaanee :lukōōsyēk kōōrēēt tukul kumukuul ānkōōkwēnkwēēn wōlēē minyē :biikaab Yēyiin ām kiriinkoonoo chamaat. Nteenee kirārākunēē :maat barak ankumeel lukōōsyēchoo kule tōng'!

¹⁰ Nteenee / kikēētōōrchi Kibrōkōsyoontēēt nyoo kilātunootē bichoo tōōliilēētaab maat nyēē ng'āsyānē, wōloo / kikēētōōrchinē tyoonyoo āk wōōrkooyoontonoo bo ng'wiiynan. Mākunyāliltōōs :bichoo ām wōlooto ākookoy kwiimēn kuyyeech.

Kāātiilēywoontēēt nyēbo lētuut

¹¹ Nto mii yoo, akas ng'echereetaab bāytooyiisyēēt āk chiito nyēē kēēbuurēē. Ki lēēl :ng'echeraanaa ānku wōō. Kyaakas ām yooto kumwēyē :kōōrēēt āk barak āmānāābokutook subak bēsyēēt ake.

¹² Kyaakas biich chēē kikiikubēk kunam wōlēē mii :chēē ki wōōyēch āk chēē minkēēch. Kimii :bichoo kēēyyoonyēē taay-eetaab ng'echereetaab bāytooyiisyēēt. /Kikeeng'aany kitaabu-unek chēē chaang' āk mbo nyoo bo soboonto. /Kikiirōotoot yēyutēkaab bichooto kikiikubēk kurub kuu yooto kisirootiin ām kitaabuuneehaa.

¹³ Kikōōn :araarayta biiko chēē kikiikubēkyi araray. Kukōōn :nkinee Meet āk *Kāābkwombiich biiko chēē kikiikuba wōlooto. /Kikiikuum chiī kurubta keey āk ng'aleek chēē kikiikuyey.

¹⁴ Nto mii yoo, / keenam Meet āk Kāābkwombiich / ānkēēwiirchi tōōliilēetaab maat. Tōōliilooni bo maat ku meetaab āyēēng'.

¹⁵ Nto chiito nyoo /kimānāākēēsirchi kaayneenyii kitaabuu-naa bo soboonto, /kikēēwiirchi nyoo tōōliiloonoo bo maat.

21

Barakuut nyēē lēēl āk kōōrēēt nyēē lēēl

¹ Nto mii yoo, akas barakuut nyēē lēēl āk kōōrēēt nyēē lēēl, kuuyu kikiikumis :barak āk kōōrēēt nyoo kibo taay ānkiikubot :araarayta.

² Kyaakas *kiriinkēēt nyēē tiliil kurēkunēē barak, nto nyooto ku *kiriinkēētaab Yēērusālēēm nyēē lēēl. Kirēku kuu mureryaa nyēē chōboot ankeelaach keey nyēē karaaran nyēē mii chokutuuyēē saanteenyii nyēē sukoomut.

³ Kyaakas /kēēkuurunēē yēbo ng'echereetaab bāytooyiisyēēt kule, “Ming'tooy keey ra :Yēyiin biiko ānkumākuboonto keey :inee bichooto. Mākuyēk :bichooto cheechii ānkumākōōbuurtooy keey :Yēyiin nkit bichooto.*

⁴ Mākumāsyi :Yēyiin bichoo lōōkyoo ake tukul. Mēētākubēku :biiko, nto kuriirtōōs nto kumēēysē, nto kukāsē ng'woonin, kuuyu kookukeeyta :soboonto nyoo kibo taay.”

⁵ Kimwooy :chiito nyoo kikiibuurēē ng'echereetaab bāytooyiisyēēt kule, “Āmiitē wāālēēliitē kiy ake tukul,” ānkumwooy subak kule, “Sir ng'aleechu, kuuyu bo man / ānkiikoosēē keey.”

⁶ Nto mii yoo, kumwoowo :chiichoo kule, “Kāākuyityiin. Anii ku *Alfa āk Omeeka, ātoowu ānkāāwoong'tooy. Chiito nyoo āmē :melelta, +māākoochi bēēko chēbo buch chēē kulkulunēē koong'taab soboonto.

20:12 Ng'oong'. 3:5 **20:13** Room. 2:6; Ng'oong'. 2:23 **20:14** Ng'oong'. 2:11
20:15 Ng'oong'. 3:5 **21:1** Isa. 65:17; 2Bēt. 3:13 **21:2** Kala. 4:26; Ibu. 11:16;

12:22; Ng'oong'. 21:9–22:5; 3:12 * **21:3** Tinyē :sirurutēk alake ng'aleechu 'ānkuyēk Yēyiintēēng'waa'. **21:3** 2Kōōr. 6:16 **21:4** Ng'oong'. 7:17 **21:5** Isa. 65:17; Ng'oong'. 5:7; 21:1 **21:6** Seka. 14:8; Yoowa. 7:37; Ng'oong'. 1:8; 22:1; 7:17

⁷ Mākunyōōr :chiito nyoo kēēbēliis tukuuchoo tukul ānku +māāyēku :anii Yēyiintēēnyii ānkuyēk :inee lakwanyuu.

⁸ Nto choo nyēbētōōs, choo -mēēkoosēēnoo keey, kibrōkōsiis, rumiik, choo mārtootē, bōōniik, choo kutunkyinē āynātōōs nto ku choo ng'wiiynānootē, / kēētōōrchinē bichoo tukul tōōliilēetaab maat nyēē ng'āsyānē. Meetaab āyēēng' :nyiitēnyi."

**Kiriinkēētaab Yēērusālēēm nyēē lēēl*

⁹ Yu kāākuyityo :yoo, kuchō :malayikeet ake ām choo ki ti-sab choo kiboonto kibuumbōōk tisab chēē kinyiy :mēēyinwēk tisabu chēbo lētuut. Kimwoowo kule, "Chōō ābooruung' mur-ereetaab *Mēēnkit."

¹⁰ Kikalabaa :malayikaanaa ām kāāmuukēyewēēkaab Tāmirmiryēētaab Yēyiin ākoy lekemeet nyēē wōō anku kooy miisin. Kiiboorwoo kiriinkoonoo tiliil bo Yēērusālēēm kurēkunēē barak wōlēē mii :Yēyiin.

¹¹ Kiilēkēchēēchē :kiriinkoonoo ām lēbkēēyyēētaab Yēyiin kuu rwoontōōk choo ilēkēchēēchtōōs choo ālē beesaan chēē chaang'.

¹² Kiboonto :kiriinkoonoo tōōtēēt nyēē wōō anku kooy miisin nyēē kiboonto ōrootunwēēk taman āk āyēēng' ānkimiitē :malayikeet akeenke oreet ake tukul. /Kikēēsirchi oreet ake tukul kaayneet akeenke nyēbo aroosyekaab biikaab Isrāyēēl choo ki taman āk āyēēng'.

¹³ Kimii :ōrootunwēēk sōmōku komosta nyēbo koong'asiis, kumii :alake sōmōku komosta nyēbo tō, kumii subak :sōmōku komosta nyēbo cheeronko ānkimii :sōmōku komostaab tin-keey.

¹⁴ /Kikēēsisinēē tōōtoonoo rwoontōōk taman āk āyēēng' / ānkikēēsirchi rwoontōōchoo kaayna ake tukul nyēbo *lēbkēēyik taman āk āyēēng' choo kibo *Mēēnkit.

¹⁵ Kiboonto :malayikeet nyoo king'āloolwoo kirōktaab *ta-aabuut nyēē /kikiirookēē kiriinkoonoo, ōrootunwēēkyii āk tōōtōōsyēkyii.

¹⁶ Kyooyēēchiin :komoswookik tukul ang'wanu chēbo kiriinkoonoo. Ki kiilomiitaanik 2,220 ake tukul nto kuwo barak ku kiilomiitaanik 2,220.

¹⁷ Kii-āyēēch mbo tōōtēētaab kiriinkoonoo, nyēē kibuntooy miitaanik 65.† Kiyēyiisyēē :malayikeet kāārookiisyēēt nyēē wuu nyēbo biiko.

21:7 Ēsēk. 11:20 **21:8** Ng'oong'. 2:11; 20:10; 21:27 **21:9** Ng'oong'. 15:1; 19:7; 21:2; 22:17 **21:10** Ēsēk. 40:2; Ng'oong'. 1:10 **21:11** Isa. 60:1-3, 19; Ēsēk. 43:2

21:12 Chuy. 28:21; Ēsēk. 48:30-35; Ng'oong'. 7:5-8 **21:14** Ibu. 11:10 **21:15** Ēsēk. 40:3; Ng'oong'. 11:1 **21:16** Ēsēk. 48:16-17 † **21:17** Mwooyē :yuutēyu

ām kāāyiitiisyēēt ake kule 'kyuubiitiinēk' bokol akeenke āk artam āk ang'wan (12 kunyil 12), nyēē ibooru kule yēmē biikaab Kiriistō.

18 /Kikeetechee tōōtoonoo rwaanteet nyēē /kēēkuurēē yasbiitiit nto *kiriinkēēt /keetechee nyoo ta-aabuut nyēē tiliil nyēē kiilēkēchēchē kuu kiyyēēt.

19 / Kikiikaraanee rwoontōōk chēē / kikiikēēsisinēē tōōtēētaab kiriinkoonoo rwoontōōk chēē tēerchiintōōs ānkwoolē beesaan chēē chaang'. / Kikiikaasee rwaanteet nyēbo taayta nyēē /kikēēsisiniisyēē yasbiitiit, /kiikaasee nyēbo āyēēng' nyēē /kēēkuurēē yākuut nyēē buusyēē /ankiikaasee nyēbo sōmōk nyēē /kēēkuurēē kālētōōn. /Kikiikaasee nyēbo ang'wan rwaanteet nyēē /kēēkuurēē sumāriiti

20 nto nyēbo muut ku sārtōōniik, nyēbo lo ku ākiik, nyēbo tisab ku kiriisōliit, nyēbo sisiit ku sabarachaati, nyēbo sokool ku yākuut nyēē toolēlyoo, nyēbo taman ku kirisoobraas, nyēbo taman āk akeenke ku yāsiintēēt nto nyēbo taman āk āyēēng' ku āmētiistō.

21 / Kikeeyeyee ōrootunwēēchoo ake tukul choo ki taman āk āyēēng' sanayaanteet akeenke nyēē wōō. /Kikeetechee kēēltaab kiriinkoonoo ta-aabuut nyēē tiliil nyēē toolē biich kuu kiyyēēt.

22 Manaakas Kōōtaab Yēyiin ām kiriinkoonoo, kuuyu minyē wōlooto :Mokoryoontēēt Yēyiin nyoo bo kāamuukēy āk *Mēēnkit.

23 Māmāchē :kiriinkoonoo kōōluuchi :asiista nto ku araawēt, kuuyu ikwēnyē :lēbkēēyyēētaab Yēyiin anku taariinyii :Mēēnkit.

24 Mākubēēsyētēē :biiko lēbkēēyyoonoo ānkumākukoonyit :bāytooyik wōlooto.

25 -/Mākēēkērē ōrootunwēēkaab kiriinkoonoo ākookoy kuuyu mākoky kutook :kwēēmowuut.

26 Mākuyibchi :bōrōryōōsyēk tukul kiriinkoonooto koonyit.

27 -Mēēwutē kiriinkoonoo :kiy nyēē mā tiliil, kibrōkōsyoo nto ku chii nyēē ng'wiin. Nteenee biiko baateey chēē iwutē ku choo /kikēēsirchi kooyndōkwaa kitaabuutaab soboonto nyoo bo *Mēēnkit.

22

Āynēētaab soboonto

1 Nto mii yoo, kōōboorwoo :malayikeet āynēētaab soboonto nyēē kiilēkēchēchē kuu kiyyēēt. Kikulkulunēē :bēēchoo yoo bāytooyiisyēē :Yēyiin āk *Mēēnkit,

2 ānkirōōtēē kwēēnuutaab kēēlto nyēē baraay ām kiriinkoonoo. Kikibiityēē komoswookik tukwaay chēbo āynoonoo

21:21 Isa. 54:11-12; Ēsēk. 28:13 21:23 Isa. 24:23; 60:19-20; Ng'oong'. 22:5

21:26 Isa. 60:3, 11 21:27 Isa. 35:8; 52:1; Ēsēk. 44:9; 1Kōōr. 6:9-10; 2Bēt. 3:13; Ng'oong'. 3:5; 21:8; 22:15

:keetiikaab soboonto chēē yēyē lokoyeek araawa ake tukul anku saakit mbo :sokēēkyii.

³ Mākoy /kēēchubiiis ām wōlooto. Mākubāytooyiisyoowunēē :Yēyiin āk Mēēnkit kiriinkoonoo ānkumākuyēchinēē wōlooto :biikyii yiisyēēt.

⁴ Makukas :bichoo wōlēē wuu :Yēyiin / ānkēēsirchi kaayneenyii tokoochikwaa.

⁵ Māmii :kwēēmowuut wōlooto āmākoy /keemach taariin nto ku lēbkēēyyoob asiis kuuyu Mokoryoontēēt Yēyiin nkityō :nyēē lēbkēēyyēēng'waa ānku mākubāytooyiis :bichoo ākookoy.

Ng'aleek chēē /kiitēryēēchēē

⁶ Kimwoowoo :malayikeet kule, “Bo man :ng'aleechu / ānkiikoosēē keey. Mokoryoontēēt Yēyiin nyoo mwoochinē *wōōrkooyikyii ng'aleek chēē mwooyē :nyēē kiyyookwoo anii chāāboorchi biikyii choo yēchinē inee yiisyēēt kiyēē mii wokuyēyāktōōs ām lēēkitō.

⁷ Mwooyē :Yēēsu kule, ‘Oyeb yit! Āmiitē āchōōnii ām lēēkitō. Ibēruurootiin :biiko choo koomānē ng'aleekaab wōōrkooyoontiit chu mii kitaabuuni.’ ”

⁸ Anii Yoowaana :nyoo kyāākāsēē ng'aleechu yiitiikyuu āk konyekyuu. Yooto kawaakas ng'aleechaa, āryookyi keey yēbo kērēēnkōōkaab malayikeet nyoo kiiboorwoo ng'aleechaa ākutunkyi.

⁹ Nteenee, kimwoowoo :malayikaanaa kule, “-Mēēkutung'woo! Ntēē āyēchinē Yēyiin yiisyēēt kuu inying' āk kuu wōloo yēytooy mbo :ng'eetaabkoomēt, wōōrkooyik āk biiko tukul choo koomānē ng'aleekaab kitaabuuni. Ikutunkyi Yēyiin nkit!”

¹⁰ Nto mii yoo, kumwoowoo kule, “-Meewuny ng'aleekaab wōōrkooyoontiit chu mii kitaabuuni, kuuyu kaakuriik :bēsyoōsyēk chēē mākuyityiin :ng'aleechuutēchu.

¹¹ Chii nyoo yēyē ng'al chēē miyootēch, kutas taay kuyēyē kuu nyooto, nto nyoo yēyē rōkōs, kutas taay kuyēyē kuu nyooto. Nto chiito nyoo yēyē ng'al chēē churtootiin, kutas taay kuu nyooto, nto nyoo tiliil, kutas taay kutililiit.

¹² Mwooyē :Yēēsu subak kule, ‘+Māāchōō areet akeenke! +Māākwēchi chii ake tukul kiy kurubta keey kiyēē kiikuyey.

¹³ Anii ku Alfa āk Omeeka, anii :taayta āk lētuut, ātoowu ānkāwoong'tooy.’

22:2 Ēsēk. 47:1-12 22:3 Ng'oong'. 1:6 22:4 Mat. 5:8; 1Yoowa. 3:2; Ng'oong'. 14:1 22:5 Isa. 54:1-17 22:5 Tān. 7:18, 27; Ng'oong'. 21:23; 1:6 22:6 1Kōōr. 14:1; Ng'oong'. 1:1, 3; 10:7; 19:9; 21:5 22:7 Ng'oong'. 3:11; 1:3 22:9 Ng'oong'. 19:10 22:10 Tān. 12:4 22:11 Tān. 12:10 22:12 Mat. 16:27; Ng'oong'. 2:23; 6:10; 16:6; 19:2; 20:12-13 22:13 Ng'oong'. 1:8

¹⁴ Ibēruurootiin :biiko choo kēēwuun keey kutililiitu kuuyu mākunyooldchi kōōwut kiriinkoonoo ankwaam lokoyaantee-taab kēētitaab soboonto.

¹⁵ Kiikung'etee saang' kēny :kibrōkōsiis, chēēbsookēyis, choo mārtootē, rumiik, choo kutunkinyinē āynātōōs āk tukul choo kicham ng'wiiynaneet."

¹⁶ Mwooyē :Yēesu kule, "Kāāyooku :anii malayikeenyuu chokōōbooruung' inying' ng'aleechu imwoochi kanisoosyek tukul. Ātoorunēē tiikiityoontēetaab *Tāwuti ānkāāchōōnēē kōōnyii ānkāāyēku toboyaanteet nyēē lebkeey miisin."

¹⁷ Mwooyē :Tāmirmiryēetaab Yēyiin āk mureraanaa kule, "Chōō!" Kumwooy :chii ake tukul nyoo kāsē ng'aleechu kule, "Chōō!" Nyoo āmē melelta, kuchō. Nto yoo mächē :chii bēēkaab soboonto /kiikoochinē buch.

¹⁸ Ākiimchinē :anii chii ake tukul nyoo kāsē ng'aleekaab wōōrkooyoontiit chu mii kitaabuuni kule, "Yoo kātāsyi :chii ng'ālyoo, mākutāsyi :Yēyiin inee ng'woonin ake tukul nyēē twekaat ām kitaabuuni.

¹⁹ Nto chiito nyoo kēēnēmto ng'ālyoo ake tukul ām kitaabuuni, makukerekta :Yēyiin chiichoo kumānyōōr tukuuk chēē kōōnu :kēētitaab soboonto āk kiyēē mākunyoōr ām kiriinkoonoo tiliil, choo iboorunootiin ām kitaabuuni."

²⁰ Mwooyē :chiichi kimwooyē ng'aleechu tukul kule, "Ēē, +māāchōō areet akeenke." Kuwuuyiit nyooto. Ichōō oō, Mokoryoontēēt Yēesu.

²¹ Lēyyē, kōōbēruurook tukul :Mokoryoontēēt Yēesu.